។ នមោ តស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស។

ខុទ្ទកនិកាយេ

ថេរីគាថា-អដ្ឋកថា

១. ឯកកនិបាតោ

១. អញ្ញតរាថេរីគាថាវណ្ណនា

ឥទានិ ថេរីគាថានំ អត្ថសំវណ្ណនាយ ឱកាសោ អនុប្បត្តោ។ តត្ថ យស្មា ភិក្ខុនីនំ អាទិតោ យថា បព្ពជ្ជា ឧបសម្បទា ច បដិលទ្ធា, តំ បកាសេត្វា អត្ថសំវណ្ណនាយ ករីយមានាយ តត្ថ តត្ថ គាថានំ អដ្ឋុប្បត្តី វិភាវេតុំ សុករា ហោតិ សុបាកដា ច, តស្មា តំ បកាសេតុំ អាទិតោ បដ្ឋាយ សង្ខេបតោ អយំ អនុបុព្ពិកថា –

អយញ្ហិ លោកនាថោ “មនុស្សត្តំ លិង្គសម្បត្តី”ត្យាទិនា វុត្តានិ អដ្ឋង្គានិ សមោធានេត្វា ទីបង្ករស្ស ភគវតោ បាទមូលេ កតមហាភិនីហារោ សមតឹសបារមិយោ បូរេន្តោ ចតុវីសតិយា ពុទ្ធានំ សន្តិកេ លទ្ធព្យាករណោ អនុក្កមេន បារមិយោ បូរេត្វា ញាតត្ថចរិយាយ លោកត្ថចរិយាយ ពុទ្ធត្ថចរិយាយ ច កោដី បត្វា តុសិតភវនេ និព្ពត្តិត្វា តត្ថ យាវតាយុកំ ឋត្វា ទសសហស្សចក្កវាឡទេវតាហិ ពុទ្ធភាវាយ –

“កាលោ ខោ តេ មហាវីរ, ឧប្បជ្ជ មាតុកុច្ឆិយំ;
សទេវកំ តារយន្តោ, ពុជ្ឈស្សុ អមតំ បទ”ន្តិ។ (ពុ. វំ. ១.៦៧) –

អាយាចិតមនុស្សូបបត្តិកោ តាសំ ទេវតានំ បដិញ្ញំ ទត្វា, កតបញ្ចមហាវិលោកនោ សក្យរាជកុលេ សុទ្ធោទនមហារាជស្ស គេហេ សតោ សម្បជានោ មាតុកុច្ឆឹ ឱក្កន្តោ ទសមាសេ សតោ សម្បជានោ តត្ថ ឋត្វា, សតោ សម្បជានោ តតោ និក្ខន្តោ លុម្ពិនីវនេ លទ្ធាភិជាតិកោ វិវិធា ធាតិយោ អាទី កត្វា មហតា បរិហារេន សម្ពទេវ បរិហរិយមានោ អនុក្កមេន វុឌ្ឍិប្បត្តោ តីសុ បាសាទេសុ វិវិធនាដកជនបរិវុតោ ទេវោ វិយ សម្បត្តឹ អនុភវន្តោ ជិណ្ណព្យាធិមតទស្សនេន ជាតសំវេគោ ញាណស្ស បរិបាកគតំ គតត្តា, កាមេសុ អាទីនវំ នេក្ខម្មេ ច អានិសំសំ ទិស្វា, រាហុលកុមារស្ស ជាតទិវសេ ឆន្នសហាយោ កណ្ឋកំ អស្សរាជំ អារុយ្ហ , ទេវតាហិ វិវដេន ទ្វារេន អឌ្ឍរត្តិកសមយេ មហាភិនិក្ខមនំ និក្ខមិត្វា, តេនេវ រត្តាវសេសេន តីណិ រជ្ជានិ អតិក្កមិត្វា អនោមានទីតីរេ បត្វា ឃដិការមហាព្រហ្មុនា អានីតេ អរហត្តទ្ធជេ គហេត្វា បព្ពជិតោ, តាវទេវ វស្សសដ្ឋិកត្ថេរោ វិយ អាកប្បសម្បន្នោ ហុត្វា, បាសាទិកេន ឥរិយាបថេន អនុក្កមេន រាជគហំ បត្វា, តត្ថ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា បណ្ឌវបព្ពតបព្ភារេ បិណ្ឌបាតំ បរិភុញ្ជិត្វា, មាគធរាជេន រជ្ជេន និមន្តិយមានោ តំ បដិក្ខិបិត្វា, ភគ្គវស្សារាមំ គន្ត្វា, តស្ស សមយំ បរិគ្គណ្ហិត្វា តតោ អាឡារុទកានំ សមយំ បរិគ្គណ្ហិត្វា, តំ សព្ពំ អនលង្ករិត្វា អនុក្កមេន ឧរុវេលំ គន្ត្វា តត្ថ ឆព្ពស្សានិ ទុក្ករការិកំ កត្វា, តាយ អរិយធម្មបដិវេធស្សាភាវំ ញត្វា “នាយំ មគ្គោ ពោធាយា”តិ ឱឡារិកំ អាហារំ អាហរន្តោ កតិបាហេន ពលំ គាហេត្វា វិសាខាបុណ្ណមទិវសេ សុជាតាយ ទិន្នំ វរភោជនំ ភុញ្ជិត្វា, សុវណ្ណបាតឹ នទិយា បដិសោតំ ខិបិត្វា, “អជ្ជ ពុទ្ធោ ភវិស្សាមី”តិ កតសន្និដ្ឋានោ សាយន្ហសមយេ **កាឡេន** នាគរាជេន អភិត្ថុតិគុណោ ពោធិមណ្ឌំ អារុយ្ហ អចលដ្ឋានេ បាចីនលោកធាតុអភិមុខោ អបរាជិតបល្លង្កេ និសិន្នោ ចតុរង្គសមន្នាគតំ វីរិយំ អធិដ្ឋាយ, សូរិយេ អនត្ថង្គតេយេវ មារពលំ វិធមិត្វា, បឋមយាមេ បុព្ពេនិវាសំ អនុស្សរិត្វា , មជ្ឈិមយាមេ ទិព្ពចក្ខុំ វិសោធេត្វា, បច្ឆិមយាមេ បដិច្ចសមុប្បាទេ ញាណំ ឱតារេត្វា, អនុលោមបដិលោមំ បច្ចយាការំ សម្មសន្តោ វិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា សព្ពពុទ្ធេហិ អធិគតំ អនញ្ញសាធារណំ សម្មាសម្ពោធឹ អធិគន្ត្វា, និព្ពានារម្មណាយ ផលសមាបត្តិយា តត្ថេវ សត្តាហំ វីតិនាមេត្វា, តេនេវ នយេន ឥតរសត្តាហេបិ ពោធិមណ្ឌេយេវ វីតិនាមេត្វា, រាជាយតនមូលេ មធុបិណ្ឌិកភោជនំ ភុញ្ជិត្វា, បុន អជបាលនិគ្រោធមូលេ និសិន្នោ ធម្មតាយ ធម្មគម្ភីរតំ បច្ចវេក្ខិត្វា អប្បោស្សុក្កតាយ ចិត្តេ នមន្តេ មហាព្រហ្មុនា អាយាចិតោ ពុទ្ធចក្ខុនា លោកំ វោលោកេន្តោ តិក្ខិន្ទ្រិយមុទិន្ទ្រិយាទិភេទេ សត្តេ ទិស្វា មហាព្រហ្មុនា ធម្មទេសនាយ កតបដិញ្ញោ “កស្ស នុ ខោ អហំ បឋមំ ធម្មំ ទេសេយ្យ”ន្តិ អាវជ្ជេន្តោ អាឡារុទកានំ កាលង្កតភាវំ ញត្វា, “ពហុបការា ខោ មេ បញ្ចវគ្គិយា ភិក្ខូ, យេ មំ បធានបហិតត្តំ ឧបដ្ឋហឹសុ, យំនូនាហំ បញ្ចវគ្គិយានំ ភិក្ខូនំ បឋមំ ធម្មំ ទេសេយ្យ”ន្តិ (មហាវ. ១០) ចិន្តេត្វា, អាសាឡ្ហិបុណ្ណមាយំ មហា

ពោធិតោ ពារាណសឹ ឧទ្ទិស្ស អដ្ឋារសយោជនំ មគ្គំ បដិបន្នោ អន្តរាមគ្គេ ឧបកេន អាជីវកេន សទ្ធឹ មន្តេត្វា, អនុក្កមេន ឥសិបតនំ បត្វា តត្ថ បញ្ចវគ្គិយេ សញ្ញាបេត្វា “ទ្វេមេ, ភិក្ខវេ, អន្តា បព្ពជិតេន ន សេវិតព្ពា”តិអាទិនា (មហាវ. ១៣; សំ. និ. ៥.១០៨១; បដិ. ម. ២.៣០) ធម្មចក្កប្បវត្តនសុត្តន្តទេសនាយ អញ្ញាសិកោណ្ឌញ្ញប្បមុខា អដ្ឋារសព្រហ្មកោដិយោ ធម្មាមតំ បាយេត្វា បាដិបទេ ភទ្ទិយត្ថេរំ, បក្ខស្ស ទុតិយាយំ វប្បត្ថេរំ, បក្ខស្ស តតិយាយំ មហានាមត្ថេរំ, ចតុត្ថិយំ អស្សជិត្ថេរំ, សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋាបេត្វា, បញ្ចមិយំ បន បក្ខស្ស អនត្តលក្ខណសុត្តន្តទេសនាយ (មហាវ. ២០; សំ. និ. ៣.៥៩) សព្ពេបិ អរហត្តេ បតិដ្ឋាបេត្វា តតោ បរំ យសទារកប្បមុខេ បញ្ចបណ្ណាសបុរិសេ, កប្បាសិកវនសណ្ឌេ តឹសមត្តេ ភទ្ទវគ្គិយេ, គយាសីសេ បិដ្ឋិបាសាណេ សហស្សមត្តេ បុរាណជដិលេតិ ឯវំ មហាជនំ អរិយភូមឹ ឱតារេត្វា ពិម្ពិសារប្បមុខានិ ឯកាទសនហុតានិ សោតាបត្តិផលេ នហុតំ សរណត្តយេ បតិដ្ឋាបេត្វា វេឡុវនំ បដិគ្គហេត្វា តត្ថ វិហរន្តោ អស្សជិត្ថេរស្ស វាហសា អធិគតបឋមមគ្គេ សញ្ចយំ អាបុច្ឆិត្វា, សទ្ធឹ បរិសាយ អត្តនោ សន្តិកំ ឧបគតេ សារិបុត្តមោគ្គល្លានេ អគ្គផលំ សច្ឆិកត្វា សាវកបារមិយា មត្ថកំ បត្តេ អគ្គសាវកដ្ឋានេ ឋបេត្វា កាឡុទាយិត្ថេរស្ស អភិយាចនាយ កបិលវត្ថុំ គន្ត្វា, មានត្ថទ្ធេ ញាតកេ យមកបាដិហារិយេន ទមេត្វា, បិតរំ អនាគាមិផលេ, មហាបជាបតឹ សោតាបត្តិផលេ បដិដ្ឋាបេត្វា , នន្ទកុមារំ រាហុលកុមារញ្ច បព្ពាជេត្វា, សត្ថា បុនទេវ រាជគហំ បច្ចាគច្ឆិ។

អថាបរេន សមយេន សត្ថរិ វេសាលឹ ឧបនិស្សាយ កូដាគារសាលាយំ វិហរន្តេ សុទ្ធោទនមហារាជា សេតច្ឆត្តស្ស ហេដ្ឋាវ អរហត្តំ សច្ឆិកត្វា បរិនិព្ពាយិ។ អថ មហាបជាបតិយា គោតមិយា បព្ពជ្ជាយ ចិត្តំ ឧប្បជ្ជិ, តតោ រោហិនីនទីតីរេ កលហវិវាទសុត្តន្តទេសនាយ (សុ. និ. ៨៦៨ អាទយោ) បរិយោសានេ និក្ខមិត្វា, បព្ពជិតានំ បញ្ចន្នំ កុមារសតានំ បាទបរិចារិកា ឯកជ្ឈាសយាវ ហុត្វា មហាបជាបតិយា សន្តិកំ គន្ត្វា, សព្ពាវ “សត្ថុ សន្តិកេ បព្ពជិស្សាមា”តិ មហាបជាបតឹ ជេដ្ឋិកំ កត្វា សត្ថុ សន្តិកំ គន្តុកាមា អហេសុំ។ អយញ្ច មហាបជាបតិ បុព្ពេបិ ឯកវារំ សត្ថារំ បព្ពជ្ជំ យាចិត្វា នាលត្ថ, តស្មា កប្បកំ បក្កោសាបេត្វា កេសេ ឆិន្ទាបេត្វា កាសាយានិ អច្ឆាទេត្វា សព្ពា តា សាកិយានិយោ អាទាយ វេសាលឹ គន្ត្វា អានន្ទត្ថេរេន ទសពលំ យាចាបេត្វា, អដ្ឋគរុធម្មបដិគ្គហណេន បព្ពជ្ជំ ឧបសម្បទញ្ច អលត្ថ។ ឥតរា បន សព្ពាបិ ឯកតោ ឧបសម្បន្នា អហេសុំ។ អយមេត្ថ សង្ខេបោ។ វិត្ថារតោ បនេតំ វត្ថុ តត្ថ តត្ថ បាឡិយំ (ចូឡវ. ៤០២) អាគតមេវ។

ឯវំ ឧបសម្បន្នា បន មហាបជាបតិ សត្ថារំ ឧបសង្កមិត្វា អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ អថស្សា សត្ថា ធម្មំ ទេសេសិ។ សា សត្ថុ សន្តិកេ កម្មដ្ឋានំ គហេត្វា អរហត្តំ បាបុណិ។ សេសា ច បញ្ចសតភិក្ខុនិយោ នន្ទកោវាទបរិយោសានេ (ម. និ. ៣.៣៩៨) អរហត្តំ បាបុណឹសុ។ ឯវំ ភិក្ខុនិសង្ឃេ សុប្បតិដ្ឋិតេ បុថុភូតេ តត្ថ តត្ថ គាមនិគមជនបទរាជធានីសុ កុលិត្ថិយោ កុលសុណ្ហាយោ កុលកុមារិកាយោ ពុទ្ធសុពុទ្ធតំ ធម្មសុធម្មតំ សង្ឃសុប្បដិបត្តិតញ្ច សុត្វា, សាសនេ អភិប្បសន្នា សំសារេ ច ជាតសំវេគា អត្តនោ សាមិកេ មាតាបិតរោ ញាតកេ ច អនុជានាបេត្វា, សាសនេ ឧរំ ទត្វា បព្ពជឹសុ។ បព្ពជិត្វា ច សីលាចារសម្បន្នា សត្ថុនោ ច តេសំ ថេរានញ្ច សន្តិកេ ឱវាទំ លភិត្វា ឃដេន្តិយោ វាយមន្តិយោ នចិរស្សេវ អរហត្តំ សច្ឆាកំសុ។ តាហិ ឧទានាទិវសេន តត្ថ តត្ថ ភាសិតា គាថា បច្ឆា សង្គីតិការកេហិ ឯកជ្ឈំ កត្វា ឯកកនិបាតាទិវសេន សង្គីតឹ អារោបយឹសុ “ឥមា **ថេរីគាថា** នាមា”តិ។ តាសំ និបាតាទិវិភាគោ ហេដ្ឋា វុត្តោយេវ។ តត្ថ និបាតេសុ ឯកកនិបាតោ អាទិ។ តត្ថាបិ –

១. “សុខំ សុបាហិ ថេរិកេ, កត្វា ចោឡេន បារុតា;
ឧបសន្តោ ហិ តេ រាគោ, សុក្ខឌាកំវ កុម្ភិយ”ន្តិ។ –

អយំ គាថា អាទិ។ តស្សា កា ឧប្បត្តិ? អតីតេ កិរ អញ្ញតរា កុលធីតា កោណាគមនស្ស ភគវតោ កាលេ សាសនេ អភិប្បសន្នា ហុត្វា សត្ថារំ និមន្តេត្វា ទុតិយទិវសេ សាខាមណ្ឌបំ ការេត្វា វាលិកំ អត្ថរិត្វា ឧបរិ វិតានំ ពន្ធិត្វា គន្ធបុប្ផាទីហិ បូជំ កត្វា សត្ថុ កាលំ អារោចាបេសិ។ សត្ថា តត្ថ គន្ត្វា បញ្ញត្តេ អាសនេ និសីទិ។ សា ភគវន្តំ វន្ទិត្វា បណីតេន ខាទនីយេន ភោជនីយេន បរិវិសិត្វា, ភគវន្តំ ភុត្តាវឹ ឱនីតបត្តបាណឹ តិចីវរេន អច្ឆាទេសិ។ តស្សា ភគវា អនុមោទនំ កត្វា បក្កាមិ។ សា យាវតាយុកំ បុញ្ញានិ កត្វា អាយុបរិយោសានេ ទេវលោកេ និព្ពត្តិត្វា ឯកំ ពុទ្ធន្តរំ សុគតីសុ ឯវ សំសរន្តី កស្សបស្ស ភគវតោ កាលេ គហបតិកុលេ និព្ពត្តិត្វា វិញ្ញុតំ បត្វា, សំសារេ ជាតសំវេគា សាសនេ បព្ពជិត្វា ឧបសម្បជ្ជិត្វា វីសតិវស្សសហស្សានិ ភិក្ខុនិសីលំ បូរេត្វា, បុថុជ្ជនកាលកិរិយំ កត្វា, សគ្គេ និព្ពត្តា ឯកំ ពុទ្ធន្តរំ សគ្គសម្បត្តឹ អនុភវិត្វា ឥមស្មឹ ពុទ្ធុប្បាទេ វេសាលិយំ ខត្តិយមហាសាលកុលេ និព្ពត្តិ។ តំ ថិរសន្តសរីតាយ **ថេរិកា**តិ វោហរឹសុ។ សា វយប្បត្តា កុលប្បទេសាទិនា សមានជាតិកស្ស ខត្តិយកុមារស្ស មាតាបិតូហិ ទិន្នា បតិទេវតា ហុត្វា វសន្តី សត្ថុ វេសាលិគមនេ សាសនេ បដិលទ្ធសទ្ធា ឧបាសិកា ហុត្វា, អបរភាគេ មហាបជាបតិគោតមីថេរិយា សន្តិកេ ធម្មំ សុត្វា បព្ពជ្ជាយ រុចឹ ឧប្បាទេត្វា

“អហំ បព្ពជិស្សាមី”តិ សាមិកស្សារោចេសិ។ សាមិកោ នានុជានាតិ។ សា បន កតាធិការតាយ យថាសុតំ ធម្មំ បច្ចវេក្ខិត្វា រូបារូបធម្មេ បរិគ្គហេត្វា វិបស្សនំ អនុយុត្តា វិហរតិ។

អថេកទិវសំ មហានសេ ព្យញ្ជនេ បច្ចមានេ មហតី អគ្គិជាលា ឧដ្ឋហិ។ សា អគ្គិជាលា សកលភាជនំ ឥដឥដាយន្តំ ឈាយតិ។ សា តំ ទិស្វា តទេវារម្មណំ កត្វា សុដ្ឋុតរំ អនិច្ចតំ ឧបដ្ឋហន្តំ ឧបធារេត្វា តតោ តត្ថ ទុក្ខានិច្ចានត្តតញ្ច អារោបេត្វា វិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា អនុក្កមេន ឧស្សុក្កាបេត្វា មគ្គបដិបាដិយា អនាគាមិផលេ បតិដ្ឋហិ។ សា តតោ បដ្ឋាយ អាភរណំ វា អលង្ការំ វា ន ធារេតិ។ សា សាមិកេន “កស្មា ត្វំ, ភទ្ទេ, ឥទានិ បុព្ពេ វិយ អាភរណំ វា អលង្ការំ វា ន ធារេសី”តិ វុត្តា អត្តនោ គិហិភាវេ អភព្ពភាវំ អារោចេត្វា បព្ពជ្ជំ អនុជានាបេសិ។ សោ វិសាខោ ឧបាសកោ វិយ ធម្មទិន្នំ មហតា បរិហារេន មហាបជាបតិគោតមិយា សន្តិកំ នេត្វា “ឥមំ, អយ្យេ, បព្ពាជេថា”តិ អាហ។ អថ មហាបជាបតិគោតមី តំ បព្ពាជេត្វា ឧបសម្បាទេត្វា វិហារំ នេត្វា សត្ថារំ ទស្សេសិ។ សត្ថាបិស្សា បកតិយា ទិដ្ឋារម្មណមេវ វិភាវេន្តោ **“សុខំ សុបាហី”**តិ គាថមាហ។

តត្ថ **សុខ**ន្តិ ភាវនបុំសកនិទ្ទេសោ។ **សុបាហី**តិ អាណត្តិវចនំ។ **ថេរិកេ**តិ អាមន្តនវចនំ។ **កត្វា ចោឡេន បារុតា**តិ អប្បិច្ឆតាយ និយោជនំ។ **ឧបសន្តោ ហិ តេ រាគោ**តិ បដិបត្តិកិត្តនំ។ **សុក្ខឌាកំវា**តិ ឧបសមេតព្ពស្ស កិលេសស្ស អសារភាវនិទស្សនំ។ **កុម្ភិយ**ន្តិ តទាធារស្ស អនិច្ចតុច្ឆាទិភាវនិទស្សនំ។

សុខន្តិ ចេតំ ឥដ្ឋាធិវចនំ។ សុខេន និទុក្ខា ហុត្វាតិ អត្ថោ។ **សុបាហី**តិ និបជ្ជនិទស្សនញ្ចេតំ ចតុន្នំ ឥរិយាបថានំ, តស្មា ចត្តារោបិ ឥរិយាបថេ សុខេនេវ កប្បេហិ សុខំ វិហរាតិ អត្ថោ។ **ថេរិកេ**តិ ឥទំ យទិបិ តស្សា នាមកិត្តនំ, បចុរេន អន្វត្ថសញ្ញាភាវតោ បន ថិរេ សាសនេ ថិរភាវប្បត្តេ, ថិរេហិ សីលាទិធម្មេហិ សមន្នាគតេតិ អត្ថោ។ **កត្វា ចោឡេន បារុតា**តិ បំសុកូលចោឡេហិ ចីវរំ កត្វា អច្ឆាទិតសរីរា តំ និវត្ថា ចេវ បារុតា ច។ **ឧបសន្តោ ហិ តេ រាគោ**តិ ហិ-សទ្ទោ ហេតុត្ថោ។ យស្មា តវ សន្តានេ ឧប្បជ្ជនកកាមរាគោ ឧបសន្តោ អនាគាមិមគ្គញាណគ្គិនា ទឌ្ឍោ, ឥទានិ តទវសេសំ រាគំ អគ្គមគ្គញាណគ្គិនា ទហេត្វា សុខំ សុបាហីតិ អធិប្បាយោ។ **សុក្ខឌាកំវ កុម្ភិយ**ន្តិ យថា តំ បក្កេ ភាជនេ អប្បកំ ឌាកព្យញ្ជនំ មហតិយា អគ្គិជាលាយ បច្ចមានំ ឈាយិត្វា សុស្សន្តំ វូបសម្មតិ, យថា វា ឧទកមិស្សេ ឌាកព្យញ្ជនេ ឧទ្ធនំ អារោបេត្វា បច្ចមានេ ឧទកេ វិជ្ជមានេ តំ ចិច្ចិដាយតិ ចិដិចិដាយតិ, ឧទកេ បន ឆិន្នេ ឧបសន្តមេវ ហោតិ, ឯវំ តវ សន្តានេ កាមរាគោ ឧបសន្តោ, ឥតរម្បិ វូបសមេត្វា សុខំ សុបាហីតិ។

ថេរី ឥន្ទ្រិយានំ បរិបាកំ គតត្តា សត្ថុ ទេសនាវិលាសេន ច គាថាបរិយោសានេ សហ បដិសម្ភិទាហិ អរហត្តំ បាបុណិ។ តេន វុត្តំ **អបទានេ** (អប. ថេរី ២.១.២៦-៣០)។

“កោណាគមនពុទ្ធស្ស, មណ្ឌបោ ការិតោ មយា;
ធុវំ តិចីវរំទាសិ, ពុទ្ធស្ស លោកពន្ធុនោ។

“យំ យំ ជនបទំ យាមិ, និគមេ រាជធានិយោ;
សព្ពត្ថ បូជិតោ ហោមិ, បុញ្ញកម្មស្សិទំ ផលំ។

“កិលេសា ឈាបិតា មយ្ហំ, ភវា សព្ពេ សមូហតា;
នាគីវ ពន្ធនំ ឆេត្វា, វិហរាមិ អនាសវា។

“ស្វាគតំ វត មេ អាសិ, ពុទ្ធសេដ្ឋស្ស សន្តិកេ;
តិស្សោ វិជ្ជា អនុប្បត្តា, កតំ ពុទ្ធស្ស សាសនំ។

“បដិសម្ភិទា ចតស្សោ, វិមោក្ខាបិ ច អដ្ឋិមេ;
ឆឡភិញ្ញា សច្ឆិកតា, កតំ ពុទ្ធស្ស សាសន”ន្តិ។

អរហត្តំ បន បត្វា ថេរី ឧទានេន្តី តមេវ គាថំ អភាសិ, តេនាយំ គាថា តស្សា ថេរិយា គាថា អហោសិ។ តត្ថ ថេរិយា វុត្តគាថាយ អនវសេសោ រាគោ បរិគ្គហិតោ អគ្គមគ្គេន តស្ស វូបសមស្ស អធិប្បេតត្តា។ រាគវូបសមេនេវ ចេត្ថ សព្ពេសម្បិ កិលេសានំ វូបសមោ វុត្តោតិ ទដ្ឋព្ពំ តទេកដ្ឋតាយ សព្ពេសំ កិលេសធម្មានំ វូបសមសិទ្ធិតោ។ តថា ហិ វុច្ចតិ –

“ឧទ្ធច្ចវិចិកិច្ឆាហិ, យោ មោហោ សហជោ មតោ;
បហានេកង្គភាវេន, រាគេន សរណោ ហិ សោ”តិ។

យថា ចេត្ថ សព្ពេសំ សំកិលេសានំ វូបសមោ វុត្តោ, ឯវំ សព្ពត្ថាបិ តេសំ វូបសមោ វុត្តោតិ វេទិតព្ពំ។ បុព្ពភាគេ តទង្គវសេន, សមថវិបស្សនាក្ខណេ វិក្ខម្ភនវសេន, មគ្គក្ខណេ សមុច្ឆេទវសេន, ផលក្ខណេ បដិប្បស្សទ្ធិវសេន វូបសមសិទ្ធិតោ។ តេន ចតុព្ពិធស្សាបិ បហានស្ស សិទ្ធិ វេទិតព្ពា ។ តត្ថ តទង្គប្បហានេន សីលសម្បទាសិទ្ធិ, វិក្ខម្ភនបហានេន សមាធិសម្បទាសិទ្ធិ, ឥតរេហិ បញ្ញាសម្បទាសិទ្ធិ ទស្សិតា ហោតិ បហានាភិសមយោបសិជ្ឈនតោ។ យថា ភាវនាភិសមយំ សាធេតិ តស្មិំ អសតិ តទភាវតោ, តថា សច្ឆិកិរិយាភិសមយំ បរិញ្ញាភិសមយញ្ច សាធេតិ ឯវាតិ។ ចតុរាភិសមយសិទ្ធិយា តិស្សោ សិក្ខា, បដិបត្តិយា តិវិធកល្យាណតា, សត្តវិសុទ្ធិយោ ច បរិបុណ្ណា ឥមាយ គាថាយ បកាសិតា ហោន្តីតិ វេទិតព្ពំ។ **អញ្ញតរាថេរី** អបញ្ញាតា នាមគោត្តាទិវសេន អបាកដា, ឯកា ថេរី លក្ខណសម្បន្នា ភិក្ខុនី ឥមំ គាថំ អភាសីតិ អធិប្បាយោ។

អញ្ញតរាថេរីគាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

២. មុត្តាថេរីគាថាវណ្ណនា

២. “មុត្តេ មុច្ចស្សុ យោគេហិ, ចន្ទោ រាហុគ្គហា ឥវ;
វិប្បមុត្តេន ចិត្តេន, អនណា ភុញ្ជ បិណ្ឌក”ន្តិ។ –

អយំ មុត្តាយ នាម សិក្ខមានាយ គាថា។ អយម្បិ បុរិមពុទ្ធេសុ កតាធិការា តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវដ្ដូបនិស្សយំ កុសលំ ឧបចិនន្តី វិបស្សិស្ស ភគវតោ កាលេ កុលគេហេ និព្ពត្តិត្វា វិញ្ញុតំ បត្វា ឯកទិវសំ សត្ថារំ រថិយំ គច្ឆន្តំ ទិស្វា បសន្នមានសា បញ្ចបតិដ្ឋិតេន វន្ទិត្វា បីតិវេគេន សត្ថុ បាទមូលេ អវកុជ្ជា និបជ្ជិ។ សា តេន បុញ្ញកម្មេន ទេវលោកេ និព្ពត្តិត្វា អបរាបរំ សុគតីសុយេវ សំសរន្តី ឥមស្មិំ ពុទ្ធុប្បាទេ សាវត្ថិយំ ព្រាហ្មណមហាសាលកុលេ និព្ពត្តិ, **មុត្តា**តិស្សា នាមំ អហោសិ។ សា ឧបនិស្សយសម្បន្នតាយ វីសតិវស្សកាលេ មហាបជាបតិគោតមិយា សន្តិកេ បព្ពជិត្វា សិក្ខមានាវ ហុត្វា កម្មដ្ឋានំ កថាបេត្វា វិបស្សនាយ កម្មំ ករោតិ។ សា ឯកទិវសំ ភត្តកិច្ចំ កត្វា បិណ្ឌបាតបដិក្កន្តា ថេរីនំ ភិក្ខុនីនំ វត្តំ ទស្សេត្វា ទិវាដ្ឋានំ គន្ត្វា រហោ និសិន្នា វិបស្សនាយ មនសិការំ អារភិ។ សត្ថា សុរភិគន្ធកុដិយា និសិន្នោវ ឱភាសំ វិស្សជ្ជេត្វា តស្សា បុរតោ និសិន្នោ វិយ អត្តានំ ទស្សេត្វា “**មុត្តេ មុច្ចស្សុ យោគេហី**”តិ ឥមំ គាថមាហ។

តត្ថ **មុត្តេ**តិ តស្សា អាលបនំ។ **មុច្ចស្សុ យោគេហី**តិ មគ្គបដិបាដិយា កាមយោគាទីហិ ចតូហិ យោគេហិ មុច្ច, តេហិ វិមុត្តចិត្តា ហោហិ។ យថា កឹ? **ចន្ទោ រាហុគ្គហា ឥវា**តិ រាហុសង្ខាតោ គហតោ ចន្ទោ វិយ ឧបក្កិលេសតោ មុច្ចស្សុ។ **វិប្បមុត្តេន ចិត្តេនា**តិ អរិយមគ្គេន សមុច្ឆេទវិមុត្តិយា សុដ្ឋុ វិមុត្តេន ចិត្តេន, ឥត្ថំភូតលក្ខណេ ចេតំ ករណវចនំ។ **អនណា ភុញ្ជ បិណ្ឌក**ន្តិ កិលេសឥណំ បហាយ អនណា ហុត្វា រដ្ឋបិណ្ឌំ ភុញ្ជេយ្យាសិ។ យោ ហិ កិលេសេ អប្បហាយ សត្ថារា អនុញ្ញាតបច្ចយេ បរិភុញ្ជតិ, សោ សាណោ បរិភុញ្ជតិ នាម។ យថាហ អាយស្មា ពាកុលោ – “សត្តាហមេវ ខោ អហំ, អាវុសោ, សាណោ រដ្ឋបិណ្ឌំ ភុញ្ជិ”ន្តិ (ម. និ. ៣.២១១)។ តស្មា សាសនេ បព្ពជិតេន កាមច្ឆន្ទាទិឥណំ បហានាយ អនណេន ហុត្វា សទ្ធាទេយ្យំ បរិភុញ្ជិតព្ពំ។ **បិណ្ឌក**ន្តិ ទេសនាសីសមេវ, ចត្តារោបិ បច្ចយេតិ អត្ថោ។ **អភិណ្ហំ ឱវទតី**តិ អរិយមគ្គប្បត្តិយា ឧបក្កិលេសេ វិសោធេន្តោ ពហុសោ ឱវាទំ ទេតិ។

សា តស្មិំ ឱវាទេ ឋត្វា នចិរស្សេវ អរហត្តំ បាបុណិ។ តេន វុត្តំ **អបទានេ** (អប. ថេរី ២.១.៣១-៣៦) –

“វិបស្សិស្ស ភគវតោ, លោកជេដ្ឋស្ស តាទិនោ;
រថិយំ បដិបន្នស្ស, តារយន្តស្ស បាណិនោ។

“ឃរតោ និក្ខមិត្វាន, អវកុជ្ជា និបជ្ជហំ;
អនុកម្បកោ លោកនាថោ, សិរសិ អក្កមី មម។

“អក្កមិត្វាន សិរសិ, អគមា លោកនាយកោ;
តេន ចិត្តប្បសាទេន, តុសិតំ អគមាសហំ។

“កិលេសា ឈាបិតា មយ្ហំ…បេ.… កតំ ពុទ្ធស្ស សាសន”ន្តិ។

អរហត្តំ បន បត្វា សា តមេវ គាថំ ឧទានេសិ។ បរិបុណ្ណសិក្ខា ឧបសម្បជ្ជិត្វា អបរភាគេ បរិនិព្ពាន កាលេបិ តមេវ គាថំ បច្ចភាសីតិ។

មុត្តាថេរីគាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៣. បុណ្ណាថេរីគាថាវណ្ណនា

បុណ្ណេ បូរស្សុ ធម្មេហីតិ បុណ្ណាយ នាម សិក្ខមានាយ គាថា។ អយម្បិ បុរិមពុទ្ធេសុ កតាធិការា តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវដ្ដូបនិស្សយំ កុសលំ ឧបចិនន្តី ពុទ្ធសុញ្ញេ លោកេ ចន្ទភាគាយ នទិយា តីរេ កិន្នរយោនិយំ និព្ពត្តា។ ឯកទិវសំ តត្ថ អញ្ញតរំ បច្ចេកពុទ្ធំ ទិស្វា បសន្នមានសា នឡមាលាយ តំ បូជេត្វា អញ្ជលិំ បគ្គយ្ហ អដ្ឋាសិ។ សា តេន បុញ្ញកម្មេន សុគតីសុយេវ សំសរន្តី ឥមស្មិំ ពុទ្ធុប្បាទេ សាវត្ថិយំ គហបតិមហាសាលកុលេ និព្ពត្តិ។ **បុណ្ណា**តិស្សា នាមំ អហោសិ។ សា ឧបនិស្សយសម្បន្នតាយ វីសតិវស្សានិ វសមានា មហាបជាបតិគោតមិយា សន្តិកេ ធម្មំ សុត្វា បដិលទ្ធសទ្ធា បព្ពជិត្វា សិក្ខមានា ឯវ ហុត្វា វិបស្សនំ អារភិ។ សត្ថា តស្សា គន្ធកុដិយំ និសិន្នោ ឯវ ឱភាសំ វិស្សជ្ជេត្វា –

៣. “បុណ្ណេ បូរស្សុ ធម្មេហិ, ចន្ទោ បន្នរសេរិវ;
បរិបុណ្ណាយ បញ្ញាយ, តមោខន្ធំ បទាលយា”តិ។ – ឥមំ គាថមាហ;

តត្ថ **បុណ្ណេ**តិ តស្សា អាលបនំ។ **បូរស្សុ ធម្មេហី**តិ សត្តតឹសពោធិបក្ខិយធម្មេហិ បរិបុណ្ណា ហោហិ។ **ចន្ទោ បន្នរសេរិវា**តិ រ-ការោ បទសន្ធិករោ។ បន្នរសេ បុណ្ណមាសិយំ សព្ពាហិ កលាហិ បរិបុណ្ណោ ចន្ទោ វិយ។ **បរិបុណ្ណាយ បញ្ញាយា**តិ សោឡសន្នំ កិច្ចានំ បារិបូរិយា បរិបុណ្ណាយ អរហត្តមគ្គបញ្ញាយ។ **តមោខន្ធំ បទាលយា**តិ មោហក្ខន្ធំ អនវសេសតោ ភិន្ទ សមុច្ឆិន្ទ។ មោហក្ខន្ធបទាលនេន សហេវ សព្ពេបិ កិលេសា បទាលិតា ហោន្តីតិ។

សា តំ គាថំ សុត្វា វិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា អរហត្តំ បាបុណិ។ តេន វុត្តំ **អបទានេ** (អប. ថេរី ២.១.៣៧-៤៥) –

“ចន្ទភាគានទីតីរេ, អហោសឹ កិន្នរី តទា;
អទ្ទសំ វិរជំ ពុទ្ធំ, សយម្ភុំ អបរាជិតំ។

“បសន្នចិត្តា សុមនា, វេទជាតា កតញ្ជលី;
នឡមាលំ គហេត្វាន, សយម្ភុំ អភិបូជយឹ។

“តេន កម្មេន សុកតេន, ចេតនាបណិធីហិ ច;
ជហិត្វា កិន្នរីទេហំ, អគច្ឆឹ តិទសំ គតឹ។

“ឆត្តឹសទេវរាជូនំ, មហេសិត្តមការយឹ;
ទសន្នំ ចក្កវត្តីនំ, មហេសិត្តមការយឹ;
សំវេជេត្វាន មេ ចិត្តំ, បព្ពជឹ អនគារិយំ។

“កិលេសា ឈាបិតា មយ្ហំ, ភវា សព្ពេ សមូហតា;
សព្ពាសវបរិក្ខីណា, នត្ថិ ទានិ បុនព្ភវោ។

“ចតុន្នវុតិតោ កប្បេ, យំ បុប្ផមភិបូជយឹ;
ទុគ្គតឹ នាភិជានាមិ, បុប្ផបូជាយិទំ ផលំ។

“កិលេសា ឈាបិតា មយ្ហំ…បេ.… កតំ ពុទ្ធស្ស សាសន”ន្តិ។

អរហត្តំ បន បត្វា សា ថេរី តមេវ គាថំ ឧទានេសិ។ អយមេវ ចស្សា អញ្ញាព្យាករណគាថា អហោសីតិ។

បុណ្ណាថេរីគាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៤. តិស្សាថេរីគាថាវណ្ណនា

តិស្សេ សិក្ខស្សុ សិក្ខាយាតិ តិស្សាយ សិក្ខមានាយ គាថា។ អយម្បិ បុរិមពុទ្ធេសុ កតាធិការា តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវដ្ដូបនិស្សយំ កុសលំ ឧបចិនិត្វា សម្ភតកុសលបច្ចយា ឥមស្មឹ ពុទ្ធុប្បាទេ កបិលវត្ថុស្មឹ សក្យរាជកុលេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តា ពោធិសត្តស្ស ឱរោធភូតា បច្ឆា មហាបជាបតិគោតមិយា សទ្ធឹ និក្ខមិត្វា បព្ពជិត្វា វិបស្សនាយ កម្មំ ករោតិ។ តស្សា សត្ថា ហេដ្ឋា វុត្តនយេនេវ ឱភាសំ វិស្សជ្ជេត្វា –

៤. “តិស្សេ សិក្ខស្សុ សិក្ខាយ, មា តំ យោគា ឧបច្ចគុំ;
សព្ពយោគវិសំយុត្តា, ចរ លោកេ អនាសវា”តិ។ – គាថំ អភាសិ;

តត្ថ **តិស្សេ**តិ តស្សា អាលបនំ។ **សិក្ខស្សុ សិក្ខាយា**តិ អធិសីលសិក្ខាទិកាយ តិវិធាយ សិក្ខាយ សិក្ខ, មគ្គសម្បយុត្តា តិស្សោ សិក្ខាយោ សម្បាទេហីតិ អត្ថោ។ ឥទានិ តាសំ សម្បាទនេ ការណមាហ **“មា តំ យោគា ឧបច្ចគុ**”ន្តិ មនុស្សត្តំ, ឥន្ទ្រិយាវេកល្លំ, ពុទ្ធុប្បាទោ, សទ្ធាបដិលាភោតិ ឥមេ យោគា សមយា ទុល្លភក្ខណា តំ មា អតិក្កមុំ។ កាមយោគាទយោ ឯវ វា ចត្តារោ **យោគា** តំ **មា ឧបច្ចគុំ** មា អភិភវេយ្យុំ។ **សព្ពយោគវិសំយុត្តា**តិ សព្ពេហិ កាមយោគាទីហិ យោគេហិ វិមុត្តា តតោ ឯវ អនាសវា ហុត្វា លោកេ ចរ, ទិដ្ឋសុខវិហារេន វិហរាហីតិ អត្ថោ។

សា តំ គាថំ សុត្វា វិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា អរហត្តំ បាបុណីតិ អាទិនយោ ហេដ្ឋា វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពោ។

តិស្សាថេរីគាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៥-១០. តិស្សាទិថេរីគាថាវណ្ណនា

តិស្សេ យុញ្ជស្សុ ធម្មេហីតិ តិស្សាយ ថេរិយា គាថា ។ តស្សា វត្ថុ **តិស្សា**សិក្ខមានាយ វត្ថុសទិសំ។ អយំ បន ថេរី ហុត្វា អរហត្តំ បាបុណិ។ យថា ច អយំ, ឯវំ ឥតោ បរំ **ធីរា, វីរា, មិត្តា, ភទ្រា, ឧបសមា**តិ បញ្ចន្នំ ថេរីនំ វត្ថុ ឯកសទិសមេវ។ សព្ពាបិ ឥមា កបិលវត្ថុវាសិនិយោ ពោធិសត្តស្ស ឱរោធភូតា មហាបជាបតិគោតមិយា សទ្ធឹ និក្ខន្តា ឱភាសគាថាយ ច អរហត្តំ បត្តា បបេត្វា សត្ថមឹ។ សា បន ឱភាសគាថាយ វិនា បគេវ សត្ថុ សន្តិកេ លទ្ធំ ឱវាទំ និស្សាយ វិបស្សនំ ឧស្សុក្កាបេត្វា អរហត្តំ បាបុណិត្វា ឧទានវសេន “វីរា វីរេហី”តិ គាថំ អភាសិ។ ឥតរាបិ អរហត្តំ បត្វា –

៥. “តិស្សេ យុញ្ជស្សុ ធម្មេហិ, ខណោ តំ មា ឧបច្ចគា;
ខណាតីតា ហិ សោចន្តិ, និរយម្ហិ សមប្បិតា។

៦. “ធីរេ និរោធំ ផុសេហិ, សញ្ញាវូបសមំ សុខំ;
អារាធយាហិ និព្ពានំ, យោគក្ខេមមនុត្តរំ។

៧. “វីរា វីរេហិ ធម្មេហិ, ភិក្ខុនី ភាវិតិន្ទ្រិយា;
ធារេតិ អន្តិមំ ទេហំ, ជេត្វា មារំ សវាហនំ។

៨. “សទ្ធាយ បព្ពជិត្វាន, មិត្តេ មិត្តរតា ភវ;
ភាវេហិ កុសលេ ធម្មេ, យោគក្ខេមស្ស បត្តិយា។

៩. “សទ្ធាយ បព្ពជិត្វាន, ភទ្រេ ភទ្ររតា ភវ;
ភាវេហិ កុសលេ ធម្មេ, យោគក្ខេមមនុត្តរំ។

១០. “ឧបសមេ តរេ ឱឃំ, មច្ចុធេយ្យំ សុទុត្តរំ;
ធារេហិ អន្តិមំ ទេហំ, ជេត្វា មារំ សវាហន”ន្តិ។ – គាថាយោ អភាសិសុ;

តត្ថ **យុញ្ជស្សុ ធម្មេហី**តិ សមថវិបស្សនាធម្មេហិ អរិយេហិ ពោធិបក្ខិយធម្មេហិ ច យុញ្ជ យោគំ ករោហិ។ **ខណោ តំ មា ឧបច្ចគា**តិ យោ ឯវំ យោគភាវនំ ន ករោតិ, តំ បុគ្គលំ បតិរូបទេសេ ឧប្បត្តិក្ខណោ, ឆន្នំ អាយតនានំ អវេកល្លក្ខណោ, ពុទ្ធុប្បាទក្ខណោ, សទ្ធាយ បដិលទ្ធក្ខណោ, សព្ពោបិ អយំ ខណោ អតិក្កមតិ នាម។ សោ ខណោ តំ មា អតិក្កមិ។ **ខណាតីតា**តិ យេ ហិ ខណំ អតីតា, យេ ច បុគ្គលេ សោ ខណោ អតីតោ, តេ និរយម្ហិ សមប្បិតា ហុត្វា សោចន្តិ, តត្ថ និព្ពត្តិត្វា មហាទុក្ខំ បច្ចនុភវន្តីតិ អត្ថោ។

និរោធំ ផុសេហីតិ កិលេសនិរោធំ ផុស្ស បដិលភ។ **សញ្ញាវូបសមំ សុខំ, អារាធយាហិ និព្ពាន**ន្តិ កាមសញ្ញាទីនំ បាបសញ្ញានំ ឧបសមនិមិត្តំ អច្ចន្តសុខំ និព្ពានំ អារាធេហិ។

វីរា វីរេហិ ធម្មេហីតិ វីរិយបធានតាយ វីរេហិ តេជុស្សទេហិ អរិយមគ្គធម្មេហិ **ភាវិតិន្ទ្រិយា** វឌ្ឍិតសទ្ធាទិឥន្ទ្រិយា វីរា ភិក្ខុនី វត្តុកាមេហិ សវាហនំ កិលេសមារំ ជិនិត្វា អាយតី បុនព្ភវាភាវតោ អន្តិមំ ទេហំ ធារេតីតិ ថេរី អញ្ញំ វិយ កត្វា អត្តានំ ទស្សេតិ។

មិត្តេតិ តំ អាលបតិ។ **មិត្តរតា**តិ កល្យាណមិត្តេសុ អភិរតា។ តត្ថ សក្ការសម្មានករណតា ហោហិ។ **ភាវេហិ កុសលេ ធម្មេ**តិ អរិយមគ្គធម្មេ វឌ្ឍេហិ។ **យោគក្ខេមស្សា**តិ អរហត្តស្ស និព្ពានស្ស ច បត្តិយា អធិគមាយ។

ភទ្រេតិ តំ អាលបតិ។ **ភទ្ទរតា**តិ ភទ្រេសុ សីលាទិធម្មេសុ រតា អភិរតា ហោហិ។ **យោគក្ខេមមនុត្តរ**ន្តិ ចតូហិ យោគេហិ ខេមំ អនុបទ្ទវំ អនុត្តរំ និព្ពានំ, តស្ស បត្តិយា កុសលេ ពោធិបក្ខិយធម្មេ ភាវេហីតិ អត្ថោ។

ឧបសមេតិ តំ អាលបតិ។ **តរ ឱឃំ មច្ចុធេយ្យំ សុទុត្តរ**ន្តិ មច្ចុ ឯត្ថ ធីយតីតិ មច្ចុធេយ្យំ, អនុបចិតកុសលសម្ភារេហិ សុដ្ឋុ ទុត្តរន្តិ សុទុត្តរំ, សំសារមហោឃំ **តរ** អរិយមគ្គនាវាយ តរេយ្យាសិ។ **ធារេហិ អន្តិមំ ទេហ**ន្តិ តស្ស តរណេនេវ អន្តិមទេហធរា ហោហីតិ អត្ថោ។

តិស្សាទិថេរីគាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

និដ្ឋិតា បឋមវគ្គវណ្ណនា។

១១. មុត្តាថេរីគាថាវណ្ណនា

សុមុត្តា សាធុមុត្តាម្ហីតិអាទិកា មុត្តាថេរិយា គាថា។ អយម្បិ បុរិមពុទ្ធេសុ កតាធិការា តត្ថ តត្ថ ភវេ កុសលំ ឧបចិនិត្វា ឥមស្មិំ ពុទ្ធុប្បាទេ កោសលជនបទេ **ឱឃាតកស្ស** នាម ទលិទ្ទព្រាហ្មណស្ស ធីតា ហុត្វា និព្ពត្តិ, តំ វយប្បត្តកាលេ មាតាបិតរោ ឯកស្ស ខុជ្ជព្រាហ្មណស្ស អទំសុ។ សា តេន ឃរាវាសំ អរោចន្តី តំ អនុជានាបេត្វា បព្ពជិត្វា វិបស្សនាយ កម្មំ ករោតិ។ តស្សា ពហិទ្ធារម្មណេសុ ចិត្តំ វិធាវតិ, សា តំ និគ្គណ្ហន្តី "សុមុត្តា សាធុមុត្តាម្ហី"តិ គាថំ វទន្តីយេវ វិបស្សនំ ឧស្សុក្កាបេត្វា សហ បដិសម្ភិទាហិ អរហត្តំ បាបុណិ។ តេន វុត្តំ **អបទានេ** –

"បទុមុត្តរោ នាម ជិនោ, សព្ពធម្មេសុ ចក្ខុមា;
បាណិនេ អនុគណ្ហន្តោ, បិណ្ឌាយ បាវិសី បុរំ។

"តស្ស អាគច្ឆតោ សត្ថុ, សព្ពេ នគរវាសិនោ;
ហដ្ឋតុដ្ឋា សមាគន្ត្វា, វាលិកា អាកិរិំសុ តេ។

"វីថិសម្មជ្ជនំ កត្វា, កទលិបុណ្ណកទ្ធជេ;
ធូមំ ចុណ្ណញ្ច មាសញ្ច, សក្ការំ កច្ច សត្ថុនោ។

"មណ្ឌបំ បដិយាទេត្វា, និមន្តេត្វា វិនាយកំ;
មហាទានំ ទទិត្វាន, សម្ពោធឹ អភិបត្ថយិំ។

"បទុមុត្តរោ មហាវីរោ, ហារកោ សព្ពបាណិនំ;
អនុមោទនិយំ កត្វា, ព្យាកាសិ អគ្គបុគ្គលោ។

"សតសហស្សេ អតិក្កន្តេ, កប្បោ ហេស្សតិ ភទ្ទកោ;
ភវាភវេ សុខំ លទ្ធា, បាបុណិស្សសិ ពោធិយំ។

"ហត្ថកម្មញ្ច យេ កេចិ, កតាវី នរនារិយោ;
អនាគតម្ហិ អទ្ធានេ, សព្ពា ហេស្សន្តិ សម្មុខា។

“តេន កម្មវិបាកេន, ចេតនាបណិធីហិ ច;
ឧប្បន្នទេវភវនេ, តុយ្ហំ តា បរិចារិកា។

“ទិព្ពំ សុខមសង្ខេយ្យំ, មានុសញ្ច អសង្ខិយំ;
អនុភោន្តិ ចិរំ កាលំ, សំសរិម្ហ ភវាភវេ។

“សតសហស្សិតោ កប្បេ, យំ កម្មមករិ តទា;
សុខុមាលា មនុស្សេសុ, អថោ ទេវបុរេសុ ច។

“រូបំ ភោគំ យសំ អាយុំ, អថោ កិត្តិសុខំ បិយំ;
លភាមិ សតតំ សព្ពំ, សុកតំ កម្មសម្បទំ។

“បច្ឆិមេ ភវេ សម្បត្តេ, ជាតាហំ ព្រាហ្មណេ កុលេ;
សុខុមាលហត្ថបាទា , រមណិយេ និវេសនេ។

“សព្ពកាលម្បិ បថវឹ, ន បស្សាមនលង្កតំ;
ចិក្ខល្លភូមឹ អសុចឹ, ន បស្សាមិ កុទាចនំ។

“កិលេសា ឈាបិតា មយ្ហំ...បេ.... កតំ ពុទ្ធស្ស សាសន”ន្តិ។

អរហត្តំ បន បត្វា ឧទានេន្តី –

១១. “សុមុត្តា សាធុមុត្តាម្ហិ, តីហិ ខុជ្ជេហិ មុត្តិយា;
ឧទុក្ខលេន មុសលេន, បតិនា ខុជ្ជកេន ច;
មុត្តាម្ហិ ជាតិមរណា, ភវនេត្តិ សមូហតា”តិ។ – ឥមំ គាថំ អភាសិ;

តត្ថ **សុមុត្តា**តិ សុដ្ឋុ មុត្តា។ **សាធុមុត្តាម្ហី**តិ សាធុ សម្មទេវ មុត្តា អម្ហិ។ កុតោ បន សុមុត្តា សាធុមុត្តាតិ អាហ “**តីហិ ខុជ្ជេហិ មុត្តិយា**”តិ, តីហិ វង្កកេហិ បរិមុត្តិយាតិ អត្ថោ។ ឥទានិ តានិ សរូបតោ ទស្សេន្តី “**ឧទុក្ខលេន មុសលេន, បតិនា ខុជ្ជកេន ចា**”តិ អាហ។ ឧទុក្ខលេ ហិ ធញ្ញំ បក្ខិបន្តិយា បរិវត្តេន្តិយា មុសលេន កោដ្ដេន្តិយា ច បិដ្ឋិ ឱនាមេតព្ពា ហោតីតិ ខុជ្ជករណហេតុតាយ តទុភយំ “ខុជ្ជ”ន្តិ វុត្តំ។ សាមិកោ បនស្សា ខុជ្ជោ ឯវ។ ឥទានិ យស្សា មុត្តិយា និទស្សនវសេន តីហិ ខុជ្ជេហិ មុត្តិ វុត្តា។ តមេវ ទស្សេន្តី “**មុត្តាម្ហិ ជាតិមរណា**”តិ វត្វា តត្ថ ការណមាហ “**ភវនេត្តិ សមូហតា**”តិ។ តស្សត្ថោ – ន កេវលមហំ តីហិ ខុជ្ជេហិ ឯវ មុត្តា, អថ ខោ សព្ពស្មា ជាតិមរណាបិ, យស្មា សព្ពស្សាបិ ភវស្ស នេត្តិ នាយិកា តណ្ហា អគ្គមគ្គេន មយា សមុគ្ឃាដិតាតិ។

មុត្តាថេរីគាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

១២. ធម្មទិន្នាថេរីគាថាវណ្ណនា

ឆន្ទជាតា អវសាយីតិ ធម្មទិន្នាថេរិយា គាថា។ សា កិរ បទុមុត្តរពុទ្ធកាលេ ហំសវតីនគរេ បរាធីនវុត្តិកា ហុត្វា ជីវន្តី និរោធតោ វុដ្ឋិតស្ស អគ្គសាវកស្ស បូជាសក្ការបុព្ពកំ ទានំ ទត្វា ទេវលោកេ និព្ពត្តា។ តតោ ចវិត្វា ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តី **ផុស្សស្ស** ភគវតោ កាលេ សត្ថុ វេមាតិកភាតិកានំ កម្មិកស្ស គេហេ វសមានា ទានំ បដិច្ច “ឯកំ ទេហី”តិ សាមិកេន វុត្តេ ទ្វេ ទេន្តី, ពហុំ បុញ្ញំ កត្វា កស្សបពុទ្ធកាលេ **កិកិស្ស** កាសិករញ្ញោ គេហេ បដិសន្ធឹ គហេត្វា សត្តន្នំ ភគិនីនំ អព្ភន្តរា ហុត្វា វីសតិវស្សសហស្សានិ ព្រហ្មចរិយំ ចរិត្វា ឯកំ ពុទ្ធន្តរំ ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តី ឥមស្មឹ ពុទ្ធុប្បាទេ រាជគហេ កុលគេហេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តា វិសាខស្ស សេដ្ឋិនោ គេហំ គតា។

អថេកទិវសំ វិសាខោ សេដ្ឋិ សត្ថុ សន្តិកេ ធម្មំ សុត្វា អនាគាមី ហុត្វា ឃរំ គន្ត្វា បាសាទំ អភិរុហន្តោ សោបានមត្ថកេ ឋិតាយ ធម្មទិន្នាយ បសារិតហត្ថំ អនាលម្ពិត្វាវ បាសាទំ អភិរុហិត្វា ភុញ្ជមានោបិ តុណ្ហីភូតោវ ភុញ្ជិ។ ធម្មទិន្នា តំ ឧបធារេត្វា, “អយ្យបុត្ត, កស្មា ត្វំ អជ្ជ មម ហត្ថំ នាលម្ពិ, ភុញ្ជមានោបិ ន កិញ្ចិ កថេសិ, អត្ថិ នុ ខោ កោចិ មយ្ហំ ទោសោ”តិ អាហ។ វិសាខោ “ធម្មទិន្នេ, ន តេ ទោសោ អត្ថិ, អហំ បន អជ្ជ បដ្ឋាយ ឥត្ថិសរីរំ ផុសិតុំ អាហារេ ច លោលភាវំ កាតុំ អនរហោ, តាទិសោ មយា ធម្មោ បដិវិទ្ធោ។ ត្វំ បន សចេ ឥច្ឆសិ,

ឥមស្មិំយេវ គេហេ វស។ នោ ចេ ឥច្ឆសិ, យត្តកេន ធនេន តេ អត្ថោ, តត្តកំ គហេត្វា កុលឃរំ គច្ឆាហី’’តិ អាហ។ ‘‘នាហំ, អយ្យបុត្ត, តយា វន្តវមនំ អាចមិស្សាមិ, បព្ពជ្ជំ មេ អនុជានាហី’’តិ។ វិសាខោ ‘‘សាធុ, ធម្មទិន្នេ’’តិ តំ សុវណ្ណសិវិកាយ ភិក្ខុនិឧបស្សយំ បេសេសិ។ សា បព្ពជិត្វា កម្មដ្ឋានំ គហេត្វា កតិបាហំ តត្ថ វសិត្វា វិវេកវាសំ វសិតុកាមា អាចរិយុបជ្ឈាយានំ សន្តិកំ គន្ត្វា, ‘‘អយ្យា, អាកិណ្ណដ្ឋានេ មយ្ហំ ចិត្តំ ន រមតិ, គាមកាវាសំ គច្ឆាមី’’តិ អាហ។ ភិក្ខុនិយោ តំ គាមកាវាសំ នយិំសុ។ សា តត្ថ វសន្តី អតីតេ មទ្ទិតសង្ខារតាយ ន ចិរស្សេវ សហ បដិសម្ភិទាហិ អរហត្តំ បាបុណិ។ តេន វុត្តំ **អបទានេ** (អប. ថេរី ២.៣.៩៥-១៣០) –

‘‘បទុមុត្តរោ នាម ជិនោ, សព្ពធម្មាន បារគូ;
ឥតោ សតសហស្សម្ហិ, កប្បេ ឧប្បជ្ជិ នាយកោ។

‘‘តទាហំ ហំសវតិយំ, កុលេ អញ្ញតរេ អហុំ;
បរកម្មការី អាសិំ, និបកា សីលសំវុតា។

‘‘បទុមុត្តរពុទ្ធស្ស, សុជាតោ អគ្គសាវកោ;
វិហារា អភិនិក្ខម្ម, បិណ្ឌបាតាយ គច្ឆតិ។

‘‘ឃដំ គហេត្វា គច្ឆន្តី, តទា ឧទកហារិកា;
តំ ទិស្វា អទទំ បូបំ, បសន្នា សេហិ បាណិភិ។

‘‘បដិគ្គហេត្វា តត្ថេវ, និសិន្នោ បរិភុញ្ជិ សោ;
តតោ នេត្វាន តំ គេហំ, អទាសិំ តស្ស ភោជនំ។

‘‘តតោ មេ អយ្យកោ តុដ្ឋោ, អករី សុណិសំ សកំ;
សស្សុយា សហ គន្ត្វាន, សម្ពុទ្ធំ អភិវាទយិំ។

‘‘តទា សោ ធម្មកថិកំ, ភិក្ខុនិំ បរិកិត្តយំ;
ឋបេសិ ឯតទគ្គម្ហិ, តំ សុត្វា មុទិតា អហំ។

‘‘និមន្តយិត្វា សុគតំ, សសង្ឃំ លោកនាយកំ;
មហាទានំ ទទិត្វាន, តំ ឋានមភិបត្ថយិំ។

‘‘តតោ មំ សុគតោ អាហ, ឃននិន្នាទសុស្សរោ;
មមុបដ្ឋាននិរតេ, សសង្ឃបរិវេសិកេ។

‘‘សទ្ធម្មស្សវនេ យុត្តេ, គុណវទ្ធិតមានសេ;
ភទ្ទេ ភវស្សុ មុទិតា, លច្ឆសេ បណិធីផលំ។

‘‘សតសហស្សិតោ កប្បេ, ឱក្កាកកុលសម្ភវោ;
គោតមោ នាម គោត្តេន, សត្ថា លោកេ ភវិស្សតិ។

‘‘តស្ស ធម្មេសុ ទាយាទា, ឱរសា ធម្មនិម្មិតា;
ធម្មទិន្នាតិ នាមេន, ហេស្សតិ សត្ថុ សាវិកា។

‘‘តំ សុត្វា មុទិតា ហុត្វា, យាវជីវំ មហាមុនិំ;
មេត្តចិត្តា បរិចរិំ, បច្ចយេហិ វិនាយកំ។

‘‘តេន កម្មេន សុកតេន, ចេតនាបណិធីហិ ច;
ជហិត្វា មានុសំ ទេហំ, តាវតិំសមគច្ឆហំ។

‘‘ឥមម្ហិ ភទ្ទកេ កប្បេ, ព្រហ្មពន្ធុ មហាយសោ;
កស្សបោ នាម គោត្តេន, ឧប្បជ្ជិ វទតំ វរោ។

“ឧបដ្ឋាកោ មហេសិស្ស, តទា អាសិ នរិស្សរោ;
កាសិរាជា កិកី នាម, ពារាណសិបុរុត្តមេ។

“ឆដ្ឋា តស្សាសហំ ធីតា, សុធម្មា ឥតិ វិស្សុតា;
ធម្មំ សុត្វា ជិនគ្គស្ស, បព្ពជ្ជំ សមរោចយឹ។

“អនុជានិ ន នោ តាតោ, អគារេវ តទា មយំ;
វីសវស្សសហស្សានិ , វិចរិម្ហ អតន្ទិតា។

“កោមារិព្រហ្មចរិយំ , រាជកញ្ញា សុខេធិតា;
ពុទ្ធោបដ្ឋាននិរតា, មុទិតា សត្ត ធីតរោ។

“សមណី សមណគុត្តា ច, ភិក្ខុនី ភិក្ខុទាយិកា;
ធម្មា ចេវ សុធម្មា ច, សត្តមី សង្ឃទាយិកា។

“ខេមា ឧប្បលវណ្ណា ច, បដាចារា ច កុណ្ឌលា;
គោតមី ច អហញ្ចេវ, វិសាខា ហោតិ សត្តមី។

“តេហិ កម្មេហិ សុកតេហិ, ចេតនាបណិធីហិ ច;
ជហិត្វា មានុសំ ទេហំ, តាវតឹសមគច្ឆហំ។

“បច្ឆិមេ ច ភវេ ទានិ, គិរិព្ពជបុរុត្តមេ;
ជាតា សេដ្ឋិកុលេ ផីតេ, សព្ពកាមសមិទ្ធិនេ។

“យទា រូបគុណូបេតា, បឋមេ យោព្ពនេ ឋិតា;
តទា បរកុលំ គន្ត្វា, វសី សុខសមប្បិតា។

“ឧបេត្វា លោកសរណំ, សុណិត្វា ធម្មទេសនំ;
អនាគាមិផលំ បត្តោ, សាមិកោ មេ សុពុទ្ធិមា។

“តទាហំ អនុជានេត្វា, បព្ពជឹ អនគារិយំ;
នចិរេនេវ កាលេន, អរហត្តមបាបុណឹ។

“តទា ឧបាសកោ សោ មំ, ឧបគន្ត្វា អបុច្ឆថ;
គម្ភីរេ និបុណេ បញ្ហេ, តេ សព្ពេ ព្យាករឹ អហំ។

“ជិនោ តស្មឹ គុណេ តុដ្ឋោ, ឯតទគ្គេ ឋបេសិ មំ;
ភិក្ខុនី ធម្មកថិកំ, នាញ្ញំ បស្សាមិ ឯទិសឹ។

“ធម្មទិន្នា យថា ធីរា, ឯវំ ធារេថ ភិក្ខវោ;
ឯវាហំ បណ្ឌិតា ហោមិ, នាយកេនានុកម្បិតា។

“បរិចិណ្ណោ មយា សត្ថា, កតំ ពុទ្ធស្ស សាសនំ;
ឱហិតោ គរុកោ ភារោ, ភវនេត្តិ សមូហតា។

“យស្សត្ថាយ បព្ពជិតា, អគារស្មានគារិយំ;
សោ មេ អត្ថោ អនុប្បត្តោ, សព្ពសំយោជនក្ខយោ។

“ឥទ្ធីសុ ច វសី ហោមិ, ទិព្ពាយ សោតធាតុយា;
បរចិត្តានិ ជានាមិ, សត្ថុសាសនការិកា។

“បុព្ពេនិវាសំ ជានាមិ, ទិព្ពចក្ខុ វិសោធិតំ;
ខេបេត្វា អាសវេ សព្ពេ, វិសុទ្ធាសិ សុនិម្មលា។

“កិលេសា ឈាបិតា មយ្ហំ...បេ.... កតំ ពុទ្ធស្ស សាសន”ន្តិ។ (អប. ថេរី ២.៣.៩៥-១៣០);

អរហត្តំ បន បត្វា “មយ្ហំ មនំ មត្ថកំ បត្តំ, ឥទានិ ឥធ វសិត្វា កិំ ករិស្សាមិ, រាជគហមេវ គន្ត្វា សត្ថារញ្ច វន្ទិស្សាមិ, ពហូ ច មេ ញាតកា បុញ្ញានិ ករិស្សន្តី”តិ ភិក្ខុនីហិ សទ្ធិំ រាជគហមេវ បច្ចាគតា។ វិសាខោ តស្សា អាគតភាវំ សុត្វា តស្សា អធិគមំ វីមំសន្តោ បញ្ចក្ខន្ធាទិវសេន បញ្ហំ បុច្ឆិ។ ធម្មទិន្នា សុនិសិតេន សត្ថេន កុមុទនាឡេ ឆិន្ទន្តី វិយ បុច្ឆិតំ បុច្ឆិតំ បញ្ហំ វិស្សជ្ជេសិ។ វិសាខោ សព្ពំ បុច្ឆាវិស្សជ្ជននយំ សត្ថុ អារោចេសិ។ សត្ថា “បណ្ឌិតា, វិសាខ, ធម្មទិន្នា ភិក្ខុនី”តិអាទិនា តំ បសំសន្តោ សព្ពញ្ញុតញ្ញាណេន សទ្ធិំ សំសន្ទេត្វា ព្យាកតភាវំ បវេទេត្វា តមេវ ចូឡវេទល្លសុត្តំ (ម. និ. ១.៤៦០) អដ្ឋុប្បត្តិំ កត្វា តំ ធម្មកថិកានំ ភិក្ខុនីនំ អគ្គដ្ឋានេ ឋបេសិ។ យទា បន សា តស្មិំ គាមកាវាសេ វសន្តី ហេដ្ឋិមមគ្គេ អធិគន្ត្វា អគ្គមគ្គត្ថាយ វិបស្សនំ បដ្ឋបេសិ, តទា –

១២. “ឆន្ទជាតា អវសាយី, មនសា ច ផុដា សិយា;
កាមេសុ អប្បដិពទ្ធចិត្តា, ឧទ្ធំសោតាតិ វុច្ចតី”តិ។ –

ឥមំ គាថំ អភាសិ។

តត្ថ **ឆន្ទជាតា**តិ អគ្គផលត្ថំ ជាតច្ឆន្ទា។ **អវសាយី**តិ អវសាយោ វុច្ចតិ អវសានំ និដ្ឋានំ, តម្បិ កាមេសុ អប្បដិពទ្ធចិត្តតាយ “ឧទ្ធំសោតា”តិ វត្តមានត្តា សមណកិច្ចស្ស និដ្ឋានំ វេទិតព្ពំ, ន យស្ស កស្សចិ, តស្មា បទទ្វយេនាបិ អប្បត្តមានសា អនុត្តរំ យោគក្ខេមំ បត្ថយមានាតិ អយមត្ថោ វុត្តោ ហោតិ។ **មនសា ច ផុដា សិយា**តិ ហេដ្ឋិមេហិ តីហិ មគ្គចិត្តេហិ និព្ពានំ ផុដា ផុសិតា ភវេយ្យ។ **កាមេសុ អប្បដិពទ្ធចិត្តា**តិ អនាគាមិមគ្គវសេន កាមេសុ ន បដិពទ្ធចិត្តា។ **ឧទ្ធំសោតា**តិ ឧទ្ធមេវ មគ្គសោតោ សំសារសោតោ ច ឯតិស្សាតិ ឧទ្ធំសោតា។ អនាគាមិនោ ហិ យថា អគ្គមគ្គោ ឧប្បជ្ជតិ, ន អញ្ញោ, ឯវំ អវិហាទីសុ ឧប្បន្នស្ស យាវ អកនិដ្ឋា ឧទ្ធមេវ ឧប្បត្តិ ហោតីតិ។

ធម្មទិន្នាថេរីគាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

១៣. វិសាខាថេរីគាថាវណ្ណនា

ករោថ ពុទ្ធសាសនន្តិ វិសាខាយ ថេរិយា គាថា។ តស្សា វត្ថុ ធីរាថេរិយាវត្ថុសទិសមេវ។ សា អរហត្តំ បត្វា វិមុត្តិសុខេន វីតិនាមេន្តី –

១៣. “ករោថ ពុទ្ធសាសនំ, យំ កត្វា នានុតប្បតិ;
ខិប្បំ បាទានិ ធោវិត្វា, ឯកមន្តេ និសីទថា”តិ។ –

ឥមាយ គាថាយ អញ្ញំ ព្យាកាសិ។

តត្ថ **ករោថ ពុទ្ធសាសន**ន្តិ ពុទ្ធសាសនំ ឱវាទអនុសិដ្ឋិំ ករោថ, យថានុសិដ្ឋំ បដិបជ្ជថាតិ អត្ថោ។ **យំ កត្វា នានុតប្បតី**តិ អនុសិដ្ឋិំ កត្វា ករណហេតុ ន អនុតប្បតិ តក្ការស្ស សម្មទេវ អធិប្បាយានំ សមិជ្ឈនតោ។ **ខិប្បំ បាទានិ ធោវិត្វា, ឯកមន្តេ និសីទថា**តិ ឥទំ យស្មា សយំ បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌបាតបដិក្កន្តា អាចរិយុបជ្ឈាយានំ វត្តំ ទស្សេត្វា អត្តនោ ទិវាដ្ឋានេ បាទេ ធោវិត្វា រហោ និសិន្នា សទត្ថំ មត្ថកំ បាបេសិ, តស្មា តត្ថ អញ្ញេបិ និយោជេន្តី អវោច។

វិសាខាថេរីគាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

១៤. សុមនាថេរីគាថាវណ្ណនា

ធាតុយោ ទុក្ខតោ ទិស្វាតិ សុមនាយ ថេរិយា គាថា។ តស្សា វត្ថុ តិស្សាថេរិយា វត្ថុសទិសំ។ ឥមិស្សាបិ ហិ សត្ថា ឱភាសំ វិស្សជ្ជេត្វា បុរតោ និសិន្នោ វិយ អត្តានំ ទស្សេត្វា –

១៤. “ធាតុយោ ទុក្ខតោ ទិស្វា, មា ជាតិំ បុនរាគមិ;

ភវេ ឆន្ទំ វិរាជេត្វា, ឧបសន្តា ចរិស្សសី’’តិ។ –

ឥមំ គាថមាហ។ សា គាថាបរិយោសានេ អរហត្តំ បាបុណិ ។

តត្ថ **ធាតុយោ ទុក្ខតោ ទិស្វា**តិ សសន្តតិបរិយាបន្នា ចក្ខាទិធាតុយោ ឥតរាបិ ច ឧទយព្ពយបដិបីឡនាទិនា ‘‘ទុក្ខា’’តិ ញាណចក្ខុនា ទិស្វា។ **មា ជាតឹ បុនរាគមី**តិ បុន ជាតឹ អាយតឹ បុនព្ភវំ មា ឧបគច្ឆិ ។ **ភវេ ឆន្ទំ វិរាជេត្វា**តិ កាមភវាទិកេ សព្ពស្មិំ ភវេ តណ្ហាឆន្ទំ វិរាគសង្ខាតេន មគ្គេន បជហិត្វា។ **ឧបសន្តា ចរិស្សសី**តិ សព្ពសោ បហីនកិលេសតាយ និព្ពុតា វិហរិស្សសិ។

ឯត្ថ ច ‘‘ធាតុយោ ទុក្ខតោ ទិស្វា’’តិ ឥមិនា ទុក្ខានុបស្សនាមុខេន វិបស្សនា ទស្សិតា។ ‘‘ភវេ ឆន្ទំ វិរាជេត្វា’’តិ ឥមិនា មគ្គោ, ‘‘ឧបសន្តា ចរិស្សសី’’តិ ឥមិនា សឧបាទិសេសា និព្ពានធាតុ, ‘‘មា ជាតឹ បុនរាគមី’’តិ ឥមិនា អនុបាទិសេសា និព្ពានធាតុ ទស្សិតាតិ ទដ្ឋព្ពំ។

សុមនាថេរីគាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

១៥. ឧត្តរាថេរីគាថាវណ្ណនា

កាយេន សំវុតា អាសិន្តិ ឧត្តរាយ ថេរិយា គាថា។ តស្សាបិ វត្ថុ តិស្សាថេរិយា វត្ថុសទិសំ។ សាបិ ហិ សក្យកុលប្បសុតា ពោធិសត្តស្ស ឱរោធភូតា មហាបជាបតិគោតមិយា សទ្ធិំ និក្ខន្តា ឱភាសគាថាយ អរហត្តំ បត្វា បន –

១៥. ‘‘កាយេន សំវុតា អាសិំ, វាចាយ ឧទ ចេតសា;
សមូលំ តណ្ហមព្ពុយ្ហ, សីតិភូតាម្ហិ និព្ពុតា’’តិ។ –

ឧទានវសេន តមេវ គាថំ អភាសិ។

តត្ថ **កាយេន សំវុតា អាសិ**ន្តិ កាយិកេន សំវរេន សំវុតា អហោសិំ។ **វាចាយា**តិ វាចសិកេន សំវរេន សំវុតា អាសិន្តិ យោជនា, បទទ្វយេនាបិ សីលសំវរមាហ។ **ឧទា**តិ អថ។ **ចេតសា**តិ សមាធិចិត្តេន, ឯតេន វិបស្សនាភាវនមាហ។ **សមូលំ តណ្ហមព្ពុយ្ហា**តិ សានុសយំ, សហ វា អវិជ្ជាយ តណ្ហំ ឧទ្ធរិត្វា។ អវិជ្ជាយ ហិ បដិច្ឆាទិតាទីនវេ ភវត្តយេ តណ្ហា ឧប្បជ្ជតិ។

អបរោ នយោ – **កាយេន សំវុតា**តិ សម្មាកម្មន្តេន សព្ពសោ មិច្ឆាកម្មន្តស្ស បហានា មគ្គសំវរេនេវ កាយេន សំវុតា អាសិំ។ **វាចាយា**តិ សម្មាវាចាយ សព្ពសោ មិច្ឆាវាចាយ បហានា មគ្គសំវរេនេវ វាចាយ សំវុតា អាសិន្តិ អត្ថោ។ **ចេតសា**តិ សមាធិនា។ ចេតោសីសេន ហេត្ថ សម្មាសមាធិ វុត្តោ, សម្មាសមាធិគ្គហណេនេវ មគ្គលក្ខណេន ឯកលក្ខណា សម្មាទិដ្ឋិអាទយោ មគ្គធម្មា គហិតាវ ហោន្តីតិ, មគ្គសំវរេន អភិជ្ឈាទិកស្ស អសំវរស្ស អនវសេសតោ បហានំ ទស្សិតំ ហោតិ។ តេនេវាហ ‘‘សមូលំ តណ្ហមព្ពុយ្ហា’’តិ។ **សីតិភូតាម្ហិ និព្ពុតា**តិ សព្ពសោ កិលេសបរិឡាហាភាវេន សីតិភាវប្បត្តា អនុបាទិសេសាយ និព្ពានធាតុយា និព្ពុតា អម្ហីតិ។

ឧត្តរាថេរីគាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

១៦. វុឌ្ឍបព្ពជិតសុមនាថេរីគាថាវណ្ណនា

សុខំ ត្វំ វុឌ្ឍិកេ សេហីតិ សុមនាយ វុឌ្ឍបព្ពជិតាយ គាថា។ អយម្បិ បុរិមពុទ្ធេសុ កតាធិការា តត្ថ តត្ថ ភវេ កុសលំ ឧបចិនិត្វា ឥមស្មិំ ពុទ្ធុប្បាទេ សាវត្ថិយំ មហាកោសលរញ្ញោ ភគិនី ហុត្វា និព្ពត្តិ។ សា សត្ថារា រញ្ញោ បសេនទិស្ស កោសលស្ស ‘‘ចត្តារោ ខោ មេ, មហារាជ, ទហរាតិ ន ឧញ្ញាតព្ពា’’តិអាទិនា (សំ. និ. ១.១១២) ទេសិតំ ធម្មំ សុត្វា លទ្ធប្បសាទា សរណេសុ ច សីលេសុ ច បតិដ្ឋាយ បព្ពជិតុកាមាបិ ‘‘អយ្យិកំ បដិជគ្គិស្សាមី’’តិ ចិរកាលំ វីតិនាមេត្វា អបរភាគេ អយ្យិកាយ កាលង្កតាយ រញ្ញា សទ្ធិំ មហគ្ឃានិ អត្ថរណបាវុរណានិ គាហាបេត្វា វិហារំ គន្ត្វា សង្ឃស្ស ទាបេត្វា សត្ថុ សន្តិកេ ធម្មំ សុត្វា អនាគាមិផលេ បតិដ្ឋិតា បព្ពជ្ជំ យាចិ។ សត្ថា តស្សា ញាណបរិបាកំ ទិស្វា –

១៦. ‘‘សុខំ ត្វំ វុឌ្ឍិកេ សេហិ, កត្វា ចោឡេន បារុតា;

ឧបសន្តោ ហិ តេ រាគោ, សីតិភូតាសិ និព្ពុតា”តិ។ –

ឥមំ គាថំ អភាសិ។ សា គាថាបរិយោសានេ សហ បដិសម្ភិទាហិ អរហត្តំ បត្វា ឧទានវសេន តមេវ គាថំ អភាសិ។ ឥទមេវ ចស្សា អញ្ញាព្យាករណំ អហោសិ, សា តាវទេវ បព្ពជិ។ គាថាយ បន **វុឌ្ឍិកេ**តិ វុឌ្ឍេ, វយោវុឌ្ឍេតិ អត្ថោ។ អយំ បន សីលាទិគុណេហិបិ វុឌ្ឍា, ថេរិយា វុត្តគាថាយ ចតុត្ថបាទេ សីតិភូតាសិ និព្ពុតាតិ យោជេតព្ពំ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

វុឌ្ឍបព្ពជិតសុមនាថេរីគាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

១៧. ធម្មាថេរីគាថាវណ្ណនា

បិណ្ឌបាតំ ចរិត្វានាតិ ធម្មាយ ថេរិយា គាថា។ អយម្បិ បុរិមពុទ្ធេសុ កតាធិការា តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវដ្ដូបនិស្សយំ កុសលំ ឧបចិនិត្វា សម្ភតបុញ្ញសម្ភារា ឥមស្មិំ ពុទ្ធុប្បាទេ សាវត្ថិយំ កុលឃរេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តា បតិរូបស្ស សាមិកស្ស គេហំ គន្ត្វា សាសនេ បដិលទ្ធសទ្ធា បព្ពជិតុកាមា ហុត្វា សាមិកេន អននុញ្ញាតា បច្ឆា សាមិកេ កាលង្កតេ បព្ពជិត្វា វិបស្សនាយ កម្មំ ករោន្តី ឯកទិវសំ ភិក្ខាយ ចរិត្វា វិហារំ អាគច្ឆន្តី បរិបតិត្វា តមេវ អារម្មណំ កត្វា វិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា សហ បដិសម្ភិទាហិ អរហត្តំ បត្វា –

១៧. “បិណ្ឌបាតំ ចរិត្វាន, ទណ្ឌមោលុព្ភ ទុព្ពលា;
វេធមានេហិ គត្តេហិ, តត្ថេវ និបតិំ ឆមា;
ទិស្វា អាទីនវំ កាយេ, អថ ចិត្តំ វិមុច្ចិ មេ”តិ។ –

ឧទានវសេន ឥមំ គាថំ អភាសិ។

តត្ថ **បិណ្ឌបាតំ ចរិត្វាន, ទណ្ឌមោលុព្ភា**តិ បិណ្ឌបាតត្ថាយ យដ្ឋិំ ឧបត្ថម្ភេន នគរេ វិចរិត្វា ភិក្ខាយ អាហិណ្ឌិត្វា។ **ឆមា**តិ ឆមាយំ ភូមិយំ, បាទានំ អវសេន ភូមិយំ និបតិន្តិ អត្ថោ។ **ទិស្វា អាទីនវំ កាយេ**តិ អសុភានិច្ចទុក្ខានត្តតាទីហិ នានប្បការេហិ សរីរេ ទោសំ បញ្ញាចក្ខុនា ទិស្វា។ **អថ ចិត្តំ វិមុច្ចិ មេ**តិ អាទីនវានុបស្សនាយ បរតោ បវត្តេហិ និព្ពិទានុបស្សនាទីហិ វិក្ខម្ភនវសេន មម ចិត្តំ កិលេសេហិ វិមុច្ចិត្វា បុន មគ្គផលេហិ យថាក្កមំ សមុច្ឆេទវសេន ចេវ បដិប្បស្សទ្ធិវសេន ច សព្ពសោ វិមុច្ចិ វិមុត្តំ, ន ទានិស្សា វិមោចេតព្ពំ អត្ថីតិ។ ឥទមេវ ចស្សា អញ្ញាព្យាករណំ អហោសីតិ។

ធម្មាថេរីគាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

១៨. សង្ឃាថេរីគាថាវណ្ណនា

ហិត្វា ឃរេ បព្ពជិត្វាតិ សង្ឃាយ ថេរិយា គាថា។ តស្សា វត្ថុ ធីរាថេរិយា វត្ថុសទិសំ។ គាថា បន –

១៨. “ហិត្វា ឃរេ បព្ពជិត្វា, ហិត្វា បុត្តំ បសុំ បិយំ;
ហិត្វា រាគញ្ច ទោសញ្ច, អវិជ្ជញ្ច វិរាជិយ;
សមូលំ តណ្ហមព្ពុយ្ហ, ឧបសន្តាម្ហិ និព្ពុតា”តិ។ – គាថំ អភាសិ;

តត្ថ **ហិត្វា**តិ ឆឌ្ឌេត្វា។ **ឃរេ**តិ គេហំ។ ឃរសទ្ទោ ហិ ឯកស្មិម្បិ អភិធេយ្យេ កទាចិ ពហូសុ វិយ រុឡ្ហិវសេន វោហរីយតិ។ **ហិត្វា បុត្តំ បសុំ បិយ**ន្តិ បិយាយិតព្ពេ បុត្តេ ចេវ គោមហិសាទិកេ បសូ ច តប្បដិពទ្ធឆន្ទរាគប្បហានេន បហាយ។ **ហិត្វា រាគញ្ច ទោសញ្ចា**តិ រជ្ជនសភាវំ រាគំ, ទុស្សនសភាវំ ទោសញ្ច អរិយមគ្គេន សមុច្ឆិន្ទិត្វា។ **អវិជ្ជញ្ច វិរាជិយា**តិ សព្ពាកុសលេសុ បុព្ពង្គមំ មោហញ្ច វិរាជេត្វា មគ្គេន សមុគ្ឃាដេត្វា ឥច្ចេវ អត្ថោ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

សង្ឃាថេរីគាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

ឯកកនិបាតវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

២. ទុកនិបាតោ

១. អភិរូបនន្ទាថេរីគាថាវណ្ណនា

ទុកនិបាតេ **អាតុរំ អសុចឹ បូតិ**ន្តិអាទិកា អភិរូបនន្ទាយ សិក្ខមានាយ គាថា។ អយំ កិរ វិបស្សិស្ស ភគវតោ កាលេ ពន្ធុមតីនគរេ គហបតិមហាសាលស្ស ធីតា ហុត្វា សត្ថុ សន្តិកេ ធម្មំ សុត្វា សរណេសុ ច សីលេសុ ច បតិដ្ឋិតា សត្ថរិ បរិនិព្ពុតេ ធាតុចេតិយំ រតនបដិមណ្ឌិតេន សុវណ្ណច្ឆត្តេន បូជំ កត្វា, កាលង្កត្វា សគ្គេ និព្ពត្តិត្វា អបរាបរំ សុគតីសុយេវ សំសរន្តី ឥមស្មិំ ពុទ្ធុប្បាទេ កបិលវត្ថុនគរេ ខេមកស្ស សក្កស្ស អគ្គមហេសិយា កុច្ឆិស្មិំ និព្ពត្តិ។ **នន្ទា**តិស្សា នាមំ អហោសិ។ សា អត្តភាវស្ស អតិវិយ រូបសោភគ្គប្បត្តិយា អភិរូបា ទស្សនីយា បាសាទិកា អភិរូបនន្ទាត្វេវ បញ្ញាយិត្ថ។ តស្សា វយប្បត្តាយ វារេយ្យទិវសេយេវ វរភូតោ សក្យកុមារោ កាលមកាសិ។ អថ នំ មាតាបិតរោ អកាមំ បព្ពាជេសុំ។

សា បព្ពជិត្វាបិ រូបំ និស្សាយ ឧប្បន្នមទា "សត្ថា រូបំ វិវណ្ណេតិ គរហតិ អនេកបរិយាយេន រូបេ អាទីនវំ ទស្សេតី"តិ ពុទ្ធុបដ្ឋានំ ន គច្ឆតិ។ ភគវា តស្សា ញាណបរិបាកំ ញត្វា មហាបជាបតី អាណាបេសិ "សព្ពាបិ ភិក្ខុនិយោ បដិបាដិយា ឱវាទំ អាគច្ឆន្តូ"តិ។ សា អត្តនោ វារេ សម្បត្តេ អញ្ញំ បេសេសិ។ ភគវា "វារេ សម្បត្តេ អត្តនាវ អាគន្តព្ពំ, ន អញ្ញា បេសេតព្ពា"តិ អាហ។ សា សត្ថុ អាណំ លង្ឃិតុំ អសក្កោន្តី ភិក្ខុនីហិ សទ្ធិំ ពុទ្ធុបដ្ឋានំ អគមាសិ។ ភគវា ឥទ្ធិយា ឯកំ អភិរូបំ ឥត្ថិរូបំ មាបេត្វា បុន ជរាជិណ្ណំ ទស្សេត្វា សំវេគំ ឧប្បាទេត្វា –

១៩. "អាតុរំ អសុចឹ បូតឹ, បស្ស នន្ទេ សមុស្សយំ;
អសុភាយ ចិត្តំ ភាវេហិ, ឯកគ្គំ សុសមាហិតំ។

២០. "អនិមិត្តញ្ច ភាវេហិ, មានានុសយមុជ្ជហ;
តតោ មានាភិសមយា, ឧបសន្តា ចរិស្សសី"តិ។ –

ឥមា ទ្វេ គាថា អភាសិ។ តាសំ អត្ថោ ហេដ្ឋា វុត្តនយោ ឯវ។ គាថាបរិយោសានេ អភិរូបនន្ទា អរហត្តំ បាបុណិ។ តេន វុត្តំ **អបទានេ** –

"នគរេ ពន្ធុមតិយា, ពន្ធុមា នាម ខត្តិយោ;
តស្ស រញ្ញោ អហុំ ភរិយា, ឯកជ្ឈំ ចារយាមហំ។

"រហោគតា និសីទិត្វា, ឯវំ ចិន្តេសហំ តទា;
អាទាយ គមនីយញ្ហិ, កុសលំ នត្ថិ មេ កតំ។

"មហាភិតាបំ កដុកំ, ឃោររូបំ សុទារុណំ;
និរយំ នូន គច្ឆាមិ, ឯត្ថ មេ នត្ថិ សំសយោ។

"ឯវាហំ ចិន្តយិត្វាន, បហំសេត្វាន មានសំ;
រាជានំ ឧបគន្ត្វាន, ឥទំ វចនមព្រវិំ។

"ឥត្ថី នាម មយំ ទេវ, បុរិសានុគតា សទា;
ឯកំ មេ សមណំ ទេហិ, ភោជយិស្សាមិ ខត្តិយ។

"អទាសិ មេ មហារាជា, សមណំ ភាវិតិន្ទ្រិយំ;
តស្ស បត្តំ គហេត្វាន, បរមន្នេន បូរយិំ។

"បូរយិត្វា បរមន្នំ, សហស្សគ្ឃនកេនហំ;
វត្ថយុគេន ឆាទេត្វា, អទាសឹ តុដ្ឋមានសា។

"តេន កម្មេន សុកតេន, ចេតនាបណិធីហិ ច;
ជហិត្វា មានុសំ ទេហំ, តាវតឹសមគច្ឆហំ។

“សហស្សំ ទេវរាជូនំ, មហេសិត្តមការយឹ;
សហស្សំ ចក្កវត្តីនំ, មហេសិត្តមការយឹ។

“បទេសរជ្ជំ វិបុលំ, គណនាតោ អសង្ខិយំ;
នានាវិធំ ពហុំ បុញ្ញំ, តស្ស កម្មផលា តតោ។

“ឧប្បលស្សេវ មេ វណ្ណោ, អភិរូបា សុទស្សនា;
ឥត្ថី សព្ពង្គសម្បន្នា, អភិជាតា ជុតិន្ធរា។

“បច្ឆិមេ ភវសម្បត្តេ, អជាយឹ សាកិយេ កុលេ;
នារីសហស្សបាមោក្ខា, សុទ្ធោទនសុតស្សហំ។

“និព្ពិន្ទិត្វា អគារេហំ, បព្ពជឹ អនគារិយំ;
សត្តមី រត្តី សម្បត្វា, ចតុសច្ចំ អបាបុណឹ។

“ចីវរបិណ្ឌបាតញ្ច, បច្ចយញ្ច សេនាសនំ;
បរិមេតុំ ន សក្កោមិ, បិណ្ឌបាតស្សិទំ ផលំ។

“យំ មយ្ហំ បុរិមំ កម្មំ, កុសលំ ជនិតំ មុនិ;
តុយ្ហត្ថាយ មហាវីរ, បរិចិណ្ណំ ពហុំ មយា។

“ឯកតឹសេ ឥតោ កប្បេ, យំ ទានមទទឹ តទា;
ទុគ្គតឹ នាភិជានាមិ, បិណ្ឌបាតស្សិទំ ផលំ។

“ទុវេ គតី បជានាមិ, ទេវត្តំ អថ មានុសំ;
អញ្ញំ គតឹ ន ជានាមិ, បិណ្ឌបាតស្សិទំ ផលំ។

“ឧច្ចេ កុលេ បជានាមិ, តយោ សាលេ មហាធនេ;
អញ្ញំ កុលំ ន ជានាមិ, បិណ្ឌបាតស្សិទំ ផលំ។

“ភវាភវេ សំសរិត្វា, សុក្កមូលេន ចោទិតា;
អមនាបំ ន បស្សាមិ, សោមនស្សកតំ ផលំ។

“ឥទ្ធីសុ ច វសី ហោមិ, ទិព្ពាយ សោតធាតុយា;
ចេតោបរិយញាណស្ស, វសី ហោមិ មហាមុនេ។

“បុព្ពេនិវាសំ ជានាមិ, ទិព្ពចក្ខុ វិសោធិតំ;
សព្ពាសវបរិក្ខីណា, នត្ថិ ទានិ បុនព្ភវោ។

“អត្ថធម្មនិរុត្តីសុ, បដិភានេ តថេវ ច;
ញាណំ មម មហាវីរ, ឧប្បន្នំ តវ សន្តិកេ។

“កិលេសា ឈាបិតា មយ្ហំ…បេ…. កតំ ពុទ្ធស្ស សាសន”ន្តិ។

អរហត្តំ បត្វា បន សា សយម្បិ ឧទានវសេន តាយេវ គាថា អភាសិ, ឥទមេវ ចស្សា អញ្ញាព្យាករណំ អហោសីតិ។

អភិរូបនន្ទាថេរីគាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

២. ជេន្តាថេរីគាថាវណ្ណនា

យេ ឥមេ សត្ត ពោជ្ឈង្គាតិអាទិកា ជេន្តាយ ថេរិយា គាថា។ តស្សា អតីតំ បច្ចុប្បន្នញ្ច វត្ថុ អភិរូបនន្ទាវត្ថុសទិសំ។ អយំ បន វេសាលិយំ លិច្ឆវិរាជកុលេ និព្ពត្តីតិ អយមេវ វិសេសោ។ សត្ថារា ទេសិតំ ធម្មំ សុត្វា ទេសនាបរិយោសានេ អរហត្តំ បត្វា អត្តនា អធិគតំ វិសេសំ បច្ចវេក្ខិត្វា បីតិវសេន –

២១. “យេ ឥមេ សត្ត ពោជ្ឈង្គា, មគ្គា និព្ពានបត្តិយា;
ភាវិតា តេ មយា សព្ពេ, យថា ពុទ្ធេន ទេសិតា។

២២. “ទិដ្ឋោ ហិ មេ សោ ភគវា, អន្តិមោយំ សមុស្សយោ;
វិក្ខីណោ ជាតិសំសារោ, នត្ថិ ទានិ បុនព្ភវោ”តិ។ –

ឥមា ទ្វេ គាថា អភាសិ។

តត្ថ **យេ ឥមេ សត្ត ពោជ្ឈង្គា**តិ យេ ឥមេ សតិធម្មវិចយវីរិយបីតិបស្សទ្ធិសមាធិឧបេក្ខាសង្ខាតា ពោធិយា យថាវុត្តាយ ធម្មសាមគ្គិយា , ពោធិស្ស វា ពុជ្ឈនកស្ស តំសមង្គិនោ បុគ្គលស្ស អង្គភូតត្តា “ពោជ្ឈង្គា”តិ លទ្ធនាមា សត្ត ធម្មា។ **មគ្គា និព្ពានបត្តិយា**តិ និព្ពានាធិគមស្ស ឧបាយភូតា។ **ភាវិតា តេ មយា សព្ពេ, យថា ពុទ្ធេន ទេសិតា**តិ តេ សត្តតឹស ពោធិបក្ខិយធម្មា សព្ពេបិ មយា យថា ពុទ្ធេន ភគវតា ទេសិតា, តថា មយា ឧប្បាទិតា ច វឌ្ឍិតា ច។

ទិដ្ឋោ ហិ មេ សោ ភគវាតិ **ហិ**-សទ្ទោ ហេតុអត្ថោ។ យស្មា សោ ភគវា ធម្មកាយោ សម្មាសម្ពុទ្ធោ អត្តនា អធិគតអរិយធម្មទស្សនេន ទិដ្ឋោ, តស្មា អន្តិមោយំ សមុស្សយោតិ យោជនា។ អរិយធម្មទស្សនេន ហិ ពុទ្ធា ភគវន្តោ អញ្ញេ ច អរិយា ទិដ្ឋា នាម ហោន្តិ, ន រូបកាយទស្សនមត្តេន។ យថាហ – “យោ ខោ, វក្កលិ, ធម្មំ បស្សតិ, សោ មំ បស្សតី”តិ (សំ. និ. ៣.៨៧) ច “សុតវា ច ខោ, ភិក្ខវេ, អរិយសាវកោ អរិយានំ ទស្សាវី”តិ (ម. និ. ១.២០; សំ. និ. ៣.១) ច អាទិ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

ជេន្តាថេរីគាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៣. សុមង្គលមាតុថេរីគាថាវណ្ណនា

សុមុត្តិកាតិអាទិកា សុមង្គលមាតាយ ថេរិយា គាថា។ អយម្បិ បុរិមពុទ្ធេសុ កតាធិការា តត្ថ តត្ថ ភវេ កុសលំ ឧបចិនិត្វា ឥមស្មិំ ពុទ្ធុប្បាទេ សាវត្ថិយំ ទលិទ្ទកុលេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តា អញ្ញតរស្ស នឡការស្ស ទិន្នា បឋមគព្ភេយេវ បច្ឆិមភវិកំ បុត្តំ លភិ។ តស្ស **សុមង្គលោ**តិ នាមំ អហោសិ។ តតោ បដ្ឋាយ សា **សុមង្គលមាតា**តិ បញ្ញាយិត្ថ។ យស្មា បនស្សា នាមគោត្តំ ន បាកដំ, តស្មា “អញ្ញតរា ថេរី ភិក្ខុនី អបញ្ញាតា”តិ បាឡិយំ វុត្តំ។ សោបិស្សា បុត្តោ វិញ្ញុតំ បត្តោ បព្ពជិត្វា សហ បដិសម្ភិទាហិ អរហត្តំ បត្វា **សុមង្គលត្ថេរោ**តិ បាកដោ អហោសិ។ តស្ស មាតា ភិក្ខុនីសុ បព្ពជិត្វា វិបស្សនាយ កម្មំ ករោន្តី ឯកទិវសំ គិហិកាលេ អត្តនា លទ្ធទុក្ខំ បច្ចវេក្ខិត្វា សំវេគជាតា វិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា សហ បដិសម្ភិទាហិ អរហត្តំ បត្វា ឧទានេន្តី –

២៣. “សុមុត្តិកា សុមុត្តិកា, សាធុមុត្តិកាម្ហិ មុសលស្ស;
អហិរិកោ មេ ឆត្តកំ វាបិ, ឧក្ខលិកា មេ ទេឌ្ឌុភំ វាតិ។

២៤. “រាគញ្ច អហំ ទោសញ្ច, ចិច្ចិដិ ចិច្ចិដីតិ វិហនាមិ;
សា រុក្ខមូលមុបគម្ម, ‘អហោ សុខ’ន្តិ សុខតោ ឈាយាមី”តិ។ –

ឥមា ទ្វេ គាថា អភាសិ។

តត្ថ **សុមុត្តិកា**តិ សុមុត្តា។ ក-ការោ បទបូរណមត្តំ, សុដ្ឋុ មុត្តា វតាតិ អត្ថោ។ សា សាសនេ អត្តនា បដិលទ្ធសម្បត្តិំ ទិស្វា បសាទវសេន, តស្សា វា បសំសាវសេន អាមន្តេត្វា វុត្តំ “សុមុត្តិកា សុមុត្តិកា”តិ។ យំ បន គិហិកាលេ វិសេសតោ ជិគុច្ឆតិ, តតោ វិមុត្តិំ ទស្សេន្តី **“សាធុមុត្តិកាម្ហី”**តិអាទិមាហ។ តត្ថ **សាធុមុត្តិកាម្ហី**តិ សម្មទេវ មុត្តា វត អម្ហិ។ **មុសលស្សា**តិ មុសលតោ។ អយំ កិរ ទលិទ្ទភាវេន គិហិកាលេ សយមេវ មុសលកម្មំ ករោតិ, តស្មា ឯវមាហ។ **អហិរិកោ មេ**តិ មម សាមិកោ អហិរិកោ និល្លជ្ជោ, សោ មម ន រុច្ចតីតិ វចនសេសោ។ បកតិយាវ កាមេសុ វិរត្តចិត្តតាយ កាមាធិមុត្តានំ បវត្តិំ ជិគុច្ឆន្តី វទតិ។ **ឆត្តកំ វាបី**តិ ជីវិកហេតុកេន ករីយមានំ ឆត្តកម្បិ មេ ន រុច្ចតីតិ អត្ថោ។ វា-សទ្ទោ អវុត្តសមុច្ចយត្ថោ, តេន បេឡាចង្កោដកាទី សង្គណ្ហាតិ។ វេឡុទណ្ឌាទីនិ គហេត្វា ទិវសេ ទិវសេ ឆត្តាទីនំ ករណវសេន ទុក្ខជីវិតំ ជិគុច្ឆន្តី វទតិ។ “អហិតកោ មេ វាតោ វាតី”តិ កេចិ វត្វា

អហិតកោ ជរាវហោ គិហិកាលេ មម សរីរេ វាតោ វាយតីតិ អត្ថំ វទន្តិ។ អបរេ បន “អហិតកោ បរេសំ ទុគ្គន្ធតរោ ច មម សរីរតោ វាតោ វាយតី”តិ អត្ថំ វទន្តិ។ **ឧក្ខលិកា មេ ទេឌ្ឍភំ វាតី**តិ មេ មម ភត្តបចនភាជនំ ចិរបារិវាសិកភាវេន អបរិសុទ្ធតាយ ឧទកសប្បគន្ធំ វាយតិ, តតោ អហំ សាធុមុត្តិកាម្ហីតិ យោជនា។

រាគញ្ច អហំ ទោសញ្ច, ចិច្ចិដិ ចិច្ចិដីតិ វិហនាមីតិ អហំ កិលេសជេដ្ឋកំ រាគញ្ច ទោសញ្ច ចិច្ចិដិ ចិច្ចិដីតិ ឥមិនា សទ្ទេន សទ្ធឹ វិហនាមិ វិនាសេមិ, បជហាមីតិ អត្ថោ។ សា កិរ អត្តនោ សាមិកំ ជិគុច្ឆន្តី តេន ទិវសេ ទិវសេ ផាលិយមានានំ សុក្ខានំ វេឡុទណ្ឌាទីនំ សទ្ទំ គរហន្តី តស្ស បហានំ រាគទោសបហានេន សមំ កត្វា អវោច។ **សា រុក្ខមូលមុបគម្ម**ាតិ សា អហំ សុមង្គលមាតា វិវិត្តំ រុក្ខមូលំ ឧបសង្កមិត្វា។ **សុខតោ ឈាយាមី**តិ សុខន្តិ ឈាយាមិ, កាលេន កាលំ សមាបជ្ជន្តី ផលសុខំ និព្ពានសុខញ្ច បដិសំវេទិយមានា ផលជ្ឈានេន ឈាយាមីតិ អត្ថោ។ **អហោ សុខ**ន្តិ ឥទំ បនស្សា សមាបត្តិតោ បច្ឆា បវត្តមនសិការវសេន វុត្តំ, បុព្ពាភោគវសេនាតិបិ យុជ្ជតេវ។

សុមង្គលមាតុថេរីគាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៤. អឌ្ឍកាសិថេរីគាថាវណ្ណនា

យាវ កាសិជនបទោតិអាទិកា អឌ្ឍកាសិយា ថេរិយា គាថា។ អយំ កិរ កស្សបស្ស ទសពលស្ស កាលេ កុលគេហេ និព្ពត្តិត្វា វិញ្ញុតំ បត្វា ភិក្ខុនីនំ សន្តិកំ គន្ត្វា ធម្មំ សុត្វា បដិលទ្ធសទ្ធា បព្ពជិត្វា ភិក្ខុនិសីលេ ឋិតំ អញ្ញតរំ បដិសម្ភិទាប្បត្តំ ខីណាសវត្ថេរិំ គណិកាវាទេន អក្កោសិត្វា, តតោ ចុតា និរយេ បច្ចិត្វា ឥមស្មឹ ពុទ្ធុប្បាទេ កាសិករដ្ឋេ ឧឡារវិភវេ សេដ្ឋិកុលេ និព្ពត្តិត្វា វុទ្ធិប្បត្តា បុព្ពេ កតស្ស វចីទុច្ចរិតស្ស និស្សន្ទេន ឋានតោ បរិភដ្ឋា គណិកា អហោសិ។ នាមេន **អឌ្ឍកាសី** នាម។ តស្សា បព្ពជ្ជា ច ទូតេន ឧបសម្បទា ច **ខន្ធកេ** អាគតាយេវ។ វុត្តញ្ហេតំ –

> តេន ខោ បន សមយេន អឌ្ឍកាសី គណិកា ភិក្ខុនីសុ បព្ពជិតា ហោតិ។ សា ច សាវត្ថឹ គន្តុកាមា ហោតិ “ភគវតោ សន្តិកេ ឧបសម្បជ្ជិស្សាមី”តិ។ អស្សោសុំ ខោ ធុត្តា – “អឌ្ឍកាសី កិរ គណិកា សាវត្ថឹ គន្តុកាមា”តិ។ តេ មគ្គេ បរិយុដ្ឋឹសុ។ អស្សោសិ ខោ អឌ្ឍកាសី គណិកា “ធុត្តា កិរ មគ្គេ បរិយុដ្ឋិតា”តិ។ ភគវតោ សន្តិកេ ទូតំ បាហេសិ – “អហញ្ហិ ឧបសម្បជ្ជិតុកាមា, កថំ នុ ខោ មយា បដិបជ្ជិតព្ព”ន្តិ? អថ ខោ ភគវា ឯតស្មឹ និទានេ ឯតស្មឹ បករណេ ធម្មឹ កថំ កត្វា ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – “អនុជានាមិ, ភិក្ខវេ, ទូតេនបិ ឧបសម្បាទេតុ”ន្តិ (ចូឡវ. ៤៣០)។

ឯវំ លទ្ធូបសម្បទា បន វិបស្សនាយ កម្មំ ករោន្តី ន ចិរស្សេវ សហ បដិសម្ភិទាហិ អរហត្តំ បាបុណិ។ តេន វុត្តំ **អបទានេ** (អប. ថេរី ២.៤.១៦៨-១៨៣) –

> “ឥមម្ហិ ភទ្ទកេ កប្បេ, ព្រហ្មពន្ធុ មហាយសោ;
> កស្សបោ នាម គោត្តេន, ឧប្បជ្ជិ វទតំ វរោ។
>
> “តទាហំ បព្ពជិត្វាន, តស្ស ពុទ្ធស្ស សាសនេ;
> សំវុតា បាតិមោក្ខម្ហិ, ឥន្ទ្រិយេសុ ច បញ្ចសុ។
>
> “មត្តញ្ញុនី ច អសនេ, យុត្តា ជាគរិយេបិ ច;
> វសន្តី យុត្តយោគាហំ, ភិក្ខុនឹ វិគតាសវំ។
>
> “អក្កោសឹ ទុដ្ឋចិត្តាហំ, គណិកេតិ ភណឹ តទា;
> តេន បាបេន កម្មេន, និរយម្ហិ អបច្ចិសំ។
>
> “តេន កម្មាវសេសេន, អជាយឹ គណិកាកុលេ;
> ពហុសោវ បរាធីនា, បច្ឆិមាយ ច ជាតិយំ។
>
> “កាសីសុ សេដ្ឋិកុលជា, ព្រហ្មចារីពលេនហំ;
> អច្ឆរា វិយ ទេវេសុ, អហោសិំ រូបសម្បទា។

“ទិស្វាន ទស្សនីយំ មំ, គិរិព្ពជបុរុត្តមេ;
គណិកត្តេ និវេសេសុំ, អក្កោសនពាលេន មេ។

“សាហំ សុត្វាន សទ្ធម្មំ, ពុទ្ធសេដ្ឋេន ទេសិតំ;
បុព្ពវាសនសម្បន្នា, បព្ពជិំ អនគារិយំ។

“តទូបសម្បទត្ថាយ, គច្ឆន្តី ជិនសន្តិកំ;
មគ្គេ ធុត្តេ ឋិតេ សុត្វា, លភឹ ទូតោបសម្បទំ។

“សព្ពកម្មំ បរិក្ខីណំ, បុញ្ញំ បាបំ តថេវ ច;
សព្ពសំសារមុត្តិណ្ណា , គណិកត្តញ្ច ខេបិតំ។

“ឥទ្ធីសុ ច វសី ហោមិ, ទិព្ពាយ សោតធាតុយា;
ចេតោបរិយញាណស្ស, វសី ហោមិ មហាមុនេ។

“បុព្ពេនិវាសំ ជានាមិ, ទិព្ពចក្ខុ វិសោធិតំ;
សព្ពាសវបរិក្ខីណា, នត្ថិ ទានិ បុនព្ភវោ។

“អត្ថធម្មនិរុត្តីសុ, បដិភានេ តថេវ ច;
ញាណំ មម មហាវីរ, ឧប្បន្នំ តវ សន្តិកេ។

“កិលេសា ឈាបិតា មយ្ហំ…បេ…. កតំ ពុទ្ធស្ស សាសនន្តិ”។ (អប. ថេរី ២.៤.១៦៨-១៨៣); អរហត្តំ បន បត្វា ឧទានវសេន –

២៥. “យាវ កាសិជនបទោ, សុង្កោ មេ តត្តកោ អហុ;
តំ កត្វា នេគមោ អគ្ឃំ, អឌ្ឍេនគ្ឃំ ឋបេសិ មំ។

២៦. “អថ និព្ពិន្ទហំ រូបេ, និព្ពិន្ទញ្ច វិរជ្ជហំ;
មា បុន ជាតិសំសារំ, សន្ធាវេយ្យំ បុនប្បុនំ;
តិស្សោ វិជ្ជា សច្ឆិកតា, កតំ ពុទ្ធស្ស សាសនន្តិ”។ –

ឥមា គាថា អភាសិ។

តត្ថ **យាវ កាសិជនបទោ, សុង្កោ មេ តត្តកោ អហូ**តិ កាសីសុ ជនបទេសុ ភវោ សុង្កោ កាសិជនបទោ, សោ យាវ យត្តកោ, តត្តកោ មយ្ហំ សុង្កោ អហុ អហោសិ។ កិត្តកោ បន សោតិ? សហស្សមត្តោ។ កាសិរដ្ឋេ កិរ តទា សុង្កវសេន ឯកទិវសំ រញ្ញោ ឧប្បជ្ជនកអាយោ អហោសិ សហស្សមត្តោ, ឥមាយបិ បុរិសានំ ហត្ថតោ ឯកទិវសំ លទ្ធធនំ តត្តកំ។ តេន វុត្តំ – “យាវ កាសិជនបទោ, សុង្កោ មេ តត្តកោ អហូ”តិ។ សា បន កាសិសុង្កបរិមាណតាយ **កាសី**តិ សមញ្ញំ លភិ។ តត្ថ យេភុយ្យេន មនុស្សា សហស្សំ ទាតុំ អសក្កោន្តា តតោ ឧបឌ្ឍំ ទត្វា ទិវសភាគមេវ រមិត្វា គច្ឆន្តិ, តេសំ វសេនាយំ **អឌ្ឍកាសី**តិ បញ្ញាយិត្ថ។ តេន វុត្តំ – **“តំ កត្វា នេគមោ អគ្ឃំ, អឌ្ឍេនគ្ឃំ ឋបេសិ ម”**ន្តិ។ តំ បញ្ចសតមត្តំ ធនំ អគ្ឃំ កត្វា នេគមោ និគមវាសិជនោ ឥត្ថិរតនភាវេន អនគ្ឃម្បិ សមានំ អឌ្ឍេន អគ្ឃំ និមិត្តំ អឌ្ឍកាសីតិ សមញ្ញាវសេន មំ ឋបេសិ, តថា មំ វោហរីតិ អត្ថោ។

អថ និព្ពិន្ទហំ រូបេតិ ឯវំ រូបូបជីវិនី ហុត្វា ឋិតា។ អថ បច្ឆា សាសនំ និស្សាយ រូបេ អហំ និព្ពិន្ទី “ឥតិបិ រូបំ អនិច្ចំ, ឥតិបិទំ រូបំ ទុក្ខំ, អសុភ”ន្តិ បស្សន្តី តត្ថ ឧក្កណ្ឋី។ **និព្ពិន្ទញ្ច វិរជ្ជហ**ន្តិ និព្ពិន្ទន្តី ចាហំ តតោ បរំ វិរាគំ អាបជ្ជឹ។ និព្ពិន្ទគ្គហណេន ចេត្ថ តរុណវិបស្សនំ ទស្សេតិ, វិរាគគ្គហណេន ពលវវិបស្សនំ។ “និព្ពិន្ទន្តោ វិរជ្ជតិ វិរាគា វិមុច្ចតី”តិ ហិ វុត្តំ។ **មា បុន ជាតិសំសារំ, សន្ធាវេយ្យំ បុនប្បុន**ន្តិ ឥមិនា និព្ពិន្ទនវិរជ្ជនាការេ និទស្សេតិ។ **តិស្សោ វិជ្ជា**តិអាទិនា តេសំ មត្ថកប្បត្តិំ, តំ វុត្តនយមេវ។

អឌ្ឍកាសិថេរីគាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៥. ចិត្តាថេរីគាថាវណ្ណនា

កិញ្ចាបិ ខោម្ហិ កិសិកាតិអាទិកា ចិត្តាយ ថេរិយា គាថា។ អយម្បិ បុរិមពុទ្ធេសុ កតាធិការា តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវដ្ដូបនិស្សយំ កុសលំ ឧបចិនន្តី ឥតោ ចតុន្នវុតិកប្បេ ចន្ទភាគាយ នទិយា តីរេ កិន្នរយោនិយំ និព្ពត្តិ។ សា ឯកទិវសំ ឯកំ បច្ចេកពុទ្ធំ រុក្ខមូលេ និសិន្នំ ទិស្វា បសន្នមានសា នឡបុប្ផេហិ បូជំ កត្វា វន្ទិត្វា អញ្ជលិំ បគ្គហេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា បក្កាមិ។ សា តេន បុញ្ញកម្មេន ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តី ឥមស្មិំ ពុទ្ធុប្បាទេ រាជគហេ គហបតិមហាសាលកុលេ និព្ពត្តិត្វា វិញ្ញុតំ បត្វា សត្ថុ រាជគហប្បវេសនេ បដិលទ្ធសទ្ធា បច្ឆា មហាបជាបតិគោតមិយា សន្តិកេ បព្ពជិត្វា មហល្លិកាកាលេ គិជ្ឈកូដបព្ពតំ អភិរុហិត្វា សមណធម្មំ ករោន្តី វិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា សហ បដិសម្ភិទាហិ អរហត្តំ បាបុណិ។ តេន វុត្តំ **អបទានេ** –

“ចន្ទភាគានទីតីរេ , អហោសិំ កិន្នរី តទា;
អទ្ទសំ វិរជំ ពុទ្ធំ, សយម្ភុំ អបរាជិតំ។

“បសន្នចិត្តា សុមនា, វេទជាតា កតញ្ជលី;
នឡមាលំ គហេត្វាន, សយម្ភុំ អភិបូជយិំ។

“តេន កម្មេន សុកតេន, ចេតនាបណិធីហិ ច;
ជហិត្វា កិន្នរីទេហំ, អគច្ឆិំ តិទសំ គតិំ។

“ឆត្តឹសទេវរាជូនំ, មហេសិត្តមការយិំ;
ទសន្នំ ចក្កវត្តីនំ, មហេសិត្តមការយិំ;
សំវេជេត្វាន មេ ចិត្តំ, បព្ពជិំ អនគារិយំ។

“កិលេសា ឈាបិតា មយ្ហំ, ភវា សព្ពេ សមូហតា;
សព្ពាសវបរិក្ខីណា, នត្ថិ ទានិ បុនព្ភវោ។

“ចតុន្នវុតិតោ កប្បេ, យំ បុប្ផមភិបូជយិំ;
ទុគ្គតិំ នាភិជានាមិ, បុប្ផបូជាយិទំ ផលំ។

“កិលេសា ឈាបិតា មយ្ហំ…បេ.… កតំ ពុទ្ធស្ស សាសន”ន្តិ។
សា បន អរហត្តំ បត្វា អត្តនោ បដិបត្តិំ បច្ចវេក្ខិត្វា –

២៧. “កិញ្ចាបិ ខោម្ហិ កិសិកា, គិលានា ពាឡ្ហទុព្ពលា;
ទណ្ឌមោលុព្ភ គច្ឆាមិ, បព្ពតំ អភិរូហិយ។

២៨. “សង្ឃាដិំ និក្ខិបិត្វាន, បត្តកញ្ច និកុជ្ជិយ;
សេលេ ខម្ភេសិមត្តានំ, តមោខន្ធំ បទាលិយា”តិ។ –

ឥមា ទ្វេ គាថា អភាសិ។

តត្ថ **កិញ្ចាបិ ខោម្ហិ កិសិកា**តិ យទិបិ អហំ ជរាជិណ្ណា អប្បមំសលោហិតភាវេន កិសសរីរា អម្ហិ។ **គិលានា ពាឡ្ហទុព្ពលា**តិ ធាតុក្ខោភវិការេន គិលានា, តេនេវ គេលញ្ញេន អតិវិយ ទុព្ពលា។ **ទណ្ឌមោលុព្ភ គច្ឆាមី**តិ យត្ថ កត្ថចិ គច្ឆន្តី កត្តរយដ្ឋិំ អាលម្ពិត្វាវ គច្ឆាមិ។ **បព្ពតំ អភិរូហិយា**តិ ឯវំ ភូតាបិ វិវេកកាមតាយ គិជ្ឈកូដបព្ពតំ អភិរុហិត្វា។

សង្ឃាដិំ និក្ខិបិត្វានាតិ សន្តរុត្តរា ឯវ ហុត្វា យថាសំហតំ អំសេ ឋបិតំ សង្ឃាដិំ ហត្ថបាសេ ឋបេត្វា។ **បត្តកញ្ច និកុជ្ជិយា**តិ មយ្ហំ វលញ្ជនមត្តិកាបត្តំ អធោមុខំ កត្វា ឯកមន្តេ ឋបេត្វា។ **សេលេ ខម្ភេសិមត្តានំ, តមោខន្ធំ បទាលិយា**តិ បព្ពតេ និសិន្នា ឥមិនា ទីឃេន អទ្ធុនា អបទាលិតបុព្ពំ មោហក្ខន្ធំ បទាលេត្វា, តេនេវ ច មោហក្ខន្ធបទាលនេន អត្តានំ អត្តភាវំ ខម្ភេសិំ, មម សន្តានំ អាយតិំ អនុប្បត្តិធម្មតាបាទនេន វិក្ខម្ភេសិន្តិ អត្ថោ។

ចិត្តាថេរីគាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៦. មេត្តិកាថេរីគាថាវណ្ណនា

កិញ្ចាបិ ខោម្ហិ ទុក្ខិតាតិអាទិកា មេត្តិកាយ ថេរិយា គាថា។ អយម្បិ បុរិមពុទ្ធេសុ កតាធិការា តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវដ្ដូបនិស្សយំ បុញ្ញំ ឧបចិនន្តី សិទ្ធត្ថស្ស ភគវតោ កាលេ គហបតិកុលេ និព្ពត្តិត្វា វិញ្ញុតំ បត្វា សត្ថុ ចេតិយេ រតនេន បដិមណ្ឌិតាយ មេខលាយ បូជំ អកាសិ។ សា តេន បុញ្ញកម្មេន ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តី ឥមស្មឹ ពុទ្ធុប្បាទេ រាជគហេ ព្រាហ្មណមហាសាលកុលេ និព្ពត្តិ។ សេសំ អនន្តរេ វុត្តសទិសំ។ អយំ បន បដិភាគកូដំ អភិរុហិត្វា សមណធម្មំ ករោន្តី វិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា សហ បដិសម្ភិទាហិ អរហត្តំ បាបុណិ។ តេន វុត្តំ **អបទានេ** (អប. ថេរី ២.១.២០-២៥) –

“សិទ្ធត្ថស្ស ភគវតោ, ថូបការាបិកា អហុំ;
មេខលិកា មយា ទិន្នា, នវកម្មាយ សត្ថុនោ។

“និដ្ឋិតេ ច មហាថូបេ, មេខលំ បុនទាសហំ;
លោកនាថស្ស មុនិនោ, បសន្នា សេហិ បាណិភិ។

“ចតុន្នវុតិតោ កប្បេ, យំ មេខលមទំ តទា;
ទុគ្គតឹ នាភិជានាមិ, ថូបការស្សិទំ ផលំ។

“កិលេសា ឈាបិតា មយ្ហំ…បេ…. កតំ ពុទ្ធស្ស សាសនំ”ន្តិ។
អរហត្តំ បន បត្វា អត្តនោ បដិបត្តិំ បច្ចវេក្ខិត្វា ឧទានវសេន –

២៩. “កិញ្ចាបិ ខោម្ហិ ទុក្ខិតា, ទុព្ពលា គតយោព្ពនា;
ទណ្ឌមោលុព្ភ គច្ឆាមិ, បព្ពតំ អភិរូហិយ។

៣០. “និក្ខិបិត្វាន សង្ឃាដឹ, បត្តកញ្ច និកុជ្ជិយ;
និសិន្នា ចម្ហិ សេលម្ហិ, អថ ចិត្តំ វិមុច្ចិ មេ;
តិស្សោ វិជ្ជា អនុប្បត្តា, កតំ ពុទ្ធស្ស សាសនំ”ន្តិ។ –

ឥមា ទ្វេ គាថា អភាសិ។

តត្ថ **ទុក្ខិតា**តិ រោគាភិភវេន ទុក្ខិតា សញ្ជាតទុក្ខា ទុក្ខប្បត្តា។ **ទុព្ពលា**តិ តាយ ចេវ ទុក្ខប្បត្តិយា, ជរាជិណ្ណតាយ ច ពលវិរហិតា។ តេនាហ “**គតយោព្ពនា**”តិ, អទ្ធគតាតិ អត្ថោ។

អថ ចិត្តំ វិមុច្ចិ មេតិ សេលម្ហិ បាសាណេ និសិន្នា ចម្ហិ, អថ តទនន្តរំ វីរិយសមតាយ សម្មទេវ យោជិតត្តា មគ្គបដិបាដិយា សព្ពេហិបិ អាសវេហិ មម ចិត្តំ វិមុច្ចិ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

មេត្តិកាថេរីគាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៧. មិត្តាថេរីគាថាវណ្ណនា

ចាតុទ្ទសឹ បញ្ចទសិន្តិអាទិកា អបរាយ មិត្តាយ ថេរិយា គាថា។ អយម្បិ បុរិមពុទ្ធេសុ កតាធិការា តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវដ្ដូបនិស្សយំ កុសលំ ឧបចិនន្តី វិបស្សិស្ស ភគវតោ កាលេ ខត្តិយកុលេ និព្ពត្តិត្វា វិញ្ញុតំ បត្វា ពន្ធុមស្ស រញ្ញោ អន្តេបុរិកា ហុត្វា វិបស្សិស្ស ភគវតោ សាវិកំ ឯកំ ខីណាសវត្ថេរិំ ទិស្វា បសន្នមានសា ហុត្វា តស្សា ហត្ថតោ បត្តំ គហេត្វា បណីតស្ស ខាទនីយភោជនីយស្ស បូរេត្វា មហគ្ឃេន សាដកយុគេន សទ្ធឹ អទាសិ។ សា តេន បុញ្ញកម្មេន ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តី ឥមស្មឹ ពុទ្ធុប្បាទេ កបិលវត្ថុស្មឹ សក្យរាជកុលេ និព្ពត្តិត្វា វិញ្ញុតំ បត្វា សត្ថុ សន្តិកេ ធម្មំ សុត្វា បដិលទ្ធសទ្ធា ឧបាសិកា អហោសិ។ សា អបរភាគេ មហាបជាបតិគោតមិយា សន្តិកេ បព្ពជិត្វា កតបុព្ពកិច្ចា វិបស្សនាយ កម្មំ ករោន្តី ន ចិរស្សេវ សហ បដិសម្ភិទាហិ អរហត្តំ បាបុណិ។ តេន វុត្តំ **អបទានេ** (អប. ថេរី ២.១.៤៦-៥៩) –

“នគរេ ពន្ធុមតិយា, ពន្ធុមា នាម ខត្តិយោ;
តស្ស រញ្ញោ អហុំ ភរិយា, ឯកជ្ឈំ ចារយាមហំ។

“រហោគតា និសីទិត្វា, ឯវំ ចិន្តេសហំ តទា;
អាទាយ គមនីយញ្ហិ, កុសលំ នត្ថិ មេ កតំ។

“មហាភិតាបំ កដុកំ, ឃោររូបំ សុទារុណំ;
និរយំ នូន គច្ឆាមិ, ឯត្ថ មេ នត្ថិ សំសយោ។

“រាជានំ ឧបសង្កម្ម, ឥទំ វចនមព្រវឹ;
ឯកំ មេ សមណំ ទេហិ, ភោជយិស្សាមិ ខត្តិយ។

“អទាសិ មេ មហារាជា, សមណំ ភាវិតិន្ទ្រិយំ;
តស្ស បត្តំ គហេត្វាន, បរមន្នេន បូរយឹ។

“បូរយិត្វា បរមន្នំ, គន្ធាលេបំ អកាសហំ;
ជាលេន បិទហិត្វាន, វត្ថយុគេន ឆាទយឹ។

“អារម្មណំ មមំ ឯតំ, សរាមិ យាវជីវិតំ;
តត្ថ ចិត្តំ បសាទេត្វា, តាវតឹសមគច្ឆហំ។

“តឹសានំ ទេវរាជូនំ, មហេសិត្តមការយឹ;
មនសា បត្ថិតំ មយ្ហំ, និព្ពត្តតិ យថិច្ឆិតំ។

“វីសានំ ចក្កវត្តីនំ, មហេសិត្តមការយឹ;
ឱចិតត្តាវ ហុត្វាន, សំសរាមិ ភវេស្វហំ។

“សព្ពពន្ធនមុត្តាហំ , អបេតា មេ ឧបាទិកា;
សព្ពាសវបរិក្ខីណា, នត្ថិ ទានិ បុនព្ភវោ។

“ឯកនវុតិតោ កប្បេ, យំ ទានមទទឹ តទា;
ទុគ្គតឹ នាភិជានាមិ, បិណ្ឌបាតស្សិទំ ផលំ។

“កិលេសា ឈាបិតា មយ្ហំ...បេ.... កតំ ពុទ្ធស្ស សាសន”ន្តិ។ (អប. ថេរី ២.១.៤៦-៥៩); អរហត្តំ បន បត្វា អត្តនោ បដិបត្តិំ បច្ចវេក្ខិត្វា បីតិសោមនស្សជាតា ឧទានវសេន –

៣១. “ចាតុទ្ទសឹ បញ្ចទសឹ, យា ច បក្ខស្ស អដ្ឋមី;
បាដិហារិយបក្ខញ្ច, អដ្ឋង្គសុសមាគតំ។

៣២. “ឧបោសថំ ឧបាគច្ឆិំ, ទេវកាយាភិនន្ទិនី;
សាជ្ជ ឯកេន ភត្តេន, មុណ្ឌា សង្ឃាដិបារុតា;
ទេវកាយំ ន បត្ថេហំ, វិនេយ្យ ហទយេ ទរ”ន្តិ។ – ឥមា ទ្វេ គាថា អភាសិ;

តត្ថ **ចាតុទ្ទសឹ បញ្ចទសិ**ន្តិ ចតុទ្ទសន្នំ បូរណី ចាតុទ្ទសី, បញ្ចទសន្នំ បូរណី បញ្ចទសី, តំ ចាតុទ្ទសី បញ្ចទសិញ្ច, បក្ខស្សាតិ សម្ពន្ធោ។ អច្ចន្តសំយោគេ ចេតំ ឧបយោគវចនំ។ **យា ច បក្ខស្ស អដ្ឋមី**, តញ្ចាតិ យោជនា។ **បាដិហារិយបក្ខញ្ចា**តិ បរិហរណកបក្ខញ្ច ចាតុទ្ទសីបញ្ចទសីអដ្ឋមីនំ យថាក្កមំ អាទិតោ អន្តតោ វា បវេសនិក្ខមវសេន ឧបោសថសីលស្ស បរិហរិតព្ពបក្ខញ្ច តេរសីបាដិបទសត្តមីនវមីសុ ចាតិ អត្ថោ។ **អដ្ឋង្គសុសមាគត**ន្តិ បាណាតិបាតា វេរមណិអាទីហិ អដ្ឋហិ អង្គេហិ សុដ្ឋុ សមន្នាគតំ។ **ឧបោសថំ ឧបាគច្ឆិ**ន្តិ ឧបវាសំ ឧបគមឹ, ឧបវសិន្តិ អត្ថោ។ យំ សន្ធាយ វុត្តំ –

“បាណំ ន ហនេ ន ចាទិន្នមាទិយេ, មុសា ន ភាសេ ន ច មជ្ជបោ សិយា;
អព្រហ្មចរិយា វិរមេយ្យ មេថុនា, រត្តិំ ន ភុញ្ជេយ្យ វិកាលភោជនំ។

“មាលំ ន ធារេ ន ច គន្ធមាចរេ, មញ្ចេ ឆមាយំ វ សយេថ សន្ថតេ;
ឯតញ្ហិ អដ្ឋង្គិកមាហុបោសថំ, ពុទ្ធេន ទុក្ខន្តគុនា បកាសិត”ន្តិ។ (សុ. និ. ៤០២-៤០៣);

ទេវកាយាភិនន្ទិនីតិ តត្រូបបត្តិអាកង្ខាវសេន ចាតុមហារាជិកាទី ទេវកាយំ អភិបត្ថេន្តី ឧបោសថំ ឧបាគច្ឆិន្តិ យោជនា។ **សាជ្ជ ឯកេន ភត្តេនា**តិ សា អហំ អជ្ជ ឥមស្មិំយេវ ទិវសេ ឯកេន ភត្តភោជនក្ខណេន។ **មុណ្ឌា សង្ឃាដិបារុតា**តិ មុណ្ឌិតកេសា សង្ឃាដិបារុតសរីរា ច ហុត្វា បព្ពជិតាតិ អត្ថោ។ **ទេវកាយំ ន បត្ថេហ**ន្តិ អគ្គមគ្គស្ស អធិគតត្តា កញ្ចិ ទេវនិកាយំ អហំ ន បត្ថយេ។ តេនេវាហ – “**វិនេយ្យ ហទយេ ទរ**”ន្តិ, ចិត្តគតំ កិលេសទរថំ សមុច្ឆេទវសេន វិនេត្វាតិ អត្ថោ។ ឥទមេវ ចស្សា អញ្ញាព្យាករណំ អហោសិ។

មិត្តាថេរីគាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៨. អភយមាតុថេរីគាថាវណ្ណនា

ឧទ្ធំ បាទតលាតិអាទិកា អភយមាតាយ ថេរិយា គាថា។ អយម្បិ បុរិមពុទ្ធេសុ កតាធិការា តត្ថ តត្ថ ភវេ បុញ្ញានិ ឧបចិនន្តី តិស្សស្ស ភគវតោ កាលេ កុលគេហេ និព្ពត្តិត្វា វិញ្ញុតំ បត្វា ឯកទិវសំ សត្ថារំ បិណ្ឌាយ ចរន្តំ ទិស្វា បសន្នមានសា បត្តំ គហេត្វា កដច្ឆុមត្តំ ភិក្ខំ អទាសិ។ សា តេន បុញ្ញកម្មេន ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តី ឥមស្មិំ ពុទ្ធុប្បាទេ តាទិសេន កម្មនិស្សន្ទេន ឧជ្ជេនិយំ បទុមវតី នាម នគរសោភិណី អហោសិ។ រាជា ពិម្ពិសារោ តស្សា រូបសម្បត្តិអាទិកេ គុណេ សុត្វា បុរោហិតស្ស អាចិក្ខិ – “ឧជ្ជេនិយំ កិរ បទុមវតី នាម គណិកា អហោសិ, តមហំ ទដ្ឋុកាមោម្ហី”តិ។ បុរោហិតោ “សាធុ, ទេវា”តិ មន្តពលេន **កុម្ភីរំ** នាម យក្ខំ អាវហេត្វា យក្ខានុភាវេន រាជានំ តាវទេវ ឧជ្ជេនីនគរំ នេសិ។ រាជា តាយ សទ្ធិំ ឯករត្តិំ សំវាសំ កប្បេសិ។ សា តេន គព្ភំ គណ្ហិ។ រញ្ញោ ច អារោចេសិ – “មម កុច្ឆិយំ គព្ភោ បតិដ្ឋហី”តិ។ តំ សុត្វា រាជា នំ “សចេ បុត្តោ ភវេយ្យ, វឌ្ឍេត្វា មមំ ទស្សេហី”តិ វត្វា នាមមុទ្ទិកំ ទត្វា អគមាសិ។ សា ទសមាសច្ចយេន បុត្តំ វិជាយិត្វា នាមគ្គហណទិវសេ **អភយោ**តិ នាមំ អកាសិ។ បុត្តញ្ច សត្តវស្សិកកាលេ “តវ បិតា ពិម្ពិសារមហារាជា”តិ រញ្ញោ សន្តិកំ បហិណិ។ រាជា តំ បុត្តំ បស្សិត្វា បុត្តសិនេហំ បដិលភិត្វា កុមារកបរិហារេន វឌ្ឍេសិ។ តស្ស សទ្ធាបដិលាភោ បព្ពជ្ជា វិសេសាធិគមោ ច ហេដ្ឋា អាគតោយេវ។ តស្ស មាតា អបរភាគេ បុត្តស្ស អភយត្ថេរស្ស សន្តិកេ ធម្មំ សុត្វា បដិលទ្ធសទ្ធា ភិក្ខុនីសុ បព្ពជិត្វា វិបស្សនាយ កម្មំ ករោន្តី នចិរស្សេវ សហ បដិសម្ភិទាហិ អរហត្តំ បាបុណិ។ តេន វុត្តំ **អបទានេ** (អប. ថេរី ២.១.៦០-៧០) –

“បិណ្ឌចារំ ចរន្តស្ស, តិស្សនាមស្ស សត្ថុនោ;
កដច្ឆុភិក្ខំ បគ្គយ្ហ, ពុទ្ធសេដ្ឋស្សទាសហំ។

“បដិគ្គហេត្វា សម្ពុទ្ធោ, តិស្សោ លោកគ្គនាយកោ;
វីថិយា សណ្ឋិតោ សត្ថា, អកា មេ អនុមោទនំ។

“កដច្ឆុភិក្ខំ ទត្វាន, តាវតឹសំ គមិស្សសិ;
ឆត្តឹសទេវរាជូនំ, មហេសិត្តំ ករិស្សសិ។

“បញ្ញាសំ ចក្កវត្តីនំ, មហេសិត្តំ ករិស្សសិ;
មនសា បត្ថិតំ សព្ពំ, បដិលច្ឆសិ សព្ពទា។

“សម្បត្តិំ អនុភោត្វាន, បព្ពជិស្សសិ កិញ្ចនា;
សព្ពាសវេ បរិញ្ញាយ, និព្ពាយិស្សសិនាសវា។

“ឥទំ វត្វាន សម្ពុទ្ធោ, តិស្សោ លោកគ្គនាយកោ;
នភំ អព្ភុគ្គមី វីរោ, ហំសរាជាវ អម្ពរេ។

“សុទិន្នំ មេ ទានវរំ, សុយិដ្ឋា យាគសម្បទា;
កដច្ឆុភិក្ខំ ទត្វាន, បត្តាហំ អចលំ បទំ។

“ទ្វេនវុតេ ឥតោ កប្បេ, យំ ទានមទទឹ តទា;
ទុគ្គតិំ នាភិជានាមិ, ភិក្ខាទានស្សិទំ ផលំ។

“កិលេសា ឈាបិតា មយ្ហំ…បេ…. កតំ ពុទ្ធស្ស សាសន”ន្តិ។

អរហត្តំ បន បត្វា អត្តនោ បុត្តេន អភយត្ថេរេន ធម្មំ កថេន្តេន ឱវាទវសេន យា គាថា ភាសិតា, ឧទានវសេន សយម្បិ តា ឯវ បច្ចុទាហរន្តី –

៣៣. “ឧទ្ធំ បាទតលា អម្ម, អធោ វេ កេសមត្ថកា;
បច្ចវេក្ខស្សុមំ កាយំ, អសុចឹ បូតិគន្ធិកំ។

៣៤. “ឯវំ វិហរមានាយ, សព្ពោ រាគោ សមូហតោ;
បរិឡាហោ សមុច្ឆិន្នោ, សីតិភូតាម្ហិ និព្ពុតា”តិ។ – អាហ;

តត្ថ បឋមគាថាយ តាវ អយំ សង្ខេបត្ថោ – **អម្ម** បទុមវតិ, បាទតលតោ ឧទ្ធំ កេសមត្ថកតោ អធោ នានប្បការអសុចិបូរិតាយ **អសុចឹ** សព្ពកាលំ បូតិគន្ធវាយនតោ **បូតិគន្ធិកំ,** ឥមំ កុច្ឆិតានំ អាយតនតាយ **កាយំ** សរីរំ ញាណចក្ខុនា បច្ចវេក្ខស្សូតិ។ អយញ្ហិ តស្សា បុត្តេន ឱវាទទានវសេន ភាសិតា គាថា។

សា តំ សុត្វា អរហត្តំ បត្វា ឧទានេន្តី អាចរិយបូជាវសេន តមេវ គាថំ បឋមំ វត្វា អត្តនោ បដិបត្តឹ កថេន្តី **“ឯវំ វិហរមានាយា”**តិ ទុតិយំ គាថមាហ។

តត្ថ **ឯវំ វិហរមានាយា**តិ ឯវំ មម បុត្តេន អភយត្ថេរេន “ឧទ្ធំ បាទតលា”តិអាទិនា ទិន្នេ ឱវាទេ ឋត្វា សព្ពកាយំ អសុភតោ ទិស្វា ឯកគ្គចិត្តា តត្ថ ភូតុបាទាយភេទេ រូបធម្មេ តប្បដិពទ្ធេ វេទនាទិកេ អរូបធម្មេ បរិគ្គហេត្វា តត្ថ តិលក្ខណំ អារោបេត្វា អនិច្ចានុបស្សនាទិវសេន វិហរមានាយ។ **សព្ពោ រាគោ សមូហតោ**តិ វុដ្ឋានគាមិនិវិបស្សនាយ មគ្គេន ឃដិតាយ មគ្គបដិបាដិយា អគ្គមគ្គេន សព្ពោ រាគោ មយា សមូហតោ សមុគ្ឃាដិតោ។ **បរិឡាហោ សមុច្ឆិន្នោ**តិ តតោ ឯវ សព្ពោ កិលេសបរិឡាហោ សម្មទេវ ឧច្ឆិន្នោ, តស្ស ច សមុច្ឆិន្នត្តា ឯវ **សីតិភូតា** សឧបាទិសេសាយ និព្ពានធាតុយា និព្ពុតា អម្ហីតិ។

អភយមាតុថេរីគាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៩. អភយាថេរីគាថាវណ្ណនា

អភយេ ភិទុរោ កាយោតិអាទិកា អភយត្ថេរិយា គាថា។ អយម្បិ បុរិមពុទ្ធេសុ កតាធិការា តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវដ្ដូបនិស្សយំ បុញ្ញំ ឧបចិនន្តី សិខិស្ស ភគវតោ កាលេ ខត្តិយមហាសាលកុលេ និព្ពត្តិត្វា វិញ្ញុតំ បត្វា **អរុណ**រញ្ញោ អគ្គមហេសី អហោសិ។ រាជា តស្សា ឯកទិវសំ គន្ធសម្បន្នានិ សត្ត ឧប្បលានិ អទាសិ។ សា តានិ គហេត្វា “កឹ មេ ឥមេហិ បិឡន្ធន្តេហិ។ យំនូនាហំ ឥមេហិ ភគវន្តំ បូជេស្សាមី”តិ ចិន្តេត្វា និសីទិ។ ភគវា ច ភិក្ខាចារវេលាយំ រាជនិវេសនំ បាវិសិ ។ សា ភគវន្តំ ទិស្វា បសន្នមានសា បច្ចុគ្គន្ត្វា តេហិ បុប្ផេហិ បូជេត្វា បញ្ចបតិដ្ឋិតេន វន្ទិ។ សា តេន បុញ្ញកម្មេន ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តី ឥមស្មឹ ពុទ្ធុប្បាទេ ឧជ្ជេនិយំ កុលគេហេ និព្ពត្តិត្វា វិញ្ញុតំ បត្វា អភយមាតុសហាយិកា ហុត្វា តាយ បព្ពជិតាយ តស្សា សិនេហេន សយម្បិ បព្ពជិត្វា តាយ សទ្ធឹ រាជគហេ វសមានា ឯកទិវសំ អសុភទស្សនត្ថំ សីតវនំ អគមាសិ។ សត្ថា គន្ធកុដិយំ និសិន្នោវ តស្សា អនុភូតបុព្ពំ អារម្មណំ បុរតោ កត្វា តស្សា ឧទ្ធុមាតកាទិភាវំ បកាសេសិ។ តំ ទិស្វា សំវេគមានសា អដ្ឋាសិ។ សត្ថា ឱភាសំ ផរិត្វា បុរតោ និសិន្នំ វិយ អត្តានំ ទស្សេត្វា –

៣៥. “អភយេ ភិទុរោ កាយោ, យត្ថ សត្តា បុថុជ្ជនា;
និក្ខិបិស្សាមិមំ ទេហំ, សម្បជានា សតីមតី។

៣៦. “ពហូហិ ទុក្ខធម្មេហិ, អប្បមាទរតាយ មេ;
តណ្ហក្ខយោ អនុប្បត្តោ, កតំ ពុទ្ធស្ស សាសន”ន្តិ។ –

ឥមា គាថា អភាសិ។ សា គាថាបរិយោសានេ អរហត្តំ បាបុណិ។ តេន វុត្តំ **អបទានេ** (អប. ថេរី ២.១.៧១-៩០) –

“នគរេ អរុណវតិយា, អរុណោ នាម ខត្តិយោ;
តស្ស រញ្ញោ អហុំ ភរិយា, វារិតំ វារយាមហំ។

“សត្តមាលំ គហេត្វាន, ឧប្បលា ទេវគន្ធិកា;
និសជ្ជ បាសាទវរេ, ឯវំ ចិន្តេសិ តាវទេ។

“កឹ មេ ឥមាហិ មាលាហិ, សិរសារោបិតាហិ មេ;
វរំ មេ ពុទ្ធសេដ្ឋស្ស, ញាណម្ហិ អភិរោបិតំ។

“សម្ពុទ្ធំ បដិមានេន្តី, ទ្វារាសន្នេ និសីទហំ;
យទា ឯហិតិ សម្ពុទ្ធោ, បូជយិស្សំ មហាមុនឹ។

“កកុធោ វិលសន្តោវ, មិគរាជាវ កេសរី;
ភិក្ខុសង្ឃេន សហិតោ, អាគច្ឆិ វីថិយា ជិនោ។

“ពុទ្ធស្ស រំសី ទិស្វាន, ហដ្ឋា សំវិគ្គមានសា;
ទ្វារំ អវាបុរិត្វាន, ពុទ្ធសេដ្ឋមបូជយឹ។

“សត្ត ឧប្បលបុប្ផានិ, បរិកិណ្ណានិ អម្ពរេ;
ឆទឹ ករោន្តោ ពុទ្ធស្ស, មត្ថកេ ធារយន្តិ តេ។

“ឧទគ្គចិត្តា សុមនា, វេទជាតា កតញ្ជលី;
តត្ថ ចិត្តំ បសាទេត្វា, តាវតឹសមគច្ឆហំ។

“មហានេលស្ស ឆាទនំ, ធារេន្តិ មម មុទ្ធនិ;
ទិព្ពគន្ធំ បវាយាមិ, សត្តុប្បលស្សិទំ ផលំ។

“កទាចិ នីយមានាយ, ញាតិសង្ឃេន មេ តទា;
យាវតា បរិសា មយ្ហំ, មហានេលំ ធរីយតិ។

“សត្តតិ ទេវរាជូនំ, មហេសិត្តមការយឹ;
សព្ពត្ថ ឥស្សរា ហុត្វា, សំសរាមិ ភវាភវេ។

“តេសដ្ឋិ ចក្កវត្តីនំ, មហេសិត្តមការយឹ;
សព្ពេ មមនុវត្តន្តិ, អាទេយ្យវចនា អហុំ។

“ឧប្បលស្សេវ មេ វណ្ណោ, គន្ធោ ចេវ បវាយតិ;
ទុព្ពណ្ណិយំ ន ជានាមិ, ពុទ្ធបូជាយិទំ ផលំ។

“ឥទ្ធិបាទេសុ កុសលា, ពោជ្ឈង្គភាវនារតា;
អភិញ្ញាបារមិប្បត្តា, ពុទ្ធបូជាយិទំ ផលំ។

“សតិបដ្ឋានកុសលា, សមាធិឈានគោចរា;
សម្មប្បធានមនុយុត្តា, ពុទ្ធបូជាយិទំ ផលំ។

“វីរិយំ មេ ធុរធោរយ្ហំ, យោគក្ខេមាធិវាហនំ;
សព្ពាសវបរិក្ខីណា, នត្ថិ ទានិ បុនព្ភវោ។

“ឯកតឹសេ ឥតោ កប្បេ, យំ បុប្ផមភិបូជយឹ;
ទុគ្គតឹ នាភិជានាមិ, ពុទ្ធបូជាយិទំ ផលំ។

“កិលេសា ឈាបិតា មយ្ហំ…បេ…. កតំ ពុទ្ធស្ស សាសន”ន្តិ។ (អប. ថេរី ២.១.៧១-៩០);
អរហត្តំ បន បត្វា ឧទានេន្តី តា ឯវ គាថា បរិវត្តិត្វា អភាសិ។

តត្ថ **អភយេ**តិ អត្តានមេវ អាលបតិ។ **ភិទុរោ**តិ ភិជ្ជនសភាវោ, អនិច្ចោតិ អត្ថោ។ **យត្ថ សត្តា បុថុជ្ជនា**តិ យស្មឹ ខណេន ភិជ្ជនសីលេ អសុចិទុគ្គន្ធជេគុច្ឆបដិក្កូលសភាវេ កាយេ ឥមេ អន្ធបុថុជ្ជនា សត្តា លគ្គា លគ្គិតា។

និក្ខិបិស្សាមិមំ ទេហន្តិ អហំ បន ឥមំ ទេហំ បូតិកាយំ បុន អនាទានេន និរបេក្ខា ខិបិស្សាមិ ឆឌ្ឌេស្សាមិ។ តត្ថ ការណមាហ “**សម្បជានា សតីមតី**”តិ។

ពហូហិ ទុក្ខធម្មេហីតិ ជាតិជរាទីហិ អនេកេហិ ទុក្ខធម្មេហិ ផុដ្ឋាយាតិ អធិប្បាយោ។ **អប្បមាទរតាយា**តិ តាយ ឯវ ទុក្ខោតិណ្ណតាយ បដិលទ្ធសំវេគត្តា សតិអវិប្បវាសសង្ខាតេ អប្បមាទេ រតាយ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។ ឯត្ថ ច សត្ថារា ទេសិតនិយាមេន –

“និក្ខិបាហិ ឥមំ ទេហំ, អប្បមាទរតាយ តេ;
តណ្ហក្ខយំ បាបុណាហិ, ករោហិ ពុទ្ធសាសន”ន្តិ។ –

បាឋោ , ថេរិយា វុត្តនិយាមេនេវ បន សំគីតិំ អារោបិតត្តា។ **អប្បមាទរតាយ តេ**តិ អប្បមាទរតាយ តយា ភវិតព្ពន្តិ អត្ថោ។

អភយាថេរីគាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

១០. សាមាថេរីគាថាវណ្ណនា

ចតុក្ខត្តុំ បញ្ចក្ខត្តុន្តិអាទិកា សាមាយ ថេរិយា គាថា។ អយម្បិ បុរិមពុទ្ធេសុ កតាធិការា តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវដ្ដូបនិស្សយំ កុសលំ ឧបចិនិត្វា សុគតីសុយេវ សំសរន្តី ឥមស្មិំ ពុទ្ធុប្បាទេ កោសម្ពិយំ គហបតិមហាសាលកុលេ និព្ពត្តិត្វា **សាមា**តិស្សា នាមំ អហោសិ។ សា វិញ្ញុតំ បត្តា សាមាវតិយា ឧបាសិកាយ បិយសហាយិកា ហុត្វា តាយ កាលង្កតាយ សញ្ជាតសំវេគា បព្ពជិ។ បព្ពជិត្វា ច សាមាវតិកំ អារព្ភ ឧប្បន្នសោកំ វិនោទេតុំ អសក្កោន្តី អរិយមគ្គំ គណ្ហិតុំ នាសក្ខិ។ អបរភាគេ អាសនសាលាយ និសិន្នស្ស អានន្ទត្ថេរស្ស ឱវាទំ សុត្វា វិបស្សនំ បដ្ឋបេត្វា តតោ សត្តមេ ទិវសេ សហ បដិសម្ភិទាហិ អរហត្តំ បាបុណិ។

អរហត្តំ បន បត្វា អត្តនោ បដិបត្តិំ បច្ចវេក្ខិត្វា តំ បកាសេន្តី –

៣៧. “ចតុក្ខត្តុំ បញ្ចក្ខត្តុំ, វិហារា ឧបនិក្ខមិំ;
អលទ្ធា ចេតសោ សន្តិំ, ចិត្តេ អវសវត្តិនី;
តស្សា មេ អដ្ឋមី រត្តិ, យតោ តណ្ហា សមូហតា។

៣៨. “ពហូហិ ទុក្ខធម្មេហិ, អប្បមាទរតាយ មេ;
តណ្ហក្ខយោ អនុប្បត្តោ, កតំ ពុទ្ធស្ស សាសន”ន្តិ។ –

ឧទានវសេន ឥមា ទ្វេ គាថា អភាសិ។

តត្ថ **ចតុក្ខត្តុំ បញ្ចក្ខត្តុំ, វិហារា ឧបនិក្ខមិ**ន្តិ “មម វសនកវិហារេ វិបស្សនាមនសិការេន និសិន្នា សមណកិច្ចំ មត្ថកំ បាបេតុំ អសក្កោន្តី ឧតុសប្បាយាភាវេន ននុ ខោ មយ្ហំ វិបស្សនា មគ្គេន ឃដ្ដេតី”តិ ចិន្តេត្វា ចត្តារោ បញ្ច ចាតិ នវ វារេ វិហារា ឧបស្សយតោ ពហិ និក្ខមិំ។ តេនាហ “**អលទ្ធា ចេតសោ សន្តិំ, ចិត្តេ អវសវត្តិនី**”តិ។ តត្ថ **ចេតសោ សន្តិ**ន្តិ អរិយមគ្គសមាធិំ សន្ធាយាហ។ **ចិត្តេ អវសវត្តិនី**តិ វិរិយសមតាយ អភាវេន មម ភាវនាចិត្តេ ន វសវត្តិនី។ សា កិរ អតិវិយ បគ្គហិតវីរិយា អហោសិ។ **តស្សា មេ អដ្ឋមី រត្តី**តិ យតោ បដ្ឋាយ អានន្ទត្ថេរស្ស សន្តិកេ ឱវាទំ បដិលភិំ, តតោ បដ្ឋាយ រត្តិន្ទិវមតន្ទិតា វិបស្សនាយ កម្មំ ករោន្តី រត្តិយំ ចតុក្ខត្តុំ បញ្ចក្ខត្តុំ វិហារតោ និក្ខមិត្វា មនសិការំ បវត្តេន្តី វិសេសំ អនធិគន្ត្វា អដ្ឋមិយំ រត្តិយំ វីរិយសមតំ លភិត្វា មគ្គបដិបាដិយា កិលេសេ ខេបេសិន្តិ អត្ថោ។ តេន វុត្តំ – “តស្សា មេ អដ្ឋមី រត្តិ, យតោ តណ្ហា សមូហតា”តិ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

សាមាថេរីគាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

ទុកនិបាតវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៣. តិកនិបាតោ

១. អបរាសាមាថេរីគាថាវណ្ណនា

តិកនិបាតេ **បណ្ណវីសតិវស្សានី**តិអាទិកា អបរាយ សាមាយ ថេរិយា គាថា។ អយម្បិ បុរិមពុទ្ធេសុ កតាធិការា តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវដ្ដូបនិស្សយំ កុសលំ ឧបចិនន្តី វិបស្សិស្ស ភគវតោ កាលេ ចន្ទភាគាយ នទិយា តីរេ កិន្នរយោនិយំ និព្ពត្តិ។ សា តត្ថ កិន្នរេហិ សទ្ធឹ កីឡាបសុតា វិចរតិ។ អថេកទិវសំ សត្ថា តស្សា កុសលពីជរោបនត្ថំ តត្ថ គន្ត្វា នទីតីរេ ចង្កមិ។ សា ភគវន្តំ ទិស្វា ហដ្ឋតុដ្ឋា សឡលបុប្ផានិ អាទាយ សត្ថុ សន្តិកំ គន្ត្វា វន្ទិត្វា តេហិ បុប្ផេហិ ភគវន្តំ បូជេសិ។ សា តេន បុញ្ញកម្មេន ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តី ឥមស្មឹ ពុទ្ធុប្បាទេ កោសម្ពិយំ កុលឃរេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តា សាមាវតិយា សហាយិកា ហុត្វា តស្សា មតកាលេ សំវេគជាតា បព្ពជិត្វា បញ្ចវីសតិវស្សានិ ចិត្តសមាធានំ អលភិត្វា មហល្លិកាកាលេ សុគតោវាទំ លភិត្វា វិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា សហ បដិសម្ភិទាហិ អរហត្តំ បាបុណិ។ តេន វុត្តំ **អបទានេ** (អប. ថេរី ២.២.២២-២៩) –

“ចន្ទភាគានទីតីរេ, អហោសឹ កិន្នរី តទា;
អទ្ទសាហំ ទេវទេវំ, ចង្កមន្តំ នរាសភំ។

“ឱចិនិត្វាន សឡលំ, ពុទ្ធសេដ្ឋស្សទាសហំ;
ឧបសិង្ឃិ មហាវីរោ, សឡលំ ទេវគន្ធិកំ។

“បដិគ្គហេត្វា សម្ពុទ្ធោ, វិបស្សី លោកនាយកោ;
ឧបសិង្ឃិ មហាវីរោ, បេក្ខមានាយ មេ តទា។

“អញ្ជលឹ បគ្គហេត្វាន, វន្ទិត្វា ទ្វិបទុត្តមំ;
សកំ ចិត្តំ បសាទេត្វា, តតោ បព្ពតមារុហឹ។

“ឯកនវុតិតោ កប្បេ, យំ បុប្ផមទទឹ តទា;
ទុគ្គតឹ នាភិជានាមិ, ពុទ្ធបូជាយិទំ ផលំ។

“កិលេសា ឈាបិតា មយ្ហំ…បេ…. កតំ ពុទ្ធស្ស សាសន”ន្តិ។
អរហត្តំ បន បត្វា អត្តនោ បដិបត្តឹ បច្ចវេក្ខិត្វា ឧទានវសេន –

៣៩. “បណ្ណវីសតិ វស្សានិ, យតោ បព្ពជិតាយ មេ;
នាភិជានាមិ ចិត្តស្ស, សមំ លទ្ធំ កុទាចនំ។

៤០. “អលទ្ធា ចេតសោ សន្តឹ, ចិត្តេ អវសវត្តិនី;
តតោ សំវេគមាបាទឹ, សរិត្វា ជិនសាសនំ។

៤១. “ពហូហិ ទុក្ខធម្មេហិ, អប្បមាទរតាយ មេ;
តណ្ហក្ខយោ អនុប្បត្តោ, កតំ ពុទ្ធស្ស សាសនំ;
អជ្ជ មេ សត្តមី រត្តិ, យតោ តណ្ហា វិសោសិតា”តិ។ –

ឥមា គាថា អភាសិ។

តត្ថ **ចិត្តស្ស សម**ន្តិ ចិត្តស្ស វូបសមំ, ចេតោសមថមគ្គផលសមាធីតិ អត្ថោ។

តតោតិ តស្មា ចិត្តវសំ វត្តេតុំ អសមត្ថភាវតោ។ **សំវេគមាបាទិ**ន្តិ សត្ថរិ ធរន្តេបិ បព្ពជិតកិច្ចំ មត្ថកំ បាបេតុំ អសក្កោន្តី បច្ឆា កថំ បាបយិស្សាមីតិ សំវេគំ ញាណុត្រាសំ អាបជ្ជឹ។ **សរិត្វា ជិនសាសន**ន្តិ កាណកច្ឆបោបមាទិសត្ថុឱវាទំ (សំ. និ. ៥.១១១៧; ម. និ. ៣.២៥២) អនុស្សរិត្វា។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

អបរាសាមាថេរីគាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

២. ឧត្តមាថេរីគាថាវណ្ណនា

ចតុក្ខត្តុំ បញ្ចក្ខត្តុន្តិអាទិកា ឧត្តមាយ ថេរិយា គាថា។ អយម្បិ បុរិមពុទ្ធេសុ កតាធិការា តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវដ្ដូបនិស្សយំ កុសលំ ឧបចិនន្តី វិបស្សិស្ស ភគវតោ កាលេ ពន្ធុមតីនគរេ អញ្ញតរស្ស កុដុម្ពិកស្ស គេហេ ទាសី ហុត្វា និព្ពត្តិ។ សា វយប្បត្តា អត្តនោ អយ្យកានំ វេយ្យាវច្ចំ ករោន្តី ជីវតិ។ តេន ច សមយេន ពន្ធុមរាជា បុណ្ណមីទិវសេ ឧបោសថិកោ ហុត្វា បុរេភត្តំ ទានានិ ទត្វា បច្ឆាភត្តំ គន្ត្វា ធម្មំ សុណាតិ។ អថ មហាជនា យថា រាជា បដិបជ្ជតិ, តថេវ បុណ្ណមីទិវសេ ឧបោសថង្គានិ សមាទាយ វត្តន្តិ។ អថស្សា ទាសិយា ឯតទហោសិ – “ឯតរហិ ខោ មហារាជា មហាជនា ច ឧបោសថង្គានិ សមាទាយ វត្តន្តិ, យំនូនាហំ ឧបោសថទិវសេសុ ឧបោសថសីលំ សមាទាយ វត្តេយ្យ”ន្តិ។ សា តថា ករោន្តី សុបរិសុទ្ធំ ឧបោសថសីលំ រក្ខិត្វា តាវតឹសេសុ និព្ពត្តា អបរាបរំ សុគតីសុយេវ សំសរន្តី ឥមស្មឹ ពុទ្ធុប្បាទេ សាវត្ថិយំ សេដ្ឋិកុលេ និព្ពត្តិត្វា វិញ្ញុតំ បត្វា បដាចារាយ ថេរិយា សន្តិកេ ធម្មំ សុត្វា បព្ពជិត្វា វិបស្សនំ បដ្ឋបេត្វា តំ មត្ថកំ បាបេតុំ នាសក្ខិ។ បដាចារា ថេរី តស្សា ចិត្តាចារំ ញត្វា ឱវាទមទាសិ។ សា តស្សា ឱវាទេ ឋត្វា សហ បដិសម្ភិទាហិ អរហត្តំ បាបុណិ។ តេន វុត្តំ **អបទានេ** (អប. ថេរី ២.២.១-២១) –

“នគរេ ពន្ធុមតិយា, ពន្ធុមា នាម ខត្តិយោ;
ទិវសេ បុណ្ណមាយ សោ, ឧបវសិ ឧបោសថំ។

“អហំ តេន សមយេន, កុម្ភទាសី អហំ តហឹ;
ទិស្វា សរាជកំ សេនំ, ឯវាហំ ចិន្តយឹ តទា។

“រាជាបិ រជ្ជំ ឆឌ្ឌេត្វា, ឧបវសិ ឧបោសថំ;
សផលំ នូន តំ កម្មំ, ជនកាយោ បមោទិតោ។

“យោនិសោ បច្ចវេក្ខិត្វា, ទុគ្គច្ចញ្ច ទលិទ្ទតំ;
មានសំ សម្បហំសិត្វា, ឧបវសឹ ឧបោសថំ។

“អហំ ឧបោសថំ កត្វា, សម្មាសម្ពុទ្ធសាសនេ;
តេន កម្មេន សុកតេន, តាវតឹសមគច្ឆហំ។

“តត្ថ មេ សុកតំ ព្យម្ហំ, ឧព្ភយោជនមុគ្គតំ;
កូដាគារវរូបេតំ, មហាសនសុភូសិតំ។

“អច្ឆរា សតសហស្សា, ឧបតិដ្ឋន្តិ មំ សទា;
អញ្ញេ ទេវេ អតិក្កម្ម, អតិរោចាមិ សព្ពទា។

“ចតុសដ្ឋិទេវរាជូនំ, មហេសិត្តមការយឹ;
តេសដ្ឋិចក្កវត្តីនំ, មហេសិត្តមការយឹ។

“សុវណ្ណវណ្ណា ហុត្វាន, ភវេសុ សំសរាមហំ;
សព្ពត្ថ បវរា ហោមិ, ឧបោសថស្សិទំ ផលំ។

“ហត្ថិយានំ អស្សយានំ, រថយានញ្ច សីវិកំ;
លភាមិ សព្ពមេវេតំ, ឧបោសថស្សិទំ ផលំ។

“សោណ្ណមយំ រូបិមយំ, អថោបិ ផលិកាមយំ;
លោហិតង្គមយញ្ចេវ, សព្ពំ បដិលភាមហំ។

“កោសេយ្យកម្ពលិយានិ, ខោមកប្បាសិកានិ ច;
មហគ្ឃានិ ច វត្ថានិ, សព្ពំ បដិលភាមហំ។

“អន្នំ បានំ ខាទនីយំ, វត្ថសេនាសនានិ ច;

សព្ពមេតំ បដិលភេ, ឧបោសថស្សិទំ ផលំ។

“វរគន្ធញ្ច មាលញ្ច, ចុណ្ណកញ្ច វិលេបនំ;
សព្ពមេតំ បដិលភេ, ឧបោសថស្សិទំ ផលំ។

“កូដាគារញ្ច បាសាទំ, មណ្ឌបំ ហម្មិយំ គុហំ;
សព្ពមេតំ បដិលភេ, ឧបោសថស្សិទំ ផលំ។

“ជាតិយា សត្តវស្សាហំ, បព្ពជឹ អនគារិយំ;
អឌ្ឍមាសេ អសម្បត្តេ, អរហត្តមបាបុណឹ។

“កិលេសា ឈាបិតា មយ្ហំ, ភវា សព្ពេ សមូហតា;
សព្ពាសវបរិក្ខីណា, នត្ថិ ទានិ បុនព្ភវោ។

“ឯកនវុតិតោ កប្បេ, យំ កម្មមករិំ តទា;
ទុគ្គតឹ នាភិជានាមិ, ឧបោសថស្សិទំ ផលំ។

“កិលេសា ឈាបិតា មយ្ហំ...បេ.... កតំ ពុទ្ធស្ស សាសន”ន្តិ។
អរហត្តំ បន បត្វា អត្តនោ បដិបត្តិំ បច្ចវេក្ខិត្វា ឧទានវសេន –

៤២. “ចតុក្ខត្តុំ បញ្ចក្ខត្តុំ, វិហារា ឧបនិក្ខមឹ;
អលទ្ធា ចេតសោ សន្តឹ, ចិត្តេ អវសវត្តិនី។

៤៣. “សា ភិក្ខុនឹ ឧបាគច្ឆឹ, យា មេ សទ្ធាយិកា អហុ;
សា មេ ធម្មមទេសេសិ, ខន្ធាយតនធាតុយោ។

៤៤. “តស្សា ធម្មំ សុណិត្វាន, យថា មំ អនុសាសិ សា;
សត្តាហំ ឯកបល្លង្កេន, និសីទឹ បីតិសុខសមប្បិតា;
អដ្ឋមិយា បាទេ បសារេសឹ, តមោខន្ធំ បទាលិយា”តិ។ –

ឥមា គាថា អភាសិ។

តត្ថ **សា ភិក្ខុនឹ ឧបាគច្ឆឹ , យា មេ សទ្ធាយិកា អហូ**តិ យា មយា សទ្ធាតព្ពា សទ្ធេយ្យវចនា អហោសិ, តំ ភិក្ខុនឹ សាហំ ឧបគច្ឆឹ ឧបសង្កមឹ, បដាចារាថេរិំ សន្ធាយ វទតិ។ “សា ភិក្ខុនិ ឧបគច្ឆិ, យា មេ សាធយិកា”តិបិ បាឋោ។ សា បដាចារា ភិក្ខុនី អនុកម្បាយ មំ ឧបគច្ឆិ, យា មយ្ហំ សទត្ថស្ស សាធិកាតិ អត្ថោ។ **សា មេ ធម្មមទេសេសិ, ខន្ធាយតនធាតុយោ**តិ សា បដាចារា ថេរី “ឥមេ បញ្ចក្ខន្ធា, ឥមានិ ទ្វាទសាយតនានិ, ឥមា អដ្ឋារស ធាតុយោ”តិ ខន្ធាទិកេ វិភជិត្វា ទស្សេន្តី មយ្ហំ ធម្មំ ទេសេសិ។

តស្សា ធម្មំ សុណិត្វានាតិ តស្សា បដិសម្ភិទាប្បត្តាយ ថេរិយា សន្តិកេ ខន្ធាទិវិភាគបុព្ពង្គមំ អរិយមគ្គំ បាបេត្វា ទេសិតសណ្ហសុខុមវិបស្សនាធម្មំ សុត្វា។ **យថា មំ អនុសាសិ សា**តិ សា ថេរី យថា មំ អនុសាសិ ឱវទិ, តថា បដិបជ្ជន្តី បដិបត្តិំ មត្ថកំ បាបេត្វាបិ សត្តាហំ ឯកបល្លង្កេន និសីទឹ។ កថំ? **បីតិសុខសមប្បិតា**តិ ឈានមយេន បីតិសុខេន សមង្គីភូតា។ **អដ្ឋមិយា បាទេ បសារេសឹ, តមោខន្ធំ បទាលិយា**តិ អនវសេសំ មោហក្ខន្ធំ អគ្គមគ្គេន បទាលេត្វា អដ្ឋមេ ទិវសេ បល្លង្កំ ភិន្ទន្តី បាទេ បសារេសឹ។ ឥទមេវ ចស្សា អញ្ញាព្យាករណំ អហោសិ។

ឧត្តមាថេរីគាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៣. អបរា ឧត្តមាថេរីគាថាវណ្ណនា

យេ ឥមេ សត្ត ពោជ្ឈង្គាតិអាទិកា អបរាយ ឧត្តមាយ ថេរិយា គាថា។ អយម្បិ បុរិមពុទ្ធេសុ កតាធិការា តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវដ្ដូបនិស្សយំ កុសលំ ឧបចិនន្តី វិបស្សិស្ស ភគវតោ កាលេ ពន្ធុមតីនគរេ កុលទាសី ហុត្វា និព្ពត្តិ។ សា ឯកទិវសំ សត្ថុ សាវកំ ឯកំ ខីណាសវត្ថេរំ បិណ្ឌាយ ចរន្តំ ទិស្វា បសន្នមានសា តីណិ មោទកានិ

អទាសិ។ សា តេន បុញ្ញកម្មេន ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តី ឥមស្មិំ ពុទ្ធុប្បាទេ កោសលជនបទេ អញ្ញតរស្មិំ ព្រាហ្មណមហាសាលកុលេ និព្ពត្តិត្វា វិញ្ញុតំ បត្វា ជនបទចារិកំ ចរន្តស្ស សត្ថុ សន្តិកេ ធម្មំ សុត្វា បដិលទ្ធសទ្ធា បព្ពជិត្វា នចិរស្សេវ សហ បដិសម្ភិទាហិ អរហត្តំ បាបុណិ។ តេន វុត្តំ **អបទានេ** (អប. ថេរី ២.២.៣០-៣៦) –

“នគរេ ពន្ធុមតិយា, កុម្ភទាសី អហោសហំ;
មម ភាគំ គហេត្វាន, គច្ឆំ ឧទកហារិកា។

“បន្ថម្ហិ សមណំ ទិស្វា, សន្តចិត្តំ សមាហិតំ;
បសន្នចិត្តា សុមនា, មោទកេ តីណិទាសហំ។

“តេន កម្មេន សុកតេន, ចេតនាបណិធីហិ ច;
ឯកនវុតិកប្បានិ, វិនិបាតំ ន គច្ឆហំ។

“សម្បត្តិំ តំ ករិត្វាន, សព្ពំ អនុភវិំ អហំ;
មោទកេ តីណិ ទត្វាន, បត្តាហំ អចលំ បទំ។

“កិលេសា ឈាបិតា មយ្ហំ…បេ… កតំ ពុទ្ធស្ស សាសន”ន្តិ។
អរហត្តំ បន បត្វា អត្តនោ បដិបត្តិំ បច្ចវេក្ខិត្វា ឧទានវសេន –

៤៥. “យេ ឥមេ សត្ត ពោជ្ឈង្គា, មគ្គា និព្ពានបត្តិយា;
ភាវិតា តេ មយា សព្ពេ, យថា ពុទ្ធេន ទេសិតា។

៤៦. “សុញ្ញតស្សានិមិត្តស្ស, លាភិនីហំ យទិច្ឆកំ;
ឱរសា ធីតា ពុទ្ធស្ស, និព្ពានាភិរតា សទា។

៤៧. “សព្ពេ កាមា សមុច្ឆិន្នា, យេ ទិព្ពា យេ ច មានុសា;
វិក្ខីណោ ជាតិសំសារោ, នត្ថិ ទានិ បុនព្ភវោ”តិ។ –

ឥមា គាថា អភាសិ។

តត្ថ **សុញ្ញតស្សានិមិត្តស្ស, លាភិនីហំ យទិច្ឆក**ន្តិ សុញ្ញតសមាបត្តិយា ច អនិមិត្តសមាបត្តិយា ច អហំ យទិច្ឆកំ លាភិនី, តត្ថ យំ យំ សមាបជ្ជិតុំ ឥច្ឆាមិ យត្ថ យត្ថ យទា យទា, តំ តំ តត្ថ តត្ថ តទា តទា សមាបជ្ជិត្វា វិហរាមីតិ អត្ថោ។ យទិបិ ហិ សុញ្ញតាប្បណិហិតាទិនាមកស្ស យស្ស កស្សចិបិ មគ្គស្ស សុញ្ញតាទិភេទំ តិវិធម្បិ ផលំ សម្ភវតិ។ អយំ បន ថេរី សុញ្ញតានិមិត្តសមាបត្តិយោវ សមាបជ្ជតិ។ តេន វុត្តំ – “សុញ្ញតស្សានិមិត្តស្ស, លាភិនីហំ យទិច្ឆក”ន្តិ។ យេភុយ្យវសេន វា ឯតំ វុត្តំ។ និទស្សនមត្តមេតន្តិ អបរេ។

យេ ទិព្ពា យេ ច មានុសាតិ យេ ទេវលោកបរិយាបន្នា យេ ច មនុស្សលោកបរិយាបន្នា វត្ថុកាមា, តេ សព្ពេបិ តប្បដិពទ្ធឆន្ទរាគប្បហានេន មយា សម្មទេវ ឧច្ឆិន្នា, អបរិភោគារហា កតា ។ វុត្តញ្ហិ – “អភព្ពោ, អាវុសោ, ខីណាសវោ ភិក្ខុ កាមេ បរិភុញ្ជិតុំ។ សេយ្យថាបិ បុព្ពេ អគារិយភូតោ”តិ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

អបរា ឧត្តមាថេរីគាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៤. ទន្តិកាថេរីគាថាវណ្ណនា

ទិវាវិហារា និក្ខម្មាតិអាទិកា ទន្តិកាយ ថេរិយា គាថា។ អយម្បិ បុរិមពុទ្ធេសុ កតាធិការា តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវដ្ដូបនិស្សយំ កុសលំ ឧបចិនន្តី ពុទ្ធសុញ្ញកាលេ ចន្ទភាគាយ នទិយា តីរេ កិន្នរយោនិយំ និព្ពត្តិ។ សា ឯកទិវសំ កិន្នរេហិ សទ្ធិំ កីឡន្តី វិចរមានា អទ្ទស អញ្ញតរំ បច្ចេកពុទ្ធំ អញ្ញតរស្មិំ រុក្ខមូលេ ទិវាវិហារំ និសិន្នំ។ ទិស្វាន បសន្នមានសា ឧបសង្កមិត្វា សាលបុប្ផេហិ បូជំ កត្វា វន្ទិត្វា បក្កាមិ។ សា តេន បុញ្ញកម្មេន ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តី ឥមស្មិំ ពុទ្ធុប្បាទេ សាវត្ថិយំ កោសលរញ្ញោ បុរោហិតព្រាហ្មណស្ស គេហេ និព្ពត្តិត្វា វិញ្ញុតំ បត្វា ជេតវនបដិគ្គហណេ បដិលទ្ធសទ្ធា ឧបាសិកា ហុត្វា បច្ឆា មហាបជាបតិគោតមិយា សន្តិកេ បព្ពជិត្វា រាជគហេ វសមានា ឯកទិវសំ បច្ឆាភត្តំ គិជ្ឈកូដំ អភិរុហិត្វា ទិវាវិហារំ និសិន្នា ហត្ថារោហកស្ស អភិរុហនត្ថាយ បាទំ

បសារេន្តំ ហត្ថឹ ទិស្វា តទេវ អារម្មណំ កត្វា វិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា សហ បដិសម្ភិទាហិ អរហត្តំ បាបុណិ។ តេន វុត្តំ **អបទានេ** (អប. ថេរី ២.២.៨៦-៩៦) –

“ចន្ទភាគានទីតីរេ , អហោសិ កិន្នរី តទា;
អទ្ទសំ វិរជំ ពុទ្ធំ, សយម្ភុំ អបរាជិតំ។

“បសន្នចិត្តា សុមនា, វេទជាតា កតញ្ជលី;
សាលមាលំ គហេត្វាន, សយម្ភុំ អភិបូជយិំ។

“តេន កម្មេន សុកតេន, ចេតនាបណិធីហិ ច;
ជហិត្វា កិន្នរីទេហំ, តាវតឹសមគច្ឆហំ។

“ឆត្តឹសទេវរាជូនំ, មហេសិត្តមការយិំ;
មនសា បត្ថិតំ មយ្ហំ, និព្ពត្តតិ យថិច្ឆិតំ។

“ទសន្នំ ចក្កវត្តីនំ, មហេសិត្តមការយិំ;
ឱចិតត្តាវ ហុត្វាន, សំសរាមិ ភវេស្វហំ។

“កុសលំ វិជ្ជតេ មយ្ហំ, បព្ពជឹ អនគារិយំ;
បូជារហា អហំ អជ្ជ, សក្យបុត្តស្ស សាសនេ។

“វិសុទ្ធមនសា អជ្ជ, អបេតមនបាបិកា;
សព្ពាសវបរិក្ខីណា, នត្ថិ ទានិ បុនព្ភវោ។

“ចតុន្នវុតិតោ កប្បេ, យំ ពុទ្ធមភិបូជយិំ;
ទុគ្គតឹ នាភិជានាមិ, សាលមាលាយិទំ ផលំ។

“កិលេសា ឈាបិតា មយ្ហំ...បេ.... កតំ ពុទ្ធស្ស សាសន”ន្តិ។

អរហត្តំ បន បត្វា អត្តនោ បដិបត្តឹ បច្ចវេក្ខិត្វា បីតិសោមនស្សជាតា ឧទានវសេន –

៤៨. “ទិវាវិហារា និក្ខម្ម, គិជ្ឈកូដម្ហិ បព្ពតេ;
នាគំ ឱគាហមុត្តិណ្ណំ, នទីតីរម្ហិ អទ្ទសំ។

៤៩. “បុរិសោ អង្កុសមាទាយ, ‘ទេហិ បាទ’ន្តិ យាចតិ;
នាគោ បសារយី បាទំ, បុរិសោ នាគមារុហិ។

៥០. “ទិស្វា អទន្តំ ទមិតំ, មនុស្សានំ វសំ គតំ;
តតោ ចិត្តំ សមាធេសឹ, ខលុ តាយ វនំ គតា”តិ។ – ឥមា គាថា អភាសិ;

តត្ថ **នាគំ ឱគាហមុត្តិណ្ណ**ន្តិ ហត្ថិនាគំ នទិយំ ឱគាហំ កត្វា ឱគយ្ហ តតោ ឧត្តិណ្ណំ។ “ឱគយ្ហ មុត្តិណ្ណ”ន្តិ វា បាឋោ។ ម-ការោ បទសន្ធិករោ។ **នទីតីរម្ហិ អទ្ទស**ន្តិ ចន្ទភាគាយ នទិយា តីរេ អបស្សិំ។

កឹ ករោន្តន្តិ ចេតំ ទស្សេតុំ វុត្តំ **“បុរិសោ**”តិអាទិ។ តត្ថ **‘ទេហិ បាទ’ន្តិ យាចតី**តិ “បាទំ ទេហិ”ឥតិ បិដ្ឋិអារោហនត្ថំ បាទំ បសារេតុំ សញ្ញំ ទេតិ, យថាបរិចិតញ្ហិ សញ្ញំ ទេន្តោ ឥធ យាចតីតិ វុត្តោ។

ទិស្វា អទន្តំ ទមិតន្តិ បកតិយា បុព្ពេ អទន្តំ ឥទានិ ហត្ថាចរិយេន ហត្ថិសិក្ខាយ ទមិតទមថំ ឧបគមិតំ។ កីទិសំ ទមិតំ? **មនុស្សានំ វសំ គតំ** យំ យំ មនុស្សា អាណាបេន្តិ, តំ តំ ទិស្វាតិ យោជនា។ **តតោ ចិត្តំ សមាធេសឹ, ខលុ តាយ វនំ គតា**តិ **ខលូ**តិ អវធារណត្ថេ និបាតោ។ **តតោ** ហត្ថិទស្សនតោ បច្ឆា, **តាយ** ហត្ថិនោ កិរិយាយ ហេតុភូតាយ, **វនំ** អរញ្ញំ គតា ចិត្តំ សមាធេសិំយេវ។ កថំ? “អយម្បិ នាម តិរច្ឆានគតោ ហត្ថី ហត្ថិទមកស្ស វសេន ទមថំ គតោ, កស្មា មនុស្សភូតាយ ចិត្តំ បុរិសទមកស្ស សត្ថុ វសេន ទមថំ ន គមិស្សតី”តិ សំវេគជាតា វិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា អគ្គមគ្គសមាធិនា មម ចិត្តំ សមាធេសឹ អច្ចន្តសមាធានេន សព្ពសោ កិលេសេ ខេបេសិន្តិ អត្ថោ។

ទន្តិកាថេរីគាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៥. ឧព្ពិរិថេរីគាថាវណ្ណនា

អម្ម, ជីវាតិអាទិកា ឧព្ពិរិយា ថេរិយា គាថា។ អយម្បិ បុរិមពុទ្ធេសុ កតាធិការា តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវដ្ដូបនិស្សយំ កុសលំ ឧបចិនន្តី បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ ហំសវតីនគរេ កុលគេហេ និព្ពត្តិត្វា វិញ្ញុតំ បត្តា ឯកទិវសំ មាតាបិតូសុ មង្គលំ អនុភវិតុំ គេហន្តរគតេសុ អទុតិយា សយំ គេហេ ឋិហិនា ឧបកដ្ឋាយ វេលាយ ភគវតោ សាវកំ ឯកំ ខីណាសវត្ថេរំ គេហទ្វារសមីបេន គច្ឆន្តំ ទិស្វា ភិក្ខំ ទាតុកាមា, "ភន្តេ, ឥធ បវិសថា"តិ វត្វា ថេរេ គេហំ បវិដ្ឋេ បញ្ចបតិដ្ឋិតេន ថេរំ វន្ទិត្វា គោនកាទីហិ អាសនំ បញ្ញាបេត្វា អទាសិ។ និសីទិ ថេរោ បញ្ញត្តេ អាសនេ។ សា បត្តំ គហេត្វា បិណ្ឌបាតស្ស បូរេត្វា ថេរស្ស ហត្ថេ បបេសិ។ ថេរោ អនុមោទនំ កត្វា បក្កាមិ។ សា តេន បុញ្ញកម្មេន តាវតីសេសុ និព្ពត្តិត្វា តត្ថ យាវតាយុកំ ឧឡារទិព្ពសម្បត្តិំ អនុភវិត្វា តតោ ចុតា សុគតីសុយេវ សំសរន្តី ឥមស្មិំ ពុទ្ធុប្បាទេ សាវត្ថិយំ គហបតិមហាសាលកុលេ និព្ពត្តិត្វា **ឧព្ពិរី**តិ លទ្ធនាមា អភិរូបា ទស្សនីយា បាសាទិកា អហោសិ។ សា វយប្បត្តកាលេ កោសលរញ្ញោ អត្តនោ គេហំ នីតា, កតិបយសំវច្ឆរាតិក្កមេន ឯកំ ធីតរំ លភិ។ តស្សា **ជីវន្តី**តិ នាមំ អកំសុ ។ រាជា តស្សា ធីតរំ ទិស្វា តុដ្ឋមានសោ ឧព្ពិរិយា អភិសេកំ អទាសិ។ ធីតា បនស្សា អាធាវិត្វា បរិធាវិត្វា វិចរណកាលេ កាលមកាសិ។ មាតា យត្ថ តស្សា សរីរនិក្ខេបោ កតោ, តំ សុសានំ គន្ត្វា ទិវសេ ទិវសេ បរិទេវតិ។ ឯកទិវសំ សត្ថុ សន្តិកំ គន្ត្វា វន្ទិត្វា ថោកំ និសីទិត្វា គតា អចិរវតីនទិយា តីរេ ឋត្វា ធីតរំ អារព្ភ បរិទេវតិ។ តំ ទិស្វា សត្ថា គន្ធកុដិយំ យថានិសិន្នោវ អត្តានំ ទស្សេត្វា "កស្មា វិប្បលបសី"តិ បុច្ឆិ។ "មម ធីតរំ អារព្ភ វិប្បលបាមិ, ភគវា"តិ។ "ឥមស្មិំ សុសានេ ឈាបិតា តវ ធីតរោ ចតុរាសីតិសហស្សមត្តា, តាសំ កតរំ សន្ធាយ វិប្បលបសី"តិ។ តាសំ តំ តំ អាឡាហនដ្ឋានំ ទស្សេត្វា –

៥១. "អម្ម ជីវាតិ វនម្ហិ កន្ទសិ, អត្តានំ អធិគច្ឆ ឧព្ពិរិ;
ចុល្លាសីតិសហស្សានិ, សព្ពា ជីវសនាមិកា;
ឯតម្ហាឡាហនេ ទឌ្ឍា, តាសំ កមនុសោចសី"តិ។ – សឧបឌ្ឍគាថមាហ;

តត្ថ, **អម្ម, ជីវា**តិ មាតុបចារនាមេន ធីតុយា អាលបនំ, ឥទញ្ចស្សា វិប្បលបនាការទស្សនំ។ **វនម្ហិ កន្ទសី**តិ វនមជ្ឈេ បរិទេវសិ។ **អត្តានំ អធិគច្ឆ ឧព្ពិរី**តិ ឧព្ពិរិ តវ អត្តានមេវ តាវ ពុជ្ឈស្សុ យាថាវតោ ជានាហិ។ **ចុល្លាសីតិសហស្សានី**តិ ចតុរាសីតិសហស្សានិ។ **សព្ពា ជីវសនាមិកា**តិ តា សព្ពាបិ ជីវន្តិ, យា សមាននាមិកា។ **ឯតម្ហាឡាហនេ ទឌ្ឍា**តិ ឯតម្ហិ សុសានេ ឈាបិតា។ **តាសំ កមនុសោចសី**តិ តាសុ ជីវន្តីនាមាសុ ចតុរាសីតិសហស្សមត្តាសុ កំ សន្ធាយ ត្វំ អនុសោចសិ អនុសោកំ អាបជ្ជសីតិ ឯវំ សត្ថារា ធម្មេ ទេសិតេ ទេសនានុសារេន ញាណំ បេសេត្វា វិបស្សនំ អារភិត្វា សត្ថុ ទេសនាវិលាសេន អត្តនោ ច ហេតុសម្បត្តិយា យថាឋាតាវ វិបស្សនំ ឧស្សុក្កាបេត្វា មគ្គបដិបាដិយា អគ្គផលេ អរហត្តេ បតិដ្ឋាសិ។ តេន វុត្តំ **អបទានេ** (អប. ថេរី ២.២.៣៧-៦០) –

"នគរេ ហំសវតិយា, អហោសិំ ពាលិកា តទា;
មាតា ច មេ បិតា ចេវ, កម្មន្តំ អគមំសុ តេ។

"មជ្ឈន្តិកម្ហិ សូរិយេ, អទ្ទសំ សមណំ អហំ;
វីថិយា អនុគច្ឆន្តំ, អាសនំ បញ្ញបេសហំ។

"គោនកាវិកតិកាហិ, បញ្ញបេត្វា មមាសនំ;
បសន្នចិត្តា សុមនា, ឥទំ វចនមព្រវិំ។

"សន្តត្តា កុថិតា ភូមិ, សូរោ មជ្ឈន្តិកេ ឋិតោ;
មាលុតា ច ន វាយន្តិ, កាលោ ចេវេត្ថ មេហិតិ។

"បញ្ញត្តមាសនមិទំ, តវត្ថាយ មហាមុនិ;
អនុកម្បំ ឧបាទាយ, និសីទ មម អាសនេ។

"និសីទិ តត្ថ សមណោ, សុទន្តោ សុទ្ធមានសោ;
តស្ស បត្តំ គហេត្វាន, យថារន្ធំ អទាសហំ។

"តេន កម្មេន សុកតេន, ចេតនាបណិធីហិ ច;

ជហិត្វា មានុសំ ទេហំ, តាវតឹសមគច្ឆហំ។

“តត្ថ មេ សុកតំ ព្យម្ហំ, អាសនេន សុនិម្មិតំ;
សន្ធិយោជនមុព្ពេធំ, តឹសយោជនវិត្ថតំ។

“សោណ្ណមយា មណិមយា, អថោបិ ផលិកាមយា;
លោហិតង្គមយា ចេវ, បល្លង្កា វិវិធា មម។

“តូលិកាវិកតិកាហិ, កដ្ដិស្សចិត្តកាហិ ច;
ឧទ្ទឯកន្តលោមី ច, បល្លង្កា មេ សុសណ្ឋិតា។

“យទា ឥច្ឆាមិ គមនំ, ហាសខិឌ្ឌសមប្បិតា;
សហ បល្លង្កសេដ្ឋេន, គច្ឆាមិ មម បត្ថិតំ។

“អសីតិទេវរាជូនំ, មហេសិត្តមការយិំ;
សត្តតិចក្កវត្តីនំ, មហេសិត្តមការយិំ។

“ភវាភវេ សំសរន្តី, មហាភោគំ លភាមហំ;
ភោគេ មេ ឩនតា នត្ថិ, ឯកាសនស្សិទំ ផលំ។

“ទុវេ ភវេ សំសរាមិ, ទេវត្តេ អថ មានុសេ;
អញ្ញេ ភវេ ន ជានាមិ, ឯកាសនស្សិទំ ផលំ។

“ទុវេ កុលេ បជាយាមិ, ខត្តិយេ ចាបិ ព្រាហ្មណេ;
ឧច្ចាកុលីនា សព្ពត្ថ, ឯកាសនស្សិទំ ផលំ។

“ទោមនស្សំ ន ជានាមិ, ចិត្តសន្តាបនំ មម;
វេវណ្ណិយំ ន ជានាមិ, ឯកាសនស្សិទំ ផលំ។

“ធាតិយោ មំ ឧបដ្ឋន្តិ, ខុជ្ជា ចេលាបិកា ពហូ;
អង្កេន អង្កំ គច្ឆាមិ, ឯកាសនស្សិទំ ផលំ។

“អញ្ញា ន្ហាបេន្តិ ភោជេន្តិ, អញ្ញា រមេន្តិ មំ សទា;
អញ្ញា គន្ធំ វិលិម្បន្តិ, ឯកាសនស្សិទំ ផលំ។

“មណ្ឌបេ រុក្ខមូលេ វា, សុញ្ញាគារេ វសន្តិយា;
មម សង្កប្បមញ្ញាយ, បល្លង្កោ ឧបតិដ្ឋតិ។

“អយំ បច្ឆិមកោ មយ្ហំ, ចរិមោ វត្តតេ ភវោ;
អជ្ជាបិ រជ្ជំ ឆឌ្ឌេត្វា, បព្ពជឹ អនគារិយំ។

“សតសហស្សិតោ កប្បេ, យំ ទានមទទឹ តទា;
ទុគ្គតឹ នាភិជានាមិ, ឯកាសនស្សិទំ ផលំ។

“កិលេសា ឈាបិតា មយ្ហំ…បេ… កតំ ពុទ្ធស្ស សាសន”ន្តិ។
អរហត្តេ បន បតិដ្ឋាយ អត្តនា អធិគតវិសេសំ បកាសេន្តី –

៥២. “អព្ពហី វត មេ សល្លំ, ទុទ្ទសំ ហទយស្សិតំ;
យំ មេ សោកបរេតាយ, ធីតុសោកំ ព្យបានុទិ។

៥៣. “សាជ្ជ អព្ពូឡ្ហសល្លាហំ, និច្ឆាតា បរិនិព្ពុតា;
ពុទ្ធំ ធម្មញ្ច សង្ឃញ្ច, ឧបេមិ សរណំ មុនិ”ន្តិ។ –

ឥមា ទ្វេ គាថា អភាសិ។

តត្ថ **អព្ពហី វត មេ សល្លំ, ទុទ្ទសំ ហទយស្សិត**ន្តិ អនុបចិតកុសលសម្ភារេហិ យាថាវតោ ទុទ្ទសំ មម ចិត្តសន្និស្សិតំ បីឡាជននតោ ទុន្នីហរណតោ អន្តោ តុទនតោ ច “សល្ល”ន្តិ លទ្ធនាមំ សោកំ តណ្ហញ្ច **អព្ពហី** វត នីហរិ វត។ **យំ មេ សោកបរេតាយា**តិ យស្មា សោកេន អភិភូតាយ មយ្ហំ ធីតុសោកំ **ព្យបានុទិ** អនវសេសតោ នីហរិ, តស្មា អព្ពហី វត មេ សល្លន្តិ យោជនា។

សាជ្ជ អព្ពូឡ្ហសល្លាហន្តិ សា អហំ អជ្ជ សព្ពសោ ឧទ្ធដតណ្ហាសល្លា តតោ ឯវ និច្ឆាតា បរិនិព្ពុតា។ **មុនិ**ន្តិ សព្ពញ្ញុពុទ្ធំ តទុបទេសិតមគ្គផលនិព្ពានបភេទំ នវវិធលោកុត្តរ**ធម្មញ្ច**, តត្ថ បតិដ្ឋិតំ អដ្ឋអរិយបុគ្គលសមូហសង្ខាតំ **សង្ឃញ្ច**, អនុត្តរេហិ គេហិ យោជនតោ សកលវដ្ដទុក្ខវិនាសនតោ ច **សរណំ** តាណំ លេណំ បរាយណន្តិ, **ឧបេមិ** ឧបគច្ឆាមិ ពុជ្ឈាមិ សេវាមិ ចាតិ អត្ថោ។

ឧព្ពិរិថេរីគាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៦. សុក្កាថេរីគាថាវណ្ណនា

កីមេ កតា រាជគហេតិអាទិកា សុក្កាយ ថេរិយា គាថា។ អយម្បិ បុរិមពុទ្ធេសុ កតាធិការា តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវដ្ដូបនិស្សយំ កុសលំ ឧបចិនន្តី វិបស្សិស្ស ភគវតោ កាលេ ពន្ធុមតីនគរេ កុលគេហេ និព្ពត្តិត្វា វិញ្ញុតំ បត្តា ឧបាសិកាហិ សទ្ធិំ វិហារំ គន្ត្វា សត្ថុ សន្តិកេ ធម្មំ សុត្វា បដិលទ្ធសទ្ធា បព្ពជិត្វា ពហុស្សុតា ធម្មធរា បដិភានវតី អហោសិ។ សា តត្ថ ពហូនិ វស្សសហស្សានិ ព្រហ្មចរិយំ ចរិត្វា បុថុជ្ជនកាលកិរិយមេវ កត្វា តុសិតេ និព្ពត្តិ។ តថា សិខិស្ស ភគវតោ, វេស្សភុស្ស ភគវតោ កាលេតិ ឯវំ តិណ្ណំ សម្មាសម្ពុទ្ធានំ សាសនេ សីលំ រក្ខិត្វា ពហុស្សុតា ធម្មធរា អហោសិ, តថា កកុសន្ធស្ស, កោណាគមនស្ស, កស្សបស្ស ច ភគវតោ សាសនេ បព្ពជិត្វា វិសុទ្ធសីលា ពហុស្សុតា ធម្មកថិកា អហោសិ។

ឯវំ សា តត្ថ តត្ថ ពហុំ បុញ្ញំ ឧបចិនិត្វា សុគតីសុយេវ សំសរន្តី ឥមស្មិំ ពុទ្ធុប្បាទេ រាជគហនគរេ គហបតិមហាសាលកុលេ និព្ពត្តិ, **សុក្កា**តិស្សា នាមំ អហោសិ។ សា វិញ្ញុតំ បត្តា សត្ថុ រាជគហបវេសនេ លទ្ធប្បសាទា ឧបាសិកា ហុត្វា អបរភាគេ ធម្មទិន្នាយ ថេរិយា សន្តិកេ ធម្មំ សុត្វា សញ្ជាតសំវេគា តស្សា ឯវ សន្តិកេ បព្ពជិត្វា វិបស្សនាយ កម្មំ ករោន្តី នចិរស្សេវ សហ បដិសម្ភិទាហិ អរហត្តំ បាបុណិ។ តេន វុត្តំ **អបទានេ** (អប. ថេរី ២.៤.១១១-១៤២) –

“ឯកនវុតិតោ កប្បេ, វិបស្សី នាម នាយកោ;
ឧប្បជ្ជិ ចារុទស្សនោ, សព្ពធម្មវិបស្សកោ។

“តទាហំ ពន្ធុមតិយំ, ជាតា អញ្ញតរេ កុលេ;
ធម្មំ សុត្វាន មុនិនោ, បព្ពជី អនគារិយំ។

“ពហុស្សុតា ធម្មធរា, បដិភានវតី តថា;
វិចិត្តកថិកា ចាបិ, ជិនសាសនការិកា។

“តទា ធម្មកថំ កត្វា, ហិតាយ ជនតំ ពហុំ;
តតោ ចុតាហំ តុសិតំ, ឧបបន្នា យសស្សិនី។

“ឯកត្តឹសេ ឥតោ កប្បេ, សិខី វិយ សិខី ជិនោ;
តបន្តោ យសសា លោកេ, ឧប្បជ្ជិ វទតំ វរោ។

“តទាបិ បព្ពជិត្វាន, ពុទ្ធសាសនកោវិទា;
ជោតេត្វា ជិនវាក្យានិ, តតោបិ តិទិវំ គតា។

“ឯកត្តឹសេវ កប្បម្ហិ, វេស្សភូ នាម នាយកោ;
ឧប្បជ្ជិត្ថ មហាញាណី, តទាបិ ច តថេវហំ។

“បព្ពជិត្វា ធម្មធរា, ជោតយី ជិនសាសនំ;
គន្ធា មរុបុរំ រម្មំ, អនុភោសិ មហាសុខំ។

“ឥមម្ហិ ភទ្ទកេ កប្បេ, កកុសន្ធោ ជិនុត្តមោ;
ឧប្បជ្ជិ នរសរណោ, តទាបិ ច តថេវហំ។

“បព្ពជិត្វា មុនិមតំ, ជោតយិត្វា យថាយុកំ;
តតោ ចុតាហំ តិទិវំ, អគំ សភវនំ យថា។

“ឥមស្មឹយេវ កប្បម្ហិ, កោណាគមននាយកោ;
ឧប្បជ្ជិ លោកសរណោ, អរណោ អមតង្គតោ។

“តទាបិ បព្ពជិត្វាន, សាសនេ តស្ស តាទិនោ;
ពហុស្សុតា ធម្មធរា, ជោតយី ជិនសាសនំ។

“ឥមស្មឹយេវ កប្បម្ហិ, កស្សបោ មុនិមុត្តមោ;
ឧប្បជ្ជិ លោកសរណោ, អរណោ មរណន្តគូ។

“តស្សាបិ នរវីរស្ស, បព្ពជិត្វាន សាសនេ;
បរិយាបុដសទ្ធម្មា, បរិបុច្ឆា វិសារទា។

“សុសីលា លជ្ជិនី ចេវ, តីសុ សិក្ខាសុ កោវិទា;
ពហុំ ធម្មកថំ កត្វា, យាវជីវំ មហាមុនេ។

“តេន កម្មវិបាកេន, ចេតនាបណិធីហិ ច;
ជហិត្វា មានុសំ ទេហំ, តាវតឹសមគច្ឆហំ។

“បច្ឆិមេ ច ភវេ ទានិ, គិរិព្ពជបុរុត្តមេ;
ជាតា សេដ្ឋិកុលេ ផីតេ, មហារតនសញ្ចយេ។

“យទា ភិក្ខុសហស្សេន, បរិវុតោ លោកនាយកោ;
ឧបាគមិ រាជគហំ, សហស្សក្ខេន វណ្ណិតោ។

“ទន្តោ ទន្តេហិ សហ បុរាណជដិលេហិ, វិប្បមុត្តោ វិប្បមុត្តេហិ;
សិង្គីនិក្ខសវណ្ណោ, រាជគហំ បាវិសិ ភគវា។

“ទិស្វា ពុទ្ធានុភាវំ តំ, សុត្វាវ គុណសញ្ចយំ;
ពុទ្ធេ ចិត្តំ បសាទេត្វា, បូជយឹ តំ យថាពលំ។

“អបរេន ច កាលេន, ធម្មទិន្នាយ សន្តិកេ;
អគារា និក្ខមិត្វាន, បព្ពជឹ អនគារិយំ។

“កេសេសុ ឆិជ្ជមានេសុ, កិលេសេ ឈាបយឹ អហំ;
ឧគ្គហឹ សាសនំ សព្ពំ, បព្ពជិត្វា ចិរេនហំ។

“តតោ ធម្មមទេសេសឹ, មហាជនសមាគមេ;
ធម្មេ ទេសិយមានម្ហិ, ធម្មាភិសមយោ អហុ។

“នេកបាណសហស្សានំ, តំ វិទិត្វាតិវិម្ហិតោ;
អភិប្បសន្នោ មេ យក្ខោ, ភមិត្វាន គិរិព្ពជំ។

“កឹមេ កតា រាជគហេ មនុស្សា, មធុំ បីតាវ អច្ឆរេ;
យេ សុក្កំ ន ឧបាសន្តិ, ទេសេន្តីំ អមតំ បទំ។

“តញ្ច អប្បដិវានីយំ, អសេចនកមោជវំ;
បិវន្តិ មញ្ញេ សប្បញ្ញា, វលាហកមិវទ្ធគូ។

“ឥទ្ធីសុ ច វសី ហោមិ, ទិព្ពាយ សោតធាតុយា;
ចេតោបរិយញាណស្ស, វសី ហោមិ មហាមុនេ។

“បុព្ពេនិវាសំ ជានាមិ, ទិព្ពចក្ខុ វិសោធិតំ;
សព្ពាសវបរិក្ខីណា, នត្ថិ ទានិ បុនព្ភវោ។

“អត្ថធម្មនិរុត្តីសុ, បដិភានេ តថេវ ច;
ញាណំ មម មហាវីរ, ឧប្បន្នំ តវ សន្តិកេ។

“កិលេសា ឈាបិតា មយ្ហំ…បេ…. កតំ ពុទ្ធស្ស សាសនំ”ន្តិ។

អរហត្តំ បន បត្វា បញ្ចសតភិក្ខុនិបរិវារា មហាធម្មកថិកា អហោសិ។ សា ឯកទិវសំ រាជគហេ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា កតភត្តកិច្ចា ភិក្ខុនុបស្សយំ បវិសិត្វា សន្និសិន្នាយ មហតិយា បរិសាយ មធុភណ្ឌំ បីឡេត្វា សុមធុរំ បាយេន្តី វិយ អមតេន អភិសិញ្ចន្តី វិយ ធម្មំ ទេសេតិ។ បរិសា ចស្សា ធម្មកថំ ឱហិតសោតា អវិក្ខិត្តចិត្តា សក្កច្ចំ សុណាតិ។ តស្មិំ ខណេ ថេរិយា ចង្កមនកោដិយំ រុក្ខេ អធិវត្ថា ទេវតា ធម្មទេសនាយ បសន្នា រាជគហំ បវិសិត្វា រថិយាយ រថិយំ សិង្ឃាដកេន សិង្ឃាដកំ វិចរិត្វា តស្សា គុណំ វិភាវេន្តី –

៥៤. “កឹមេ កតា រាជគហេ មនុស្សា, មធុំ បីតាវ អច្ឆរេ;
យេ សុក្កំ ន ឧបាសន្តិ, ទេសេន្តីំ ពុទ្ធសាសនំ។

៥៥. “តញ្ច អប្បដិវានីយំ, អសេចនកមោជវំ;
បិវន្តិ មញ្ញេ សប្បញ្ញា, វលាហកមិវទ្ធគូ”តិ។ –

ឥមា ទ្វេ គាថា អភាសិ។

តត្ថ **កឹមេ កតា រាជគហេ មនុស្សា**តិ ឥមេ រាជគហេ មនុស្សា កឹ កតា, កិស្មិំ នាម កិច្ចេ ព្យាវដា។ **មធុំ បីតាវ អច្ឆរេ**តិ យថា ភណ្ឌមធុំ គហេត្វា មធុំ បីតវន្តោ វិសញ្ញិនោ ហុត្វា សីសំ ឧក្ខិបិតុំ ន សក្កោន្តិ , ឯវំ ឥមេបិ ធម្មសញ្ញាយ វិសញ្ញិនោ ហុត្វា មញ្ញេ សីសំ ឧក្ខិបិតុំ ន សក្កោន្តិ, កេវលំ អច្ឆន្តិយេវាតិ អត្ថោ។ **យេ សុក្កំ ន ឧបាសន្តិ, ទេសេន្តីំ ពុទ្ធសាសន**ន្តិ ពុទ្ធស្ស ភគវតោ សាសនំ យាថាវតោ ទេសេន្តីំ បកាសេន្តីំ សុក្កំ ថេរិំ យេ ន ឧបាសន្តិ ន បយិរុបាសន្តិ។ តេ ឥមេ រាជគហេ មនុស្សា កឹ កតាតិ យោជនា។

តញ្ច អប្បដិវានីយន្តិ តញ្ច បន ធម្មំ អនិវត្តិតភាវាវហំ និយ្យានិកំ, អភិក្កន្តតាយ វា យថា សោតុជនសវនមនោហរភាវេន អនបនីយំ, **អសេចនកំ** អនាសិត្តកំ បកតិយាវ មហារសំ តតោ ឯវ ឱជវន្តំ។ “ឱសធ”ន្តិបិ បាឡិ។ វដ្ដទុក្ខព្យាធិតិកិច្ឆាយ ឱសធភូតំ។ **បិវន្តិ មញ្ញេ សប្បញ្ញា, វលាហកមិវទ្ធគូ**តិ វលាហកន្តរតោ និក្ខន្តំ ឧទកំ និរុទកកន្តារេ បថគា វិយ តំ ធម្មំ សប្បញ្ញា បណ្ឌិតបុរិសា បិវន្តិ មញ្ញេ បិវន្តា វិយ សុណន្តិ។

មនុស្សា តំ សុត្វា បសន្នមានសា ថេរិយា សន្តិកំ ឧបសង្កមិត្វា សក្កច្ចំ ធម្មំ សុណឹសុ។ អបរភាគេ ថេរិយា អាយុបរិយោសានេ បរិនិព្ពានកាលេ សាសនស្ស និយ្យានិកភាវវិភាវនត្ថំ អញ្ញំ ព្យាករោន្តី –

៥៦. “សុក្កា សុក្កេហិ ធម្មេហិ, វីតរាគា សមាហិតា;
ធារេតិ អន្តិមំ ទេហំ, ជេត្វា មារំ សវាហន”ន្តិ។ – ឥមំ គាថំ អភាសិ;

តត្ថ **សុក្កា**តិ សុក្កាថេរី អត្តានមេវ បរំ វិយ ទស្សេតិ។ **សុក្កេហិ ធម្មេហី**តិ សុបរិសុទ្ធេហិ លោកុត្តរធម្មេហិ។ **វីតរាគា សមាហិតា**តិ អគ្គមគ្គេន សព្ពសោ វីតរាគា អរហត្តផលសមាធិនា សមាហិតា។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

សុក្កាថេរីគាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៧. សេលាថេរីគាថាវណ្ណនា

នត្ថិ និស្សរណំ លោកេតិអាទិកា សេលាយ ថេរិយា គាថា។ អយម្បិ បុរិមពុទ្ធេសុ កតាធិការា តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវដ្ដូបនិស្សយំ កុសលំ ឧបចិនន្តី ហំសវតីនគរេ កុលគេហេ និព្ពត្តិត្វា វិញ្ញុតំ បត្តា មាតាបិតូហិ សមានជាតិកស្ស កុលបុត្តស្ស ទិន្នា, តេន សទ្ធឹ ពហូនិ វស្សសតានិ សុខសំវាសំ វសិត្វា តស្មិំ កាលង្កតេ សយម្បិ អទ្ធគតា វយោអនុប្បត្តា សំវេគជាតា កឹកុសលគវេសិនី កាលេន កាលំ អារាមេន អារាមំ វិហារេន វិហារំ អនុវិចរតិ "សមណព្រាហ្មណានំ សន្តិកេ ធម្មំ សោស្សាមី"តិ។ សា ឯកទិវសំ សត្ថុ ពោធិរុក្ខំ ឧបសង្កមិត្វា "យទិ ពុទ្ធោ ភគវា អសមោ អសមសមោ អប្បដិបុគ្គលោ, ទស្សេតុ មេ អយំ ពោធិ បាដិហារិយ"ន្តិ និសីទិ។ តស្សា តថា ចិត្តុប្បាទសមនន្តរមេវ ពោធិ បជ្ជលិ, សព្ពសោវណ្ណមយា សាខា ឧដ្ឋហឹសុ, សព្ពា ទិសា វិរោចឹសុ។ សា តំ បាដិហារិយំ ទិស្វា បសន្នមានសា គរុចិត្តីការំ ឧបដ្ឋបេត្វា សិរសិ អញ្ជលឹ បគ្គយ្ហ សត្តរត្តិន្ទិវំ តត្ថេវ និសីទិ។ សត្តមេ ទិវសេ ឧឡារំ បូជាសក្ការំ អកាសិ។ សា តេន បុញ្ញកម្មេន ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តី ឥមស្មិំ ពុទ្ធុប្បាទេ អាឡវិរដ្ឋេ អាឡវិកស្ស រញ្ញោ ធីតា ហុត្វា និព្ពត្តិ។ **សេលា**តិស្សា នាមំ អហោសិ។ អាឡវិកស្ស បន រញ្ញោ ធីតាតិ កត្វា **អាឡវិកា**តិបិ នំ វោហរន្តិ។ សា វិញ្ញុតំ បត្តា សត្ថរិ អាឡវកំ ទមេត្វា តស្ស ហត្ថេ បត្តចីវរំ ទត្វា តេន សទ្ធឹ អាឡវិនគរំ ឧបគតេ ទារិកា ហុត្វា រញ្ញា សទ្ធឹ សត្ថុ សន្តិកំ ឧបគន្ត្វា ធម្មំ សុត្វា បដិលទ្ធសទ្ធា ឧបាសិកា អហោសិ។ សា អបរភាគេ សញ្ជាតសំវេគា ភិក្ខុនីសុ បព្ពជិត្វា កតបុព្ពកិច្ចា វិបស្សនំ បដ្ឋបេត្វា សង្ខារេ សម្មសន្តី ឧបនិស្សយសម្បន្នត្តា បរិបក្កញាណា នចិរស្សេវ អរហត្តំ បាបុណិ។ តេន វុត្តំ **អបទានេ** (អប. ថេរី ២.២.៦១-៨៥) –

"នគរេ ហំសវតិយា, ចារិកី អាសហំ តទា;
អារាមេន ច អារាមំ, ចរាមិ កុសលត្ថិកា។

"កាឡបក្ខម្ហិ ទិវសេ, អទ្ទសំ ពោធិមុត្តមំ;
តត្ថ ចិត្តំ បសាទេត្វា, ពោធិមូលេ និសីទហំ។

"គរុចិត្តំ ឧបដ្ឋេត្វា, សិរេ កត្វាន អញ្ជលឹ;
សោមនស្សំ បវេទេត្វា, ឯវំ ចិន្តេសិ តាវទេ។

"យទិ ពុទ្ធោ អមិតគុណោ, អសមប្បដិបុគ្គលោ;
ទស្សេតុ បាដិហីរំ មេ, ពោធិ ឱភាសតុ អយំ។

"សហ អាវជ្ជិតេ មយ្ហំ, ពោធិ បជ្ជលិ តាវទេ;
សព្ពសោណ្ណមយា អាសិ, ទិសា សព្ពា វិរោចតិ។

"សត្តរត្តិន្ទិវំ តត្ថ, ពោធិមូលេ និសីទហំ;
សត្តមេ ទិវសេ បត្តេ, ទីបបូជំ អកាសហំ។

"អាសនំ បរិវារេត្វា, បញ្ចទីបានិ បជ្ជលុំ;
យាវ ឧទេតិ សូរិយោ, ទីបា មេ បជ្ជលុំ តទា។

"តេន កម្មេន សុកតេន, ចេតនាបណិធីហិ ច;
ជហិត្វា មានុសំ ទេហំ, តាវតឹសមគច្ឆហំ។

"តត្ថ មេ សុកតំ ព្យម្ហំ, បញ្ចទីបាតិ វុច្ចតិ;
សដ្ឋិយោជនមុព្ពេធំ, តឹសយោជនវិត្ថតំ។

"អសង្ខិយានិ ទីបានិ, បរិវារេ ជលឹសុ មេ;
យាវតា ទេវភវនំ, ទីបាលោកេន ជោតតិ។

"បរម្មុខា និសីទិត្វា, យទិ ឥច្ឆាមិ បស្សិតុំ;
ឧទ្ធំ អធោ ច តិរិយំ, សព្ពំ បស្សាមិ ចក្ខុនា។

“យាវតា អភិកង្ខាមិ, ទដ្ឋុំ សុគតទុគ្គតេ;
តត្ថ អាវរណំ នត្ថិ, រុក្ខេសុ បព្ពតេសុ វា។

“អសីតិទេវរាជូនំ, មហេសិត្តមការយឹ;
សតានំ ចក្កវត្តីនំ, មហេសិត្តមការយឹ។

“យំ យំ យោនុបបជ្ជាមិ, ទេវត្តំ អថ មានុសំ;
ទីបសតសហស្សានិ, បរិវារេ ជលន្តិ មេ។

“ទេវលោកា ចវិត្វាន, ឧប្បជ្ជឹ មាតុកុច្ឆិយំ;
មាតុកុច្ឆិគតា សន្តី, អក្ខិ មេ ន និមីលតិ។

“ទីបសតសហស្សានិ, បុញ្ញកម្មសមង្គិតា;
ជលន្តិ សូតិកាគេហេ, បញ្ចទីបានិទំ ផលំ។

“បច្ឆិមេ ភវេ សម្បត្តេ, មានសំ វិនិវត្តយឹ;
អជរាមតំ សីតិភាវំ, និព្ពានំ ផស្សយឹ អហំ។

“ជាតិយា សត្តវស្សាហំ, អរហត្តមបាបុណឹ;
ឧបសម្បាទយី ពុទ្ធោ, គុណមញ្ញាយ គោតមោ។

“មណ្ឌបេ រុក្ខមូលេ វា, សុញ្ញាគារេ វសន្តិយា;
តទា បជ្ជលតេ ទីបំ, បញ្ចទីបានិទំ ផលំ។

“ទិព្ពចក្ខុវិសុទ្ធំ មេ, សមាធិកុសលា អហំ;
អភិញ្ញាបារមិប្បត្តា, បញ្ចទីបានិទំ ផលំ។

“សព្ពវោសិតវោសានា, កតកិច្ចា អនាសវា;
បញ្ចទីបា មហាវីរ, បាទេ វន្ទាមិ ចក្ខុម។

“សតសហស្សិតោ កប្បេ, យំ ទីបមទទឹ តទា;
ទុគ្គតឹ នាភិជានាមិ, បញ្ចទីបានិទំ ផលំ។

“កិលេសា ឈាបិតា មយ្ហំ...បេ.... កតំ ពុទ្ធស្ស សាសន”ន្តិ។

អរហត្តំ បន បត្វា ថេរី សាវត្ថិយំ វិហរន្តី ឯកទិវសំ បច្ឆាភត្តំ សាវត្ថិតោ និក្ខមិត្វា ទិវាវិហារត្ថាយ អន្ធវនំ បវិសិត្វា អញ្ញតរស្មឹ រុក្ខមូលេ និសីទិ។ អថ នំ មារោ វិវេកតោ វិច្ឆេទេតុកាមោ អញ្ញាតករូបេន ឧបគន្ត្វា –

៥៧. “នត្ថិ និស្សរណំ លោកេ, កឹ វិវេកេន កាហសិ;
ភុញ្ជាហិ កាមរតិយោ, មាហុ បច្ឆានុតាបិនី”តិ។ – គាថមាហ;

តស្សត្ថោ – ឥមស្មឹ លោកេ សព្ពសមយេសុបិ ឧបបរិក្ខីយមានេសុ **និស្សរណំ** និព្ពានំ នាម នត្ថិ តេសំ តេសំ សមណព្រាហ្មណានំ ឆន្ទសោ បដិញ្ញាយមានំ វោហារមត្តមេវេតំ, តស្មា **កឹ វិវេកេន កាហសិ** ឯវរូបេ សម្បន្នបឋមវយេ ឋិតា ឥមិនា កាយវិវេកេន កឹ ករិស្សសិ? អថ ខោ **ភុញ្ជាហិ កាមរតិយោ** វត្ថុកាមកិលេសកាមសន្និស្សិតា ខិឌ្ឌារតិយោ បច្ចនុភោហិ។ កស្មា? **មាហុ បច្ឆានុតាបិនី** “យទត្ថំ ព្រហ្មចរិយំ ចរាមិ, តទេវ និព្ពានំ នត្ថិ, តេនេវេតំ នាធិគតំ, កាមភោគា ច បរិហីនា, អនត្ថោ វត មយ្ហ”ន្តិ បច្ឆា វិប្បដិសារិនី មា អហោសីតិ អធិប្បាយោ។

តំ សុត្វា ថេរី “ពាលោ វតាយំ មារោ, យោ មម បច្ចក្ខភូតំ និព្ពានំ បដិក្ខិបតិ។ កាមេសុ ច មំ បវារេតិ, មម ខីណាសវភាវំ ន ជានាតិ។ ហន្ទ នំ តំ ជានាបេត្វា តជ្ជេស្សាមី”តិ ចិន្តេត្វា –

៥៨. “សត្តិសូលូបមា កាមា, ខន្ធាសំ អធិកុដ្ដនា;
យំ ត្វំ កាមរតឹ ព្រូសិ, អរតី ទានិ សា មម។

៥៩. “សព្ពត្ថ វិហតា នន្ទី, តមោក្ខន្ធោ បទាលិតោ;
ឯវំ ជានាហិ បាបិម, និហតោ ត្វមសិ អន្តកា”តិ។ – ឥមំ គាថាទ្វយមាហ;

តត្ថ **សត្តិសូលូបមា កាមា**តិ កាមា នាម យេន អធិដ្ឋិតា, តស្ស សត្តស្ស វិនិវិជ្ឈនតោ និសិតសត្តិ វិយ សូលំ វិយ ច ទដ្ឋព្ពា។ **ខន្ធា**តិ ឧបាទានក្ខន្ធា។ **អាសន្តិ** តេសំ។ **អធិកុដ្ដនា**តិ ឆិន្ទនាធិដ្ឋានា, អច្ចាទានដ្ឋានន្តិ អត្ថោ។ យតោ ខន្ធេ អច្ចាទាយ សត្តា កាមេហិ ឆេជ្ជភេជ្ជំ បាបុណន្តិ។ **យំ ត្វំ កាមរតិំ ព្រូសិ, អរតិ ទានិ សា មមា**តិ, បាបិម, ត្វំ យំ កាមរតិំ រមិតព្ពំ សេវិតព្ពំ កត្វា វទសិ, សា ទានិ មម និរតិជាតិកត្តា មីឡ្ហសទិសា, ន តាយ មម កោចិ អត្ថោ អត្ថីតិ។

តត្ថ ការណមាហ **“សព្ពត្ថ វិហតា នន្ទី”**តិអាទិនា។ តត្ថ **ឯវំ ជានាហី**តិ “សព្ពសោ បហីនតណ្ហាវិជ្ជា”តិ មំ ជានាហិ, តតោ ឯវំ ពលវិធមនវិសយាតិក្កមនេហិ **អន្តក** លាមកាចារ, មារ, ត្វំ មយា **និហតោ** ពាធិតោ អសិ, ន បនាហំ តយា ពាធិតព្ពាតិ អត្ថោ។

ឯវំ ថេរិយា មារោ សន្តជ្ជិតោ តត្ថេវន្តរធាយិ។ ថេរីបិ ផលសមាបត្តិសុខេន អន្ទវនេ ទិវសភាគំ វីតិនាមេត្វា សាយន្ហេ វសនដ្ឋានមេវ គតា។

សេលាថេរីគាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៨. សោមាថេរីគាថាវណ្ណនា

យំ តំ ឥសីហិ បត្តព្ពន្តិអាទិកា សោមាយ ថេរិយា គាថា។ អយម្បិ បុរិមពុទ្ធេសុ កតាធិការា តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវដ្ដូបនិស្សយំ កុសលំ ឧបចិនន្តី សិខិស្ស ភគវតោ កាលេ ខត្តិយមហាសាលកុលេ និព្ពត្តិត្វា វិញ្ញុតំ បត្វា អរុណរញ្ញោ អគ្គមហេសី អហោសីតិ សព្ពំ អតីតវត្ថុ អភយត្ថេរិយា វត្ថុសទិសំ។ បច្ចុប្បន្នវត្ថុ បន អយំ ថេរី តត្ថ តត្ថ ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តី ឥមស្មិំ ពុទ្ធុប្បាទេ រាជគហេ ពិម្ពិសារស្ស រញ្ញោ បុរោហិតស្ស ធីតា ហុត្វា និព្ពត្តិ។ តស្សា **សោមា**តិ នាមំ អហោសិ។ សា វិញ្ញុតំ បត្វា សត្ថុ រាជគហបវេសនេ បដិលទ្ធសទ្ធា ឧបាសិកា ហុត្វា អបរភាគេ សញ្ជាតសំវេគា ភិក្ខុនីសុ បព្ពជិត្វា កតបុព្ពកិច្ចា វិបស្សនាយ កម្មំ ករោន្តី ន ចិរស្សេវ សហ បដិសម្ភិទាហិ អរហត្តំ បាបុណិ។ តេន វុត្តំ **អបទានេ** (អប. ថេរី ២.១.៧១, ៨០-៩០) –

“នគរេ អរុណវតិយា, អរុណោ នាម ខត្តិយោ;
តស្ស រញ្ញោ អហុំ ភរិយា, វារិតំ វារយាមហំ។

“យាវតា...បេ.... កតំ ពុទ្ធស្ស សាសន”ន្តិ។ –
សព្ពំ អភយត្ថេរិយា អបទានសទិសំ។

អរហត្តំ បន បត្វា វិមុត្តិសុខេន សាវត្ថិយំ វិហរន្តី ឯកទិវសំ ទិវាវិហារត្ថាយ អន្ធវនំ បវិសិត្វា អញ្ញតរស្មិំ រុក្ខមូលេ និសីទិ។ អថ នំ មារោ វិវេកតោ វិច្ឆេទេតុកាមោ អទិស្សមានរូបោ ឧបគន្ត្វា អាកាសេ ឋត្វា –

៦០. “យំ តំ ឥសីហិ បត្តព្ពំ, ឋានំ ទុរភិសម្ភវំ;
ន តំ ទ្វង្គុលបញ្ញាយ, សក្កា បប្បោតុមិត្ថិយា”តិ។ – ឥមំ គាថមាហ;

តស្សត្ថោ – សីលក្ខន្ធាទីនំ ឯសនដ្ឋេន “ឥសី”តិ លទ្ធនាមេហិ ពុទ្ធាទីហិ មហាបញ្ញេហិ បត្តព្ពំ, តំ អញ្ញេហិ បន **ទុរភិសម្ភវំ** ទុន្និប្ផាទនីយំ។ យំ តំ អរហត្តសង្ខាតំ បរមស្សាសដ្ឋានំ, ន តំ ទ្វង្គុលបញ្ញាយ និហីនបញ្ញាយ ឥត្ថិយា បាបុណិតុំ សក្កា។ ឥត្ថិយោ ហិ សត្តដ្ឋវស្សកាលតោ បដ្ឋាយ សព្ពកាលំ ឱទនំ បចន្តិយោ បក្កុថិតេ ឧទកេ តណ្ឌុលេ បក្ខិបិត្វា “ឯត្តាវតា ឱទនំ បក្ក”ន្តិ ន ជានន្តិ, បក្កុថិយមានេ បន តណ្ឌុលេ ទព្ពិយា ឧទ្ធរិត្វា ទ្វីហិ អង្គុលីហិ បីឡេត្វា ជានន្តិ, តស្មា **ទ្វង្គុលិបញ្ញាយា**តិ វុត្តា។

តំ សុត្វា ថេរី មារំ អបសាទេន្តី –

៦១. “ឥត្ថិភាវោ នោ កិំ កយិរា, ចិត្តម្ហិ សុសមាហិតេ;
ញាណម្ហិ វត្តមានម្ហិ, សម្មា ធម្មំ វិបស្សតោ។

៦២. “សព្ពត្ថ វិហតា នន្ទី, តមោក្ខន្ធោ បទាលិតោ;
ឯវំ ជានាហិ បាបិម, និហតោ ត្វមសិ អន្តកា”តិ។ –

ឥតរា ទ្វេ គាថា អភាសិ។

តត្ថ **ឥត្ថិភាវោ នោ កិំ កយិរា**តិ មាតុគាមភាវោ អម្ហាកំ កិំ ករេយ្យ, អរហត្តប្បត្តិយា កីទិសំ វិពន្ធំ ឧប្បាទេយ្យ។ **ចិត្តម្ហិ សុសមាហិតេ**តិ ចិត្តេ អគ្គមគ្គសមាធិនា សុដ្ឋុ សមាហិតេ។ **ញាណម្ហិ វត្តមានម្ហី**តិ តតោ អរហត្តមគ្គញាណេ បវត្តមានេ។ **សម្មា ធម្មំ វិបស្សតោ**តិ ចតុសច្ចធម្មំ បរិញ្ញាទិវិធិនា សម្មទេវ បស្សតោ។ អយញ្ហេត្ថ សង្ខេបោ – បាបិម, ឥត្ថី វា ហោតុ បុរិសោ វា, អគ្គមគ្គេ អធិគតេ អរហត្តំ ហត្ថគតមេវាតិ។

ឥទានិ តស្ស អត្តនា អធិគតភាវំ ឧជុកមេវ ទស្សេន្តី **“សព្ពត្ថ វិហតា នន្ទី”**តិ គាថមាហ។ សា វុត្តត្ថាយេវ។

សោមាថេរីគាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

តិកនិបាតវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៤. ចតុក្កនិបាតោ

១. ភទ្ទាកាបិលានីថេរីគាថាវណ្ណនា

ចតុក្កនិបាតេ **បុត្តោ ពុទ្ធស្ស ទាយាទោ**តិអាទិកា ភទ្ទាយ កាបិលានិយា ថេរិយា គាថា។ សា កិរ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ ហំសវតីនគរេ កុលគេហេ និព្ពត្តិត្វា វិញ្ញុតំ បត្វា សត្ថុ សន្តិកេ ធម្មំ សុណន្តី សត្ថារំ ឯកំ ភិក្ខុនឹ បុព្ពេនិវាសំ អនុស្សរន្តីនំ អគ្គដ្ឋានេ ឋបេន្តំ ទិស្វា អធិការកម្មំ កត្វា សយម្បិ តំ ឋានន្តរំ បត្ថេត្វា យាវជីវំ បុញ្ញានិ កត្វា តតោ ចុតា ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តី អនុប្បន្នេ ពុទ្ធេ ពារាណសិយំ កុលគេហេ និព្ពត្តិត្វា បតិកុលំ គន្ត្វា, ឯកទិវសំ អត្តនោ ននន្ទាយ សទ្ធិំ កលហំ ករោន្តី តាយ បច្ចេកពុទ្ធស្ស បិណ្ឌបាតេ ទិន្នេ “អយំ ឥមស្ស ទានំ ទត្វា ឧឡារសម្បត្តិំ លភិស្សតី”តិ បច្ចេកពុទ្ធស្ស ហត្ថតោ បត្តំ គហេត្វា ភត្តំ ឆឌ្ឌេត្វា កលលស្ស បូរេត្វា អទាសិ។ មហាជនោ គរហិ – “ពាលេ, បច្ចេកពុទ្ធោ តេ កិំ អបរជ្ឈី”តិ? សា តេសំ វចនេន លជ្ជមានា បុន បត្តំ គហេត្វា កលលំ នីហរិត្វា ធោវិត្វា គន្ធចុណ្ណេន ឧព្ពដ្ដេត្វា ចតុមធុរស្ស បូរេត្វា ឧបរិ អាសិត្តេន បទុមគព្ភវណ្ណេន សប្បិនា វិជ្ជោតមានំ បច្ចេកពុទ្ធស្ស ហត្ថេ ឋបេត្វា “យថា អយំ បិណ្ឌបាតោ ឱភាសជាតោ, ឯវំ ឱភាសជាតំ មេ សរីរំ ហោតូ”តិ បត្ថនំ បដ្ឋបេសិ។ សា តតោ ចវិត្វា សុគតីសុយេវ សំសរន្តី កស្សបពុទ្ធកាលេ ពារាណសិយំ មហាវិភវស្ស សេដ្ឋិនោ ធីតា ហុត្វា និព្ពត្តិ។ បុព្ពកម្មផលេន ទុគ្គន្ធសរីរា មនុស្សេហិ ជិគុច្ឆិតព្ពា ហុត្វា សំវេគជាតា អត្តនោ អាភរណេហិ សុវណ្ណិដ្ឋកំ ការេត្វា ភគវតោ ចេតិយេ បតិដ្ឋបេសិ, ឧប្បលហត្ថេន ច បូជំ អកាសិ។ តេនស្សា សរីរំ តស្មិំយេវ ភវេ សុគន្ធំ មនោហរំ ជាតំ។ សា បតិនោ បិយា មនាបា ហុត្វា យាវជីវំ កុសលំ កត្វា តតោ ចុតា សគ្គេ និព្ពត្តិ។ តត្ថាបិ យាវជីវំ ទិព្ពសុខំ អនុភវិត្វា, តតោ ចុតា ពារាណសិរញ្ញោ ធីតា ហុត្វា តត្ថ ទេវសម្បត្តិសទិសំ សម្បត្តិំ អនុភវន្តី ចិរកាលំ បច្ចេកពុទ្ធេ ឧបដ្ឋហិត្វា, តេសុ បរិនិព្ពុតេសុ សំវេគជាតា តាបសបព្ពជ្ជាយ បព្ពជិត្វា ឧយ្យានេ វសន្តី ឈានានិ ភាវេត្វា ព្រហ្មលោកេ និព្ពត្តិត្វា តតោ ចុតា សាគលនគរេ កោសិយគោត្តស្ស ព្រាហ្មណកុលស្ស គេហេ និព្ពត្តិត្វា មហតា បរិហារេន វឌ្ឍិត្វា វយប្បត្តា មហាតិត្ថគាមេ បិប្ផលិកុមារស្ស គេហំ នីតា។ តស្មិំ បព្ពជិតុំ និក្ខន្តេ មហន្តំ ភោគក្ខន្ធំ មហន្តញ្ច ញាតិបរិវដ្ដំ បហាយ បព្ពជ្ជត្ថាយ និក្ខមិត្វា បញ្ច វស្សានិ តិត្ថិយារាមេ វសិត្វា អបរភាគេ មហាបជាបតិគោតមិយា សន្តិកេ បព្ពជ្ជំ ឧបសម្បទញ្ច លភិត្វា វិបស្សនំ បដ្ឋបេត្វា ន ចិរស្សេវ អរហត្តំ បាបុណិ។ តេន វុត្តំ **អបទានេ** (អប. ថេរី ២.៣.២៤៤-៣១៣) –

“បទុមុត្តរោ នាម ជិនោ, សព្ពធម្មាន បារគូ;
ឥតោ សតសហស្សម្ហិ, កប្បេ ឧប្បជ្ជិ នាយកោ។

“តទាហុ ហំសវតិយំ, វិទេហោ នាម នាមតោ;
សេដ្ឋី បហូតរតនោ, តស្ស ជាយា អហោសហំ។

“កទាចិ សោ នរាទិច្ចំ, ឧបេច្ច សបរិជ្ជនោ;
ធម្មមស្សោសិ ពុទ្ធស្ស, សព្ពទុក្ខភយប្បហំ។

“សាវកំ ធុតវាទានំ, អគ្គំ កិត្តេសិ នាយកោ;
សុត្វា សត្តាហិកំ ទានំ, ទត្វា ពុទ្ធស្ស តាទិនោ។

“និបច្ច សិរសា បាទេ, តំ ឋានមភិបត្ថយិ;
ស ហាសយន្តោ បរិសំ, តទា ហិ នរបុង្គវោ។

“សេដ្ឋិនោ អនុកម្បាយ, ឥមា គាថា អភាសថ;
លច្ឆសេ បត្ថិតំ ឋានំ, និព្ពុតោ ហោហិ បុត្តក។

“សតសហស្សិតោ កប្បេ, ឱក្កាកកុលសម្ភវោ;
គោតមោ នាម គោត្តេន, សត្ថា លោកេ ភវិស្សតិ។

“តស្ស ធម្មេសុ ទាយាទោ, ឱរសោ ធម្មនិម្មិតោ;
កស្សបោ នាម គោត្តេន, ហេស្សតិ សត្ថុ សាវកោ។

“តំ សុត្វា មុទិតោ ហុត្វា, យាវជីវំ តទា ជិនំ;
មេត្តចិត្តោ បរិចរិ, បច្ចយេហិ វិនាយកំ។

“សាសនំ ជោតយិត្វាន, សោ មទ្ទិត្វា កុតិត្ថិយេ;
វេនេយ្យំ វិនយិត្វា ច, និព្ពុតោ សោ សសាវកោ។

“និព្ពុតេ តម្ហិ លោកគ្គេ, បូជនត្ថាយ សត្ថុនោ;
ញាតិមិត្តេ សមានេត្វា, សហ តេហិ អការយិ។

“សត្តយោជនិកំ ថូបំ, ឧព្ពិទ្ធំ រតនាមយំ;
ជលន្តំ សតរំសីវ, សាលរាជំវ ផុល្លិតំ។

“សត្តសតសហស្សានិ, បាតិយោ តត្ថ ការយិ;
នឡគ្គី វិយ ជោតន្តី, រតនេហេវ សត្តហិ។

“គន្ធតេលេន បូរេត្វា, ទីបានុជ្ជលយី តហឹ;
បូជនត្ថាយ មហេសិស្ស, សព្ពភូតានុកម្បិនោ។

“សត្តសតសហស្សានិ, បុណ្ណកុម្ភានិ ការយិ;
រតនេហេវ បុណ្ណានិ, បូជនត្ថាយ មហេសិនោ។

“មជ្ឈេ អដ្ឋដ្ឋកុម្ភីនំ, ឧស្សិតា កញ្ចនគ្ឃិយោ;
អតិរោចន្តិ វណ្ណេន, សរទេវ ទិវាករោ។

“ចតុទ្វារេសុ សោភន្តិ, តោរណា រតនាមយា;
ឧស្សិតា ផលកា រម្មា, សោភន្តិ រតនាមយា។

“វិរោចន្តិ បរិក្ខិត្តា, អវដំសា សុនិម្មិតា;
ឧស្សិតានិ បដាកានិ, រតនានិ វិរោចរេ។

“សុរត្តំ សុកតំ ចិត្តំ, ចេតិយំ រតនាមយំ;
អតិរោចតិ វណ្ណេន, សសញ្ឈោវ ទិវាករោ។

“ថូបស្ស វេទិយោ តិស្សោ, ហរិតាលេន បូរយិ;
ឯកំ មនោសិលាយេកំ, អញ្ជនេន ច ឯកិកំ។

“បូជំ ឯតាទិសំ រម្មំ, ការេត្វា វរវាទិនោ;
អទាសិ ទានំ សង្ឃស្ស, យាវជីវំ យថាពលំ។

“សហាវ សេដ្ឋិនា តេន, តានិ បុញ្ញានិ សព្ពសោ;
យាវជីវំ ករិត្វាន, សហាវ សុគតឹ គតា។

“សម្បត្តិយោនុភោត្វាន, ទេវត្តេ អថ មានុសេ;
ឆាយា វិយ សរីរេន, សហ តេនេវ សំសរឹ។

“ឯកនវុតិតោ កប្បេ, វិបស្សី នាម នាយកោ;
ឧប្បជ្ជិ ចារុទស្សនោ, សព្ពធម្មវិបស្សកោ។

“តទាយំ ពន្ធុមតិយំ, ព្រាហ្មណោ សាធុសម្មតោ;
អឌ្ឍោ សន្តោ គុណេនាបិ, ធនេន ច សុទុគ្គតោ។

“តទាបិ តស្សាហំ អាសឹ, ព្រាហ្មណី សមចេតសា;
កទាចិ សោ ទិជវរោ, សង្គមេសិ មហាមុនឹ។

“និសិន្នំ ជនកាយម្ហិ, ទេសេន្តំ អមតំ បទំ;
សុត្វា ធម្មំ បមុទិតោ, អទាសិ ឯកសាដកំ។

“ឃរមេកេន វត្ថេន, គន្ត្វានេតំ ស មព្រវិ;
អនុមោទ មហាបុញ្ញំ, ទិន្នំ ពុទ្ធស្ស សាដកំ។

“តទាហំ អញ្ជលឹ កត្វា, អនុមោទឹ សុបីណិតា;
សុទិន្នោ សាដកោ សាមិ, ពុទ្ធសេដ្ឋស្ស តាទិនោ។

“សុខិតោ សជ្ជិតោ ហុត្វា, សំសរន្តោ ភវាភវេ;
ពារាណសិបុរេ រម្មេ, រាជា អាសិ មហីបតិ។

“តទា តស្ស មហេសីហំ, ឥត្ថិគុម្ពស្ស ឧត្តមា;
តស្សាតិ ទយិតា អាសឹ, បុព្ពស្នេហេន ភត្តុនោ។

“បិណ្ឌាយ វិចរន្តេ តេ, អដ្ឋ បច្ចេកនាយកេ;
ទិស្វា បមុទិតោ ហុត្វា, ទត្វា បិណ្ឌំ មហារហំ។

“បុនោ និមន្តយិត្វាន, កត្វា រតនមណ្ឌបំ;
កម្មារេហិ កតំ បត្តំ, សោវណ្ណំ វត តត្តកំ។

“សមានេត្វាន តេ សព្ពេ, តេសំ ទានមទាសិ សោ;
សោណ្ណាសនេ បវិដ្ឋានំ, បសន្នោ សេហិ បាណិភិ។

“តម្បិ ទានំ សហាទាសឹ, កាសិរាជេនហំ តទា;
បុនាហំ ពារាណសិយំ, ជាតា កាសិកគាមកេ។

“កុដុម្ពិកកុលេ ផីតេ, សុខិតោ សោ សភាតុកោ;
ជេដ្ឋស្ស ភាតុនោ ជាយា, អហោសឹ សុបតិព្ពតា។

“បច្ចេកពុទ្ធំ ទិស្វាន, កនិយស្ស មម ភត្តុនោ;
ភាគន្នំ តស្ស ទត្វាន, អាគតេ តម្ហិ បាវទឹ។

“នាភិនន្ទិត្ថ សោ ទានំ, តតោ តស្ស អទាសហំ;
ឧខា អានិយ តំ អន្នំ, បុនោ តស្សេវ សោ អទា។

“តទន្នំ ឆឌ្ឌយិត្វាន, ទុដ្ឋា ពុទ្ធស្សហំ តទា;
បត្តំ កលលបុណ្ណំ តំ, អទាសឹ តស្ស តាទិនោ។

“ទានេ ច គហណេ ចេវ, អបចេ បទុសេបិ ច;
សមចិត្តមុខំ ទិស្វា, តទាហំ សំវិជឹ ភុសំ។

“បុនោ បត្តំ គហេត្វាន, សោធយិត្វា សុគន្ធិនា,
បសន្នចិត្តា បូរេត្វា, សឃតំ សក្ករំ អទំ។

“យត្ថ យត្ថូបបជ្ជាមិ, សុរូបា ហោមិ ទានតោ;
ពុទ្ធស្ស អបការេន, ទុគ្គន្ធា វទនេន ច។

“បុន កស្សបវីរស្ស, និជាយន្តម្ហិ ចេតិយេ;
សោវណ្ណំ ឥដ្ឋកំ វរំ, អទាសី មុទិតា អហំ។

“ចតុជ្ជាតេន គន្ធេន, និចយិត្វា តមិដ្ឋកំ;
មុត្តា ទុគ្គន្ធទោសម្ហា, សព្ពង្គសុសមាគតា។

“សត្ត បាតិសហស្សានិ, រតនេហេវ សត្តហិ;
ការេត្វា ឃតបូរានិ, វដ្ដីនិ ច សហស្សសោ។

“បក្ខិបិត្វា បទីបេត្វា, ឋបយឹ សត្តបន្តិយោ;
បូជនត្ថំ លោកនាថស្ស, វិប្បសន្នេន ចេតសា។

“តទាបិ តម្ហិ បុញ្ញម្ហិ, ភាគិនីយិ វិសេសតោ;
បុន កាសីសុ សញ្ជាតោ, សុមិត្តោ ឥតិ វិស្សុតោ។

“តស្សាហំ ភរិយា អាសឹ, សុខិតា សជ្ជិតា បិយា;
តទា បច្ចេកមុនិនោ, អទាសឹ ឃនវេឋនំ។

“តស្សាបិ ភាគិនី អាសឹ, មោទិត្វា ទានមុត្តមំ;
បុនាបិ កាសិរដ្ឋម្ហិ, ជាតោ កោលិយជាតិយា។

“តទា កោលិយបុត្តានំ, សតេហិ សហ បញ្ចហិ;
បញ្ច បច្ចេកពុទ្ធានំ, សតានិ សមុបដ្ឋហិ។

“តេមាសំ តប្បយិត្វាន, អទាសិ ច តិចីវរេ;
ជាយា តស្ស តទា អាសឹ, បុញ្ញកម្មបថានុគា។

“តតោ ចុតោ អហុ រាជា, នន្ទោ នាម មហាយសោ;
តស្សាបិ មហេសី អាសឹ, សព្ពកាមសមិទ្ធិនី។

“តទា រាជា ភវិត្វាន, ព្រហ្មទត្តោ មហីបតិ;
បទុមវតីបុត្តានំ, បច្ចេកមុនិនំ តទា។

“សតានិ បញ្ចនូនានិ, យាវជីវំ ឧបដ្ឋហឹ;
រាជុយ្យានេ និវាសេត្វា, និព្ពុតានិ ច បូជយឹ។

“ចេតិយានិ ច ការេត្វា, បព្ពជិត្វា ឧភោ មយំ;
ភាវេត្វា អប្បមញ្ញាយោ, ព្រហ្មលោកំ អគម្ហសេ។

“តតោ ចុតោ មហាតិត្ថេ, សុជាតោ បិប្ផលាយនោ;
មាតា សុមនទេវីតិ, កោសិគោត្តោ ទិជោ បិតា។

“អហំ មទ្ទេ ជនបទេ, សាកលាយ បុរុត្តមេ;
កប្បិលស្ស ទិជស្សាសឹ, ធីតា មាតា សុចិមតិ។

“ឃនកញ្ចនពិម្ពេន, និម្មិនិត្វាន មំ បិតា;
អទា កស្សបធីរស្ស, កាមេហិ វជ្ជិតស្សមំ។

“កទាចិ សោ ការុណិកោ, គន្ត្វា កម្មន្តបេក្ខកោ;
កាកាទិកេហិ ខជ្ជន្តេ, បាណេ ទិស្វាន សំវិជិ។

“យេវាហំ តិលេ ជាតេ, ទិស្វានាគបតាបនេ;
កិមី កាកេហិ ខជ្ជន្តេ, សំវេគមលភី តទា។

“តទា សោ បព្ពជី ធីរោ, អហំ តមនុបព្ពជី;
បញ្ច វស្សានិ និវសី, បរិព្ពាជវតេ អហំ។

“យទា បព្ពជិតា អាសិ, គោតមី ជិនបោសិកា;
តទាហំ តមុបគន្ត្វា, ពុទ្ធេន អនុសាសិតា។

“ន ចិរេនេវ កាលេន, អរហត្តមបាបុណឹ;
អហោ កល្យាណមិត្តត្តំ, កស្សបស្ស សិរីមតោ។

“សុតោ ពុទ្ធស្ស ទាយាទោ, កស្សបោ សុសមាហិតោ;
បុព្ពេនិវាសំ យោ វេទិ, សគ្គាបាយញ្ច បស្សតិ។

“អថោ ជាតិក្ខយំ បត្តោ, អភិញ្ញាវោសិតោ មុនិ;
ឯតាហិ តីហិ វិជ្ជាហិ, តេវិជ្ជោ ហោតិ ព្រាហ្មណោ។

“តថេវ ភទ្ទាកាបិលានី, តេវិជ្ជា មច្ចុហាយិនី;
ធារេតិ អន្តិមំ ទេហំ, ជិត្វា មារំ សវាហនំ។

“ទិស្វា អាទីនវំ លោកេ, ឧភោ បព្ពជិតា មយំ;
ត្យម្ហ ខីណាសវា ទន្តា, សីតិភូតាម្ហ និព្ពុតា។

“កិលេសា ឈាបិតា មយ្ហំ…បេ…. កតំ ពុទ្ធស្ស សាសន”ន្តិ។ (អប. ថេរី ២.៣.២៤៤-៣១៣);

អរហត្តំ បន បត្វា បុព្ពេនិវាសញាណេ ចិណ្ណវសី អហោសិ។ តត្ថ សាតិសយំ កតាធិការត្តា អបរភាគេ តំ សត្ថា ជេតវនេ អរិយគណមជ្ឈេ និសិន្នោ ភិក្ខុនិយោ បដិបាដិយា ឋានន្តរេសុ ឋបេន្តោ បុព្ពេនិវាសំ អនុស្សរន្តីនំ អគ្គដ្ឋានេ ឋបេសិ។ សា ឯកទិវសំ មហាកស្សបត្ថេរស្ស គុណាភិត្ថវនបុព្ពកំ អត្តនោ កតកិច្ចតាទិវិភាវនមុខេន ឧទានំ ឧទានេន្តី –

៦៣. “បុត្តោ ពុទ្ធស្ស ទាយាទោ, កស្សបោ សុសមាហិតោ;
បុព្ពេនិវាសំ យោវេទិ, សគ្គាបាយញ្ច បស្សតិ។

៦៤. “អថោ ជាតិក្ខយំ បត្តោ, អភិញ្ញាវោសិតោ មុនិ;
ឯតាហិ តីហិ វិជ្ជាហិ, តេវិជ្ជោ ហោតិ ព្រាហ្មណោ។

៦៥. “តថេវ ភទ្ទាកាបិលានី, តេវិជ្ជា មច្ចុហាយិនី;
ធារេតិ អន្តិមំ ទេហំ, ជេត្វា មារំ សវាហនំ។

៦៦. “ទិស្វា អាទីនវំ លោកេ, ឧភោ បព្ពជិតា មយំ;
ត្យម្ហ ខីណាសវា ទន្តា, សីតិភូតាម្ហ និព្ពុតា”តិ។ –

ឥមា គាថា អភាសិ។

តត្ថ **បុត្តោ ពុទ្ធស្ស ទាយាទោ**តិ ពុទ្ធានុពុទ្ធភាវតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស អនុជាតសុតោ តតោ ឯវ តស្ស ទាយភូតស្ស នវលោកុត្តរធម្មស្ស អាទានេន ទាយាទោ កស្សបោ លោកិយលោកុត្តរេហិ សមាធីហិ សុដ្ឋុ សមាហិតចិត្តតាយ **សុសមាហិតោ។ បុព្ពេនិវាសំ យោវេទី**តិ យោ មហាកស្សបត្ថេរោ បុព្ពេនិវាសំ អត្តនោ បរេសញ្ច និវុត្ថក្ខន្ធសន្តានំ បុព្ពេនិវាសានុស្សតិញាណេន បាកដំ កត្វា អវេទិ អញ្ញាសិ បដិវិជ្ឈិ។ **សគ្គាបាយញ្ច បស្សតី**តិ ឆព្ពីសតិទេវលោកភេទំ សគ្គំ ចតុព្ពិធំ អបាយញ្ច ទិព្ពចក្ខុនា ហត្ថតលេ អាមលកំ វិយ បស្សតិ។

អថោ ជាតិក្ខយំ បត្តោតិ តតោ បរំ ជាតិក្ខយសង្ខាតំ អរហត្តំ បត្តោ។ **អភិញ្ញាយ** អភិវិសិដ្ឋេន ញាណេន អភិញ្ញេយ្យំ ធម្មំ អភិជានិត្វា បរិញ្ញេយ្យំ បរិជានិត្វា , បហាតព្ពំ បហាយ , សច្ឆិកាតព្ពំ សច្ឆិកត្វា **វោសិតោ** និដ្ឋំ

បត្តោ កតកិច្ចោ។ អាសវក្ខយបញ្ញាសង្ខាតំ មោនំ បត្តត្តា **មុនិ**។

តថេវ ភទ្ទាកាបិលានីតិ យថា មហាកស្សបោ ឯតាហិ យថាវុត្តាហិ តីហិ វិជ្ជាហិ តេវិជ្ជោ មច្ចុហាយី ច, តថេវ ភទ្ទាកាបិលានី តេវិជ្ជា មច្ចុហាយិនីតិ។ តតោ ឯវ **ធារេតិ អន្តិមំ ទេហំ, ជេត្វា មារំ សវាហន**ន្តិ អត្តាន មេវ បរំ វិយ កត្វា ទស្សេតិ។

ឥទានិ យថា ថេរស្ស បដិបត្តិ អាទិមជ្ឈបរិយោសានកល្យាណា, ឯវំ មមបីតិ ទស្សេន្តី "**ទិស្វា អាទីនវ**"ន្តិ ឱសានគាថមាហ។ តត្ថ **ត្យម្ហ ខីណាសវា ទន្តា**តិ តេ មយំ មហាកស្សបត្ថេរោ អហញ្ច ឧត្តមេន ទមេន ទន្តា សព្ពសោ ខីណាសវា ច អម្ហ។ **សីតិភូតាម្ហ និព្ពុតា**តិ តតោ ឯវ កិលេសបរិឡាហាភាវតោ សីតិភូតា សឧបាទិសេសាយ និព្ពានធាតុយា និព្ពុតា ច អម្ហ ភវាមាតិ អត្ថោ។

ភទ្ទាកាបិលានីថេរីគាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

ចតុក្កនិបាតវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៥. បញ្ចកនិបាតោ

១. អញ្ញតរាថេរីគាថាវណ្ណនា

បញ្ចកនិបាតេ **បណ្ណវីសតិ វស្សានី**តិអាទិកា អញ្ញតរាយ ថេរិយា គាថា។ អយម្បិ បុរិមពុទ្ធេសុ កតាធិការា តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវដ្ដូបនិស្សយំ កុសលំ ឧបចិនន្តី ឥមស្មិំ ពុទ្ធុប្បាទេ ទេវទហនគរេ មហាបជាបតិគោតមិយា ធាតី ហុត្វា វឌ្ឍេសិ។ នាមគោត្តតោ បន អបញ្ញាតា អហោសិ។ សា មហាបជាបតិគោតមិយា បព្ពជិតកាលេ សយម្បិ បព្ពជិត្វា បញ្ចវីសតិ សំវច្ឆរានិ កាមរាគេន ឧបទ្ទុតា អច្ឆរាសង្ឃាតមត្តម្បិ កាលំ ចិត្តេកគ្គតំ អលភន្តី ពាហា បគ្គយ្ហ កន្ទមានា ធម្មទិន្នាថេរិយា សន្តិកេ ធម្មំ សុត្វា កាមេហិ វិនិវត្តិតមានសា កម្មដ្ឋានំ គហេត្វា ភាវនមនុយុញ្ជន្តី ន ចិរស្សេវ ឆឡភិញ្ញា ហុត្វា អត្តនោ បដិបត្តិំ បច្ចវេក្ខិត្វា ឧទានវសេន –

៦៧. “បណ្ណវីសតិ វស្សានិ, យតោ បព្ពជិតា អហំ;
នាច្ឆរាសង្ឃាតមត្តម្បិ, ចិត្តស្សូបសមជ្ឈគំ។

៦៨. “អលទ្ធា ចេតសោ សន្តិំ, កាមរាគេនវស្សុតា;
ពាហា បគ្គយ្ហ កន្ទន្តី, វិហារំ បាវិសិំ អហំ។

៦៩. “សា ភិក្ខុនិំ ឧបាគច្ឆិំ, យា មេ សទ្ធាយិកា អហុ;
សា មេ ធម្មមទេសេសិ, ខន្ធាយតនធាតុយោ។

៧០. “តស្សា ធម្មំ សុណិត្វាន, ឯកមន្តេ ឧបាវិសិំ;
បុព្ពេនិវាសំ ជានាមិ, ទិព្ពចក្ខុ វិសោធិតំ។

៧១. “ចេតោបរិច្ចញាណញ្ច , សោតធាតុ វិសោធិតា;
ឥទ្ធីបិ មេ សច្ឆិកតា, បត្តោ មេ អាសវក្ខយោ;
ឆឡភិញ្ញា សច្ឆិកតា, កតំ ពុទ្ធស្ស សាសន”ន្តិ។ –

ឥមា គាថា អភាសិ។

តត្ថ **នាច្ឆរាសង្ឃាតមត្តម្បី**តិ អច្ឆរាឃដិតមត្តម្បិ ខណំ អង្គុលិផោដនមត្តម្បិ កាលន្តិ អត្ថោ។ **ចិត្តស្សូបសមជ្ឈគ**ន្តិ ចិត្តស្ស ឧបសមំ ចិត្តេកគ្គំ ន អជ្ឈគន្តិ យោជនា, ន បដិលភិន្តិ អត្ថោ។

កាមរាគេនវស្សុតាតិ កាមគុណសង្ខាតេសុ វត្ថុកាមេសុ ទឡ្ហតរាភិនិវេសិតាយ ពហលេន ឆន្ទរាគេន តិន្តចិត្តា។

ភិក្ខុនិន្តិ ធម្មទិន្នត្ថេរិំ សន្ធាយ វទតិ។

ចេតោបរិច្ចញាណញ្ចាតិ ចេតោបរិយញាណញ្ច វិសោធិតន្តិ សម្ពន្ធោ, អធិគតន្តិ អត្ថោ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

អញ្ញតរាថេរីគាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

២. វិមលាថេរីគាថាវណ្ណនា

មត្តា វណ្ណេន រូបេនាតិអាទិកា វិមលាយ ថេរិយា គាថា។ អយម្បិ បុរិមពុទ្ធេសុ កតាធិការា តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវដ្ដូបនិស្សយំ កុសលំ ឧបចិនិត្វា ឥមស្មិំ ពុទ្ធុប្បាទេ វេសាលិយំ អញ្ញតរាយ រូបូបជីវិនិយា ធីតុយា ធីតា ហុត្វា និព្ពត្តិ។ **វិមលា**តិស្សា នាមំ អហោសិ។ សា វយប្បត្តា តថេវ ជីវិកំ កប្បេន្តី ឯកទិវសំ អាយស្មន្តំ មហាមោគ្គល្លានំ វេសាលិយំ បិណ្ឌាយ ចរន្តំ ទិស្វា បដិពទ្ធចិត្តា ហុត្វា ថេរស្ស វសនដ្ឋានំ គន្ត្វា ថេរំ ឧទ្ទិស្ស បលោភនកម្មំ កាតុំ អារភិ។ “តិត្ថិយេហិ ឧយ្យោជិតា តថា អកាសី”តិ កេចិ វទន្តិ។ ថេរោ តស្សា អសុភវិភាវនមុខេន សន្តជ្ជនំ កត្វា ឱវាទមទាសិ។ តំ ហេដ្ឋា ថេរគាថាយ អាគតមេវ, តថា បន ថេរេន ឱវាទេ ទិន្នេ សា សំវេគជាតា ហិរោត្តប្បំ បច្ចុបដ្ឋបេត្វា សាសនេ បដិលទ្ធសទ្ធា ឧបាសិកា ហុត្វា អបរភាគេ ភិក្ខុនីសុ បព្ពជិត្វា ឃដេន្តី វាយមន្តី ហេតុសម្បន្នតាយ ន ចិរស្សេវ អរហត្តំ បត្វា អត្តនោ បដិបត្តិំ បច្ចវេក្ខិត្វា ឧទានវសេន –

៧២. “មត្តា វណ្ណេន រូបេន, សោភគ្គេន យសេន ច;
យោព្ពនេន ចុបត្ថទ្ធា, អញ្ញាសមតិមញ្ញិហំ។

៧៣. “វិភូសេត្វា ឥមំ កាយំ, សុចិត្តំ ពាលលាបនំ;
អដ្ឋាសឹ វេសិទ្វារម្ហិ, លុទ្ទោ បាសមិវោឌ្ឌិយ។

៧៤. “បិឡន្ធនំ វិទំសេន្តី, គុយ្ហំ បកាសិកំ ពហុំ;
អកាសឹ វិវិធំ មាយំ, ឧជ្ឈគ្ឃន្តី ពហុំ ជនំ។

៧៥. “សាជ្ជ បិណ្ឌំ ចរិត្វាន, មុណ្ឌា សង្ឃាដិបារុតា;
និសិន្នា រុក្ខមូលម្ហិ, អវិតក្កស្ស លាភិនី។

៧៦. “សព្ពេ យោគា សមុច្ឆិន្នា, យេ ទិព្ពា យេ ច មានុសា;
ខេបេត្វា អាសវេ សព្ពេ, សីតិភូតាម្ហិ និព្ពុតា”តិ។ –

ឥមា គាថា អភាសិ។

តត្ថ **មត្តា វណ្ណេន រូបេនា**តិ គុណវណ្ណេន ចេវ រូបសម្បត្តិយា ច។ **សោភគ្គេនា**តិ សុភគភាវេន។ **យសេនា**តិ បរិវារសម្បត្តិយា។ **មត្តា** វណ្ណមទរូបមទសោភគ្គមទបរិវារមទវសេន មទំ អាបន្នាតិ អត្ថោ។ **យោព្ពនេន ចុបត្ថទ្ធា**តិ យោព្ពនមទេន ឧបរូបរិ ថទ្ធា យោព្ពននិមិត្តេន អហង្ការេន ឧបត្ថទ្ធចិត្តា អនុបសន្តមានសា។ **អញ្ញាសមតិមញ្ញិហ**ន្តិ អញ្ញា ឥត្ថិយោ អត្តនោ វណ្ណាទិគុណេហិ សព្ពថាបិ អតិក្កមិត្វា មញ្ញឹ អហំ។ អញ្ញាសំ វា ឥត្ថីនំ វណ្ណាទិគុណេ អតិមញ្ញិំ អតិក្កមិត្វា អមញ្ញិំ អវមានំ អកាសឹ។

វិភូសិត្វា ឥមំ កាយំ, សុចិត្តំ ពាលលាបនន្តិ ឥមំ នានាវិធអសុចិភរិតំ ជេគុច្ឆំ អហំ មមាតិ ពាលានំ លាបនតោ វាចនតោ ពាលលាបនំ មម កាយំ ឆវិរាគករណកេសឌ្ឍបនាទិនា សុចិត្តំ វត្ថាភរណេហិ វិភូសិត្វា សុមណ្ឌិតបសាទិតំ កត្វា។ **អដ្ឋាសឹ វេសិទ្វារម្ហិ, លុទ្ទោ បាសមិវោឌ្ឌិយា**តិ មិគលុទ្ទោ វិយ មិគានំ ពន្ធនត្ថាយ ទណ្ឌវាគុរាទិមិគបាសំ, មារស្ស បាសភូតំ យថាវុត្តំ មម កាយំ វេសិទ្វារម្ហិ វេសិយា ឃរទ្វារេ ឱឌ្ឌិយិត្វា អដ្ឋាសឹ។

បិឡន្ធនំ វិទំសេន្តី, គុយ្ហំ បកាសិកំ ពហុន្តិ ឱរុជឃនថនទស្សនាទិកំ គុយ្ហញ្ចេវ បាទជាណុសិរាទិកំ បកាសញ្ចាតិ គុយ្ហំ បកាសិកញ្ច ពហុំ នានប្បការំ បិឡន្ធនំ អាភរណំ ទស្សេន្តី។ **អកាសឹ វិវិធំ មាយំ, ឧជ្ឈគ្ឃន្តី ពហុំ ជន**ន្តិ យោព្ពនមទមត្តំ ពហុំ ពាលជនំ វិប្បលម្ភេតុំ ហសន្តី គន្ធមាលាវត្ថាភរណាទីហិ សរីរសភាវបដិច្ឆាទនេន ហសវិលាសភាវាទីហិ តេហិ ច វិវិធំ នានប្បការំ វញ្ចនំ អកាសឹ។

សាជ្ជ បិណ្ឌំ ចរិត្វាន...បេ.... អវិតក្កស្ស លាភិនីតិ សា អហំ ឯវំ បមាទវិហារិនី សមានា អជ្ជ ឥទានិ អយ្យស្ស មហាមោគ្គល្លានត្ថេរស្ស ឱវាទេ ឋត្វា សាសនេ បព្ពជិត្វា មុណ្ឌា សង្ឃាដិបារុតា ហុត្វា បិណ្ឌំ ចរិត្វាន ភិក្ខាហារំ ភុញ្ជិត្វា **និសិន្នា** រុក្ខមូលម្ហិ រុក្ខមូលេ វិវិត្តាសនេ និសិន្នា ទុតិយជ្ឈានបាទកស្ស អគ្គផលស្ស អធិគមេន អវិតក្កស្ស លាភិនី អម្ហីតិ យោជនា។

សព្ពេ យោគាតិ កាមយោគាទយោ ចត្តារោបិ យោគា។ **សមុច្ឆិន្នា**តិ បឋមមគ្គាទិនា យថារហំ សម្មទេវ ឧច្ឆិន្នា បហីនា។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

វិមលាថេរីគាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៣. សីហាថេរីគាថាវណ្ណនា

អយោនិសោ មនសិការាតិអាទិកា សីហាយ ថេរិយា គាថា ។ អយម្បិ បុរិមពុទ្ធេសុ កតាធិការា តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវដ្ដូបនិស្សយំ កុសលំ ឧបចិនិត្វា ឥមស្មឹ ពុទ្ធុប្បាទេ វេសាលិយំ សីហសេនាបតិនោ ភគិនិយា ធីតា ហុត្វា និព្ពត្តិ។ តស្សា “មាតុលស្ស នាមំ ករោមា”តិ **សីហា**តិ នាមំ អកំសុ។ សា វិញ្ញុតំ បត្វា ឯកទិវសំ សត្ថារា សីហស្ស សេនាបតិនោ ធម្មេ ទេសិយមានេ តំ ធម្មំ សុត្វា បដិលទ្ធសទ្ធា មាតាបិតរោ អនុជានាបេត្វា បព្ពជិ។ បព្ពជិត្វា ច វិបស្សនំ អារភិត្វាបិ ពហិទ្ធា បុថុត្តារម្មណេ វិធាវន្តំ ចិត្តំ និវត្តេតុំ អសក្កោន្តី សត្ត សំវច្ឆរានិ មិច្ឆាវិតក្កេហិ ពាធីយមានា ចិត្តស្សាទំ អលភន្តី “កឹ មេ ឥមិនា បាបជីវិតេន , ឧព្ពន្ធិត្វា មរិស្សាមី”តិ បាសំ គហេត្វា រុក្ខសាខាយំ លគ្គិត្វា តំ អត្តនោ កណ្ឋេ បដិមុញ្ចន្តី បុព្ពាចិណ្ណវសេន វិបស្សនាយ ចិត្តំ អភិនីហរិ, អន្តិមភវិកតាយ

បាសស្ស ពន្ធនំ គីវដ្ឋានេ អហោសិ, ញាណស្ស បរិបាកំ គតត្តា សា តាវទេវ វិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា សហ បដិសម្ភិទាហិ អរហត្តំ បាបុណិ។ អរហត្តំ បត្តសមកាលមេវ ច បាសពន្ធោ គីវតោ មុច្ចិត្វា វិនិវត្តិ។ សា អរហត្តេ បតិដ្ឋិតា ឧទានវសេន –

៧៧. “អយោនិសោ មនសិការា, កាមរាគេន អដ្ដិតា;
អហោសី ឧទ្ធតា បុព្ពេ, ចិត្តេ អវសវត្តិនី។

៧៨. “បរិយុដ្ឋិតា ក្លេសេហិ, សុភសញ្ញានុវត្តិនី;
សមំ ចិត្តស្ស ន លភឹ, រាគចិត្តវសានុគា។

៧៩. “កិសា បណ្ឌុ វិវណ្ណា ច, សត្ត វស្សានិ ចារិហំ;
នាហំ ទិវា វា រត្តឹ វា, សុខំ វិន្ទឹ សុទុក្ខិតា។

៨០. “តតោ រជ្ជុំ គហេត្វាន, បាវិសឹ វនមន្តរំ;
វរំ មេ ឥធ ឧព្ពន្ធំ, យញ្ច ហីនំ បុនាចរេ។

៨១. “ទឡ្ហបាសំ ករិត្វាន, រុក្ខសាខាយ ពន្ធិយ;
បក្ខិបឹ បាសំ គីវាយំ, អថ ចិត្តំ វិមុច្ចិ មេ”តិ។ –

ឥមា គាថា អភាសិ។

តត្ថ **អយោនិសោ មនសិការា**តិ អនុបាយមនសិការេន, អសុភេ សុភន្តិ វិបល្លាសគ្គាហេន។ **កាមរាគេន អដ្ដិតា**តិ កាមគុណេសុ ឆន្ទរាគេន បីឡិតា។ **អហោសី ឧទ្ធតា បុព្ពេ, ចិត្តេ អវសវត្តិនី**តិ បុព្ពេ មម ចិត្តេ មយ្ហំ វសេ អវត្តមានេ ឧទ្ធតា នានារម្មណេ វិក្ខិត្តចិត្តា អសមាហិតា អហោសឹ។

បរិយុដ្ឋិតា ក្លេសេហិ, សុភសញ្ញានុវត្តិនីតិ បរិយុដ្ឋានបត្តេហិ កាមរាគាទិកិលេសេហិ អភិភូតា រូបាទីសុ សុភន្តិ បវត្តាយ កាមសញ្ញាយ អនុវត្តនសីលា។ **សមំ ចិត្តស្ស ន លភឹ, រាគចិត្តវសានុគា**តិ កាមរាគសម្បយុត្តចិត្តស្ស វសំ អនុគច្ឆន្តី ឦសកម្បិ ចិត្តស្ស សមំ ចេតោសមថំ ចិត្តេកគ្គតំ ន លភឹ។

កិសា បណ្ឌុ វិវណ្ណា ចាតិ ឯវំ ឧក្កណ្ឋិតភាវេន កិសា ធមនិសន្ថតគត្តា ឧប្បណ្ឌុប្បណ្ឌុកជាតា តតោ ឯវ វិវណ្ណា វិគតឆវិវណ្ណា ច ហុត្វា។ **សត្ត វស្សានី**តិ សត្ត សំវច្ឆរានិ។ **ចារិហ**ន្តិ ចរិំ អហំ។ **នាហំ ទិវា វា រត្តឹ វា, សុខំ វិន្ទឹ សុទុក្ខិតា**តិ ឯវមហំ សត្តសុ សំវច្ឆរេសុ កិលេសទុក្ខេន ទុក្ខិតា ឯកទាបិ ទិវា វា រត្តឹ វា សមណសុខំ ន បដិលភឹ។

តតោតិ កិលេសបរិយុដ្ឋានេន សមណសុខាលាភភាវតោ។ **រជ្ជុំ គហេត្វាន បាវិសឹ, វនមន្តរ**ន្តិ បាសរជ្ជុំ អាទាយ វនន្តរំ បាវិសឹ។ កិមត្ថំ បាវិសីតិ ចេ អាហ – **“វរំ មេ ឥធ ឧព្ពន្ធំ, យញ្ច ហីនំ បុនាចរេ**”តិ យទហំ សមណធម្មំ កាតុំ អសក្កោន្តី ហីនំ គិហិភាវំ បុន អាចរេ អាចរេយ្យំ អនុតិដ្ឋេយ្យំ, តតោ សតគុណេន សហស្សគុណេន ឥមស្មឹ វនន្តរេ ឧព្ពន្ធំ ពន្ធិត្វា មរណំ មេ វរំ សេដ្ឋន្តិ អត្ថោ។ **អថ ចិត្តំ វិមុច្ចិ មេ**តិ យទា រុក្ខសាខាយ ពន្ធបាសំ គីវាយំ បក្ខិបិ, អថ តទនន្តរមេវ វុដ្ឋានគាមិនិវិបស្សនាមគ្គេន ឃដិតត្តា មគ្គបដិបាដិយា សព្ពាសវេហិ មម ចិត្តំ វិមុច្ចិ វិមុត្តំ អហោសីតិ។

សីហាថេរីគាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៤. សុន្ទរីនន្ទាថេរីគាថាវណ្ណនា

អាតុរំ អសុចិន្តិអាទិកា សុន្ទរីនន្ទាយ ថេរិយា គាថា។ អយម្បិ កិរ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ ហំសវតីនគរេ កុលគេហេ និព្ពត្តិត្វា វិញ្ញុតំ បត្វា, សត្ថុ សន្តិកេ ធម្មំ សុណន្តី សត្ថារំ ឯកំ ភិក្ខុនឹ ឈាយិនីនំ អគ្គដ្ឋានេ ឋបេន្តំ ទិស្វា អធិការកម្មំ កត្វា តំ ឋានន្តរំ បត្ថេត្វា កុសលំ ឧបចិនន្តី កប្បសតសហស្សំ ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តី ឥមស្មឹ ពុទ្ធុប្បាទេ សក្យរាជកុលេ និព្ពត្តិ។ **នន្ទា**តិស្សា នាមំ អកំសុ។ អបរភាគេ រូបសម្បត្តិយា សុន្ទរីនន្ទា, ជនបទកល្យាណីតិ ច បញ្ញាយិត្ថ។ សា អម្ហាកំ ភគវតិ សព្ពញ្ញុតំ បត្វា អនុបុព្ពេន កបិលវត្ថុំ គន្ត្វា នន្ទកុមារញ្ច រាហុលកុមារញ្ច បព្ពាជេត្វា គតេ សុទ្ធោទនមហារាជេ ច បរិនិព្ពុតេ មហាបជាបតិគោតមិយា រាហុលមាតាយ ច បព្ពជិតាយ ចិន្តេសិ – “មយ្ហំ ជេដ្ឋភាតា ចក្កវត្តិរជ្ជំ បហាយ បព្ពជិត្វា លោកេ អគ្គបុគ្គលោ ពុទ្ធោ ជាតោ, បុត្តោបិស្ស រាហុលកុមារោ បព្ពជិ, ភត្តាបិ មេ នន្ទរាជា, មាតាបិ មហាបជាបតិគោតមី,

ភគិនីបិ រាហុលមាតា បព្ពជិតា, ឥទានាហំ គេហេ កឹ ករិស្សាមិ, បព្ពជិស្សាមី”តិ ភិក្ខុនុបស្សយំ គន្ត្វា ញាតិសិនេហេន បព្ពជិ, នោ សទ្ធាយ។ តស្មា បព្ពជិត្វាបិ រូបំ និស្សាយ ឧប្បន្នមទា។ “សត្ថា រូបំ វិវណ្ណេតិ គរហតិ, អនេកបរិយាយេន រូបេ អាទីនវំ ទស្សេតី”តិ ពុទ្ធុបដ្ឋានំ ន គច្ឆតីតិអាទិ សព្ពំ ហេដ្ឋា អភិរូបនន្ទាយ វត្ថុស្មិំ វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពំ។ អយំ បន វិសេសោ – សត្ថារា និម្មិតំ ឥត្ថិរូបំ អនុក្កមេន ជរាភិភូតំ ទិស្វា អនិច្ចតោ ទុក្ខតោ អនត្តតោ មនសិករោន្តិយា ថេរិយា កម្មដ្ឋានាភិមុខំ ចិត្តំ អហោសិ។ តំ ទិស្វា សត្ថា តស្សា សប្បាយវសេន ធម្មំ ទេសេន្តោ –

៨២. “អាតុរំ អសុចិំ បូតិំ, បស្ស នន្ទេ សមុស្សយំ;
អសុភាយ ចិត្តំ ភាវេហិ, ឯកគ្គំ សុសមាហិតំ។

៨៣. “យថា ឥទំ តថា ឯតំ, យថា ឯតំ តថា ឥទំ;
ទុគ្គន្ធំ បូតិកំ វាតិ, ពាលានំ អភិនន្ទិតំ។

៨៤. “ឯវមេតំ អវេក្ខន្តី, រត្តិន្ទិវមតន្ទិតា;
តតោ សកាយ បញ្ញាយ, អភិនិព្ពិជ្ឈ ទក្ខិស”ន្តិ។ –

ឥមា តិស្សោ គាថា អភាសិ។

សា ទេសនានុសារេន ញាណំ បេសេត្វា សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋហិ។ តស្សា ឧបរិមគ្គត្ថាយ កម្មដ្ឋានំ អាចិក្ខន្តោ “នន្ទេ, ឥមស្មិំ សរីរេ អប្បមត្តកោបិ សារោ នត្ថិ, មំសលោហិតលេបនោ ជរាទីនំ វាសភូតោ, អដ្ឋិបុញ្ជមត្តោ ឯវាយ”ន្តិ ទស្សេតុំ –

“អដ្ឋីនំ នគរំ កតំ, មំសលោហិតលេបនំ;
យត្ថ ជរា ច មច្ចុ ច, មានោ មក្ខោ ច ឱហិតោ”តិ។ (ធ. ប. ១៥០) –

ធម្មបទេ ឥមំ គាថមាហ។

សា ទេសនាវសានេ អរហត្តំ បាបុណិ។ តេន វុត្តំ **អបទានេ** (អប. ថេរី ២.៣.១៦៦-២១៩) –

“បទុមុត្តរោ នាម ជិនោ, សព្ពធម្មាន បារគូ;
ឥតោ សតសហស្សម្ហិ, កប្បេ ឧប្បជ្ជិ នាយកោ។

“ឱវាទកោ វិញ្ញាបកោ, តារកោ សព្ពបាណិនំ;
ទេសនាកុសលោ ពុទ្ធោ, តារេសិ ជនតំ ពហុំ។

“អនុកម្បកោ ការុណិកោ, ហិតេសី សព្ពបាណិនំ;
សម្បត្តេ តិត្ថិយេ សព្ពេ, បញ្ចសីលេ បតិដ្ឋបិ។

“ឯវំ និរាកុលំ អាសិ, សុញ្ញតំ តិត្ថិយេហិ ច;
វិចិត្តំ អរហន្តេហិ, វសីភូតេហិ តាទិភិ។

“រតនានដ្ឋបញ្ញាសំ, ឧគ្គតោវ មហាមុនិ;
កញ្ចនគ្ឃិយសង្កាសោ, ពាត្តិំសវរលក្ខណោ។

“វស្សសតសហស្សានិ, អាយុ វិជ្ជតិ តាវទេ;
តាវតា តិដ្ឋមានោ សោ, តារេសិ ជនតំ ពហុំ។

“តទាហំ ហំសវតិយំ, ជាតា សេដ្ឋិកុលេ អហុំ;
នានារតនបជ្ជោតេ, មហាសុខសមប្បិតា។

“ឧបេត្វា តំ មហាវីរំ, អស្សោសិ ធម្មទេសនំ;
អមតំ បរមស្សាទំ, បរមត្ថនិវេទកំ។

“តទា និមន្តយិត្វាន, សសង្ឃំ លោកនាយកំ;
ទត្វា តស្ស មហាទានំ, បសន្នា សេហិ បាណិភិ។

“ឈាយិនីនំ ភិក្ខុនីនំ, អគ្គដ្ឋានមបត្ថយឹ;
និបច្ច សិរសា ធីរំ, សសង្ឃំ លោកនាយកំ។

“តទា អទន្តទមកោ, តិលោកសរណោ បភូ;
ព្យាកាសិ នរសារថិ, លច្ឆសេ តំ សុបត្ថិតំ។

“សតសហស្សិតោ កប្បេ, ឱក្កាកកុលសម្ភវោ;
គោតមោ នាម គោត្តេន, សត្ថា លោកេ ភវិស្សតិ។

“តស្ស ធម្មេសុ ទាយាទា, ឱរសា ធម្មនិម្មិតា;
នន្ទាតិ នាម នាមេន, ហេស្សតិ សត្ថុ សាវិកា។

“តំ សុត្វា មុទិតា ហុត្វា, យាវជីវំ តទា ជិនំ;
មេត្តចិត្តា បរិចរឹ, បច្ចយេហិ វិនាយកំ។

“តេន កម្មេន សុកតេន, ចេតនាបណិធីហិ ច;
ជហិត្វា មានុសំ ទេហំ, តាវតឹសមគច្ឆហំ។

“តតោ ចុតា យាមមគំ, តតោហំ តុសិតំ គតា;
តតោ ច និម្មានរតឹ, វសវត្តិបុរំ តតោ។

“យត្ថ យត្ថូបបជ្ជាមិ, តស្ស កម្មស្ស វាហសា;
តត្ថ តត្ថេវ រាជូនំ, មហេសិត្តមការយឹ។

“តតោ ចុតា មនុស្សត្តេ, រាជានំ ចក្កវត្តិនំ;
មណ្ឌលីនញ្ច រាជូនំ, មហេសិត្តមការយឹ។

“សម្បត្តឹ អនុភោត្វាន, ទេវេសុ មនុជេសុ ច;
សព្ពត្ថ សុខិតា ហុត្វា, នេកកប្បេសុ សំសរឹ។

“បច្ឆិមេ ភវេ សម្បត្តេ, សុរម្មេ កបិលវ្ហយេ;
រញ្ញោ សុទ្ធោទនស្សាហំ, ធីតា អាសឹ អនិន្ទិតា។

“សិរិយា រូបិនឹ ទិស្វា, នន្ទិតំ អាសិ តំ កុលំ;
តេន នន្ទាតិ មេ នាមំ, សុន្ទរំ បវរំ អហុ។

“យុវតីនញ្ច សព្ពាសំ, កល្យាណីតិ ច វិស្សុតា;
តស្មិម្បិ នគរេ រម្មេ, ឋបេត្វា តំ យសោធរំ។

“ជេដ្ឋោ ភាតា តិលោកគ្គោ, បច្ឆិមោ អរហា តថា;
ឯកាកិនី គហដ្ឋាហំ, មាតរា បរិចោទិតា។

“សាកិយម្ហិ កុលេ ជាតា, បុត្តេ ពុទ្ធានុជា តុវំ;
នន្ទេនបិ វិនា ភូតា, អគារេ កិន្នុ អច្ឆសិ។

“ជរាវសានំ យោព្ពញ្ញំ, រូបំ អសុចិសម្មតំ;
រោគន្តមបិចារោគ្យំ, ជីវិតំ មរណន្តិកំ។

“តទម្បិ តេ សុភំ រូបំ, សសិកន្តំ មនោហរំ;
ភូសនានំ អលង្ការំ, សិរិសង្ឃាដសំនិភំ។

“បុញ្ជិតំ លោកសារំវ, នយនានំ រសាយនំ;
បុញ្ញានំ កិត្តិជននំ, ឧក្កាកកុលនន្ទនំ។

“ន ចិរេនេវ កាលេន, ជរា សមធិសេស្សតិ;
វិហាយ គេហំ ការុញ្ញេ, ចរ ធម្មមនិន្ទិតេ។

“សុត្វាហំ មាតុ វចនំ, បព្ពជឹ អនគារិយំ;
ទេហេន នតុ ចិត្តេន, រូបយោព្ពនលាឡិតា។

“មហតា ច បយត្តេន, ឈានជ្ឈេន បរំ មម;
កាតុញ្ច វទតេ មាតា, ន ចាហំ តត្ថ ឧស្សុកា។

“តតោ មហាការុណិកោ, ទិស្វា មំ កាមលាលសំ;
និព្ពន្ទនត្ថំ រូបស្មឹ, មម ចក្ខុបថេ ជិនោ។

“សកេន អានុភាវេន, ឥត្ថឹ មាបេសិ សោភិនី;
ទស្សនីយំ សុរុចិរំ, មមតោបិ សុរូបិនី។

“តមហំ វិម្ហិតា ទិស្វា, អតិវិម្ហិតទេហិនី;
ចិន្តយឹ សផលំ មេតិ, នេត្តលាភញ្ច មានុសំ។

“តមហំ ឯហិ សុភគេ, យេនត្ថោ តំ វទេហិ មេ;
កុលំ តេ នាមគោត្តញ្ច, វទ មេ យទិ តេ បិយំ។

“ន វញ្ចកាលោ សុភគេ, ឧច្ឆង្គេ មំ និវាសយ;
សីទន្តីវ មមង្គានិ, បសុប្បយមុហុត្តកំ។

“តតោ សីសំ មមង្គេ សា, កត្វា សយិ សុលោចនា;
តស្សា នលាដេ បតិតា, លុទ្ធា បរមទារុណា។

“សហ តស្សា និបាតេន, បិឡកា ឧបបជ្ជថ;
បគ្ឃរឹសុ បភិន្នា ច, កុណបា បុព្ពលោហិតា។

“បភិន្នំ វទនញ្ចាបិ, កុណបំ បូតិគន្ធនំ;
ឧទ្ធុមាតំ វិនិលញ្ច, បុព្ពញ្ចាបិ សរីរកំ។

“សា បវេទិតសព្ពង្គី, និស្សសន្តី មុហុំ មុហុំ;
វេទយន្តី សកំ ទុក្ខំ, ករុណំ បរិទេវយិ។

“ទុក្ខេន ទុក្ខិតា ហោមិ, ផុសយន្តិ ច វេទនា;
មហាទុក្ខេ និមុគ្គម្ហិ, សរណំ ហោហិ មេ សខី។

“កុហឹ វទនសោភំ តេ, កុហឹ តេ តុង្គនាសិកា;
តម្ពពិម្ពវរោដ្ឋន្តេ, វទនំ តេ កុហឹ គតំ។

“កុហឹ សសីនិភំ វណ្ណំ, កម្ពុគីវា កុហឹ គតា;
ទោឡា លោលាវ តេ កណ្ណា, វេវណ្ណំ សមុបាគតា។

“មកុឡខារកាការា, កលិកាវ បយោធរា;
បភិន្នា បូតិកុណបា, ទុដ្ឋគន្ធិត្ថមាគតា។

“វេទិមជ្ឈាវ សុស្សោណី, សូនាវ នីតកិព្ពិសា;
ជាតា អមជ្ឈភរិតា, អហោ រូបមសស្សតំ។

“សព្ពំ សរីរសញ្ជាតំ, បូតិគន្ធំ ភយានកំ;
សុសានមិវ ពីភច្ឆំ, រមន្តេ យត្ថ ពាលិសា។

“តទា មហាការុណិកោ, ភាតា មេ លោកនាយកោ;
ទិស្វា សំវិគ្គចិត្តំ មំ, ឥមា គាថា អភាសថ។

“អាតុរំ កុណបំ បូតឹ, បស្ស នន្ទេ សមុស្សយំ;
អសុភាយ ចិត្តំ ភាវេហិ, ឯកគ្គំ សុសមាហិតំ។

“យថា ឥទំ តថា ឯតំ, យថា ឯតំ តថា ឥទំ;
ទុគ្គន្ធំ បូតិកំ វាតិ, ពាលានំ អភិនន្ទិតំ។

“ឯវមេតំ អវេក្ខន្តី, រត្តិន្ទិវមតន្ទិតា;
តតោ សកាយ បញ្ញាយ, អភិនិព្ពិជ្ឈ ទក្ខិសំ។

“តតោហំ អតិសំវិគ្គា, សុត្វា គាថា សុភាសិតា;
តត្រដ្ឋិតាវហំ សន្តី, អរហត្តមបាបុណឹ។

“យត្ថ យត្ថ និសិន្នាហំ, សទា ឈានបរាយណា;
ជិនោ តស្មឹ គុណេ តុដ្ឋោ, ឯតទគ្គេ ឋបេសិ មំ។

“កិលេសា ឈាបិតា មយ្ហំ…បេ…. កតំ ពុទ្ធស្ស សាសន”ន្តិ។

អរហត្តំ បន បត្វា អត្តនោ បដិបត្តឹ បច្ចវេក្ខិត្វា ឧទានវសេន **“អាតុរំ អសុចិ”**ន្តិអាទិនា សត្ថារា ទេសិតាហិ តីហិ គាថាហិ សទ្ធឹ –

៨៥. “តស្សា មេ អប្បមត្តាយ, វិចិនន្តិយា យោនិសោ;
យថាភូតំ អយំ កាយោ, ទិដ្ឋោ សន្តរពាហិរោ។

៨៦. “អថ និព្ពិន្ទហំ កាយេ, អជ្ឈត្តញ្ច វិរជ្ជហំ;
អប្បមត្តា វិសំយុត្តា, ឧបសន្តាម្ហិ និព្ពុតា”តិ។ –

ឥមា ទ្វេ គាថា អភាសិ។

តត្ថ **ឯវមេតំ អវេក្ខន្តី…បេ…. ទក្ខិស**ន្តិ ឯតំ អាតុរាទិសភាវំ កាយំ ឯវំ “យថា ឥទំ តថា ឯត”ន្តិអាទិនា វុត្តប្បការេន **រត្តិន្ទិវំ** សព្ពកាលំ អតន្ទិតា ហុត្វា បរតោ ឃោសហេតុកំ សុតមយញាណំ មុញ្ចិត្វា, **តតោ** តំនិមិត្តំ អត្តនិ សម្ភូតត្តា **សកាយ**ភាវនាមយាយ **បញ្ញាយ** យាថាវតោ ឃនវិនិព្ភោគករណេន អភិនិព្ពិជ្ឈ, កថំ នុ ខោ **ទក្ខិសំ** បស្សិស្សន្តិ អាភោគបុរេចារិកេន បុព្ពភាគញាណចក្ខុនា **អវេក្ខន្តី** វិចិនន្តីតិ អត្ថោ។

តេនាហ **“តស្សា មេ អប្បមត្តាយា”**តិអាទិ។ តស្សត្ថោ – តស្សា មេ សតិអវិប្បវាសេន **អប្បមត្តាយ យោនិសោ** ឧបាយេន អនិច្ចាទិវសេន វិបស្សនាបញ្ញាយ **វិចិនន្តិយា** វីមំសន្តិយា, **អយំ** ខន្ធបញ្ចកសង្ខាតោ **កាយោ** សសន្តានបរសន្តានវិភាគតោ **សន្តរពាហិរោ** យថាភូតំ ទិដ្ឋោ។

អថ តថា ទស្សនតោ បច្ឆា **និព្ពិន្ទហំ កាយេ** វិបស្សនាបញ្ញាសហិតាយ មគ្គបញ្ញាយ អត្តភាវេ និព្ពិន្ទឹ, វិសេសតោវ អជ្ឈត្តសន្តានេ **វិរជ្ជឹ** វិរាគំ អាបជ្ជឹ, អហំ យថាភូតាយ អប្បមាទបដិបត្តិយា មគ្គកប្បត្តិយា **អប្បមត្តា** សព្ពសោ សំយោជនានំ សមុច្ឆិន្នត្តា **វិសំយុត្តា** ឧបសន្តា ច និព្ពុតា ច អម្ហីតិ។

សុន្ទរីនន្ទាថេរីគាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៥. នន្ទុត្តរាថេរីគាថាវណ្ណនា

អគ្គឹ ចន្ទញ្ចាតិអាទិកា នន្ទុត្តរាយ ថេរិយា គាថា។ អយម្បិ បុរិមពុទ្ធេសុ កតាធិការា តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវដ្ដូបនិស្សយំ កុសលំ ឧបចិនិត្វា ឥមស្មឹ ពុទ្ធុប្បាទេ កុរុរដ្ឋេ កម្មាសធម្មនិគមេ ព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តិត្វា , ឯកច្ចានិ វិជ្ជាដ្ឋានានិ សិប្បាយតនានិ ច ឧគ្គហេត្វា និគណ្ឋបព្ពជ្ជំ ឧបគន្ត្វា, វាទប្បសុតា ជម្ពុសាខំ គហេត្វា ភទ្ទាកុណ្ឌលកេសា វិយ ជម្ពុទីបតលេ វិចរន្តី មហាមោគ្គល្លានត្ថេរំ ឧបសង្កមិត្វា បញ្ហំ បុច្ឆិត្វា បរាជយំ បត្វា ថេរស្ស ឱវាទេ ឋត្វា សាសនេ បព្ពជិត្វា សមណធម្មំ ករោន្តី ន ចិរស្សេវ សហ បដិសម្ភិទាហិ អរហត្តំ បត្វា អត្តនោ បដិបត្តឹ បច្ចវេក្ខិត្វា ឧទានវសេន –

៨៧. “អគ្គឹ ចន្ទញ្ច សូរិយញ្ច, ទេវតា ច នមស្សិហំ;
នទីតិត្ថានិ គន្ត្វាន, ឧទកំ ឱរុហាមិហំ។

៨៨. “ពហូវតសមាទានា, អឌ្ឍំ សីសស្ស ឱលិខឹ;
ឆមាយ សេយ្យំ កប្បេមិ, រត្តឹ ភត្តំ ន ភុញ្ជហំ។

៨៩. “វិភូសាមណ្ឌនរតា, ន្ហាបនុច្ឆាទនេហិ ច;
ឧបកាសឹ ឥមំ កាយំ, កាមរាគេន អដ្ដិតា។

៩០. “តតោ សទ្ធំ លភិត្វាន, បព្ពជឹ អនគារិយំ;
ទិស្វា កាយំ យថាភូតំ, កាមរាគោ សមូហតោ។

៩១. “សព្ពេ ភវា សមុច្ឆិន្នា, ឥច្ឆា ច បត្ថនាបិ ច;
សព្ពយោគវិសំយុត្តា, សន្តឹ បាបុណិ ចេតសោ”តិ។ –

ឥមា បញ្ច គាថា អភាសិ។

តត្ថ **អគ្គឹ ចន្ទញ្ច សូរិយញ្ច, ទេវតា ច នមស្សិហ**ន្តិ អគ្គិប្បមុខា ទេវាតិ ឥន្ទានំ ទេវានំ អារាធនត្ថំ អាហុតឹ បគ្គហេត្វា អគ្គិញ្ច, មាសេ មាសេ សុក្កបក្ខស្ស ទុតិយាយ ចន្ទញ្ច, ទិវសេ ទិវសេ សាយំ បាតំ សូរិយញ្ច, អញ្ញា ច ពាហិរា ហិរញ្ញគព្ភាទយោ ទេវតា ច, វិសុទ្ធិមគ្គំ គវេសន្តី នមស្សិហំ នមក្ការំ អហំ អកាសឹ។ **នទីតិត្ថានិ គន្ត្វាន, ឧទកំ ឱរុហាមិហ**ន្តិ គង្គាទីនំ នទីនំ បូជាតិត្ថានិ ឧបគន្ត្វា សាយំ បាតំ ឧទកំ ឱតរាមិ ឧទកេ និមុជ្ជិត្វា អង្គសិញ្ចនំ ករោមិ។

ពហូវតសមាទានាតិ បញ្ចាតបតប្បនាទិ ពហុវិធវតសមាទានា។ គាថាសុខត្ថំ ពហូតិ ទីឃករណំ។ **អឌ្ឍំ សីសស្ស ឱលិខិ**ន្តិ មយ្ហំ សីសស្ស អឌ្ឍមេវ មុណ្ឌេមិ។ កេចិ “អឌ្ឍំ សីសស្ស ឱលិខិន្តិ កេសកលាបស្ស អឌ្ឍំ ជដាពន្ធនវសេន ពន្ធិត្វា អឌ្ឍំ វិស្សជ្ជេសិ”ន្តិ អត្ថំ វទន្តិ។ **ឆមាយ សេយ្យំ កប្បេមី**តិ ថណ្ឌិលសាយិនី ហុត្វា អនន្តរហិតាយ ភូមិយា សយាមិ។ **រត្តឹ ភត្តំ ន ភុញ្ជហ**ន្តិ រត្តូបរតា ហុត្វា រត្តិយំ ភោជនំ ន ភុញ្ជឹ។

វិភូសាមណ្ឌនរតាតិ ចិរកាលំ អត្តកិលមថានុយោគេន កិលន្តកាយា “ឯវំ សរីរស្ស កិលមនេន នត្ថិ បញ្ញាសុទ្ធិ។ សចេ បន ឥន្ទ្រិយានំ តោសនវសេន សរីរស្ស តប្បនេន សុទ្ធិ សិយា”តិ មន្ត្វា ឥមំ កាយំ អនុគ្គណ្ហន្តី វិភូសាយំ មណ្ឌនេ ច រតា វត្ថាលង្ការេហិ អលង្ករណេ គន្ធមាលាទីហិ មណ្ឌនេ ច អភិរតា។ **ន្ហាបនុច្ឆាទនេហិ ចា**តិ សម្ពាហនាទីនិ ការេត្វា ន្ហាបនេន ឧច្ឆាទនេន ច។ **ឧបកាសឹ ឥមំ កាយ**ន្តិ ឥមំ មម កាយំ អនុគ្គណ្ហឹ សន្តប្បេសឹ។ **កាមរាគេន អដ្ដិតា**តិ ឯវំ កាយទឡ្ហីពហុលា ហុត្វា អយោនិសោមនសិការបច្ចយា បរិយុដ្ឋិតេន កាមរាគេន អដ្ដិតា អភិណ្ហំ ឧបទ្ទុតា អហោសឹ។

តតោ សទ្ធំ លភិត្វានាតិ ឯវំ សមាទិន្នវតានិ ភិន្ទិត្វា កាយទឡ្ហីពហុលា វាទប្បសុតា ហុត្វា តត្ថ តត្ថ វិចរន្តី តតោ បច្ឆា អបរភាគេ មហាមោគ្គល្លានត្ថេរស្ស សន្តិកេ លទ្ធោវាទានុសាសនា សទ្ធំ បដិលភិត្វា។ **ទិស្វា កាយំ យថាភូត**ន្តិ សហ វិបស្សនាយ មគ្គបញ្ញាយ ឥមំ មម កាយំ យថាភូតំ ទិស្វា អនាគាមិមគ្គេន សព្ពសោ កាមរាគោ សមូហតោ។ តតោ បរំ អគ្គមគ្គេន **សព្ពេ ភវា សមុច្ឆិន្នា, ឥច្ឆា ច បត្ថនាបិ ចា**តិ បច្ចុប្បន្នវិសយាភិលាសសង្ខាតា ឥច្ឆា ច អាយតិភវាភិលាសសង្ខាតា បត្ថនាបិ សព្ពេ ភវាបិ សមុច្ឆិន្នាតិ យោជនា ។ **សន្តឹ បាបុណិ ចេតសោ**តិ អច្ចន្តំ សន្តឹ អរហត្តផលំ បាបុណឹ អធិគច្ឆិន្តិ អត្ថោ។

នន្ទុត្តរាថេរីគាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៦. មិត្តាកាឡីថេរីគាថាវណ្ណនា

សទ្ធាយ បព្ពជិត្វានាតិអាទិកា មិត្តាកាឡិយា ថេរិយា គាថា។ អយម្បិ បុរិមពុទ្ធេសុ កតាធិការា តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវដ្ដូបនិស្សយំ កុសលំ ឧបចិនន្តី ឥមស្មិំ ពុទ្ធុប្បាទេ កុរុរដ្ឋេ កម្មាសធម្មនិគមេ ព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តិត្វា វិញ្ញុតំ បត្តា មហាសតិបដ្ឋានទេសនាយ បដិលទ្ធសទ្ធា ភិក្ខុនីសុ បព្ពជិត្វា សត្ត សំវច្ឆរានិ លាភសក្ការគិទ្ធិកា ហុត្វា សមណធម្មំ ករោន្តី តត្ថ តត្ថ វិចរិត្វា អបរភាគេ យោនិសោ ឧម្មុជ្ជន្តី សំវេគជាតា ហុត្វា វិបស្សនំ បដ្ឋបេត្វា ន ចិរស្សេវ សហ បដិសម្ភិទាហិ អរហត្តំ បត្វា អត្តនោ បដិបត្តិំ បច្ចវេក្ខិត្វា ឧទានវសេន –

៨២. “សទ្ធាយ បព្ពជិត្វាន, អគារស្មានគារិយំ;
វិចរិំហំ តេន តេន, លាភសក្ការឧស្សុកា។

៨៣. “រិញ្ចិត្វា បរមំ អត្ថំ, ហីនមត្ថំ អសេវិហំ;
កិលេសានំ វសំ គន្ត្វា, សាមញ្ញត្ថំ ន ពុជ្ឈិហំ។

៨៤. “តស្សា មេ អហុ សំវេគោ, និសិន្នាយ វិហារកេ;
ឧម្មគ្គបដិបន្នាម្ហិ, តណ្ហាយ វសមាគតា។

៨៥. “អប្បកំ ជីវិតំ មយ្ហំ, ជរា ព្យាធិ ច មទ្ទតិ;
បុរាយំ ភិជ្ជតិ កាយោ, ន មេ កាលោ បមជ្ជិតុំ។

៨៦. “យថាភូតមវេក្ខន្តី, ខន្ធានំ ឧទយព្ពយំ;
វិមុត្តចិត្តា ឧដ្ឋាសិំ, កតំ ពុទ្ធស្ស សាសន”ន្តិ។ – ឥមា គាថា អភាសិ;

តត្ថ **វិចរិំហំ តេន តេន, លាភសក្ការឧស្សុកា**តិ លាភេ ច សក្ការេ ច ឧស្សុកា យុត្តប្បយុត្តា ហុត្វា តេន តេន ពាហុសច្ចធម្មកថាទិនា លាភុប្បាទហេតុនា វិចរិំ អហំ។

រិញ្ចិត្វា បរមំ អត្ថន្តិ ឈានវិបស្សនាមគ្គផលាទិំ ឧត្តមំ អត្ថំ ជហិត្វា ឆឌ្ឌេត្វា។ **ហីនមត្ថំ អសេវិហ**ន្តិ ចតុបច្ចយសង្ខាតអាមិសភាវតោ ហីនំ លាមកំ អត្ថំ អយោនិសោ បរិយេសនាយ បដិសេវិំ អហំ។ **កិលេសានំ វសំ គន្ត្វា**តិ មានមទតណ្ហាទីនំ កិលេសានំ វសំ ឧបគន្ត្វា **សាមញ្ញត្ថំ** សមណកិច្ចំ **ន ពុជ្ឈិំ** ន ជានិំ អហំ។

និសិន្នាយ វិហារកេតិ មម វសនកឱវរកេ និសិន្នាយ អហុ សំវេគោ។ កថន្តិ ចេ, អាហ “**ឧម្មគ្គបដិបន្នាម្ហី**”តិ។ តត្ថ **ឧម្មគ្គបដិបន្នាម្ហី**តិ យាវទេវ អនុបាទាយ បរិនិព្ពានត្ថមិទំ សាសនំ, តត្ថ សាសនេ បព្ពជិត្វា កម្មដ្ឋានំ អមនសិករោន្តី តស្ស ឧម្មគ្គបដិបន្នា អម្ហីតិ។ **តណ្ហាយ វសមាគតា**តិ បច្ចយុប្បាទនតណ្ហាយ វសំ ឧបគតា។

អប្បកំ ជីវិតំ មយ្ហន្តិ បរិច្ឆិន្នកាលា វឌ្ឍិតតោ ពហូបទ្ទវតោ ច មម ជីវិតំ អប្បកំ បរិត្តំ លហុកំ។ **ជរា ព្យាធិ ច មទ្ទតី**តិ តញ្ច សមន្តតោ អាបតិត្វា និប្បោថេន្តា បព្ពតា វិយ ជរា ព្យាធិ ច មទ្ទតិ និម្មថតិ។ “មទ្ទរេ”តិបិ បាឋោ។ **បុរាយំ ភិជ្ជតិ កាយោ**តិ អយំ កាយោ ភិជ្ជតិ បុរា។ យស្មា តស្ស ឯកំសិកោ ភេទោ, តស្មា **ន មេ កាលោ បមជ្ជិតុំ** អយំ កាលោ អដ្ឋក្ខណវជ្ជិតោ នវមោ ខណោ, សោ បមជ្ជិតុំ ន យុត្តោតិ តស្សាហំ សំវេគោតិ យោជនា។

យថាភូតមវេក្ខន្តីតិ ឯវំ ជាតសំវេគា វិបស្សនំ បដ្ឋបេត្វា អនិច្ចាទិមនសិការេន យថាភូតមវេក្ខន្តី។ កិំ អវេក្ខន្តីតិ អាហ “**ខន្ធានំ ឧទយព្ពយ**”ន្តិ។ “អវិជ្ជាសមុទយា រូបសមុទយោ”តិអាទិនា (បដិ. ម. ១.៥០) សមបញ្ញាសប្បភេទានំ បញ្ចន្នំ ឧបាទានក្ខន្ធានំ ឧប្បាទនិរោធញ្ច ឧទយព្ពយានុបស្សនាយ អវេក្ខន្តី វិបស្សនំ ឧស្សុក្កាបេត្វា មគ្គបដិបាដិយា សព្ពសោ កិលេសេហិ ច ភវេហិ ច វិមុត្តចិត្តា ឧដ្ឋាសិំ, ឧភតោ ឧដ្ឋានេន មគ្គេន ភវត្តយតោ ចាតិ វុដ្ឋិតា អហោសិំ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

មិត្តាកាឡីថេរីគាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៧. សកុលាថេរីគាថាវណ្ណនា

អគារស្មឹ វសន្តីតិអាទិកា សកុលាយ ថេរិយា គាថា។ អយំ កិរ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ ហំសវតីនគរេ អានន្ទស្ស រញ្ញោ ធីតា ហុត្វា និព្ពត្តា, សត្ថុ វេមាតិកភគិនី **នន្ទា**តិ នាមេន។ សា វិញ្ញុតំ បត្វា ឯកទិវសំ សត្ថុ សន្តិកេ ធម្មំ សុណន្តី សត្ថារា ឯកំ ភិក្ខុនឹ ទិព្ពចក្ខុកានំ អគ្គដ្ឋានេ ឋបេន្តំ ទិស្វា ឧស្សាហជាតា អធិការកម្មំ កត្វា សយម្បិ តំ ឋានន្តរំ បត្ថេន្តី បណិធានមកាសិ។ សា តត្ថ យាវជីវំ ពហុំ ឧឡារំ កុសលកម្មំ កត្វា ទេវលោកេ និព្ពត្តិត្វា អបរាបរំ សុគតីសុយេវ សំសរន្តី កស្សបស្ស ភគវតោ កាលេ ព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តិត្វា បរិព្ពាជកបព្ពជ្ជំ បព្ពជិត្វា ឯកចារិនី វិចរន្តី ឯកទិវសំ តេលភិក្ខាយ អាហិណ្ឌិត្វា តេលំ លភិត្វា តេន តេលេន សត្ថុ ចេតិយេ សព្ពរត្តឹ ទីបបូជំ អកាសិ។ សា តតោ ចុតា តាវតឹសេ និព្ពត្តិត្វា សុវិសុទ្ធទិព្ពចក្ខុកា ហុត្វា ឯកំ ពុទ្ធន្តរំ ទេវេសុយេវ សំសរិត្វា ឥមស្មឹ ពុទ្ធុប្បាទេ សាវត្ថិយំ ព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តិ។ **សកុលា**តិស្សា នាមំ អហោសិ។ សា វិញ្ញុតំ បត្តា សត្ថុ ជេតវនបដិគ្គហណេ បដិលទ្ធសទ្ធា ឧបាសិកា ហុត្វា អបរភាគេ អញ្ញតរស្ស ខីណាសវត្ថេរស្ស សន្តិកេ ធម្មំ សុត្វា សញ្ជាតសំវេគា បព្ពជិត្វា វិបស្សនំ បដ្ឋបេត្វា ឃដេន្តី វាយមន្តី ន ចិរស្សេវ អរហត្តំ បាបុណិ។ តេន វុត្តំ **អបទានេ** (អប. ថេរី ២.៣.១៣១-១៦៥) –

“បទុមុត្តរោ នាម ជិនោ, សព្ពធម្មាន បារគូ;
ឥតោ សតសហស្សម្ហិ, កប្បេ ឧប្បជ្ជិ នាយកោ។

“ហិតាយ សព្ពសត្តានំ, សុខាយ វទតំ វរោ;
អត្ថាយ បុរិសាជញ្ញោ, បដិបន្នោ សទេវកេ។

“យសគ្គបត្តោ សិរិមា, កិត្តិវណ្ណគតោ ជិនោ;
បូជិតោ សព្ពលោកស្ស, ទិសា សព្ពាសុ វិស្សុតោ។

“ឧត្តិណ្ណវិចិកិច្ឆោ សោ, វីតិវត្តកថំកថោ;
សម្បុណ្ណមនសង្កប្បោ, បត្តោ សម្ពោធិមុត្តមំ។

“អនុប្បន្នស្ស មគ្គស្ស, ឧប្បាទេតា នរុត្តមោ;
អនក្ខាតញ្ច អក្ខាសិ, អសញ្ជាតញ្ច សញ្ជនី។

“មគ្គញ្ញូ ច មគ្គវិទូ, មគ្គក្ខាយី នរាសភោ;
មគ្គស្ស កុសលោ សត្ថា, សារថីនំ វរុត្តមោ។

“មហាការុណិកោ សត្ថា, ធម្មំ ទេសេតិ នាយកោ;
និមុគ្គេ កាមបង្កម្ហិ, សមុទ្ធរតិ បាណិនេ។

“តទាហំ ហំសវតិយំ, ជាតា ខត្តិយនន្ទនា;
សុរូបា សធនា ចាបិ, ទយិតា ច សិរីមតី។

“អានន្ទស្ស មហារញ្ញោ, ធីតា បរមសោភនា;
វេមាតា ភគិនី ចាបិ, បទុមុត្តរនាមិនោ។

“រាជកញ្ញាហិ សហិតា, សព្ពាភរណភូសិតា;
ឧបាគម្ម មហាវីរំ, អស្សោសឹ ធម្មទេសនំ។

“តទា ហិ សោ លោកគរុ, ភិក្ខុនឹ ទិព្ពចក្ខុកំ;
កិត្តយំ បរិសាមជ្ឈេ, អគ្គដ្ឋានេ ឋបេសិ តំ។

“សុណិត្វា តមហំ ហដ្ឋា, ទានំ ទត្វាន សត្ថុនោ;
បូជិត្វាន ច សម្ពុទ្ធំ, ទិព្ពចក្ខុំ អបត្ថយឹ។

“តតោ អវោច មំ សត្ថា, នន្ទេ លច្ឆសិ បត្ថិតំ;
បទីបធម្មទានានំ, ផលមេតំ សុនិច្ឆិតំ។

“សតសហស្សិតោ កប្បេ, ឱក្កាកកុលសម្ភវោ;
គោតមោ នាម គោត្តេន, សត្ថា លោកេ ភវិស្សតិ។

“តស្ស ធម្មេសុ ទាយាទា, ឱរសា ធម្មនិម្មិតា;
សកុលា នាម នាមេន, ហេស្សតិ សត្ថុ សាវិកា។

“តេន កម្មេន សុកតេន, ចេតនាបណិធីហិ ច;
ជហិត្វា មានុសំ ទេហំ, តាវតិំសមគច្ឆហំ។

“ឥមម្ហិ ភទ្ទកេ កប្បេ, ព្រហ្មពន្ធុ មហាយសោ;
កស្សបោ នាម គោត្តេន, ឧប្បជ្ជិ វទតំ វរោ។

“បរិព្ពាជកិនី អាសិ, តទាហំ ឯកចារិនី;
ភិក្ខាយ វិចរិត្វាន, អលភិំ តេលមត្តកំ។

“តេន ទីបំ បទីបេត្វា, ឧបដ្ឋិំ សព្ពសំវរិំ;
ចេតិយំ ទ្វិបទគ្គស្ស, វិប្បសន្នេន ចេតសា។

“តេន កម្មេន សុកតេន, ចេតនាបណិធីហិ ច;
ជហិត្វា មានុសំ ទេហំ, តាវតិំសមគច្ឆហំ។

“យត្ថ យត្ថូបបជ្ជាមិ, តស្ស កម្មស្ស វាហសា;
បជ្ជលន្តិ មហាទីបា, តត្ថ តត្ថ គតាយ មេ។

“តិរោកុដ្ដំ តិរោសេលំ, សមតិគ្គយ្ហ បព្ពតំ;
បស្សាមហំ យទិច្ឆាមិ, ទីបទានស្សិទំ ផលំ។

“វិសុទ្ធនយនា ហោមិ, យសសា ច ជលាមហំ;
សទ្ធាបញ្ញាវតី ចេវ, ទីបទានស្សិទំ ផលំ។

“បច្ឆិមេ ច ភវេ ទានិ, ជាតា វិប្បកុលេ អហំ;
បហូតធនធញ្ញម្ហិ, មុទិតេ រាជបូជិតេ។

“អហំ សព្ពង្គសម្បន្នា, សព្ពាភរណភូសិតា;
បុរប្បវេសេ សុគតំ, វាតបានេ ឋិតា អហំ។

“ទិស្វា ជលន្តំ យសសា, ទេវមនុស្សសក្កតំ;
អនុព្យញ្ជនសម្បន្នំ, លក្ខណេហិ វិភូសិតំ។

“ឧទគ្គចិត្តា សុមនា, បព្ពជ្ជំ សមរោចយិំ;
ន ចិរេនេវ កាលេន, អរហត្តមបាបុណិំ។

“ឥទ្ធីសុ ច វសី ហោមិ, ទិព្ពាយ សោតធាតុយា;
បរចិត្តានិ ជានាមិ, សត្ថុសាសនការិកា។

“បុព្ពេនិវាសំ ជានាមិ, ទិព្ពចក្ខុ វិសោធិតំ;
ខេបេត្វា អាសវេ សព្ពេ, វិសុទ្ធាសិ សុនិម្មលា។

“បរិចិណ្ណោ មយា សត្ថា, កតំ ពុទ្ធស្ស សាសនំ;
ឱហិតោ គរុកោ ភារោ, ភវនេត្តិសមូហតា។

“យស្សត្ថាយ បព្ពជិតា, អគារស្មានគារិយំ;
សោ មេ អត្ថោ អនុប្បត្តោ, សព្ពសំយោជនក្ខយោ។

“តតោ មហាការុណិកោ, ឯតទគ្គេ ឋបេសិ មំ;
ទិព្ពចក្ខុកានំ អគ្គា, សកុលាតិ នរុត្តមោ។

“កិលេសា ឈាបិតា មយ្ហំ…បេ.… កតំ ពុទ្ធស្ស សាសន”ន្តិ។

អរហត្តំ បន បត្វា កតាធិការតាយ ទិព្ពចក្ខុញាណេ ចិណ្ណវសី អហោសិ។ តេន នំ សត្ថា ទិព្ពចក្ខុកានំ ភិក្ខុនីនំ អគ្គដ្ឋានេ ឋបេសិ។ សា អត្តនោ បដិបត្តិំ បច្ចវេក្ខិត្វា បីតិសោមនស្សជាតា ឧទានវសេន –

៩៧. “អគារស្មិំ វសន្តីហំ, ធម្មំ សុត្វាន ភិក្ខុនោ;
អទ្ទសំ វិរជំ ធម្មំ, និព្ពានំ បទមច្ចុតំ។

៩៨. “សាហំ បុត្តំ ធីតរញ្ច, ធនធញ្ញញ្ច ឆឌ្ឌិយ;
កេសេ ឆេទាបយិត្វាន, បព្ពជិំ អនគារិយំ។

៩៩. “សិក្ខមានា អហំ សន្តី, ភាវេន្តី មគ្គមញ្ជសំ;
បហាសិំ រាគទោសញ្ច, តទេកដ្ឋេ ច អាសវេ។

១០០. “ភិក្ខុនី ឧបសម្បជ្ជ, បុព្ពជាតិមនុស្សរិំ;
ទិព្ពចក្ខុ វិសោធិតំ, វិមលំ សាធុភាវិតំ។

១០១. “សង្ខារេ បរតោ ទិស្វា, ហេតុជាតេ បលោកិតេ;
បហាសិំ អាសវេ សព្ពេ, សីតិភូតាម្ហិ និព្ពុតា”តិ។ –

ឥមា គាថា អភាសិ។

តត្ថ **អគារស្មិំ វសន្តីហំ, ធម្មំ សុត្វាន ភិក្ខុនោ**តិ អហំ បុព្ពេ អគារមជ្ឈេ វសមានា អញ្ញតរស្ស ភិន្នកិលេសស្ស ភិក្ខុនោ សន្តិកេ ចតុសច្ចគព្ភំ ធម្មកថំ សុត្វា។ **អទ្ទសំ វិរជំ ធម្មំ, និព្ពានំ បទមច្ចុត**ន្តិ រាគរជាទីនំ អភាវេន វិរជំ, វានតោ និក្ខន្តត្តា និព្ពានំ, ចវនាភាវតោ អធិគតានំ អច្ចុតិហេតុតាយ ច និព្ពានំ អច្ចុតំ, បទន្តិ ច លទ្ធនាមំ អសង្ខតធម្មំ, សហស្សនយបដិមណ្ឌិតេន ទស្សនសង្ខាតេន ធម្មចក្ខុនា អទ្ទសំ បស្សិំ។

សាហន្តិ សា អហំ វុត្តប្បការេន សោតាបន្នា ហោមិ។

សិក្ខមានា អហំ សន្តីតិ អហំ សិក្ខមានាវ សមានា បព្ពជិត្វា វស្សេ អបរិបុណ្ណេ ឯវ។ **ភាវេន្តី មគ្គមញ្ជស**ន្តិ មជ្ឈិមបដិបត្តិភាវតោ អញ្ជសំ ឧបរិមគ្គំ ឧប្បាទេន្តី។ **តទេកដ្ឋេ ច អាសវេ**តិ រាគទោសេហិ សហជេកដ្ឋេ បហានេកដ្ឋេ ច តតិយមគ្គវជ្ឈេ អាសវេ **បហាសិំ** សមុច្ឆិន្ទិំ។

ភិក្ខុនី ឧបសម្បជ្ជាតិ វស្សេ បរិបុណ្ណេ ឧបសម្បជ្ជិត្វា ភិក្ខុនី ហុត្វា។ **វិមល**ន្តិ អវិជ្ជាទីហិ ឧបក្កិលេសេហិ វិមុត្តតាយ វិគតមលំ, **សាធុ** សក្កច្ចំ សម្មទេវ **ភាវិតំ,** សាធូហិ វា ពុទ្ធាទីហិ **ភាវិតំ** ឧប្បាទិតំ ទិព្ពចក្ខុ វិសោធិតន្តិ សម្ពន្ធោ។

សង្ខារេតិ តេភូមកសង្ខារេ។ **បរតោ**តិ អនត្តតោ។ **ហេតុជាតេ**តិ បច្ចយុប្បន្នេ។ **បលោកិតេ**តិ បលុជ្ជនសភាវេ បភង្គុនេ បញ្ញាចក្ខុនា ទិស្វា។ **បហាសិំ អាសវេ សព្ពេ**តិ អគ្គមគ្គេន អវសិដ្ឋេ សព្ពេបិ អាសវេ បជហិំ, ខេបេសិន្តិ អត្ថោ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

សកុលាថេរីគាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៨. សោណាថេរីគាថាវណ្ណនា

ទស បុត្តេ វិជាយិត្វាតិអាទិកា សោណាយ ថេរិយា គាថា។ អយម្បិ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ ហំសវតីនគរេ កុលគេហេ និព្ពត្តិត្វា វិញ្ញុតំ បត្វា ឯកទិវសំ សត្ថុ សន្តិកេ ធម្មំ សុណន្តី សត្ថារំ ឯកំ ភិក្ខុនី អារទ្ធវីរិយានំ ភិក្ខុនីនំ អគ្គដ្ឋានេ ឋបេន្តំ ទិស្វា, អធិការកម្មំ កត្វា សយម្បិ តំ ឋានន្តរំ បត្ថេត្វា យាវជីវំ បុញ្ញានិ ក

ត្វា, តតោ ចុតា កប្បសតសហស្សំ ទេវមនុស្សេសុ សំសរិត្វា ឥមស្មឹ ពុទ្ធុប្បាទេ សាវត្ថិយំ កុលគេហេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តា បតិកុលំ គតា ទស បុត្តធីតរោ លភិត្វា **ពហុបុត្តិកា**តិ បញ្ញាយិត្ថ។ សា សាមិកេ បព្ពជិតេ វយប្បត្តេ បុត្តធីតរោ ឃរាវាសេ បតិដ្ឋាបេត្វា សព្ពំ ធនំ បុត្តានំ វិភជិត្វា អទាសិ, ន កិញ្ចិ អត្តនោ ឋបេសិ។ តំ បុត្តា ច ធីតរោ ច កតិបាហមេវ ឧបដ្ឋហិត្វា បរិភវំ អកំសុ។ សា “កឹ មយ្ហំ ឥមេហិ បរិភវាយ ឃរេ វសន្តិយា”តិ ភិក្ខុនិយោ ឧបសង្កមិត្វា បព្ពជ្ជំ យាចិ។ តំ ភិក្ខុនិយោ បព្ពាជេសុំ។ សា លទ្ធូបសម្បទា “អហំ មហល្លិកាកាលេ បព្ពជិត្វា អប្បមត្តាយ ភវិតព្ព”ន្តិ ភិក្ខុនីនំ វត្តបដិវត្តំ ករោន្តី “សព្ពរត្តឹ សមណធម្មំ ករិស្សាមី”តិ ហេដ្ឋាបាសាទេ ឯកថម្ភំ ហត្ថេន គហេត្វា តំ អវិជហមានា សមណធម្មំ ករោន្តី ចង្កមមានាបិ “អន្ធការេ ឋានេ រុក្ខាទីសុ យត្ថ កត្ថចិ មេ សីសំ បដិហញ្ញេយ្យា”តិ រុក្ខំ ហត្ថេន គហេត្វា តំ អវិជហមានាវ សមណធម្មំ ករោតិ។ តតោ បដ្ឋាយ សា អារទ្ធវីរិយតាយ បាកដា អហោសិ។ សត្ថា តស្សា ញាណបរិបាកំ ទិស្វា គន្ធកុដិយំ និសិន្នោវ ឱភាសំ ផរិត្វា សម្មុខេ និសិន្នោ វិយ អត្តានំ ទស្សេត្វា –

“យោ ច វស្សសតំ ជីវេ, អបស្សំ ធម្មមុត្តមំ;
ឯកាហំ ជីវិតំ សេយ្យោ, បស្សតោ ធម្មមុត្តម”ន្តិ។ (ធ. ប. ១១៥) –

គាថំ អភាសិ។ សា គាថាបរិយោសានេ អរហត្តំ បាបុណិ។ តេន វុត្តំ **អបទានេ** (អប. ថេរី ២.៣.២២០-២៤៣) –

“បទុមុត្តរោ នាម ជិនោ, សព្ពធម្មាន បារគូ;
ឥតោ សតសហស្សម្ហិ, កប្បេ ឧប្បជ្ជិ នាយកោ។

“តទា សេដ្ឋិកុលេ ជាតា, សុខិតា បូជិតា បិយា;
ឧបេត្វា តំ មុនិវរំ, អស្សោសឹ មធុរំ វចំ។

“អារទ្ធវីរិយានគ្គំ, វណ្ណេសិ ភិក្ខុនឹ ជិនោ;
តំ សុត្វា មុទិតា ហុត្វា, ការំ កត្វាន សត្ថុនោ។

“អភិវាទិយ សម្ពុទ្ធំ, ឋានំ តំ បត្ថយឹ តទា;
អនុមោទិ មហាវីរោ, សិជ្ឈតំ បណិធី តវ។

“សតសហស្សិតោ កប្បេ, ឱក្កាកកុលសម្ភវោ;
គោតមោ នាម គោត្តេន, សត្ថា លោកេ ភវិស្សតិ។

“តស្ស ធម្មេសុ ទាយាទា, ឱរសា ធម្មនិម្មិតា;
សោណាតិ នាម នាមេន, ហេស្សតិ សត្ថុ សាវិកា។

“តំ សុត្វា មុទិតា ហុត្វា, យាវជីវំ តទា ជិនំ;
មេត្តចិត្តា បរិចរឹ, បច្ចយេហិ វិនាយកំ។

“តេន កម្មេន សុកតេន, ចេតនាបណិធីហិ ច;
ជហិត្វា មានុសំ ទេហំ, តាវតឹសមគច្ឆហំ។

“បច្ឆិមេ ច ភវេ ទានិ, ជាតា សេដ្ឋិកុលេ អហំ;
សាវត្ថិយំ បុរវរេ, ឥទ្ធេ ផីតេ មហទ្ធនេ។

“យទា ច យោព្ពនប្បត្តា, គន្ត្វា បតិកុលំ អហំ;
ទស បុត្តានិ អជនឹ, សុរូបានិ វិសេសតោ។

“សុខេធិតា ច តេ សព្ពេ, ជននេត្តមនោហរា;
អមិត្តានម្បិ រុចិតា, មម បគេវ តេ សិយា។

“តតោ មយ្ហំ អកាមាយ, ទសបុត្តបុរក្ខតោ;
បព្ពជិត្ថ ស មេ ភត្តា, ទេវទេវស្ស សាសនេ។

“តទេកិកា វិចិន្តេសិ, ជីវិតេនាលមត្ថុ មេ;
ចត្តាយ បតិបុត្តេហិ, វុឌ្ឍាយ ច វរាកិយា។

“អហម្បិ តត្ថ គច្ឆិស្សំ, សម្បត្តោ យត្ថ មេ បតិ;
ឯវាហំ ចិន្តយិត្វាន, បព្ពជឹ អនគារិយំ។

“តតោ ច មំ ភិក្ខុនិយោ, ឯកំ ភិក្ខុនុបស្សយេ;
វិហាយ គច្ឆុមោវាទំ, តាបេហិ ឧទកំ ឥតិ។

“តទា ឧទកមាហិត្វា, ឱកិរិត្វាន កុម្ភិយា;
ចុល្លេ ឋបេត្វា អាសីនា, តតោ ចិត្តំ សមាទហឹ។

“ខន្ធេ អនិច្ចតោ ទិស្វា, ទុក្ខតោ ច អនត្តតោ;
ខេបេត្វា អាសវេ សព្ពេ, អរហត្តមបាបុណឹ។

“តទាគន្ត្វា ភិក្ខុនិយោ, ឧណ្ហោទកមបុច្ឆិសុំ;
តេជោធាតុមធិដ្ឋាយ, ខិប្បំ សន្តាបយឹ ជលំ។

“វិម្ហិតា តា ជិនវរំ, ឯតមត្ថមសាវយុំ;
តំ សុត្វា មុទិតោ នាថោ, ឥមំ គាថំ អភាសថ។

“យោ ច វស្សសតំ ជីវេ, កុសីតោ ហីនវីរិយោ;
ឯកាហំ ជីវិតំ សេយ្យោ, វីរិយមារភតោ ទឡ្ហំ។

“អារាធិតោ មហាវីរោ, មយា សុប្បដិបត្តិយា;
អារទ្ធវីរិយានគ្គំ, មមាហ ស មហាមុនិ។

“កិលេសា ឈាបិតា មយ្ហំ…បេ.… កតំ ពុទ្ធស្ស សាសន”ន្តិ។

អថ នំ ភគវា ភិក្ខុនិយោ បដិបាដិយា ឋានន្តរេ ឋបេន្តោ អារទ្ធវីរិយានំ អគ្គដ្ឋានេ ឋបេសិ។ សា ឯកទិវសំ អត្តនោ បដិបត្តិំ បច្ចវេក្ខិត្វា ឧទានវសេន –

១០២. “ទស បុត្តេ វិជាយិត្វា, អស្មិំ រូបសមុស្សយេ;
តតោហំ ទុព្ពលា ជិណ្ណា, ភិក្ខុនឹ ឧបសង្កមឹ។

១០៣. “សា មេ ធម្មមទេសេសិ, ខន្ធាយតនធាតុយោ;
តស្សា ធម្មំ សុណិត្វាន, កេសេ ឆេត្វាន បព្ពជឹ។

១០៤. “តស្សា មេ សិក្ខមានាយ, ទិព្ពចក្ខុ វិសោធិតំ;
បុព្ពេនិវាសំ ជានាមិ, យត្ថ មេ វុសិតំ បុរេ។

១០៥. “អនិមិត្តញ្ច ភាវេមិ, ឯកគ្គា សុសមាហិតា;
អនន្តរាវិមោក្ខាសិ, អនុបាទាយ និព្ពុតា។

១០៦. “បញ្ចក្ខន្ធា បរិញ្ញាតា, តិដ្ឋន្តិ ឆិន្នមូលកា;
ធិ តវត្ថុ ជរេ ជម្មេ, នត្ថិ ទានិ បុនព្ភវោ”តិ។ – ឥមា គាថា អភាសិ;

តត្ថ **រូបសមុស្សយេ**តិ រូបសង្ខាតេ សមុស្សយេ។ អយញ្ហិ រូបសទ្ទោ “ចក្ខុញ្ច បដិច្ច រូបេ ច ឧប្បជ្ជតិ ចក្ខុវិញ្ញាណ”ន្តិអាទីសុ (សំ. និ. ៤.៦០) រូបាយតនេ អាគតោ។ “យំកិញ្ចិ រូបំ អតីតានាគតបច្ចុប្បន្ន”ន្តិអាទីសុ (អ. និ. ៤.១៨១) រូបក្ខន្ធេ។ “បិយរូបេ សាតរូបេ រជ្ជតី”តិអាទីសុ (ម. និ. ១.៤០៩) សភាវេ។ “ពហិទ្ធា រូបានិ បស្សតី”តិអាទីសុ (ទី. និ. ៣.៣៣៨; អ. និ. ១.៤២៧-៤៣៤) កសិណាយតនេ។ “រូបី រូបានិ បស្សតី”តិអាទីសុ (ទី. និ. ៣.៣៣៩; អ. និ. ១.៤៣៥-៤៤២) រូបឈានេ។ “អដ្ឋិញ្ច បដិច្ច ន្ហារុញ្ច បដិច្ច មំសញ្ច បដិច្ច ចម្មញ្ច បដិច្ច អាកាសោ បរិវារិតោ រូបន្ត្វេវ សង្ខំ គច្ឆតី”តិអាទីសុ (ម. និ. ១.៣០៦) រូបកាយេ។ ឥធាបិ រូបកាយេវ ទដ្ឋព្ពោ។ **សមុស្សយ**សទ្ទោបិ អដ្ឋីនំ សរីរស្ស បរិយាយោ។ “សតន្តិ សមុស្សយា”តិអាទីសុ អដ្ឋិសរីរបរិយាយេ។ “អាតុរំ

អសុចិ បូតិ, បស្ស នន្ទេ សមុស្សយ”ន្តិអាទីសុ (ថេរគា. ១៩) សរីរេ។ ឥធាបិ សរីរេ ឯវ ទដ្ឋព្ពោ។ តេន វុត្តំ – “រូបសមុស្សយេ”តិ, រូបសង្ខាតេ សមុស្សយេ សរីរេតិ អត្ថោ។ បត្វាតិ វចនសេសោ។ អស្មឹ រូបសមុស្សយេតិ ហិ ឥមស្មឹ រូបសមុស្សយេ បត្វា ឥមំ រូបកាយំ និស្សាយ ទស បុត្តេ វិជាយិត្វាតិ យោជនា។ **តតោ**តិ តស្មា ទសបុត្តវិជាយនហេតុ។ សា ហិ បឋមវយំ អតិក្កមិត្វា បុត្តកេ វិជាយន្តី អនុក្កមេន ទុព្ពលសរីរា ជរាជិណ្ណា ច អហោសិ។ តេន វុត្តំ “**តតោហំ ទុព្ពលា ជិណ្ណា**”តិ។

តស្សាតិ តតោ, **តស្សា**តិ វា តស្សា សន្តិកេ។ បុន តស្សាតិ ករណេ សាមិវចនំ, តាយាតិ អត្ថោ។ **សិក្ខមានាយា**តិ តិស្សោបិ សិក្ខា សិក្ខមានា។

អនន្តរាវិមោក្ខាសិន្តិ អគ្គមគ្គស្ស អនន្តរា ឧប្បន្នវិមោក្ខា អាសឹ។ រូបី រូបានិ បស្សតីតិអាទយោ ហិ អដ្ឋបិ វិមោក្ខា អនន្តរវិមោក្ខា នាម ន ហោន្តិ។ មគ្គានន្តរំ អនុប្បត្តា ហិ ផលវិមោក្ខា ផលសមាបត្តិកាលេ បវត្តមានាបិ បឋមមគ្គានន្តរមេវ សមុប្បត្តិតោ តំ ឧបាទាយ អនន្តរវិមោក្ខា នាម, យថា មគ្គសមាធិ អានន្តរិកសមាធីតិ វុច្ចតិ។ **អនុបាទាយ និព្ពុតា**តិ រូបាទីសុ កិញ្ចិបិ អគ្គហេត្វា កិលេសបរិនិព្ពានេន និព្ពុតា អាសឹ។

ឯវំ វិជ្ជាត្តយំ វិភាវេត្វា អរហត្តផលេន កូដំ គណ្ហន្តី ឧទានេត្វា, ឥទានិ ជរាយ ចិរកាលំ ឧបទ្ទុតសរីរំ វិគរហន្តី សហ វត្ថុនា តស្ស សមតិក្កន្តភាវំ វិភាវេតុំ “**បញ្ចក្ខន្ធា បរិញ្ញាតា**”តិ ឱសានគាថមាហ។ តត្ថ **ធិ តវត្ថុ ជរេ ជម្មេ**តិ អង្គានំ សិថិលភាវករណាទិនា ជរេ ជម្មេ លាមកេ ហីនេ តវ តុយ្ហំ ធិ អត្ថុ ធិការោ ហោតុ។ **នត្ថិ ទានិ បុនព្ភវោ**តិ តស្មា ត្វំ មយា អតិក្កន្តា អភិភូតាសីតិ អធិប្បាយោ។

សោណាថេរីគាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៩. ភទ្ទាកុណ្ឌលកេសាថេរីគាថាវណ្ណនា

លូនកេសីតិអាទិកា ភទ្ទាយ កុណ្ឌលកេសាយ ថេរិយា គាថា។ អយម្បិ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ ហំសវតីនគរេ កុលគេហេ និព្ពត្តិត្វា វិញ្ញុតំ បត្វា ឯកទិវសំ សត្ថុ សន្តិកេ ធម្មំ សុណន្តី សត្ថារំ ឯកំ ភិក្ខុនឹ ខិប្បាភិញ្ញានំ អគ្គដ្ឋានេ ឋបេន្តំ ទិស្វា, អធិការកម្មំ កត្វា តំ ឋានន្តរំ បត្ថេត្វា យាវជីវំ បុញ្ញានិ កត្វា កប្បសតសហស្សំ ទេវមនុស្សេសុ សំសរិត្វា កស្សបពុទ្ធកាលេ **កិកិស្ស** កាសិរញ្ញោ គេហេ សត្តន្នំ ភគិនីនំ អព្ភន្តរា ហុត្វា, វីសតិ វស្សសហស្សានិ ទស សីលានិ សមាទាយ កោមារិព្រហ្មចរិយំ ចរន្តី សង្ឃស្ស វសនបរិវេណំ ការេត្វា, ឯកំ ពុទ្ធន្តរំ សុគតីសុយេវ សំសរិត្វា ឥមស្មឹ ពុទ្ធុប្បាទេ រាជគហេ សេដ្ឋិកុលេ និព្ពត្តិ។ **ភទ្ទា**តិស្សា នាមំ អហោសិ។ សា មហតា បរិវារេន វឌ្ឍមានា វយប្បត្តា, តស្មឹយេវ នគរេ បុរោហិតស្ស បុត្តំ សត្តុកំ នាម ចោរំ សហោឌ្ឍំ គហេត្វា រាជាណាយ នគរគុត្តិកេន មារេតុំ អាឃាតនំ និយ្យមានំ, សីហបញ្ជរេន ឱលោកេន្តី ទិស្វា បដិពទ្ធចិត្តា ហុត្វា សចេ តំ លភាមិ, ជីវិស្សាមិ; នោ ចេ, មរិស្សាមីតិ សយនេ អធោមុខី និបជ្ជិ។

អថស្សា បិតា តំ បវត្តឹ សុត្វា ឯកធីតុតាយ ពលវសិនេហោ សហស្សលញ្ជំ ទត្វា ឧបាយេនេវ ចោរំ វិស្សជ្ជាបេត្វា គន្ធោទកេន ន្ហាបេត្វា សព្ពាភរណបដិមណ្ឌិតំ ការេត្វា បាសាទំ បេសេសិ។ ភទ្ទាបិ បរិបុណ្ណមនោរថា អតិរេកាលង្ការេន អលង្ករិត្វា តំ បរិចរតិ។ សត្តុកោ កតិបាហំ វីតិនាមេត្វា តស្សា អាភរណេសុ ឧប្បន្នលោភោ ភទ្ទេ, អហំ នគរគុត្តិកេន គហិតមត្តោវ ចោរបបាតេ អធិវត្ថាយ ទេវតាយ “សចាហំ ជីវិតំ លភាមិ, តុយ្ហំ ពលិកម្មំ ឧបសំហរិស្សាមី”តិ បត្ថនំ អាយាចឹ, តស្មា ពលិកម្មំ សជ្ជាបេហីតិ។ សា “តស្ស មនំ បូរេស្សាមី”តិ ពលិកម្មំ សជ្ជាបេត្វា សព្ពាភរណវិភូសិតា សាមិកេន សទ្ធឹ ឯកំ យានំ អភិរុយ្ហ “ទេវតាយ ពលិកម្មំ ករិស្សាមី”តិ ចោរបបាតំ អភិរុហិតុំ អារទ្ធា។

សត្តុកោ ចិន្តេសិ – “សព្ពេសុ អភិរុហន្តេសុ ឥមិស្សា អាភរណំ គហេតុំ ន សក្កា”តិ បរិវារជនំ តត្ថេវ ឋបេត្វា តមេវ ពលិភាជនំ គាហាបេត្វា បព្ពតំ អភិរុហន្តោ តាយ សទ្ធឹ បិយកថំ ន កថេសិ។ សា ឥង្គិតេនេវ តស្សាធិប្បាយំ អញ្ញាសិ។ សត្តុកោ, “ភទ្ទេ, តវ ឧត្តរសាដកំ ឱមុញ្ចិត្វា កាយារុឡ្ហបសាធនំ ភណ្ឌិកំ ករោហី”តិ។ សា, “សាមិ, មយ្ហំ កោ អបរាធោ”តិ? “កឹ នុ មំ, ពាលេ,‘ពលិកម្មត្ថំ អាគតោ’តិ សញ្ញំ ករោសិ? ពលិកម្មាបទេសេន បន តវ អាភរណំ គហេតុំ អាគតោ”តិ។ “កស្ស បន, អយ្យ, បសាធនំ, កស្ស អហ”ន្តិ? “នាហំ ឯតំ វិភាគំ ជានាមី”តិ ។ “ហោតុ, អយ្យ, ឯកំ បន មេ អធិប្បាយំ បូរេហិ, អលង្កតនិយាមេន ច អាលិង្គិតុំ ទេហី”តិ។ សោ “សាធូ”តិ សម្បដិច្ឆិ។ សា តេន សម្បដិច្ឆិតភាវំ ញត្វា បុរតោ អាលិង្គិត្វា បច្ឆតោ អាលិង្គន្តី វិយ

បព្ពតបបាតេ បាតេសិ។ សោ បតិត្វា ចុណ្ណវិចុណ្ណំ អហោសិ។ តាយ កតំ អច្ឆរិយំ ទិស្វា បព្ពតេ អធិវត្ថា ទេវតា កោសល្លំ វិភាវេន្តី ឥមា គាថា អភាសិ –

“ន ហិ សព្ពេសុ ឋានេសុ, បុរិសោ ហោតិ បណ្ឌិតោ;
ឥត្ថីបិ បណ្ឌិតា ហោតិ, តត្ថ តត្ថ វិចក្ខណា។

“ន ហិ សព្ពេសុ ឋានេសុ, បុរិសោ ហោតិ បណ្ឌិតោ;
ឥត្ថីបិ បណ្ឌិតា ហោតិ, លហុំ អត្ថវិចិន្តិកា”តិ។ (អប. ថេរិ. ២.៣.៣១-៣២);

តតោ ភទ្ទា ចិន្តេសិ – “ន សក្កា មយា ឥមិនា និយាមេន គេហំ គន្តុំ, ឥតោវ គន្ត្វា ឯកំ បព្ពជ្ជំ បព្ពជិស្សាមី”តិ និគណ្ឋារាមំ គន្ត្វា និគណ្ឋេ បព្ពជ្ជំ យាចិ។ អថ នំ តេ អាហំសុ – “កេន និយាមេន បព្ពជ្ជា ហោតូ”តិ? “យំ តុម្ហាកំ បព្ពជ្ជាយ ឧត្តមំ, តទេវ ករោថា”តិ។ តេ “សាធូ”តិ តស្សា តាលដ្ឋិនា កេសេ លុញ្ចិត្វា បព្ពាជេសុំ។ បុន កេសា វឌ្ឍន្តា កុណ្ឌលាវដ្ដា ហុត្វា វឌ្ឍេសុំ។ តតោ បដ្ឋាយ សា **កុណ្ឌលកេសា**តិ នាម ជាតា។ សា តត្ថ ឧគ្គហេតព្ពំ សមយំ វាទមគ្គញ្ច ឧគ្គហេត្វា “ឯត្តកំ នាម ឥមេ ជានន្តិ, ឥតោ ឧត្តរិ វិសេសោ នត្ថី”តិ ញត្វា តតោ អបក្កមិត្វា យត្ថ យត្ថ បណ្ឌិតា អត្ថិ, តត្ថ តត្ថ គន្ត្វា តេសំ ជាននសិប្បំ ឧគ្គហេត្វា អត្តនា សទ្ធឹ កថេតុំ សមត្ថំ អទិស្វា យំ យំ គាមំ វា និគមំ វា បវិសតិ, តស្ស ទ្វារេ វាលុការាសិំ កត្វា តត្ថ ជម្ពុសាខំ ឋបេត្វា “យោ មម វាទំ អារោបេតុំ សក្កោតិ, សោ ឥមំ សាខំ មទ្ទតូ”តិ សមីបេ ឋិតទារកានំ សញ្ញំ ទត្វា វសនដ្ឋានំ គច្ឆតិ។ សត្តាហម្បិ ជម្ពុសាខាយ តថេវ ឋិតាយ តំ គហេត្វា បក្កមតិ។

តេន ច សមយេន អម្ហាកំ ភគវា លោកេ ឧប្បជ្ជិត្វា បវត្តិតវរធម្មចក្កោ អនុបុព្ពេន សាវត្ថឹ ឧបនិស្សាយ ជេតវនេ វិហរតិ។ កុណ្ឌលកេសាបិ វុត្តនយេន គាមនិគមរាជធានីសុ វិចរន្តី សាវត្ថឹ បត្វា នគរទ្វារេ វាលុការាសិម្ហិ ជម្ពុសាខំ ឋបេត្វា ទារកានំ សញ្ញំ ទត្វា សាវត្ថឹ បាវិសិ។

អថាយស្មា ធម្មសេនាបតិ ឯកកោវ នគរំ បវិសន្តោ តំ សាខំ ទិស្វា តំ ទមេតុកាមោ ទារកេ បុច្ឆិ – “កស្មាយំ សាខា ឯវំ ឋបិតា”តិ? ទារកា តមត្ថំ អារោចេសុំ។ ថេរោ “យទិ ឯវំ ឥមំ សាខំ មទ្ទថា”តិ អាហ។ ទារកា តំ មទ្ទឹសុ។ កុណ្ឌលកេសា កតភត្តកិច្ចា នគរតោ និក្ខមន្តី តំ សាខំ មទ្ទិតំ ទិស្វា “កេនិទំ មទ្ទិត”ន្តិ បុច្ឆិត្វា ថេរេន មទ្ទាបិតភាវំ ញត្វា “អបក្ខិកោ វាទោ ន សោភតី”តិ សាវត្ថឹ បវិសិត្វា វីថិតោ វីថឹ វិចរន្តី “បស្សេយ្យាថ សមណេហិ សក្យបុត្តិយេហិ សទ្ធឹ មយ្ហំ វាទ”ន្តិ ឧគ្ឃោសេត្វា មហាជនបរិវុតា អញ្ញតរស្មឹ រុក្ខមូលេ និសិន្នំ ធម្មសេនាបតឹ ឧបសង្កមិត្វា បដិសន្ថារំ កត្វា ឯកមន្តំ ឋិតា “កឹ តុម្ហេហិ មម ជម្ពុសាខា មទ្ទាបិតា”តិ បុច្ឆិ។ “អាម, មយា មទ្ទាបិតា”តិ។ “ឯវំ សន្តេ តុម្ហេហិ សទ្ធឹ មយ្ហំ វាទោ ហោតូ”តិ។ “ហោតុ, ភទ្ទេ”តិ។ “កស្ស បុច្ឆា, កស្ស វិស្សជ្ជនា”តិ? “បុច្ឆា នាម អម្ហាកំ បត្តា, ត្វំ យំ អត្តនោ ជាននកំ បុច្ឆា”តិ។ សា សព្ពមេវ អត្តនោ ជាននកំ វាទំ បុច្ឆិ។ ថេរោ តំ សព្ពំ វិស្សជ្ជេសិ។ សា ឧបរិ បុច្ឆិតព្ពំ អជានន្តី តុណ្ហី អហោសិ។ អថ នំ ថេរោ អាហ – “តយា ពហុំ បុច្ឆិតំ, មយម្បិ តំ ឯកំ បញ្ហំ បុច្ឆាមា”តិ។ “បុច្ឆថ, ភន្តេ”តិ។ ថេរោ “ឯកំ នាម កិ”ន្តិ ឥមំ បញ្ហំ បុច្ឆិ។ កុណ្ឌលកេសា នេវ អន្តំ ន កោដឹ បស្សន្តី អន្ធការំ បវិដ្ឋា វិយ ហុត្វា “ន ជានាមិ, ភន្តេ”តិ អាហ។ “ត្វំ ឯត្តកម្បិ អជានន្តី អញ្ញំ កឹ ជានិស្សសី”តិ វត្វា ធម្មំ ទេសេសិ។ សា ថេរស្ស បាទេសុ បតិត្វា, “ភន្តេ, តុម្ហេ សរណំ គច្ឆាមី”តិ អាហ។ “មា មំ ត្វំ, ភទ្ទេ, សរណំ គច្ឆ, សទេវកេ លោកេ អគ្គបុគ្គលំ ភគវន្តមេវ សរណំ គច្ឆា”តិ។ “ឯវំ ករិស្សាមិ, ភន្តេ”តិ សា សាយន្ហសមយេ ធម្មទេសនាវេលាយំ សត្ថុ សន្តិកំ គន្ត្វា បញ្ចបតិដ្ឋិតេន វន្ទិត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ សត្ថា តស្សា ញាណបរិបាកំ ញត្វា –

“សហស្សមបិ ចេ គាថា, អនត្ថបទសំហិតា;
ឯកំ គាថាបទំ សេយ្យោ, យំ សុត្វា ឧបសម្មតី”តិ។ –

ឥមំ គាថមាហ។ គាថាបរិយោសានេ យថាឋិតាវ សហ បដិសម្ភិទាហិ អរហត្តំ បាបុណិ។ តេន វុត្តំ **អបទានេ** (អប. ថេរី ២.៣.១-៥៤) –

“បទុមុត្តរោ នាម ជិនោ, សព្ពធម្មាន បារគូ;
ឥតោ សតសហស្សម្ហិ, កប្បេ ឧប្បជ្ជិ នាយកោ។

“តទាហំ ហំសវតិយំ, ជាតា សេដ្ឋិកុលេ អហុំ;
នានារតនបជ្ជោតេ, មហាសុខសមប្បិតា។

“ឧបេត្វា តំ មហាវីរំ, អស្សោសឹ ធម្មទេសនំ;
តតោ ជាតប្បសាទាហំ, ឧបេសឹ សរណំ ជិនំ។

“តទា មហាការុណិកោ, បទុមុត្តរនាមកោ;
ខិប្បាភិញ្ញានមគ្គន្តិ, ឋបេសិ ភិក្ខុនឹ សុភំ។

“តំ សុត្វា មុទិតា ហុត្វា, ទានំ ទត្វា មហេសិនោ;
និបច្ច សិរសា បាទេ, តំ ឋានមភិបត្ថយឹ។

“អនុមោទិ មហាវីរោ, ភទ្ទេ យំ តេភិបត្ថិតំ;
សមិជ្ឈិស្សតិ តំ សព្ពំ, សុខិនី ហោហិ និព្ពុតា។

“សតសហស្សិតោ កប្បេ, ឱក្កាកកុលសម្ភវោ;
គោតមោ នាម គោត្តេន, សត្ថា លោកេ ភវិស្សតិ។

“តស្ស ធម្មេសុ ទាយាទា, ឱរសា ធម្មនិម្មិតា;
ភទ្ទាកុណ្ឌលកេសាតិ, ហេស្សតិ សត្ថុ សាវិកា។

“តេន កម្មេន សុកតេន, ចេតនាបណិធីហិ ច;
ជហិត្វា មានុសំ ទេហំ, តាវតឹសមគច្ឆហំ។

“តតោ ចុតា យាមមគំ, តតោហំ តុសិតំ គតា;
តតោ ច និម្មានរតឹ, វសវត្តិបុរំ តតោ។

“យត្ថ យត្ថូបបជ្ជាមិ, តស្ស កម្មស្ស វាហសា;
តត្ថ តត្ថេវ រាជូនំ, មហេសិត្តមការយឹ។

“តតោ ចុតា មនុស្សេសុ, រាជូនំ ចក្កវត្តិនំ;
មណ្ឌលីនញ្ច រាជូនំ, មហេសិត្តមការយឹ។

“សម្បត្តឹ អនុភោត្វាន, ទេវេសុ មានុសេសុ ច;
សព្ពត្ថ សុខិតា ហុត្វា, នេកកប្បេសុ សំសរឹ។

“ឥមម្ហិ ភទ្ទកេ កប្បេ, ព្រហ្មពន្ធុ មហាយសោ;
កស្សបោ នាម គោត្តេន, ឧប្បជ្ជិ វទតំ វរោ។

“ឧបដ្ឋាកោ មហេសិស្ស, តទា អាសិ នរិស្សរោ;
កាសិរាជា កិកី នាម, ពារាណសិបុរុត្តមេ។

“តស្ស ធីតា ចតុត្ថាសឹ, ភិក្ខុទាយីតិ វិស្សុតា;
ធម្មំ សុត្វា ជិនគ្គស្ស, បព្ពជ្ជំ សមរោចយឹ។

“អនុជានិ ន នោ តាតោ, អគារេវ តទា មយំ;
វីសវស្សសហស្សានិ, វិចរិម្ហ អតន្ទិតា។

“កោមារិព្រហ្មចរិយំ, រាជកញ្ញា សុខេធិតា;
ពុទ្ធោបដ្ឋាននិរតា, មុទិតា សត្ត ធីតរោ។

“សមណី សមណគុត្តា ច, ភិក្ខុនី ភិក្ខុទាយិកា;
ធម្មា ចេវ សុធម្មា ច, សត្តមី សង្ឃទាយិកា។

“ខេមា ឧប្បលវណ្ណា ច, បដាចារា អហំ តទា;
កិសាគោតមី ធម្មទិន្នា, វិសាខា ហោតិ សត្តមី។

“តេហិ កម្មេហិ សុកតេហិ, ចេតនាបណិធីហិ ច;
ជហិត្វា មានុសំ ទេហំ, តាវតឹសមគច្ឆហំ។

“បច្ឆិមេ ច ភវេ ទានិ, គិរិព្ពជបុរុត្តមេ;
ជាតា សេដ្ឋិកុលេ ផីតេ, យទាហំ យោព្ពនេ ឋិតា។

“ចោរំ វធត្ថំ នីយន្តំ, ទិស្វា រត្តា តហឹ អហំ;
បិតា មេ តំ សហស្សេន, មោចយិត្វា វធា តតោ។

“អទាសិ តស្ស មំ តាតោ, វិទិត្វាន មនំ មម;
តស្សាហមាសឹ វិសដ្ឋា, អតីវ ទយិតា ហិតា។

“សោ មេ ភូសនលោភេន, ពលិមជ្ឈាសយោ ទិសោ;
ចោរប្បបាតំ នេត្វាន, បព្ពតំ ចេតយី វធំ។

“តទាហំ បណមិត្វាន, សត្តុកំ សុកតញ្ជលី;
រក្ខន្តី អត្តនោ បាណំ, ឥទំ វចនមព្រវឹ។

“ឥទំ សុវណ្ណកេយូរំ, មុត្តា វេឡុរិយា ពហូ;
សព្ពំ ហរស្សុ ភទ្ទន្តេ, មញ្ច ទាសីតិ សាវយ។

“ឱរោបយស្សុ កល្យាណិ, មា ពាឡ្ហំ បរិទេវសិ;
ន ចាហំ អភិជានាមិ, អហន្ត្វា ធនមាភតំ។

“យតោ សរាមិ អត្តានំ, យតោ បត្តោស្មិ វិញ្ញុតំ;
ន ចាហំ អភិជានាមិ, អញ្ញំ បិយតរំ តយា។

“ឯហិ តំ ឧបគូហិស្សំ, កត្វាន តំ បទក្ខិណំ;
ន ច ទានិ បុនោ អត្ថិ, មម តុយ្ហញ្ច សង្គមោ។

“ន ហិ សព្ពេសុ ឋានេសុ, បុរិសោ ហោតិ បណ្ឌិតោ;
ឥត្ថីបិ បណ្ឌិតា ហោតិ, តត្ថ តត្ថ វិចក្ខណា។

“ន ហិ សព្ពេសុ ឋានេសុ, បុរិសោ ហោតិ បណ្ឌិតោ;
ឥត្ថីបិ បណ្ឌិតា ហោតិ, លហុំ អត្ថវិចិន្តិកា។

“លហុញ្ច វត ខិប្បញ្ច, និកដ្ឋេ សមចេតយឹ;
មិគំ ឧណ្ណា យថា ឯវំ, តទាហំ សត្តុកំ វធឹ។

“យោ ច ឧប្បតិតំ អត្ថំ, ន ខិប្បមនុពុជ្ឈតិ;
សោ ហញ្ញតេ មន្ទមតិ, ចោរោវ គិរិគព្ភរេ។

“យោ ច ឧប្បតិតំ អត្ថំ, ខិប្បមេវ និពោធតិ;
មុច្ចតេ សត្តុសម្ពាធា, តទាហំ សត្តុកា យថា។

“តទាហំ បាតយិត្វាន, គិរិទុគ្គម្ហិ សត្តុកំ;
សន្តិកំ សេតវត្ថានំ, ឧបេត្វា បព្ពជឹ អហំ។

“សណ្ឌាសេន ច កេសេ មេ, លុញ្ចិត្វា សព្ពសោ តទា;
បព្ពជិត្វាន សមយំ, អាចិក្ខីសុ និរន្តរំ។

“តតោ តំ ឧគ្គហេត្វាហំ, និសីទិត្វាន ឯកិកា;
សមយំ តំ វិចិន្តេសិំ, សុវានោ មានុសំ ករំ។

“ឆិន្នំ គយ្ហ សមីបេ មេ, បាតយិត្វា អបក្កមិ;
ទិស្វា និមិត្តមលភឹ, ហត្ថំ តំ បុឡវាកុលំ។

“តតោ ឧដ្ឋាយ សំវិគ្គា, អបុច្ឆឹ សហធម្មិកេ;
តេ អវោចុំ វិជានន្តិ, តំ អត្ថំ សក្យភិក្ខវោ។

“សាហំ តមត្ថំ បុច្ឆិស្សំ, ឧបេត្វា ពុទ្ធសាវកេ;
តេ មមាទាយ គច្ឆឹសុ, ពុទ្ធសេដ្ឋស្ស សន្តិកំ។

“សោ មេ ធម្មមទេសេសិ, ខន្ធាយតនធាតុយោ;
អសុភានិច្ចទុក្ខាតិ, អនត្តាតិ ច នាយកោ។

“តស្ស ធម្មំ សុណិត្វាហំ, ធម្មចក្ខុំ វិសោធយឹ;
តតោ វិញ្ញាតសទ្ធម្មា, បព្ពជ្ជំ ឧបសម្បទំ។

“អាយាចិតោ តទា អាហ, ឯហិ ភទ្ទេតិ នាយកោ;
តទាហំ ឧបសម្បន្នា, បរិត្តំ តោយមទ្ទសំ។

“បាទបក្ខាលនេនាហំ, ញត្វា សឧទយព្ពយំ;
តថា សព្ពេបិ សង្ខារេ, ឦទិសំ ចិន្តយឹ តទា។

“តតោ ចិត្តំ វិមុច្ចិ មេ, អនុបាទាយ សព្ពសោ;
ខិប្បាភិញ្ញានមគ្គំ មេ, តទា បញ្ញាបយី ជិនោ។

“ឥទ្ធីសុ ច វសី ហោមិ, ទិព្ពាយ សោតធាតុយា;
បរចិត្តានិ ជានាមិ, សត្ថុសាសនការិកា។

“បុព្ពេនិវាសំ ជានាមិ, ទិព្ពចក្ខុ វិសោធិតំ;
ខេបេត្វា អាសវេ សព្ពេ, វិសុទ្ធាសិ សុនិម្មលា។

“បរិចិណ្ណោ មយា សត្ថា, កតំ ពុទ្ធស្ស សាសនំ;
ឱហិតោ គរុកោ ភារោ, ភវនេត្តិ សមូហតា។

“យស្សត្ថាយ បព្ពជិតា, អគារស្មានគារិយំ;
សោ មេ អត្ថោ អនុប្បត្តោ, សព្ពសំយោជនក្ខយោ។

“អត្ថធម្មនិរុត្តីសុ, បដិភានេ តថេវ ច;
ញាណំ មេ វិមលំ សុទ្ធំ, ពុទ្ធសេដ្ឋស្ស សាសនេ។

“កិលេសា ឈាបិតា មយ្ហំ…បេ…. កតំ ពុទ្ធស្ស សាសន”ន្តិ។

អរហត្តំ បន បត្វា តាវទេវ បព្ពជ្ជំ យាចិ។ សត្ថា តស្សា បព្ពជ្ជំ អនុជានិ។ សា ភិក្ខុនុបស្សយំ គន្ត្វាន បព្ពជិត្វា ផលសុខេន និព្ពានសុខេន ច វីតិនាមេន្តី អត្តនោ បដិបត្តឹ បច្ចវេក្ខិត្វា ឧទានវសេន –

១០៧ “លូនកេសី បង្កធរី, ឯកសាដី បុរេ ចរឹ;
អវជ្ជេ វជ្ជមតិនី, វជ្ជេ ចាវជ្ជទស្សិនី។

១០៨"ទិវាវិហារា និក្ខម្ម, គិជ្ឈកូដម្ហិ បព្ពតេ;
អទ្ទសំ វិរជំ ពុទ្ធំ, ភិក្ខុសង្ឃបុរក្ខតំ។

១០៩"និហច្ច ជាណុំ វន្ទិត្វា, សម្មុខា អញ្ជលឹ អកំ;
ឯហិ ភទ្ទេតិ មំ អវច, សា មេ អាសូបសម្បទា។

១១០"ចិណ្ណា អង្គា ច មគធា, វជ្ជី កាសី ច កោសលា;
អនណា បណ្ណាស វស្សានិ, រដ្ឋបិណ្ឌំ អភុញ្ជហំ។

១១១"បុញ្ញំ វត បសវិ ពហុំ, សប្បញ្ញោ វតាយំ ឧបាសកោ;
យោ ភទ្ទាយ ចីវរំ អទាសិ, វិប្បមុត្តាយ សព្ពគន្ថេហី"តិ។ –

ឥមា គាថា អភាសិ។

តត្ថ **លូនកេសី**តិ លូនា លុញ្ចិតា កេសា មយ្ហន្តិ លូនកេសី, និគណ្ឋេសុ បព្ពជ្ជាយ តាលដ្ឋិនា លុញ្ចិតកេសា, តំ សន្ធាយ វទតិ។ **បង្កធរី**តិ ទន្តកដ្ឋស្ស អខាទនេន ទន្តេសុ មលបង្កធារណតោ បង្កធរី។ **ឯកសាដី**តិ និគណ្ឋចារិត្តវសេន ឯកសាដិកា។ **បុរេ ចរិ**ន្តិ បុព្ពេ និគណ្ឋី ហុត្វា ឯវំ វិចរិំ។ **អវជ្ជេ វជ្ជមតិនី**តិ ន្ហានុច្ឆាទនទន្តកដ្ឋខាទនាទិកេ អនវជ្ជេ សាវជ្ជសញ្ញី។ **វជ្ជេ ចាវជ្ជទស្សិនី**តិ មានមក្ខបលាសវិបល្លាសាទិកេ សាវជ្ជេ អនវជ្ជទិដ្ឋី។

ទិវាវិហារា និក្ខម្មាតិ អត្តនោ ទិវាវិហារដ្ឋានតោ និក្ខមិត្វា។ អយម្បិ ឋិតមជ្ឈន្ហិកវេលាយំ ថេរេន សមាគតា តស្ស បញ្ហស្ស វិស្សជ្ជនេន ធម្មទេសនាយ ច និហតមានទប្បា បសន្នមានសា ហុត្វា សត្ថុ សន្តិកំ ឧបសង្កមិតុកាមាវ អត្តនោ វសនដ្ឋានំ គន្ត្វា ទិវាដ្ឋានេ និសីទិត្វា សាយន្ហសមយេ សត្ថុ សន្តិកំ ឧបសង្កមិត្វា។

និហច្ច ជាណុំ វន្ទិត្វាតិ ជាណុទ្វយំ បថវិយំ និហន្ត្វា បតិដ្ឋបេត្វា បញ្ចបតិដ្ឋិតេន វន្ទិត្វា។ **សម្មុខា អញ្ជលឹ អក**ន្តិ សត្ថុ សម្មុខា ទសនខសមោធានសមុជ្ជលំ អញ្ជលឹ អកាសឹ។ **ឯហិ, ភទ្ទេតិ មំ អវច, សា មេ អាសូបសម្បទា**តិ យំ មំ ភគវា អរហត្តំ បត្វា បព្ពជ្ជញ្ច ឧបសម្បទញ្ច យាចិត្វា ឋិតំ "ឯហិ, ភទ្ទេ, ភិក្ខុនុបស្សយំ គន្ត្វា ភិក្ខុនីនំ សន្តិកេ បព្ពជ ឧបសម្បជ្ជស្សូ"តិ អវច អាណាបេសិ។ សា សត្ថុ អាណា មយ្ហំ ឧបសម្បទាយ ការណត្តា ឧបសម្បទា អាសិ អហោសិ។

ចិណ្ណាតិអាទិកា ទ្វេ គាថា អញ្ញាព្យាករណគាថា។ តត្ថ **ចិណ្ណា អង្គា ច មគធា**តិ យេ ឥមេ អង្គា ច មគធា ច វជ្ជី ច កាសី ច កោសលា ច ជនបទា បុព្ពេ សាណាយ មយា រដ្ឋបិណ្ឌំ ភុញ្ជន្តិយា ចិណ្ណា ចរិតា, តេសុយេវ សត្ថារា សមាគមតោ បដ្ឋាយ អនណា និទ្ទោសា អបគតកិលេសា ហុត្វា បញ្ញាស សំវច្ឆរានិ រដ្ឋបិណ្ឌំ អភុញ្ជឹ អហំ។

យេន អភិប្បសន្នមានសេន ឧបាសកេន អត្តនោ ចីវរំ ទិន្នំ, តស្ស បុញ្ញវិសេសកិត្តនមុខេន អញ្ញំ ព្យាករោន្តី **"បុញ្ញំ វត បសវី ពហុ"**ន្តិ ឱសានគាថមាហ។ សា សុវិញ្ញេយ្យាវ។

ភទ្ទាកុណ្ឌលកេសាថេរីគាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

១០. បដាចារាថេរីគាថាវណ្ណនា

នង្គលេហិ កសំ ខេត្តន្តិអាទិកា បដាចារាយ ថេរិយា គាថា។ អយម្បិ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ ហំសវតីនគរេ កុលគេហេ និព្ពត្តិត្វា វិញ្ញុតំ បត្វា, ឯកទិវសំ សត្ថុ សន្តិកេ ធម្មំ សុណន្តី សត្ថារំ ឯកំ ភិក្ខុនីវិនយធរានំ អគ្គដ្ឋានេ ឋបេន្តំ ទិស្វា, អធិការកម្មំ កត្វា តំ ឋានន្តរំ បត្ថេសិ។ សា យាវជីវំ កុសលំ កត្វា ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តី កស្សបពុទ្ធកាលេ កិកិស្ស កាសិរញ្ញោ គេហេ បដិសន្ធឹ គហេត្វា សត្តន្នំ ភគិនីនំ អព្ភន្តរា ហុត្វា វីសតិ វស្សសហស្សានិ ព្រហ្មចរិយំ ចរិត្វា ភិក្ខុសង្ឃស្ស បរិវេណំ អកាសិ។ សា តតោ ចុតា ទេវលោកេ និព្ពត្តា, ឯកំ ពុទ្ធន្តរំ ទិព្ពសម្បត្តឹ អនុភវិត្វា ឥមស្មឹ ពុទ្ធុប្បាទេ សាវត្ថិយំ សេដ្ឋិគេហេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តា អត្តនោ គេហេ ឯកេន កម្មការេន សទ្ធឹ កិលេសសន្ថវំ អកាសិ។ តំ មាតាបិតរោ សមជាតិកស្ស កុមារស្ស ទាតុំ ទិវសំ សណ្ឋបេសុំ។ តំ ញត្វា សា ហត្ថសារំ គហេត្វា តេន កតសន្ថវេន បុរិសេន សទ្ធឹ អគ្គទ្វារេន និក្ខមិត្វា ឯកស្មឹ គាមកេ វសន្តី គព្ភិនី អហោសិ។ សា បរិបក្កេ គព្ភេ "កឹ ឥធ អនាថវាសេន, កុលគេហំ គច្ឆាម, សាមី"តិ វត្វា តស្មឹ "អជ្ជ គច្ឆាម, ស្វេ គច្ឆាមា"តិ កាលក្ខេបំ ករោន្តេ "នាយំ ពាលោ មំ នេស្សតី"តិ តស្មឹ ពហិ គតេ គេហេ បដិសាមេតព្ពំ បដិសាមេត្វា "កុលឃរំ គតាតិ មយ្ហំ សាមិកស្ស កថេថា"តិ បដិវិស្សកឃរវាសីនំ អាចិក្ខិត្វា

“ឯកិកាវ កុលឃរំ គមិស្សាមី”តិ មគ្គំ បដិបជ្ជិ ។ សោ អាគន្ត្វា គេហេ តំ អបស្សន្តោ បដិវិស្សកេ បុច្ឆិត្វា “កុលឃរំ គតា”តិ សុត្វា “មំ និស្សាយ កុលធីតា អនាថា ជាតា”តិ បទានុបទំ គន្ត្វា សម្បាបុណិ។ តស្សា អន្តរាមគ្គេ ឯវ គព្ភវុដ្ឋានំ អហោសិ។ សា បសុតកាលតោ បដ្ឋាយ បដិប្បស្សទ្ធគមនុស្សុក្កា សាមិកំ គហេត្វា និវត្តិ។ ទុតិយវារម្បិ គព្ភិនី អហោសីតិអាទិ សព្ពំ បុរិមនយេនេវ វិត្ថារេតព្ពំ។

អយំ បន វិសេសោ – យទា តស្សា អន្តរាមគ្គេ កម្មជវាតា ចលឹសុ, តទា មហាអកាលមេឃោ ឧទបាទិ។ សមន្តតោ វិជ្ជុលតាហិ អាទិត្តំ វិយ មេឃថនិតេហិ ភិជ្ជមានំ វិយ ច ឧទកធារានិបាតនិរន្តរំ នភំ អហោសិ។ សា តំ ទិស្វា, “សាមិ, មេ អនោវស្សកំ ឋានំ ជានាហី”តិ អាហ។ សោ ឥតោ ចិតោ ច ឱលោកេន្តោ ឯកំ តិណសញ្ឆន្នំ គុម្ពំ ទិស្វា តត្ថ គន្ត្វា ហត្ថគតាយ វាសិយា តស្មឹ គុម្ពេ ទណ្ឌកេ ឆិន្ទិតុកាមោ តិណេហិ សញ្ឆាទិតវម្មិកសីសន្តេ ឧដ្ឋិតរុក្ខទណ្ឌកំ ឆិន្ទិ។ តាវទេវ ច នំ តតោ វម្មិកតោ និក្ខមិត្វា ឃោរវិសោ អាសីវិសោ ឌំសិ។ សោ តត្ថេវ បតិត្វា កាលមកាសិ។ សា មហាទុក្ខំ អនុភវន្តី តស្ស អាគមនំ ឱលោកេន្តី ទ្វេបិ ទារកេ វាតវុដ្ឋី អសហមានេ វិរវន្តេ ឧរន្តរេ កត្វា, ទ្វីហិ ជាណុកេហិ ទ្វីហិ ហត្ថេហិ ច ភូមឹ ឧប្បីឡេត្វា យថាឋិតាវ រត្តឹ វីតិនាមេត្វា វិភាតាយ រត្តិយា មំសបេសិវណ្ណំ ឯកំ បុត្តំ បិលោតិកចុម្ពដកេ និបជ្ជាបេត្វា ហត្ថេហិ ឧរេហិ ច បរិគ្គហេត្វា, ឥតរំ “ឯហិ, តាត, បិតា តេ ឥតោ គតោ”តិ វត្វា សាមិកេន គតមគ្គេន គច្ឆន្តី តំ វម្មិកសមីបេ កាលង្កតំ និសិន្នំ ទិស្វា “មំ និស្សាយ មម សាមិកោ មតោ”តិ រោទន្តី បរិទេវន្តី សកលរត្តឹ ទេវេន វុដ្ឋត្តា ជណ្ណុកប្បមាណំ ថនប្បមាណំ ឧទកំ សវន្តឹ អន្តរាមគ្គេ នទឹ បត្វា, អត្តនោ មន្ទពុទ្ធិតាយ ទុព្ពលតាយ ច ទ្វីហិ ទារកេហិ សទ្ធឹ ឧទកំ ឱតរិតុំ អវិសហន្តី ជេដ្ឋបុត្តំ ឱរិមតីរេ ឋបេត្វា ឥតរំ អាទាយ បរតីរំ គន្ត្វា សាខាភង្គំ អត្ថរិត្វា តត្ថ បិលោតិកចុម្ពដកេ និបជ្ជាបេត្វា “ឥតរស្ស សន្តិកំ គមិស្សាមី”តិ ពាលបុត្តកំ បហាតុំ អសក្កោន្តី បុនប្បុនំ និវត្តិត្វា ឱលោកយមានា នទឹ ឱតរតិ។

អថស្សា នទីមជ្ឈំ គតកាលេ ឯកោ សេនោ តំ ទារកំ ទិស្វា “មំសបេសី”តិ សញ្ញាយ អាកាសតោ ភស្សិ។ សា តំ ទិស្វា ឧភោ ហត្ថេ ឧក្ខិបិត្វា “សូសូ”តិ តិក្ខត្តុំ មហាសទ្ទំ និច្ឆារេសិ។ សេនោ ទូរភាវេន តំ អនាទិយន្តោ កុមារំ គហេត្វា វេហាសំ ឧប្បតិ។ ឱរិមតីរេ ឋិតោ បុត្តោ ឧភោ ហត្ថេ ឧក្ខិបិត្វា មហាសទ្ទំ និច្ឆារយមានំ ទិស្វា “មំ សន្ធាយ វទតី”តិ សញ្ញាយ វេគេន ឧទកេ បតិ។ ឥតិ ពាលបុត្តកោ សេនេន, ជេដ្ឋបុត្តកោ ឧទកេន ហតោ។ សា “ឯកោ មេ បុត្តោ សេនេន គហិតោ, ឯកោ ឧទកេន វូឡ្ហោ, បន្ថេ មេ បតិ មតោ”តិ រោទន្តី បរិទេវន្តី គច្ឆន្តី សាវត្ថិតោ អាគច្ឆន្តំ ឯកំ បុរិសំ ទិស្វា បុច្ឆិ – “កត្ថ វាសិកោសិ, តាតា”តិ? “សាវត្ថិវាសិកោម្ហិ, អម្មា”តិ។ “សាវត្ថិយំ អសុកវីថិយំ អសុកកុលំ នាម អត្ថិ, តំ ជានាសិ, តាតា”តិ? “ជានាមិ, អម្ម, តំ បន មា បុច្ឆិ, អញ្ញំ បុច្ឆា”តិ។ “អញ្ញេន មេ បយោជនំ នត្ថិ, តទេវ បុច្ឆាមិ, តាតា”តិ។ “អម្ម, ត្វំ អត្តនោ អនាចិក្ខិតុំ ន ទេសិ, អជ្ជ តេ សព្ពរត្តឹ ទេវោ វស្សន្តោ ទិដ្ឋោ”តិ? “ទិដ្ឋោ មេ, តាត, មយ្ហមេវ សោ សព្ពរត្តឹ វុដ្ឋោ, តំ ការណំ បច្ឆា កថេស្សាមិ, ឯតស្មឹ តាវ មេ សេដ្ឋិគេហេ បវត្តឹ កថេហី”តិ។ “អម្ម, អជ្ជ រត្តិយំ សេដ្ឋី ច ភរិយា ច សេដ្ឋិបុត្តោ ចាតិ តយោបិ ជនេ អវត្ថរមានំ គេហំ បតិ, តេ ឯកចិតកាយំ ឈាយន្តិ, ស្វាយំ ធូមោ បញ្ញាយតិ, អម្មា”តិ។ សា តស្មឹ ខណេ និវត្ថវត្ថម្បិ បតមានំ ន សញ្ជានិ។ សោកុម្មត្តត្តំ បត្វា ជាតរូបេនេវ –

“ឧភោ បុត្តា កាលង្កតា, បន្ថេ មយ្ហំ បតី មតោ;
មាតា បិតា ច ភាតា ច, ឯកចិតម្ហិ ឌយ្ហរេ”តិ។ (អប. ថេរី ២.២.៤៩៨) –

វិលបន្តី បរិព្ភមតិ។

តតោ បដ្ឋាយ តស្សា និវាសនមត្តេនបិ បដេន អចរណតោ បតិតាចារត្តា **បដាចារា**ត្វេវ សមញ្ញា អហោសិ។ តំ ទិស្វា មនុស្សា “គច្ឆ, ឧម្មត្តិកេ”តិ កេចិ កចវរំ មត្ថកេ ខិបន្តិ, អញ្ញេ បំសុំ ឱកិរន្តិ, អបរេ លេឌ្ឌុំ ខិបន្តិ។ សត្ថា ជេតវនេ មហាបរិសាមជ្ឈេ និសីទិត្វា ធម្មំ ទេសេន្តោ តំ តថា បរិព្ភមន្តឹ ទិស្វា ញាណបរិបាកញ្ច ឱលោកេត្វា យថា វិហារាភិមុខី អាគច្ឆតិ, តថា អកាសិ។ បរិសា តំ ទិស្វា “ឥមិស្សា ឧម្មត្តិកាយ ឥតោ អាគន្តុំ មាទត្ថា”តិ អាហ។ “ភគវា មា នំ វារយិត្ថា”តិ វត្វា អវិទូរដ្ឋានំ អាគតកាលេ “សតឹ បដិលភ ភគិនី”តិ អាហ។ សា តាវទេវ ពុទ្ធានុភាវេន សតឹ បដិលភិត្វា និវត្ថវត្ថស្ស បតិតភាវំ សល្លក្ខេត្វា ហិរោត្តប្បំ បច្ចុបដ្ឋបេត្វា ឧក្កុដិកំ ឧបនិសជ្ជាយ និសីទិ។ ឯកោ បុរិសោ ឧត្តរសាដកំ ខិបិ។ សា តំ និវាសេត្វា សត្ថារំ ឧបសង្កមិត្វា បញ្ចបតិដ្ឋិតេន វន្ទិត្វា, “ភន្តេ, អវស្សយោ មេ ហោថ, ឯកំ មេ បុត្តំ សេនោ គណ្ហិ, ឯកោ ឧទកេន វូឡ្ហោ, បន្ថេ បតិ មតោ, មាតាបិតរោ ភាតា ច គេហេន អវត្ថដា មតា ឯកចិតកស្មឹ ឈាយន្តី”តិ សា សោកការណំ អាចិក្ខិ។ សត្ថា “បដាចារេ, មា ចិន្តយិ, តវ អវស្សយោ ភវិតុំ សមត្ថស្សេវ សន្តិកំ អាគតាសិ។ យថា ហិ ត្វំ ឥទានិ បុត្តាទីនំ មរណនិមិត្តំ អស្សូនិ បវត្តេសិ, ឯវំ អនមតគ្គេ សំសារេ បុត្តាទីនំ មរណហេតុ បវត្តិតំ អស្សុ ចតុន្នំ មហាសមុទ្ទានំ ឧទកតោ ពហុតរ”ន្តិ ទស្សេន្តោ –

“ចតូសុ សមុទ្ទេសុ ជលំ បរិត្តកំ, តតោ ពហុំ អស្សុជលំ អនប្បកំ;
ទុក្ខេន ផុដ្ឋស្ស នរស្ស សោចនា, កឹ ការណា អម្ម តុវំ បមជ្ជសី”តិ។ (ធ. ប. អដ្ឋ. ១.១១២ បដាចារាថេរីវត្ថុ) –

គាថំ អភាសិ។

ឯវំ សត្ថរិ អនមតគ្គបរិយាយកថំ (សំ. និ. ២.១២៥-១២៦) កថេន្តេ តស្សា សោកោ តនុតរភាវំ អគមាសិ។ អថ នំ តនុភូតសោកំ ញត្វា “បដាចារេ, បុត្តាទយោ នាម បរលោកំ គច្ឆន្តស្ស តាណំ វា លេណំ វា សរណំ វា ភវិតុំ ន សក្កោន្តី”តិ វិជ្ជមានាបិ តេ ន សន្តិ ឯវ, តស្មា បណ្ឌិតេន អត្តនោ សីលំ វិសោធេត្វា និព្ពានគាមិមគ្គោយេវ សាធេតព្ពោតិ ទស្សេន្តោ –

“ន សន្តិ បុត្តា តាណាយ, ន បិតា នាបិ ពន្ធវា;
អន្តកេនាធិបន្នស្ស, នត្ថិ ញាតីសុ តាណតា។

“ឯតមត្ថវសំ ញត្វា, បណ្ឌិតោ សីលសំវុតោ;
និព្ពានគមនំ មគ្គំ, ខិប្បមេវ វិសោធយេ”តិ។ (ធ. ប. ២៨៨-២៨៩) –

ឥមាហិ គាថាហិ ធម្មំ ទេសេសិ។ ទេសនាវសានេ បដាចារា សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋហិត្វា សត្ថារំ បព្ពជ្ជំ យាចិ។ សត្ថា តំ ភិក្ខុនីនំ សន្តិកំ នេត្វា បព្ពាជេសិ។ សា លទ្ធូបសម្បទា ឧបរិមគ្គត្ថាយ វិបស្សនាយ កម្មំ ករោន្តី ឯកទិវសំ ឃដេន ឧទកំ អាទាយ បាទេ ធោវន្តី ឧទកំ អាសិញ្ចិ។ តំ ថោកំ ឋានំ គន្ត្វា បច្ឆិជ្ជិ, ទុតិយវារំ អាសិត្តំ តតោ ទូរំ អគមាសិ, តតិយវារំ អាសិត្តំ តតោបិ ទូរតរំ អគមាសិ។ សា តទេវ អារម្មណំ គហេត្វា តយោ វយេ បរិច្ឆិន្ទិត្វា “មយា បឋមំ អាសិត្តឧទកំ វិយ ឥមេ សត្តា បឋមវយេបិ មរន្តិ, តតោ ទូរំ គតំ ទុតិយវារំ អាសិត្តំ ឧទកំ វិយ មជ្ឈិមវយេបិ, តតោ ទូរតរំ គតំ តតិយវារំ អាសិត្តំ ឧទកំ វិយ បច្ឆិមវយេបិ មរន្តិយេវា”តិ ចិន្តេសិ។ សត្ថា គន្ធកុដិយំ និសិន្នោវ ឱភាសំ ផរិត្វា តស្សា សម្មុខេ ឋត្វា កថេន្តោ វិយ “ឯវមេតំ, បដាចារេ, សព្ពេបិមេ សត្តា មរណធម្មា, តស្មា បញ្ចន្នំ ខន្ធានំ ឧទយព្ពយំ អបស្សន្តស្ស វស្សសតំ ជីវតោ តំ បស្សន្តស្ស ឯកាហម្បិ ឯកក្ខណម្បិ ជីវិតំ សេយ្យោ”តិ ឥមមត្ថំ ទស្សេន្តោ –

“យោ ច វស្សសតំ ជីវេ, អបស្សំ ឧទយព្ពយំ;
ឯកាហំ ជីវិតំ សេយ្យោ, បស្សតោ ឧទយព្ពយ”ន្តិ។ (ធ. ប. ១១៣) –

គាថមាហ។ គាថាបរិយោសានេ បដាចារា សហ បដិសម្ភិទាហិ អរហត្តំ បាបុណិ។ តេន វុត្តំ **អបទានេ** (អប. ថេរី ២.២.៤៦៨-៥១១) –

“បទុមុត្តរោ នាម ជិនោ, សព្ពធម្មាន បារគូ;
ឥតោ សតសហស្សម្ហិ, កប្បេ ឧប្បជ្ជិ នាយកោ។

“តទាហំ ហំសវតិយំ, ជាតា សេដ្ឋិកុលេ អហុំ;
នានារតនបជ្ជោតេ, មហាសុខសមប្បិតា។

“ឧបេត្វា តំ មហាវីរំ, អស្សោសឹ ធម្មទេសនំ;
តតោ ជាតប្បសាទាហំ, ឧបេសឹ សរណំ ជិនំ។

“តតោ វិនយធារីនំ, អគ្គំ វណ្ណេសិ នាយកោ;
ភិក្ខុនឹ លជ្ជិនឹ តាទឹ, កប្បាកប្បវិសារទំ។

“តទា មុទិតចិត្តាហំ, តំ ឋានមភិកង្ខិនី;
និមន្តេត្វា ទសពលំ, សសង្ឃំ លោកនាយកំ។

“ភោជយិត្វាន សត្តាហំ, ទទិត្វាវ តិចីវរំ;
និបច្ច សិរសា បាទេ, ឥទំ វចនមព្រវឹ។

“យា តយា វណ្ណិតា វីរ, ឯតោ អដ្ឋមកេ មុនិ;
តាទិសាហំ ភវិស្សាមិ, យទិ សិជ្ឈតិ នាយក។

“តទា អវោច មំ សត្ថា, ភទ្ទេ មា ភាយិ អស្សស;
អនាគតម្ហិ អទ្ធានេ, លច្ឆសេ តំ មនោរថំ។

“សតសហស្សិតោ កប្បេ, ឱក្កាកកុលសម្ភវោ;
គោតមោ នាម គោត្តេន, សត្ថា លោកេ ភវិស្សតិ។

“តស្ស ធម្មេសុ ទាយាទា, ឱរសា ធម្មនិម្មិតា;
បដាចារាតិ នាមេន, ហេស្សតិ សត្ថុ សាវិកា។

“តទាហំ មុទិតា ហុត្វា, យាវជីវំ តទា ជិនំ;
មេត្តចិត្តា បរិចរិំ, សសង្ឃំ លោកនាយកំ។

“តេន កម្មេន សុកតេន, ចេតនាបណិធីហិ ច;
ជហិត្វា មានុសំ ទេហំ, តាវតិំសមគច្ឆហំ។

“ឥមម្ហិ ភទ្ទកេ កប្បេ, ព្រហ្មពន្ធុ មហាយសោ;
កស្សបោ នាម គោត្តេន, ឧប្បជ្ជិ វទតំ វរោ។

“ឧបដ្ឋាកោ មហេសិស្ស, តទា អាសិ នរិស្សរោ;
កាសិរាជា កិកី នាម, ពារាណសិបុរុត្តមេ។

“តស្សាសិំ តតិយា ធីតា, ភិក្ខុនី ឥតិ វិស្សុតា;
ធម្មំ សុត្វា ជិនគ្គស្ស, បព្ពជ្ជំ សមរោចយិំ។

“អនុជានិ ន នោ តាតោ, អគារេវ តទា មយំ;
វីសវស្សសហស្សានិ, វិចរិម្ហ អតន្ទិតា។

“កោមារិព្រហ្មចរិយំ, រាជកញ្ញា សុខេធិតា;
ពុទ្ធោបដ្ឋាននិរតា, មុទិតា សត្តធីតរោ។

“សមណី សមណគុត្តា ច, ភិក្ខុនី ភិក្ខុទាយិកា;
ធម្មា ចេវ សុធម្មា ច, សត្តមី សង្ឃទាយិកា។

“អហំ ឧប្បលវណ្ណា ច, ខេមា ភទ្ទា ច ភិក្ខុនី;
កិសាគោតមី ធម្មទិន្នា, វិសាខា ហោតិ សត្តមី។

“តេហិ កម្មេហិ សុកតេហិ, ចេតនាបណិធីហិ ច;
ជហិត្វា មានុសំ ទេហំ, តាវតិំសមគច្ឆហំ។

“បច្ឆិមេ ច ភវេ ទានិ, ជាតា សេដ្ឋិកុលេ អហំ;
សាវត្ថិយំ បុរវរេ, ឥទ្ធេ ផីតេ មហទ្ធនេ។

“យទា ច យោព្ពនូបេតា, វិតក្កវសគា អហំ;
នរំ ជារបតិំ ទិស្វា, តេន សទ្ធិំ អគច្ឆហំ។

“ឯកបុត្តបសូតាហំ, ទុតិយោ កុច្ឆិយា មម;
តទាហំ មាតាបិតរោ, ឱក្ខាមីតិ សុនិច្ឆិតា។

“នារោចេសិ បតី មយ្ហំ, តទា តម្ហិ បវាសិតេ;
ឯកិកា និគ្គតា គេហា, គន្តុំ សាវត្ថិមុត្តមំ។

“តតោ មេ សាមិ អាគន្ត្វា, សម្ភាវេសិ បថេ មមំ;
តទា មេ កម្មជា វាតា, ឧប្បន្នា អតិទារុណា។

“ឧដ្ឋិតោ ច មហាមេឃោ, បសូតិសមយេ មម;
ទព្ពត្ថាយ តទា គន្ត្វា, សាមិ សប្បេន មារិតោ។

“តទា វិជាតទុក្ខេន, អនាថា កបណា អហំ;
កុន្នទឹ បូរិតំ ទិស្វា, គច្ឆន្តី សកុលាលយំ។

“ពាលំ អាទាយ អតរិំ, បារកូលេ ច ឯកកំ;
សាយេត្វា ពាលកំ បុត្តំ, ឥតរំ តរណាយហំ។

“និវត្តា ឧក្កុសោ ហាសិ, តរុណំ វិលបន្តកំ;
ឥតរញ្ច វហី សោតោ, សាហំ សោកសមប្បិតា។

“សាវត្ថិនគរំ គន្ត្វា, អស្សោសិំ សជនេ មតេ;
តទា អវោចំ សោកដ្ដា, មហាសោកសមប្បិតា។

“ឧភោ បុត្តា កាលង្កតា, បន្ថេ មយ្ហំ បតី មតោ;
មាតា បិតា ច ភាតា ច, ឯកចិតម្ហិ ឌយ្ហរេ។

“តទា កិសា ច បណ្ឌុ ច, អនាថា ទីនមានសា;
ឥតោ តតោ ភមន្តីហំ, អទ្ទសំ នរសារថិំ។

“តតោ អវោច មំ សត្ថា, បុត្តេ មា សោចិ អស្សស;
អត្តានំ តេ គវេសស្សុ, កិំ និរត្ថំ វិហញ្ញសិ។

“ន សន្តិ បុត្តា តាណាយ, ន ញាតី នាបិ ពន្ធវា;
អន្តកេនាធិបន្នស្ស, នត្ថិ ញាតីសុ តាណតា។

“តំ សុត្វា មុនិនោ វាក្យំ, បឋមំ ផលមជ្ឈគំ;
បព្ពជិត្វាន នចិរំ, អរហត្តមបាបុណិំ។

“ឥទ្ធីសុ ច វសី ហោមិ, ទិព្ពាយ សោតធាតុយា;
បរចិត្តានិ ជានាមិ, សត្ថុសាសនការិកា។

“បុព្ពេនិវាសំ ជានាមិ, ទិព្ពចក្ខុ វិសោធិតំ;
ខេបេត្វា អាសវេ សព្ពេ, វិសុទ្ធាសិំ សុនិម្មលា។

“តតោហំ វិនយំ សព្ពំ, សន្តិកេ សព្ពទស្សិនោ;
ឧគ្គហិំ សព្ពវិត្ថារំ, ព្យាហរិញ្ច យថាតថំ។

“ជិនោ តស្មិំ គុណេ តុដ្ឋោ, ឯតទគ្គេ ឋបេសិ មំ;
អគ្គា វិនយធារីនំ, បដាចារាវ ឯកិកា។

“បរិចិណ្ណោ មយា សត្ថា, កតំ ពុទ្ធស្ស សាសនំ;
ឱហិតោ គរុកោ ភារោ, ភវនេត្តិ សមូហតា។

“យស្សត្ថាយ បព្ពជិតា, អគារស្មានគារិយំ;
សោ មេ អត្ថោ អនុប្បត្តោ, សព្ពសំយោជនក្ខយោ។

“កិលេសា ឈាបិតា មយ្ហំ...បេ.... កតំ ពុទ្ធស្ស សាសន”ន្តិ។

អរហត្តំ បន បត្វា សេក្ខកាលេ អត្តនោ បដិបត្តិំ បច្ចវេក្ខិត្វា ឧបរិវិសេសស្ស និព្ពត្តិតាការំ វិភាវេន្តី ឧទានវសេន –

១១២. “នង្គលេហិ កសំ ខេត្តំ, ពីជានិ បវបំ ឆមា;
បុត្តទារានិ បោសេន្តា, ធនំ វិន្ទន្តិ មាណវា។

១១៣. “កិមហំ សីលសម្បន្នា, សត្ថុសាសនការិកា;
និព្ពានំ នាធិគច្ឆាមិ, អកុសីតា អនុទ្ធតា។

១១៤. “បាទេ បក្ខាលយិត្វាន, ឧទកេសុ ករោមហំ;
បាទោទកញ្ច ទិស្វាន, ថលតោ និន្នមាគតំ។

១១៥. “តតោ ចិត្តំ សមាធេសិំ, អស្សំ ភទ្រំវជានិយំ;
តតោ ទីបំ គហេត្វាន, វិហារំ បាវិសិំ អហំ;
សេយ្យំ ឱលោកយិត្វាន, មញ្ចកម្ហិ ឧបាវិសិំ។

១១៦. “តតោ សូចិំ គហេត្វាន, វដ្ដិំ ឱកស្សយាមហំ;
បទីបស្សេវ និព្ពានំ, វិមោក្ខោ អហុ ចេតសោ”តិ។ – ឥមា គាថា អភាសិ;

តត្ថ **កស**ន្តិ កសន្តា កសិកម្មំ ករោន្តា។ ពហុត្ថេ ហិ ឥទំ ឯកវចនំ។ **បវប**ន្តិ ពីជានិ វបន្តា។ **ឆមា**តិ ឆមាយំ។ ភុម្មត្ថេ ហិ ឥទំ បច្ចត្តវចនំ។ អយញ្ហេត្ថ សង្ខេបត្ថោ – ឥមេ មាណវា សត្តា នង្គលេហិ ផាលេហិ ខេត្តំ កសន្តា យថាធិប្បាយំ ខេត្តភូមិយំ បុព្ពណ្ណាបរណ្ណភេទានិ ពីជានិ វបន្តា តំហេតុ តំនិមិត្តំ អត្តានំ បុត្តទារាទីនិ បោសេន្តា ហុត្វា ធនំ បដិលភន្តិ។ ឯវំ ឥមស្មិំ លោកេ យោនិសោ បយុត្តោ បច្ចត្តបុរិសការោ នាម សផលោ សឧទយោ។

តត្ថ **កិមហំ សីលសម្បន្នា, សត្ថុសាសនការិកា។ និព្ពានំ នាធិគច្ឆាមិ, អកុសីតា អនុទ្ធតា**តិ អហំ សុវិសុទ្ធសីលា អារទ្ធវីរិយតាយ អកុសីតា អជ្ឈត្តំ សុសមាហិតចិត្តតាយ អនុទ្ធតា ច ហុត្វា ចតុសច្ចកម្មដ្ឋានភាវនាសង្ខាតំ សត្ថុ សាសនំ ករោន្តី កស្មា និព្ពានំ នាធិគច្ឆាមិ, អធិគមិស្សាមិ ឯវាតិ។

ឯវំ បន ចិន្តេត្វា វិបស្សនាយ កម្មំ ករោន្តី ឯកទិវសំ បាទធោវនឧទកេ និមិត្តំ គណ្ហិ។ តេនាហ “**បាទេ បក្ខាលយិត្វានា**”តិអាទិ ។ តស្សត្ថោ – អហំ បាទេ ធោវន្តី បាទបក្ខាលនហេតុ តិក្ខត្តុំ អាសិត្តេសុ ឧទកេសុ ថលតោ និន្នមាគតំ បាទោទកំ ទិស្វា និមិត្តំ ករោមិ។

“យថា ឥទំ ឧទកំ ខយធម្មំ វយធម្មំ, ឯវំ សត្តានំ អាយុសង្ខារា”តិ ឯវំ អនិច្ចលក្ខណំ, តទនុសារេន ទុក្ខលក្ខណំ, អនត្តលក្ខណញ្ច ឧបធារេត្វា វិបស្សនំ វឌ្ឍេន្តី **តតោ ចិត្តំ សមាធេសិំ, អស្សំ ភទ្រំវជានិយ**ន្តិ យថា អស្សំ ភទ្រំ អាជានិយំ កុសលោ សារថិ សុខេន សារេតិ, ឯវំ មយ្ហំ ចិត្តំ សុខេនេវ សមាធេសិំ, វិបស្សនាសមាធិនា សមាហិតំ អកាសិំ។ ឯវំ បន វិបស្សនំ វឌ្ឍេន្តី ឧតុសប្បាយនិជិគិសាយ ឱវរកំ បវិសន្តី អន្ធការវិធមនត្ថំ ទីបំ គហេត្វា គត្តំ បរិសិត្វា ទីបំ ឋបេត្វា មញ្ចកេ និសិន្នមត្តាវ ទីបំ វិជ្ឈាបេតុំ អគ្គឡសូចិយា ទីបវដ្ដិំ អាកឌ្ឍី, តាវទេវ ឧតុសប្បាយលាភេន តស្សា ចិត្តំ សមាហិតំ អហោសិ, វិបស្សនាវីថិំ ឱតរិ, មគ្គេន ឃដ្ដេសិ។ តតោ មគ្គបដិបាដិយា សព្ពសោ អាសវានំ ខយោ អហោសិ។ តេន វុត្តំ – “**តតោ ទីបំ គហេត្វាន...បេ.... វិមោក្ខោ អហុ ចេតសោ**”តិ។ តត្ថ **សេយ្យំ ឱលោកយិត្វានា**តិ ទីបាលោកេន សេយ្យំ បស្សិត្វា។

សូចិន្តិ អគ្គឡសូចិំ។ **វដ្ដិំ ឱកស្សយាមី**តិ ទីបំ វិជ្ឈាបេតុំ តេលាភិមុខំ ទីបវដ្ដិំ អាកឌ្ឍេមិ។ **វិមោក្ខោ**តិ កិលេសេហិ វិមោក្ខោ។ សោ បន យស្មា បរមត្ថតោ ចិត្តស្ស សន្តតិ, តស្មា វុត្តំ “**ចេតសោ**”តិ។ យថា បន វដ្ដិតេលាទិកេ បច្ចយេ សតិ ឧប្បជ្ជនារហោ បទីបោ តទភាវេ អនុប្បជ្ជនតោ និព្ពុតោតិ វុច្ចតិ, ឯវំ កិលេសាទិបច្ចយេ សតិ ឧប្បជ្ជនារហំ ចិត្តំ តទភាវេ អនុប្បជ្ជនតោ វិមុត្តន្តិ វុច្ចតីតិ អាហ – “បទីបស្សេវ និព្ពានំ, វិមោក្ខោ អហុ ចេតសោ”តិ។

បដាចារាថេរីគាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

១១. តឹសមត្តាថេរីគាថាវណ្ណនា

មុសលានិ គហេត្វានាតិអាទិកា តឹសមត្តានំ ថេរីនំ គាថា។ តាបិ បុរិមពុទ្ធេសុ កតាធិការា តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវដ្ដូបនិស្សយំ កុសលំ ឧបចិនន្តិយោ អនុក្កមេន ឧបចិតវិមោក្ខសម្ភារា ឥមស្មិំ ពុទ្ធុប្បាទេ សកកម្មសញ្ចោទិតា តត្ថ តត្ថ កុលគេហេ និព្ពត្តិត្វា វិញ្ញុតំ បត្វា បដាចារាយ ថេរិយា សន្តិកេ ធម្មំ សុត្វា បដិលទ្ធសទ្ធា បព្ពជិត្វា បរិសុទ្ធសីលា វត្តបដិវត្តំ បរិបូរេន្តិយោ វិហរន្តិ។ អថេកទិវសំ បដាចារាថេរី តាសំ ឱវាទំ ទេន្តី –

១១៧ “មុសលានិ គហេត្វាន, ធញ្ញំ កោដ្ដេន្តិ មាណវា;
បុត្តទារានិ បោសេន្តា, ធនំ វិន្ទន្តិ មាណវា។

១១៨ “ករោថ ពុទ្ធសាសនំ, យំ កត្វា នានុតប្បតិ;
ខិប្បំ បាទានិ ធោវិត្វា, ឯកមន្តេ និសីទថ;
ចេតោសមថមនុយុត្តា, ករោថ ពុទ្ធសាសន”ន្តិ។ – ឥមា ទ្វេ គាថា អភាសិ;

តត្ថាយំ សង្ខេបត្ថោ – ឥមេ សត្តា ជីវិតហេតុ មុសលានិ គហេត្វា បរេសំ ធញ្ញំ កោដ្ដេន្តិ, ឧទុក្ខលកម្មំ ករោន្តិ។ អញ្ញម្បិ ឯទិសំ និហីនកម្មំ កត្វា បុត្តទារំ បោសេន្តា យថារហំ ធនម្បិ សំហរន្តិ។ តំ បន នេសំ កម្មំ និហីនំ គម្មំ បោថុជ្ជនិកំ ទុក្ខំ អនត្ថសញ្ហិតញ្ច។ តស្មា ឯទិសំ សំកិលេសិកបបញ្ចំ វជ្ជេត្វា **ករោថ ពុទ្ធសាសនំ** សិក្ខត្តយសង្ខាតំ សម្មាសម្ពុទ្ធសាសនំ ករោថ សម្បាទេថ អត្តនោ សន្តានេ និព្ពត្តេថ។ តត្ថ ការណមាហ – “**យំ កត្វា នានុតប្បតី**”តិ, យស្ស ករណហេតុ ឯតរហិ អាយតិញ្ច អនុតាបំ នាបជ្ជតិ។ ឥទានិ តស្ស ករណេ បុព្ពកិច្ចំ អនុយោគវិធិញ្ច ទស្សេតុំ, “**ខិប្បំ បាទានិ ធោវិត្វា**”តិអាទិ វុត្តំ។ តត្ថ យស្មា អធោវិតបាទស្ស អវិក្ខាលិតមុខស្ស ច និសជ្ជសុខំ ឧតុសប្បាយលាភោ ច ន ហោតិ, បាទេ បន ធោវិត្វា មុខញ្ច វិក្ខាលេត្វា ឯកមន្តេ និសិន្នស្ស តទុភយំ លភតិ, តស្មា **ខិប្បំ** ឥមំ យថាលទ្ធំ ខណំ អវិរាធេន្តិយោ **បាទានិ** អត្តនោ បាទេ ធោវិត្វា **ឯកមន្តេ** វិវិត្តេ ឱកាសេ **និសីទថ** និសជ្ជថ។ អជ្ឈត្តឹសាយ អារម្មណេសុ យត្ថ កត្ថចិ ចិត្តរុចិកេ អារម្មណេ អត្តនោ ចិត្តំ ឧបនិពន្ធិត្វា **ចេតោសមថមនុយុត្តា** សមាហិតេន ចិត្តេន ចតុសច្ចកម្មដ្ឋានភាវនាវសេន ពុទ្ធស្ស ភគវតោ សាសនំ ឱវាទំ អនុសិដ្ឋឹ **ករោថ** សម្បាទេថាតិ។

អថ តា ភិក្ខុនិយោ តស្សា ថេរិយា ឱវាទេ ឋត្វា វិបស្សនំ បដ្ឋបេត្វា ភាវនាយ កម្មំ ករោន្តិយោ ញាណស្ស បរិបាកំ គតត្តា ហេតុសម្បន្នតាយ ច សហ បដិសម្ភិទាហិ អរហត្តំ បត្វា អត្តនោ បដិបត្តឹ បច្ចវេក្ខិត្វា ឱវាទគាថាហិ សទ្ធឹ –

១១៩ “តស្សា តា វចនំ សុត្វា, បដាចារាយ សាសនំ;
បាទេ បក្ខាលយិត្វាន, ឯកមន្តំ ឧបាវិសុំ;
ចេតោសមថមនុយុត្តា, អកំសុ ពុទ្ធសាសនំ។

១២០ “រត្តិយា បុរិមេ យាមេ, បុព្ពជាតិមនុស្សរុំ;
រត្តិយា មជ្ឈិមេ យាមេ, ទិព្ពចក្ខុំ វិសោធយុំ;
រត្តិយា បច្ឆិមេ យាមេ, តមោខន្ធំ បទាលយុំ។

១២១ “ឧដ្ឋាយ បាទេ វន្ទិំសុ, កតា តេ អនុសាសនី;
ឥន្ទំវ ទេវា តិទសា, សង្គាមេ អបរាជិតំ;
បុរក្ខត្វា វិហស្សាម, តេវិជ្ជាម្ហ អនាសវា”តិ។ –

ឥមា គាថា អភាសិំសុ។

តត្ថ **តស្សា តា វចនំ សុត្វា, បដាចារាយ សាសន**ន្តិ តស្សា បដាចារាយ ថេរិយា កិលេសបដិសត្ថ សាសនដ្ឋេន សាសនភូតំ ឱវាទវចនំ, **តា** តឹសមត្តា ភិក្ខុនិយោ សុត្វា បដិស្សុត្វា សិរសា សម្បដិច្ឆិត្វា។

ឧដ្ឋាយ បាទេ វន្ទិំសុ, កតា តេ អនុសាសនីតិ យថាសម្បដិច្ឆិតំ តស្សា សាសនំ អដ្ឋឹ កត្វា មនសិ កត្វា យថាផាសុកដ្ឋានេ និសីទិត្វា ភាវេន្តិយោ ភាវនំ មត្ថកំ បាបេត្វា អត្តនា អធិគតវិសេសំ អារោចេតុំ និសិន្នាសនតោ ឧដ្ឋាយ តស្សា សន្តិកំ គន្ត្វា “មហាថេរិ តវានុសាសនី យថានុសិដ្ឋំ អម្ហេហិ កតា”តិ វត្វា តស្សា

បាទេ បញ្ចបតិដ្ឋិតេន វន្ទិំសុ។ **ឥន្ទំវ ទេវា តិទសា, សង្គាមេ អបរាជិត**ន្តិ ទេវាសុរសង្គាមេ អបរាជិតំ វិជិតាវិំ ឥន្ទំ តាវតឹសា ទេវា វិយ មហាថេរិំ, មយំ តំ បុរក្ខត្វា វិហរិស្សាម អញ្ញស្ស កត្តព្ពស្ស អភាវតោ។ តស្មា “តេវិជ្ជាម្ហ អនាសវា”តិ អត្តនោ កតញ្ញុភាវំ បវេទេន្តិ ឥទមេវ តាសំ អញ្ញាព្យាករណំ អហោសិ។ យំ បនេត្ថ អត្ថតោ អវិភត្តំ, តំ ហេដ្ឋា វុត្តនយមេវ។

តឹសមត្តាថេរីគាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

១២. ចន្ទាថេរីគាថាវណ្ណនា

ទុគ្គតាហំ បុរេ អាសិន្តិអាទិកា ចន្ទាយ ថេរិយា គាថា។ អយម្បិ បុរិមពុទ្ធេសុ កតាធិការា តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវដ្ដូបនិស្សយំ កុសលំ ឧបចិនន្តី អនុក្កមេន សម្ភតវិមោក្ខសម្ភារា បរិបក្កញាណា ឥមស្មិំ ពុទ្ធុប្បាទេ អញ្ញតរស្មិំ ព្រាហ្មណគាមេ អបញ្ញាតស្ស ព្រាហ្មណស្ស គេហេ បដិសន្ធិំ គណ្ហិ។ តស្សា និព្ពត្តិតោ បដ្ឋាយ តំ កុលំ ភោគេហិ បរិក្ខយំ គតំ។ សា អនុក្កមេន វិញ្ញុតំ បត្វា ទុក្ខេន ជីវតិ។ អថ តស្មិំ គេហេ អហិវាតរោគោ ឧប្បជ្ជិ។ តេនស្សា សព្ពេបិ ញាតកា មរណព្យសនំ បាបុណិំសុ។ សា ញាតិក្ខយេ ជាតេ អញ្ញត្ថ ជីវិតុំ អសក្កោន្តី កបាលហត្ថា កុលេ កុលេ វិចរិត្វា លទ្ធលទ្ធេន ភិក្ខាហារេន យាបេន្តី ឯកទិវសំ បដាចារាយ ថេរិយា ភត្តវិស្សគ្គដ្ឋានំ អគមាសិ។ ភិក្ខុនិយោ តំ ទុក្ខិតំ ខុទ្ទាភិភូតំ ទិស្វាន សញ្ជាតការុញ្ញា បិយសមុទាចារេន សង្គហេត្វា តត្ថ វិជ្ជមានេន ឧបចារមនោហរេន អាហារេន សន្តប្បេសុំ។ សា តាសំ អាចារសីលេ បសីទិត្វា ថេរិយា សន្តិកំ ឧបសង្កមិត្វា វន្ទិត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ តស្សា ថេរី ធម្មំ កថេសិ។ សា តំ ធម្មំ សុត្វា សាសនេ អភិប្បសន្នា សំសារេ ច សញ្ជាតសំវេគា បព្ពជិ ។ បព្ពជិត្វា ច ថេរិយា ឱវាទេ ឋត្វា វិបស្សនំ បដ្ឋបេត្វា ភាវនំ អនុយុញ្ជន្តី កតាធិការតាយ ញាណស្ស ច បរិបាកំ គតត្តា ន ចិរស្សេវ សហ បដិសម្ភិទាហិ អរហត្តំ បត្វា អត្តនោ បដិបត្តិំ បច្ចវេក្ខិត្វា –

១២២ “ទុគ្គតាហំ បុរេ អាសិំ, វិធវា ច អបុត្តិកា;
វិនា មិត្តេហិ ញាតីហិ, ភត្តចោឡស្ស នាធិគំ។

១២៣ “បត្តំ ទណ្ឌញ្ច គណ្ហិត្វា, ភិក្ខមានា កុលា កុលំ;
សីតុណ្ហេន ច ឌយ្ហន្តី, សត្ត វស្សានិ ចារិហំ។

១២៤ “ភិក្ខុនឹ បុន ទិស្វាន, អន្នបានស្ស លាភិនឹ;
ឧបសង្កម្ម អវោចំ, បព្ពជ្ជំ អនគារិយំ។

១២៥ “សា ច មំ អនុកម្បាយ, បព្ពាជេសិ បដាចារា;
តតោ មំ ឱវទិត្វាន, បរមត្ថេ និយោជយិ។

១២៦ “តស្សាហំ វចនំ សុត្វា, អកាសិំ អនុសាសនិំ;
អមោឃោ អយ្យាយោវាទោ, តេវិជ្ជម្ហិ អនាសវា”តិ។ –

ឧទានវសេន ឥមា គាថា អភាសិ។

តត្ថ **ទុគ្គតា**តិ ទលិទ្ទា។ **បុរេ**តិ បព្ពជិតតោ បុព្ពេ។ បព្ពជិតកាលតោ បដ្ឋាយ ហិ ឥធ បុគ្គលោ ភោគេហិ អឌ្ឍោ វា ទលិទ្ទោ វាតិ ន វត្តព្ពោ។ គុណេហិ បន អយំ ថេរី អឌ្ឍាយេវ។ តេនាហ “ទុគ្គតាហំ បុរេ អាសិ”ន្តិ។ **វិធវា**តិ ធវោ វុច្ចតិ សាមិកោ, តទភាវា វិធវា, មតបតិកាតិ អត្ថោ។ **អបុត្តិកា**តិ បុត្តរហិតា។ **វិនា មិត្តេហី**តិ មិត្តេហិ ពន្ធវេហិ ច បរិហីនា រហិតា។ **ភត្តចោឡស្ស នាធិគ**ន្តិ ភត្តស្ស ចោឡស្ស ច បារិបូរិំ នាធិគច្ឆិំ, កេវលំ បន ភិក្ខាបិណ្ឌស្ស បិលោតិកាខណ្ឌស្ស ច វសេន ឃាសច្ឆាទនមត្តមេវ អលត្ថន្តិ អធិប្បាយោ។ តេនាហ “**បត្តំ ទណ្ឌញ្ច គណ្ហិត្វា**”តិអាទិ។

តត្ថ **បត្ត**ន្តិ មត្តិកាភាជនំ។ **ទណ្ឌ**ន្តិ គោណសុនខាទិបរិហរណទណ្ឌកំ។ **កុលា កុល**ន្តិ កុលតោ កុលំ។ **សីតុណ្ហេន ច ឌយ្ហន្តី**តិ វសនគេហាភាវតោ សីតេន ច ឧណ្ហេន ច បីឡិយមានា។

ភិក្ខុនិន្តិ បដាចារាថេរិំ សន្ធាយ វទតិ។ **បុនា**តិ បច្ឆា, សត្តសំវច្ឆរតោ អបរភាគេ។

បរមត្ថេតិ បរមេ ឧត្តមេ អត្ថេ, និព្ពានគាមិនិយា បដិបទាយ និព្ពានេ ច។ **និយោជយី**តិ កម្មដ្ឋានំ អាចិក្ខន្តី និយោជេសិ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

ចន្ទាថេរីគាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

បញ្ចកនិបាតវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៦. ឆក្កនិបាតោ

១. បញ្ចសតមត្តាថេរីគាថាវណ្ណនា

ឆក្កនិបាតេ **យស្ស មគ្គំ ន ជានាសី**តិអាទិកា បញ្ចសតមត្តានំ ថេរីនំ គាថា។ ឥមាបិ បុរិមពុទ្ធេសុ កតាធិការា តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវដ្ដូបនិស្សយំ កុសលំ ឧបចិនន្តិយោ អនុក្កមេន ឧបចិតវិមោក្ខសម្ភារា ហុត្វា ឥមស្មិំ ពុទ្ធុប្បាទេ តត្ថ តត្ថ កុលគេហេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តា មាតាបិតូហិ បតិកុលំ អានីតា តត្ថ តត្ថ បុត្តេ លភិត្វា ឃរាវាសំ វសន្តិយោ សមានជាតិកស្ស តាទិសស្ស កម្មស្ស កតត្តា សព្ពាវ មតបុត្តា ហុត្វា, បុត្តសោកេន អភិភូតា បដាចារាយ ថេរិយា សន្តិកំ ឧបសង្កមិត្វា វន្ទិត្វា និសិន្នា អត្តនោ សោកការណំ អារោចេសុំ។ ថេរី តាសំ សោកំ វិនោទេន្តី –

១២៧.“យស្ស មគ្គំ ន ជានាសិ, អាគតស្ស គតស្ស វា;
តំ កុតោ ចាគតំ សត្តំ, មម បុត្តោតិ រោទសិ។

១២៨.“មគ្គញ្ច ខោស្ស ជានាសិ, អាគតស្ស គតស្ស វា;
ន នំ សមនុសោចេសិ, ឯវំធម្មា ហិ បាណិនោ។

១២៩.“អយាចិតោ តតាគច្ឆិ, នានុញ្ញាតោ ឥតោ គតោ;
កុតោចិ នូន អាគន្ត្វា, វសិត្វា កតិបាហកំ;
ឥតោបិ អញ្ញេន គតោ, តតោបញ្ញេន គច្ឆតិ។

១៣០.“បេតោ មនុស្សរូបេន, សំសរន្តោ គមិស្សតិ;
យថាគតោ តថា គតោ, កា តត្ថ បរិទេវនា”តិ។ –

ឥមាហិ ចតូហិ គាថាហិ ធម្មំ ទេសេសិ។

តា តស្សា ធម្មំ សុត្វា សញ្ជាតសំវេគា ថេរិយា សន្តិកេ បព្ពជឹសុ។ បព្ពជិត្វា វិបស្សនាយ កម្មំ ករោន្តិយោ វិមុត្តិបរិបាចនីយានំ ធម្មានំ បរិបាកំ គតត្តា ន ចិរស្សេវ សហ បដិសម្ភិទាហិ អរហត្តេ បតិដ្ឋហឹសុ។ អថ តា អធិគតារហត្តា អត្តនោ បដិបត្តិំ បច្ចវេក្ខិត្វា ឧទានវសេន “**យស្ស មគ្គំ ន ជានាសី**”តិអាទិកាហិ ឱវាទគាថាហិ សទ្ធិំ –

១៣១.“អព្ពហី វត មេ សល្លំ, ទុទ្ទសំ ហទយស្សិតំ;
យំ មេ សោកបរេតាយ, បុត្តសោកំ ព្យបានុទិ។

១៣២.“សាជ្ជ អព្ពូឡ្ហសល្លាហំ, និច្ឆាតា បរិនិព្ពុតា;
ពុទ្ធំ ធម្មញ្ច សង្ឃញ្ច, ឧបេមិ សរណំ មុនិ”ន្តិ។ –

ឥមា គាថា វិសុំ វិសុំ អភាសិំសុ។

តត្ថ **យស្ស មគ្គំ ន ជានាសិ, អាគតស្ស គតស្ស វា**តិ យស្ស សត្តស្ស ឥធ អាគតស្ស អាគតមគ្គំ វា ឥតោ គតស្ស គតមគ្គំ វា ត្វំ ន ជានាសិ។ អនន្តរា អតីតានាគតភវូបបត្តិយោ សន្ធាយ វទតិ។ **តំ កុតោ ចាគតំ សត្ត**ន្តិ តំ ឯវំ អវិញ្ញាតាគតគតមគ្គំ កុតោចិ គតិតោ អាគតមគ្គំ អាគច្ឆន្តេន អន្តរាមគ្គេ សព្ពេន សព្ពំ អកតបរិចយសមាគតបុរិសសទិសំ សត្តំ កេវលំ មមត្តំ ឧប្បាទេត្វា មម បុត្តោតិ កុតោ កេន ការណេន រោទសិ។ អប្បដិការតោ មម បុត្តស្ស ច អកាតព្ពតោ ន ឯត្ថ រោទនការណំ អត្ថីតិ អធិប្បាយោ។

មគ្គញ្ច ខោស្ស ជានាសីតិ អស្ស តវ បុត្តាភិមតស្ស សត្តស្ស អាគតស្ស អាគតមគ្គញ្ច គតស្ស គតមគ្គញ្ច អថ ជានេយ្យាសិ។ **ន នំ សមនុសោចេសី**តិ ឯវម្បិ នំ ន សមនុសោចេយ្យាសិ។ កស្មា? **ឯវំធម្មា ហិ បាណិនោ,** ទិដ្ឋធម្មេបិ ហិ សត្តានំ សព្ពេហិ បិយេហិ មនាបេហិ នានាភាវា វិនាភាវា តត្ថ វសវត្តិតាយ អភាវតោ, បគេវ អភិសម្បរាយំ។

អយាចិតោ តតាគច្ឆីតិ តតោ បរលោកតោ កេនចិ អយាចិតោ ឥធ អាគច្ឆិ។ “អាគតោ”តិបិ បាឡិ, សោ ឯវត្ថោ។ **នានុញ្ញាតោ ឥតោ គតោ**តិ ឥធលោកតោ កេនចិ អននុញ្ញាតោ បរលោកំ គតោ។ **កុតោចី**តិ

និរយាទិតោ យតោ កុតោចិ គតិតោ។ **នូនា**តិ បរិសង្កាយំ ។ **វសិត្វា កតិបាហក**ន្តិ កតិបយទិវសមត្តំ ឥធ វសិត្វា។ **ឥតោបិ អញ្ញេន គតោ**តិ ឥតោបិ ភវតោ អញ្ញេន គតោ, ឥតោ អញ្ញម្បិ ភវំ បដិសន្ធិវសេន ឧបគតោ។ **ឥតោបញ្ញេន គច្ឆតី**តិ ឥតោបិ ភវតោ អញ្ញេន គមិស្សតិ, អញ្ញមេវ ភវំ ឧបគមិស្សតិ។

បេតោតិ អបេតោ តំ តំ ភវំ ឧបបជ្ជិត្វា តតោ អបគតោ។ **មនុស្សរូបេនា**តិ និទស្សនមត្តមេតំ, មនុស្សភាវេន តិរច្ឆានាទិភាវេន ចាតិ អត្ថោ។ **សំសរន្តោ**តិ អបរាបរំ ឧបបត្តិវសេន សំសរន្តោ។ **យថាគតោ តថា គតោ**តិ យថា អវិញ្ញាតគតិកោ ច អនាមន្តេត្វា អាគតោ តថា អវិញ្ញាតគតិកោ អននុញ្ញាតោវ គតោ។ **កា តត្ថ បរិទេវនា**តិ តត្ថ តាទិសេ អវសវត្តិនិ យថាកាមាវចរេ កា នាម បរិទេវនា, កឹ បរិទេវិតេន បយោជនន្តិ អត្ថោ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

ឯត្ថ ច អាទិតោ ចតស្សោ គាថា បដាចារាយ ថេរិយា តេសំ បញ្ចមត្តានំ ឥត្ថិសតានំ សោកវិនោទនវសេន វិសុំ វិសុំ ភាសិតា។ តស្សា ឱវាទេ ឋត្វា បព្ពជិត្វា អធិគតវិសេសាហិ តាហិ បញ្ចសតមត្តាហិ ភិក្ខុនីហិ ឆបិ គាថា បច្ចេកំ ភាសិតាតិ ទដ្ឋព្ពា។

បញ្ចសតា បដាចារាតិ បដាចារាយ ថេរិយា សន្តិកេ លទ្ធឱវាទតាយ បដាចារាយ វុត្តំ អវេទិសុន្តិ កត្វា “បដាចារា”តិ លទ្ធនាមា បញ្ចសតា ភិក្ខុនិយោ។

បញ្ចសតមត្តាថេរីគាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

២. វាសេដ្ឋីថេរីគាថាវណ្ណនា

បុត្តសោកេនហំ អដ្ដាតិអាទិកា វាសេដ្ឋិយា ថេរិយា គាថា។ អយម្បិ បុរិមពុទ្ធេសុ កតាធិការា តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវដ្ដូបនិស្សយំ កុសលំ ឧបចិនន្តី អនុក្កមេន សម្ភតវិមោក្ខសម្ភារា ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តី ឥមស្មឹ ពុទ្ធុប្បាទេ វេសាលិយំ កុលគេហេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តា មាតាបិតូហិ សមានជាតិកស្ស កុលបុត្តស្ស ទិន្នា បតិកុលំ គន្ត្វា តេន សទ្ធឹ សុខសំវាសំ វសន្តី ឯកំ បុត្តំ លភិត្វា តស្មឹ អាធាវិត្វា បរិធាវិត្វា វិចរណកាលេ កាលំ កតេ បុត្តសោកេន អដ្ដិតា ឧម្មត្តិកា អហោសិ។ សា ញាតកេសុ សាមិកេ ច តិកិច្ឆំ ករោន្តេសុ តេសំ អជានន្តានំយេវ បលាយិត្វា យតោ តតោ បរិព្ភមន្តី មិថិលានគរំ សម្បត្តា តត្ថទ្ទស ភគវន្តំ អន្តរវីថិយំ គច្ឆន្តំ ទន្តំ គុត្តំ សំយតិន្ទ្រិយំ នាគំ។ ទិស្វាន សហ ទស្សនេន ពុទ្ធានុភាវតោ អបគតុម្មាទា បកតិចិត្តំ បដិលភិ។ អថស្សា សត្ថា សំខិត្តេន ធម្មំ ទេសេសិ។ សា តំ ធម្មំ សុត្វា បដិលទ្ធសំវេគា សត្ថារំ បព្ពជ្ជំ យាចិត្វា សត្ថុ អាណាយ ភិក្ខុនីសុ បព្ពជិត្វា កតបុព្ពកិច្ចា វិបស្សនំ បដ្ឋបេត្វា ឃដេន្តី វាយមន្តី បរិបក្កញាណតាយ ន ចិរស្សេវ សហ បដិសម្ភិទាហិ អរហត្តំ បត្វា អត្តនោ បដិបត្តឹ បច្ចវេក្ខិត្វា ឧទានវសេន –

១៣៣. “បុត្តសោកេនហំ អដ្ដា, ខិត្តចិត្តា វិសញ្ញិនី;
នគ្គា បកិណ្ណកេសី ច, តេន តេន វិចារិហំ។

១៣៤. “វីថិសង្ការកូដេសុ, សុសានេ រថិយាសុ ច;
អចរឹ តីណិ វស្សានិ, ខុប្បិបាសា សមប្បិតា។

១៣៥. “អថទ្ទសាសឹ សុគតំ, នគរំ មិថិលំ បតិ;
អទន្តានំ ទមេតារំ, សម្ពុទ្ធមកុតោភយំ។

១៣៦. “សចិត្តំ បដិលទ្ធាន, វន្ទិត្វាន ឧបាវិសឹ;
សោ មេ ធម្មមទេសេសិ, អនុកម្បាយ គោតមោ។

១៣៧. “តស្ស ធម្មំ សុណិត្វាន, បព្ពជឹ អនគារិយំ;
យុញ្ជន្តី សត្ថុវចនេ, សច្ឆាកាសឹ បទំ សិវំ។

១៣៨. “សព្ពេ សោកា សមុច្ឆិន្នា, បហីនា ឯតទន្តិកា;
បរិញ្ញាតា ហិ មេ វត្ថូ, យតោ សោកាន សម្ភវោ”តិ។ –

ឥមា គាថា អភាសិ។

តត្ថ **អង្កា**តិ អង្កិតា។ អយមេវ វា បាឋោ, អង្កិតា បីឡិតាតិ អត្ថោ។ **ខិត្តចិត្តា**តិ សោកុម្មាទេន ខិត្តហទយា។ តតោ ឯវ បកតិសញ្ញាយ វិគមេន **វិសញ្ញិនី**។ ហិរោត្តប្បាភាវតោ អបគតវត្ថតាយ **នគ្គា**។ វិធុតកេសតាយ **បកិណ្ណកេសី។ តេន តេនា**តិ តាមេន តាមំ នគរេន នគរំ វីថិយា វីថឹ វិចរឹ អហំ។

អថាតិ បច្ឆា ឧម្មាទសំវត្តនិយស្ស កម្មស្ស បរិក្ខយេ។ **សុគតន្តិ** សោភនគមនត្តា សុន្ទរំ ឋានំ គតត្តា សម្មា គទត្តា សម្មា ច គតត្តា សុគតំ ភគវន្តំ។ **មិថិលំ បតី**តិ មិថិលាភិមុខំ, មិថិលានគរាភិមុខំ គច្ឆន្តន្តិ អត្ថោ។

សចិត្តំ បដិលទ្ធានាតិ ពុទ្ធានុភាវេន ឧម្មាទំ បហាយ អត្តនោ បកតិចិត្តំ បដិលភិត្វា។

យុញ្ជន្តិ សត្ថុវចនេតិ សត្ថុ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស សាសនេ យោគំ ករោន្តី ភាវនំ អនុយុញ្ជន្តី។ **សច្ឆាកាសឹ បទំ សិវ**ន្តិ សិវំ ខេមំ ចតូហិ យោគេហិ អនុបទ្ទុតំ និព្ពានំ បទំ សច្ឆិអកាសឹ។

ឯតទន្តិកាតិ ឯតំ ឥទានិ មយា អធិគតំ អរហត្តំ អន្តោ បរិយោសានំ ឯតេសន្តិ ឯតទន្តិកា, សោកា។ ន ទានិ តេសំ សម្ភវោ អត្ថីតិ អត្ថោ។ **យតោ សោកាន សម្ភវោ**តិ យតោ អន្តោនិជ្ឈានលក្ខណានំ សោកានំ សម្ភវោ, តេសំ សោកានំ បញ្ចុបាទានក្ខន្ធសង្ខាតា វត្ថូ អធិដ្ឋានានិ ញាតតីរណបហានបរិញ្ញាហិ បរិញ្ញាតា។ តស្មា សោកា ឯតទន្តិកាតិ យោជនា។

វាសេដ្ឋីថេរីគាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៣. ខេមាថេរីគាថាវណ្ណនា

ទហរា ត្វំ រូបវតីតិអាទិកា ខេមាយ ថេរិយា គាថា។ អយំ កិរ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ ហំសវតីនគរេ បរាធីនវុត្តិកា បរេសំ ទាសី អហោសិ។ សា បរេសំ វេយ្យាវច្ចករណេន ជីវិកំ កប្បេន្តី ឯកទិវសំ បទុមុត្តរស្ស សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស អគ្គសាវកំ សុជាតត្ថេរំ បិណ្ឌាយ ចរន្តំ ទិស្វា តយោ មោទកេ ទត្វា តំទិវសមេវ អត្តនោ កេសេ វិស្សជ្ជេត្វា ថេរស្ស ទានំ ទត្វា “អនាគតេ មហាបញ្ញា ពុទ្ធស្ស សាវិកា ភវេយ្យ”ន្តិ បត្ថនំ កត្វា យាវជីវំ កុសលកម្មេ អប្បមត្តា ហុត្វា ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តី អនុក្កមេន ឆកាមសគ្គេ, តេសំ តេសំ ទេវរាជូនំ មហេសិភាវេន ឧបបន្នា, មនុស្សលោកេបិ អនេកវារំ ចក្កវត្តីនំ មណ្ឌលរាជូនញ្ច មហេសិភាវំ ឧបគតា មហាសម្បត្តិយោ អនុភវិត្វា វិបស្សិស្ស ភគវតោ កាលេ មនុស្សលោកេ ឧប្បជ្ជិត្វា វិញ្ញុតំ បត្វា, សត្ថុ សន្តិកេ ធម្មំ សុត្វា បដិលទ្ធសំវេគា បព្ពជិត្វា ទសវស្សសហស្សានិ ព្រហ្មចរិយំ ចរន្តី ពហុស្សុតា ធម្មកថិកា ហុត្វា ពហុជនស្ស ធម្មកថនាទិនា បញ្ញាសំវត្តនិយកម្មំ កត្វា តតោ ចវិត្វា សុគតីសុយេវ សំសរន្តី ឥមស្មឹ កប្បេ ភគវតោ ច កកុសន្ធស្ស ភគវតោ ច កោណាគមនស្ស កាលេ វិភវសម្បន្នេ កុលេ និព្ពត្តិត្វា វិញ្ញុតំ បត្វា មហន្តំ សង្ឃារាមំ ការេត្វា ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស និយ្យាទេសិ។

ភគវតោ បន កស្សបទសពលស្ស កាលេ កិកិស្ស កាសិរញ្ញោ សព្ពជេដ្ឋិកា សមណី នាម ធីតា ហុត្វា, សត្ថុ សន្តិកេ ធម្មំ សុត្វា បដិលទ្ធសំវេគា អគារេយេវ ឋិតា, វីសតិ វស្សសហស្សានិ កោមារិព្រហ្មចរិយំ ចរន្តី សមណគុត្តាទីហិ អត្តនោ ភគិនីហិ សទ្ធឹ រមណីយំ បរិវេណំ ការេត្វា ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស និយ្យាទេសិ។ ឯវមេវ តត្ថ តត្ថ ភវេ អាយតនគតំ ឧឡារំ បុញ្ញកម្មំ កត្វា សុគតីសុយេវ សំសរិត្វា ឥមស្មឹ ពុទ្ធុប្បាទេ មទ្ទរដ្ឋេ សាកលនគរេ រាជកុលេ និព្ពត្តិ។ **ខេមា**តិស្សា នាមំ អហោសិ, សុវណ្ណវណ្ណា កញ្ចនសន្និភត្តចា។ សា វយប្បត្តា ពិម្ពិសាររញ្ញោ គេហំ គតា។ សត្ថរិ វេឡុវនេ វិហរន្តេ រូបមត្តា ហុត្វា “រូបេ ទោសំ ទស្សេតី”តិ សត្ថុ ទស្សនាយ ន គច្ឆតិ។

រាជា មនុស្សេហិ វេឡុវនស្ស វណ្ណេ បកាសាបេត្វា ទេវិយា វិហារទស្សនាយ ចិត្តំ ឧប្បាទេសិ។ អថ ទេវី “វិហារំ បស្សិស្សាមី”តិ រាជានំ បដិបុច្ឆិ។ រាជា “វិហារំ គន្ត្វា សត្ថារំ អទិស្វា អាគន្តុំ ន លភិស្សសី”តិ វត្វា បុរិសានំ សញ្ញំ អទាសិ – “ពលក្ការេនបិ ទេវឹ ទសពលំ ទស្សេថា”តិ។ ទេវី វិហារំ គន្ត្វា ទិវសភាគំ ខេបេត្វា និវត្តេន្តី សត្ថារំ អទិស្វាវ គន្តុំ អារទ្ធា។ អថ នំ រាជបុរិសា អនិច្ឆន្តិម្បិ សត្ថុ សន្តិកំ នយឹសុ។ សត្ថា តំ អាគច្ឆន្តឹ ទិស្វា ឥទ្ធិយា ទេវច្ឆរាសទិសំ ឥត្ថឹ និម្មិនិត្វា តាលបណ្ណំ គហេត្វា ពីជយមានំ អកាសិ។ ខេមា ទេវី តំ ទិស្វា ចិន្តេសិ – “ឯវរូបា នាម ទេវច្ឆរបដិភាគា ឥត្ថិយោ ភគវតោ អវិទូរេ តិដ្ឋន្តិ, អហំ ឯតាសំ បរិចារិកតាយបិ នប្បហោមិ, មនម្បិ និក្ការណា បាបចិត្តស្ស វសេន នដ្ឋា”តិ និមិត្តំ គហេត្វា តមេវ ឥត្ថឹ ឱលោកយមានា អដ្ឋាសិ។ អថស្សា បស្សន្តិយាវ សត្ថុ អធិដ្ឋានពលេន សា ឥត្ថី បឋមវយំ អតិក្កម្ម មជ្ឈិមវយម្បិ អតិក្កម្ម បច្ឆិមវយំ បត្វា ខណ្ឌ

ទន្តា បលិតកេសា វលិត្តចា ហុត្វា សទ្ធឹ តាលបណ្ណេន បរិវត្តិត្វា បតិ ។ តតោ ខេមា កតាធិការត្តា ឯវំ ចិន្តេសិ – “ឯវំវិធម្បិ សរីរំ ឦទិសំ វិបត្តឹ បាបុណិ, មយ្ហម្បិ សរីរំ ឯវំគតិកមេវ ភវិស្សតី”តិ។ អថស្សា ចិត្តាចារំ ញត្វា សត្ថា –

“យេ រាគរត្តានុបតន្តិ សោតំ, សយំ កតំ មក្កដកោវ ជាលំ;
ឯតម្បិ ឆេត្វាន បរិព្ពជន្តិ, អនបេក្ខិនោ កាមសុខំ បហាយា”តិ។ –

គាថមាហ ។ សា គាថាបរិយោសានេ សហ បដិសម្ភិទាហិ អរហត្តំ បាបុណីតិ អដ្ឋកថាសុ អាគតំ។ អបទានេ បន “តមំ គាថំ សុត្វា សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋិតា រាជានំ អនុជានាបេត្វា បព្ពជិត្វា អរហត្តំ បាបុណី”តិ អាគតំ។ តត្ថាយំ **អបទានបាឡិ** (អប. ថេរី ២.២.២៨៩-៣៨៣) –

“បទុមុត្តរោ នាម ជិនោ, សព្ពធម្មេសុ ចក្ខុមា;
ឥតោ សតសហស្សម្ហិ, កប្បេ ឧប្បជ្ជិ នាយកោ។

“តទាហំ ហំសវតិយំ, ជាតា សេដ្ឋិកុលេ អហុំ;
នានារតនបជ្ជោតេ, មហាសុខសមប្បិតា។

“ឧបេត្វា តំ មហាវីរំ, អស្សោសឹ ធម្មទេសនំ;
តតោ ជាតប្បសាទាហំ, ឧបេមិ សរណំ ជិនំ។

“មាតរំ បិតរំ ចាហំ, អាយាចិត្វា វិនាយកំ;
និមន្តយិត្វា សត្តាហំ, ភោជយឹ សហសាវកំ។

“អតិក្កន្តេ ច សត្តាហេ, មហាបញ្ញានមុត្តមំ;
ភិក្ខុនឹ ឯតទគ្គម្ហិ, ឋបេសិ នរសារថិ។

“តំ សុត្វា មុទិតា ហុត្វា, បុនោ តស្ស មហេសិនោ;
ការំ កត្វាន តំ ឋានំ, បណិបច្ច បណីទហឹ។

“តតោ មម ជិនោ អាហ, សិជ្ឈតំ បណិធី តវ;
សសង្ឃេ មេ កតំ ការំ, អប្បមេយ្យផលំ តយា។

“សតសហស្សិតោ កប្បេ, ឱក្កាកកុលសម្ភវោ;
គោតមោ នាម គោត្តេន, សត្ថា លោកេ ភវិស្សតិ។

“តស្ស ធម្មេសុ ទាយាទា, ឱរសា ធម្មនិម្មិតា;
ឯតទគ្គមនុប្បត្តា, ខេមា នាម ភវិស្សតិ។

“តេន កម្មេន សុកតេន, ចេតនាបណិធីហិ ច;
ជហិត្វា មានុសំ ទេហំ, តាវតឹសូបគា អហំ។

“តតោ ចុតា យាមមគំ, តតោហំ តុសិតំ គតា;
តតោ ច និម្មានរតឹ, វសវត្តិបុរំ តតោ។

“យត្ថ យត្ថូបបជ្ជាមិ, តស្ស កម្មស្ស វាហសា;
តត្ថ តត្ថេវ រាជូនំ, មហេសិត្តមការយឹ។

“តតោ ចុតា មនុស្សត្តេ, រាជូនំ ចក្កវត្តិនំ;
មណ្ឌលីនញ្ច រាជូនំ, មហេសិត្តមការយឹ។

“សម្បត្តឹ អនុភោត្វាន, ទេវេសុ មនុជេសុ ច;
សព្ពត្ថ សុខិតា ហុត្វា, នេកកប្បេសុ សំសរឹ។

“ឯកនវុតិតោ កប្បេ, វិបស្សី លោកនាយកោ;
ឧប្បជ្ជិ ចារុទស្សនោ, សព្ពធម្មវិបស្សកោ។

“តមហំ លោកនាយកំ, ឧបេត្វា នរសារថឹ;
ធម្មំ ភណិតំ សុត្វាន, បព្ពជិំ អនគារិយំ។

“ទសវស្សសហស្សានិ, តស្ស វីរស្ស សាសនេ;
ព្រហ្មចរិយំ ចរិត្វាន, យុត្តយោគា ពហុស្សុតា។

“បច្ចយាការកុសលា, ចតុសច្ចវិសារទា;
និបុណា ចិត្តកថិកា, សត្ថុសាសនការិកា។

“តតោ ចុតាហំ តុសិតំ, ឧបបន្នា យសស្សិនី;
អភិភោមិ តហិំ អញ្ញេ, ព្រហ្មចារីផលេនហំ។

“យត្ថ យត្ថូបបន្នាហំ, មហាភោគា មហទ្ធនា;
មេធាវិនី សីលវតី, វិនីតបរិសាបិ ច។

“ភវាមិ តេន កម្មេន, យោគេន ជិនសាសនេ;
សព្ពា សម្បត្តិយោ មយ្ហំ, សុលភា មនសោ បិយា។

“យោបិ មេ ភវតេ ភត្តា, យត្ថ យត្ថ គតាយបិ;
វិមានេតិ ន មំ កោចិ, បដិបត្តិពលេន មេ។

“ឥមម្ហិ ភទ្ទកេ កប្បេ, ព្រហ្មពន្ធុ មហាយសោ;
នាមេន កោណាគមនោ, ឧប្បជ្ជិ វទតំ វរោ។

“តទា ហិ ពារាណសិយំ, សុសមិទ្ធកុលប្បជា;
ធនញ្ជានី សុមេធា ច, អហម្បិ ច តយោ ជនា។

“សង្ឃារាមមទាសិម្ហ, ទានសហាយិកា បុរេ;
សង្ឃស្ស ច វិហារម្បិ, ឧទ្ទិស្ស ការិកា មយំ។

“តតោ ចុតា មយំ សព្ពា, តាវតឹសូបគា អហុំ;
យសសា អគ្គតំ បត្តា, មនុស្សេសុ តថេវ ច។

“ឥមស្មិំយេវ កប្បម្ហិ, ព្រហ្មពន្ធុ មហាយសោ;
កស្សបោ នាម គោត្តេន, ឧប្បជ្ជិ វទតំ វរោ។

“ឧបដ្ឋាកោ មហេសិស្ស, តទា អាសិ នរិស្សរោ;
កាសិរាជា កិកី នាម, ពារាណសិបុរុត្តមេ។

“តស្សាសិំ ជេដ្ឋិកា ធីតា, សមណី ឥតិ វិស្សុតា;
ធម្មំ សុត្វា ជិនគ្គស្ស, បព្ពជ្ជំ សមរោចយិំ។

“អនុជានិ ន នោ តាតោ, អគារេវ តទា មយំ;
វីសវស្សសហស្សានិ, វិចរិម្ហ អតន្ទិតា។

“កោមារិព្រហ្មចរិយំ, រាជកញ្ញា សុខេធិតា;
ពុទ្ធោបដ្ឋាននិរតា, មុទិតា សត្ត ធីតរោ។

“សមណី សមណគុត្តា ច, ភិក្ខុនី ភិក្ខុទាយិកា;
ធម្មា ចេវ សុធម្មា ច, សត្តមី សង្ឃទាយិកា។

“អហំ ឧប្បលវណ្ណា ច, បដាចារា ច កុណ្ឌលា;
កិសាគោតមី ធម្មទិន្នា, វិសាខា ហោតិ សត្តមី។

“កទាចិ សោ នរាទិច្ចោ, ធម្មំ ទេសេសិ អព្ភុតំ;
មហានិទានសុត្តន្តំ, សុត្វា តំ បរិយាបុណឹ។

“តេហិ កម្មេហិ សុកតេហិ, ចេតនាបណិធីហិ ច;
ជហិត្វា មានុសំ ទេហំ, តាវតឹសមគច្ឆហំ។

“បច្ឆិមេ ច ភវេ ទានិ, សាកលាយ បុរុត្តមេ;
រញ្ញោ មទ្ទស្ស ធីតាម្ហិ, មនាបា ទយិតា បិយា។

“សហ មេ ជាតមត្តម្ហិ, ខេមំ តម្ហិ បុរេ អហុ;
តតោ ខេមាតិ នាមំ មេ, គុណតោ ឧបបជ្ជថ។

“យទាហំ យោព្ពនំ បត្តា, រូបលាវញ្ញភូសិតា;
តទា អទាសិ មំ តាតោ, ពិម្ពិសារស្ស រាជិនោ។

“តស្សាហំ សុប្បិយា អាសឹ, រូបកេលាយនេ រតា;
រូបានំ ទោសវាទីតិ, ន ឧបេសឹ មហាទយំ។

“ពិម្ពិសារោ តទា រាជា, មមានុគ្គហពុទ្ធិយា;
វណ្ណយិត្វា វេឡុវនំ, គាយកេ គាបយី មមំ។

“រម្មំ វេឡុវនំ យេន, ន ទិដ្ឋំ សុគតាលយំ;
ន តេន នន្ទនំ ទិដ្ឋំ, ឥតិ មញ្ញាមសេ មយំ។

“យេន វេឡុវនំ ទិដ្ឋំ, នរនន្ទននន្ទនំ;
សុទិដ្ឋំ នន្ទនំ តេន, អមរិន្ទសុនន្ទនំ។

“វិហាយ នន្ទនំ ទេវា, ឱតរិត្វា មហីតលំ;
រម្មំ វេឡុវនំ ទិស្វា, ន តប្បន្តិ សុវិម្ហិតា។

“រាជបុញ្ញេន និព្ពត្តំ, ពុទ្ធបុញ្ញេន ភូសិតំ;
កោ វត្តា តស្ស និស្សេសំ, វនស្ស គុណសញ្ចយំ។

“តំ សុត្វា វនសមិទ្ធំ, មម សោតមនោហរំ;
ទដ្ឋុកាមា តមុយ្យានំ, រញ្ញោ អារោចយឹ តទា។

“មហតា បរិវារេន, តទា ច សោ មហីបតិ;
មំ បេសេសិ តមុយ្យានំ, ទស្សនាយ សមុស្សុកំ។

“គច្ឆ បស្ស មហាភោគេ, វនំ នេត្តរសាយនំ;
យំ សទា ភាតិ សិរិយា, សុគតាភានុរញ្ជិតំ។

“យទា ច បិណ្ឌាយ មុនិ, គិរិព្ពជបុរុត្តមំ;
បវិដ្ឋោហំ តទាយេវ, វនំ ទដ្ឋុមុបាគមឹ។

“តទា តំ ផុល្លវិបិនំ, នានាភមរកូជិតំ;
កោកិលាគីតសហិតំ, មយូរគណនច្ចិតំ។

“អប្បសទ្ទមនាកិណ្ណំ, នានាចង្កមភូសិតំ;
កុដិមណ្ឌបសំកិណ្ណំ, យោគីវរវិរាជិតំ។

“វិចរន្តោ អមញ្ញិស្សំ, សផលំ នយនំ មម;
តត្ថាបិ តរុណំ ភិក្ខុំ, យុត្តំ ទិស្វា វិចិន្តយិំ។

“ឦទិសេ វិបិនេ រម្មេ, ឋិតោយំ នវយោព្ពនេ;
វសន្តមិវ កន្តេន, រូបេន ច សមន្វិតោ។

“និសិន្នោ រុក្ខមូលម្ហិ, មុណ្ឌោ សង្ឃាដិបារុតោ;
ឈាយតេ វតយំ ភិក្ខុ, ហិត្វា វិសយជំ រតឹ។

“ននុ នាម គហដ្ឋេន, កាមំ ភុត្វា យថាសុខំ;
បច្ឆា ជិណ្ណេន ធម្មោយំ, ចរិតព្វោ សុភទ្ទកោ។

“សុញ្ញកន្តិ វិទិត្វាន, គន្ធគេហំ ជិនាលយំ;
ឧបេត្វា ជិនមទ្ទក្ខំ, ឧទយន្តំ វ ភាករំ។

“ឯកកំ សុខមាសីនំ, ពីជមានំ វរិត្ថិយា;
ទិស្វានេវំ វិចិន្តេសិំ, នាយំ លូខោ នរាសភោ។

“សា កញ្ញា កនកាភាសា, បទុមាននលោចនា;
ពិម្ពោដ្ឋី កុន្ទទសនា, មនោនេត្តរសាយនា។

“ហេមទោលាភសវនា, កលិកាការសុត្តនី;
វេទិមជ្ឈាវ សុស្សោណី, រម្ភោរុ ចារុភូសនា។

“រត្តំសកុបសំព្យានា , នីលមដ្ឋនិវាសនា;
អតប្បនេយ្យរូបេន, ហាសភាវសមន្វិតា។

“ទិស្វា តមេវំ ចិន្តេសិំ, អហោយមភិរូបិនី;
ន មយានេន នេត្តេន, ទិដ្ឋបុព្ពា កុទាចនំ។

“តតោ ជរាភិភូតា សា, វិវណ្ណា វិកតាននា;
ភិន្នទន្តា សេតសិរា, សលាលា វទនាសុចិ។

“សំខិត្តកណ្ណា សេតក្ខី, លម្ពាសុភបយោធរា;
វលិវិតតសព្ពង្គី, សិរាវិតតទេហិនី។

“នតង្គា ទណ្ឌទុតិយា, ឧប្បាសុលិកតា កិសា;
បវេធមានា បតិតា, និស្សសន្តី មុហុំ មុហុំ។

“តតោ មេ អាសិ សំវេគោ, អព្ភុតោ លោមហំសនោ;
ធិរត្ថុ រូបំ អសុចឹ, រមន្តេ យត្ថ ពាលិសា។

“តទា មហាការុណិកោ, ទិស្វា សំវិគ្គមានសំ;
ឧទគ្គចិត្តោ សុគតោ, ឥមា គាថា អភាសថ។

“អាតុរំ អសុចិ បូតិំ, បស្ស ខេមេ សមុស្សយំ;
ឧគ្ឃរន្តំ បគ្ឃរន្តំ, ពាលានំ អភិនន្ទិតំ។

“អសុភាយ ចិត្តំ ភាវេហិ, ឯកគ្គំ សុសមាហិតំ;
សតិ កាយគតា ត្យត្ថុ, និព្ពិទា ពហុលា ភវ។

“យថា ឥទំ តថា ឯតំ, យថា ឯតំ តថា ឥទំ;
អជ្ឈត្តញ្ច ពហិទ្ធា ច, កាយេ ឆន្ទំ វិរាជយ។

“អនិមិត្តញ្ច ភាវេហិ, មានានុសយមុជ្ជហ;
តតោ មានាភិសមយា, ឧបសន្តា ចរិស្សសិ។

“យេ រាគរត្តានុបតន្តិ សោតំ, សយំ កតំ មក្កដកោវ ជាលំ;
ឯតម្បិ ឆេត្វាន បរិព្ពជន្តិ, អនបេក្ខិនោ កាមសុខំ បហាយ។

“តតោ កល្លិតចិត្តំ មំ, ញត្វាន នរសារថិ;
មហានិទានំ ទេសេសិ, សុត្តន្តំ វិនយាយ មេ។

“សុត្វា សុត្តន្តសេដ្ឋំ តំ, បុព្ពសញ្ញមនុស្សរិំ;
តត្ថ ឋិតាវហំ សន្តី, ធម្មចក្ខុំ វិសោធយិំ។

“និបតិត្វា មហេសិស្ស, បាទមូលម្ហិ តាវទេ;
អច្ចយំ ទេសនត្ថាយ, ឥទំ វចនមព្រវិំ។

“នមោ តេ សព្ពទស្សាវិ, នមោ តេ ករុណាករ;
នមោ តេ តិណ្ណសំសារ, នមោ តេ អមតំ ទទ។

“ទិដ្ឋិគហនបក្ខន្ទា, កាមរាគវិមោហិតា;
តយា សម្មា ឧបាយេន, វិនីតា វិនយេ រតា។

“អទស្សនេន វិភោគា, តាទិសានំ មហេសិនំ;
អនុភោន្តិ មហាទុក្ខំ, សត្តា សំសារសាគរេ។

“យទាហំ លោកសរណំ, អរណំ អរណន្តគុំ;
នាទ្ទសាមិ អទូរដ្ឋំ, ទេសយាមិ តមច្ចយំ។

“មហាហិតំ វរទទំ, អហិតោតិ វិសង្កិតា;
នោបេសិំ រូបនិរតា, ទេសយាមិ តមច្ចយំ។

“តទា មធុរនិគ្ឃោសោ, មហាការុណិកោ ជិនោ;
អវោច តិដ្ឋ ខេមេតិ, សិញ្ចន្តោ អមតេន មំ។

“តទា បណម្យ សិរសា, កត្វា ច នំ បទក្ខិណំ;
គន្ត្វា ទិស្វា នរបតិំ, ឥទំ វចនមព្រវិំ។

“អហោ សម្មា ឧបាយោ តេ, ចិន្តិតោយមរិន្ទម;
វនទស្សនកាមាយ, ទិដ្ឋោ និព្ពានតោ មុនិ។

“យទិ តេ រុច្ចតេ រាជ, សាសនេ តស្ស តាទិនោ;
បព្ពជិស្សាមិ រូបេហំ, និព្ពិន្ទា មុនិវាណិនា។

“អញ្ជលិំ បគ្គហេត្វាន, តទាហ ស មហីបតិ;
អនុជានាមិ តេ ភទ្ទេ, បព្ពជ្ជា តវ សិជ្ឈតុ។

“បព្ពជិត្វា តទា ចាហំ, អទ្ធមាសេ ឧបដ្ឋិតេ;
ទីបោទយញ្ច ភេទញ្ច, ទិស្វា សំវិគ្គមានសា។

“និព្ពិន្នា សព្ពសង្ខារេ, បច្ចយាការកោវិទា;
ចតុរោឃេ អតិក្កម្ម, អរហត្តមបាបុណឹ។

“ឥទ្ធីសុ ច វសី អាសឹ, ទិព្ពាយ សោតធាតុយា;
ចេតោបរិយញាណស្ស, វសី ចាបិ ភវាមហំ។

“បុព្ពេនិវាសំ ជានាមិ, ទិព្ពចក្ខុ វិសោធិតំ;
សព្ពាសវបរិក្ខីណា, នត្ថិ ទានិ បុនព្ភវោ។

“អត្ថធម្មនិរុត្តីសុ, បដិភានេ តថេវ ច;
បរិសុទ្ធំ មម ញាណំ, ឧប្បន្នំ ពុទ្ធសាសនេ។

“កុសលាហំ វិសុទ្ធីសុ, កថាវត្ថុវិសារទា;
អភិធម្មនយញ្ញូ ច, វសិប្បត្តាម្ហិ សាសនេ។

“តតោ តោរណវត្ថុស្មឹ, រញ្ញា កោសលសាមិនា;
បុច្ឆិតា និបុណេ បញ្ហេ, ព្យាករោន្តី យថាតថំ។

“តទា ស រាជា សុគតំ, ឧបសង្កម្ម បុច្ឆថ;
តថេវ ពុទ្ធោ ព្យាកាសិ, យថា តេ ព្យាកតា មយា។

“ជិនោ តស្មឹ គុណេ តុដ្ឋោ, ឯតទគ្គេ ឋបេសិ មំ;
មហាបញ្ញានមគ្គាតិ, ភិក្ខុនីនំ នរុត្តមោ។

“កិលេសា ឈាបិតា មយ្ហំ...បេ.... កតំ ពុទ្ធស្ស សាសន”ន្តិ។ (អប. ថេរី ២.២.២៨៩-៣៨៣);

អរហត្តំ បន បត្វា ផលសុខេន និព្ពានសុខេន ច វិហរន្តិយា ឥមិស្សា ថេរិយា សតិបិ អញ្ញាសំ ខីណាសវត្ថេរីនំ បញ្ញាវេបុល្លប្បត្តិយំ តត្ថ បន កតាធិការតាយ មហាបញ្ញាភាវោ បាកដោ អហោសិ។ តថា ហិ នំ ភគវា ជេតវនមហាវិហារេ អរិយគណមជ្ឈេ និសិន្នោ បដិបាដិយា ភិក្ខុនិយោ ឋានន្តរេ ឋបេន្តោ “ឯតទគ្គំ, ភិក្ខវេ, មម សាវិកានំ ភិក្ខុនីនំ មហាបញ្ញានំ យទិទំ ខេមា”តិ (អ. និ. ១.២៣៥-២៣៦) មហាបញ្ញតាយ អគ្គដ្ឋានេ ឋបេសិ។ តំ ឯកទិវសំ អញ្ញតរស្មឹ រុក្ខមូលេ ទិវាវិហារំ និសិន្នំ មារោ បាបិមា តរុណរូបេន ឧបសង្កមិត្វា កាមេហិ បលោភេន្តោ –

១៣៩ “ទហរា ត្វំ រូបវតី, អហម្បិ ទហរោ យុវា;
បញ្ចង្គិកេន តុរិយេន, ឯហិ ខេមេ រមាមសេ”តិ។ – គាថមាហ ;

តស្សត្ថោ – ខេមេ, ត្វំ តរុណប្បត្តា, យោព្ពនេ ឋិតា រូបសម្បន្នា, អហម្បិ តរុណោ យុវា, តស្មា មយំ យោព្ពញ្ញំ អខេបេត្វា បញ្ចង្គិកេន តុរិយេន វជ្ជមានេន ឯហិ កាមខិឌ្ឌារតិយា រមាម កីឡាមាតិ។

តំ សុត្វា សា កាមេសុ សព្ពធម្មេសុ ច អត្តនោ វិរត្តភាវំ តស្ស ច មារភាវំ អត្តាភិនិវេសេសុ សត្តេសុ អត្តនោ ថាមគតំ អប្បសាទំ កតកិច្ចតញ្ច បកាសេន្តី –

១៤០ “ឥមិនា បូតិកាយេន, អាតុរេន បភង្គុនា;
អដ្ដិយាមិ ហរាយាមិ, កាមតណ្ហា សមូហតា។

១៤១ “សត្តិសូលូបមា កាមា, ខន្ធាសំ អធិកុដ្ដនា;
យំ ត្វំ កាមរតឹ ព្រូសិ, អរតី ទានិ សា មម។

១៤២. សព្ពត្ថ វិហតា នន្ទី, តមោខន្ធោ បទាលិតោ;
ឯវំ ជានាហិ បាបិម, និហតោ ត្វមសិ អន្តក។

១៤៣. "នក្ខត្តានិ នមស្សន្តា, អគ្គឹ បរិចរំ វនេ;
យថាភុច្ចមជានន្តា, ពាលា សុទ្ធិមមញ្ញថ។

១៤៤. "អហញ្ច ខោ នមស្សន្តី, សម្ពុទ្ធំ បុរិសុត្តមំ;
បមុត្តា សព្ពទុក្ខេហិ, សត្ថុសាសនការិកា"តិ។ – ឥមា គាថា អភាសិ;

តត្ថ **អគ្គឹ បរិចរំ វនេ**តិ តបោវនេ អគ្គិហុត្តំ បរិចរន្តោ។ **យថាភុច្ចមជានន្តា**តិ បវត្តិយោ យថាភូតំ អបរិជានន្តា។ សេសមេត្ថ ហេដ្ឋា វុត្តនយត្តា ឧត្តានមេវ។

ខេមាថេរីគាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៤. សុជាតាថេរីគាថាវណ្ណនា

អលង្កតា សុវសនាតិអាទិកា សុជាតាយ ថេរិយា គាថា។ អយម្បិ បុរិមពុទ្ធេសុ កតាធិការា តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវដ្ដូបនិស្សយំ កុសលំ ឧបចិនន្តី អនុក្កមេន សម្ភតវិមោក្ខសម្ភារា ហុត្វា ឥមស្មិំ ពុទ្ធុប្បាទេ សាកេតនគរេ សេដ្ឋិកុលេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តា មាតាបិតូហិ សមានជាតិកស្ស សេដ្ឋិបុត្តស្ស ទិន្នា ហុត្វា បតិកុលំ គតា។ តត្ថ តេន សទ្ធឹ សុខសំវាសំ វសន្តី ឯកទិវសំ ឧយ្យានំ គន្ត្វា នក្ខត្តកីឡំ កីឡិត្វា បរិជនេន សទ្ធឹ នគរំ អាគច្ឆន្តី អញ្ជនវនេ សត្ថារំ ទិស្វា បសន្នមានសា ឧបសង្កមិត្វា វន្ទិត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ សត្ថា តស្សា អនុបុព្ពឹ កថំ កថេត្វា កល្លចិត្តតំ ញត្វា ឧបរិ សាមុក្កំសិកំ ធម្មទេសនំ បកាសេសិ។ សា ទេសនាវសានេ អត្តនោ កតាធិការតាយ ញាណស្ស បរិបាកំ គតត្តា ច , សត្ថុ ច ទេសនាវិលាសេន យថានិសិន្នាវ សហ បដិសម្ភិទាហិ អរហត្តំ បត្វា សត្ថារំ វន្ទិត្វា គេហំ គន្ត្វា សាមិកញ្ច មាតាបិតរោ ច អនុជានាបេត្វា សត្ថុអាណាយ ភិក្ខុនុបស្សយំ គន្ត្វា ភិក្ខុនីនំ សន្តិកេ បព្ពជិ។ បព្ពជិត្វា ច អត្តនោ បដិបត្តឹ បច្ចវេក្ខិត្វា ឧទានវសេន –

១៤៥. "អលង្កតា សុវសនា, មាលិនី ចន្ទនោក្ខិតា;
សព្ពាភរណសញ្ឆន្នា, ទាសីគណបុរក្ខតា។

១៤៦. "អន្នំ បានញ្ច អាទាយ, ខជ្ជំ ភោជ្ជំ អនប្បកំ;
គេហតោ និក្ខមិត្វាន, ឧយ្យានមភិហារយិំ។

១៤៧. "តត្ថ រមិត្វា កីឡិត្វា, អាគច្ឆន្តី សកំ ឃរំ;
វិហារំ ទដ្ឋុំ បាវិសិំ, សាកេតេ អញ្ជនំ វនំ។

១៤៨. "ទិស្វាន លោកបជ្ជោតំ, វន្ទិត្វាន ឧបាវិសិំ;
សោ មេ ធម្មមទេសេសិ, អនុកម្បាយ ចក្ខុមា។

១៤៩. "សុត្វា ច ខោ មហេសិស្ស, សច្ចំ សម្បដិវិជ្ឈហំ;
តត្ថេវ វិរជំ ធម្មំ, ផុសយិំ អមតំ បទំ។

១៥០. "តតោ វិញ្ញាតសទ្ធម្មា, បព្ពជិំ អនគារិយំ;
តិស្សោ វិជ្ជា អនុប្បត្តា, អមោឃំ ពុទ្ធសាសន"ន្តិ។ –

ឥមា គាថា អភាសិ។

តត្ថ **អលង្កតា**តិ វិភូសិតា។ តំ បន អលង្កតាការំ ទស្សេតុំ **"សុវសនា មាលិនី ចន្ទនោក្ខិតា"**តិ វុត្តំ។ តត្ថ **មាលិនី**តិ មាលាធារិនី។ **ចន្ទនោក្ខិតា**តិ ចន្ទនានុលិត្តា។ **សព្ពាភរណសញ្ឆន្នា**តិ ហត្ថូបគាទីហិ សព្ពេហិ អាភរណេហិ អលង្ការវសេន សញ្ឆាទិតសរីរា។

អន្នំ បានញ្ច អាទាយ, ខជ្ជំ ភោជ្ជំ អនប្បកន្តិ សាលិឱទនាទិអន្នំ, អម្ពបានាទិបានំ, បិដ្ឋខាទនីយាទិខជ្ជំ, អវសិដ្ឋំ អាហារសង្ខាតំ ភោជ្ជញ្ច បហូតំ គហេត្វា។ **ឧយ្យានមភិហារយិ**ន្តិ នក្ខត្តកីឡាវសេន ឧយ្យានំ ឧបនេសិំ។ អន្នបានាទឹ តត្ថ អានេត្វា សហ បរិជនេន កីឡន្តី រមន្តី បរិចារេសិន្តិ អធិប្បាយោ។

សាកេតេ អញ្ជនំ វនន្តិ សាកេតសមីបេ អញ្ជនវនេ វិហារំ បាវិសឹ។

លោកបជ្ជោតន្តិ ញាណបជ្ជោតេន លោកស្ស បជ្ជោតភូតំ។

ផុសយិន្តិ ផុសឹ, អធិគច្ឆិន្តិ អត្ថោ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

សុជាតាថេរីគាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៥. អនោបមាថេរីគាថាវណ្ណនា

ឧច្ចេ កុលេតិអាទិកា អនោបមាយ ថេរិយា គាថា។ អយម្បិ បុរិមពុទ្ធេសុ កតាធិការា តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវដ្ដូបនិស្សយំ កុសលំ ឧបចិនន្តី អនុក្កមេន វិមុត្តិបរិបាចនីយេ ធម្មេ បរិព្រូហិត្វា ឥមស្មិំ ពុទ្ធុប្បាទេ សាកេតនគរេ មជ្ឈស្ស នាម សេដ្ឋិនោ ធីតា ហុត្វា និព្ពត្តិ។ តស្សា រូបសម្បត្តិយា **អនោបមា**តិ នាមំ អហោសិ។ តស្សា វយប្បត្តកាលេ ពហូ សេដ្ឋិបុត្តា រាជមហាមត្តា រាជានោ ច បិតុ ទូតំ បាហេសុំ – "អត្តនោ ធីតរំ អនោបមំ ទេហិ, ឥទញ្ចិទញ្ច តេ ទស្សាមា"តិ។ សា តំ សុត្វា ឧបនិស្សយសម្បន្នតាយ "ឃរាវាសេន មយ្ហំ អត្ថោ នត្ថី"តិ សត្ថុ សន្តិកំ គន្ត្វា ធម្មំ សុត្វា ញាណស្ស បរិបាកំ គតត្តា ទេសនានុសារេន វិបស្សនំ អារភិត្វា តំ ឧស្សុក្កាបេន្តី មគ្គបដិបាដិយា តតិយផលេ បតិដ្ឋាសិ។ សា សត្ថារំ បព្ពជ្ជំ យាចិត្វា សត្ថុអាណាយ ភិក្ខុនុបស្សយំ ឧបគន្ត្វា ភិក្ខុនីនំ សន្តិកេ បព្ពជិត្វា សត្តមេ ទិវសេ អរហត្តំ សច្ឆិកត្វា អត្តនោ បដិបត្តិំ បច្ចវេក្ខិត្វា ឧទានវសេន –

១៥១. "ឧច្ចេ កុលេ អហំ ជាតា, ពហុវិត្តេ មហទ្ធនេ;
វណ្ណរូបេន សម្បន្នា, ធីតា មជ្ឈស្ស អត្រជា។

១៥២. "បត្ថិតា រាជបុត្តេហិ, សេដ្ឋិបុត្តេហិ គិជ្ឈិតា;
បិតុ មេ បេសយី ទូតំ, ទេថ មយ្ហំ អនោបមំ។

១៥៣. "យត្តកំ តុលិតា ឯសា, តុយ្ហំ ធីតា អនោបមា;
តតោ អដ្ឋគុណំ ទស្សំ, ហិរញ្ញំ រតនានិ ច។

១៥៤. "សាហំ ទិស្វាន សម្ពុទ្ធំ, លោកជេដ្ឋំ អនុត្តរំ;
តស្ស បាទានិ វន្ទិត្វា, ឯកមន្តំ ឧបាវិសឹ។

១៥៥. "សោ មេ ធម្មមទេសេសិ, អនុកម្បាយ គោតមោ;
និសិន្នា អាសនេ តស្មិំ, ផុសយិំ តតិយំ ផលំ។

១៥៦. "តតោ កេសានិ ឆេត្វាន, បព្ពជិំ អនគារិយំ;
អជ្ជ មេ សត្តមី រត្តិ, យតោ តណ្ហា វិសោសិតា"តិ។ –

ឥមា គាថា អភាសិ។

តត្ថ **ឧច្ចេ កុលេ**តិ ឧឡារតមេ វេស្សកុលេ។ **ពហុវិត្តេ**តិ អលង្ការាទិបហូតវិត្តូបករណេ។ **មហទ្ធនេ**តិ និធានគតស្សេវ ចត្តារីសកោដិបរិមាណស្ស មហតោ ធនស្ស អត្ថិភាវេន មហទ្ធនេ អហំ ជាតាតិ យោជនា។ **វណ្ណរូបេន សម្បន្នា**តិ វណ្ណសម្បន្នា ចេវ រូបសម្បន្នា ច, សិនិទ្ធភាសុរាយ ឆវិសម្បត្តិយា វត្ថាភរណាទិសរីរាវយវសម្បត្តិយា ច សមន្នាគតាតិ អត្ថោ។ **ធីតា មជ្ឈស្ស អត្រជា**តិ មជ្ឈនាមស្ស សេដ្ឋិនោ ឱរសា ធីតា។

បត្ថិតា រាជបុត្តេហីតិ "កថំ នុ ខោ តំ លភេយ្យាមា"តិ រាជកុមារេហិ អភិបត្ថិតា។ **សេដ្ឋិបុត្តេហិ គិជ្ឈិតា**តិ តថា សេដ្ឋិកុមារេហិបិ អភិគិជ្ឈិតា បច្ចាសីសិតា។ **ទេថ មយ្ហំ អនោបម**ន្តិ រាជបុត្តាទយោ "ទេថ មយ្ហំ អនោបមំ ទេថ មយ្ហ"ន្តិ បិតុ សន្តិកេ ទូតំ បេសយឹសុ។

យត្តកំ តុលិតា ឯសាតិ "តុយ្ហំ ធីតា អនោបមា យត្តកំ ធនំ អគ្ឃតី"តិ តុលិតា លក្ខណញ្ញូហិ បរិច្ឆិន្នា, "តតោ អដ្ឋគុណំ ទស្សាមី"តិ បិតុ មេ បេសយិ ទូតន្តិ យោជនា។ សេសំ ហេដ្ឋា វុត្តនយមេវ។

អនោបមាថេរីគាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៦. មហាបជាបតិគោតមីថេរីគាថាវណ្ណនា

ពុទ្ធ វីរ នមោ ត្យត្ថុតិអាទិកា មហាបជាបតិគោតមិយា គាថា។ អយម្បិ កិរ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ ហំសវតីនគរេ កុលគេហេ និព្ពត្តិត្វា វិញ្ញុតំ បត្វា សត្ថុ សន្តិកេ ធម្មំ សុណន្តី សត្ថារំ ឯកំ ភិក្ខុនឹ រត្តញ្ញូនំ អគ្គដ្ឋានេ ឋបេន្តំ ទិស្វា, អធិការកម្មំ កត្វា តំ ឋានន្តរំ បត្ថេត្វា យាវជីវំ ទានាទីនិ បុញ្ញានិ កត្វា កប្បសតសហស្សំ ទេវមនុស្សេសុ សំសរិត្វា, កស្សបស្ស ច ភគវតោ អន្តរេ អម្ហាកញ្ច ភគវតោ ពុទ្ធសុញ្ញេ លោកេ ពារាណសិយំ បញ្ចន្នំ ទាសិសតានំ ជេដ្ឋិកា ហុត្វា និព្ពត្តិ។ អថ សា វស្សូបនាយិកសមយេ បញ្ច បច្ចេកពុទ្ធេ នន្ទមូលកបព្ភារតោ ឥសិបតនេ ឱតរិត្វា, នគរេ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា ឥសិបតនមេវ គន្ត្វា, វស្សូបនាយិកសមយេ កុដិយា អត្ថាយ ហត្ថកម្មំ បរិយេសន្តេ ទិស្វា, តា ទាសិយោ តាសំ អត្តនោ ច សាមិកេ សមាទបេត្វា ចង្កមាទិបរិវារសម្បន្នា បញ្ច កុដិយោ ការេត្វា, មញ្ចបីឋបានីយបរិភោជនីយភាជនាទីនិ ឧបដ្ឋបេត្វា បច្ចេកពុទ្ធេ តេមាសំ តត្ថេវ វសនត្ថាយ បដិញ្ញំ ការេត្វា វារភិក្ខំ បដ្ឋបេសុំ។ យា អត្តនោ វារទិវសេ ភិក្ខំ ទាតុំ ន សក្កោតិ, តស្សា សយំ សកគេហតោ នីហរិត្វា ទេតិ។ ឯវំ តេមាសំ បដិជគ្គិត្វា បវារណាយ សម្បត្តាយ ឯកេកំ ទាសី ឯកេកំ សាដកំ វិស្សជ្ជាបេសិ។ បញ្ចថូលសាដកសតានិ អហេសុំ។ តានិ បរិវត្តាបេត្វា បញ្ចន្នំ បច្ចេកពុទ្ធានំ តិចីវរានិ កត្វា អទាសិ។ បច្ចេកពុទ្ធា តាសំ បស្សន្តីនំយេវ អាកាសេន គន្ធមាទនបព្ពតំ អគមំសុ។

តាបិ សព្ពា យាវជីវំ កុសលំ កត្វា ទេវលោកេ និព្ពត្តីសុ។ តាសំ ជេដ្ឋិកា តតោ ចវិត្វា ពារាណសិយា អវិទូរេ បេសការគាមេ បេសការជេដ្ឋកស្ស គេហេ និព្ពត្តិត្វា វិញ្ញុតំ បត្វា, បទុមវតិយា បុត្តេ បញ្ចសតេ បច្ចេកពុទ្ធេ ទិស្វា សម្បិយាយមានា សព្ពេ វន្ទិត្វា ភិក្ខំ អទាសិ។ តេ ភត្តកិច្ចំ កត្វា គន្ធមាទនមេវ អគមំសុ។ សាបិ យាវជីវំ កុសលំ កត្វា ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តី អម្ហាកំ សត្ថុ និព្ពត្តិតោ បុរេតរមេវ ទេវទហនគរេ មហាសុប្បពុទ្ធស្ស គេហេ បដិសន្ធឹ គណ្ហិ, **គោតមី**តិស្សា គោត្តាគតមេវ នាមំ អហោសិ; មហាមាយាយ កនិដ្ឋភគិនី។ លក្ខណបាឋកាបិ “ឥមាសំ ទ្វិន្នម្បិ កុច្ឆិយំ វសិតា ទារកា ចក្កវត្តិនោ ភវិស្សន្តី”តិ ព្យាករិំសុ។ សុទ្ធោទនមហារាជា វយប្បត្តកាលេ ទ្វេបិ មង្គលំ កត្វា អត្តនោ ឃរំ អភិនេសិ។

អបរភាគេ អម្ហាកំ សត្ថរិ ឧប្បជ្ជិត្វា បវត្តិតវរធម្មចក្កេ អនុបុព្ពេន តត្ថ តត្ថ វេនេយ្យានំ អនុគ្គហំ ករោន្តេ វេសាលឹ ឧបនិស្សាយ កូដាគារសាលាយំ វិហរន្តេ សុទ្ធោទនមហារាជា សេតច្ឆត្តស្ស ហេដ្ឋា អរហត្តំ សច្ឆិកត្វា បរិនិព្ពាយិ។ អថ មហាបជាបតិគោតមី បព្ពជិតុកាមា ហុត្វា សត្ថារំ ឯកវារំ បព្ពជ្ជំ យាចមានា អលភិត្វា ទុតិយវារំ កេសេ ឆិន្ទាបេត្វា កាសាយានិ អច្ឆាទេត្វា **កលហវិវាទសុត្តន្ត**ទេសនាបរិយោសានេ (សុ. និ. ៨៦៨ អាទយោ) និក្ខមិត្វា បព្ពជិតានំ បញ្ចន្នំ សក្យកុមារសតានំ បាទបរិចារិកាហិ សទ្ធិំ វេសាលឹ គន្ត្វា អានន្ទត្ថេរំ សត្ថារំ យាចាបេត្វា អដ្ឋហិ គរុធម្មេហិ (អ. និ. ៨.៥១; ចូឡវ. ៤០៣) បព្ពជ្ជញ្ច ឧបសម្បទញ្ច បដិលភិ។ ឥតរា បន សព្ពាបិ ឯកតោឧបសម្បន្នា អហេសុំ។ អយមេត្ថ សង្ខេបោ, វិត្ថារតោ បនេតំ វត្ថុ បាឡិយំ អាគតមេវ។

ឯវំ ឧបសម្បន្នា បន មហាបជាបតិគោតមី សត្ថារំ ឧបសង្កមិត្វា អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ អថស្សា សត្ថា ធម្មំ ទេសេសិ។ សា សត្ថុ សន្តិកេ កម្មដ្ឋានំ គហេត្វា ភាវនមនុយុញ្ជន្តី ន ចិរស្សេវ អភិញ្ញាបដិសម្ភិទាបរិវារំ អរហត្តំ បាបុណិ។ សេសា បន បញ្ចសតា ភិក្ខុនិយោ **នន្ទកោវាទ**បរិយោសានេ (ម. និ. ៣.៣៩៨ អាទយោ) ឆឡភិញ្ញា អហេសុំ។ អថេកទិវសំ សត្ថា ជេតវនមហាវិហារេ អរិយគណមជ្ឈេ និសិន្នោ ភិក្ខុនិយោ ឋានន្តរេ ឋបេន្តោ មហាបជាបតិគោតមី រត្តញ្ញូនំ ភិក្ខុនីនំ អគ្គដ្ឋានេ ឋបេសិ។ សា ផលសុខេន និព្ពានសុខេន ច វីតិនាមេន្តី កតញ្ញុតាយ បត្វា ឯកទិវសំ សត្ថុ គុណាភិត្ថវនបុព្ពកឧបការកវិភាវនាមុខេន អញ្ញំ ព្យាករោន្តី –

១៥៧. “ពុទ្ធវីរ នមោ ត្យត្ថុ, សព្ពសត្តានមុត្តម;
យោ មំ ទុក្ខា បមោចេសិ, អញ្ញញ្ច ពហុកំ ជនំ។

១៥៨. “សព្ពទុក្ខំ បរិញ្ញាតំ, ហេតុតណ្ហា វិសោសិតា;
ភាវិតោ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ, និរោធោ ផុសិតោ មយា។

១៥៩. “មាតា បុត្តោ បិតា ភាតា, អយ្យកា ច បុរេ អហុំ;
យថាភុច្ចមជានន្តី, សំសរិំហំ អនិព្ពិសំ។

១៦០. “ទិដ្ឋោ ហិ មេ សោ ភគវា, អន្តិមោយំ សមុស្សយោ;
វិក្ខីណោ ជាតិសំសារោ, នត្ថិ ទានិ បុនព្ភវោ។

១៦១. “អារទ្ធវីរិយេ បហិតត្តេ, និច្ចំ ទឡ្ហបរក្កមេ;
សមគ្គេ សាវកេ បស្សេ, ឯសា ពុទ្ធាន វន្ទនា។

១៦២.ពហូនំ វត អត្ថាយ, មាយា ជនយិ គោតមំ;
ព្យាធិមរណតុន្នានំ, ទុក្ខក្ខន្ធំ ព្យបានុទី’’តិ។ – ឥមា គាថា អភាសិ;

តត្ថ **ពុទ្ធវីរា**តិ ចតុសច្ចពុទ្ធេសុ វីរ, សព្ពពុទ្ធា ហិ ឧត្តមវីរិយេហិ ចតុសច្ចពុទ្ធេហិ វា ចតុព្ពិធសម្មប្បធានវីរិយនិប្ផត្តិយា វិជិតវិជយត្តា វីរា នាម។ ភគវា បន វីរិយបារមិបារិបូរិយា ចតុរង្គសមន្នាគតវីរិយាធិដ្ឋានេន សាតិសយចតុព្ពិធសម្មប្បធានកិច្ចនិប្ផត្តិយា តស្សា ច វេនេយ្យសន្តានេ សម្មទេវ បតិដ្ឋាបិតត្តា វិសេសតោ វីរិយយុត្តតាយ វីរោតិ វត្តព្ពតំ អរហតិ។ **នមោ ត្យត្ថូ**តិ នមោ នមក្ការោ តេ ហោតុ។ **សព្ពសត្តានមុត្តមា**តិ អបទាទិភេទេសុ សត្តេសុ សីលាទិគុណេហិ ឧត្តមោ ភគវា។ តទេកទេសំ សត្ថុបការគុណំ ទស្សេតុំ, **‘‘យោ មំ ទុក្ខា បមោចេសិ, អញ្ញញ្ច ពហុកំ ជន’’**ន្តិ វត្វា អត្តនោ ទុក្ខា បមុត្តភាវំ វិភាវេន្តី **‘‘សព្ពទុក្ខ’’**ន្តិ គាថមាហ។

បុន យតោ បមោចេសិ, តំ វដ្ដទុក្ខំ ឯកទេសេន ទស្សេន្តី **‘‘មាតា បុត្តោ’’**តិ គាថមាហ។ តត្ថ **យថាភុច្ចមជានន្តី**តិ បវត្តិហេតុអាទី យថាភូតំ អនវពុជ្ឈន្តី។ **សំសរិំ អនិព្ពិស**ន្តិ សំសារសមុទ្ទេ បតិដ្ឋំ អវិន្ទន្តី អលភន្តី ភវាទីសុ អបរាបរុប្បត្តិវសេន សំសរិំ អហន្តិ កថេន្តី អាហ **‘‘មាតា បុត្តោ’’**តិអាទិ។ យស្មិំ ភវេ ឯតស្ស មាតា អហោសិ, តតោ អញ្ញស្មិំ ភវេ តស្សេវ បុត្តោ, តតោ អញ្ញស្មិំ ភវេ បិតា ភាតា អហូតិ អត្ថោ។

‘‘ទិដ្ឋោ ហិ មេ’’តិ គាថាយបិ អត្តនោ ទុក្ខតោ បមុត្តភាវមេវ វិភាវេតិ។ តត្ថ **ទិដ្ឋោ ហិ មេ សោ ភគវា**តិ សោ ភគវា សម្មាសម្ពុទ្ធោ អត្តនា ទិដ្ឋលោកុត្តរធម្មទស្សនេន ញាណចក្ខុនា មយា បច្ចក្ខតោ ទិដ្ឋោ។ យោ ហិ ធម្មំ បស្សតិ, សោ ភគវន្តំ បស្សតិ នាម។ យថាហ – ‘‘យោ ខោ, វក្កលិ, ធម្មំ បស្សតិ, សោ មំ បស្សតី’’តិអាទិ (សំ. និ. ៣.៨៧)។

អារទ្ធវីរិយេតិ បគ្គហិតវីរិយេ។ **បហិតត្តេ**តិ និព្ពានំ បេសិតចិត្តេ។ **និច្ចំ ទឡ្ហបរក្កមេ**តិ អបត្តស្ស បត្តិយា បត្តស្ស វេបុល្លត្ថាយ សព្ពកាលំ ថិរបរក្កមេ។ **សមគ្គេ**តិ សីលទិដ្ឋិសាមញ្ញេន សំហតភាវេន សមគ្គេ។ សត្ថុ ទេសនាយ សវនន្តេ ជាតត្តា **សាវកេ,** ‘‘ឥមេ មគ្គដ្ឋា ឥមេ ផលដ្ឋា’’តិ យាថាវតោ បស្សតិ។ **ឯសា ពុទ្ធាន វន្ទនា**តិ យា សត្ថុ ធម្មសរីរភូតស្ស អរិយសាវកានំ អរិយភាវភូតស្ស ច លោកុត្តរធម្មស្ស អត្តបច្ចក្ខកិរិយា, ឯសា សម្មាសម្ពុទ្ធានំ សាវកពុទ្ធានញ្ច វន្ទនា យាថាវតោ គុណនិន្នតា។

‘‘ពហូនំ វត អត្ថាយា’’តិ ឱសានគាថាយបិ សត្ថុ លោកស្ស ពហូបការតំយេវ វិភាវេតិ។ យំ បនេត្ថ អត្ថតោ ន វិភត្តំ, តំ សុវិញ្ញេយ្យមេវ។

អថេកទា មហាបជាបតិគោតមី សត្ថរិ វេសាលិយំ វិហរន្តេ មហាវនេ កូដាគារសាលាយំ សយំ វេសាលិយំ ភិក្ខុនុបស្សយេ វិហរន្តី បុព្ពណ្ហសមយំ វេសាលិយំ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា ភត្តំ ភុញ្ជិត្វា អត្តនោ ទិវាដ្ឋានេ យថាបរិច្ឆិន្នកាលំ ផលសមាបត្តិសុខេន វីតិនាមេត្វា ផលសមាបត្តិតោ វុដ្ឋាយ អត្តនោ បដិបត្តិំ បច្ចវេក្ខិត្វា សោមនស្សជាតា អត្តនោ អាយុសង្ខារេ អាវជ្ជេន្តី តេសំ ខីណភាវំ ញត្វា ឯវំ ចិន្តេសិ – ‘‘យំនូនាហំ វិហារំ គន្ត្វា ភគវន្តំ អនុជានាបេត្វា មនោភាវនីយេ ច ថេរេ សព្ពេវ សព្រហ្មចរិយេ អាបុច្ឆិត្វា ឥធេវ អាគន្ត្វា បរិនិព្ពាយេយ្យ’’ន្តិ។ យថា ច ថេរិយា, ឯវំ តស្សា បរិវារភូតានំ បញ្ចន្នំ ភិក្ខុនិសតានំ បរិវិតក្កោ អហោសិ។ តេន វុត្តំ **អបទានេ** (អប. ថេរី ២.២.៩៧-២៨៨) –

‘‘ឯកទា លោកបជ្ជោតោ, វេសាលិយំ មហាវនេ;
កូដាគារេ កុសាលាយំ, វសតេ នរសារថិ។

‘‘តទា ជិនស្ស មាតុច្ឆា, មហាគោតមិ ភិក្ខុនី;
តហិំ កតេ បុរេ រម្មេ, វសី ភិក្ខុនុបស្សយេ។

‘‘ភិក្ខុនីហិ វិមុត្តាហិ, សតេហិ សហ បញ្ចហិ;
រហោគតាយ តស្សេវំ, ចិតស្សាសិ វិតក្កិតំ។

‘‘ពុទ្ធស្ស បរិនិព្ពានំ, សាវកគ្គយុគស្ស វា;
រាហុលានន្ទនន្ទានំ, នាហំ លច្ឆាមិ បស្សិតុំ។

‘‘ពុទ្ធស្ស បរិនិព្ពានា, សាវកគ្គយុគស្ស វា;

មហាកស្សបនន្ទានំ, អានន្ទរាហុលាន ច។

“បដិកច្ចាយុសង្ខារំ, ឱសជ្ជិត្វាន និព្ពុតឹ;
គច្ឆេស្សំ លោកនាថេន, អនុញ្ញាតា មហេសិនា។

“តថា បញ្ចសតានម្បិ, ភិក្ខុនីនំ វិតក្កិតំ;
អាសិ ខេមាទិកានម្បិ, ឯតទេវ វិតក្កិតំ។

“ភូមិចាលោ តទា អសិ, នាទិតា ទេវទុន្ទុភី;
ឧបស្សយាធិវត្ថាយោ, ទេវតា សោកបីឡិតា។

“វិលបន្តា សុករុណំ, តត្ថស្សូនិ បវត្តយុំ;
មិត្តា ភិក្ខុនិយោ តាហិ, ឧបគន្ត្វាន គោតមឹ។

“និបច្ច សិរសា បាទេ, ឥទំ វចនមព្រវុំ;
តត្ថ តោយលវាសិត្តា, មយមយ្យេ រហោគតា។

“សា ចលា ចលិតា ភូមិ, នាទិតា ទេវទុន្ទុភី;
បរិទេវា ច សុយ្យន្តេ, កិមត្ថំ នូន គោតមី។

“តទា អវោច សា សព្ពំ, យថាបរិវិតក្កិតំ;
តាយោបិ សព្ពា អាហំសុ, យថាបរិវិតក្កិតំ។

“យទិ តេ រុចិតំ អយ្យេ, និព្ពានំ បរមំ សិវំ;
និព្ពាយិស្សាម សព្ពាបិ, ពុទ្ធានុញ្ញាយ សុព្ពតេ។

“មយំ សហាវ និក្ខន្តា, ឃរាបិ ច ភវាបិ ច;
សហាយេវ គមិស្សាម, និព្ពានំ បទមុត្តមំ។

“និព្ពានាយ វជន្តីនំ, កឹ វក្ខាមីតិ សា វទំ;
សហ សព្ពាហិ និក្ខញ្ញិ, ភិក្ខុនីនិលយា តទា។

“ឧបស្សយេ យាធិវត្ថា, ទេវតា តា ខមន្តុ មេ;
ភិក្ខុនីនិលយស្សេទំ, បច្ឆិមំ ទស្សនំ មម។

“ន ជរា មច្ចុ វា យត្ថ, អប្បិយេហិ សមាគមោ;
បិយេហិ ន វិយោគោត្ថិ, តំ វជិស្សំ អសង្ខតំ។

“អវីតរាគា តំ សុត្វា, វចនំ សុគតោរសា;
សោកដ្ដា បរិទេវិំសុ, អហោ នោ អប្បបុញ្ញតា។

“ភិក្ខុនីនិលយោ សុញ្ញោ, ភូតោ តាហិ វិនា អយំ;
បភាតេ វិយ តារាយោ, ន ទិស្សន្តិ ជិនោរសា។

“និព្ពានំ គោតមី យាតិ, សតេហិ សហ បញ្ចហិ;
នទីសតេហិវ សហ, គង្គា បញ្ចហិ សាគរំ។

“រថិយាយ វជន្តិយោ, ទិស្វា សទ្ធា ឧបាសិកា;
ឃរា និក្ខម្ម បាទេសុ, និបច្ច ឥទមព្រវុំ។

“បសីទស្សុ មហាភោគេ, អនាថាយោ វិហាយ នោ;

តយា ន យុត្តា និព្ពាតុំ, តិដ្ឋន្តា វិលបឹសុ តា។

“តាសំ សោកបហានត្ថំ, អវោច មធុរំ គិរំ;
រុទិតេន អលំ បុត្តា, ហាសកាលោយមជ្ជ វោ។

“បរិញ្ញាតំ មយា ទុក្ខំ, ទុក្ខហេតុ វិវជ្ជិតោ;
និរោធោ មេ សច្ឆិកតោ, មគ្គោ ចាបិ សុភាវិតោ។

“បរិចិណ្ណោ មយា សត្ថា, កតំ ពុទ្ធស្ស សាសនំ;
ឱហិតោ គរុកោ ភារោ, ភវនេត្តិ សមូហតា។

“យស្សត្ថាយ បព្ពជិតា, អគារស្មានគារិយំ;
សោ មេ អត្ថោ អនុប្បត្តោ, សព្ពសំយោជនក្ខយោ។

“ពុទ្ធោ តស្ស ច សទ្ធម្មោ, អនូនោ យាវ តិដ្ឋតិ;
និព្ពាតុំ តាវ កាលោ មេ, មា មំ សោចថ បុត្តិកា។

“កោណ្ឌញ្ញានន្ទនន្ទាទី , តិដ្ឋន្តិ រាហុលោ ជិនោ;
សុខិតោ សហិតោ សង្ឃោ, ហតទព្ពា ច តិត្ថិយា។

“ឱក្កាកវំសស្ស យសោ, ឧស្សិតោ មារមទ្ទនោ;
ននុ សម្បតិ កាលោ មេ, និព្ពានត្ថាយ បុត្តិកា។

“ចិរប្បភុតិ យំ មយ្ហំ, បត្ថិតំ អជ្ជ សិជ្ឈតេ;
អានន្ទភេរិកាលោយំ, កឹ វោ អស្សូហិ បុត្តិកា។

“សចេ មយិ ទយា អត្ថិ, យទិ ចត្ថិ កតញ្ញុតា;
សទ្ធម្មដ្ឋិតិយា សព្ពា, ករោថ វីរិយំ ទឡ្ហំ។

“ថីនំ អទាសិ បព្ពជ្ជំ, សម្ពុទ្ធោ យាចិតោ មយា;
តស្មា យថាហំ នន្ទិស្សំ, តថា តមនុតិដ្ឋថ។

“តា ឯវមនុសាសិត្វា, ភិក្ខុនីហិ បុរក្ខតា;
ឧបេច្ច ពុទ្ធំ វន្ទិត្វា, ឥទំ វចនមព្រវិ។

“អហំ សុគត តេ មាតា, ត្វញ្ច វីរ បិតា មម;
សទ្ធម្មសុខទ នាថ, តយិ ជាតាម្ហិ គោតម។

“សំវទ្ធិតោយំ សុគត, រូបកាយោ មយា តវ;
អនិន្ទិតោ ធម្មកាយោ, មម សំវទ្ធិតោ តយា។

“មុហុត្តំ តណ្ហាសមណំ, ខីរំ ត្វំ បាយិតោ មយា;
តយាហំ សន្តមច្ចន្តំ, ធម្មខីរញ្ហិ បាយិតា។

“ពន្ធនារក្ខណេ មយ្ហំ, អណណោ ត្វំ មហាមុនេ;
បុត្តកាមា ថិយោ យាចំ, លភន្តិ តាទិសំ សុតំ។

“មន្ធាតាទិនរិន្ទានំ, យា មាតា សា ភវណ្ណវេ;
និមុគ្គាហំ តយា បុត្ត, តារិតា ភវសាគរា។

“រញ្ញោ មាតា មហេសីតិ, សុលភំ នាមមិត្ថិនំ;

ពុទ្ធមាតាតិ យំ នាមំ, ឯតំ បរមទុល្លភំ។

“តញ្ច លទ្ធំ មហាវីរ, បណិធានំ មមំ តយា;
អណុកំ វា មហន្តំ វា, តំ សព្ពំ បូរិតំ មយា។

“បរិនិព្ពាតុមិច្ឆាមិ , វិហាយេមំ កឡេវរំ;
អនុជានាហិ មេ វីរ, ទុក្ខន្តករ នាយក។

“ចក្កង្កុសធជាកិណ្ណេ, បាទេ កមលកោមលេ;
បសារេហិ បណាមំ តេ, ករិស្សំ បុត្តឧត្តមេ។

“សុវណ្ណរាសិសង្កាសំ, សរីរំ កុរុ បាកដំ;
កត្វា ទេហំ សុទិដ្ឋំ តេ, សន្តឹ គច្ឆាមិ នាយក។

“ទ្វត្តឹសលក្ខណូបេតំ, សុប្បភាលង្កតំ តនុំ;
សញ្ឈាយនាវ ពាលក្កំ, មាតុច្ឆំ ទស្សយី ជិនោ។

“ផុល្លារវិន្ទសំកាសេ , តរុណាទិច្ចសប្បភេ;
ចក្កង្កិតេ បាទតលេ, តតោ សា សិរសា បតិ។

“បណមាមិ នរាទិច្ច, អាទិច្ចកុលកេតុកំ;
បច្ឆិមេ មរណេ មយ្ហំ, ន តំ ឥក្ខាមហំ បុនោ។

“ឥត្ថិយោ នាម លោកគ្គ, សព្ពទោសាករា មតា;
យទិ កោ ចត្ថិ ទោសោ មេ, ខមស្សុ ករុណាករ។

“ឥត្ថិកានញ្ច បព្ពជ្ជំ, ហំ តំ យាចឹ បុនប្បុនំ;
តត្ថ ចេ អត្ថិ ទោសោ មេ, តំ ខមស្សុ នរាសភ។

“មយា ភិក្ខុនិយោ វីរ, តវានុញ្ញាយ សាសិតា;
តត្រ ចេ អត្ថិ ទុន្នីតំ, តំ ខមស្សុ ខមាធិប។

“អក្ខន្តេ នាម ខន្តព្ពំ, កឹ ភវេ គុណភូសនេ;
កិមុត្តរំ តេ វក្ខាមិ, និព្ពានាយ វជន្តិយា។

“សុទ្ធេ អនូនេ មម ភិក្ខុសង្ឃេ, លោកា ឥតោ និស្សរិតុំ ខមន្តេ;
បភាតកាលេ ព្យសនង្គតានំ, ទិស្វាន និយ្យាតិវ ចន្ទលេខា។

“តទេតរា ភិក្ខុនិយោ ជិនគ្គំ, តារាវ ចន្ទានុគតា សុមេរុំ;
បទក្ខិណំ កច្ច និបច្ច បាទេ, ឋិតា មុខន្តំ សមុទិក្ខមានា។

“ន តិត្តិបុព្ពំ តវ ទស្សនេន, ចក្ខុំ ន សោតំ តវ ភាសិតេន;
ចិត្តំ មមំ កេវលមេកមេវ, បប្បុយ្យ តំ ធម្មរសេន តិត្តិ។

“នទតោ បរិសាយំ តេ, វាទិតព្ពបហារិនោ;
យេ តេ ទក្ខន្តិ វទនំ, ធញ្ញា តេ នរបុង្គវ។

“ទីឃង្គុលី តម្ពនខេ, សុភេ អាយតបណ្ហិកេ;
យេ បាទេ បណមិស្សន្តិ, តេបិ ធញ្ញា គុណន្ធរ។

“មធុរានិ បហដ្ឋានិ, ទោសគ្ឃានិ ហិតានិ ច;

យេ តេ វាក្យានិ សុយ្យន្តិ, តេបិ ធញ្ញា នរុត្តម។

“ធញ្ញាហំ តេ មហាវីរ, បាទបូជនតប្បរា;
តិណ្ណសំសារកន្តារា, សុវាក្យេន សិរីមតោ។

“តតោ សា អនុសាវេត្វា, ភិក្ខុសង្ឃម្បិ សុព្ពតា;
រាហុលានន្ទនន្ទេ ច, វន្ទិត្វា ឥទមព្រវិ។

“អាសីវិសាលយសមេ, រោគាវាសេ កឡេវរេ;
និព្ពិន្ទា ទុក្ខសង្ឃាដេ, ជរាមរណគោចរេ។

“នានាកលិមលាកិណ្ណេ, បរាយត្តេ និរីហកេ;
តេន និព្ពាតុមិច្ឆាមិ, អនុមញ្ញថ បុត្តកា។

“នន្ទោ រាហុលភទ្ទោ ច, វីតសោកា និរាសវា;
ឋិតាចលដ្ឋិតិ ថិរា, ធម្មតមនុចិន្តយុំ។

“ធិរត្ថុ សង្ខតំ លោលំ, អសារំ កទលូបមំ;
មាយាមរីចិសទិសំ, ឥត្តរំ អនវដ្ឋិតំ។

“យត្ថ នាម ជិនស្សាយំ, មាតុច្ឆា ពុទ្ធបោសិកា;
គោតមី និធនំ យាតិ, អនិច្ចំ សព្ពសង្ខតំ។

“អានន្ទោ ច តទា សេខោ, សោកដ្ដោ ជិនវច្ឆលោ;
តត្ថស្សូនិ ករោន្តោ សោ, ករុណំ បរិទេវតិ។

“ហា សន្តី គោតមី យាតិ, នូន ពុទ្ធោបិ និព្ពុតី;
គច្ឆតិ ន ចិរេនេវ, អគ្គិរិវ និរិន្ធនោ។

“ឯវំ វិលាបមានំ តំ, អានន្ទំ អាហ គោតមី;
សុតសាគរគម្ភីរ, ពុទ្ធោបដ្ឋាន តប្បរ។

“ន យុត្តំ សោចិតុំ បុត្ត, ហាសកាលេ ឧបដ្ឋិតេ;
តយា មេ សរណំ បុត្ត, និព្ពានំ តមុបាគតំ។

“តយា តាត សមជ្ឈិដ្ឋោ, បព្ពជ្ជំ អនុជានិ នោ;
មា បុត្ត វិមនោ ហោហិ, សផលោ តេ បរិស្សមោ។

“យំ ន ទិដ្ឋំ បុរាណេហិ, តិត្ថិកាចរិយេហិបិ;
តំ បទំ សុកុមារីហិ, សត្តវស្សាហិ វេទិតំ។

“ពុទ្ធសាសនបាលេត, បច្ឆិមំ ទស្សនំ តវ;
តត្ថ គច្ឆាមហំ បុត្ត, គតោ យត្ថ ន ទិស្សតេ។

“កទាចិ ធម្មំ ទេសេន្តោ, ខិបី លោកគ្គនាយកោ;
តទាហំ អាសីសវាចំ, អវោចំ អនុកម្បិកា។

“ចិរំ ជីវ មហាវីរ, កប្បំ តិដ្ឋ មហាមុនេ;
សព្ពលោកស្ស អត្ថាយ, ភវស្សុ អជរាមរោ។

“តំ តថាវាទិនី ពុទ្ធោ, មមំ សោ ឯតទព្រវិ;

ន ហេវ វន្ទិយា ពុទ្ធា, យថា វន្ទសិ គោតមី។

“កថំ ចរហិ សព្ពញ្ញូ, វន្ទិតព្ពា តថាគតា;
កថំ អវន្ទិយា ពុទ្ធា, តំ មេ អក្ខាហិ បុច្ឆិតោ។

“អារទ្ធវីរិយេ បហិតត្តេ, និច្ចំ ទឡ្ហបរក្កមេ;
សមគ្គេ សាវកេ បស្ស, ឯតំ ពុទ្ធានវន្ទនំ។

“តតោ ឧបស្សយំ គន្ត្វា, ឯកិកាហំ វិចិន្តយិំ;
សមគ្គបរិសំ នាថោ, រោធេសិ តិភវន្តគោ។

“ហន្ទាហំ បរិនិព្ពិស្សំ, មា វិបត្តិតមទ្ទសំ;
ឯវាហំ ចិន្តយិត្វាន, ទិស្វាន ឥសិសត្តមំ។

“បរិនិព្ពានកាលំ មេ, អារោចេសឹ វិនាយកំ;
តតោ សោ សមនុញ្ញាសិ, កាលំ ជានាហិ គោតមី។

“កិលេសា ឈាបិតា មយ្ហំ, ភវា សព្ពេ សមូហតា;
នាគោវ ពន្ធនំ ឆេត្វា, វិហរាមិ អនាសវា។

“ស្វាគតំ វត មេ អាសិ, មម ពុទ្ធស្ស សន្តិកេ;
តិស្សោ វិជ្ជា អនុប្បត្តា, កតំ ពុទ្ធស្ស សាសនំ។

“បដិសម្ភិទា ចតស្សោ, វិមោក្ខាបិ ច អដ្ឋិមេ;
ឆឡភិញ្ញា សច្ឆិកតា, កតំ ពុទ្ធស្ស សាសនំ។

“ថីនំ ធម្មាភិសមយេ, យេ ពាលា វិមតឹ គតា;
តេសំ ទិដ្ឋិប្បហានត្ថំ, ឥទ្ធឹ ទស្សេហិ គោតមី។

“តទា និបច្ច សម្ពុទ្ធំ, ឧប្បតិត្វាន អម្ពរំ;
ឥទ្ធី អនេកា ទស្សេសិ, ពុទ្ធានុញ្ញាយ គោតមី។

“ឯកិកា ពហុធា អាសិ, ពហុធា ចេកិកា តថា;
អាវិភាវំ តិរោភាវំ, តិរោកុដ្ដំ តិរោនគំ។

“អសជ្ជមានា អគមា, ភូមិយម្បិ និមុជ្ជថ;
អភិជ្ជមានេ ឧទកេ, អគញ្ឆិ មហិយា យថា។

“សកុណីវ តថាកាសេ, បល្លង្កេន កមី តទា;
វសំ វត្តេសិ កាយេន, យាវ ព្រហ្មនិវេសនំ។

“សិនេរុំ ទណ្ឌំ កត្វាន, ឆត្តំ កត្វា មហាមហឹ;
សមូលំ បរិវត្តេត្វា, ធារយំ ចង្កមី នភេ។

“ឆស្សូរោទយកាលេវ, លោកញ្ចាកាសិ ធូមិកំ;
យុគន្តេ វិយ លោកំ សា, ជាលាមាលាកុលំ អកា។

“មុចលិន្ទំ មហាសេលំ, មេរុមូលនទន្តរេ;
សាសបាវិវ សព្ពានិ, ឯកេនគ្គហិ មុដ្ឋិនា។

“អង្គុលគ្គេន ឆាទេសិ, ភាករំ សនិសាករំ;

ចន្ទសូរសហស្សានិ, អាវេឡមិវ ធារយិ។

“ចតុសាគរតោយានិ, ធារយី ឯកបាណិនា;
យុគន្ធជលទាការំ, មហាវស្សំ បវស្សថ។

“ចក្កវត្តី សបរិសំ, មាបយី សា នភត្តលេ;
គរុឡំ ទ្វិរទំ សីហំ, វិនទន្តំ បទស្សយិ។

“ឯកិកា អភិនិម្មិត្វា, អប្បមេយ្យំ ភិក្ខុនីគណំ;
បុន អន្តរធាបេត្វា, ឯកិកា មុនិមព្រវិ។

“មាតុច្ឆា តេ មហាវីរ, តវ សាសនការិកា;
អនុប្បត្តា សកំ អត្ថំ, បាទេ វន្ទាមិ ចក្ខុម។

“ទស្សេត្វា វិវិធា ឥទ្ធី, ឱរោហិត្វា នភត្តលា;
វន្ទិត្វា លោកបជ្ជោតំ, ឯកមន្តំ និសីទិ សា។

“សា វីសវស្សសតិកា, ជាតិយាហំ មហាមុនេ;
អលមេត្តាវតា វីរ, និព្ពាយិស្សាមិ នាយក។

“តទាតិវិម្ហិតា សព្ពា, បរិសា សា កតញ្ជលី;
អវោចយ្យេ កថំ អាសិ, អតុលិទ្ធិបរក្កមា។

“បទុមុត្តរោ នាម ជិនោ, សព្ពធម្មេសុ ចក្ខុមា;
ឥតោ សតសហស្សម្ហិ, កប្បេ ឧប្បជ្ជិ នាយកោ។

“តទាហំ ហំសវតិយំ, ជាតាមច្ចកុលេ អហុំ;
សព្ពោបការសម្បន្នេ, ឥទ្ធេ ផីតេ មហទ្ធនេ។

“កទាចិ បិតុនា សទ្ធិំ, ទាសីគណបុរក្ខតា;
មហតា បរិវារេន, តំ ឧបេច្ច នរាសភំ។

“វាសវំ វិយ វស្សន្តំ, ធម្មមេឃំ អនាសវំ;
សរទាទិច្ចសទិសំ, រំសិជាលសមុជ្ជលំ។

“ទិស្វា ចិត្តំ បសាទេត្វា, សុត្វា ចស្ស សុភាសិតំ;
មាតុច្ឆំ ភិក្ខុនឹ អគ្គេ, ឋបេន្តំ នរនាយកំ។

“សុត្វា ទត្វា មហាទានំ, សត្តាហំ តស្ស តាទិនោ;
សសង្ឃស្ស នរគ្គស្ស, បច្ចយានិ ពហូនិ ច។

“និបច្ច បាទមូលម្ហិ, តំ ឋានមភិបត្ថយឹ;
តតោ មហាបរិសតឹ, អវោច ឥសិសត្តមោ។

“យា សសង្ឃំ អភោជេសិ, សត្តាហំ លោកនាយកំ;
តមហំ កិត្តយិស្សាមិ, សុណាថ មម ភាសតោ។

“សតសហស្សិតោ កប្បេ, ឱក្កាកកុលសម្ភវោ;
គោតមោ នាម គោត្តេន, សត្ថា លោកេ ភវិស្សតិ។

តស្ស ធម្មេសុ ទាយាទា, ឱរសា ធម្មនិម្មិតា;

គោតមី នាម នាមេន, ហេស្សតិ សត្ថុ សាវិកា។

“តស្ស ពុទ្ធស្ស មាតុច្ឆា, ជីវិតាបាទិកា អយំ;
រត្តញ្ញូនញ្ច អគ្គត្តំ, ភិក្ខុនីនំ លភិស្សតិ។

“តំ សុត្វាន បមោទិត្វា, យាវជីវំ តទា ជិនំ;
បច្ចយេហិ ឧបដ្ឋិត្វា, តតោ កាលង្កតា អហំ។

“តាវតឹសេសុ ទេវេសុ, សព្ពកាមសមិទ្ធិសុ;
និព្ពត្តា ទសហង្គេហិ, អញ្ញេ អភិភវឹ អហំ។

“រូបសទ្ទេហិ គន្ធេហិ, រសេហិ ផុសនេហិ ច;
អាយុនាបិ ច វណ្ណេន, សុខេន យសសាបិ ច។

“តថេវាធិបតេយ្យេន, អធិគយ្ហ វិរោចហំ;
អហោសី អមរិន្ទស្ស, មហេសី ទយិតា តហឹ។

“សំសារេ សំសរន្តីហំ, កម្មវាយុសមេរិតា;
កាសិស្ស រញ្ញោ វិសយេ, អជាយឹ ទាសគាមកេ។

“បញ្ចទាសសតានូនា, និវសន្តិ តហឹ តទា;
សព្ពេសំ តត្ថ យោ ជេដ្ឋោ, តស្ស ជាយា អហោសហំ។

“សយម្ភុនោ បញ្ចសតា, គាមំ បិណ្ឌាយ បាវិសុំ;
តេ ទិស្វាន អហំ តុដ្ឋា, សហ សព្ពាហិ ឥត្ថិភិ។

“បូគា ហុត្វាវ សព្ពាយោ, ចតុមាសេ ឧបដ្ឋហុំ;
តិចីវរានិ ទត្វាន, សំសរិម្ហ សសាមិកា។

“តតោ ចុតា សព្ពាបិ តា, តាវតឹសគតា មយំ;
បច្ឆិមេ ច ភវេ ទានិ, ជាតា ទេវទហេ បុរេ។

“បិតា អញ្ជនសក្កោ មេ, មាតា មម សុលក្ខណា;
តតោ កបិលវត្ថុស្មឹ, សុទ្ធោទនឃរំ គតា។

“សេសា សក្យកុលេ ជាតា, សក្យានំ ឃរមាគមុំ;
អហំ វិសិដ្ឋា សព្ពាសំ, ជិនស្សាបាទិកា អហុំ។

“មម បុត្តោភិនិក្ខម្ម, ពុទ្ធោ អាសិ វិនាយកោ;
បច្ឆាហំ បព្ពជិត្វាន, សតេហិ សហ បញ្ចហិ។

“សាកិយានីហិ ធីរាហិ, សហ សន្តិសុខំ ផុសឹ;
យេ តទា បុព្ពជាតិយំ, អម្ហាកំ អាសុ សាមិនោ។

“សហបុញ្ញស្ស កត្តារោ, មហាសមយការកា;
ផុសឹសុ អរហត្តំ តេ, សុគតេនានុកម្បិតា។

“តទេតរា ភិក្ខុនិយោ, អារុហឹសុ នភត្តលំ;
សំគតា វិយ តារាយោ, វិរោចឹសុ មហិទ្ធិកា។

“ឥទ្ធី អនេកា ទស្សេសុំ, បិឡន្ធវិកតឹ យថា;

កម្មារោ កនកស្សេវ, កម្មញ្ញស្ស សុសិក្ខិតោ។

“ទស្សេត្វា បាដិហីរានិ, វិចិត្តានិ ពហូនិ ច;
តោសេត្វា វាទិបវរំ, មុនី សបរិសំ តទា។

“ឱរោហិត្វាន គគនា, វន្ទិត្វា ឥសិសត្តមំ;
អនុញ្ញាតា នរគ្គេន, យថាឋានេ និសីទិសុំ។

“អហោនុកម្បិកា អម្ហំ, សព្ពាសំ ចិរ គោតមី;
វាសិតា តវ បុញ្ញេហិ, បត្តា នោ អាសវក្ខយំ។

“កិលេសា ឈាបិតា អម្ហំ, ភវា សព្ពេ សមូហតា;
នាគីវ ពន្ធនំ ឆេត្វា, វិហរាម អនាសវា។

“ស្វាគតំ វត នោ អាសិ, ពុទ្ធសេដ្ឋស្ស សន្តិកេ;
តិស្សោ វិជ្ជា អនុប្បត្តា, កតំ ពុទ្ធស្ស សាសនំ។

“បដិសម្ភិទា ចតស្សោ, វិមោក្ខាបិ ច អដ្ឋិមេ;
ឆឡភិញ្ញា សច្ឆិកតា, កតំ ពុទ្ធស្ស សាសនំ។

“ឥទ្ធីសុ ច វសី ហោម, ទិព្ពាយ សោតធាតុយា;
ចេតោបរិយញាណស្ស, វសី ហោម មហាមុនេ។

“បុព្ពេនិវាសំ ជានាម, ទិព្ពចក្ខុ វិសោធិតំ;
សព្ពាសវបរិក្ខីណា, នត្ថិ ទានិ បុនព្ភវា។

“អត្ថេ ធម្មេ ច នេរុត្តេ, បដិភានេ ច វិជ្ជតិ;
ញាណំ អម្ហំ មហាវីរ, ឧប្បន្នំ តវ សន្តិកេ។

“អស្មាភិ បរិចិណ្ណោសិ, មេត្តចិត្តា ហិ នាយក;
អនុជានាហិ សព្ពាសំ, និព្ពានាយ មហាមុនេ។

“និព្ពាយិស្សាម ឥច្ចេវំ, កឹ វក្ខាមិ វទន្តិយោ;
យស្ស ទានិ ច វោ កាលំ, មញ្ញថាតិ ជិនោព្រវិ។

“គោតមីអាទិកា តាយោ, តទា ភិក្ខុនិយោ ជិនំ;
វន្ទិត្វា អាសនា តម្ហា, វុដ្ឋាយ អាគមឹសុ តា។

“មហតា ជនកាយេន, សហ លោកគ្គនាយកោ;
អនុសំយាយី សោ វីរោ, មាតុច្ឆំ យាវកោដ្ឋកំ។

“តទា និបតិ បាទេសុ, គោតមី លោកពន្ធុនោ;
សហេវ តាហិ សព្ពាហិ, បច្ឆិមំ បាទវន្ទនំ។

“ឥទំ បច្ឆិមកំ មយ្ហំ, លោកនាថស្ស ទស្សនំ;
ន បុនោ អមតាការំ, បស្សិស្សាមិ មុខំ តវ។

“ន ច មេ វន្ទនំ វីរ, តវ បាទេ សុកោមលេ;
សម្ផុសិស្សតិ លោកគ្គ, អជ្ជ គច្ឆាមិ និព្ពុតឹ។

“រូបេន កឹ តវានេន, ទិដ្ឋេ ធម្មេ យថាតថេ;

សព្ពំ សង្ខតមេវេតំ, អនស្សាសិកមិត្តរំ។

“សា សហ តាហិ គន្ត្វាន, ភិក្ខុនុបស្សយំ សកំ;
អឌ្ឍបល្លង្កមាភុជ្ជ, និសីទិ បរមាសនេ។

“តទា ឧបាសិកា តត្ថ, ពុទ្ធសាសនវច្ឆលា;
តស្សា បវត្តិំ សុត្វាន, ឧបេសុំ បាទវន្ទិកា។

“ករេហិ ឧរំ បហន្ត្វា, ឆិន្នមូលា យថា លតា;
រោទន្តា ករុណំ រវំ, សោកដ្ដា ភូមិបាតិតា។

“មា នោ សរណទេ នាថេ, វិហាយ គមិ និព្ពុតិំ;
និបតិត្វាន យាចាម, សព្ពាយោ សិរសា មយំ។

“យា បធានតមា តាសំ, សទ្ធា បញ្ញា ឧបាសិកា;
តស្សា សីសំ បមជ្ជន្តិំ, ឥទំ វចនមព្រវិ។

“អលំ បុត្តា វិសាទេន, មារបាសានុវត្តិនា;
អនិច្ចំ សង្ខតំ សព្ពំ, វិយោគន្តំ ចលាចលំ។

“តតោ សា តា វិសជ្ជិត្វា, បឋមំ ឈានមុត្តមំ;
ទុតិយញ្ច តតិយញ្ច, សមាបជ្ជិ ចតុត្ថកំ។

“អាកាសាយតនញ្ចេវ, វិញ្ញាណាយតនំ តថា;
អាកិញ្ចំ នេវសញ្ញញ្ច, សមាបជ្ជិ យថាក្កមំ។

“បដិលោមេន ឈានានិ, សមាបជ្ជិត្ថ គោតមី;
យាវតា បឋមំ ឈានំ, តតោ យាវចតុត្ថកំ។

“តតោ វុដ្ឋាយ និព្ពាយិ, ទីបច្ចីវ និរាសវា;
ភូមិចាលោ មហា អាសិ, នភសា វិជ្ជុតា បតិ។

“បនាទិតា ទុន្ទុភិយោ, បរិទេវិំសុ ទេវតា;
បុប្ផវុដ្ឋី ច គគនា, អភិវស្សថ មេទនិំ។

“កម្បិតោ មេរុរាជាបិ, រង្គមជ្ឈេ យថា នដោ;
សោកេន ចាតិទីនោវ, វិរវោ អាសិ សាគរោ។

“ទេវា នាគាសុរា ព្រហ្មា, សំវិគ្គាហិំសុ តង្ខណេ;
អនិច្ចា វត សង្ខារា, យថាយំ វិលយំ គតា។

“យា ចេ មំ បរិវារិំសុ, សត្ថុ សាសនការិកា;
តយោបិ អនុបាទានា, ទីបច្ចិ វិយ និព្ពុតា។

“ហា យោគា វិប្បយោគន្តា, ហានិច្ចំ សព្ពសង្ខតំ;
ហា ជីវិតំ វិនាសន្តំ, ឥច្ចាសិ បរិទេវនា។

“តតោ ទេវា ច ព្រហ្មា ច, លោកធម្មានុវត្តនំ;
កាលានុរូបំ កុព្ពន្តិ, ឧបេត្វា ឥសិសត្តមំ។

“តទា អាមន្តយី សត្ថា, អានន្ទំ សុតសាគរំ;

គច្ឆានន្ទ និវេទេហិ, ភិក្ខូនំ មាតុ និព្ពុតឹ។

“គទានន្ទោ និរានន្ទោ, អស្សុនា បុណ្ណលោចនោ;
គគ្គរេន សរេនាហ, សមាគច្ឆន្តុ ភិក្ខវោ។

“បុព្ពទក្ខិណបច្ឆាសុ, ឧត្តរាយ ច សន្តិកេ;
សុណន្តុ ភាសិតំ មយ្ហំ, ភិក្ខវោ សុគតោរសា។

“យា វឌ្ឍយិ បយត្តេន, សរីរំ បច្ឆិមំ មុនេ;
សា គោតមី គតា សន្តឹ, តារាវ សូរិយោទយេ។

“ពុទ្ធមាតាបិ បញ្ញត្តឹ, ឋបយិត្វា គតាសមំ;
ន យត្ថ បញ្ចនេត្តោបិ, គតឹ ទក្ខតិ នាយកោ។

“យស្សត្ថិ សុគតេ សទ្ធា, យោ ច បិយោ មហាមុនេ;
ពុទ្ធមាតុស្ស សក្ការំ, ករោតុ សុគតោរសោ។

“សុទូរដ្ឋាបិ តំ សុត្វា, សីឃមាគច្ឆុ ភិក្ខវោ;
កេចិ ពុទ្ធានុភាវេន, កេចិ ឥទ្ធីសុ កោវិទា។

“កូដាគារវរេ រម្មេ, សព្ពសោណ្ណមយេ សុភេ;
មញ្ចកំ សមារោបេសុំ, យត្ថ សុត្តាសិ គោតមី។

“ចត្តារោ លោកបាលា តេ, អំសេហិ សមធារយុំ;
សេសា សក្កាទិកា ទេវា, កូដាគារេ សមគ្គហុំ។

“កូដាគារានិ សព្ពានិ, អាសុំ បញ្ចសតានិបិ;
សរទាទិច្ចវណ្ណានិ, វិស្សកម្មកតានិ ហិ។

“សព្ពា តាបិ ភិក្ខុនិយោ, អាសុំ មញ្ចេសុ សាយិតា;
ទេវានំ ខន្ធមារូឡ្ហា, និយ្យន្តិ អនុបុព្ពសោ។

“សព្ពសោ ឆាទិតំ អាសិ, វិតានេន នភត្តលំ;
សតារា ចន្ទសូរា ច, លញ្ឆិតា កនកាមយា។

“បដាកា ឧស្សិតានេកា, វិតតា បុប្ផកញ្ចុកា;
ឱគតាកាសបទុមា, មហិយា បុប្ផមុគ្គតំ។

“ទិស្សន្តិ ចន្ទសូរិយា, បជ្ជលន្តិ ច តារកា;
មជ្ឈំ គតោបិ ចាទិច្ចោ, ន តាបេសិ សសី យថា។

“ទេវា ទិព្ពេហិ គន្ធេហិ, មាលេហិ សុរភីហិ ច;
វាទិតេហិ ច នច្ចេហិ, សង្គីតីហិ ច បូជយុំ។

“នាគាសុរា ច ព្រហ្មានោ, យថាសត្តិ យថាពលំ;
បូជយីសុ ច និយ្យន្តឹ, និព្ពុតំ ពុទ្ធមាតរំ។

“សព្ពាយោ បុរតោ នីតា, និព្ពុតា សុគតោរសា;
គោតមី និយ្យតេ បច្ឆា, សក្កតា ពុទ្ធបោសិកា។

“បុរតោ ទេវមនុជា, សនាគាសុរព្រហ្មកា;

បច្ឆា សសាវកោ ពុទ្ធោ, បូជត្ថំ យាតិ មាតុយា។

“ពុទ្ធស្ស បរិនិព្ពានំ, នេទិសំ អាសិ យាទិសំ;
គោតមីបរិនិព្ពានំ, អតេវច្ឆរិយំ អហុ។

“ពុទ្ធោ ពុទ្ធស្ស និព្ពានេ, នោបដិយាទិ ភិក្ខវោ;
ពុទ្ធោ គោតមិនិព្ពានេ, សារិបុត្តាទិកា តថា។

“ចិតកានិ ករិត្វាន, សព្ពគន្ធមយានិ តេ;
គន្ធចុណ្ណបកិណ្ណានិ, ឈាបយិំសុ ច តា តហិំ។

“សេសភាគានិ ឌយ្ហឹសុ, អដ្ឋី សេសានិ សព្ពសោ;
អានន្ទោ ច តទាវោច, សំវេគជនកំ វចោ។

“គោតមី និធនំ យាតា, ឌយ្ហញ្ចស្ស សរីរកំ;
សង្កេតំ ពុទ្ធនិព្ពានំ, ន ចិរេន ភវិស្សតិ។

“តតោ គោតមិធាតូនិ, តស្សា បត្តគតានិ សោ;
ឧបនាមេសិ នាថស្ស, អានន្ទោ ពុទ្ធចោទិតោ។

“បាណិនា តានិ បគ្គយ្ហ, អវោច ឥសិសត្តមោ;
មហតោ សារវន្តស្ស, យថា រុក្ខស្ស តិដ្ឋតោ។

“យោ សោ មហត្តរោ ខន្ធោ, បលុជ្ជេយ្យ អនិច្ចតា;
តថា ភិក្ខុនិសង្ឃស្ស, គោតមី បរិនិព្ពុតា។

“អហោ អច្ឆរិយំ មយ្ហំ, និព្ពុតាយបិ មាតុយា;
សារីរមត្តសេសាយ, នត្ថិ សោកបរិទ្ទវោ។

“ន សោចិយា បរេសំ សា, តិណ្ណសំសារសាគរា;
បរិវជ្ជិតសន្តាបា, សីតិភូតា សុនិព្ពុតា។

“បណ្ឌិតាសិ មហាបញ្ញា, បុថុបញ្ញា តថេវ ច;
រត្តញ្ញូ ភិក្ខុនីនំ សា, ឯវំ ធារេថ ភិក្ខវោ។

“ឥទ្ធីសុ ច វសី អាសិ, ទិព្ពាយ សោតធាតុយា;
ចេតោបរិយញាណស្ស, វសី អាសិ ច គោតមី។

“បុព្ពេនិវាសមញ្ញាសិ, ទិព្ពចក្ខុ វិសោធិតំ;
សព្ពាសវបរិក្ខីណា, នត្ថិ តស្សា បុនព្ភវោ។

“អត្ថធម្មនិរុត្តីសុ , បដិភានេ តថេវ ច;
បរិសុទ្ធំ អហុ ញាណំ, តស្មា សោចនិយា ន សា។

“អយោឃនហតស្សេវ , ជលតោ ជាតវេទស្ស;
អនុបុព្ពូបសន្តស្ស, យថា ន ញាយតេ គតិ។

“ឯវំ សម្មា វិមុត្តានំ, កាមពន្ធោឃតារិនំ;
បញ្ញាបេតុំ គតិ នត្ថិ, បត្តានំ អចលំ សុខំ។

“អត្តទីបា តតោ ហោថ, សតិបដ្ឋានគោចរា;

ភាវេត្វា សត្តពោជ្ឈង្គេ, ទុក្ខស្សន្តំ ករិស្សថា’’តិ។ (អប. ថេរី ២.២.៩៧-២៨៨);

មហាបជាបតិគោតមីថេរីគាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៧. គុត្តាថេរីគាថាវណ្ណនា

គុត្តេ យទត្ថំ បព្ពជ្ជាតិអាទិកា គុត្តាយ ថេរិយា គាថា។ អយម្បិ បុរិមពុទ្ធេសុ កតាធិការា តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវដ្ដូបនិស្សយំ កុសលំ ឧបចិនន្តី អនុក្កមេន សម្ភតវិមោក្ខសម្ភារា ហុត្វា, បរិបក្កកុសលមូលា សុគតីសុយេវ សំសរន្តី ឥមស្មិំ ពុទ្ធុប្បាទេ សាវត្ថិយំ ព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តា, **គុត្តា**តិស្សា នាមំ អហោសិ។ សា វិញ្ញុតំ បត្វា ឧបនិស្សយសម្បត្តិយា ចោទិយមានា ឃរាវាសំ ជិគុច្ឆន្តី មាតាបិតរោ អនុជានាបេត្វា មហាបជាបតិគោតមិយា សន្តិកេ បព្ពជិ។ បព្ពជិត្វា ច វិបស្សនំ បដ្ឋបេត្វា ភាវនំ អនុយុញ្ជន្តិយា តស្សា ចិត្តំ ចិរកាលបរិចយេន ពហិទ្ធារម្មណេ វិធាវតិ, ឯកគ្គំ នាហោសិ។ សត្ថា ទិស្វា តំ អនុគ្គណ្ហន្តោ, គន្ធកុដិយំ យថានិសិន្នោវ ឱភាសំ ផរិត្វា តស្សា អាសន្នេ អាកាសេ និសិន្នំ វិយ អត្តានំ ទស្សេត្វា ឱវទន្តោ –

១៦៣“គុត្តេ យទត្ថំ បព្ពជ្ជា, ហិត្វា បុត្តំ វសុំ បិយំ;
តមេវ អនុព្រូហេហិ, មា ចិត្តស្ស វសំ គមិ។

១៦៤“ចិត្តេន វញ្ចិតា សត្តា, មារស្ស វិសយេ រតា;
អនេកជាតិសំសារំ, សន្ធាវន្តិ អវិទ្ទសូ។

១៦៥“កាមច្ឆន្ទញ្ច ព្យាបាទំ, សក្កាយទិដ្ឋិមេវ ច;
សីលព្ពតបរាមាសំ, វិចិកិច្ឆំ ច បញ្ចមំ។

១៦៦“សំយោជនានិ ឯតានិ, បជហិត្វាន ភិក្ខុនី;
ឱរម្ភាគមនីយានិ, នយិទំ បុនរេហិសិ។

១៦៧“រាគំ មានំ អវិជ្ជញ្ច, ឧទ្ធច្ចញ្ច វិវជ្ជិយ;
សំយោជនានិ ឆេត្វាន, ទុក្ខស្សន្តំ ករិស្សសិ។

១៦៨“ខេបេត្វា ជាតិសំសារំ, បរិញ្ញាយ បុនព្ភវំ;
ទិដ្ឋេវ ធម្មេ និច្ឆាតា, ឧបសន្តា ចរិស្សសី’’តិ។ – ឥមា គាថា អាភាសិ;

តត្ថ **តមេវ អនុព្រូហេហី**តិ **យទត្ថំ** យស្ស កិលេសបរិនិព្ពានស្ស ខន្ធបរិនិព្ពានស្ស ច អត្ថាយ។ **ហិត្វា បុត្តំ វសុំ បិយ**ន្តិ បិយាយិតព្ពំ ញាតិបរិវដ្ដំ ភោគក្ខន្ធញ្ច ហិត្វា មម សាសនេ **បព្ពជ្ជា** ព្រហ្មចរិយវាសោ ឥច្ឆិតោ, តមេវ វឌ្ឍេយ្យាសិ សម្បាទេយ្យាសិ។ **មា ចិត្តស្ស វសំ គមី**តិ ទីឃរត្តំ រូបាទិអារម្មណវសេន វឌ្ឍិតស្ស កូដចិត្តស្ស វសំ មា គច្ឆិ។

យស្មា ចិត្តំ នាមេតំ មាយូបមំ, យេន វញ្ចិតា អន្ធបុថុជ្ជនា មារវសានុគា សំសារំ នាតិវត្តន្តិ។ តេន វុត្តំ **“ចិត្តេន វញ្ចិតា”**តិអាទិ។

សំយោជនានិ ឯតានីតិ ឯតានិ **“កាមច្ឆន្ទញ្ច ព្យាបាទ”**ន្តិអាទិនា យថាវុត្តានិ បញ្ច ពន្ធនដ្ឋេន សំយោជនានិ។ **បជហិត្វានា**តិ អនាគាមិមគ្គេន សមុច្ឆិន្ទិត្វា។ **ភិក្ខុនី**តិ តស្សា អាលបនំ។ **ឱរម្ភាគមនីយានី**តិ រូបារូបធាតុតោ ហេដ្ឋាភាគេ កាមធាតុយំ មនុស្សជីវស្ស ហិតានិ ឧបការានិ តត្ថ បដិសន្ធិយា បច្ចយភាវតោ។ ម-ការោ បទសន្ធិករោ។ “ឱរមាគមនីយានី”តិ បាឡិ, សោ ឯវត្ថោ។ **នយិទំ បុនរេហិសី**តិ ឱរម្ភាគិយានំ សំយោជនានំ បហានេន ឥទំ កាមដ្ឋានំ កាមភវំ បដិសន្ធិវសេន បុន នាគមិស្សសិ។ រ-ការោ បទសន្ធិករោ។ “ឥត្ថ”ន្តិ វា បាឡិ, ឥត្ថត្តំ កាមភវមិច្ចេវ អត្ថោ។

រាគន្តិ រូបរាគញ្ច អរូបរាគញ្ច។ **មាន**ន្តិ អគ្គមគ្គវជ្ឈំ មានំ។ **អវិជ្ជញ្ច ឧទ្ធច្ចញ្ចា**តិ ឯត្ថាបិ ឯសេវ នយោ។ **វិវជ្ជិយា**តិ វិបស្សនាយ វិក្ខម្ភេត្វា។ **សំយោជនានិ ឆេត្វានា**តិ ឯតានិ រូបរាគាទីនិ បញ្ចុទ្ធម្ភាគិយានិ សំយោជនានិ អរហត្តមគ្គេន សមុច្ឆិន្ទិត្វា។ **ទុក្ខស្សន្តំ ករិស្សសី**តិ សព្ពស្សាបិ វដ្ដទុក្ខស្ស បរិយន្តំ បរិយោសានំ បាបុណិស្សសិ។

ខេបេត្វា ជាតិសំសារន្តិ ជាតិ សមូលិកសំសារបវត្តិំ បរិយោសាបេត្វា។ **និច្ឆាតា**តិ និត្តណ្ហា។ **ឧបសន្តា**តិ សព្ពសោ កិលេសានំ វូបសមេន ឧបសន្តា។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

ឯវំ សត្ថារា ឥមាសុ គាថាសុ ភាសិតាសុ គាថាបរិយោសានេ ថេរី សហ បដិសម្ភិទាហិ អរហត្តំ បត្វា ឧទានវសេន ភគវតា ភាសិតនិយាមេនេវ ឥមា គាថា អភាសិ។ តេនេវ តា ថេរិយា គាថា នាម ជាតា។

គុត្តាថេរីគាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៨. វិជយាថេរីគាថាវណ្ណនា

ចតុក្ខត្តុន្តិអាទិកា វិជយាយ ថេរិយា គាថា។ អយម្បិ បុរិមពុទ្ធេសុ កតាធិការា តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវដ្ដូបនិស្សយំ កុសលំ ឧបចិនន្តី, អនុក្កមេន បរិព្រូហិតកុសលមូលា ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តី, ឥមស្មិំ ពុទ្ធុប្បាទេ រាជគហេ អញ្ញតរស្មិំ កុលគេហេ និព្ពត្តិត្វា វិញ្ញុតំ បត្វា ខេមាយ ថេរិយា គិហិកាលេ សហាយិកា អហោសិ។ សា តស្សា បព្ពជិតភាវំ សុត្វា “សាបិ នាម រាជមហេសី បព្ពជិស្សតិ កិមង្គំ បនាហ”ន្តិ បព្ពជិតុកាមា យេន ហុត្វា ខេមាថេរិយា សន្តិកំ ឧបសង្កមិ។ ថេរី តស្សា អជ្ឈាសយំ ញត្វា តថា ធម្មំ ទេសេសិ, យថា សំសារេ សំវិគ្គមានសា សាសនេ សា អភិប្បសន្នា ភវិស្សតិ។ សា តំ ធម្មំ សុត្វា សំវេគជាតា បដិលទ្ធសទ្ធា ច ហុត្វា បព្ពជ្ជំ យាចិ។ ថេរី តំ បព្ពាជេសិ។ សា បព្ពជិត្វា កតបុព្ពកិច្ចា វិបស្សនំ បដ្ឋបេត្វា ហេតុសម្បន្នតាយ, ន ចិរស្សេវ សហ បដិសម្ភិទាហិ អរហត្តំ បត្វា អត្តនោ បដិបត្តិំ បច្ចវេក្ខិត្វា ឧទានវសេន –

១៦៩. “ចតុក្ខត្តុំ បញ្ចក្ខត្តុំ, វិហារា ឧបនិក្ខមិំ;
អលទ្ធា ចេតសោ សន្តិំ, ចិត្តេ អវសវត្តិនី។

១៧០. “ភិក្ខុនិំ ឧបសង្កម្ម, សក្កច្ចំ បរិបុច្ឆហំ;
សា មេ ធម្មមទេសេសិ, ធាតុអាយតនានិ ច។

១៧១. “ចត្តារិ អរិយសច្ចានិ, ឥន្ទ្រិយានិ ពលានិ ច;
ពោជ្ឈង្គដ្ឋង្គិកំ មគ្គំ, ឧត្តមត្ថស្ស បត្តិយា។

១៧២. “តស្សាហំ វចនំ សុត្វា, ករោន្តី អនុសាសនិំ;
រត្តិយា បុរិមេ យាមេ, បុព្ពជាតិមនុស្សរិំ។

១៧៣. “រត្តិយា មជ្ឈិមេ យាមេ, ទិព្ពចក្ខុំ វិសោធយិំ;
រត្តិយា បច្ឆិមេ យាមេ, តមោខន្ធំ បទាលយិំ។

១៧៤. “បីតិសុខេន ច កាយំ, ផរិត្វា វិហរិំ តទា;
សត្តមិយា បាទេ បសារេសិំ, តមោខន្ធំ បទាលិយា”តិ។ –

ឥមា គាថា អភាសិ។

តត្ថ **ភិក្ខុនិ**ន្តិ ខេមាថេរិំ សន្ធាយ វទតិ។

ពោជ្ឈង្គដ្ឋង្គិកំ មគ្គន្តិ សត្តពោជ្ឈង្គញ្ច អដ្ឋង្គិកញ្ច អរិយមគ្គំ។ **ឧត្តមត្ថស្ស បត្តិយា**តិ អរហត្តស្ស និព្ពានស្សេវ វា បត្តិយា អធិគមាយ។

បីតិសុខេនាតិ ផលសមាបត្តិបរិយាបន្នាយ បីតិយា សុខេន ច។ **កាយ**ន្តិ តំសម្បយុត្តំ នាមកាយំ តទនុសារេន រូបកាយញ្ច។ **ផរិត្វា**តិ ផុសិត្វា ព្យាបេត្វា វា។ **សត្តមិយា បាទេ បសារេសិ**ន្តិ វិបស្សនាយ អារទ្ធទិវសតោ សត្តមិយំ បល្លង្កំ ភិន្ទិត្វា បាទេ បសារេសិំ។ កថំ? **តមោខន្ធំ បទាលិយ**, អប្បទាលិតបុព្ពំ មោហក្ខន្ធំ អគ្គមគ្គញាណាសិនា បទាលេត្វា។ សេសំ ហេដ្ឋា វុត្តនយមេវ។

វិជយាថេរីគាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

ឆក្កនិបាតវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៧. សត្តកនិបាតោ

១. ឧត្តរាថេរីគាថាវណ្ណនា

សត្តកនិបាតេ **មុសលានិ គហេត្វានា**តិ ឧត្តរាយ ថេរិយា គាថា។ អយម្បិ បុរិមពុទ្ធេសុ កតាធិការា តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវដ្ដូបនិស្សយំ កុសលំ ឧបចិនន្តី, អនុក្កមេន សម្ភារិតកុសលមូលា សមុបចិតវិមោក្ខសម្ភារា បរិបក្កវិមុត្តិបរិបាចនីយធម្មា ហុត្វា, ឥមស្មឹ ពុទ្ធុប្បាទេ សាវត្ថិយំ អញ្ញតរស្មឹ កុលគេហេ និព្ពត្តិត្វា **ឧត្តរា**តិ លទ្ធនាមា អនុក្កមេន វិញ្ញុតំ បត្វា បដាចារាយ ថេរិយា សន្តិកំ ឧបសង្កមិ។ ថេរី តស្សា ធម្មំ កថេសិ។ សា ធម្មំ សុត្វា សំសារេ ជាតសំវេគា សាសនេ អភិប្បសន្នា ហុត្វា បព្ពជិ។ បព្ពជិត្វា ច កតបុព្ពកិច្ចា បដាចារាយ ថេរិយា សន្តិកេ វិបស្សនំ បដ្ឋបេត្វា ភាវនមនុយុញ្ជន្តី ឧបនិស្សយសម្បន្នតាយ ឥន្ទ្រិយានំ បរិបាកំ គតត្តា ច ន ចិរស្សេវ វិបស្សនំ ឧស្សុក្កាបេត្វា សហ បដិសម្ភិទាហិ អរហត្តំ បាបុណិ។ អរហត្តំ បន បត្វា អត្តនោ បដិបត្តឹ បច្ចវេក្ខិត្វា ឧទានវសេន –

១៧៥. “មុសលានិ គហេត្វាន, ធញ្ញំ កោដ្ដេន្តិ មាណវា;
បុត្តទារានិ បោសេន្តា, ធនំ វិន្ទន្តិ មាណវា។

១៧៦. “ឃដេថ ពុទ្ធសាសនេ, យំ កត្វា នានុតប្បតិ;
ខិប្បំ បាទានិ ធោវិត្វា, ឯកមន្តំ និសីទថ។

១៧៧. “ចិត្តំ ឧបដ្ឋបេត្វាន, ឯកគ្គំ សុសមាហិតំ;
បច្ចវេក្ខថ សង្ខារេ, បរតោ នោ ច អត្តតោ។

១៧៨. “តស្សាហំ វចនំ សុត្វា, បដាចារានុសាសនឹ;
បាទេ បក្ខាលយិត្វាន, ឯកមន្តេ ឧបាវិសឹ។

១៧៩. “រត្តិយា បុរិមេ យាមេ, បុព្ពជាតិមនុស្សរឹ;
រត្តិយា មជ្ឈិមេ យាមេ, ទិព្ពចក្ខុំ វិសោធយឹ។

១៨០. “រត្តិយា បច្ឆិមេ យាមេ, តមោក្ខន្ធំ បទាលយឹ;
តេវិជ្ជា អថ វុដ្ឋាសឹ, កតា តេ អនុសាសនី។

១៨១. “សក្កំវ ទេវា តិទសា, សង្គាមេ អបរាជិតំ;
បុរក្ខត្វា វិហស្សាមិ, តេវិជ្ជាម្ហិ អនាសវា”តិ។ –

ឥមា គាថា អភាសិ។

តត្ថ **ចិត្តំ ឧបដ្ឋបេត្វានា**តិ ភាវនាចិត្តំ កម្មដ្ឋានេ ឧបដ្ឋបេត្វា។ កថំ? **ឯកគ្គំ សុសមាហិតំ បច្ចវេក្ខថា**តិ បដិបត្តឹ អវេក្ខថ, សង្ខារេ អនិច្ចាតិបិ, ទុក្ខាតិបិ, អនត្តាតិបិ លក្ខណត្តយំ វិបស្សថាតិ អត្ថោ។ ឥទញ្ច ឱវាទកាលេ អត្តនោ អញ្ញេសញ្ច ភិក្ខុនីនំ ថេរិយាទិន្នំ ឱវាទស្ស អនុវាទវសេន វុត្តំ។ **បដាចារានុសាសនិ**ន្តិ បដាចារាយ ថេរិយា អនុសិដ្ឋឹ។ “បដាចារាយ សាសន”ន្តិបិ វា បាឋោ។

អថ វុដ្ឋាសិន្តិ តេវិជ្ជាភាវប្បត្តិតោ បច្ឆា អាសនតោ វុដ្ឋាសឹ។ អយម្បិ ថេរី ឯកទិវសំ បដាចារាយ ថេរិយា សន្តិកេ កម្មដ្ឋានំ សោធេត្វា អត្តនោ វសនដ្ឋានំ បវិសិត្វា បល្លង្កំ អាភុជិត្វា និសីទិ។ “ន តាវិមំ បល្លង្កំ ភិន្ទិស្សាមិ, យាវ មេ ន អនុបាទាយ អាសវេហិ ចិត្តំ វិមុច្ចតី”តិ និច្ឆយំ កត្វា សម្មសនំ អារភិត្វា, អនុក្កមេន វិបស្សនំ ឧស្សុក្កាបេត្វា មគ្គបដិបាដិយា អភិញ្ញាបដិសម្ភិទាបរិវារំ អរហត្តំ បត្វា ឯកូនវីសតិយា បច្ចវេក្ខណាញាណាយ បវត្តាយ “ឥទានិម្ហិ កតកិច្ចា”តិ សោមនស្សជាតា ឥមា គាថា ឧទានេត្វា បាទេ បសារេសិ អរុណុគ្គមនវេលាយំ។ តតោ សម្មទេវ វិភាតាយ រត្តិយា ថេរិយា សន្តិកំ ឧបគន្ត្វា ឥមា គាថា បច្ចុទាហាសិ។ តេន វុត្តំ “កតា តេ អនុសាសនី”តិអាទិ។ សេសំ សព្ពំ ហេដ្ឋា វុត្តនយមេវ។

ឧត្តរាថេរីគាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

២. ចាលាថេរីគាថាវណ្ណនា

សតី ឧបដ្ឋបេត្វានាតិអាទិកា ចាលាយ ថេរិយា គាថា។ អយម្បិ បុរិមពុទ្ធេសុ កតាធិការា តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវដ្ដូបនិស្សយំ កុសលំ ឧបចិនិត្វា ឥមស្មិំ ពុទ្ធុប្បាទេ មគធេសុ នាលកគាមេ រូបសារិព្រាហ្មណិយា កុច្ឆិម្ហិ និព្ពត្តិ។ តស្សា នាមគ្គហណទិវសេ **ចាលា**តិ នាមំ អកំសុ, តស្សា កនិដ្ឋាយ **ឧបចាលា**តិ, អថ តស្សា កនិដ្ឋាយ **សីសូបចាលា**តិ ។ ឥមា តិស្សោបិ ធម្មសេនាបតិស្ស កនិដ្ឋភគិនិយោ, ឥមាសំ បុត្តានម្បិ តិណ្ណំ ឥទមេវ នាមំ។ យេ សន្ធាយ ថេរគាថាយ “ចាលេ ឧបចាលេ សីសូបចាលេ”តិ (ថេរគា. ៤២) អាគតំ។

ឥមា បន តិស្សោបិ ភគិនិយោ “ធម្មសេនាបតិ បព្ពជី”តិ សុត្វា “ន ហិ នូន សោ ឱរកោ ធម្មវិនយោ, ន សា ឱរិកា បព្ពជ្ជា, យត្ថ អម្ហាកំ អយ្យោ បព្ពជិតោ”តិ ឧស្សាហជាតា តិព្ពច្ឆន្ទា អស្សុមុខំ រុទមានំ ញាតិបរិជនំ បហាយ បព្ពជីសុ។ បព្ពជិត្វា ច ឃដេន្តិយោ វាយមន្តិយោ នចិរស្សេវ អរហត្តំ បាបុណីសុ។ អរហត្តំ បន បត្វា និព្ពានសុខេន ផលសុខេន វិហរន្តិ។

តាសុ ចាលា ភិក្ខុនី ឯកទិវសំ បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌបាតបដិក្កន្តា អន្ធវនំ បវិសិត្វា ទិវាវិហារំ និសីទិ។ អថ នំ មារោ ឧបសង្កមិត្វា កាមេហិ ឧបនេសិ។ យំ សន្ធាយ សុត្តេ វុត្តំ –

> “អថ ខោ ចាលា ភិក្ខុនី បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរំ អាទាយ សាវត្ថិំ បិណ្ឌាយ បាវិសិ។ សាវត្ថិយំ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌបាតបដិក្កន្តា យេន អន្ធវនំ, តេនុបសង្កមិ ទិវាវិហារាយ។ អន្ធវនំ អជ្ឈោគាហេត្វា អញ្ញតរស្មិំ រុក្ខមូលេ ទិវាវិហារំ និសីទិ។ អថ ខោ មារោ បាបិមា យេន ចាលា ភិក្ខុនី, តេនុបសង្កមិ, ឧបសង្កមិត្វា ចាលំ ភិក្ខុនី ឯតទវោចា”តិ (សំ. និ. ១.១៦៧)។

អន្ធវនម្ហិ ទិវាវិហារំ និសិន្នំ មារោ ឧបសង្កមិត្វា ព្រហ្មចរិយវាសតោ វិច្ឆិន្ទិតុកាមោ “កំ នុ ឧទ្ទិស្ស មុណ្ឌាសី”តិអាទី បុច្ឆិ។ អថស្ស សត្ថុ គុណេ ធម្មស្ស ច និយ្យានិកភាវំ បកាសេត្វា អត្តនោ កតកិច្ចភាវវិភាវនេន តស្ស វិសយាតិក្កមំ បវេទេសិ។ តំ សុត្វា មារោ ទុក្ខី ទុម្មនោ តត្ថេវន្តរធាយិ។ អថ សា អត្តនា មារេន ច ភាសិតា គាថា ឧទានវសេន កថេន្តី –

១៨២“សតី ឧបដ្ឋបេត្វាន, ភិក្ខុនី ភាវិតិន្ទ្រិយា;
បដិវិជ្ឈិ បទំ សន្តំ, សង្ខារូបសមំ សុខំ។

១៨៣“កំ នុ ឧទ្ទិស្ស មុណ្ឌាសិ, សមណី វិយ ទិស្សសិ;
ន ច រោចេសិ បាសណ្ឌេ, កិមិទំ ចរសិ មោមុហា។

១៨៤“ឥតោ ពហិទ្ធា បាសណ្ឌា, ទិដ្ឋិយោ ឧបនិស្សិតា;
ន តេ ធម្មំ វិជានន្តិ, ន តេ ធម្មស្ស កោវិទា។

១៨៥“អត្ថិ សក្យកុលេ ជាតោ, ពុទ្ធោ អប្បដិបុគ្គលោ;
សោ មេ ធម្មមទេសេសិ, ទិដ្ឋីនំ សមតិក្កមំ។

១៨៦“ទុក្ខំ ទុក្ខសមុប្បាទំ, ទុក្ខស្ស ច អតិក្កមំ;
អរិយំ ចដ្ឋង្គិកំ មគ្គំ, ទុក្ខូបសមគាមិនំ។

១៨៧“តស្សាហំ វចនំ សុត្វា, វិហរិំ សាសនេ រតា;
តិស្សោ វិជ្ជា អនុប្បត្តា, កតំ ពុទ្ធស្ស សាសនំ។

១៨៨“សព្ពត្ថ វិហតា នន្ទី, តមោក្ខន្ធោ បទាលិតោ;
ឯវំ ជានាហិ បាបិម, និហតោ ត្វមសិ អន្តកា”តិ។ –

ឥមា គាថា អភាសិ។

តត្ថ **សតី ឧបដ្ឋបេត្វានា**តិ សតិបដ្ឋានភាវនាវសេន កាយាទីសុ អសុភទុក្ខានិច្ចានត្តវសេន សតី សុដ្ឋុ ឧបដ្ឋិតំ កត្វា។ **ភិក្ខុនី**តិ អត្តានំ សន្ធាយ វទតិ។ **ភាវិតិន្ទ្រិយា**តិ អរិយមគ្គភាវនាយ ភាវិតសទ្ធាទិបញ្ចិន្ទ្រិយា។ **បដិវិជ្ឈិ បទំ សន្ត**ន្តិ សន្តំ បទំ និព្ពានំ សច្ឆិកិរិយាបដិវេធេន បដិវិជ្ឈិ សច្ឆាកាសិ។ **សង្ខារូបសម**ន្តិ សព្ពសង្ខារានំ ឧបសមហេតុភូតំ។ **សុខ**ន្តិ អច្ចន្តសុខំ។

“**កំ នុ ឧទ្ទិស្សា**”តិ គាថា មារេន វុត្តា។ តត្រាយំ សង្ខេបត្ថោ – ឥមស្មឹ លោកេ ពហូ សមយា តេសញ្ច ទេសេតារោ ពហូ ឯវ តិត្ថករា, តេសុ កំ នុ ខោ ត្វំ ឧទ្ទិស្ស **មុណ្ឌាសិ** មុណ្ឌិតកេសា អសិ។ ន កេវលំ មុណ្ឌាវ, អថ ខោ កាសាវធារណេន ច សមណី វិយ ទិស្សតិ។ **ន ច រោចេសិ បាសណ្ឌេ**តិ តាបសបរិព្ពាជកាទីនំ អាទានសភូតេ បាសណ្ឌេ តេ តេ សមយន្តរេ នេវ រោចេសិ។ **កិមិទំ ចរសិ មោមុហា**តិ កឹ នាមិទំ, យំ បាសណ្ឌវិហិតំ ឧជុំ និព្ពានមគ្គំ បហាយ អដ្ឋ កាលិកំ កុមគ្គំ បដិបជ្ជន្តី អតិវិយ មូឡ្ហា ចរសិ បរិព្ភមសីតិ។

តំ សុត្វា ថេរី បដិវចនទានមុខេន តំ តជ្ជេន្តី “**ឥតោ ពហិទ្ធា**”តិអាទិមាហ។ តត្ថ ឥតោ ពហិទ្ធា បាសណ្ឌា នាម **ឥតោ** សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស សាសនតោ **ពហិទ្ធា** កុដីសកពហុការាទិកា។ តេ ហិ សត្តានំ តណ្ហាបាសំ ទិដ្ឋិបាសញ្ច ឌេន្តិ ឱឌ្ឌេន្តីតិ **បាសណ្ឌា**តិ វុច្ចតិ។ តេនាហ – “**ទិដ្ឋិយោ ឧបនិស្សិតា**”តិ សស្សតទិដ្ឋិគតានិ ឧបេច្ច និស្សិតា, ទិដ្ឋិគតានិ អាទិយីសូតិ អត្ថោ។ យទគ្គេន ច ទិដ្ឋិសន្និស្សិតា, តទគ្គេន បាសណ្ឌសន្និស្សិតា។ **ន តេ ធម្មំ វិជានន្តី**តិ យេ បាសណ្ឌិនោ សស្សតទិដ្ឋិគតសន្និស្សិតា “អយំ បវត្តិ ឯវំ បវត្តតី”តិ បវត្តិធម្មម្បិ យថាភូតំ ន វិជានន្តិ។ **ន តេ ធម្មស្ស កោវិទា**តិ “អយំ និវត្តិ ឯវំ និវត្តតី”តិ និវត្តិធម្មស្សាបិ អកុសលា, បវត្តិធម្មមត្តេបិ ហិ តេ សំមូឡ្ហា, កិមង្គំ បន និវត្តិធម្មេតិ។

ឯវំ បាសណ្ឌវាទានំ អនិយ្យានិកតំ ទស្សេត្វា ឥទានិ កំ នុ ឧទ្ទិស្ស មុណ្ឌាសីតិ បញ្ហំ វិស្សជ្ជេន្តី “**អត្ថិ សក្យកុលេ ជាតោ**”តិអាទិ វុត្តំ។ តត្ថ **ទិដ្ឋីនំ សមតិក្កម**ន្តិ សព្ពាសំ ទិដ្ឋីនំ សមតិក្កមនុបាយំ ទិដ្ឋិជាលវិនិវេឋនំ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

ចាលាថេរីគាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៣. ឧបចាលាថេរីគាថាវណ្ណនា

សតិមតីតិអាទិកា ឧបចាលាយ ថេរិយា គាថា។ តស្សា វត្ថុ ចាលាយ ថេរិយា វត្ថុម្ហិ វុត្តមេវ។ អយម្បិ ហិ ចាលា វិយ បព្ពជិត្វា វិបស្សនំ បដ្ឋបេត្វា អរហត្តំ បត្វា ឧទានេន្តី –

១៨៩. “សតិមតី ចក្ខុមតី, ភិក្ខុនី ភាវិតិន្ទ្រិយា;
បដិវិជ្ឈិ បទំ សន្តំ, អកាបុរិសសេវិត”ន្តិ។ –

ឥមំ គាថំ អភាសិ។

តត្ថ **សតិមតី**តិ សតិសម្បន្នា, បុព្ពភាគេ បរមេន សតិនេបក្កេន សមន្នាគតា ហុត្វា បច្ឆា អរិយមគ្គស្ស ភាវិតត្តា សតិវេបុល្លប្បត្តិយា ឧត្តមាយ សតិយា សមន្នាគតាតិ អត្ថោ។ **ចក្ខុមតី**តិ បញ្ញាចក្ខុនា សមន្នាគតា, អាទិតោ ឧទយត្ថគាមិនិយា បញ្ញាយ អរិយាយ និព្ពេធិកាយ សមន្នាគតា ហុត្វា បញ្ញាវេបុល្លប្បត្តិយា បរមេន បញ្ញាចក្ខុនា សមន្នាគតាតិ វុត្តំ ហោតិ។ **អកាបុរិសសេវិត**ន្តិ អលាមកបុរិសេហិ ឧត្តមបុរិសេហិ អរិយេហិ ពុទ្ធាទីហិ សេវិតំ។

“កិន្នុ ជាតឹ ន រោចេសី”តិ គាថា ថេរី កាមេសុ ឧបហារេតុកាមេន មារេន វុត្តា។ “កឹ នុ ត្វំ ភិក្ខុនិ ន រោចេសី”តិ (សំ. និ. ១.១៦៧) ហិ មារេន បុដ្ឋា ថេរី អាហ – “ជាតឹ ខ្វាហំ, អាវុសោ, ន រោចេមី”តិ។ អថ នំ មារោ ជាតស្ស កាមា បរិភោគា, តស្មា ជាតិបិ ឥច្ឆិតព្ពា, កាមាបិ បរិភុញ្ជិតព្ពាតិ ទស្សេន្តោ –

១៩០. “កិន្នុ ជាតឹ ន រោចេសិ, ជាតោ កាមានិ ភុញ្ជតិ;
ភុញ្ជាហិ កាមរតិយោ, មាហុ បច្ឆានុតាបិនី”តិ។ –

គាថមាហ។

តស្សត្ថោ – កឹ នុ តំ ការណំ, យេន ត្វំ ឧបចាលេ ជាតឹ **ន រោចេសិ** ន រោចេយ្យាសិ, ន តំ ការណំ អត្ថិ។ យស្មា **ជាតោ កាមានិ ភុញ្ជតិ** ឥធ ជាតោ កាមគុណសំហិតានិ រូបាទីនិ បដិសេវន្តោ កាមសុខំ បរិភុញ្ជតិ។ ន ហិ អជាតស្ស តំ អត្ថិ, តស្មា **ភុញ្ជាហិ កាមរតិយោ** កាមខិឌ្ឌារតិយោ អនុភវ។ **មាហុ បច្ឆានុតាបិនី** “យោព្ពញ្ញេ សតិ វិជ្ជមានេសុ ភោគេសុ ន មយា កាមសុខមនុភូត”ន្តិ បច្ឆានុតាបិនី មា អហោសិ។ ឥមស្មឹ លោកេ ធម្មា នាម យាវទេវ អត្ថាធិគមត្ថោ អត្ថោ ច កាមសុខត្ថោតិ បាកដោយមត្ថោតិ អធិប្បាយោ។

តំ សុត្វា ថេរី ជាតិយា ទុក្ខនិមិត្តតំ អត្តនោ ច តស្ស វិសយាតិក្កមំ វិភាវេន្តោ តជ្ជេន្តី –

១៩១“ជាតស្ស មរណំ ហោតិ, ហត្ថបាទាន ឆេទនំ;
វធពន្ធបរិក្លេសំ, ជាតោ ទុក្ខំ និគច្ឆតិ។

១៩២“អត្ថិ សក្យកុលេ ជាតោ, សម្ពុទ្ធោ អបរាជិតោ;
សោ មេ ធម្មមទេសេសិ, ជាតិយា សមតិក្កមំ។

១៩៣“ទុក្ខំ ទុក្ខសមុប្បាទំ, ទុក្ខស្ស ច អតិក្កមំ;
អរិយំ ចដ្ឋង្គិកំ មគ្គំ, ទុក្ខូបសមគាមិនំ។

១៩៤“តស្សាហំ វចនំ សុត្វា, វិហរិំ សាសនេ រតា;
តិស្សោ វិជ្ជា អនុប្បត្តា, កតំ ពុទ្ធស្ស សាសនំ។

១៩៥“សព្ពត្ថ វិហតា នន្ទី, តមោក្ខន្ធោ បទាលិតោ;
ឯវំ ជានាហិ បាបិម, និហតោ ត្វមសិ អន្តកា”តិ។ –

ឥមា គាថា អភាសិ។

តត្ថ **ជាតស្ស មរណំ ហោតី**តិ យស្មា ជាតស្ស សត្តស្ស មរណំ ហោតិ, ន អជាតស្ស។ ន កេវលំ មរណមេវ, អថ ខោ ជរារោគាទយោ យត្តកានត្ថា, សព្ពេបិ តេ ជាតស្ស ហោន្តិ ជាតិហេតុកា។ តេនាហ ភគវា – “ជាតិបច្ចយា ជរាមរណំ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា សម្ភវន្តី”តិ (មហាវ. ១; វិភ. ២២៥; ឧទា. ១)។ តេនេវាហ – “**ហត្ថបាទាន ឆេទន**”ន្តិ ហត្ថបាទានំ ឆេទនំ ជាតស្សេវ ហោតិ, ន អជាតស្ស។ ហត្ថបាទឆេទនាបទេសេន ចេត្ថ ពាត្តឹស កម្មការណាបិ ទស្សិតា ឯវាតិ ទដ្ឋព្ពំ។ តេនេវាហ – “**វធពន្ធបរិក្លេសំ, ជាតោ ទុក្ខំ និគច្ឆតី**”តិ។ ជីវិតវិយោជនមុដ្ឋិប្បហារាទិសង្ខាតំ វធបរិក្លេសញ្ចេវ អន្ទុពន្ធនាទិសង្ខាតំ ពន្ធបរិក្លេសំ អញ្ញញ្ច យំកិញ្ចិ ទុក្ខំ នាម តំ សព្ពំ ជាតោ ឯវ និគច្ឆតិ, ន អជាតោ, តស្មា ជាតឹ ន រោចេមីតិ។

ឥទានិ ជាតិយា កាមានញ្ច អច្ចន្តមេវ អត្តនា សមតិក្កន្តភាវំ មូលតោ បដ្ឋាយ ទស្សេន្តី – “**អត្ថិ សក្យកុលេ ជាតោ**”តិអាទិមាហ។ តត្ថ **អបរាជិតោ**តិ កិលេសមារាទិនា កេនចិ ន បរាជិតោ។ សត្ថា ហិ សព្ពាភិភូ សទេវកំ លោកំ អញ្ញទត្ថុ អភិភវិត្វា ឋិតោ , តស្មា អបរាជិតោ។ សេសំ វុត្តនយត្តា ឧត្តានមេវ។

ឧបចាលាថេរីគាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

សត្តកនិបាតវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៨. អដ្ឋកនិបាតោ

១. សីសូបចាលាថេរីគាថាវណ្ណនា

អដ្ឋកនិបាតេ **ភិក្ខុនី សីលសម្បន្នា**តិអាទិកា សីសូបចាលាយ ថេរិយា គាថា។ តស្សាបិ វត្ថុ ចាលាយ ថេរិយា វត្ថុម្ហិ វុត្តនយមេវ។ អយម្បិ ហិ អាយស្មតោ ធម្មសេនាបតិស្ស បព្ពជិតភាវំ សុត្វា សយម្បិ ឧស្សាហជាតា បព្ពជិត្វា កតបុព្ពកិច្ចា វិបស្សនំ បដ្ឋបេត្វា, ឃដេន្តី វាយមន្តី នចិរស្សេវ អរហត្តំ បាបុណិ។ អរហត្តំ បត្វា ផលសមាបត្តិសុខេន វិហរន្តី ឯកទិវសំ អត្តនោ បដិបត្តិំ បច្ចវេក្ខិត្វា កតកិច្ចាតិ សោមនស្សជាតា ឧទានវសេន –

១៩៦. “ភិក្ខុនី សីលសម្បន្នា, ឥន្ទ្រិយេសុ សុសំវុតា;
អធិគច្ឆេ បទំ សន្តំ, អសេចនកមោជវ”ន្តិ។ – គាថមាហ;

តត្ថ **សីលសម្បន្នា**តិ បរិសុទ្ធេន ភិក្ខុនិសីលេន សមន្នាគតា បរិបុណ្ណា។ **ឥន្ទ្រិយេសុ សុសំវុតា**តិ មនច្ឆដ្ឋេសុ ឥន្ទ្រិយេសុ សុដ្ឋុ សំវុតា, រូបាទិអារម្មណេ ឥដ្ឋេ រាគំ, អនិដ្ឋេ ទោសំ, អសមបេក្ខនេ មោហញ្ច បហាយ សុដ្ឋុ បិហិតិន្ទ្រិយា។ **អសេចនកមោជវ**ន្តិ កេនចិ អនាសិត្តកំ ឱជវន្តំ សភាវមធុរំ សព្ពស្សាបិ កិលេសរោគស្ស វូបសមនោសធភូតំ អរិយមគ្គំ, និព្ពានមេវ វា។ អរិយមគ្គម្បិ ហិ និព្ពានត្ថិកេហិ បដិបជ្ជិតព្ពតោ កិលេសបរិឡាហាភាវតោ ច បទំ សន្តន្តិ វត្តុំ វដ្ដតិ។

១៩៧. “តាវតិំសា ច យាមា ច, តុសិតា ចាបិ ទេវតា;
និម្មានរតិនោ ទេវា, យេ ទេវា វសវត្តិនោ;
តត្ថ ចិត្តំ បណីធេហិ, យត្ថ តេ វុសិតំ បុរេ”តិ។ –

អយំ គាថា កាមសគ្គេសុ និកន្តិំ ឧប្បាទេហីតិ តត្ថ ឧយ្យោជនវសេន ថេរិំ សមាបត្តិយា ចាវេតុកាមេន មារេន វុត្តា។

តត្ថ សហបុញ្ញការិនោ តេត្តិំស ជនា យត្ថ ឧបបន្នា, តំ ឋានំ តាវតិំសន្តិ។ តត្ថ និព្ពត្តា សព្ពេបិ ទេវបុត្តា **តាវតិំសា**។ កេចិ បន “តាវតិំសាតិ តេសំ ទេវានំ នាមមេវា”តិ វទន្តិ។ ទ្វីហិ ទេវលោកេហិ វិសិដ្ឋំ ទិព្ពំ សុខំ យាតា ឧបយាតា សម្បន្នាតិ **យាមា**។ ទិព្ពាយ សម្បត្តិយា តុដ្ឋា បហដ្ឋាតិ **តុសិតា**។ បកតិបដិយត្តារម្មណតោ អតិរេកេន រមិតុកាមតាកាលេ យថារុចិតេ ភោគេ និម្មិនិត្វា រមន្តីតិ **និម្មានរតិនោ**។ ចិត្តរុចិំ ញត្វា បរេហិ និម្មិតេសុ ភោគេសុ វសំ វត្តេន្តីតិ **វសវត្តិនោ។ តត្ថ ចិត្តំ បណីធេហី**តិ តស្មិំ តាវតិំសាទិកេ ទេវនិកាយេ តវ ចិត្តំ បបេហិ, ឧបបជ្ជនាយ និកន្តិំ ករោហិ។ ចាតុមហារាជិកានំ ភោគា ឥតរេហិ និហីនាតិ អធិប្បាយេន តាវតិំសាទយោវ វុត្តា។ **យត្ថ តេ វុសិតំ បុរេ**តិ យេសុ ទេវនិកាយេសុ តយា បុព្ពេ វុត្ថំ។ អយំ កិរ បុព្ពេ ទេវេសុ ឧប្បជ្ជន្តី, តាវតិំសតោ បដ្ឋាយ បញ្ចកាមសគ្គេ សោធេត្វា បុន ហេដ្ឋតោ ឱតរន្តី, តុសិតេសុ ឋត្វា តតោ ចវិត្វា ឥទានិ មនុស្សេសុ និព្ពត្តា។

តំ សុត្វា ថេរី – “តិដ្ឋតុ, មារ, តយា វុត្តកាមលោកោ។ អញ្ញោបិ សព្ពោ លោកោ រាគគ្គិអាទីហិ អាទិត្តោ សម្បជ្ជលិតោ។ ន តត្ថ វិញ្ញូនំ ចិត្តំ រមតី”តិ កាមតោ ច លោកតោ ច អត្តនោ វិនិវត្តិតមានសតំ ទស្សេត្វា មារំ តជ្ជេន្តី –

១៩៨. យាមា ច“តាវតិំសា ច យាមា ច, តុសិតា ចាបិ ទេវតា;
និម្មានរតិនោ ទេវា, យេ ទេវា វសវត្តិនោ។

១៩៩. “កាលំ កាលំ ភវា ភវំ, សក្កាយស្មិំ បុរក្ខតា;
អវីតិវត្តា សក្កាយំ, ជាតិមរណសារិនោ។

២០០. “សព្ពោ អាទីបិតោ លោកោ, សព្ពោ លោកោ បទីបិតោ;
សព្ពោ បជ្ជលិតោ លោកោ, សព្ពោ លោកោ បកម្បិតោ។

២០១. “អកម្បិយំ អតុលិយំ, អបុថុជ្ជនសេវិតំ;
ពុទ្ធោ ធម្មមទេសេសិ, តត្ថ មេ និរតោ មនោ។

២០២. “តស្សាហំ វចនំ សុត្វា, វិហរិំ សាសនេ រតា;

តិស្សោ វិជ្ជា អនុប្បត្តា, កតំ ពុទ្ធស្ស សាសនំ។

២០៣. “សព្ពត្ថ វិហតា នន្ទី, តមោក្ខន្ធោ បទាលិតោ;
ឯវំ ជានាហិ បាបិម, និហតោ ត្វមសិ អន្តកា”តិ។ –

ឥមា គាថា អភាសិ។

តត្ថ **កាលំ កាល**ន្តិ តំ តំ កាលំ។ **ភវា ភវ**ន្តិ ភវតោ ភវំ។ **សក្កាយស្មិ**ន្តិ ខន្ធបញ្ចកេ។ **បុរក្ខតា**តិ បុរក្ខារការិនោ។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ – មារ, តយា វុត្តា តាវតឹសាទយោ ទេវា ភវតោ ភវំ ឧបគច្ឆន្តា អនិច្ចតាទិអនេកាទីនវាកុលេ សក្កាយេ បតិដ្ឋិតា, តស្មា តស្មិំ ភវេ ឧប្បត្តិកាលេ, វេមជ្ឈកាលេ, បរិយោសានកាលេតិ តស្មិំ តស្មិំ កាលេ សក្កាយមេវ បុរក្ខត្វា ឋិតា។ តតោ ឯវំ អវីតិវត្តា សក្កាយំ និស្សរណាភិមុខា អហុត្វា សក្កាយតីរមេវ អនុបរិធាវន្តា ជាតិមរណសារិនោ រាគាទីហិ អនុគតគត្តា បុនប្បុនំ ជាតិមរណមេវ អនុស្សរន្តិ, តតោ ន វិមុច្ចន្តីតិ។

សព្ពោ អាទីបិតោ លោកោតិ, មារ, ន កេវលំ តយា វុត្តកាមលោកោយេវ ធាតុត្តយសញ្ញិតោ, សព្ពោបិ លោកោ រាគគ្គិអាទីហិ ឯកាទសហិ អាទិត្តោ។ តេហិយេវ បុនប្បុនំ អាទីបិតតាយ **បទីបិតោ**។ និរន្តរំ ឯកជាលីភូតតាយ **បជ្ជលិតោ**។ តណ្ហាយ សព្ពកិលេសេហិ ច ឥតោ ចិតោ ច កម្បិតតាយ ចលិតតាយ **បកម្បិតោ**។

ឯវំ អាទិត្តេ បជ្ជលិតេ បកម្បិតេ ច លោកេ កេនចិបិ កម្បេតុំ ចាលេតុំ អសក្កុណេយ្យតាយ **អកម្បិយំ,** គុណតោ “ឯត្តកោ”តិ តុលេតុំ អសក្កុណេយ្យតាយ អត្តនា សទិសស្ស អភាវតោ ច **អតុលិយំ។** ពុទ្ធាទីហិ អរិយេហិ ឯវ គោចរភាវនាភិគមតោ សេវិតត្តា **អបុថុជ្ជនសេវិតំ។ ពុទ្ធោ** ភគវា មគ្គផលនិព្ពានប្បភេទំ នវវិធំ លោកុត្តរធម្មំ មហាករុណាយ សញ្ចោទិតមានសោ **អទេសេសិ** សទេវកស្ស លោកស្ស កថេសិ បវេទេសិ។ **តត្ថ** តស្មិំ អរិយធម្មេ មយ្ហំ មនោ **និរតោ** អភិរតោ, ន តតោ វិនិវត្តតីតិ អត្ថោ។ សេសំ ហេដ្ឋា វុត្តនយមេវ។

សីសូបចាលាថេរីគាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

អដ្ឋកនិបាតវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៩. នវកនិបាតោ

១. វឌ្ឍមាតុថេរីគាថាវណ្ណនា

នវកនិបាតេ **មា សុ តេ វឌ្ឍ លោកម្ហីតិ**អាទិកា វឌ្ឍមាតាយ ថេរិយា គាថា។ អយម្បិ បុរិមពុទ្ធេសុ កតាធិការា តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវដ្ដូបនិស្សយំ កុសលំ ឧបចិនន្តី, អនុក្កមេន សម្ភតវិមោក្ខសម្ភារា ហុត្វា ឥមស្មិំ ពុទ្ធុប្បាទេ ភារុកច្ឆកនគរេ កុលគេហេ និព្ពត្តិត្វា វយប្បត្តា បតិកុលំ គតា ឯកំ បុត្តំ វិជាយិ។ តស្ស **វឌ្ឍោ**តិ នាមំ អហោសិ។ តតោ បដ្ឋាយ សា **វឌ្ឍមាតា**តិ វោហរីយិត្ថ។ សា ភិក្ខូនំ សន្តិកេ ធម្មំ សុត្វា បដិលទ្ធសទ្ធា បុត្តំ ញាតីនំ និយ្យាទេត្វា ភិក្ខុនុបស្សយំ គន្ត្វា បព្ពជិ។ ឥតោ បរំ យំ វត្តព្ពំ, តំ វឌ្ឍត្ថេរស្ស វត្ថុម្ហិ (ថេរគា. អដ្ឋ. ២.វឌ្ឍត្ថេរគាថាវណ្ណនា) អាគតមេវ។ វឌ្ឍត្ថេរញ្ហិ អត្តនោ បុត្តំ សន្តរុត្តរំ ឯកកំ ភិក្ខុនុបស្សយេ អត្តនោ ទស្សនត្ថាយ ឧបគតំ អយំ ថេរី "កស្មា ត្វំ ឯកកោ សន្តរុត្តរោវ ឥធាគតោ"តិ ចោទេត្វា ឱវទន្តី –

២០៤. "មា សុ តេ វឌ្ឍ លោកម្ហិ, វនថោ អហុ កុទាចនំ;
មា បុត្តក បុនប្បុនំ, អហុ ទុក្ខស្ស ភាគិមា។

២០៥. "សុខញ្ហិ វឌ្ឍ មុនយោ, អនេជា ឆិន្នសំសយា;
សីតិភូតា ទមប្បត្តា, វិហរន្តិ អនាសវា។

២០៦. "តេហានុចិណ្ណំ ឥសីហិ, មគ្គំ ទស្សនបត្តិយា;
ទុក្ខស្សន្តកិរិយាយ, ត្វំ វឌ្ឍ អនុព្រូហយា"តិ។ –

ឥមា តិស្សោ គាថា អភាសិ។

តត្ថ **មា សុ តេ វឌ្ឍ លោកម្ហិ, វនថោ អហុ កុទាចនន្តិ សូ**តិ និបាតមត្តំ។ វឌ្ឍ, បុត្តក, សព្ពស្មិម្បិ សត្តលោកេ, សង្ខារលោកេ ច កិលេសវនថោ តុយ្ហំ កទាចិបិ មា អហុ មា អហោសិ ។ តត្ថ ការណមាហ – **"មា, បុត្តក, បុនប្បុនំ, អហុ ទុក្ខស្ស ភាគិមា**"តិ វនថំ អនុច្ឆិន្ទន្តោ តំ និមិត្តស្ស បុនប្បុនំ អបរាបរំ ជាតិអាទិទុក្ខស្ស ភាគី មា អហោសិ។

ឯវំ វនថស្ស អសមុច្ឆេទេ អាទីនវំ ទស្សេត្វា ឥទានិ សមុច្ឆេទេ អានិសំសំ ទស្សេន្តី **"សុខញ្ហិ វឌ្ឍា"**តិអាទិមាហ។ តស្សត្ថោ – បុត្តក, **វឌ្ឍ** មោនេយ្យធម្មសមន្នាគតេន **មុនយោ,** ឯជាសង្ខាតាយ តណ្ហាយ អភាវេន **អនេជា,** ទស្សនមគ្គេនេវ បហីនវិចិកិច្ឆតាយ **ឆិន្នសំសយា,** សព្ពកិលេសបរិឡាហាភាវេន **សីតិភូតា,** ឧត្តមស្ស ទមថស្ស អធិគតត្តា **ទមប្បត្តា អនាសវា** ខីណាសវា សុខំ វិហរន្តិ, ន តេសំ ឯតរហិ ចេតោទុក្ខំ អត្ថិ, អាយតឹ បន សព្ពម្បិ ទុក្ខំ ន ភវិស្សតេវ។

យស្មា ចេតេវំ, តស្មា **តេហានុចិណ្ណំ ឥសីហិ…បេ…. អនុព្រូហយា**តិ តេហិ ខីណាសវេហិ ឥសីហិ អនុចិណ្ណំ បដិបន្នំ សមថវិបស្សនាមគ្គំ ញាណទស្សនស្ស អធិគមាយ សកលស្សាបិ វដ្ដទុក្ខស្ស អន្តកិរិយាយ វឌ្ឍ, ត្វំ អនុព្រូហយ វឌ្ឍេយ្យាសីតិ។

តំ សុត្វា វឌ្ឍត្ថេរោ "អទ្ធា មម មាតា អរហត្តេ បតិដ្ឋិតា"តិ ចិន្តេត្វា តមត្ថំ បវេទេន្តោ –

២០៧. "វិសារទាវ ភណសិ, ឯតមត្ថំ ជនេត្តិ មេ;
មញ្ញាមិ នូន មាមិកេ, វនថោ តេ ន វិជ្ជតី"តិ។ – គាថមាហ;

តត្ថ **វិសារទាវ ភណសិ, ឯតមត្ថំ ជនេត្តិ មេ**តិ "មា សុ តេ វឌ្ឍ លោកម្ហិ, វនថោ អហុ កុទាចន"ន្តិ ឯតមត្ថំ ឯតំ ឱវាទំ, អម្ម, វិគតសារជ្ជា កត្ថចិ អលគ្គា អនល្លីនាវ ហុត្វា មយ្ហំ វទសិ។ តស្មា **មញ្ញាមិ នូន មាមិកេ, វនថោ តេ ន វិជ្ជតី**តិ, នូន **មាមិកេ** មយ្ហំ, អម្ម, គេហសិតបេមមត្តោបិ **វនថោ** តុយ្ហំ មយិ ន វិជ្ជតីតិ មញ្ញាមិ, ន មាមិកាតិ អត្ថោ។

តំ សុត្វា ថេរី "អណុមត្តោបិ កិលេសោ កត្ថចិបិ វិសយេ មម ន វិជ្ជតី"តិ វត្វា អត្តនោ កតកិច្ចតំ បកាសេន្តី –

២០៨. “យេ កេចិ វច្ឆ សង្ខារា, ហីនា ឧក្កដ្ឋមជ្ឈិមា;
អណូបិ អណុមត្តោបិ, វនថោ មេ ន វិជ្ជតិ។

២០៩. “សព្ពេ មេ អាសវា ខីណា, អប្បមត្តស្ស ឈាយតោ;
តិស្សោ វិជ្ជា អនុប្បត្តា, កតំ ពុទ្ធស្ស សាសន”ន្តិ។ –

ឥមំ គាថាទ្វយមាហ។

តត្ថ **យេ កេចី**តិ អនិយមវចនំ។ **សង្ខារា**តិ សង្ខតធម្មា។ **ហីនា**តិ លាមកា បតិកុដ្ឋា។ **ឧក្កដ្ឋមជ្ឈិមា**តិ បណីតា ចេវ មជ្ឈិមា ច។ តេសុ វា អសង្ខតា ហីនា ជាតិសង្ខតា ឧក្កដ្ឋា, ឧភយវិមិស្សិតា មជ្ឈិមា។ ហីនេហិ វា ឆន្ទាទីហិ និព្ពត្តិតា ហីនា, មជ្ឈិមេហិ មជ្ឈិមា, បណីតេហិ ឧក្កដ្ឋា។ អកុសលា ធម្មា វា ហីនា, លោកុត្តរា ធម្មា ឧក្កដ្ឋា, ឥតរា មជ្ឈិមា។ **អណូបិ អណុមត្តោបី**តិ ន កេវលំ តយោ ឯវ, អថ ខោ យេ កេចិ ហីនាទិភេទភិន្នា សង្ខារា។ តេសុ សព្ពេសុ អណូបិ អណុមត្តោបិ អតិបរិត្តកោបិ វនថោ មយ្ហំ ន វិជ្ជតិ។

តត្ថ ការណមាហ – “**សព្ពេ មេ អាសវា ខីណា, អប្បមត្តស្ស ឈាយតោ**”តិ។ តត្ថ **អប្បមត្តស្ស ឈាយតោ**តិ អប្បមត្តាយ ឈាយន្តិយា, លិង្គវិបល្លាសេន ហេតំ វុត្តំ។ ឯត្ថ ច យស្មា តិស្សោ វិជ្ជា អនុប្បត្តា, តស្មា កតំ ពុទ្ធស្ស សាសនំ។ យស្មា អប្បមត្តា ឈាយិនី, តស្មា សព្ពេ មេ អាសវា ខីណា, អណូបិ អណុមត្តោបិ វនថោ មេ ន វិជ្ជតីតិ យោជនា។

ឯវំ វុត្តឱវាទំ អង្កុសំ កត្វា សញ្ជាតសំវេគោ ថេរោ វិហារំ គន្ត្វា ទិវាដ្ឋានេ និសិន្នោ វិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា អរហត្តំ បត្វា អត្តនោ បដិបត្តិំ បច្ចវេក្ខិត្វា សញ្ជាតសោមនស្សោ មាតុ សន្តិកំ គន្ត្វា អញ្ញំ ព្យាករោន្តោ –

២១០. “ឧឡារំ វត មេ មាតា, បតោទំ សមវស្សរិ;
បរមត្ថសញ្ហិតា គាថា, យថាបិ អនុកម្បិកា។

២១១. “តស្សាហំ វចនំ សុត្វា, អនុសិដ្ឋិំ ជនេត្តិយា;
ធម្មសំវេគមាបាទិំ, យោគក្ខេមស្ស បត្តិយា។

២១២. “សោហំ បធានបហិតត្តោ, រត្តិន្ទិវមតន្ទិតោ;
មាតរា ចោទិតោ សន្តោ, អផុសិំ សន្តិមុត្តម”ន្តិ។ –

ឥមា តិស្សោ គាថា អភាសិ។

អថ ថេរី អត្តនោ វចនំ អង្កុសំ កត្វា បុត្តស្ស អរហត្តប្បត្តិយា អារាធិតចិត្តា តេន ភាសិតគាថា សយំ បច្ចនុភាសិ។ ឯវំ តាបិ ថេរិយា គាថា នាម ជាតា។

តត្ថ **ឧឡារ**ន្តិ វិបុលំ មហន្តំ។ **បតោទ**ន្តិ ឱវាទបតោទំ។ **សមវស្សរី**តិ សម្មា បវត្តេសិ វតាតិ យោជនា។ កោ បន សោ បតោទោតិ អាហ “**បរមត្ថសញ្ហិតា គាថា**”តិ។ តំ “មា សុ តេ, វច្ឆ, លោកម្ហិ”តិអាទិកា គាថា សន្ធាយ វទតិ។ **យថាបិ អនុកម្បិកា**តិ យថា អញ្ញាបិ អនុគ្គាហិកា, ឯវំ មយ្ហំ មាតា បវត្តិនិវត្តិវិភាវនគាថាសង្ខាតំ ឧឡារំ បតោទំ បាជនទណ្ឌកំ មម ញាណវេគសមុត្តេជំ បវត្តេសីតិ អត្ថោ។

ធម្មសំវេគមាបាទិន្តិ ញាណភយាវហត្តា អតិវិយ មហន្តំ ភីសនំ សំវេគំ អាបជ្ជិំ។

បធានបហិតត្តោតិ ចតុព្ពិធសម្មប្បធានយោគេន ទិព្ពានំ បដិបេសិតចិត្តោ។ **អផុសិំ សន្តិមុត្តម**ន្តិ អនុត្តរំ សន្តិំ និព្ពានំ ផុសិំ អធិគច្ឆិន្តិ អត្ថោ។

វឌ្ឍមាតុថេរីគាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

នវកនិបាតវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

១០. ឯកាទសកនិបាតោ

១. កិសាគោតមីថេរីគាថាវណ្ណនា

ឯកាទសកនិបាតេ **កល្យាណមិត្តតា**តិអាទិកា កិសាគោតមិយា ថេរិយា គាថា។ អយំ កិរ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ ហំសវតីនគរេ កុលគេហេ និព្ពត្តិត្វា វិញ្ញុតំ បត្វា ឯកទិវសំ សត្ថុ សន្តិកេ ធម្មំ សុណន្តី សត្ថារំ ឯកំ ភិក្ខុនឹ លូខចីវរធារីនំ អគ្គដ្ឋានេ ឋបេន្តំ ទិស្វា អធិការកម្មំ កត្វា តំ ឋានន្តរំ បត្ថេសិ។ សា កប្បសតសហស្សំ ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តី ឥមស្មឹ ពុទ្ធុប្បាទេ សាវត្ថិយំ ទុគ្គតកុលេ និព្ពត្តិ។ **គោតមី**តិស្សា នាមំ អហោសិ។ កិសសរីរតាយ បន "កិសាគោតមី"តិ វោហរីយិត្ថ។ តំ បតិកុលំ គតំ ទុគ្គតកុលស្ស ធីតាតិ បរិភវឹសុ។ សា ឯកំ បុត្តំ វិជាយិ។ បុត្តលាភេន ចស្សា សម្មានំ អកំសុ។ សោ បនស្សា បុត្តោ អាធាវិត្វា បរិធាវិត្វា កីឡនកាលេ កាលមកាសិ។ តេនស្សា សោកុម្មាទោ ឧប្បជ្ជិ។

សា "អហំ បុព្ពេ បរិភវបត្តា ហុត្វា បុត្តស្ស ជាតកាលតោ បដ្ឋាយ សក្ការំ បាបុណឹ , ឥមេ មយ្ហំ បុត្តំ ពហិ ឆឌ្ឌេតុម្បិ វាយមន្តី"តិ សោកុម្មាទវសេន មតកឡេវរំ អង្កេនាទាយ "បុត្តស្ស មេ ភេសជ្ជំ ទេថា"តិ គេហទ្វារបដិបាដិយា នគរេ វិចរតិ។ មនុស្សា "ភេសជ្ជំ កុតោ"តិ បរិភាសន្តិ។ សា តេសំ កថំ ន គណ្ហាតិ។ អថ នំ ឯកោ បណ្ឌិតបុរិសោ "អយំ បុត្តសោកេន ចិត្តវិក្ខេបំ បត្តា, ឯតិស្សា ភេសជ្ជំ ទសពលោយេវ ជានិស្សតី"តិ ចិន្តេត្វា, "អម្ម, តវ បុត្តស្ស ភេសជ្ជំ សម្មាសម្ពុទ្ធំ ឧបសង្កមិត្វា បុច្ឆា"តិ អាហ។ សា សត្ថុ ធម្មទេសនាវេលាយំ វិហារំ គន្ត្វា "បុត្តស្ស មេ ភេសជ្ជំ ទេថ ភគវា"តិ អាហ។ សត្ថា តស្សា ឧបនិស្សយំ ទិស្វា "គច្ឆ នគរំ បវិសិត្វា យស្មឹ គេហេ កោចិ មតបុព្ពោ នត្ថិ, តតោ សិទ្ធត្ថកំ អាហរា"តិ អាហ។ សា "សាធុ, ភន្តេ"តិ តុដ្ឋមានសា នគរំ បវិសិត្វា បឋមគេហេយេវ "សត្ថា មម បុត្តស្ស ភេសជ្ជត្ថាយ សិទ្ធត្ថកំ អាហរាបេតិ។ សចេ ឯតស្មឹ គេហេ កោចិ មតបុព្ពោ នត្ថិ, សិទ្ធត្ថកំ មេ ទេថា"តិ អាហ។ កោ ឥធ មតេ គណេតុំ សក្កោតីតិ។ កឹ តេន ហិ អលំ សិទ្ធត្ថកេហីតិ ទុតិយំ តតិយំ ឃរំ គន្ត្វា ពុទ្ធានុភាវេន វិគតុម្មាទា បកតិចិត្តេ ឋិតា ចិន្តេសិ – "សកលនគរេ អយមេវ និយមោ ភវិស្សតិ, ឥទំ ហិតានុកម្បិនា ភគវតា ទិដ្ឋំ ភវិស្សតី"តិ សំវេគំ លភិត្វា តតោវ ពហិ និក្ខមិត្វា បុត្តំ អាមកសុសានេ ឆឌ្ឌេត្វា ឥមំ គាថមាហ –

"ន គាមធម្មោ និគមស្ស ធម្មោ, ន ចាបិយំ ឯកកុលស្ស ធម្មោ;
សព្ពស្ស លោកស្ស សទេវកស្ស, ឯសេវ ធម្មោ យទិទំ អនិច្ចតា"តិ។ (អប. ថេរី ២.៣.៨២);

ឯវញ្ច បន វត្វា សត្ថុ សន្តិកំ អគមាសិ។ អថ នំ សត្ថា "លទ្ធោ តេ, គោតមិ, សិទ្ធត្ថកោ"តិ អាហ។ "និដ្ឋិតំ, ភន្តេ, សិទ្ធត្ថកេន កម្មំ, បតិដ្ឋា បន មេ ហោថា"តិ អាហ។ អថស្សា សត្ថា –

"តំ បុត្តបសុសម្មត្តំ, ព្យាសត្តមនសំ នរំ;
សុត្តំ គាមំ មហោឃោវ, មច្ចុ អាទាយ គច្ឆតី"តិ។ (ធ. ប. ២៨៧) –

គាថមាហ ។

គាថាបរិយោសានេ យថាឋិតាវ សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋាយ សត្ថារំ បព្ពជ្ជំ យាចិ។ សត្ថា បព្ពជ្ជំ អនុជានិ។ សា សត្ថារំ តិក្ខត្តុំ បទក្ខិណំ កត្វា វន្ទិត្វា ភិក្ខុនុបស្សយំ គន្ត្វា បព្ពជិត្វា ឧបសម្បទំ លភិត្វា នចិរស្សេវ យោនិសោមនសិការេន កម្មំ ករោន្តី វិបស្សនំ វឌ្ឍេសិ។ អថស្សា សត្ថា –

"យោ ច វស្សសតំ ជីវេ, អបស្សំ អមតំ បទំ;
ឯកាហំ ជីវិតំ សេយ្យោ, បស្សតោ អមតំ បទ"ន្តិ។ (ធ. ប. ១១៤) –

ឥមំ ឱភាសគាថមាហ។

សា គាថាបរិយោសានេ អរហត្តំ បាបុណិត្វា បរិក្ខារវលញ្ជេ បរមុក្កដ្ឋា ហុត្វា តីហិ លូខេហិ សមន្នាគតំ ចីវរំ បារុបិត្វា វិចរិ។ អថ នំ សត្ថា ជេតវនេ និសិន្នោ ភិក្ខុនិយោ បដិបាដិយា ឋានន្តរេ ឋបេន្តោ លូខចីវរធារីនំ អគ្គដ្ឋានេ ឋបេសិ។ សា អត្តនោ បដិបត្តឹ បច្ចវេក្ខិត្វា "សត្ថារំ និស្សាយ មយា អយំ វិសេសោ លទ្ធោ"តិ កល្យាណមិត្តតាយ បសំសាមុខេន ឥមា គាថា អភាសិ –

២១៣កល្យាណមិត្តតា មុនិនា, លោកំ អាទិស្ស វណ្ណិតា;
កល្យាណមិត្តេ ភជមានោ, អបិ ពាលោ បណ្ឌិតោ អស្ស។

២១៤“ភជិតព្ពា សប្បុរិសា, បញ្ញា តថា វឌ្ឍតិ ភជន្តានំ;
ភជមានោ សប្បុរិសេ, សព្ពេហិបិ ទុក្ខេហិ បមុច្ចេយ្យ។

២១៥“ទុក្ខញ្ច វិជានេយ្យ, ទុក្ខស្ស ច សមុទយំ និរោធំ;
អដ្ឋង្គិកញ្ច មគ្គំ, ចត្តារិបិ អរិយសច្ចានិ។

២១៦“ទុក្ខោ ឥត្ថិភាវោ, អក្ខាតោ បុរិសទម្មសារថិនា;
សបត្តិកម្បិ ហិ ទុក្ខំ, អប្បេកច្ចា សកឹ វិជាតាយោ។

២១៧“គលកេ អបិ កន្តន្តិ, សុខុមាលិនិយោ វិសានិ ខាទន្តិ;
ជនមារកមជ្ឈគតា, ឧភោបិ ព្យសនានិ អនុភោន្តិ។

២១៨“ឧបវិជញ្ញា គច្ឆន្តី, អទ្ទសាហំ បតឹ មតំ;
បន្ថម្ហិ វិជាយិត្វាន, អប្បត្តាវ សកំ ឃរំ។

២១៩“ទ្វេ បុត្តា កាលកតា, បតី ច បន្ថេ មតោ កបណិកាយ;
មាតា បិតា ច ភាតា, ឌយ្ហន្តិ ច ឯកចិតកាយំ។

២២០“ខីណកុលីនេ កបណេ, អនុភូតំ តេ ទុខំ អបរិមាណំ;
អស្សូ ច តេ បវត្តំ, ពហូនិ ច ជាតិសហស្សានិ។

២២១“វសិតា សុសានមជ្ឈេ, អថោបិ ខាទិតានិ បុត្តមំសានិ;
ហតកុលិកា សព្ពគរហិតា, មតបតិកា អមតមធិគច្ឆឹ។

២២២“ភាវិតោ មេ មគ្គោ, អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ អមតគាមី;
និព្ពានំ សច្ឆិកតំ, ធម្មាទាសំ អវេក្ខឹហំ។

២២៣“អហមម្ហិ កន្តសល្លា, ឱហិតភារា កតញ្ហិ ករណីយំ;
កិសាគោតមី ថេរី, វិមុត្តចិត្តា ឥមំ ភណី”តិ។

តត្ថ **កល្យាណមិត្តតា**តិ កល្យាណោ ភទ្ទោ សុន្ទរោ មិត្តោ ឯតស្សាតិ កល្យាណមិត្តោ។ យោ យស្ស សីលាទិគុណសមាទបេតា, អយស្ស ឃាតា, ហិតស្ស វិធាតា, ឯវំ សព្ពាការេន ឧបការោ មិត្តោ ហោតិ, សោ បុគ្គលោ កល្យាណមិត្តោ, តស្ស ភាវោ កល្យាណមិត្តតា, កល្យាណមិត្តវន្តតា។ **មុនិនា**តិ សត្ថារា។ **លោកំ អាទិស្ស វណ្ណិតា**តិ កល្យាណមិត្តេ អនុគន្តព្ពន្តិ សត្តលោកំ ឧទ្ទិស្ស –

> “សកលមេវិទំ, អានន្ទ, ព្រហ្មចរិយំ យទិទំ កល្យាណមិត្តតា កល្យាណសហាយតា កល្យាណសម្បវង្កតា” (សំ. និ. ៥.២)។ “កល្យាណមិត្តស្សេតំ, មេឃិយ, ភិក្ខុនោ បាដិកង្ខំ កល្យាណសហាយស្ស កល្យាណសម្បវង្កស្ស យំ សីលវា ភវិស្សតិ បាតិមោក្ខសំវរសំវុតោ វិហរិស្សតី”តិ (ឧទា. ៣១) ច ឯវមាទិនា បសំសិតា។

កល្យាណមិត្តេ ភជមានោតិអាទិ កល្យាណមិត្តតាយ អានិសំសទស្សនំ។ តត្ថ **អបិ ពាលោ បណ្ឌិតោ អស្ស**ាតិ កល្យាណមិត្តេ ភជមានោ បុគ្គលោ បុព្ពេ សុតាទិវិរហេន ពាលោបិ សមានោ អស្សុតសវនាទិនា បណ្ឌិតោ ភវេយ្យ។

ភជិតព្ពា សប្បុរិសាតិ ពាលស្សាបិ បណ្ឌិតភាវហេតុតោ ពុទ្ធាទយោ សប្បុរិសា កាលេន កាលំ ឧបសង្កមនាទិនា សេវិតព្ពា។ **បញ្ញា តថា បវឌ្ឍតិ ភជន្តាន**ន្តិ កល្យាណមិត្តេ ភជន្តានំ តថា បញ្ញា វឌ្ឍតិ ព្រូហតិ បារិបូរិំ គច្ឆតិ។ យថា តេសុ យោ កោចិ ខត្តិយាទិកោ ភជមានោ សប្បុរិសេ សព្ពេហិបិ ជាតិអាទិទុក្ខេហិ បមុច្ចេយ្យាតិ យោជនា។

មុច្ចនវិធឹ បន កល្យាណមិត្តវិធិនា ទស្សេតុំ **“ទុក្ខញ្ច វិជានេយ្យា**”តិអាទិ វុត្តំ។ តត្ថ **ចត្តារិ អរិយសច្ចានី**តិ ទុក្ខញ្ច ទុក្ខសមុទយញ្ច និរោធញ្ច អដ្ឋង្គិកំ មគ្គញ្ចាតិ ឥមានិ ចត្តារិ អរិយសច្ចានិ **វិជានេយ្យ** បដិវិជ្ឈេយ្យាតិ

យោជនា។

“**ទុក្ខោ ឥត្ថិភាវោ**”តិអាទិកា ទ្វេ គាថា អញ្ញតរាយ យក្ខិនិយា ឥត្ថិភាវំ គរហន្តិយា ភាសិតា។ តត្ថ **ទុក្ខោ ឥត្ថិភាវោ អក្ខាតោ**តិ ចបលតា, គព្ភធារណំ, សព្ពកាលំ បរបដិពទ្ធវុត្តិតាតិ ឯវមាទីហិ អាទីនវេហិ ឥត្ថិភាវោ ទុក្ខោតិ, **បុរិសទម្មសារថិនា** ភគវតា កថិតោ។ **សបត្តិកម្បិ ទុក្ខន្តិ** សបត្តវាសោ សបត្តិយា សទ្ធិំ សំវាសោបិ ទុក្ខោ, អយម្បិ ឥត្ថិភាវេ អាទីនវោតិ អធិប្បាយោ។ **អប្បេកច្ចា សកឹ វិជាតាយោ**តិ ឯកច្ចា ឥត្ថិយោ ឯកវារមេវ វិជាតា, បឋមគព្ភេ វិជាយនទុក្ខំ អសហន្តិយោ។ **គលកេ អបិ កន្តន្តី**តិ អត្តនោ គីវម្បិ ឆិន្ទន្តិ។ **សុខុមាលិនិយោ វិសានិ ខាទន្តី**តិ សុខុមាលសរីរា អត្តនោ សុខុមាលភាវេន ខេទំ អវិសហន្តិយោ វិសានិបិ ខាទន្តិ។ **ជនមារកមជ្ឈគតា**តិ ជនមារកោ វុច្ចតិ មូឡ្ហគព្ភោ។ មាតុគាមជនស្ស មារកោ, មជ្ឈគតា ជនមារកា កុច្ឆិគតា, មូឡ្ហគព្ភាតិ អត្ថោ។ **ឧភោបិ ព្យសនានិ អនុភោន្តី**តិ គព្ភោ គព្ភិនី ចាតិ ទ្វេបិ ជនា មរណញ្ច មារណន្តិកព្យសនានិ ច បាបុណន្តិ។ អបរេ បន ភណន្តិ “ជនមារកា នាម កិលេសា, តេសំ មជ្ឈគតា កិលេសសន្តានបតិតា ឧភោបិ ជាយាបតិកា ឥធ កិលេសបរិឡាហវសេន, អាយតឹ ទុគ្គតិបរិក្កិលេសវសេន ព្យសនានិ បាបុណន្តី”តិ។ ឥមា កិរ ទ្វេ គាថា សា យក្ខិនី បុរិមត្តភាវេ អត្តនោ អនុភូតទុក្ខំ អនុស្សរិត្វា អាហ។ ថេរី បន ឥត្ថិភាវេ អាទីនវវិភាវនាយ បច្ចនុភាសន្តី អវោច។

“**ឧបវិជញ្ញា គច្ឆន្តី**”តិអាទិកា ទ្វេ គាថា បដាចារាយ ថេរិយា បវត្តិំ អារព្ភ ភាសិតា។ តត្ថ **ឧបវិជញ្ញា គច្ឆន្តី**តិ ឧបគតវិជាយនកាលា មគ្គំ គច្ឆន្តី, អបត្វាវ សកំ គេហំ បន្ថេ វិជាយិត្វាន បតឹ មតំ អទ្ទសំ អហន្តិ យោជនា។

កបណិកាយាតិ វរាកាយ។ ឥមា កិរ ទ្វេ គាថា បដាចារាយ តទា សោកុម្មាទបត្តាយ វុត្តាការស្ស អនុករណវសេន ឥត្ថិភាវេ អាទីនវវិភាវនត្ថមេវ ថេរិយា វុត្តា។

ឧភយម្បេតំ ឧទាហរណភាវេន អានេត្វា ឥទានិ អត្តនោ អនុភូតំ ទុក្ខំ វិភាវេន្តី “**ខីណកុលីនេ**”តិអាទិមាហ។ តត្ថ **ខីណកុលីនេ**តិ ភោគាទីហិ បារិជុញ្ញបត្តកុលិកេ។ **កបណេ**តិ បរមអវញ្ញាតំ បត្តេ។ ឧភយញ្ចេតំ អត្តនោ ឯវ អាមន្តនវចនំ។ **អនុភូតំ តេ ទុខំ អបរិមាណន្តិ** ឥមស្មិំ អត្តភាវេ, ឥតោ បុរិមត្តភាវេសុ វា អនប្បកំ ទុក្ខំ តយា អនុភវិតំ។ ឥទានិ តំ ទុក្ខំ ឯកទេសេន វិភជិត្វា ទស្សេតុំ “**អស្សូ ច តេ បវត្តំ**”**ន្តិអាទិ វុត្តំ។**តស្សត្ថោ – ឥមស្មិំ អនមតគ្គេ សំសារេ បរិព្ភមន្តិយា ពហុកានិ ជាតិសហស្សានិ សោកាភិភូតាយ អស្សុ ច បវត្តំ, អវិសេសិតំ កត្វា វុត្តញ្ចេតំ, មហាសមុទ្ទស្ស ឧទកតោបិ ពហុកមេវ សិយា។

វសិតា សុសានមជ្ឈេតិ មនុស្សមំសខាទិកា សុនខី សិង្គាលី ច ហុត្វា សុសានមជ្ឈេ វុសិតា។ **ខាទិតានិ បុត្តមំសានី**តិ ព្យគ្ឃទីបិពិឡារាទិកាលេ បុត្តមំសានិ ខាទិតានិ។ **ហតកុលិកា**តិ វិនដ្ឋកុលវំសា។ **សព្ពគរហិតា**តិ សព្ពេហិ យវវាសីហិ គរហិតា គរហប្បត្តា។ **មតបតិកា**តិ វិធវា។ ឥមេ បន តយោ បការេ បុរិមត្តភាវេ អត្តនោ អនុប្បត្តេ គហេត្វា វទតិ។ ឯវំភូតាបិ ហុត្វា អធិច្ច លទ្ធាយ កល្យាណមិត្តសេវាយ **អមតមធិគច្ឆិំ**,និព្ពានំ អនុប្បត្តា។

ឥទានិ តមេវ អមតាធិគមំ បាកដំ កត្វា ទស្សេតុំ “***ភាវិតោ***”តិអាទិ វុត្តំ។ តត្ថ ***ភាវិតោ***តិ វិភាវិតោ ឧប្បាទិតោ វឌ្ឍិតោ ភាវនាភិសមយវសេន បដិវិទ្ធោ។ **ធម្មាទាសំ អវេក្ខិហន្តិ** ធម្មមយំ អាទាសំ អទ្ទក្ខិំ អបស្សិំ អហំ។

អហមម្ហិ កន្តសល្លាតិ អរិយមគ្គេន សមុច្ឆិន្នតារាទិសល្លា អហំ អម្ហិ។ **ឱហិតភារា**តិ ឱរោបិតកាមខន្ធកិលេសាភិសង្ខារភារា។ **កតញ្ហិ ករណីយ**ន្តិ បរិញ្ញាទិភេទំ សោឡសវិធម្បិ កិច្ចំ កតំ បរិយោសិតំ។ **សុវិមុត្តចិត្តា ឥមំ ភណី**តិ សព្ពសោ វិមុត្តចិត្តា កិសាគោតមី ថេរី ឥមមត្ថំ “កល្យាណមិត្តតា”តិអាទិនា គាថាពន្ធវសេន អភណីតិ អត្តានំ បរំ វិយ ថេរី វទតិ។ តត្រិទំ ឥមិស្សា ថេរិយា **អបទានំ** (អប. ថេរី ២.៣.៥៥-៩៤) –

> “បទុមុត្តរោ នាម ជិនោ, សព្ពធម្មាន បារគូ;
> ឥតោ សតសហស្សម្ហិ, កប្បេ ឧប្បជ្ជិ នាយកោ។
>
> “តទាហំ ហំសវតិយំ, ជាតា អញ្ញតរេ កុលេ;
> ឧបេត្វា តំ នរវរំ, សរណំ សមុបាគមឹ។

“ធម្មញ្ច តស្ស អស្សោសិ, ចតុសច្ចូបសញ្ហិតំ;
មធុរំ បរមស្សាទំ, វដ្ដសន្តិសុខាវហំ។

“តទា ច ភិក្ខុនី វីរោ, លូខចីវរធារិនី;
បបេន្តោ ឯតទគ្គម្ហិ, វណ្ណយី បុរិសុត្តមោ។

“ជនេត្វានប្បកំ បីតឹ, សុត្វា ភិក្ខុនិយា គុណេ;
ការំ កត្វាន ពុទ្ធស្ស, យថាសត្តិ យថាពលំ។

“និបច្ច មុនិវរំ តំ, តំ ឋានមភិបត្ថយឹ;
តទានុមោទិ សម្ពុទ្ធោ, ឋានលាភាយ នាយកោ។

“សតសហស្សិតោ កប្បេ, ឱក្កាកកុលសម្ភវោ;
គោតមោ នាម គោត្តេន, សត្ថា លោកេ ភវិស្សតិ។

“តស្ស ធម្មេសុ ទាយាទា, ឱរសា ធម្មនិម្មិតា;
កិសាគោតមី នាមេន, ហេស្សសិ សត្ថុ សាវិកា។

“តំ សុត្វា មុទិតា ហុត្វា, យាវជីវំ តទា ជិនំ;
មេត្តចិត្តា បរិចរឹ, បច្ចយេហិ វិនាយកំ។

“តេន កម្មេន សុកតេន, ចេតនាបណិធីហិ ច;
ជហិត្វា មានុសំ ទេហំ, តាវតឹសមគច្ឆហំ។

“ឥមម្ហិ ភទ្ទកេ កប្បេ, ព្រហ្មពន្ធុ មហាយសោ;
កស្សបោ នាម គោត្តេន, ឧប្បជ្ជិ វទតំ វរោ។

“ឧបដ្ឋាកោ មហេសិស្ស, តទា អាសិ នរិស្សរោ;
កាសិរាជា កិកី នាម, ពារាណសិបុរុត្តមេ។

“បញ្ចមី តស្ស ធីតាសឹ, ធម្មា នាមេន វិស្សុតា;
ធម្មំ សុត្វា ជិនគ្គស្ស, បព្ពជ្ជំ សមរោចយឹ។

“អនុជានិ ន នោ តាតោ, អគារេវ តទា មយំ;
វីសវស្សសហស្សានិ, វិចរិម្ហ អតន្ទិតា។

“កោមារិព្រហ្មចរិយំ, រាជកញ្ញា សុខេធិតា;
ពុទ្ធោបដ្ឋាននិរតា, មុទិតា សត្ត ធីតរោ។

“សមណី សមណគុត្តា ច, ភិក្ខុនី ភិក្ខុទាយិកា;
ធម្មា ចេវ សុធម្មា ច, សត្តមី សង្ឃទាយិកា។

“ខេមា ឧប្បលវណ្ណា ច, បដាចារា ច កុណ្ឌលា;
អហញ្ច ធម្មទិន្នា ច, វិសាខា ហោតិ សត្តមី។

“តេហិ កម្មេហិ សុកតេហិ, ចេតនាបណិធីហិ ច;
ជហិត្វា មានុសំ ទេហំ, តាវតឹសមគច្ឆហំ។

“បច្ឆិមេ ច ភវេ ទានិ, ជាតា សេដ្ឋិកុលេ អហំ;
ទុគ្គតេ អធនេ នដ្ឋេ, គតា ច សធនំ កុលំ។

“បតី បបេត្វា សេសា មេ, ទេស្សន្តិ អធនា គតិ;
យទា ច បស្សុតា អាសឹ, សព្ពេសំ ទយិតា តទា។

“យទា សោ តរុណោ ភទ្ទោ, កោមលកោ សុខេធិតោ;
សបាណមិវ កន្តោ មេ, តទា យមវសំ គតោ។

“សោកដ្ដាទីនវទនា, អស្សុនេត្តា រុទម្មុខា;
មតំ កុណបមាទាយ, វិលបន្តី គមាមហំ។

“តទា ឯកេន សន្ទិដ្ឋា, ឧបេត្វាភិសក្កុត្តមំ;
អវោចំ ទេហិ ភេសជ្ជំ, បុត្តសញ្ជីវនន្តិ ភោ។

“ន វិជ្ជន្តេ មតា យស្មិំ, គេហេ សិទ្ធត្ថកំ តតោ;
អាហរាតិ ជិនោ អាហ, វិនយោបាយកោវិទោ។

“តទា គមិត្វា សាវត្ថឹ, ន លភឹ តាទិសំ ឃរំ;
កុតោ សិទ្ធត្ថកំ តស្មា, តតោ លទ្ធា សតឹ អហំ។

“កុណបំ ឆឌ្ឌយិត្វាន, ឧបេសឹ លោកនាយកំ;
ទូរតោវ មមំ ទិស្វា, អវោច មធុរស្សរោ។

“យោ ច វស្សសតំ ជីវេ, អបស្សំ ឧទយព្ពយំ;
ឯកាហំ ជីវិតំ សេយ្យោ, បស្សតោ ឧទយព្ពយំ។

“ន គាមធម្មោ និគមស្ស ធម្មោ, ន ចាបិយំ ឯកកុលស្ស ធម្មោ;
សព្ពស្ស លោកស្ស សទេវកស្ស, ឯសេវ ធម្មោ យទិទំ អនិច្ចតា។

“សាហំ សុត្វានិមា គាថា, ធម្មចក្ខុំ វិសោធយឹ;
តតោ វិញ្ញាតសទ្ធម្មា, បព្ពជឹ អនគារិយំ។

“តថា បព្ពជិតា សន្តី, យុញ្ជន្តី ជិនសាសនេ;
ន ចិរេនេវ កាលេន, អរហត្តមបាបុណឹ។

“ឥទ្ធីសុ ច វសី ហោមិ, ទិព្ពាយ សោតធាតុយា;
បរចិត្តានិ ជានាមិ, សត្ថុសាសនការិកា។

“បុព្ពេនិវាសំ ជានាមិ, ទិព្ពចក្ខុ វិសោធិតំ;
ខេបេត្វា អាសវេ សព្ពេ, វិសុទ្ធាសឹ សុនិម្មលា។

“បរិចិណ្ណោ មយា សត្ថា, កតំ ពុទ្ធស្ស សាសនំ;
ឱហិតោ គរុកោ ភារោ, ភវនេត្តិ សមូហតា។

“យស្សត្ថាយ បព្ពជិតា, អគារស្មានគារិយំ;
សោ មេ អត្ថោ អនុប្បត្តោ, សព្ពសំយោជនក្ខយោ។

“អត្ថធម្មនិរុត្តីសុ, បដិភានេ តថេវ ច;
ញាណំ មេ វិមលំ សុទ្ធំ, ពុទ្ធសេដ្ឋស្ស វាហសា។

“សង្ការកូដា អាហិត្វា, សុសានា រថិយាបិ ច;
តតោ សង្ឃាដិកំ កត្វា, លូខំ ធារេមិ ចីវរំ។

“ជិនោ តស្មឹ គុណេ គុត្តោ, លូខចីវរធារណេ;
បបេសិ ឯកទគ្គម្ហិ, បរិសាសុ វិនាយកោ។

“កិលេសា ឈាបិតា មយ្ហំ…បេ…. កតំ ពុទ្ធស្ស សាសន”ន្តិ។

កិសាគោតមីថេរីគាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

ឯកាទសនិបាតវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

១១. ទ្វាទសកនិបាតោ

១. ឧប្បលវណ្ណាថេរីគាថាវណ្ណនា

ទ្វាទសកនិបាតេ **ឧភោ មាតា ច ធីតា ចា**តិអាទិកា ឧប្បលវណ្ណាយ ថេរិយា គាថា។ អយម្បិ បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ ហំសវតីនគរេ កុលគេហេ និព្ពត្តិត្វា វិញ្ញុតំ បត្វា, មហាជនេន សទ្ធឹ សត្ថុ សន្តិកំ គន្ត្វា, ធម្មំ សុណន្តី សត្ថារំ ឯកំ ភិក្ខុនឹ ឥទ្ធិមន្តានំ អគ្គដ្ឋានេ ឋបេន្តំ ទិស្វា សត្ថាហំ ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស មហាទានំ ទត្វា តំ ឋានន្តរំ បត្ថេសិ។ សា យាវជីវំ កុសលំ កត្វា ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តី កស្សបពុទ្ធកាលេ ពារាណសិនគរេ កិកិស្ស កាសិរញ្ញោ គេហេ បដិសន្ធឹ គហេត្វា សត្តន្នំ ភគិនីនំ អព្ភន្តរា ហុត្វា វីសតិវស្សសហស្សានិ ព្រហ្មចរិយំ ចរិត្វា ភិក្ខុសង្ឃស្ស បរិវេណំ កត្វា ទេវលោកេ និព្ពត្តា។

តតោ ចវិត្វា បុន មនុស្សលោកំ អាគច្ឆន្តី ឯកស្មឹ គាមកេ សហត្ថា កម្មំ កត្វា ជីវនកដ្ឋានេ និព្ពត្តា។ សា ឯកទិវសំ ខេត្តកុដឹ គច្ឆន្តី អន្តរាមគ្គេ ឯកស្មឹ សរេ បាតោវ បុប្ផិតំ បទុមបុប្ផំ ទិស្វា តំ សរំ ឱរុយ្ហ តញ្ចេវ បុប្ផំ លាជបក្ខិបនត្ថាយ បទុមិនិបត្តញ្ច គហេត្វា កេទារេ សាលិសីសានិ ឆិន្ទិត្វា កុដិកាយ និសិន្នា លាជេ ភជ្ជិត្វា បញ្ច លាជសតានិ កត្វា ឋបេសិ។ តស្មឹ ខណេ គន្ធមាទនបព្ពតេ និរោធសមាបត្តិតោ វុដ្ឋិតោ ឯកោ បច្ចេកពុទ្ធោ អាគន្ត្វា តស្សា អវិទូរេ ឋានេ អដ្ឋាសិ។ សា បច្ចេកពុទ្ធំ ទិស្វា លាជេហិ សទ្ធឹ បទុមបុប្ផំ គហេត្វា, កុដិតោ ឱរុយ្ហ លាជេ បច្ចេកពុទ្ធស្ស បត្តេ បក្ខិបិត្វា បទុមបុប្ផេន បត្តំ បិធាយ អទាសិ។ អថស្សា បច្ចេកពុទ្ធេ ថោកំ គតេ ឯតទហោសិ – "បព្ពជិតា នាម បុប្ផេន អនត្ថិកា, អហំ បុប្ផំ គហេត្វា បិឡន្ធិស្សាមី"តិ គន្ត្វា បច្ចេកពុទ្ធស្ស ហត្ថតោ បុប្ផំ គហេត្វា បុន ចិន្តេសិ – "សចេ, អយ្យោ, បុប្ផេន អនត្ថិកោ អភវិស្ស, បត្តមត្ថកេ ឋបេតុំ នាទស្ស, អទ្ធា អយ្យស្ស អត្ថោ ភវិស្សតី"តិ បុន គន្ត្វា បត្តមត្ថកេ ឋបេត្វា បច្ចេកពុទ្ធំ ខមាបេត្វា, "ភន្តេ, ឥមេសំ មេ លាជានំ និស្សន្ទេន លាជគណនាយ បុត្តា អស្សុ, បទុមបុប្ផស្ស និស្សន្ទេន និព្ពត្តនិព្ពត្តដ្ឋានេ បទេ បទេ បទុមបុប្ផំ ឧដ្ឋហតូ"តិ បត្ថនំ អកាសិ។ បច្ចេកុពុទ្ធោ តស្សា បស្សន្តិយាវ អាកាសេន គន្ធមាទនបព្ពតំ គន្ត្វា តំ បទុមំ នន្ទមូលកបព្ភារេ បច្ចេកពុទ្ធានំ អក្កមនសោបានសមីបេ បាទបុញ្ឆនំ កត្វា ឋបេសិ។

សាបិ តស្ស កម្មស្ស និស្សន្ទេន ទេវលោកេ បដិសន្ធឹ គណ្ហិ។ និព្ពត្តកាលតោ បដ្ឋាយ ចស្សា បទេ បទេ មហាបទុមបុប្ផំ ឧដ្ឋាសិ។ សា តតោ ចវិត្វា បព្ពតបាទេ ឯកស្មឹ បទុមសរេ បទុមគព្ភេ និព្ពត្តិ។ តំ និស្សាយ ឯកោ តាបសោ វសតិ។ សោ បាតោវ មុខធោវនត្ថាយ សរំ គន្ត្វា តំ បុប្ផំ ទិស្វា ចិន្តេសិ – "ឥទំ បុប្ផំ សេសេហិ មហន្តតរំ, សេសានិ ច បុប្ផិតានិ ឥទំ មកុលិតមេវ, ភវិតព្ពមេត្ថ ការណេនា"តិ ឧទកំ ឱតរិត្វា តំ បុប្ផំ គណ្ហិ។ តំ តេន គហិតមត្តមេវ បុប្ផិតំ។ តាបសោ អន្តោបទុមគព្ភេ និបន្នទារិកំ អទ្ទស។ ទិដ្ឋកាលតោ បដ្ឋាយ ច ធីតុសិនេហំ លភិត្វា បទុមេនេវ សទ្ធឹ បណ្ណសាលំ នេត្វា មញ្ចកេ និបជ្ជាបេសិ។ អថស្សា បុញ្ញានុភាវេន អង្គុដ្ឋកេ ខីរំ និព្ពត្តិ។ សោ តស្មឹ បុប្ផេ មិលាតេ អញ្ញំ នវំ បុប្ផំ អាហរិត្វា តំ និបជ្ជាបេសិ។ អថស្សា អាធាវនវិធាវនេន កីឡិតុំ សមត្ថកាលតោ បដ្ឋាយ បទវារេ បទវារេ បទុមបុប្ផំ ឧដ្ឋាតិ, កុង្កុមរាសិស្ស វិយ អស្សា សរីរវណ្ណោ ហោតិ។ សា អបត្តា ទេវវណ្ណំ, អតិក្កន្តា មានុសវណ្ណំ អហោសិ។ សា បិតរិ ផលាផលត្ថាយ គតេ បណ្ណសាលាយំ ឱហិយតិ។

អថេកទិវសំ តស្សា វយប្បត្តកាលេ បិតរិ ផលាផលត្ថាយ គតេ ឯកោ វនចរកោ តំ ទិស្វា ចិន្តេសិ – "មនុស្សានំ នាម ឯវរិធំ រូបំ នត្ថិ, វីមំសិស្សាមិ ន"ន្តិ តាបសស្ស អាគមនំ ឧទិក្ខន្តោ និសីទិ។ សា បិតរិ អាគច្ឆន្តេ បដិបថំ គន្ត្វា តស្ស ហត្ថតោ កាជកមណ្ឌលុំ អគ្គហេសិ, អាគន្ត្វា និសិន្នស្ស ចស្ស អត្តនោ ករណវត្តំ ទស្សេសិ។ តទា សោ វនចរកោ មនុស្សភាវំ ញត្វា តាបសំ អភិវាទេត្វា និសីទិ។ តាបសោ តំ វនចរកំ វនមូលផលេហិ ច បានីយេន ច និមន្តេត្វា, "ភោ បុរិស, ឥមស្មឹយេវ ឋានេ វសិស្សសិ, ឧទាហុ គមិស្សសី"តិ បុច្ឆិ។ "គមិស្សាមិ, ភន្តេ, ឥធ កឹ ករិស្សាមី"តិ? "ឥទំ តយា ទិដ្ឋការណំ ឯត្តោ គន្ត្វា អកថេតុំ សក្ខិស្សសី"តិ? "សចេ, អយ្យោ, ន ឥច្ឆតិ, កឹការណា កថេស្សាមី"តិ តាបសំ វន្ទិត្វា បុន អាគមនកាលេ មគ្គសញ្ជាននត្ថំ សាខាសញ្ញញ្ច រុក្ខសញ្ញញ្ច ករោន្តោ បក្កាមិ។

សោ ពារាណសឹ គន្ត្វា រាជានំ អទ្ទស។ រាជា "កស្មា អាគតោសី"តិ បុច្ឆិ។ "អហំ, ទេវ, តុម្ហាកំ វនចរកោ បព្ពតបាទេ អច្ឆរិយំ ឥត្ថិរតនំ ទិស្វា អាគតោម្ហី"តិ សព្ពំ បវត្តឹ កថេសិ។ សោ តស្ស វចនំ សុត្វា វេគេន បព្ពតបាទំ គន្ត្វា អវិទូរេ ឋានេ ខន្ធាវារំ និវាសេត្វា វនចរកេន ចេវ អញ្ញេហិ ច បុរិសេហិ សទ្ធឹ តាបសស្ស ភត្តកិច្ចំ កត្វា និសិន្នវេលាយ តត្ថ គន្ត្វា អភិវាទេត្វា បដិសន្ថារំ កត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ រាជា តាបសស្ស បព្ពជិតបរិក្ខារភណ្ឌំ បាទមូលេ ឋបេត្វា, "ភន្តេ, ឥមស្មឹ ឋានេ កឹ ករោម, គមិស្សាមា"តិ អាហ។ "គច្ឆ, មហារាជា"តិ។ "អាម,

គច្ឆាមិ, ភន្តេ, អយ្យស្ស បន សមីបេ វិសភាគបរិសា អត្ថី”តិ អស្សុម្ហា, អសារុប្បា ឯសា បព្ពជិតានំ, មយា សទ្ធឹ គច្ឆតុ, ភន្តេតិ។ មនុស្សានំ នាម ចិត្តំ ទុត្តោសយំ, កថំ ពហូនំ មជ្ឈេ វសិស្សតីតិ? អម្ហាកំ រុចិតកាលតោ បដ្ឋាយ សេសានំ ជេដ្ឋកដ្ឋានេ ឋបេត្វា បដិជគ្គិស្សាម, ភន្តេតិ។

សោ រញ្ញោ កថំ សុត្វា ទហរកាលេ គហិតនាមវសេនេវ, “អម្ម, បទុមវតី”តិ ផីតរំ បក្កោសិ។ សា ឯកវចនេនេវ បណ្ណសាលតោ និក្ខមិត្វា បិតរំ អភិវាទេត្វា អដ្ឋាសិ។ អថ នំ បិតា អាហ – “ត្វំ, អម្ម, វយប្បត្តា, ឥមស្មិំ ឋានេ រញ្ញោ ទិដ្ឋកាលតោ បដ្ឋាយ វសិតុំ អយុត្តា, រញ្ញា សទ្ធឹ គច្ឆ, អម្មា”តិ។ សា “សាធុ, តាតា”តិ បិតុ វចនំ សម្បដិច្ឆិត្វា អភិវាទេត្វា រោទមានា អដ្ឋាសិ។ រាជា “ឥមិស្សា បិតុ ចិត្តំ គណ្ហិស្សាមី”តិ តស្មិំយេវ ឋានេ កហាបណរាសិម្ហិ ឋបេត្វា អភិសេកំ អកាសិ។ អថ នំ គហេត្វា អត្តនោ នគរំ អានេត្វា អាគតកាលតោ បដ្ឋាយ សេសិត្ថិយោ អនោលោកេត្វា តាយ សទ្ធឹយេវ រមតិ។ តា ឥត្ថិយោ ឥស្សាបកតា តំ រញ្ញោ អន្តរេ បរិភិន្ទិតុកាមា ឯវមាហំសុ – “នាយំ, មហារាជ, មនុស្សជាតិកា, កហំ នាម តុម្ហេហិ មនុស្សានំ វិចរណដ្ឋានេ បទុមានិ ឧដ្ឋហន្តានិ ទិដ្ឋបុព្ពានិ, អទ្ធា អយំ យក្ខិនី, នីហរថ នំ, មហារាជា”តិ។ រាជា តាសំ កថំ សុត្វា តុណ្ហី អហោសិ។

អថស្សាបរេន សមយេន បច្ចន្តោ កុបិតោ។ សោ “គរុគព្ភា បទុមវតី”តិ នគរេ ឋបេត្វា បច្ចន្តំ អគមាសិ។ អថ តា ឥត្ថិយោ តស្សា ឧបដ្ឋាយិកាយ លញ្ជំ ទត្វា “ឥមិស្សា ទារកំ ជាតមត្តមេវ អបនេត្វា ឯកំ ទារុឃដិកំ លោហិតេន មក្ខិត្វា សន្តិកេ ឋបេហី”តិ អាហំសុ។ បទុមវតិយាបិ នចិរស្សេវ គព្ភវុដ្ឋានំ អហោសិ។ មហាបទុមកុមារោ ឯកកោវ កុច្ឆិយំ បដិសន្ធឹ គណ្ហិ។ អវសេសា ឯកូនបញ្ចសតា ទារកា មហាបទុមកុមារស្ស មាតុកុច្ឆិតោ និក្ខមិត្វា និបន្នកាលេ សំសេទជា ហុត្វា និព្ពត្តឹសុ។ អថស្សា “ន តាវ អយំ សតឹ បដិលភតី”តិ ញត្វា សា ឧបដ្ឋាយិកា ឯកំ ទារុឃដិកំ លោហិតេន មក្ខិត្វា សមីបេ ឋបេត្វា តាសំ ឥត្ថីនំ សញ្ញំ អទាសិ។ តាបិ បញ្ចសតា ឥត្ថិយោ ឯកេកា ឯកេកំ ទារកំ គហេត្វា ចុន្ទការកានំ សន្តិកំ បេសេត្វា ករណ្ឌកេ អាហរាបេត្វា អត្តនា អត្តនា គហិតទារកេ តត្ថ និបជ្ជាបេត្វា ពហិ លញ្ឆនំ កត្វា ឋបយឹសុ។

បទុមវតីបិ ខោ សញ្ញំ លភិត្វា តំ ឧបដ្ឋាយិកំ “កឹ វិជាតម្ហិ, អម្មា”តិ បុច្ឆិ។ សា តំ សន្តជ្ជេត្វា “កុតោ ត្វំ ទារកំ លភិស្សសី”តិ វត្វា “អយំ តវ កុច្ឆិតោ និក្ខន្តទារកោ”តិ លោហិតមក្ខិតំ ទារុឃដិកំ បុរតោ ឋបេសិ។ សា តំ ទិស្វា ទោមនស្សប្បត្តា “សីឃំ តំ ផាលេត្វា អបនេហិ, សចេ កោចិ បស្សេយ្យ, លជ្ជិតព្ពំ ភវេយ្យា”តិ អាហ។ សា តស្សា កថំ សុត្វា អត្ថកាមា វិយ ទារុឃដិកំ ផាលេត្វា ឧទ្ធនេ បក្ខិបិ។

រាជាបិ បច្ចន្តតោ អាគន្ត្វា នក្ខត្តំ បដិមានេន្តោ ពហិនគរេ ខន្ធាវារំ ពន្ធិត្វា និសីទិ។ អថ តា បញ្ចសតា ឥត្ថិយោ រញ្ញោ បច្ចុគ្គមនំ អាគន្ត្វា អាហំសុ – “ត្វំ, មហារាជ, ន អម្ហាកំ សទ្ទហសិ, អម្ហេហិ វុត្តំ អការណំ វិយ ហោតិ, ត្វំ មហេសិយា ឧបដ្ឋាយិកំ បក្កោសាបេត្វា បដិបុច្ឆ, ទារុឃដិកំ តេ ទេវី វិជាតា”តិ។ រាជា តំ ការណំ អនុបបរិក្ខិត្វាវ “អមនុស្សជាតិកា ភវិស្សតី”តិ តំ គេហតោ និក្កឌ្ឍិ។ តស្សា រាជគេហតោ សហ និក្ខមនេនេវ បទុមបុប្ផានិ អន្តរធាយឹសុ, សរីរច្ឆវីបិ វិវណ្ណា អហោសិ។ សា ឯកិកាវ អន្តរវីថិយា បាយាសិ។ អថ នំ ឯកា វយប្បត្តា មហល្លិកា ឥត្ថី ទិស្វា ធីតុសិនេហំ ឧប្បាទេត្វា “កហំ គច្ឆសិ, អម្មា”តិ អាហ។ “អាគន្តុកម្ហិ, វសនដ្ឋានំ ឱលោកេន្តី វិចរាមី”តិ។ “ឥធាគច្ឆ, អម្មា”តិ វសនដ្ឋានំ ទត្វា ភោជនំ បដិយាទេសិ។

តស្សា ឥមិនាវ និយាមេន តត្ថ វសមានាយ តា បញ្ចសតា ឥត្ថិយោ ឯកចិត្តា ហុត្វា រាជានំ អាហំសុ – “មហារាជ, តុម្ហេសុ យុទ្ធំ គតេសុ អម្ហេហិ គង្គាទេវតាយ ‘អម្ហាកំ ទេវេ វិជិតសង្គាមេ អាគតេ ពលិកម្មំ កត្វា ឧទកកីឡំ ករិស្សាមា’តិ បត្ថិតំ អត្ថិ, ឯតមត្ថំ, ទេវ, ជានាបេមា”តិ។ រាជា តាសំ វចនេន តុដ្ឋោ គង្គាយ ឧទកកីឡំ កាតុំ អគមាសិ។ តាបិ អត្តនា អត្តនា គហិតករណ្ឌកំ បដិច្ឆន្នំ កត្វា អាទាយ នទឹ គន្ត្វា តេសំ ករណ្ឌកានំ បដិច្ឆាទនត្ថំ បារុបិត្វា បារុបិត្វា ឧទកេ បតិត្វា ករណ្ឌកេ វិស្សជ្ជេសុំ ។ តេបិ ខោ ករណ្ឌកា សព្ពេ សហ គន្ត្វា ហេដ្ឋាសោតេ បសារិតជាលម្ហិ លគ្គឹសុ។ តតោ ឧទកកីឡំ កីឡិត្វា រញ្ញោ ឧត្តិណ្ណកាលេ ជាលំ ឧក្ខិបន្តា តេ ករណ្ឌកេ ទិស្វា រញ្ញោ សន្តិកំ អានយឹសុ។

រាជា ករណ្ឌកេ ឱលោកេត្វា “កឹ, តាតា, ករណ្ឌកេសូ”តិ អាហ។ “ន ជានាម, ទេវា”តិ។ សោ តេ ករណ្ឌកេ វិវរាបេត្វា ឱលោកេន្តោ បឋមំ មហាបទុមកុមារស្ស ករណ្ឌកំ វិវរាបេសិ។ តេសំ បន សព្ពេសម្បិ ករណ្ឌកេសុ និបជ្ជាបិតទិវសេសុយេវ បុញ្ញិទ្ធិយា អង្គុដ្ឋតោ ខីរំ និព្ពត្តិ។ សក្កោ ទេវរាជា តស្ស រញ្ញោ និក្កង្ខភាវត្ថំ អន្តោករណ្ឌកេ អក្ខរានិ លិខាបេសិ – “ឥមេ កុមារា បទុមវតិយា កុច្ឆិម្ហិ និព្ពត្តា ពារាណសិរញ្ញោ បុត្តា, អថ នេ បទុមវតិយា សបត្តិយោ បញ្ចសតា ឥត្ថិយោ ករណ្ឌកេសុ បក្ខិបិត្វា ឧទកេ ខិបឹសុ, រាជា ឥមំ ការណំ ជានាតូ”តិ។ ករណ្ឌកេ វិវដមត្តេ រាជា អក្ខរានិ វាចេត្វា ទារកេ ទិស្វា មហាបទុមកុមារំ ឧក្ខិបិត្វា វេគេន រថេ យោជេត្វា “អស្សេ កប្បេថ, អហំ អជ្ជ អន្តោនគរំ បវិសិត្វា ឯកច្ចានំ មាតុគាមានំ បិយំ ករិស្សាមី”តិ បាសាទវរំ

អារុយ្ហ ហត្ថិគីវាយ សហស្សភណ្ឌិកំ ឋបេត្វា នគរេ ភេរឹ ចរាបេសិ – “យោ បទុមវតឹ បស្សតិ, សោ ឥមំ សហស្សំ គណ្ហាតូ”តិ។

តំ កថំ សុត្វា បទុមវតី មាតុ សញ្ញំ អទាសិ – “ហត្ថិគីវតោ សហស្សំ គណ្ហ, អម្មា”តិ។ “នាហំ ឯវរូបំ គណ្ហិតុំ វិសហាមី”តិ អាហ។ សា ទុតិយម្បិ តតិយម្បិ វុត្តេ “កឹ វត្វា គណ្ហាមិ, អម្មា”តិ អាហ។ “‘មម ធីតា បទុមវតី ទេវឹ បស្សតី’តិ វត្វា គណ្ហាហី”តិ។ សា “យំ វា តំ វា ហោតូ”តិ គន្ត្វា សហស្សចង្កោដកំ គណ្ហិ។ អថ នំ មនុស្សា បុច្ឆឹសុ – “បទុមវតឹ ទេវឹ បស្សសិ, អម្មា”តិ? “អហំ ន បស្សាមិ, ធីតា កិរ មេ បស្សតី”តិ អាហ។ តេ “កហំ បន សា, អម្មា”តិ វត្វា តាយ សទ្ធឹ គន្ត្វា បទុមវតឹ សញ្ជានិត្វា បាទេសុ និបតឹសុ។ តស្មឹ កាលេ សា “បទុមវតី ទេវី អយ”ន្តិ ញត្វា “ភារិយំ វត ឥត្ថិយា កម្មំ កតំ, យា ឯវំវិធស្ស រញ្ញោ មហេសី សមានា ឯវរូបេ ឋានេ និរារក្ខា វសី”តិ អាហ។

តេបិ រាជបុរិសា បទុមវតិយា និវេសនំ សេតសាណីហិ បរិក្ខិបាបេត្វា ទ្វារេ អារក្ខំ ឋបេត្វា គន្ត្វា រញ្ញោ អារោចេសុំ។ រាជា សុវណ្ណសិវិកំ បេសេសិ។ សា “អហំ ឯវំ ន គមិស្សាមិ, មម វសនដ្ឋានតោ បដ្ឋាយ យាវ រាជគេហំ ឯត្ថន្តរេ វរបោត្ថកចិត្តត្ថរណេ អត្ថរាបេត្វា ឧបរិ សុវណ្ណតារកវិចិត្តំ ចេលវិតានំ ពន្ធាបេត្វា បសាធនត្ថាយ សព្ពាលង្ការេសុ បហិតេសុ បទសាវ គមិស្សាមិ, ឯវំ មេ នាគរា សម្បត្តឹ បស្សិស្សន្តី”តិ អាហ។ រាជា “បទុមវតិយា យថារុចឹ ករោថា”តិ អាហ។ តតោ បទុមវតី សព្ពបសាធនំ បសាធេត្វា “រាជគេហំ គមិស្សាមី”តិ មគ្គំ បដិបជ្ជិ។ អថស្សា អក្កន្តអក្កន្តដ្ឋានេ វរបោត្ថកចិត្តត្ថរណានិ ភិន្ទិត្វា បទុមបុប្ផានិ ឧដ្ឋហឹសុ។ សា មហាជនស្ស អត្តនោ សម្បត្តឹ ទស្សេត្វា រាជនិវេសនំ អារុយ្ហ សព្ពេបិ តេ ចេលចិត្តត្ថរណេ តស្សា មហល្លិកាយ បោសាវនិកមូលំ កត្វា ទាបេសិ។

រាជាបិ ខោ តា បញ្ចសតា ឥត្ថិយោ បក្កោសាបេត្វា “ឥមាយោ តេ, ទេវិ, ទាសិយោ កត្វា ទេមី”តិ អាហ។ “សាធុ, មហារាជ, ឯតាសំ មយ្ហំ ទិន្នភាវំ សកលនគរេ ជានាបេហី”តិ។ រាជា នគរេ ភេរឹ ចរាបេសិ “បទុមវតិយា ទុព្ភិកា បញ្ចសតា ឥត្ថិយោ ឯតិស្សាវ ទាសិយោ កត្វា ទិន្នា”តិ។ សា “តាសំ សកលនាគរេន ទាសិភាវោ សល្លក្ខិតោ”តិ ញត្វា “អហំ មម ទាសិយោ ភុជិស្សា កាតុំ លភាមិ, ទេវា”តិ រាជានំ បុច្ឆិ។ “តវ ឥច្ឆា, ទេវី”តិ។ “ឯវំ សន្តេ តមេវ ភេរិចារិកំ បក្កោសាបេត្វា – ‘បទុមវតិទេវិយា អត្តនោ ទាសិយោ កត្វា ទិន្នា បញ្ចសតា ឥត្ថិយោ សព្ពាវ ភុជិស្សា កតា’តិ បុន ភេរឹ ចរាបេថា”តិ អាហ។ សា តាសំ ភុជិស្សភាវេ កតេ ឯកូនានិ បញ្ចបុត្តសតានិ តាសំយេវ ហត្ថេ បោសនត្ថាយ ទត្វា សយំ មហាបទុមកុមារំយេវ គណ្ហិ។

អថាបរភាគេ តេសំ កុមារានំ កីឡនវយេ សម្បត្តេ រាជា ឧយ្យានេ នានាវិធំ កីឡនដ្ឋានំ ការេសិ។ តេ អត្តនោ សោឡសវស្សុទ្ទេសិកកាលេ សព្ពេវ ឯកតោ ហុត្វា ឧយ្យានេ បទុមសញ្ឆន្នាយ មង្គលបោក្ខរណិយា កីឡន្តា នវបទុមានិ បុប្ផិតានិ បុរាណបទុមានិ ច វណ្ដតោ បតន្តានិ ទិស្វា “ឥមស្ស តាវ អនុបាទិន្នកស្ស ឯវរូបា ជរា បាបុណាតិ, កិមង្គំ បន អម្ហាកំ សរីរស្ស។ ឥទម្បិ ហិ ឯវំគតិកមេវ ភវិស្សតី”តិ អារម្មណំ គហេត្វា សព្ពេវ បច្ចេកពោធិញាណំ និព្ពត្តេត្វា ឧដ្ឋាយុដ្ឋាយ បទុមកណ្ណិកាសុ បល្លង្កេន និសីទឹសុ។

អថ តេហិ សទ្ធឹ គតរាជបុរិសា ពហុគតំ ទិវសំ ញត្វា “អយ្យបុត្តា, តុម្ហាកំ វេលំ ជានាថា”តិ អាហំសុ។ តេ តុណ្ហី អហេសុំ។ បុរិសា គន្ត្វា រញ្ញោ អារោចេសុំ – “កុមារា, ទេវ, បទុមកណ្ណិកាសុ និសិន្នា, អម្ហេសុ កថេន្តេសុបិ វចីភេទំ ន ករោន្តី”តិ។ “យថារុចិយា នេសំ និសីទិតុំ ទេថា”តិ។ តេ សព្ពរត្តឹ គហិតារក្ខា បទុមកណ្ណិកាសុ និសិន្ននិយាមេនេវ អរុណំ ឧដ្ឋាបេសុំ។ បុរិសា បុនទិវសេ ឧបសង្កមិត្វា “ទេវា, វេលំ ជានាថា”តិ អាហំសុ។ “ន មយំ ទេវា, បច្ចេកពុទ្ធា នាម មយំ អម្ហា”តិ។ “អយ្យា, តុម្ហេ ភារិយំ កថំ កថេថ, បច្ចេកពុទ្ធា នាម តុម្ហាទិសា ន ហោន្តិ, ទ្វង្គុលកេសមស្សុធរា កាយេ បដិមុក្កអដ្ឋបរិក្ខារា ហោន្តី”តិ។ តេ ទក្ខិណហត្ថេន សីសំ បរាមសឹសុ, តាវទេវ គិហិលិង្គំ អន្តរធាយិ។ អដ្ឋ បរិក្ខារា កាយេ បដិមុក្កា ច អហេសុំ។ តតោ បស្សន្តស្សេវ មហាជនស្ស អាកាសេន នន្ទមូលកបព្ភារំ អគមំសុ។

សាបិ ខោ បទុមវតី ទេវី “អហំ ពហុបុត្តា ហុត្វា និបុត្តា ជាតា”តិ ហទយសោកំ បត្វា តេនេវ សោកេន កាលង្កត្វា រាជគហនគរេ ទ្វារគាមកេ សហត្ថេន កម្មំ កត្វា ជីវនដ្ឋានេ និព្ពត្តិ។ អថាបរភាគេ កុលឃរំ គតា ឯកទិវសំ សាមិកស្ស ខេត្តំ យាគុំ ហរមានា តេសំ អត្តនោ បុត្តានំ អន្តរេ អដ្ឋ បច្ចេកពុទ្ធេ ភិក្ខាចារវេលាយ អាកាសេន គច្ឆន្តេ ទិស្វា សីឃំ សីឃំ គន្ត្វា សាមិកស្ស អារោចេសិ – “បស្ស, អយ្យ, បច្ចេកពុទ្ធេ, ឯតេ និមន្តេត្វា ភោជេស្សាមា”តិ ។ សោ អាហ – “សមណសកុណា នាមេតេ អញ្ញត្ថាបិ ឯវំ ចរន្តិ, ន ឯតេ បច្ចេកពុទ្ធា”តិ តេ តេសំ កថេន្តានំយេវ អវិទូរេ ឋានេ ឱតរឹសុ។ សា ឥត្ថី តំ ទិវសំ អត្តនោ ភត្តខជ្ជភោជនំ តេសំ ទត្វា “ស្វេបិ អដ្ឋ ជនា មយ្ហំ ភិក្ខំ គណ្ហថា”តិ អាហ។ “សាធុ, ឧបាសិកេ, តវ សក្ការោ ឯត្តកោវ ហោតុ, អាសនានិ ច អដ្ឋេវ

ហោន្តុ, អញ្ញេបិ ពហូ បច្ចេកពុទ្ធេ ទិស្វា តាវ ចិត្តំ បសីទេយ្យាសី’’តិ។ សា បុនទិវសេ អដ្ឋ អាសនានិ បញ្ញាបេត្វា អដ្ឋន្នំ សក្ការសម្មានំ បដិយាទេត្វា និសីទិ។

និមន្តិតបច្ចេកពុទ្ធា សេសានំ សញ្ញំ អទំសុ – ‘‘មារិសា អជ្ជ អញ្ញត្ថ អគន្ត្វា សព្ពេវ តុម្ហាកំ មាតុ សង្គហំ ករោថា’’តិ។ តេ តេសំ វចនំ សុត្វា សព្ពេវ ឯកតោ អាកាសេន អាគន្ត្វា មាតុយរទ្វារេ បាតុរហេសុំ។ សាបិ បឋមំ លទ្ធសញ្ញតាយ ពហូបិ ទិស្វា ន កម្បិត្ថ។ សព្ពេបិ តេ គេហំ បវេសេត្វា អាសនេសុ និសីទាបេសិ។ តេសុ បដិបាដិយា និសីទន្តេសុ នវមោ អញ្ញានិ អដ្ឋ អាសនានិ មាបេត្វា សយំ ធុរាសនេ និសីទតិ, យាវ អាសនានិ វឌ្ឍន្តិ, តាវ គេហំ វឌ្ឍតិ។ ឯវំ តេសុ សព្ពេសុបិ និសិន្នេសុ សា ឥត្ថី អដ្ឋន្នំ បច្ចេកពុទ្ធានំ បដិយាទិតំ សក្ការំ បញ្ចសតានម្បិ យាវទត្ថំ ទត្វា អដ្ឋ នីលុប្បលហត្ថកេ អាហរិត្វា និមន្តិតបច្ចេកពុទ្ធានំយេវ បាទមូលេ ឋបេត្វា អាហ – ‘‘មយ្ហំ, ភន្តេ, និព្ពត្តនិព្ពត្តដ្ឋានេ សរីរវណ្ណោ ឥមេសំ នីលុប្បលានំ អន្តោគព្ភវណ្ណោ វិយ ហោតូ’’តិ បត្ថនំ អកាសិ។ បច្ចេកពុទ្ធា មាតុ អនុមោទនំ កត្វា គន្ធមាទនំយេវ អគមំសុ។

សាបិ យាវជីវំ កុសលំ កត្វា តតោ ចុតា ទេវលោកេ និព្ពត្តិត្វា ឥមស្មិំ ពុទ្ធុប្បាទេ សាវត្ថិយំ សេដ្ឋិកុលេ បដិសន្ធិំ គណ្ហិ។ នីលុប្បលគព្ភសមានវណ្ណតាយ ចស្សា **ឧប្បលវណ្ណា**ត្វេវ នាមំ អកំសុ។ អថស្សា វយប្បត្តកាលេ សកលជម្ពុទីបេ រាជានោ ច សេដ្ឋិនោ ច សេដ្ឋិស្ស សន្តិកំ ទូតំ បហិណឹសុ ‘‘ធីតរំ អម្ហាកំ ទេតូ’’តិ។ អបហិណន្តោ នាម នាហោសិ។ តតោ សេដ្ឋី ចិន្តេសិ – ‘‘អហំ សព្ពេសំ មនំ គហេតុំ ន សក្ខិស្សាមិ, ឧបាយំ បនេកំ ករិស្សាមី’’តិ ធីតរំ បក្កោសាបេត្វា ‘‘បព្ពជិតុំ, អម្ម, សក្ខិស្សសី’’តិ អាហ។ តស្សា បច្ឆិមភវិកត្តា បិតុ វចនំ សីសេ អាសិត្តសតបាកតេលំ វិយ អហោសិ។ តស្មា បិតរំ ‘‘បព្ពជិស្សាមិ, តាតា’’តិ អាហ។ សោ តស្សា សក្ការំ កត្វា ភិក្ខុនុបស្សយំ នេត្វា បព្ពាជេសិ។ តស្សា អចិរបព្ពជិតាយ ឯវ ឧបោសថាគារេ កាលវារោ បាបុណិ។ សា បទីបំ ជាលេត្វា ឧបោសថាគារំ សម្មជ្ជិត្វា ទីបសិខាយ និមិត្តំ គណ្ហិត្វា ឋិតាវ បុនប្បុនំ ឱលោកយមានា តេជោកសិណារម្មណំ ឈានំ និព្ពត្តេត្វា តទេវ បាទកំ កត្វា អរហត្តំ បាបុណិ។ អរហត្តផលេន សទ្ធិំយេវ ច អភិញ្ញាបដិសម្ភិទាបិ ឥជ្ឈឹសុ។ វិសេសតោ បន ឥទ្ធិវិកុព្ពនេ ចិណ្ណវសី អហោសិ។ តេន វុត្តំ **អបទានេ** (អប. ថេរី ២.២.ឧប្បលវណ្ណាថេរីអបទាន, អញ្ញមញ្ញវិសទិសំ) –

‘‘បទុមុត្តរោ នាម ជិនោ, សព្ពធម្មាន បារគូ;
ឥតោ សតសហស្សម្ហិ, កប្បេ ឧប្បជ្ជិ នាយកោ។

‘‘តទាហំ ហំសវតិយំ, ជាតា សេដ្ឋិកុលេ អហុំ;
នានារតនបជ្ជោតេ, មហាសុខសមប្បិតា។

‘‘ឧបេត្វា តំ មហាវីរំ, អស្សោសិំ ធម្មទេសនំ;
តតោ ជាតប្បសាទាហំ, ឧបេមិ សរណំ ជិនំ។

‘‘ភគវា ឥទ្ធិមន្តីនំ, អគ្គំ វណ្ណេសិ នាយកោ;
ភិក្ខុនី លជ្ជិនី តាទី, សមាធិឈានកោវិទំ។

‘‘តទា មុទិតចិត្តាហំ, តំ ឋានំ អភិកង្ខិនី;
និមន្តិត្វា ទសពលំ, សសង្ឃំ លោកនាយកំ។

‘‘ភោជយិត្វាន សត្តាហំ, ទត្វាន ច តិចីវរំ;
សត្តមាលំ គហេត្វាន, ឧប្បលាទេវគន្ធិកំ។

‘‘សត្ថុ បាទេ ឋបេត្វាន, ញាណម្ហិ អភិបូជយិំ;
និបច្ច សិរសា បាទេ, ឥទំ វចនមព្រវិំ។

‘‘យាទិសា វណ្ណិតា វីរ, ឥតោ អដ្ឋមកេ មុនិ;
តាទិសាហំ ភវិស្សាមិ, យទិ សិជ្ឈតិ នាយក។

‘‘តទា អវោច មំ សត្ថា, វិស្សដ្ឋា ហោតិ ទារិកេ;
អនាគតម្ហិ អទ្ធានេ, លច្ឆសេ តំ មនោរថំ។

“សតសហស្សិតោ កប្បេ, ឱក្កាកកុលសម្ភវោ;
គោតមោ នាម គោត្តេន, សត្ថា លោកេ ភវិស្សតិ។

“តស្ស ធម្មេសុ ទាយាទា, ឱរសា ធម្មនិម្មិតា;
នាមេនុប្បលវណ្ណាតិ, រូបេន ច យសស្សិនី។

“អភិញ្ញាសុ វសិប្បត្តា, សត្ថុសាសនការិកា;
សព្ពាសវបរិក្ខីណា, ហេស្សសិ សត្ថុ សាវិកា។

“តទាហំ មុទិតា ហុត្វា, យាវជីវំ តទា ជិនំ;
មេត្តចិត្តា បរិចរិំ, សសង្ឃំ លោកនាយកំ។

“តេន កម្មេន សុកតេន, ចេតនាបណិធីហិ ច;
ជហិត្វា មានុសំ ទេហំ, តាវតិំសមគច្ឆហំ។

“តតោ ចុតាហំ មនុជេ, ឧបបន្នា សយម្ភុនោ;
ឧប្បលេហិ បដិច្ឆន្នំ, បិណ្ឌបាតមទាសហំ។

“ឯកនវុតិតោ កប្បេ, វិបស្សី នាម នាយកោ;
ឧប្បជ្ជិ ចារុទស្សនោ, សព្ពធម្មេសុ ចក្ខុមា។

“សេដ្ឋិធីតា តទា ហុត្វា, ពារាណសិបុរុត្តមេ;
និមន្តេត្វាន សម្ពុទ្ធំ, សសង្ឃំ លោកនាយកំ។

“មហាទានំ ទទិត្វាន, ឧប្បលេហិ វិនាយកំ;
បូជយិត្វា ចេតសាវ, វណ្ណសោភំ អបត្ថយិំ។

“ឥមម្ហិ ភទ្ទកេ កប្បេ, ព្រហ្មពន្ធុ មហាយសោ;
កស្សបោ នាម គោត្តេន, ឧប្បជ្ជិ វទតំ វរោ។

“ឧបដ្ឋាកោ មហេសិស្ស, តទា អាសិ នរិស្សរោ;
កាសិរាជា កិកី នាម, ពារាណសិបុរុត្តមេ។

“តស្សាសិំ ទុតិយា ធីតា, សមណគុត្តសវ្ហយា;
ធម្មំ សុត្វា ជិនគ្គស្ស, បព្ពជ្ជំ សមរោចយិំ។

“អនុជានិ ន នោ តាតោ, អគារេវ តទា មយំ;
វីសវស្សសហស្សានិ, វិចរិម្ហ អតន្ទិតា។

“កោមារិព្រហ្មចរិយំ, រាជកញ្ញា សុខេធិតា;
ពុទ្ធោបដ្ឋាននិរតា, មុទិតា សត្តធីតរោ។

“សមណី សមណគុត្តា ច, ភិក្ខុនី ភិក្ខុទាយិកា;
ធម្មា ចេវ សុធម្មា ច, សត្តមី សង្ឃទាយិកា។

“អហំ ខេមា ច សប្បញ្ញា, បដាចារា ច កុណ្ឌលា;
កិសាគោតមី ធម្មទិន្នា, វិសាខា ហោតិ សត្តមី។

“តេហិ កម្មេហិ សុកតេហិ, ចេតនាបណិធីហិ ច;
ជហិត្វា មានុសំ ទេហំ, តាវតិំសមគច្ឆហំ។

“តតោ ចុតា មនុស្សេសុ, ឧបបន្នា មហាកុលេ;
បីតំ មដ្ឋំ វរំ ទុស្សំ, អទំ អរហតោ អហំ។

“តតោ ចុតារិដ្ឋបុរេ, ជាតា វិប្បកុលេ អហំ;
ធីតា តិរិដិវច្ឆស្ស, ឧម្មាទន្តី មនោហរា។

“តតោ ចុតា ជនបទេ, កុលេ អញ្ញតរេ អហំ;
បសូតា នាតិផីតម្ហិ, សាលីំ គោបេមហំ តទា។

“ទិស្វា បច្ចេកសម្ពុទ្ធំ, បញ្ចលាជសតានិហំ;
ទត្វា បទុមច្ឆន្នានិ, បញ្ច បុត្តសតានិហំ។

“បត្ថយឹ តេបិ បត្តេសុំ, មធុំ ទត្វា សយម្ភុនោ;
តតោ ចុតា អរញ្ញេហំ, អជាយឹ បទុមោទរេ។

“កាសិរញ្ញោ មហេសីហំ, ហុត្វា សក្កតបូជិតា;
អជនឹ រាជបុត្តានំ, អនូនំ សតបញ្ចកំ។

“យទា តេ យោព្ពនប្បត្តា, កីឡន្តា ជលកីឡិតំ;
ទិស្វា ឱបត្តបទុមំ, អាសុំ បច្ចេកនាយកា។

“សាហំ តេហិ វិនាភូតា, សុតវីរេហិ សោកិនី;
ចុតា ឥសិគិលិបស្សេ, គាមកម្ហិ អជាយិហំ។

“យទា ពុទ្ធា សុតមតី, សុតានំ ភត្តុនោបិ ច;
យាគុំ អាទាយ គច្ឆន្តី, អដ្ឋ បច្ចេកនាយកេ។

“ភិក្ខាយ គាមំ គច្ឆន្តេ, ទិស្វា បុត្តេ អនុស្សរិំ;
ខីរធារា វិនិគ្គច្ឆិ, តទា មេ បុត្តបេមសា។

“តតោ តេសំ អទំ យាគុំ, បសន្នា សេហិ បាណិភិ;
តតោ ចុតាហំ តិទសំ, នន្ទនំ ឧបបជ្ជហំ។

“អនុភោត្វា សុខំ ទុក្ខំ, សំសរិត្វា ភវាភវេ;
តវត្ថាយ មហាវីរ, បរិច្ចត្តញ្ច ជីវិតំ។

“ធីតា តុយ្ហំ មហាវីរ, បញ្ញវន្ត ជុតិន្ធរ;
ពហុញ្ច ទុក្ករំ កម្មំ, កតំ មេ អតិទុក្ករំ។

“រាហុលោ ច អហញ្ចេវ, នេកជាតិសតេ ពហូ;
ឯកស្មិំ សម្ភវេ ជាតា, សមានច្ឆន្ទមានសា។

“និព្ពត្តិ ឯកតោ ហោតិ, ជាតិយាបិ ច ឯកតោ;
បច្ឆិមេ ភវេ សម្បត្តេ, ឧភោបិ នានាសម្ភវា។

“បុរិមានំ ជិនគ្គានំ, សង្គមំ តេ និទស្សិតំ;
អធិការំ ពហុំ មយ្ហំ, តុយ្ហត្ថាយ មហាមុនិ។

“យំ មយា បូរិតំ កម្មំ, កុសលំ សរ មេ មុនិ;
តវត្ថាយ មហាវីរ, បុញ្ញំ ឧបចិតំ មយា។

“អភព្ពដ្ឋានេ វជ្ជេត្វា, វារយន្តិ អនាចារំ;
តវត្ថាយ មហាវីរ, ចត្តំ មេ ជីវិតំ ពហុំ។

“ឯវំ ពហុវិធំ ទុក្ខំ, សម្បត្តិ ច ពហុព្ពិធា;
បច្ឆិមេ ភវេ សម្បត្តេ, ជាតា សាវត្ថិយំ បុរេ។

“មហាធនសេដ្ឋិកុលេ, សុខិតេ សជ្ជិតេ តថា;
នានារតនបជ្ជោតេ, សព្ពកាមសមិទ្ធិនេ។

“សក្កតា បូជិតា ចេវ, មានិតាបចិតា តថា;
រូបសិរិមនុប្បត្តា, កុលេសុ អភិសក្កតា។

“អតីវ បត្ថិតា ចាសឹ, រូបសោភសិរីហិ ច;
បត្ថិតា សេដ្ឋិបុត្តេហិ, អនេកេហិ សតេហិបិ។

“អគារំ បជហិត្វាន, បព្ពជឹ អនគារិយំ;
អឌ្ឍមាសេ អសម្បត្តេ, ចតុសច្ចមបាបុណឹ។

“ឥទ្ធិយា អភិនិម្មិត្វា, ចតុរស្សំ រថំ អហំ;
ពុទ្ធស្ស បាទេ វន្ទិស្សំ, លោកនាថស្ស តាទិនោ។

“ឥទ្ធីសុ ច វសី ហោមិ, ទិព្ពាយ សោតធាតុយា;
ចេតោបរិយញាណស្ស, វសី ហោមិ មហាមុនេ។

“បុព្ពេនិវាសំ ជានាមិ, ទិព្ពចក្ខុ វិសោធិតំ;
សព្ពាសវបរិក្ខីណា, នត្ថិ ទានិ បុនព្ភវោ។

“អត្ថធម្មនិរុត្តីសុ, បដិភានេ តថេវ ច;
ញាណំ មេ វិមលំ សុទ្ធំ, បភាវេន មហេសិនោ។

“ចីវរំ បិណ្ឌបាតញ្ច, បច្ចយំ សយនាសនំ;
ខណេន ឧបនាមេន្តិ, សហស្សានិ សមន្តតោ។

“ជិនោ តម្ហិ គុណេ តុដ្ឋោ, ឯតទគ្គេ ឋបេសិ មំ;
អគ្គា ឥទ្ធិមតីនន្តិ , បរិសាសុ វិនាយកោ។

“បរិចិណ្ណោ មយា សត្ថា, កតំ ពុទ្ធស្ស សាសនំ;
ឱហិតោ គរុកោ ភារោ, ភវនេត្តិសមូហតា។

“យស្សត្ថាយ បព្ពជិតា, អគារស្មានគារិយំ;
សោ មេ អត្ថោ អនុប្បត្តោ, សព្ពសំយោជនក្ខយោ។

“កិលេសា ឈាបិតា មយ្ហំ…បេ…. កតំ ពុទ្ធស្ស សាសន”ន្តិ។

អយំ បន ថេរី យទា ភគវា សាវត្ថិនគរទ្វារេ យមកបាដិហារិយំ កាតុំ កណ្ឌម្ពរុក្ខមូលំ ឧបគញ្ឆិ, តទា សត្ថារំ ឧបសង្កមិត្វា វន្ទិត្វា ឯវមាហ – “អហំ, ភន្តេ, បាដិហារិយំ ករិស្សាមិ, យទិ ភគវា អនុជានាតី”តិ សីហនាទំ នទិ។ សត្ថា តទំ ការណំ អដ្ឋុប្បត្តឹ កត្វា ជេតវនមហាវិហារេ អរិយគណមជ្ឈេ និសិន្នោ បដិបាដិយា ភិក្ខុនិយោ ឋានន្តរេ ឋបេន្តោ តមំ ថេរឹ ឥទ្ធិមន្តីនំ អគ្គដ្ឋានេ ឋបេសិ។ សា ឈានសុខេន ផលសុខេន និព្ពានសុខេន ច វីតិនាមេន្តី ឯកទិវសំ កាមានំ អាទីនវំ ឱការំ សំកិលេសញ្ច បច្ចវេក្ខមានា គង្គាតីរិយត្ថេរស្ស មាតុយា ធីតាយ សទ្ធឹ សបត្តិវាសំ ឧទ្ទិស្ស សំវេគជាតាយ វុត្តគាថា បច្ចនុភាសន្តី –

២២៤. “ឧភោ មាតា ច ធីតា ច, មយំ អាសុំ សបត្តិយោ;

តស្សា មេ អហុ សំវេគោ, អព្ភុតោ លោមហំសនោ។

២២៥. “ធិរត្ថុ កាមា អសុចី, ទុគ្គន្ធា ពហុកណ្ដកា;
យត្ថ មាតា ច ធីតា ច, សភរិយា មយំ អហុំ។

២២៦. “កាមេស្វាទីនវំ ទិស្វា, នេក្ខម្មំ ទដ្ឋុ ខេមតោ;
សា បព្ពជឹ រាជគហេ, អគារស្មានគារិយ”ន្តិ។ –

ឥមា តិស្សោ គាថា អភាសិ។

តត្ថ **ឧភោ មាតា ច ធីតា ច, មយំ អាសុំ សបត្តិយោ**តិ មាតា ច ធីតា ចាតិ ឧភោ មយំ អញ្ញមញ្ញំ សបត្តិយោ អហុម្ហ។

សាវត្ថិយំ កិរ អញ្ញតរស្ស វាណិជស្ស ភរិយាយ បច្ចូសវេលាយំ កុច្ឆិយំ គព្ភោ សណ្ឋាសិ, សា តំ ន អញ្ញាសិ។ វាណិជោ វិភាតាយ រត្តិយា សកដេសុ ភណ្ឌំ អារោបេត្វា រាជគហំ ឧទ្ទិស្ស គតោ។ តស្សា គច្ឆន្តេ កាលេ គព្ភោ វឌ្ឍេត្វា បរិបាកំ អគមាសិ។ អថ នំ សស្សុ ឯវមាហ – “មម បុត្តោ ចិរប្បវុត្ថោ ត្វញ្ច គព្ភិនី, បាបកំ តយា កត”ន្តិ។ សា “តវ បុត្តតោ អញ្ញំ បុរិសំ ន ជានាមី”តិ អាហ។ តំ សុត្វាបិ សស្សុ អសទ្ទហន្តី តំ ឃរតោ និក្កឌ្ឍិ។ សា សាមិកំ គវេសន្តី អនុក្កមេន រាជគហំ សម្បត្តា។ តាវទេវ ចស្សា កម្មជវាតេសុ ចលន្តេសុ មគ្គសមីបេ អញ្ញតរំ សាលំ បវិដ្ឋាយ គព្ភវុដ្ឋានំ អហោសិ។ សា សុវណ្ណពិម្ពសទិសំ បុត្តំ វិជាយិត្វា អនាថសាលាយំ សយាបេត្វា ឧទកកិច្ចត្ថំ ពហិ និក្ខន្តា។ អថញ្ញតរោ អបុត្តកោ សត្ថវាហោ តេន មគ្គេន គច្ឆន្តោ “អស្សាមិកាយ ទារកោ, មម បុត្តោ ភវិស្សតី”តិ តំ ធាតិយា ហត្ថេ អទាសិ។ អថស្ស មាតា ឧទកកិច្ចំ កត្វា ឧទកំ គហេត្វា បដិនិវត្តិត្វា បុត្តំ អបស្សន្តី សោកាភិភូតា បរិទេវិត្វា រាជគហំ អប្បវិសិត្វាវ មគ្គំ បដិបជ្ជិ។ តំ អញ្ញតរោ ចោរជេដ្ឋកោ អន្តរាមគ្គេ ទិស្វា បដិពទ្ធចិត្តោ អត្តនោ បជាបតឹ អកាសិ។ សា តស្ស គេហេ វសន្តី ឯកំ ធីតរំ វិជាយិ។ អថ សា ឯកទិវសំ ធីតរំ គហេត្វា ឋិតា សាមិកេន ភណ្ឌិត្វា ធីតរំ មញ្ចកេ ខិបិ។ ទារិកាយ សីសំ ថោកំ ភិន្ទិ។ តតោ សាបិ សាមិកំ ភាយិត្វា រាជគហមេវ បច្ចាគន្ត្វា សេរីចារេន វិចរតិ។ តស្សា បុត្តោ បឋមយោព្ពនេ ឋិតោ “មាតា”តិ អជានន្តោ អត្តនោ បជាបតឹ អកាសិ។ អបរភាគេ តំ ចោរជេដ្ឋកធីតរំ ភគិនិភាវំ អជានន្តោ វិវាហំ កត្វា អត្តនោ គេហំ អានេសិ។ ឯវំ សោ អត្តនោ មាតរំ ភគិនិញ្ច បជាបតី កត្វា វាសេសិ។ តេន តា ឧភោបិ សបត្តិវាសំ វសឹសុ។ អថេកទិវសំ មាតា ធីតុ កេសវដ្ដឹ មោចេត្វា ឩកំ ឱលោកេន្តី សីសេ វណំ ទិស្វា “អប្បេវ នាមាយំ មម ធីតា ភវេយ្យា”តិ បុច្ឆិត្វា សំវេគជាតា ហុត្វា រាជគហេ ភិក្ខុនុបស្សយំ គន្ត្វា បព្ពជិត្វា កតបុព្ពកិច្ចា វិវេកវាសំ វសន្តី អត្តនោ ច បុព្ពបដិបត្តឹ បច្ចវេក្ខិត្វា “ឧភោ មាតា”តិអាទិកា គាថា អភាសិ។ តា បន តាយ វុត្តគាថាវ កាមេសុ អាទីនវទស្សនវសេន បច្ចនុភាសន្តី អយំ ថេរី **“ឧភោ មាតា ច ធីតា ចា”**តិអាទិមាហ។ តេន វុត្តំ – “សា ឈានសុខេន ផលសុខេន និព្ពានសុខេន ច វីតិនាមេន្តី ឥមា តិស្សោ គាថា អភាសី”តិ។

តត្ថ **អសុចី**តិ កិលេសាសុចិបគ្ឃរណេន អសុចី។ **ទុគ្គន្ធា**តិ វិសគន្ធវាយនេន បូតិគន្ធា។ **ពហុកណ្ដកា**តិ វិស្សយិកប្បវត្តិយា សុចរិតវិនិវិជ្ឈនដ្ឋេន ពហុវិធកិលេសកណ្ដកា។ តថា ហិ តេ **សត្តិសូលូបមា កាមា**តិ វុត្តា។ **យត្ថា**តិ យេសុ កាមេសុ បរិភុញ្ជិតព្ពេសុ។ **សភរិយា**តិ សមានភរិយា, សបត្តិយោតិ អត្ថោ។

២២៧. “បុព្ពេនិវាសំ ជានាមិ, ទិព្ពចក្ខុំ វិសោធិតំ;
ចេតោបរិច្ចញាណញ្ច, សោតធាតុ វិសោធិតា។

២២៨. “ឥទ្ធីបិ មេ សច្ឆិកតា, បត្តោ មេ អាសវក្ខយោ;
ឆឡភិញ្ញា សច្ឆិកតា, កតំ ពុទ្ធស្ស សាសនំ”។

“បុព្ពេនិវាស”ន្តិអាទិកា ទ្វេ គាថា អត្តនោ អធិគតវិសេសំ បច្ចវេក្ខិត្វា បីតិសោមនស្សជាតាយ ថេរិយា វុត្តា។ តត្ថ **ចេតោបរិច្ចញាណ**ន្តិ ចេតោបរិយញាណំ, សច្ឆិកតំ, បត្តន្តិ វា សម្ពន្ធោ។

២២៩. “ឥទ្ធិយា អភិនិម្មិត្វា, ចតុរស្សំ រថំ អហំ;
ពុទ្ធស្ស បាទេ វន្ទិត្វា, លោកនាថស្ស តាទិនោ”តិ។ –

អយំ គាថា យទា ភគវា យមកបាដិហារិយំ កាតុំ កណ្ឌម្ពរុក្ខមូលំ ឧបសង្កមិ, តទា អយំ ថេរី ឯវរូបំ រថំ និម្មិនិត្វា តេន សទ្ធឹ សត្ថុ សន្តិកំ គន្ត្វា ភគវា “អហំ បាដិហារិយំ ករិស្សាមិ តិត្ថិយមទនិម្មថនាយ, អនុជានាថា”តិ វ

ត្វា សត្ថុ សន្តិកេ អដ្ឋាសិ, តំ សន្ធាយ វុត្តំ។ តត្ថ **ឥទ្ធិយា អភិនិម្មិត្វា, ចតុវណ្ណំ រថំ អហ**ន្តិ ចតូហិ អស្សេហិ យោជិតំ រថំ ឥទ្ធិយា អភិនិម្មិនិត្វា **ពុទ្ធស្ស** ភគវតោ បាទេ វន្ទិត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិន្តិ អធិប្បាយោ។

២៣០“សុបុប្ផិតគ្គំ ឧបគម្ម បាទបំ, ឯកា តុវំ តិដ្ឋសិ សាលមូលេ;
ន ចាបិ តេ ទុតិយោ អត្ថិ កោចិ, ពាលេ ន ត្វំ ភាយសិ ធុត្តកានំ”។

តត្ថ **សុបុប្ផិតគ្គ**ន្តិ សុដ្ឋុ បុប្ផិតអគ្គំ, អគ្គតោ បដ្ឋាយ សព្ពផាលិបុល្លន្តិ អត្ថោ។ **បាទប**ន្តិ រុក្ខំ, ឥធ បន សាលរុក្ខោ អធិប្បេតោ។ **ឯកា តុវ**ន្តិ ឯកិកា ត្វំ ឥធ តិដ្ឋសិ។ **ន ចាបិ តេ ទុតិយោ អត្ថិ កោចី**តិ តវ សហាយភូតោ អារក្ខកោ កោចិបិ នត្ថិ, រូបសម្បត្តិយា វា តុយ្ហំ ទុតិយោ កោចិបិ នត្ថិ, អសទិសរូបា ឯកិកាវ ឥមស្មឹ ជនវិវិត្តេ ឋានេ តិដ្ឋសិ។ **ពាលេ ន ត្វំ ភាយសិ ធុត្តកាន**ន្តិ តរុណិកេ ត្វំ ធុត្តបុរិសានំ កថំ ន ភាយសិ, សកិញ្ចនការិនោ ធុត្តាតិ អធិប្បាយោ។ ឥមំ កិរ គាថំ មារោ ឯកទិវសំ ថេរិ សុបុប្ផិតេ សាលវនេ ទិវាវិហារំ និសិន្នំ ទិស្វា ឧបសង្កមិត្វា វិវេកតោ វិច្ឆិន្ទិតុកាមោ វិមំសន្តោ អាហ។ អថ នំ ថេរី សន្តជ្ជេន្តី អត្តនោ អានុភាវវសេន –

២៣១“សតំ សហស្សានិបិ ធុត្តកានំ, សមាគតា ឯទិសកា ភវេយ្យុំ;
លោមំ ន ឥញ្ជេ នបិ សម្បវេធេ, កឹ មេ តុវំ មារ ករិស្សសេកោ។

២៣២“ឯសា អន្តរធាយាមិ, កុច្ឆឹ វា បវិសាមិ តេ;
ភមុកន្តរេ តិដ្ឋាមិ, តិដ្ឋន្តឹ មំ ន ទក្ខសិ។

២៣៣“ចិត្តម្ហិ វសីភូតាហំ, ឥទ្ធិបាទា សុភាវិតា;
ឆឡភិញ្ញា សច្ឆិកតា, កតំ ពុទ្ធស្ស សាសនំ។

២៣៤“សត្តិសូលូបមា កាមា, ខន្ធាសំ អធិកុដ្ដនា;
យំ ត្វំ កាមរតឹ ព្រូសិ, អរតី ទានិ សា មម។

២៣៥“សព្ពត្ថ វិហតា នន្ទី, តមោខន្ធោ បទាលិតោ;
ឯវំ ជានាហិ បាបិម, និហតោ ត្វមសិ អន្តកា”តិ។ –

ឥមា គាថា អភាសិ។

តត្ថ **សតំ សហស្សានិបិ ធុត្តកានំ , សមាគតា ឯទិសកា ភវេយ្យុ**ន្តិ យាទិសកោ ត្វំ ឯទិសកា ឯវរូបា អនេកសតសហស្សមត្តាបិ ធុត្តកា សមាគតា យទិ ភវេយ្យុំ។ **លោមំ ន ឥញ្ជេ នបិ សម្បវេធេ**តិ លោមមត្តម្បិ ន ឥញ្ជេយ្យ ន សម្បវេធេយ្យំ។ **កឹ មេ តុវំ មារ ករិស្សសេកោ**តិ មារ, ត្វំ ឯកកោវ មយ្ហំ កឹ ករិស្សសិ?

ឥទានិ មារស្ស អត្តនោ កិញ្ចិបិ កាតុំ អសមត្ថតំយេវ វិភាវេន្តី **“ឯសា អន្តរធាយាមី”**តិ គាថមាហ។ តស្សត្ថោ – មារ, ឯសាហំ តវ បុរតោ ឋិតាវ អន្តរធាយាមិ អទស្សនំ គច្ឆាមិ, អជាននន្តស្សេវ តេ កុច្ឆឹ វា បវិសាមិ, ភមុកន្តរេ វា តិដ្ឋាមិ, ឯវំ តិដ្ឋន្តិញ្ច មំ ត្វំ ន បស្សសិ។

កស្មាតិ ចេ? **ចិត្តម្ហិ វសីភូតាហំ, ឥទ្ធិបាទា សុភាវិតា,** អហំ ចម្ហិ មារ, មយ្ហំ ចិត្តំ វសីភាវប្បត្តំ, ចត្តារោបិ ឥទ្ធិបាទា មយា សុដ្ឋុ ភាវិតា ពហុលីកតា, តស្មា អហំ យថារុច្ចាយ ឥទ្ធិវិសយតាយ បហោមីតិ។ សេសំ សព្ពំ ហេដ្ឋា វុត្តនយត្តា ឧត្តានមេវ។

ឧប្បលវណ្ណាថេរីគាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

ទ្វាទសនិបាតវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

១២. សោឡសនិបាតោ

១. បុណ្ណាថេរីគាថាវណ្ណនា

សោឡសនិបាតេ **ឧទហារី អហំ សីតេ**តិអាទិកា បុណ្ណាយ ថេរិយា គាថា។ អយម្បិ បុរិមពុទ្ធេសុ កតាធិការា តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវដ្ដូបនិស្សយំ កុសលំ ឧបចិនន្តី វិបស្សិស្ស ភគវតោ កាលេ កុលគេហេ និព្ពត្តិត្វា វិញ្ញុតំ បត្វា ហេតុសម្បន្នតាយ សញ្ជាតសំវេគា ភិក្ខុនីនំ សន្តិកំ គន្ត្វា ធម្មំ សុត្វា លទ្ធប្បសាទា បព្ពជិត្វា បរិសុទ្ធសីលា តីណិ បិដកានិ ឧគ្គហេត្វា ពហុស្សុតា ធម្មធរា ធម្មកថិកា ច អហោសិ។ យថា ច វិបស្សិស្ស ភគវតោ សាសនេ, ឯវំ សិខិស្ស វេស្សភុស្ស កកុសន្ធស្ស កោណាគមនស្ស កស្សបស្ស ច ភគវតោ សាសនេ បព្ពជិត្វា សីលសម្បន្នា ពហុស្សុតា ធម្មធរា ធម្មកថិកា ច អហោសិ។ មានជាតុកត្តា បន កិលេសេ សមុច្ឆិន្ទិតុំ នាសក្ខិ។ មានោបនិស្សយវសេន កម្មស្ស កតត្តា ឥមស្មឹ ពុទ្ធុប្បាទេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស សេដ្ឋិនោ ឃរទាសិយា កុច្ឆិម្ហិ និព្ពត្តិ, **បុណ្ណា**តិស្សា នាមំ អហោសិ។ សា **សីហនាទសុត្តន្តទេសនាយ** (ម. និ. ១.១៤៦ អាទយោ) សោតាបន្នា ហុត្វា បច្ឆា ឧទកសុទ្ធិកំ ព្រាហ្មណំ ទមេត្វា សេដ្ឋិនា សម្ភាវិតា ហុត្វា តេន ភុជិស្សភាវំ បាបិតា តំ បព្ពជ្ជំ អនុជានាបេត្វា បព្ពជិត្វា វិបស្សនាយ កម្មំ ករោន្តី ន ចិរស្សេវ សហ បដិសម្ភិទាហិ អរហត្តំ បាបុណិ។ តេន វុត្តំ **អបទានេ** (អប. ថេរី ២.៤.១៨៤-២០៣) –

“វិបស្សិនោ ភគវតោ, សិខិនោ វេស្សភុស្ស ច;
កកុសន្ធស្ស មុនិនោ, កោណាគមនតាទិនោ។

“កស្សបស្ស ច ពុទ្ធស្ស, បព្ពជិត្វាន សាសនេ;
ភិក្ខុនី សីលសម្បន្នា, និបកា សំវុតិន្ទ្រិយា។

“ពហុស្សុតា ធម្មធរា, ធម្មត្ថបដិបុច្ឆិកា;
ឧគ្គហេតា ច ធម្មានំ, សោតា បយិរុបាសិតា។

“ទេសេន្តី ជនមជ្ឈេហំ, អហោសី ជិនសាសនេ;
ពាហុសច្ចេន តេនាហំ, បេសលា អភិមញ្ញិសំ។

“បច្ឆិមេ ច ភវេ ទានិ, សាវត្ថិយំ បុរុត្តមេ;
អនាថបិណ្ឌិនោ គេហេ, ជាតាហំ កុម្ភទាសិយា។

“គតា ឧទកហារិយំ, សោត្ថិយំ ទិជមទ្ទសំ;
សីតដ្ដំ តោយមជ្ឈម្ហិ, តំ ទិស្វា ឥទមព្រវឹ។

“ឧទហារី អហំ សីតេ, សទា ឧទកមោតរិំ;
អយ្យានំ ទណ្ឌភយភីតា, វាចាទោសភយដ្ដិតា។

“កស្ស ព្រាហ្មណ ត្វំ ភីតោ, សទា ឧទកមោតរិ;
វេធមានេហិ គត្តេហិ, សីតំ វេទយសេ ភុសំ។

“ជានន្តី វត មំ ភោតិ, បុណ្ណិកេ បរិបុច្ឆសិ;
ករោន្តំ កុសលំ កម្មំ, រុន្ធន្តំ កតបាបកំ។

“យោ ច វុឌ្ឍោ ទហរោ វា, បាបកម្មំ បកុព្ពតិ;
ទកាភិសេចនា សោបិ, បាបកម្មា បមុច្ចតិ។

“ឧត្តរន្តស្ស អក្ខាសី, ធម្មត្ថសំហិតំ បទំ;
តញ្ច សុត្វា ស សំវិគ្គោ, បព្ពជិត្វារហា អហុ។

“បូរេន្តី ឩនកសតំ, ជាតា ទាសិកុលេ យតោ;

តតោ បុណ្ណោតិ នាមំ មេ, ភុជិស្សំ មំ អកំសុ តេ។

"សេដ្ឋី តតោនុជានេត្វា, បព្ពជឹ អនគារិយំ;
ន ចិរេនេវ កាលេន, អរហត្តមបាបុណឹ។

"ឥទ្ធីសុ ច វសី ហោមិ, ទិព្ពាយ សោតធាតុយា;
ចេតោបរិយញាណស្ស, វសី ហោមិ មហាមុនេ។

"បុព្ពេនិវាសំ ជានាមិ, ទិព្ពចក្ខុ វិសោធិតំ;
សព្ពាសវបរិក្ខីណា, នត្ថិ ទានិ បុនព្ភវោ។

"អត្ថធម្មនិរុត្តីសុ, បដិភានេ តថេវ ច;
ញាណំ មេ វិមលំ សុទ្ធំ, ពុទ្ធសេដ្ឋស្ស វាហសា។

"ភាវនាយ មហាបញ្ញា, សុតេនេវ សុតាវិនី;
មានេន នីចកុលជា, ន ហិ កម្មំ វិនស្សតិ។

"កិលេសា ឈាបិតា មយ្ហំ…បេ…. កតំ ពុទ្ធស្ស សាសនំ"ន្តិ។
អរហត្តំ បន បត្វា អត្តនោ បដិបត្តិំ បច្ចវេក្ខិត្វា ឧទានវសេន –

២៣៦ "ឧទហារី អហំ សីតេ, សទា ឧទកមោតរិំ;
អយ្យានំ ទណ្ឌភយភីតា, វាចាទោសភយដ្ដិតា។

២៣៧ "កស្ស ព្រាហ្មណ ត្វំ ភីតោ, សទា ឧទកមោតរិ;
វេធមានេហិ គត្តេហិ, សីតំ វេទយសេ ភុសំ។

២៣៨ "ជានន្តី វត មំ ភោតិ, បុណ្ណិកេ បរិបុច្ឆសិ;
ករោន្តំ កុសលំ កម្មំ, រុន្ធន្តំ កតបាបកំ។

២៣៩ "យោ ច វុឌ្ឍោ ទហរោ វា, បាបកម្មំ បកុព្ពតិ;
ទកាភិសេចនា សោបិ, បាបកម្មា បមុច្ចតិ។

២៤០ "កោ នុ តេ ឥទមក្ខាសិ, អជានន្តស្ស អជានកោ;
'ទកាភិសេចនា នាម, បាបកម្មា បមុច្ចតិ'។

២៤១ "សគ្គំ នូន គមិស្សន្តិ, សព្ពេ មណ្ឌូកកច្ឆបា;
នាគា ច សុសុមារា ច, យេ ចញ្ញេ ឧទកេ ចរា។

២៤២ "ឱរព្ភិកា សូករិកា, មច្ឆិកា មិគពន្ធកា;
ចោរា ច វជ្ឈឃាតា ច, យេ ចញ្ញេ បាបកម្មិនោ;
ទកាភិសេចនា តេបិ, បាបកម្មា បមុច្ចរេ។

២៤៣ "សចេ ឥមា នទិយោ តេ, បាបំ បុព្ពេ កតំ វហុំ;
បុញ្ញម្បិ មា វហេយ្យុំ តេ, តេន ត្វំ បរិពាហិរោ។

២៤៤ "យស្ស ព្រាហ្មណ ត្វំ ភីតោ, សទា ឧទកមោតរិ;
តមេវ ព្រហ្មេ មាកាសិ, មា តេ សីតំ ឆវិំ ហនេ។

២៤៥ "កុម្មគ្គបដិបន្នំ មំ, អរិយមគ្គំ សមានយិ;
ទកាភិសេចនា ភោតិ, ឥមំ សាដំ ទទាមិ តេ។

២៤៦ "តុយ្ហេវ សាដកោ ហោតុ, នាហមិច្ឆាមិ សាដកំ;
សចេ ភាយសិ ទុក្ខស្ស, សចេ តេ ទុក្ខមប្បិយំ។

២៤៧ "មាកាសិ បាបកំ កម្មំ, អាវិ វា យទិ វា រហោ;

សចេ ច បាបកំ កម្មំ, ករិស្សសិ ករោសិ វា។

២៤៨"ន តេ ទុក្ខា បមុត្យត្ថិ, ឧបេច្ចាបិ បលាយតោ;
សចេ ភាយសិ ទុក្ខស្ស, សចេ តេ ទុក្ខមប្បិយំ។

២៤៩"ឧបេហិ សរណំ ពុទ្ធំ, ធម្មំ សង្ឃញ្ច តាទិនំ;
សមាទិយាហិ សីលានិ, តំ តេ អត្ថាយ ហេហិតិ។

២៥០"ឧបេមិ សរណំ ពុទ្ធំ, ធម្មំ សង្ឃញ្ច តាទិនំ;
សមាទិយាមិ សីលានិ, តំ មេ អត្ថាយ ហេហិតិ។

២៥១"ព្រាហ្មពន្ធុ បុរេ អាសឹ, អជ្ជម្ហិ សច្ចព្រាហ្មណោ;
តេវិជ្ជោ វេទសម្បន្នោ, សោត្តិយោ ចម្ហិ ន្ហាតកោ"តិ។ –

ឥមា គាថា អភាសិ។

តត្ថ **ឧទហារី**តិ ឃដេន ឧទកំ វាហិកា។ **សីតេ តទា ឧទកមោតរិន្តិ** សីតកាលេបិ សព្ពទា រត្តិន្ទិវំ ឧទកំ ឱតរិំ។ យទា យទា អយ្យកានំ ឧទកេន អត្ថោ, តទា តទា ឧទកំ បារិសឹ, ឧទកមោតរិត្វា ឧទកំ ឧបនេសិន្តិ អធិប្បាយោ។ **អយ្យានំ ទណ្ឌភយភីតា**តិ អយ្យកានំ ទណ្ឌភយេន ភីតា។ **វាចាទោសភយដ្ដិតា**តិ វចីទណ្ឌភយេន ចេវ ទោសភយេន ច អដ្ដិតា បីឡិតា, សីតេបិ ឧទកមោតរិន្តិ យោជនា។

អថេកទិវសំ បុណ្ណា ទាសី ឃដេន ឧទកំ អានេតុំ ឧទកតិត្ថំ គតា។ តត្ថ អទ្ទស អញ្ញតរំ ព្រាហ្មណំ ឧទកសុទ្ធិកំ ហិមបាតសមយេ មហតិ សីតេ វត្តមានេ បាតោវ ឧទកំ ឱតរិត្វា សសីសំ និមុជ្ជិត្វា មន្តេ ជប្បិត្វា ឧទកតោ ឧដ្ឋហិត្វា អល្លវត្ថំ អល្លកេសំ បវេធន្តំ ទន្តវីណំ វាទយមានំ។ តំ ទិស្វា ករុណាយ សញ្ចោទិតមានសា តតោ នំ ទិដ្ឋិគតា វិវេចេតុកាមា **"កស្ស, ព្រាហ្មណ, ត្វំ ភីតោ"**តិ គាថមាហ។ តត្ថ កស្ស, ព្រាហ្មណ, ត្វំ កុតោ ច នាម ភយហេតុតោ ភីតោ ហុត្វា **សទា ឧទកមោតរិ** សព្ពកាលំ សាយំ បាតំ ឧទកំ ឱតរិ។ ឱតរិត្វា ច **វេធមានេហិ** កម្បមានេហិ **គត្តេហិ** សរីរាវយវេហិ **សីតំ វេទយសេ ភុសំ** សីតទុក្ខំ អតិវិយ ទុស្សហំ បដិសំវេទយសិ បច្ចនុភវសិ។

ជានន្តី វត មំ ភោតីតិ, ភោតិ បុណ្ណិកេ, ត្វំ តំ ឧបចិតំ បាបកម្មំ **រុន្ធន្តំ** និវារណសមត្ថំ កុសលំ កម្មំ ឥមិនា ឧទកោរោហនេន **ករោន្តំ** មំ ជានន្តី វត បរិបុច្ឆសិ។

ននុ អយមត្ថោ លោកេ បាកដោ ឯវ។ កថាបិ មយំ តុយ្ហំ វទាមាតិ ទស្សេន្តោ **"យោ ច វុឌ្ឍោ"**តិ គាថមាហ។ តស្សត្ថោ – វុឌ្ឍោ វា ទហរោ វា មជ្ឈិមោ វា យោ កោចិ ហឹសាទិភេទំ **បាបកម្មំ បកុព្ពតិ** អតិវិយ ករោតិ, សោបិ ភុសំ បាបកម្មនិរតោ **ទកាភិសេចនា** សិនានេន តតោ បាបកម្មា **បមុច្ចតិ** អច្ចន្តមេវ វិមុច្ចតីតិ។

តំ សុត្វា បុណ្ណិកា តស្ស បដិវចនំ ទេន្តី **"កោ នុ តេ"**តិអាទិមាហ។ តត្ថ **កោ នុ តេ ឥទមក្ខាសិ, អជានន្តស្ស អជានកោ**តិ កម្មវិបាកំ អជានន្តស្ស តេ សព្ពេន សព្ពំ កម្មវិបាកំ អជានតោ អជានកោ អវិទ្ទសុ ពាលោ ឧទកាភិសេចនហេតុ បាបកម្មតោ បមុច្ចតីតិ, **ឥទំ** អត្ថជាតំ កោ នុ នាម អក្ខាសិ, ន សោ សទ្ធេយ្យវចនោ, នាបិ ចេតំ យុត្តន្តិ អធិប្បាយោ។

ឥទានិស្ស តមេវ យុត្តិអភាវំ វិភាវេន្តី **"សគ្គំ នូន គមិស្សន្តិ"**តិអាទិមាហ។ តត្ថ **នាគា**តិ វិជ្ឈសា។ **សុសុមារា**តិ កុម្ភីលា។ **យេ ចញ្ញេ ឧទកេ ចរា**តិ យេ ចញ្ញេបិ វារិគោចរា មច្ឆមករនន្ទិយាវត្តាទយោ ច, តេបិ **សគ្គំ នូន គមិស្សន្តិ** ទេវលោកំ ឧបបជ្ជិស្សន្តិ មញ្ញេ, ឧទកាភិសេចនា បាបកម្មតោ មុត្តិ ហោតិ ចេតិ អត្ថោ។

ឱរព្ភិកាតិ ឧរព្ភឃាតកា។ **សូករិកា**តិ សូករឃាតកា។ **មច្ឆិកា**តិ កេវដ្ដា។ **មិគពន្ធកា**តិ មាគវិកា។ **វជ្ឈឃាតា**តិ វជ្ឈឃាតកកម្មេ និយុត្តា។

បុញ្ញម្បិ មា វហេយ្យុន្តិ ឥមា អចិរវតិអាទយោ នទិយោ យថា តយា បុព្ពេ កតំ បាបំ តត្ថ ឧទកាភិសេចនេន សចេ វហុំ នីហរេយ្យុំ, តថា តយា កតំ បុញ្ញម្បិ ឥមា នទិយោ វហេយ្យុំ បវាហេយ្យុំ។ **តេន ត្វំ បរិពាហិរោ អស្ស** តថា សតិ តេន បុញ្ញកម្មេន ត្វំ បរិពាហិរោ វិរហិតោវ ភវេយ្យាតិ ន ចេតំ យុត្តន្តិ

អធិប្បាយោ។ យថា វា ឧទកេន ឧទកោរោហកស្ស បុញ្ញបវាហនំ ន ហោតិ, ឯវំ បាបបវាហនម្បិ ន ហោតិ ឯវ។ កស្មា? ន្ហានស្ស បាបហេតូនំ អប្បដិបក្ខភាវតោ។ យោ យំ វិនាសេតិ, សោ តស្ស បដិបក្ខោ។ យថា អាលោកោ អន្ធការស្ស, វិជ្ជា ច អវិជ្ជាយ, ន ឯវំ ន្ហានំ បាបស្ស។ តស្មា និដ្ឋមេត្ថ គន្តព្ពំ "ន ឧទកាភិសេចនា បាបតោ បរិមុត្តី"តិ។ តេនាហ ភគវា –

"ន ឧទកេន សុចី ហោតិ, ពហ្វេត្ថ ន្ហាយតី ជនោ;
យម្ហិ សច្ចញ្ច ធម្មោ ច, សោ សុចី សោ ច ព្រាហ្មណោ"តិ។ (ឧទា. ៩; នេត្តិ. ១០៤);

ឥទានិ យទិ បាបំ បវាហេតុកាមោសិ, សព្ពេន សព្ពំ បាបំ មា ករោហីតិ ទស្សេតុំ **"យស្ស, ព្រាហ្មណ"**តិ គាថមាហ។ តត្ថ **តមេវ ព្រហ្មេ មាកាសី**តិ យតោ បាបតោ ត្វំ ភីតោ, តមេវ បាបំ ព្រហ្មេ, ព្រាហ្មណ, ត្វំ មា អកាសិ។ ឧទកោរោហនំ បន ឦទិសេ សីតកាលេ កេវលំ សរីរមេវ ពាធតិ ។ តេនាហ – **"មា តេ សីតំ ឆវឹ ហនេ"**តិ, ឦទិសេ សីតកាលេ ឧទកាភិសេចនេន ជាតសីតំ តវ សរីរច្ឆវឹ មា ហនេយ្យ មា ពាធេសីតិ អត្ថោ។

កុម្មគ្គបដិបន្នំ មន្តិ "ឧទកាភិសេចនេន សុទ្ធិ ហោតី"តិ ឥមំ កុម្មគ្គំ មិច្ឆាគាហំ បដិបន្នំ បគ្គយ្ហ ឋិតំ មំ។ **អរិយមគ្គំ សមានយី**តិ "សព្ពបាបស្ស អករណំ, កុសលស្ស ឧបសម្បទា"តិ (ទី. និ. ២.៩០; ធ. ប. ១៨៣; នេត្តិ. ៣០, ១១៦, ១២៤; បេដកោ. ២៩) ឥមំ ពុទ្ធាទីហិ អរិយេហិ គតមគ្គំ សមានយិ, សម្មទេវ ឧបនេសិ, តស្មា ភោតិ ឥមំ សាដកំ តុម្ហិទានំ អាចរិយភាគំ តុយ្ហំ ទទាមិ, តំ បដិគ្គណ្ហាតិ អត្ថោ។

សា តំ បដិក្ខិបិត្វា ធម្មំ កថេត្វា សរណេសុ សីលេសុ ច បតិដ្ឋាបេតុំ **"តុយ្ហេវ សាដកោ ហោតុ, នាហមិច្ឆាមិ សាដក"**ន្តិ វត្វា **"សចេ ភាយសិ ទុក្ខស្ស"**តិអាទិមាហ។ តស្សត្ថោ – យទិ តុវំ សកលាបាយិកេ សុគតិយញ្ច អផាសុកតាទោភគ្គតាទិភេទា ទុក្ខា ភាយសិ។ យទិ តេ តំ អប្បិយំ ន ឥដ្ឋំ។ **អាវិ វា** បរេសំ បាកដភាវេន អប្បដិច្ឆន្នំ កត្វា កាយេន វាចាយ បាណាតិបាតាទិវសេន វា **យទិ វា រហោ** អបាកដភាវេន បដិច្ឆន្នំ កត្វា មនោទ្វារេយេវ អភិជ្ឈាទិវសេន វា អណុមត្តម្បិ **បាបកំ** លាមកំ កម្មំ **មាកាសិ** មា ករិ។ អថ បន តំ បាបកម្មំ អាយតឹ ករិស្សសិ, ឯតរហិ ករោសិ វា, "និរយាទីសុ ចតូសុ អបាយេសុ មនុស្សេសុ ច តស្ស ផលភូតំ ទុក្ខំ ឥតោ ឯត្តោ វា បលាយន្តោ មយិ នានុពន្ធិស្សតី"តិ អធិប្បាយេន **ឧបេច្ច** សញ្ចិច្ច បលាយតោបិ តេ តតោ បាបតោ មុត្តិ មោក្ខោ នត្ថិ, គតិកាលាទិបច្ចយន្តរសមវាយេ សតិ វិបច្ចតេ ឯវាតិ អត្ថោ។ "ឧប្បច្ចា"តិ វា បាឋោ, ឧប្បតិត្វាតិ អត្ថោ។ ឯវំ បាបស្ស អករណេន ទុក្ខាភាវំ ទស្សេត្វា ឥទានិ បុញ្ញស្ស ករណេនបិ តំ ទស្សេតុំ **"សចេ ភាយសី"**តិអាទិ វុត្តំ។ តត្ថ **តាទិន**ន្តិ ទិដ្ឋាទីសុ តាទិភាវប្បត្តំ។ យថា វា បុរិមកា សម្មាសម្ពុទ្ធា បស្សិតព្ពា, តថា បស្សិតព្ពតោ តាទិ, តំ ពុទ្ធំ សរណំ ឧបេហីតិ យោជនា។ ធម្មសង្ឃេសុបិ ឯសេវ នយោ។ តាទីនំ វរពុទ្ធានំ ធម្មំ, អដ្ឋន្នំ អរិយបុគ្គលានំ សង្ឃំ សមូហន្តិ យោជនា។ **ត**ន្តិ សរណគមនំ សីលានំ សមាទានញ្ច។ **ហេហិតី**តិ ភវិស្សតិ។

សោ ព្រាហ្មណោ សរណេសុ សីលេសុ ច បតិដ្ឋាយ អបរភាគេ សត្ថុ សន្តិកេ ធម្មំ សុត្វា បដិលទ្ធសទ្ធោ បព្ពជិត្វា ឃដេន្តោ វាយមន្តោ ន ចិរស្សេវ តេវិជ្ជោ ហុត្វា អត្តនោ បដិបត្តឹ បច្ចវេក្ខិត្វា ឧទានេន្តោ **"ព្រហ្មពន្ធុ"**តិ គាថមាហ។

តស្សត្ថោ – អហំ បុព្ពេ ព្រាហ្មណកុលេ ឧប្បត្តិមត្តេន ព្រហ្មពន្ធុ នាមាសឹ។ តថា ឥរុព្ពេទាទីនំ អជ្ឈេនាទិមត្តេន តេវិជ្ជោ វេទសម្បន្នោ សោត្ថិយោ ន្ហាតកោ ច នាមាសឹ។ ឥទានិ សព្ពសោ ពាហិតបាបតាយ **សច្ចព្រាហ្មណោ** បរមត្ថព្រាហ្មណោ, វិជ្ជត្តយាធិគមេន **តេវិជ្ជោ,** មគ្គញាណសង្ខាតេន វេទេន សមន្នាគតត្តា **វេទសម្បន្នោ,** និត្ថុរសព្ពបាបតាយ **ន្ហាតកោ** ច អម្ហីតិ។ ឯត្ថ ច ព្រាហ្មណេន វុត្តគាថាបិ អត្តនា វុត្តគាថាបិ បច្ឆា ថេរិយា បច្ចេកំ ភាសិតាតិ សព្ពា ថេរិយា គាថា ឯវ ជាតាតិ។

បុណ្ណាថេរីគាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

សោឡសនិបាតវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

១៣. វីសតិនិបាតោ

១. អម្ពបាលីថេរីគាថាវណ្ណនា

វីសតិនិបាតេ **កាឡកា ភមរវណ្ណសាទិសា**តិអាទិកា អម្ពបាលិយា ថេរិយា គាថា។ អយម្បិ បុរិមពុទ្ធេសុ កតាធិការា តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវដ្ដូបនិស្សយំ កុសលំ ឧបចិនន្តី សិខិស្ស ភគវតោ សាសនេ បព្ពជិត្វា ឧបសម្បន្នា ហុត្វា ភិក្ខុនិសិក្ខាបទំ សមាទាយ វិហរន្តី, ឯកទិវសំ សម្ពហុលាហិ ភិក្ខុនីហិ សទ្ធិំ ចេតិយំ វន្ទិត្វា បទក្ខិណំ ករោន្តី បុរេតរំ គច្ឆន្តិយា ខីណាសវត្ថេរិយា ឱបន្តិយា សហសា ខេឡបិណ្ឌំ ចេតិយង្គណេ បតិតំ, ខីណាសវត្ថេរិយា អបស្សិត្វា គតាយ អយំ បច្ឆតោ គច្ឆន្តី តំ ខេឡបិណ្ឌំ ទិស្វា "កា នាម គណិកា ឥមស្មិំ ឋានេ ខេឡបិណ្ឌំ បាតេសី"តិ អក្កោសិ។ សា ភិក្ខុនិកាលេ សីលំ រក្ខន្តី គព្ភវាសំ ជិគុច្ឆិត្វា ឱបបាតិកត្តភាវេ ចិត្តំ ឋបេសិ។ តេន ចរិមត្តភាវេ វេសាលិយំ រាជុយ្យានេ អម្ពរុក្ខមូលេ ឱបបាតិកា ហុត្វា និព្ពត្តិ។ តំ ទិស្វា ឧយ្យានបាលោ នគរំ ឧបនេសិ។ អម្ពរុក្ខមូលេ និព្ពត្តតាយ សា **អម្ពបាលី**ត្វេវ វោហរីយិត្ថ។ អថ នំ អភិរូបំ ទស្សនីយំ បាសាទិកំ វិលាសកន្តតាទិគុណវិសេសសមុទិតំ ទិស្វា សម្ពហុលា រាជកុមារា អត្តនោ អត្តនោ បរិគ្គហំ កាតុកាមា អញ្ញមញ្ញំ កលហំ អកំសុ។ តេសំ កលហវូបសមត្ថំ តស្សា កម្មសញ្ចោទិតា វោហារិកា "សព្ពេសំ ហោតូ"តិ គណិកាដ្ឋានេ ឋបេសុំ។ សា សត្ថរិ បដិលទ្ធសទ្ធា អត្តនោ ឧយ្យានេ វិហារំ កត្វា ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស និយ្យាទេត្វា បច្ឆា អត្តនោ បុត្តស្ស វិមលកោណ្ឌញ្ញត្ថេរស្ស សន្តិកេ ធម្មំ សុត្វា បព្ពជិត្វា វិបស្សនាយ កម្មំ ករោន្តី អត្តនោ សរីរស្ស ជរាជិណ្ណភាវំ និស្សាយ សំវេគជាតា សង្ខារានំ អនិច្ចតំ វិភាវេន្តី –

២៥២ "កាឡកា ភមរវណ្ណសាទិសា, វេល្លិតគ្គា មម មុទ្ធជា អហុំ;
តេ ជរាយ សាណវាកសាទិសា, សច្ចវាទិវចនំ អនញ្ញថា។

២៥៣ "វាសិតោវ សុរភីករណ្ឌកោ, បុប្ផបូរ មម ឧត្តមង្គជោ;
តំ ជរាយថ សលោមគន្ធិកំ, សច្ចវាទិវចនំ អនញ្ញថា។

២៥៤ "កាននំវ សហិតំ សុរោបិតំ, កោច្ឆសូចិវិចិតគ្គសោភិតំ;
តំ ជរាយ វិរលំ តហិំ តហិំ, សច្ចវាទិវចនំ អនញ្ញថា។

២៥៥ "កណ្ហខន្ធកសុវណ្ណមណ្ឌិតំ, សោភតេ សុវេណីហិលង្កតំ;
តំ ជរាយ ខលិតំ សិរំ កតំ, សច្ចវាទិវចនំ អនញ្ញថា។

២៥៦ "ចិត្តការសុកតាវ លេខិកា, សោភរេ សុ ភមុកា បុរេ មម;
តា ជរាយ វលិភិប្បលម្ពិតា, សច្ចវាទិវចនំ អនញ្ញថា។

២៥៧ "ភស្សរា សុរុចិរា យថា មណី, នេត្តហេសុមភិនីលមាយតា;
តេ ជរាយភិហតា ន សោភរេ, សច្ចវាទិវចនំ អនញ្ញថា។

២៥៨ "សណ្ហតុង្គសទិសី ច នាសិកា, សោភតេ សុ អភិយោព្ពនំ បតិ;
សា ជរាយ ឧបកូលិតា វិយ, សច្ចវាទិវចនំ អនញ្ញថា។

២៥៩ "កង្កណំវ សុកតំ សុនិដ្ឋិតំ, សោភរេ សុ មម កណ្ណបាឡិយោ;
តា ជរាយ វលិភិប្បលម្ពិតា, សច្ចវាទិវចនំ អនញ្ញថា។

២៦០ "បត្តលិមកុលវណ្ណសាទិសា , សោភរេ សុ ទន្តា បុរេ មម;
តេ ជរាយ ខណ្ឌិតា ចាសិតា, សច្ចវាទិវចនំ អនញ្ញថា។

២៦១ "កាននម្ហិ វនសណ្ឌចារិនី, កោកិលាវ មធុរំ និកូជិហំ;
តំ ជរាយ ខលិតំ តហិំ តហិំ, សច្ចវាទិវចនំ អនញ្ញថា។

២៦២ "សណ្ហកម្ពុរិវ សុប្បមជ្ជិតា, សោភតេ សុ គីវា បុរេ មម;
សា ជរាយ ភគ្គា វិនាមិតា, សច្ចវាទិវចនំ អនញ្ញថា។

២៦៣ "វដ្ដបលិឃសទិសោបមា ឧភោ, សោភរេ សុ ពាហា បុរេ មម;
តា ជរាយ យថា បាដលិព្ពលិតា, សច្ចវាទិវចនំ អនញ្ញថា។

២៦៤.សណ្ហមុទ្ទិកសុវណ្ណមណ្ឌិតា , សោភរេ សុ ហត្ថា បុរេ មមៈ
តេ ជរាយ យថា មូលមូលិកា, សច្ចវាទិវចនំ អនញ្ញថា។

២៦៥.“បីនវដ្ដសហិភុគ្គតា ឧភោ, សោភរេ សុ ថនកា បុរេ មមៈ
ថេវិកីវ លម្ពន្តិ នោទកា, សច្ចវាទិវចនំ អនញ្ញថា។

២៦៦.“កញ្ចនស្ស ផលកំវ សម្មដ្ឋំ, សោភតេ សុ កាយោ បុរេ មមៈ
សោ វលីហិ សុខុមាហិ ឱតតោ, សច្ចវាទិវចនំ អនញ្ញថា។

២៦៧.“នាគភោគសទិសោបមា ឧភោ, សោភរេ សុ ឩរូ បុរេ មមៈ
តេ ជរាយ យថា វេឡុនាឡិយោ, សច្ចវាទិវចនំ អនញ្ញថា។

២៦៨.“សណ្ហនូបុរសុវណ្ណមណ្ឌិតា, សោភរេ សុ ជង្ឃា បុរេ មមៈ
តា ជរាយ តិលទណ្ឌការិវ, សច្ចវាទិវចនំ អនញ្ញថា។

២៦៩.“តូលបុណ្ណសទិសោបមា ឧភោ, សោភរេ សុ បាទា បុរេ មមៈ
តេ ជរាយ ផុដិតា វលីមតា, សច្ចវាទិវចនំ អនញ្ញថា។

២៧០.“ឯទិសោ អហុ អយំ សមុស្សយោ, ជជ្ជរោ ពហុទុខានមាលយោ;
សោបលេបបតិតោ ជរាឃរោ, សច្ចវាទិវចនំ អនញ្ញថា”តិ។ –

ឥមា គាថាយោ អភាសិ។

តត្ថ **កាឡកា**តិ កាឡកវណ្ណា។ **ភមរវណ្ណសាទិសា**តិ កាឡកា ហោន្តាបិ ភមរសទិសវណ្ណា, សិនិទ្ធនីលាតិ អត្ថោ។ **វេល្លិតគ្គា**តិ កុញ្ចិតគ្គា, មូលតោ បដ្ឋាយ យាវ អគ្គា កុញ្ចិតា វេល្លិតាតិ អត្ថោ។ **មុទ្ធជា**តិ កេសា។ **ជរាយា**តិ ជរាហេតុ ជរាយ ឧបហតសោភា។ **សាណវាកសាទិសា**តិ សាណសទិសា វាកសទិសា ច, សាណវាកសទិសា ចេវ មកចិវាកសទិសា ចាតិបិ អត្ថោ។ **សច្ចវាទិវចនំ អនញ្ញថា**តិ សច្ចវាទិនោ អវិតថវាទិនោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស “សព្ពំ រូបំ អនិច្ចំ ជរាភិភូត”ន្តិអាទិវចនំ អនញ្ញថា យថាភូតមេវ, ន តត្ថ វិតថំ អត្ថីតិ។

វាសិតោវ សុរភី ករណ្ឌកោតិ បុប្ផគន្ធវាសចុណ្ណាទីហិ វាសិតោ វាសំ គាហាបិតោ បសាធនសមុគ្គោ វិយ សុគន្ធិ។ **បុប្ផបូរ មម ឧត្តមង្គជោ**តិ ចម្បកសុមនមល្លិកាទីហិ បុប្ផេហិ បូរិតោ បុព្ពេ មម កេសកលាបោ និម្មលោតិ អត្ថោ។ **តន្តិ** ឧត្តមង្គជំ។ **អថ** បច្ឆា ឯតរហិ **សលោមគន្ធិកំ** បាកតិកលោមគន្ធមេវ ជាតំ។ អថ វា **សលោមគន្ធិក**ន្តិ មេណ្ឌកលោមេហិ សមានគន្ធំ។ “ឯឡកលោមគន្ធ”ន្តិបិ វទន្តិ។

កាននំវ សហិតំ សុរោបិតន្តិ សុដ្ឋុ រោបិតំ សហិតំ ឃនសន្និវេសំ ឧទ្ធមេវ ឧដ្ឋិតំ ឧជុកទីឃសាខំ ឧបវនំ វិយ។ **កោច្ឆសូចិវិចិតគ្គសោភិត**ន្តិ បុព្ពេ កោច្ឆេន សុវណ្ណសូចិយា ច កេសជដាវិជដនេន វិចិតគ្គំ ហុត្វា សោភិតំ, ឃនភាវេន វា កោច្ឆសទិសំ ហុត្វា បណាទន្តសូចីហិ វិចិតគ្គតាយ សោភិតំ។ **តន្តិ** ឧត្តមង្គជំ។ **វិរលំ តហិំ តហិ**ន្តិ តត្ថ តត្ថ វិរលំ វិលូនកេសំ។

កណ្ហខន្ធកសុវណ្ណមណ្ឌិតន្តិ សុវណ្ណវជិរាទីហិ វិភូសិតំ កណ្ហកេសបុញ្ជកំ។ យេ បន “សណ្ហកណ្ហកសុវណ្ណមណ្ឌិត”ន្តិ បឋន្តិ, តេសំ សណ្ហាហិ សុវណ្ណសូចីហិ ជដាវិជដនេន មណ្ឌិតន្តិ អត្ថោ។ **សោភតេ សុវេណីហិលង្កត**ន្តិ សុន្ទរេហិ រាជរុក្ខមាលា សទិសេហិ កេសវេណីហិ អលង្កតំ ហុត្វា បុព្ពេ វិរាជតេ។ **តំ ជរាយ ខលិតំ សិរំ កត**ន្តិ តំ តថា សោភិតំ សិរំ ឥទានិ ជរាយ ខលិតំ ខណ្ឌិតាខណ្ឌិតំ វិលូនកេសំ កតំ។

ចិត្តការសុកតាវ លេខិកាតិ ចិត្តការេន សិប្បិនា នីលាយ វណ្ណធាតុយា សុដ្ឋុ កតា លេខា វិយ សោភតេ។ **សុភមុកា បុរេ មមា**តិ សុន្ទរា ភមុកា បុព្ពេ មម សោភនំ គតា។ **វលិភិប្បលម្ពិតា**តិ នលាដន្តេ ឧប្បន្នាហិ វលីហិ បលម្ពន្តា បិតា។

ភស្សរាតិ ភាសុរា។ **សុរុចិរា**តិ សុដ្ឋុ រុចិរា។ **យថា មណី**តិ មណិមុទ្ទិកា វិយ។ **នេត្តហេសុ**ន្តិ សុនេត្តា អហេសុំ។ **អភិនីលមាយតា**តិ អភិនីលា ហុត្វា អាយតា។ **តេ**តិ នេត្តា។ **ជរាយភិហតា**តិ ជរាយ អភិហតា។

សណ្ហតុង្គសទិសី ចាតិ សណ្ហា តុង្គា សេសមុខាវយវានំ អនុរូបា ច។ **សោភតេ**តិ វដ្ដេត្វា ឋបិតហរិតាលវដ្ដិ វិយ មម នាសិកា សោភតេ។ **សុ អភិយោព្ពនំ បតី**តិ សុន្ទរេ អភិនវយោព្ពនកាលេ សា នាសិកា ឥទានិ ជរាយ

និវាវិតសោភតាយ បរិសេទិតា វិយ វត្តា វិយ ច ជាតា។

កង្កណំវ សុកតំ សុនិដ្ឋិតន្តិ សុបរិកម្មកតំ សុវណ្ណកង្កណំ វិយ វដ្ដលភាវំ សន្ធាយ វទតិ។ **សោភរេ**តិ សោភន្តេ។ “សោភន្តេ”តិ វា បាឋោ។ **សុត**តិ និបាតមត្តំ។ **កណ្ណបាឡិយោ**តិ កណ្ណគន្ធា។ **វលិភិប្បលម្ពិតា**តិ តហឹ តហឹ ឧប្បន្នវលីហិ វលិតា ហុត្វា វដ្ដនិយា បណាមិតវត្ថខន្ធា វិយ ភស្សន្តា ឱលម្ពន្តិ។

បត្តលិមកុលវណ្ណសាទិសាតិ កទលិមកុលសទិសវណ្ណសណ្ឋានា។ **ខណ្ឌិតា**តិ ភេទនបតនេហិ ខណ្ឌិតា ខណ្ឌភាវំ គតា។ **អសិតា**តិ វណ្ណភេទេន អសិតភាវំ គតា។

កាននម្ហិ វនសណ្ឌចារិនី, កោកិលាវ មធុរំ និកូជិហន្តិ វនសណ្ឌេ គោចរចរណេន វនសណ្ឌចារិនី កាននេ អនុសំគីតនិវាសិនី កោកិលា វិយ មធុរាលាបំ និកូជិហំ។ **ត**ន្តិ និកូជិតំ អាលាបំ។ **ខលិតំ តហឹ តហិ**ន្តិ ខណ្ឌទន្តាទិភាវេន តត្ថ តត្ថ បក្ខលិតំ ជាតំ។

សណ្ហកម្ពុរិវ សុប្បមជ្ជិតាតិ សុដ្ឋុ បមជ្ជិតា សណ្ហា សុវណ្ណសង្ខា វិយ។ **ភគ្គា វិនាមិតា**តិ មំសបរិក្ខយេន វិភូតសិរាជាលតាយ ភគ្គា ហុត្វា វិនតា។

វដ្ដបលិឃសទិសោបមាតិ វដ្ដេន បលិឃទណ្ឌេន សមសមា។ **តា**តិ តា ឧភោបិ ពាហាយោ។ **យថា បាដលិព្ពលិតា**តិ ជជ្ជរភាវេន បលិតបាដលិសាខាសទិសា។

សណ្ហមុទ្ទិកសុវណ្ណមណ្ឌិតាតិ សុវណ្ណមយាហិ មដ្ឋភាសុរាហិ មុទ្ទិកាហិ វិភូសិតា។ **យថា មូលមូលិកា**តិ មូលកកណ្ឌសទិសា។

បីនវដ្ដសហិតុគ្គតាតិ បីនា វដ្ដា អញ្ញមញ្ញំ សហិតាវ ហុត្វា ឧគ្គតា ឧទ្ធមុខា។ **សោភតេ សុ ថនកា បុរេ មមា**តិ មម ឧភោបិ ថនា យថាវុត្តរូបា ហុត្វា សុវណ្ណកលសិយោ វិយ សោភីសុ។ បុថុត្តេ ហិ ឥទំ ឯកវចនំ, អតីតត្ថេ ច វត្តមានវចនំ។ **ថេវិកីវ លម្ពន្តិ នោទកា**តិ តេ ឧភោបិ មេ ថនា នោទកា គលិតជលា វេណុទណ្ឌកេ បឋិតឧទកភស្តា វិយ លម្ពន្តិ។

កញ្ចនផលកំវ សម្មដ្ឋន្តិ ជាតិហិង្គុលកេន មក្ខិត្វា ចិរបរិមជ្ជិតសោវណ្ណផលកំ វិយ សោភតេ។ **សោ វលីហិ សុខុមាហិ ឱតតោ**តិ សោ មម កាយោ ឥទានិ សុខុមាហិ វលីហិ តហឹ តហឹ វិតតោ វលិត្តចតំ អាបន្នោ។

នាគភោគសទិសោបមាតិ ហត្ថិនាគស្ស ហត្ថេន សមសមា។ ហត្ថោ ហិ ឥធ ភុញ្ជតិ ឯតេនាតិ ភោគោតិ វុត្តោ។ **តេ**តិ ឩរុយោ។ **យថា វេឡុនាឡិយោ**តិ ឥទានិ វេឡុបព្ពសទិសា អហេសុំ។

សណ្ហនូបុរសុវណ្ណមណ្ឌិតាតិ សិនិទ្ធមដ្ឋេហិ សុវណ្ណនូបុរេហិ វិភូសិតា។ **ជង្ឃា**តិ អដ្ឋិជង្ឃាយោ។ **តា**តិ តា ជង្ឃាយោ។ **តិលទណ្ឌការិវា**តិ អប្បមំសលោហិតត្តា កិសភាវេន លូនាវសិដ្ឋវិសុក្ខតិលទណ្ឌកា វិយ អហេសុំ។ រ-ការោ បទសន្ធិករោ។

តូលបុណ្ណសទិសោបមាតិ មុទុសិនិទ្ធភាវេន សិម្ពលិតូលបុណ្ណបលិគុណ្ឋិតឧបាហនសទិសា។ តេ មម បាទា ឥទានិ ផុដិតា ផលិតា, **វលីមតា** វលិមន្តោ ជាតា។

ឯទិសោតិ ឯវរូបោ។ **អហុ** អហោសិ យថាវុត្តប្បការោ។ **អយំ សមុស្សយោ**តិ អយំ មម កាយោ។ **ជជ្ជរោ**តិ សិថិលាពន្ធោ ។ **ពហុទុខានមាលយោ**តិ ជរាទិហេតុកានំ ពហូនំ ទុក្ខានំ អាលយភូតោ។ **សោបលេបបតិតោ**តិ សោ អយំ សមុស្សយោ អបលេបបតិតោ អភិសង្ខារលេបបរិក្ខយេន បតិតោ បាតាភិមុខោតិ អត្ថោ។ សោបិ អលេបបតិតោតិ វា បទវិភាគោ, សោ ឯវត្ថោ។ **ជរាឃរោ**តិ ជិណ្ណឃរសទិសោ។ ជរាយ វា ឃរភូតោ អហោសិ។ តស្មា **សច្ចវាទិនោ** ធម្មានំ យថាភូតំ សភាវំ សម្មទេវ ញត្វា កថនតោ អវិតថវាទិនោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស មម សត្ថុវចនំ អនញ្ញថា។

ឯវំ អយំ ថេរី អត្តនោ អត្តភាវេ អនិច្ចតាយ សល្លក្ខណមុខេន សព្ពេសុបិ តេភូមកធម្មេសុ អនិច្ចតំ ឧបធារេត្វា តទនុសារេន តត្ថ ទុក្ខលក្ខណំ អនត្តលក្ខណញ្ច អារោបេត្វា វិបស្សនំ ឧស្សុក្កាបេន្តី មគ្គបដិបាដិយា អរហត្តំ បាបុណិ។ តេន វុត្តំ **អបទានេ** (អប. ថេរី ២.៤.២០៤-២១៩) –

“យោ រំសិផុសិតាវេឡោ, ផុស្សោ នាម មហាមុនិ;
តស្សាហំ ភគិនី អាសឹ, អជាយឹ ខត្តិយេ កុលេ។

“តស្ស ធម្មំ សុណិត្វាហំ, វិប្បសន្នេន ចេតសា;
មហាទានំ ទទិត្វាន, បត្ថយឹ រូបសម្បទំ។

“ឯកតឹសេ ឥតោ កប្បេ, សិខី លោកគ្គនាយកោ;
ឧប្បន្នោ លោកបជ្ជោតោ, តិលោកសរណោ ជិនោ។

“តទារុណបុរេ រម្មេ, ព្រាហ្មញ្ញកុលសម្ភវា;
វិមុត្តចិត្តំ កុបិតា, ភិក្ខុនឹ អភិសាបយឹ។

“វេសិកាវ អនាចារា, ជិនសាសនទូសិកា;
ឯវំ អក្កោសយិត្វាន, តេន បាបេន កម្មុនា។

“ទារុណំ និរយំ គន្ត្វា, មហាទុក្ខសមប្បិតា;
តតោ ចុតា មនុស្សេសុ, ឧបបន្នា តបស្សិនី។

“ទសជាតិសហស្សានិ, គណិកត្តមការយឹ;
តម្ហា បាបា ន មុច្ចិស្សំ, ភុត្វា ទុដ្ឋវិសំ យថា។

“ព្រហ្មចរិយមសេវិស្សំ, កស្សបេ ជិនសាសនេ;
តេន កម្មវិបាកេន, អជាយឹ តិទសេ បុរេ។

“បច្ឆិមេ ភវេ សម្បត្តេ, អហោសិំ ឱបបាតិកា;
អម្ពសាខន្តរេ ជាតា, អម្ពបាលីតិ តេនហំ។

“បរិវុតា បាណកោដីហិ, បព្ពជឹ ជិនសាសនេ;
បត្តាហំ អចលំ ឋានំ, ធីតា ពុទ្ធស្ស ឱរសា។

“ឥទ្ធីសុ ច វសី ហោមិ, សោតធាតុវិសុទ្ធិយា;
ចេតោបរិយញាណស្ស, វសី ហោមិ មហាមុនិ។

“បុព្ពេនិវាសំ ជានាមិ, ទិព្ពចក្ខុ វិសោធិតំ;
សព្ពាសវបរិក្ខីណា, នត្ថិ ទានិ បុនព្ភវោ។

“អត្ថធម្មនិរុត្តីសុ, បដិភានេ តថេវ ច;
ញាណំ មេ វិមលំ សុទ្ធំ, ពុទ្ធសេដ្ឋស្ស វាហសា។

“កិលេសា ឈាបិតា មយ្ហំ, ភវា សព្ពេ សមូហតា;
នាគីវ ពន្ធនំ ឆេត្វា, វិហរាមិ អនាសវា។

“ស្វាគតំ វត មេ អាសិ, ពុទ្ធសេដ្ឋស្ស សន្តិកេ;
តិស្សោ វិជ្ជា អនុប្បត្តា, កតំ ពុទ្ធស្ស សាសនំ។

“បដិសម្ភិទា ចតស្សោ, វិមោក្ខាបិ ច អដ្ឋិមេ;
ឆឡភិញ្ញា សច្ឆិកតា, កតំ ពុទ្ធស្ស សាសន”ន្តិ។

អរហត្តំ បន បត្វា អត្តនោ បដិបត្តឹ បច្ចវេក្ខិត្វា ឧទានវសេន តា ឯវំ គាថា បច្ចុទាហាសិតិ។

អម្ពបាលិថេរីគាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

២. រោហិនីថេរីគាថាវណ្ណនា

សមណាតិ ភោតិ សុបីតិអាទិកា រោហិនិយា ថេរិយា គាថា។ អយម្បិ បុរិមពុទ្ធេសុ កតាធិការា តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវដ្ដូបនិស្សយំ កុសលំ ឧបចិនន្តី ឥតោ ឯកនវុតិកប្បេ វិបស្សិស្ស ភគវតោ កាលេ កុលគេហេ និព្ពត្តិត្វា វិញ្ញុតំ បត្វា, ឯកទិវសំ ពន្ធុមតីនគរេ ភគវន្តំ បិណ្ឌាយ ចរន្តំ ទិស្វា បត្តំ គហេត្វា បូវស្ស បូរេត្វា ភគវតោ ទត្វា បីតិសោមនស្សជាតា បញ្ចបតិដ្ឋិតេន វន្ទិ។ សា តេន បុញ្ញកម្មេន ទេវមនុស្សេសុ សំសរន្តី អនុក្កមេន ឧបចិតវិមោក្ខសម្ភារា ហុត្វា ឥមស្មិំ ពុទ្ធុប្បាទេ វេសាលិយំ មហាវិភវស្ស ព្រាហ្មណស្ស គេហេ និព្ពត្តិត្វា **រោហិនី**តិ លទ្ធនាមា វិញ្ញុតំ បត្វា, សត្ថរិ វេសាលិយំ វិហរន្តេ វិហារំ គន្ត្វា ធម្មំ សុត្វា សោតាបន្នា ហុត្វា មាតាបិតូនំ ធម្មំ ទេសេត្វា សាសនេ បសាទំ ឧប្បាទេត្វា តេ អនុជានាបេត្វា សយំ បព្ពជិត្វា វិបស្សនាយ កម្មំ ករោន្តី ន ចិរស្សេវ សហ បដិសម្ភិទាហិ អរហត្តំ បាបុណិ។ តេន វុត្តំ –

“នគរេ ពន្ធុមតិយា, វិបស្សិស្ស មហេសិនោ;
បិណ្ឌាយ វិចរន្តស្ស, បូវេទាសិមហំ តទា។

“តេន កម្មេន សុកតេន, ចេតនាបណិធីហិ ច;
តត្ថ ចិត្តំ បសាទេត្វា, តាវតឹសមគច្ឆហំ។

“ឆត្តឹសទេវរាជូនំ , មហេសិត្តមការយឹ;
បញ្ញាសចក្កវត្តីនំ, មហេសិត្តមការយឹ។

“មនសា បត្ថិតា នាម, សព្ពា មយ្ហំ សមិជ្ឈថ;
សម្បត្តី អនុភោត្វាន, ទេវេសុ មនុជេសុ ច។

“បច្ឆិមេ ភវសម្បត្តេ, ជាតោ វិប្បកុលេ អហំ;
រោហិនី នាម នាមេន, ញាតកេហិ បិយាយិតា។

“ភិក្ខូនំ សន្តិកំ គន្ត្វា, ធម្មំ សុត្វា យថាតថំ;
សំវិគ្គមានសា ហុត្វា, បព្ពជឹ អនគារិយំ។

“យោនិសោ បទហន្តីនំ, អរហត្តមបាបុណឹ;
ឯកនវុតិតោ កប្បេ, យំ ទានមទទឹ តទា;
ទុគ្គតឹ នាភិជានាមិ, បូវទានស្សិទំ ផលំ។

“កិលេសា ឈាបិតា មយ្ហំ…បេ.… កតំ ពុទ្ធស្ស សាសន”ន្តិ។

អរហត្តំ បន បត្វា អត្តនោ បដិបត្តឹ បច្ចវេក្ខិត្វា បុព្ពេ សោតាបន្នកាលេ បិតរា អត្តនា ច វចនបដិវចនវសេន វុត្តគាថា ឧទានវសេន ភាសន្តី –

២៧១. “សមណាតិ ភោតិ សុបិ, សមណាតិ បពុជ្ឈសិ;
សមណានេវ កិត្តេសិ, សមណី នូន ភវិស្សសិ។

២៧២. “វិបុលំ អន្នញ្ច បានញ្ច, សមណានំ បវេច្ឆសិ;
រោហិនី ទានិ បុច្ឆាមិ, កេន តេ សមណា បិយា។

២៧៣. “អកម្មកាមា អលសា, បរទត្តូបជីវិនោ;
អាសំសុកា សាទុកាមា, កេន តេ សមណា បិយា។

២៧៤. “ចិរស្សំ វត មំ តាត, សមណានំ បរិបុច្ឆសិ;
តេសំ តេ កិត្តយិស្សាមិ, បញ្ញាសីលបរក្កមំ។

២៧៥. “កម្មកាមា អនលសា, កម្មសេដ្ឋស្ស ការកា;
រាគំ ទោសំ បជហន្តិ, តេន មេ សមណា បិយា។

២៧៦. “តីណិ បាបស្ស មូលានិ, ធុនន្តិ សុចិការិនោ;

សព្ពំ បាបំ បហីនេសំ, តេន មេ សមណា បិយា។

២៧៧“កាយកម្មំ សុចិ នេសំ, វចីកម្មញ្ច តាទិសំ;
មនោកម្មំ សុចិ នេសំ, តេន មេ សមណា បិយា។

២៧៨“វិមលា សង្ខមុត្តាវ, សុទ្ធា សន្តរពាហិរា;
បុណ្ណា សុក្កាន ធម្មានំ, តេន មេ សមណា បិយា។

២៧៩“ពហុស្សុតា ធម្មធរា, អរិយា ធម្មជីវិនោ;
អត្ថំ ធម្មញ្ច ទេសេន្តិ, តេន មេ សមណា បិយា។

២៨០“ពហុស្សុតា ធម្មធរា, អរិយា ធម្មជីវិនោ;
ឯកគ្គចិត្តា សតិមន្តោ, តេន មេ សមណា បិយា។

២៨១“ទូរង្គមា សតិមន្តោ, មន្តភាណី អនុទ្ធតា;
ទុក្ខស្សន្តំ បជានន្តិ, តេន មេ សមណា បិយា។

២៨២“យស្មា គាមា បក្កមន្តិ, ន វិលោកេន្តិ កិញ្ចនំ;
អនបេក្ខាវ គច្ឆន្តិ, តេន មេ សមណា បិយា។

២៨៣“ន តេ សំ កោដ្ឋេ ឱបេន្តិ, ន កុម្ភី ន ខឡោបិយំ;
បរិនិដ្ឋិតមេសានា, តេន មេ សមណា បិយា។

២៨៤“ន តេ ហិរញ្ញំ គណ្ហន្តិ, ន សុវណ្ណំ ន រូបិយំ;
បច្ចុប្បន្នេន យាបេន្តិ, តេន មេ សមណា បិយា។

២៨៥“នានាកុលា បព្ពជិតា, នានាជនបទេហិ ច;
អញ្ញមញ្ញំ បិយាយន្តិ, តេន មេ សមណា បិយា។

២៨៦“អត្ថាយ វត នោ ភោតិ, កុលេ ជាតាសិ រោហិនី;
សទ្ធា ពុទ្ធេ ច ធម្មេ ច, សង្ឃេ ច តិព្ពគារវា។

២៨៧“តុវញ្ហេតំ បជានាសិ, បុញ្ញក្ខេត្តំ អនុត្តរំ;
អម្ហម្បិ ឯតេ សមណា, បដិគ្គណ្ហន្តិ ទក្ខិណំ។

២៨៨“បតិដ្ឋិតោ ហេត្ថ យញ្ញោ, វិបុលោ នោ ភវិស្សតិ;
សចេ ភាយសិ ទុក្ខស្ស, សចេ តេ ទុក្ខមប្បិយំ។

២៨៩“ឧបេហិ សរណំ ពុទ្ធំ, ធម្មំ សង្ឃញ្ច តាទិនំ;
សមាទិយាហិ សីលានិ, តំ តេ អត្ថាយ ហេហិតិ។

២៩០“ឧបេមិ សរណំ ពុទ្ធំ, ធម្មំ សង្ឃញ្ច តាទិនំ;
សមាទិយាមិ សីលានិ, តំ មេ អត្ថាយ ហេហិតិ។

២៩១“ព្រហ្មពន្ធុ បុរេ អាសឹ, សោ ឥទានិម្ហិ ព្រាហ្មណោ;
តេវិជ្ជោ សោត្ថិយោ ចម្ហិ, វេទគូ ចម្ហិ ន្ហាតកោ”តិ។ –

ឥមា គាថា បច្ចុទាហាសិ។

តត្ថ អាទិតោ តិស្សោ គាថា អត្តនោ ធីតុ ភិក្ខូសុ សម្ភតី អនិច្ឆន្តេន វុត្តា។ តត្ថ **សមណាតិ ភោតិ សុបីតិ** ភោតិ ត្វំ សុបនកាលេបិ “សមណា សមណា”តិ កិត្តេន្តី សមណបដិពទ្ធំយេវ កថំ កថេន្តី សុបសិ។ **សមណាតិ បពុជ្ឈសីតិ** សុបនតោ ឧដ្ឋហន្តីបិ “សមណា”ឥច្ចេវ វត្វា បពុជ្ឈសិ និទ្ទាយ វុដ្ឋាសិ។ **សមណានេវ កិត្តេសីតិ** សព្ពកាលម្បិ សមណេ ឯវ សមណានមេវ វា គុណេ កិត្តេសិ អភិត្ថវសិ។ **សមណី នូន ភវិស្សសីតិ** គិហិរូបេន ឋិតាបិ ចិត្តេន សមណី ឯវ មញ្ញេ ភវិស្សសិ។ អថ វា **សមណី នូន ភវិស្សសីតិ** ឥទានិ គិហិរូបេន ឋិតាបិ ន ចិរេនេវ សមណី ឯវ មញ្ញេ ភវិស្សសិ សមណេសុ ឯវ និន្នបោណភាវតោ។

បវេច្ឆសីតិ ទេសិ។ **រោហិនី ទានិ បុច្ឆាមី**តិ, អម្ម រោហិនិ, តំ អហំ ឥទានិ បុច្ឆាមីតិ ព្រាហ្មណោ អត្តនោ ធីតរំ បុច្ឆន្តោ អាហ។ **កេន តេ សមណា បិយា**តិ, អម្ម រោហិនិ, ត្វំ សយន្តីបិ បពុជ្ឈន្តីបិ អញ្ញទាបិ សមណាន មេវ គុណេ កិត្តយសិ, កេន នាម ការណេន តុយ្ហំ សមណា បិយាយិតព្ពា ជាតាតិ អត្ថោ។

ឥទានិ ព្រាហ្មណោ សមណេសុ ទោសំ ធីតុ អាចិក្ខន្តោ "**អកម្មកាមា**"តិ គាថមាហ។ តត្ថ **អកម្មកាមា**តិ ន កម្មកាមា, អត្តនោ បរេសញ្ច អត្ថាវហំ កិញ្ចិ កម្មំ ន កាតុកាមា។ **អលសា**តិ កុសីតា។ **បរទត្តូបជីវិនោ**តិ បរេហិ ទិន្នេនេវ ឧបជីវនសីលា។ **អាសំសុកា**តិ តតោ ឯវ ឃាសច្ឆាទនាទីនំ អាសីសនកា។ **សាទុកាមា**តិ សាទុំ មធុរមេវ អាហារំ ឥច្ឆនកា។ សព្ពមេតំ ព្រាហ្មណោ សមណានំ គុណេ អជានន្តោ អត្តនាវ បរិកប្បិតំ ទោសមាហ។

តំ សុត្វា រោហិនី "លទ្ធោ ទានិ មេ ឱកាសោ អយ្យានំ គុណេ កថេតុ"ន្តិ តុដ្ឋមានសា ភិក្ខូនំ គុណេ កិត្តេតុកាមា បឋមំ តាវ តេសំ កិត្តនេ សោមនស្សំ បវេទេន្តី "**ចិរស្សំ វត មំ, តាតា**"តិ គាថមាហ។ តត្ថ **ចិរស្សំ វតា**តិ ចិរេន វត។ **តាតា**តិ បិតរំ អាលបតិ។ **សមណាន**ន្តិ សមណេ សមណានំ វា មយ្ហំ បិយាយិតព្ពំ បរិបុច្ឆសិ។ **តេស**ន្តិ សមណានំ។ **បញ្ញាសីលបរក្កម**ន្តិ បញ្ញញ្ច សីលញ្ច ឧស្សាហញ្ច។

កិត្តយិស្សាមីតិ កថយិស្សាមិ។ បដិជានេត្វា តេ កិត្តេន្តី "អកម្មកាមា អលសា"តិ តេន វុត្តំ ទោសំ តាវ និព្ពេឋេត្វា តប្បដិបក្ខភូតំ គុណំ ទស្សេតុំ "**កម្មកាមា**"តិអាទិមាហ។ តត្ថ **កម្មកាមា**តិ វត្តបដិវត្តាទិភេទំ កម្មំ សមណកិច្ចំ បរិបូរណវសេន កាមេន្តិ ឥច្ឆន្តីតិ កម្មកាមា។ តត្ថ យុត្តប្បយុត្តា ហុត្វា ឧដ្ឋាយ សមុដ្ឋាយ វាយមនតោ ន អលសាតិ **អនលសា**។ តំ បន កម្មំ សេដ្ឋំ ឧត្តមំ និព្ពានាវហមេវ ករោន្តីតិ **កម្មសេដ្ឋស្ស ការកា**។ ករោន្តា បន តំ បដិបត្តិយា អនវជ្ជភាវតោ **រាគំ ទោសំ បជហន្តិ**, យថា រាគទោសា បហីយន្តិ, ឯវំ សមណា កម្មំ ករោន្តិ។ **តេន មេ សមណា បិយា**តិ តេន យថាវុត្តេន សម្មាបដិបជ្ជនេន មយ្ហំ សមណា បិយាយិតព្ពាតិ អត្ថោ។

តីណិ បាបស្ស មូលានីតិ លោភទោសមោហសង្ខាតានិ អកុសលស្ស តីណិ មូលានិ។ **ធុនន្តី**តិ និគ្ឃាតេន្តិ, បជហន្តីតិ អត្ថោ។ **សុចិការិនោ**តិ អនវជ្ជកម្មការិនោ។ **សព្ពំ បាបំ បហីនេស**ន្តិ អគ្គមគ្គាធិគមេន ឯសំ សព្ពម្បិ បាបំ បហីនំ។

ឯវំ "សមណា សុចិការិនោ"តិ សង្ខេបតោ វុត្តមត្ថំ វិភជិត្វា ទស្សេតុំ "**កាយកម្ម**"ន្តិ គាថមាហ។ តំ សុវិញ្ញេយ្យមេវ។

វិមលា សង្ខមុត្តាវាតិ សុធោតសង្ខា វិយ មុត្តា វិយ ច វិគតមលា រាគាទិមលរហិតា។ **សុទ្ធា សន្តរពាហិរា**តិ សន្តរញ្ច ពាហិរញ្ច សន្តរពាហិរំ។ តតោ សន្តរពាហិរតោ សុទ្ធា, សុទ្ធាសយបយោគាតិ អត្ថោ។ **បុណ្ណា សុក្កាន ធម្មាន**ន្តិ ឯកន្តសុក្កេហិ អនវជ្ជធម្មេហិ បរិបុណ្ណា, អសេខេហិ សីលក្ខន្ធាទីហិ សមន្នាគតាតិ អត្ថោ។

សុត្តគេយ្យាទិពហុំ សុតំ ឯតេសំ, សុតេន វា ឧប្បន្នាតិ **ពហុស្សុតា**, បរិយត្តិពាហុសច្ចេន បដិវេធពាហុសច្ចេន ច សមន្នាគតាតិ អត្ថោ។ តមេវ ទុវិធម្បិ ធម្មំ ធារេន្តីតិ **ធម្មធរា**។ សត្ថានំ អាចារសមាចារសិក្ខាបទេន អរិយន្តីតិ **អរិយា**។ ធម្មេន ញាយេន ជីវន្តីតិ **ធម្មជីវិនោ**។ **អត្ថំ ធម្មញ្ច ទេសេន្តី**តិ ភាសិតត្ថញ្ច ទេសនាធម្មញ្ច កថេន្តិ បកាសេន្តិ។ អថ វា អត្ថតោ អនបេតំ ធម្មតោ អនបេតញ្ច ទេសេន្តិ អាចិក្ខន្តិ។

ឯកគ្គចិត្តាតិ សមាហិតចិត្តា។ **សតិមន្តោ**តិ ឧបដ្ឋិតសតិនោ។

ទូរង្គមាតិ អរញ្ញគតា, មនុស្សូបចារំ មុញ្ចិត្វា ទូរំ គច្ឆន្តា, ឥទ្ធានុភាវេន វា យថារុចិតំ ទូរំ ឋានំ គច្ឆន្តីតិ ទូរង្គមា។ មន្តា វុច្ចតិ បញ្ញា, តាយ ភណនសីលតាយ **មន្តភាណី**។ ន ឧទ្ធតាតិ **អនុទ្ធតា**, ឧទ្ធច្ចរហិតា វូបសន្តចិត្តា។ **ទុក្ខស្សន្តំ បជានន្តី**តិ វដ្ដទុក្ខស្ស បរិយន្តភូតំ និព្ពានំ បដិវិជ្ឈន្តិ។

ន វិលោកេន្តិ កិញ្ចនន្តិ យតោ គាមតោ បក្កមន្តិ, តស្មិំ គាមេ កញ្ចិ សត្តំ វា សង្ខារំ វា អបេក្ខាវសេន ន ឱលោកេន្តិ, អថ ខោ បន អនបេក្ខាវ គច្ឆន្តិ បក្កមន្តិ។

ន តេ សំ កោដ្ឋេ ឱបេន្តីតិ តេ សមណា សំ អត្តនោ សន្តកំ សាបតេយ្យំ កោដ្ឋេ ន ឱបេន្តិ ន បដិសាមេត្វា ឋបេន្តិ តាទិសស្ស បរិគ្គហស្ស អភាវតោ។ **កុម្ភិ**ន្តិ កុម្ភិយំ។ **ខឡោបិយ**ន្តិ បច្ឆិយំ។ **បរិនិដ្ឋិតមេសានា**តិ បរកុលេសុ បរេសំ អត្ថាយ សិទ្ធមេវ ឃាសំ បរិយេសន្តា។

ហិរញ្ញន្តិ កហាបណំ។ **រូបិយ**ន្តិ រជតំ។ **បច្ចុប្បន្នេន យាបេន្តី**តិ អតីតំ អននុសោចន្តា អនាគតញ្ច អបច្ចាសីសន្តា បច្ចុប្បន្នេន យាបេន្តិ អត្តភាវំ បវត្តេន្តិ។

អញ្ញមញ្ញំ បិហយន្តីតិ អញ្ញមញ្ញស្មិំ មេត្តិំ ករោន្តិ។ “បិហាយន្តិ”បិ បាឋោ, សោ ឯវ អត្ថោ។

ឯវំ សោ ព្រាហ្មណោ ធីតុយា សន្តិកេ ភិក្ខូនំ គុណេ សុត្វា បសន្នមានសោ ធីតរំ បសំសន្តោ “**អត្ថាយ វតា**”តិអាទិមាហ។

អម្មប្បីតិ អម្មាកម្បិ។ **ទក្ខិណ**ន្តិ ទេយ្យធម្មំ។

ឯត្ថាតិ ឯតេសុ សមណេសុ។ **យញ្ញោ**តិ ទានធម្មោ។ **វិបុលោ**តិ វិបុលផលោ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

ឯវំ ព្រាហ្មណោ សរណេសុ សីលេសុ ច បតិដ្ឋិតោ អបរភាគេ សញ្ជាតសំវេគោ បព្ពជិត្វា វិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា អរហត្តេ បតិដ្ឋាយ អត្តនោ បដិបត្តិំ បច្ចវេក្ខិត្វា ឧទានេន្តោ “**ព្រហ្មពន្ធូ**”តិ គាថមាហ។ តស្សត្ថោ ហេដ្ឋា វុត្តោយេវ។

រោហិនីថេរីគាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៣. ចាបាថេរីគាថាវណ្ណនា

លដ្ឋិហត្ថោ បុរេ អាសីតិអាទិកា ចាបាយ ថេរិយា គាថា។ អយម្បិ បុរិមពុទ្ធេសុ កតាធិការា តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវដ្ដូបនិស្សយំ កុសលំ ឧបចិនន្តី, អនុក្កមេន ឧបចិតកុសលមូលា សម្ភតវិមោក្ខសម្ភារា ហុត្វា ឥមស្មិំ ពុទ្ធុប្បាទេ វង្គហារជនបទេ អញ្ញតរស្មិំ មិគលុទ្ទកគាមេ ជេដ្ឋកមិគលុទ្ទកស្ស ធីតា ហុត្វា និព្ពត្តិ, **ចាបា**តិស្សា នាមំ អហោសិ។ តេន ច សមយេន ឧបកោ អាជីវកោ ពោធិមណ្ឌតោ ធម្មចក្កំ បវត្តេតុំ ពារាណសិំ ឧទ្ទិស្ស គច្ឆន្តេន សត្ថារា សមាគតោ “វិប្បសន្នានិ ខោ តេ, អាវុសោ, ឥន្ទ្រិយានិ, បរិសុទ្ធោ ឆវិវណ្ណោ បរិយោទាតោ, កំសិ ត្វំ, អាវុសោ, ឧទ្ទិស្ស បព្ពជិតោ, កោ វា តេ សត្ថា, កស្ស វា ត្វំ ធម្មំ រោចេសី”តិ (មហាវ. ១១; ម. និ. ១.២៨៥) បុច្ឆិត្វា –

> “សព្ពាភិភូ សព្ពវិទូហមស្មិ, សព្ពេសុ ធម្មេសុ អនូបលិត្តោ;
> សព្ពញ្ជហោ តណ្ហាក្ខយេ វិមុត្តោ, សយំ អភិញ្ញាយ កមុទ្ទិសេយ្យំ។ (ធ. ប. ៣៥៣; មហាវ. ១១; កថា. ៤០៥; ម. និ. ១.២៨៥);
>
> “ន មេ អាចរិយោ អត្ថិ, សទិសោ មេ ន វិជ្ជតិ;
> សទេវកស្មិំ លោកស្មិំ, នត្ថិ មេ បដិបុគ្គលោ។
>
> “អហញ្ហិ អរហា លោកេ, អហំ សត្ថា អនុត្តរោ;
> ឯកោម្ហិ សម្មាសម្ពុទ្ធោ, សីតិភូតោម្ហិ និព្ពុតោ។
>
> “ធម្មចក្កំ បវត្តេតុំ, គច្ឆាមិ កាសិនំ បុរំ;
> អន្ធីភូតស្មិំ លោកស្មិំ, អាហញ្ឆំ អមតទុន្ទុភិ”ន្តិ។ (មហាវ. ១១; កថា. ៤០៥; ម. និ. ១.២៨៥) –

សត្ថារា អត្តនោ សព្ពញ្ញុពុទ្ធភាវេ ធម្មចក្កបវត្តនេ ច បវេទិតេ បសន្នចិត្តោ សោ “ហុបេយ្យាវុសោ, អរហសិ អនន្តជិនោ”តិ (មហាវ. ១១; ម. និ. ១.២៨៥) វត្វា ឧម្មគ្គំ គហេត្វា បក្កន្តោ វង្គហារជនបទំ អគមាសិ។ សោ តត្ថ ឯកំ មិគលុទ្ទកគាមកំ ឧបនិស្សាយ វាសំ កប្បេសិ។ តំ តត្ថ ជេដ្ឋកមិគលុទ្ទកោ ឧបដ្ឋាសិ។ សោ ឯកទិវសំ ទូរំ មិគវំ គច្ឆន្តោ “មយ្ហំ អរហន្តេ មា បមជ្ជី”តិ អត្តនោ ធីតរំ ចាបំ អាណាបេត្វា អគមាសិ សទ្ធិំ បុត្តភាតុកេហិ។ សា ចស្ស ធីតា អភិរូបា ហោតិ ទស្សនីយា។

អថ ខោ ឧបកោ អាជីវកោ ភិក្ខាចារវេលាយំ មិគលុទ្ទកស្ស ឃរំ គតោ បរិវិសិតុំ ឧបគតំ ចាបំ ទិស្វា រាគេន អភិភូតោ ភុញ្ជិតុម្បិ អសក្កោន្តោ ភាជនេន ភត្តំ អាទាយ វសនដ្ឋានំ គន្ត្វា ភត្តំ ឯកមន្តេ និក្ខិបិត្វា “សចេ ចាបំ លភិស្សាមិ, ជីវាមិ, នោ ចេ, មរិស្សាមី”តិ និរាហារោ និបជ្ជិ។ សត្តមេ ទិវសេ មិគលុទ្ទកោ អាគន្ត្វា ធីតរំ បុច្ឆិ – “កិំ មយ្ហំ អរហន្តេ ន បមជ្ជី”តិ? សា “ឯកទិវសមេវ អាគន្ត្វា បុន នាគតបុព្ពោ”តិ អាហ។

មិគលុទ្ទកោ ច តាវទេវស្ស វសនដ្ឋានំ គន្ត្វា “កី, ភន្តេ, អផាសុក”ន្តិ បាទេ បរិមជ្ជន្តោ បុច្ឆិ។ ឧបកោ និត្ថុនន្តោ បរិវត្តតិយេវ។ សោ “វទថ, ភន្តេ, យំ មយា សក្កា កាតុំ, សព្ពំ តំ ករិស្សាមី”តិ អាហ។ ឧបកោ ឯកេន បរិយាយេន អត្តនោ អជ្ឈាសយំ អារោចេសិ។ “ឥតរោ ជានាសិ បន, ភន្តេ, កិញ្ចិ សិប្ប”ន្តិ។ “ន ជានាមី”តិ។ “ន, ភន្តេ, កិញ្ចិ សិប្បំ អជានន្តេន សក្កា ឃរំ អាវសិតុ”ន្តិ។ សោ អាហ – “នាហំ កិញ្ចិ សិប្បំ ជានាមិ, អបិច តុម្ហាកំ មំសហារកោ ភវិស្សាមិ, មំសញ្ច វិក្កិណិស្សាមី”តិ។ មាគវិកោ “អម្ហាកម្បិ ឯតទេវ រុច្ចតី”តិ ឧត្តរសាដកំ ទត្វា អត្តនោ សហាយកស្ស គេហេ កតិបាហំ វសាបេត្វា តាទិសេ ទិវសេ ឃរំ អានេត្វា ធីតរំ អទាសិ។

អថ កាលេ គច្ឆន្តេ តេសំ សំវាសមន្វាយ បុត្តោ និព្ពត្តិ, **សុភទ្ទោ**តិស្ស នាមំ អកំសុ។ ចាបា តស្ស រោទនកាលេ “ឧបកស្ស បុត្ត, អាជីវកស្ស បុត្ត, មំសហារកស្ស បុត្ត, មា រោទិ មា រោទី”តិអាទិនា បុត្តតោសនគីតេន ឧបកំ ឧប្បណ្ឌេសិ។ សោ “មា ត្វំ ចាបេ មំ ‘អនាថោ’តិ មញ្ញិ, អត្ថិ មេ សហាយោ អនន្តជិនោ នាម, តស្សាហំ សន្តិកំ គមិស្សាមី”តិ អាហ។ ចាបា “ឯវមយំ អដ្ដីយតី”តិ ញត្វា បុនប្បុនំ តថា កថេសិយេវ។ សោ ឯកទិវសំ តាយ តថា វុត្តោ កុជ្ឈិត្វា គន្តុមារទ្ធោ។ តាយ តំ តំ វត្វា អនុនីយមានោបិ សញ្ញត្តិំ អនាគច្ឆន្តោ បច្ឆិមទិសាភិមុខោ បក្កាមិ។

ភគវា ច តេន សមយេន សាវត្ថិយំ ជេតវនេ វិហរន្តោ ភិក្ខូនំ អាចិក្ខិ – “យោ, ភិក្ខវេ, អជ្ជ ‘កុហឹ អនន្តជិនោ’តិ ឥធាគន្ត្វា បុច្ឆតិ, តំ មម សន្តិកំ បេសេថា”តិ។ ឧបកោបិ “កុហឹ អនន្តជិនោ វសតី”តិ តត្ថ តត្ថ បុច្ឆន្តោ អនុបុព្ពេន សាវត្ថឹ គន្ត្វា វិហារំ បវិសិត្វា វិហារមជ្ឈេ ឋត្វា “កុហឹ អនន្តជិនោ”តិ បុច្ឆិ។ តំ ភិក្ខូ ភគវតោ សន្តិកំ នយឹសុ។ សោ ភគវន្តំ ទិស្វា “ជានាថ មំ ភគវា”តិ អាហ។ “អាម, ជានាមិ, កុហឹ បន ត្វំ ឯត្តកំ កាលំ វសី”តិ? “វង្កហារជនបទេ, ភន្តេ”តិ។ “ឧបក, ឥទានិ មហល្លកោ ជាតោ បព្ពជិតុំ សក្ខិស្សសី”តិ? “បព្ពជិស្សាមិ, ភន្តេ”តិ។ សត្ថា អញ្ញតរំ ភិក្ខុំ អាណាបេសិ – “ឯហិ ត្វំ, ភិក្ខុ, ឥមំ បព្ពាជេហី”តិ។ សោ តំ បព្ពាជេសិ។ សោ បព្ពជិតោ សត្ថុ សន្តិកេ កម្មដ្ឋានំ គហេត្វា ភាវនំ អនុយុញ្ជន្តោ ន ចិរស្សេវ អនាគាមិផលេ បតិដ្ឋាយ កាលំ កត្វា អវិហេសុ និព្ពត្តោ, និព្ពត្តក្ខណេយេវ អរហត្តំ បាបុណិ។ អវិហេសុ និព្ពត្តមត្តា សត្ត ជនា អរហត្តំ បត្តា, តេសំ អយំ អញ្ញតរោ។ វុត្តញ្ហេតំ –

“អវិហំ ឧបបន្នាសេ, វិមុត្តា សត្ត ភិក្ខវោ;
រាគទោសបរិក្ខីណា, តិណ្ណា លោកេ វិសត្តិកំ។

“ឧបកោបលគណ្ឌោ ច, បក្កុសាតិ ច តេ តយោ;
ភទ្ទិយោ ខណ្ឌទេវោ ច, ពាហុរគ្គិ ច សិង្គិយោ;
តេ ហិត្វា មានុសំ ទេហំ, ទិព្ពយោគំ ឧបច្ចគុ”ន្តិ។ (សំ. និ. ១.១០៥);

ឧបកេ បន បក្កន្តេ និព្ពិន្នហទយា ចាបា ទារកំ អយ្យកស្ស និយ្យាទេត្វា បុព្ពេ ឧបកេន គតមគ្គំ គច្ឆន្តី សាវត្ថឹ គន្ត្វា ភិក្ខុនីនំ សន្តិកេ បព្ពជិត្វា វិបស្សនាយ កម្មំ ករោន្តី មគ្គបដិបាដិយា អរហត្តេ បតិដ្ឋិតា, អត្តនោ បដិបត្តឹ បច្ចវេក្ខិត្វា បុព្ពេ ឧបកេន អត្តនា ច កថិតគាថាយោ ឧទានវសេន ឯកជ្ឈំ កត្វា –

២៩២“លដ្ឋិហត្ថោ បុរេ អាសិ, សោ ទានិ មិគលុទ្ទកោ;
អាសាយ បលិបា ឃោរា, នាសក្ខិ បារមេតវេ។

២៩៣“សុមត្តំ មំ មញ្ញមានា, ចាបា បុត្តមតោសយិ;
ចាបាយ ពន្ធនំ ឆេត្វា, បព្ពជិស្សំ បុនោបហំ។

២៩៤“មា មេ កុជ្ឈិ មហាវីរ, មា មេ កុជ្ឈិ មហាមុនិ;
ន ហិ កោធបរេតស្ស, សុទ្ធិ អត្ថិ កុតោ តបោ។

២៩៥“បក្កមិស្សញ្ច នាឡាតោ, កោធ នាឡាយ វច្ឆតិ;
ពន្ធន្តី ឥត្ថិរូបេន, សមណេ ធម្មជីវិនោ។

២៩៦“ឯហិ កាឡ និវត្តស្សុ, ភុញ្ជ កាមេ យថា បុរេ;
អហញ្ច តេ វសីកតា, យេ ច មេ សន្តិ ញាតកា។

២៩៧“ឯត្តោ ចាបេ ចតុព្ភាគំ, យថា ភាសសិ ត្វញ្ច មេ;
តយិ រត្តស្ស បោសស្ស, ឧឡារំ វត តំ សិយា។

២៩៨កាឡង្គិនីវ តក្ការិ, បុប្ផិតំ គិរិមុទ្ធនិ;
ផុល្លំ ទាលិមលដ្ឋីវ, អន្តោទីបេវ បាដលី។

២៩៩“ហរិចន្ទនលិត្តង្គី, កាសិកុត្តមធារិនី;
តំ មំ រូបវតី សន្តី, កស្ស ឱហាយ គច្ឆសិ។

៣០០“សាកុន្តិកោវ សកុណឹ, យថា ពន្ធិតុមិច្ឆតិ;
អាហរិមេន រូបេន, ន មំ ត្វំ ពាធយិស្សសិ។

៣០១“ឥមញ្ច មេ បុត្តផលំ, កាឡ ឧប្បាទិតំ តយា;
តំ មំ បុត្តវតី សន្តី, កស្ស ឱហាយ គច្ឆសិ។

៣០២“ជហន្តិ បុត្តេ សប្បញ្ញា, តតោ ញាតី តតោ ធនំ;
បព្ពជន្តិ មហាវីរា, នាគោ ឆេត្វាវ ពន្ធនំ។

៣០៣“ឥទានិ តេ ឥមំ បុត្តំ, ទណ្ឌេន ឆុរិកាយ វា;
ភូមិយំ វា និសុម្ភិស្សំ, បុត្តសោកា ន គច្ឆសិ។

៣០៤“សចេ បុត្តំ សិង្គាលានំ, កុក្កុរានំ បទាហិសិ;
ន មំ បុត្តកត្តេ ជម្មិ, បុនរាវត្តយិស្សសិ។

៣០៥“ហន្ទ ខោ ទានិ ភទ្ទន្តេ, កុហឹ កាឡ គមិស្សសិ;
កតមំ គាមនិគមំ, នគរំ រាជធានិយោ។

៣០៦“អហុម្ហ បុព្វេ គណិនោ, អស្សមណា សមណមានិនោ;
គាមេន គាមំ វិចរិម្ហ, នគរេ រាជធានិយោ។

៣០៧“ឯសោ ហិ ភគវា ពុទ្ធោ, នទី នេរញ្ជរំ បតិ;
សព្ពទុក្ខប្បហានាយ, ធម្មំ ទេសេតិ បាណិនំ;
តស្សាហំ សន្តិកំ គច្ឆំ, សោ មេ សត្ថា ភវិស្សតិ។

៣០៨“វន្ទនំ ទានិ មេ វជ្ជាសិ, លោកនាថំ អនុត្តរំ;
បទក្ខិណញ្ច កត្វាន, អាទិសេយ្យាសិ ទក្ខិណំ។

៣០៩“ឯតំ ខោ លព្ភមម្ហេហិ, យថា ភាសសិ ត្វញ្ច មេ;
វន្ទនំ ទានិ តេ វជ្ជំ, លោកនាថំ អនុត្តរំ;
បទក្ខិណញ្ច កត្វាន, អាទិសិស្សាមិ ទក្ខិណំ។

៣១០“តតោ ច កាឡោ បក្កាមិ, នទី នេរញ្ជរំ បតិ;
សោ អទ្ទសាសិ សម្ពុទ្ធំ, ទេសេន្តំ អមតំ បទំ។

៣១១“ទុក្ខំ ទុក្ខសមុប្បាទំ, ទុក្ខស្ស ច អតិក្កមំ;
អរិយំ ចដ្ឋង្គិកំ មគ្គំ, ទុក្ខូបសមគាមិនំ។

៣១២“តស្ស បាទានិ វន្ទិត្វា, កត្វាន នំ បទក្ខិណំ;
ចាបាយ អាទិសិត្វាន, បព្ពជី អនគារិយំ;
តិស្សោ វិជ្ជា អនុប្បត្តា, កតំ ពុទ្ធស្ស សាសន”ន្តិ។ –

ឥមា គាថា អភាសិ។

តត្ថ **លដ្ឋិហត្ថោ**តិ ទណ្ឌហត្ថោ។ **បុរេ**តិ បុព្វេ បរិព្ពាជកកាលេ ចណ្ឌគោណកុក្កុរាទីនំ បរិហរណត្ថំ ទណ្ឌំ ហត្ថេន គហេត្វា វិចរណកោ អហោសិ។ **សោ ទានិ មិគលុទ្ទកោ**តិ សោ ឥទានិ មិគលុទ្ទេហិ សទ្ធឹ សម្ភោគសំវាសេហិ មិគលុទ្ទោ មាគវិកោ ជាតោ។ **អាសាយា**តិ តណ្ហាយ។ “អាសយា”តិបិ បាឋោ, អជ្ឈាសយហេតូតិ អត្ថោ។ **បលិបា**តិ កាមបង្កតោ ទិដ្ឋិបង្កតោ ច។ **ឃោរា**តិ អវិទិតវិបុលានត្ថាវហត្តា ទារុណតោ ឃោរា។ **នាសក្ខិ បារមេតវេ**តិ តស្សេវ បលិបស្ស បារភូតំ និព្ពានំ ឯតុំ គន្តុំ ន អសក្ខិ, ន អភិសម្ពុនីតិ អត្តានមេវ សន្ធាយ ឧបកោ វទតិ។

សុមត្តំ មំ មញ្ញមានាតិ អត្ថនិ សុដ្ឋុ មត្តំ មទប្បត្តំ កាមគេធវសេន លគ្គំ បមត្តំ វា កត្វា មំ សល្លក្ខន្តី។ **ចាបា បុត្តមតោសយី**តិ មិគលុទ្ទស្ស ធីតា ចាបា "អាជីវកស្ស បុត្តា"តិអាទិនា មំ ឃដ្ដេន្តី បុត្តំ តោសេសិ កេឡាយសិ។ "សុបតិ មំ មញ្ញមានា"តិ ច បឋន្តិ, សុបតីតិ មំ មញ្ញមានាតិ អត្ថោ។ **ចាបាយ ពន្ធនំ ឆេត្វា**តិ ចាបាយ តយិ ឧប្បន្នំ កិលេសពន្ធនំ ឆិន្ទិត្វា។ **បព្ពជិស្សំ បុនោបបហ**ន្តិ បុន ទុតិយវារម្បិ អហំ បព្ពជិស្សាមិ។

ឥទានិ តស្សា "មយ្ហំ អត្ថោ នត្ថី"តិ វទតិ, តំ សុត្វា ចាបា ខមាបេន្តី **"មា មេ កុជ្ឈី"**តិ គាថមាហ។ តត្ថ **មា មេ កុជ្ឈី**តិ កេឡិករណមត្តេន មា មយ្ហំ កុជ្ឈិ។ **មហាវីរ, មហាមុនី**តិ ឧបកំ អាលបតិ។ តញ្ហិ សា បុព្ពេបិ បព្ពជិតោ, ឥទានិបិ បព្ពជិតុកាមោតិ កត្វា ខន្តិញ្ច បច្ចាសីសន្តី "មហាមុនី"តិ អាហ។ តេនេវាហ – **"ន ហិ កោធបរេតស្ស, សុទ្ធិ អត្ថិ កុតោ តបោ"**តិ, ត្វំ ឯត្តកម្បិ អសហន្តោ កថំ ចិត្តំ ទមេស្សសិ, កថំ វា តបំ ចរិស្សសីតិ អធិប្បាយោ។

អថ នាឡំ គន្ត្វា ជីវិតុកាមោសីតិ ចាបាយ វុត្តោ អាហ – **"បក្កមិស្សញ្ច នាឡាតោ, កោធ នាឡាយ វច្ឆតី"**តិ កោ ឥធ នាឡាយ វសិស្សតិ, នាឡាតោវ អហំ បក្កមិស្សាមេវ។ សោ ហិ តស្ស ជាតគាមោ, តតោ និក្ខមិត្វា បព្ពជិ។ សោ ច មគធរដ្ឋេ ពោធិមណ្ឌស្ស អាសន្នបទេសេ, តំ សន្ធាយ វុត្តំ។ **ពន្ធន្តី ឥត្ថិរូបេន, សមណេ ធម្មជីវិនោ**តិ ចាបេ ត្វំ ធម្មេន ជីវន្តេ ធម្មិកេ បព្ពជិតេ អត្តនោ ឥត្ថិរូបេន ឥត្ថិកុត្តាកប្បេហិ ពន្ធន្តី តិដ្ឋសិ។ យេនាហំ ឥទានិ ឯទិសោ ជាតោ, តស្មា តំ បរិច្ចជាមីតិ អធិប្បាយោ។

ឯវំ វុត្តេ ចាបា តំ និវត្តេតុកាមា **"ឯហិ, កាឡា"**តិ គាថមាហ។ តស្សត្ថោ – កាឡវណ្ណតាយ, **កាឡ,** ឧបក, ឯហិ **និវត្តស្សុ** មា បក្កមិ, បុព្ពេ វិយ កាមេ បរិភុញ្ជ, អហញ្ច យេ ច មេ សន្តិ ញាតកា, តេ សព្ពេវ តុយ្ហំ មា បក្កមិតុកាមតាយ **វសីកតា** វសវត្តិនោ កតាតិ។

តំ សុត្វា ឧបកោ **"ឯត្តោ ចាបេ"**តិ គាថមាហ។ តត្ថ **ចាបេ**តិ ចាបេ។ ចាបសទិសអង្គលដ្ឋិតាយ ហិ សា, ចាបាតិ នាមំ លភិ, តស្មា, ចាបាតិ វុច្ចតិ។ ត្វំ ចាបេ, យថា ភាសសិ, ឥទានិ យាទិសំ កថេសិ, ឥតោ **ចតុព្ភាគ**មេវ បិយសមុទាចារំ ករេយ្យាសិ។ តយិ **រត្តស្ស** រាគាភិភូតស្ស បុរិសស្ស ឧឡារំ វត តំ សិយា, អហំ បនេតរហិ តយិ កាមេសុ ច វិរត្តោ, តស្មា ចាបាយ វចនេ ន តិដ្ឋាមីតិ អធិប្បាយោ។

បុន, ចាបា, អត្តនិ តស្ស អាសត្តី ឧប្បាទេតុកាមា **"កាឡង្គិនិ"**ន្តិ អាហ។ តត្ថ, **កាឡា**តិ តស្សាលបនំ។ **អង្គិនិ**ន្តិ អង្គលដ្ឋិសម្បន្នំ។ **ឥវា**តិ ឧបមាយ និបាតោ។ **តក្ការិំ បុប្ផិតំ គិរិមុទ្ធនី**តិ បព្ពតមុទ្ធនិ ឋិតំ សុបុប្ផិតទាលិមលដ្ឋី វិយ។ "ឧក្កាគារិ"ន្តិ ច កេចិ បឋន្តិ, អង្គត្ថិលដ្ឋី វិយាតិ អត្ថោ។ គិរិមុទ្ធនីតិ ច ឥទំ កេនចិ អនុបហតសោភតាទស្សនត្ថំ វុត្តំ។ កេចិ "កាលិង្គិនិ"ន្តិ ជាបំ វត្វា តស្ស កុម្ភណ្ឌលតាសទិសន្តិ អត្ថំ វទន្តិ។ **ផុល្លំ ទាលិមលដ្ឋីវា**តិ បុប្ផិតំ ពីជបូរលតំ វិយ។ **អន្តោទីបេវ បាដលិ**ន្តិ ទីបកព្ភន្តរេ បុប្ផិតបាដលិរុក្ខំ វិយ, ទីបគ្គហណញ្ចេត្ថ សោភាបាដិហារិយទស្សនត្ថមេវ។

ហរិចន្ទនលិត្តង្គិន្តិ លោហិតចន្ទនេន អនុលិត្តសព្ពង្គិំ។ **កាសិកុត្តមធារិនិ**ន្តិ ឧត្តមកាសិកវត្ថធរំ។ **តំ ម**ន្តិ តាទិសំ មំ។ **រូបវតី សន្តិ**ន្តិ រូបសម្បន្នំ សមានំ។ **កស្ស ឱហាយ គច្ឆសី**តិ កស្ស នាម សត្តស្ស, កស្ស វា ហេតុនោ, កេន ការណេន, ឱហាយ បហាយ បរិច្ចជិត្វា គច្ឆសិ។

ឥតោ បរម្បិ តេសំ វចនបដិវចនគាថាវ ឋបេត្វា បរិយោសានេ តិស្សោ គាថា។ តត្ថ **សាកុន្តិកោវា**តិ សកុណលុទ្ទោ វិយ។ **អាហរិមេន រូបេនា**តិ កេសមណ្ឌនាទិនា សរីរជគ្គនេន ចេវ វត្ថាភរណាទិនា ច អភិសង្ខារិកេន រូបេន វណ្ណេន កិត្តិមេន ចាតុរិយេនាតិ អត្ថោ។ **ន មំ ត្វំ ពាធយិស្សសី**តិ បុព្ពេ វិយ ឥទានិ មំ ត្វំ ន ពាធិតុំ សក្ខិស្សសិ។

បុត្តផលន្តិ បុត្តសង្ខាតំ ផលំ បុត្តបសវោ។

សប្បញ្ញាតិ បញ្ញវន្តោ, សំសារេ អាទីនវវិភាវិនិយា បញ្ញាយ សមន្នាគតាតិ អធិប្បាយោ។ តេ ហិ អប្បំ វា មហន្តំ វា ញាតិបរិវដ្តំ ភោគក្ខន្ធំ វា បហាយ បព្ពជន្តិ។ តេនាហ – **"បព្ពជន្តិ មហាវីរា, នាគោ ឆេត្វាវ ពន្ធន"**ន្តិ, អយពន្ធនំ វិយ ហត្ថិនាគោ គិហិពន្ធនំ ឆិន្ទិត្វា មហាវីរិយាវ បព្ពជន្តិ, ន និហីនវីរិយាតិ អត្ថោ។

ទណ្ឌេនាតិ យេន កេនចិ ទណ្ឌេន។ **ឆុរិកាយា**តិ ខុរេន។ **ភូមិយំ វា និសុម្ភិស្ស**ន្តិ បឋវិយំ បាតេត្វា បោថនវិជ្ឈនាទិនា វិពាធិស្សាមិ។ **បុត្តសោកា ន គច្ឆសី**តិ បុត្តសោកនិមិត្តំ ន គច្ឆិស្សសិ។

បទាហិសីតិ ទស្សសិ។ **បុត្តកត្តេ**តិ បុត្តការណា។ **ជម្មី**តិ តស្សា អាលបនំ, លាមកេតិ អត្ថោ។

ឥទានិ តស្ស គមនំ អនុជានិត្វា គមនដ្ឋានំ ជានិតុំ “**ហន្ទ ខោ**”តិ គាថមាហ។

ឥតរោ បុព្ពេ អហំ អនិយ្យានិកំ សាសនំ បគ្គយ្ហ អដ្ឋាសិំ, ឥទានិ បន និយ្យានិកេ អនន្តជិនស្ស សាសនេ ឋាតុកាមោ, តស្មា តស្ស សន្តិកំ គមិស្សាមីតិ ទស្សេន្តោ “**អហុម្ហា**”តិអាទិមាហ។ តត្ថ **គណិនោ**តិ គណធរា។ **អស្សមណា**តិ ន សមិតបាបា។ **សមណមានិនោ**តិ សមិតបាបាតិ ឯវំ សញ្ញិនោ។ **វិចរិម្ហា**តិ បូរណាទីសុ អត្តានំ បក្ខិបិត្វា វទតិ។

នេរញ្ជរំ បតីតិ នេរញ្ជរាយ នទិយា សមីបេ តស្សា តីរេ។ **ពុទ្ធោ**តិ អភិសម្ពោធិំ បត្តោ, អភិសម្ពោធិំ បត្វា ធម្មំ ទេសេន្តោ សព្ពកាលំ ភគវា តត្ថេវ វសីតិ អធិប្បាយេន វទតិ។

វន្ទនំ ទានិ មេ វជ្ជាសីតិ មម វន្ទនំ វទេយ្យាសិ, មម វចនេន លោកនាថំ អនុត្តរំ វទេយ្យាសីតិ អត្ថោ។ **បទក្ខិណញ្ច កត្វាន, អាទិសេយ្យាសិ ទក្ខិណ**ន្តិ ពុទ្ធំ ភគវន្តំ តិក្ខត្តុំ បទក្ខិណំ កត្វាបិ ចតូសុ ឋានេសុ វន្ទិត្វា, តតោ បុញ្ញតោ មយ្ហំ បត្តិទានំ ទេន្តោ បទក្ខិណំ អាទិសេយ្យាសិ ពុទ្ធគុណានំ សុតបុព្ពត្តា ហេតុសម្បន្នតាយ ច ឯវំ វទតិ។

ឯតំ ខោ លព្ភមម្ហេហីតិ ឯតំ បទក្ខិណករណំ បុញ្ញំ អម្ហេហិ តាវ ទាតុំ សក្កា, ន និវត្តនំ, បុព្ពេ វិយ កាមូបភោគោ ច ន សក្កាតិ អធិប្បាយោ។ **តេ វជ្ជ**ន្តិ តាវ វន្ទនំ វជ្ជំ វក្ខាមិ។

សោតិ កាឡោ, **អទ្ទសាសី**តិ អទ្ទក្ខិ។

សត្ថុទេសនាយំ សច្ចកថាយ បធានត្តា តព្ពិនិមុត្តាយ អភាវតោ “**ទុក្ខ**”ន្តិអាទិ វុត្តំ, សេសំ វុត្តនយមេវ។

ចាបាថេរីគាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៤. សុន្ទរីថេរីគាថាវណ្ណនា

បេតានិ ភោតិ បុត្តានីតិអាទិកា សុន្ទរិយា ថេរិយា គាថា។ អយម្បិ បុរិមពុទ្ធេសុ កតាធិការា តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវដ្ដូបនិស្សយំ កុសលំ ឧបចិនន្តី ឥតោ ឯកតឹសកប្បេ វេស្សភុស្ស ភគវតោ កាលេ កុលគេហេ និព្ពត្តិត្វា វិញ្ញុតំ បត្វា ឯកទិវសំ សត្ថារំ បិណ្ឌាយ ចរន្តំ ទិស្វា បសន្នមានសា ភិក្ខំ ទត្វា បញ្ចបតិដ្ឋិតេន វន្ទិ។ សត្ថា តស្សា ចិត្តប្បសាទំ ញត្វា អនុមោទនំ កត្វា បក្កាមិ។ សា តេន បុញ្ញកម្មេន តាវតឹសេសុ និព្ពត្តិត្វា តត្ថ យាវតាយុកំ ឋត្វា ទិព្ពសម្បត្តឹ អនុភវិត្វា តតោ ចុតា អបរាបរំ សុគតីសុយេវ សំសរន្តី បរិបក្កញាណា ហុត្វា ឥមស្មឹ ពុទ្ធុប្បាទេ ពារាណសិយំ សុជាតស្ស នាម ព្រាហ្មណស្ស ធីតា ហុត្វា និព្ពត្តិ។ តស្សា រូបសម្បត្តិយា **សុន្ទរី**តិ នាមំ អហោសិ។ វយប្បត្តកាលេ ចស្សា កនិដ្ឋភាតា កាលមកាសិ។ អថស្សា បិតា បុត្តសោកេន អភិភូតោ តត្ថ តត្ថ វិចរន្តោ វាសិដ្ឋិត្ថេរិយា សមាគន្ត្វា តំ សោកវិនោទនការណំ បុច្ឆន្តោ “បេតានិ ភោតិ បុត្តានី”តិអាទិកា ទ្វេ គាថា អភាសិ។ ថេរី តំ សោកាភិភូតំ ញត្វា សោកំ វិនោទេតុកាមា “ពហូនិ បុត្តសតានី”តិអាទិកា ទ្វេ គាថា វត្វា អត្តនោ អសោកភាវំ កថេសិ។ តំ សុត្វា ព្រាហ្មណោ “កថំ ត្វំ, អយ្យេ, ឯវំ អសោកា ជាតា”តិ អាហ។ តស្ស ថេរី រតនត្តយគុណំ កថេសិ។

អថ ព្រាហ្មណោ “កុហិំ សត្ថា”តិ បុច្ឆិត្វា “ឥទានិ មិថិលាយំ វិហរតី”តិ តំ សុត្វា តាវទេវ រថំ យោជេត្វា រថេន មិថិលំ គន្ត្វា សត្ថារំ ឧបសង្កមិត្វា វន្ទិត្វា សម្មោទនីយំ កថំ កត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ តស្ស សត្ថា ធម្មំ ទេសេសិ។ សោ ធម្មំ សុត្វា បដិលទ្ធសទ្ធោ បព្ពជិត្វា វិបស្សនំ បដ្ឋបេត្វា ឃដេន្តោ វាយមន្តោ តតិយេ ទិវសេ អរហត្តំ បាបុណិ។ អថ សារថិ រថំ អាទាយ ពារាណសឹ គន្ត្វា ព្រាហ្មណិយា តំ បវត្តឹ អារោចេសិ។ សុន្ទរី អត្តនោ បិតុ បព្ពជិតភាវំ សុត្វា, “អម្ម, អហម្បិ បព្ពជិស្សាមី”តិ មាតរំ អាបុច្ឆិ។ មាតា “យំ ឥមស្មឹ គេហេ ភោគជាតំ, សព្ពំ តំ តុយ្ហំ សន្តកំ, ត្វំ ឥមស្ស កុលស្ស ទាយាទិកា បដិបជ្ជ, ឥមំ សព្ពភោគំ បរិភុញ្ជ, មា បព្ពជី”តិ អាហ។ សា “ន មយ្ហំ ភោគេហិ អត្ថោ, បព្ពជិស្សាមេវាហំ, អម្មា”តិ មាតរំ អនុជានាបេត្វា មហតឹ សម្បត្តឹ ខេឡបិណ្ឌំ វិយ ឆឌ្ឌេត្វា បព្ពជិ។ បព្ពជិត្វា ច សិក្ខមានាយេវ ហុត្វា វិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា ឃដេន្តី វាយមន្តី ហេតុសម្បន្នតាយ ញាណស្ស បរិបាកំ គតត្តា សហ បដិសម្ភិទាហិ អរហត្តំ បាបុណិ។ តេន វុត្តំ **អបទានេ** –

“បិណ្ឌបាតំ ចរន្តស្ស, វេស្សភុស្ស មហេសិនោ;

កដច្ឆុភិក្ខមុគ្គយ្ហ, ពុទ្ធសេដ្ឋស្សទាសហំ។

“បដិគ្គហេត្វា សម្ពុទ្ធោ, វេស្សភូ លោកនាយកោ;
វីថិយា សណ្ឋិតោ សត្ថា, អកា មេ អនុមោទនំ។

“កដច្ឆុភិក្ខំ ទត្វាន, តាវតឹសំ គមិស្សសិ;
ឆត្តឹសទេវរាជូនំ, មហេសិត្តំ ករិស្សសិ។

“បញ្ញាសំ ចក្កវត្តីនំ, មហេសិត្តំ ករិស្សសិ;
មនសា បត្ថិតំ សព្វំ, បដិលច្ឆសិ សព្វទា។

“សម្បត្តឹ អនុភោត្វាន, បព្វជិស្សសិ កិញ្ចនា;
សព្វាសវេ បរិញ្ញាយ, និព្វាយិស្សសិនាសវា។

“ឥទំ វត្វាន សម្ពុទ្ធោ, វេស្សភូ លោកនាយកោ;
នភំ អព្ភុគ្គមី វីរោ, ហំសរាជាវ អម្ពរេ។

“សុទិន្នំ មេ ទានវរំ, សុយិដ្ឋា យាគសម្បទា;
កដច្ឆុភិក្ខំ ទត្វាន, បត្តាហំ អចលំ បទំ។

“ឯកតឹសេ ឥតោ កប្បេ, យំ ទានមទទឹ តទា;
ទុគ្គតឹ នាភិជានាមិ, ភិក្ខាទានស្សិទំ ផលំ។

“កិលេសា ឈាបិតា មយ្ហំ…បេ…. កតំ ពុទ្ធស្ស សាសន”ន្តិ។

អរហត្តំ បន បត្វា ផលសុខេន និព្វានសុខេន ច វិហរន្តី អបរភាគេ “សត្ថុ បុរតោ សីហនាទំ នទិស្សាមី”តិ ឧបជ្ឈាយំ អាបុច្ឆិត្វា ពារាណសិតោ និក្ខមិត្វា សម្ពហុលាហិ ភិក្ខុនីហិ សទ្ធឹ អនុក្កមេន សាវត្ថឹ គន្ត្វា សត្ថុ សន្តិកំ ឧបសង្កមិត្វា សត្ថារំ វន្ទិត្វា ឯកមន្តំ ឋិតា សត្ថារា កតបដិសន្ថារា សត្ថុ ឱរសធីតុភាវាទិវិភាវនេន អញ្ញំ ព្យាកាសិ។ អថស្សា មាតរំ អាទឹ កត្វា សព្វោ ញាតិគណោ បរិជនោ ច បព្វជិ។ សា អបរភាគេ អត្តនោ បដិបត្តឹ បច្ចវេក្ខិត្វា បិតរា វុត្តគាថំ អាទឹ កត្វា ឧទានវសេន –

៣១៣. “បេតានិ ភោតិ បុត្តានិ, ខាទមានា តុវំ បុរេ;
តុវំ ទិវា ច រត្តោ ច, អតីវ បរិតប្បសិ។

៣១៤. “សាជ្ជ សព្វានិ ខាទិត្វា, សតបុត្តានិ ព្រាហ្មណី;
វាសេដ្ឋិ កេន វណ្ណេន, ន ពាឡ្ហំ បរិតប្បសិ។

៣១៥. “ពហូនិ បុត្តសតានិ, ញាតិសង្ឃសតានិ ច;
ខាទិតានិ អតីតំសេ, មម តុយ្ហញ្ច ព្រាហ្មណ។

៣១៦. “សាហំ និស្សរណំ ញត្វា, ជាតិយា មរណស្ស ច;
ន សោចាមិ ន រោទាមិ, ន ចាបិ បរិតប្បយឹ។

៣១៧. “អព្ភុតំ វត វាសេដ្ឋិ, វាចំ ភាសសិ ឯទិសឹ;
កស្ស ត្វំ ធម្មមញ្ញាយ, គិរំ ភាសសិ ឯទិសឹ។

៣១៨. “ឯស ព្រាហ្មណ សម្ពុទ្ធោ, នគរំ មិថិលំ បតិ;
សព្វទុក្ខប្បហានាយ, ធម្មំ ទេសេសិ បាណិនំ។

៣១៩. “តស្ស ព្រហ្មេ អរហតោ, ធម្មំ សុត្វា និរូបធឹ;
តត្ថ វិញ្ញាតសទ្ធម្មា, បុត្តសោកំ ព្យបានុទឹ។

៣២០. “សោ អហម្បិ គមិស្សាមិ, នគរំ មិថិលំ បតិ;
អប្បេវ មំ សោ ភគវា, សព្វទុក្ខា បមោចយេ។

៣២១អទ្ទស ព្រាហ្មណោ ពុទ្ធំ, វិប្បមុត្តំ និរូបធិំ;
ស្វស្ស ធម្មមទេសេសិ, មុនិ ទុក្ខស្ស បារគូ។

៣២២“ទុក្ខំ ទុក្ខសមុប្បាទំ, ទុក្ខស្ស ច អតិក្កមំ;
អរិយំ ចដ្ឋង្គិកំ មគ្គំ, ទុក្ខូបសមគាមិនំ។

៣២៣“តត្ថ វិញ្ញាតសទ្ធម្មោ, បព្ពជ្ជំ សមរោចយិ;
សុជាតោ តីហិ រត្តីហិ, តិស្សោ វិជ្ជា អផស្សយិ។

៣២៤“ឯហិ សារថិ គច្ឆាហិ, រថំ និយ្យាទយាហិមំ;
អារោគ្យំ ព្រាហ្មណី វជ្ជ, បព្ពជិ ទានិ ព្រាហ្មណោ;
សុជាតោ តីហិ រត្តីហិ, តិស្សោ វិជ្ជា អផស្សយិ។

៣២៥“តតោ ច រថមាទាយ, សហស្សញ្ចាបិ សារថិ;
អារោគ្យំ ព្រាហ្មណីវោច, ‘បព្ពជិ ទានិ ព្រាហ្មណោ;
សុជាតោ តីហិ រត្តីហិ, តិស្សោ វិជ្ជា អផស្សយិ។

៣២៦“ឯតញ្ចាហំ អស្សរថំ, សហស្សញ្ចាបិ សារថិ;
តេវិជ្ជំ ព្រាហ្មណំ សុត្វា, បុណ្ណបត្តំ ទទាមិ តេ។

៣២៧“តុយ្ហេវ ហោត្វស្សរថោ, សហស្សញ្ចាបិ ព្រាហ្មណិ;
អហម្បិ បព្ពជិស្សាមិ, វរបញ្ញស្ស សន្តិកេ។

៣២៨“ហត្ថី គវស្សំ មណិកុណ្ឌលញ្ច, ផីតញ្ចិមំ គហវិភវំ បហាយ;
បិតា បព្ពជិតោ តុយ្ហំ, ភុញ្ជ ភោគានិ សុន្ទរី;
តុវំ ទាយាទិកា កុលេ។

៣២៩“ហត្ថី គវស្សំ មណិកុណ្ឌលញ្ច, រម្មំ ចិមំ គហវិភវំ បហាយ;
បិតា បព្ពជិតោ មយ្ហំ, បុត្តសោកេន អដ្ដិតោ;
អហម្បិ បព្ពជិស្សាមិ, ភាតុសោកេន អដ្ដិតា។

៣៣០“សោ តេ ឥជ្ឈតុ សង្កប្បោ, យំ ត្វំ បត្ថេសិ សុន្ទរី;
ឧត្តិដ្ឋបិណ្ឌោ ឧញ្ឆោ ច, បំសុកូលញ្ច ចីវរំ;
ឯតានិ អភិសម្ភោន្តី, បរលោកេ អនាសវា។

៣៣១“សិក្ខមានាយ មេ អយ្យេ, ទិព្ពចក្ខុ វិសោធិតំ;
បុព្ពេនិវាសំ ជានាមិ, យត្ថ មេ វុសិតំ បុរេ។

៣៣២“តុវំ និស្សាយ កល្យាណិ, ថេរិ សង្ឃស្ស សោភនេ;
តិស្សោ វិជ្ជា អនុប្បត្តា, កតំ ពុទ្ធស្ស សាសនំ។

៣៣៣“អនុជានាហិ មេ អយ្យេ, ឥច្ឆេ សាវត្ថិ គន្តវេ;
សីហនាទំ នទិស្សាមិ, ពុទ្ធសេដ្ឋស្ស សន្តិកេ។

៣៣៤“បស្ស សុន្ទរិ សត្ថារំ, ហេមវណ្ណំ ហរិត្តចំ;
អទន្តានំ ទមេតារំ, សម្ពុទ្ធមកុតោភយំ។

៣៣៥“បស្ស សុន្ទរិមាយន្តិំ, វិប្បមុត្តំ និរូបធិំ;
វីតរាគំ វិសំយុត្តំ, កតកិច្ចមនាសវំ។

៣៣៦“ពារាណសិតោ និក្ខម្ម, តវ សន្តិកមាគតា;
សាវិកា តេ មហាវីរ, បាទេ វន្ទតិ សុន្ទរី។

៣៣៧“តុវំ ពុទ្ធោ តុវំ សត្ថា, តុយ្ហំ ធីតាម្ហិ ព្រាហ្មណ;
ឱរសា មុខតោ ជាតា, កតកិច្ចា អនាសវា។

៣៣៨“តស្សា តេ ស្វាគតំ ភទ្ទេ, តតោ តេ អទុរាគតំ;

ឯវញ្ហិ ទន្តា អាយន្តិ, សត្ថុ បាទានិ វន្ទិកា;
វីតរាគា វិសំយុត្តា, កតកិច្ចា អនាសវា”តិ។ –

ឥមា គាថា បច្ចុទាហាសិ។

តត្ថ **បេតានី**តិ មតានិ។ **ភោតី**តិ តំ អាលបតិ។ **បុត្តានី**តិ លិង្គវិបល្លាសេន វុត្តំ, បេតេ បុត្តេតិ អត្ថោ។ ឯកោ ឯវ ច តស្សា បុត្តោ មតោ, ព្រាហ្មណោ បន “ចិរកាលំ អយំ សោកេន អដ្ដា ហុត្វា វិចរិ, ពហូ មញ្ញេ ឥមិស្សា បុត្តា មតា”តិ ឯវំសញ្ញី ហុត្វា ពហុវចនេនាហ។ តថា ច “សាជ្ជ សព្ពានិ ខាទិត្វា សតបុត្តានី”តិ។ **ខាទមានា**តិ លោកវោហារវសេន ឧំសនវចនមេតំ។ លោកេ ហិ យស្សា ឥត្ថិយា ជាតជាតា បុត្តា មរន្តិ, តំ គរហន្តា “បុត្តខាទិនី”តិអាទឹ វទន្តិ។ **អតីវា**តិ អតិវិយ ភុសំ។ **បរិតប្បសី**តិ សន្តប្បសិ, បុរេតិ យោជនា។ អយញ្ចេត្ថ សង្ខេបត្ថោ – ភោតិ វាសេដ្ឋិ, បុព្ពេ ត្វំ មតបុត្តា ហុត្វា សោចន្តី បរិទេវន្តី អតិវិយ សោកាយ សមប្បិតា គាមនិគមរាជធានិយោ អាហិណ្ឌសិ។

សាជ្ជាតិ សា អជ្ជ, សា ត្វំ ឯតរហីតិ អត្ថោ។ “សជ្ជា”តិ វា បាឋោ។ **កេន វណ្ណេនា**តិ កេន ការណេន។

ខាទិតានីតិ ថេរីបិ ព្រាហ្មណេន វុត្តបរិយាយេនេវ វទតិ។ ខាទិតានិ វា ព្យគ្ឃទីបិពិឡារាទិជាតិយោ សន្ធាយេវមាហ។ **អតីតំសេ**តិ អតីតកោដ្ឋាសេ, អតិក្កន្តភវេសូតិ អត្ថោ។ **មម តុយ្ហញ្ចា**តិ មយា ច តយា ច។

និស្សរណំ ញត្វា ជាតិយា មរណស្ស ចាតិ ជាតិជរាមរណានំ និស្សរណភូតំ និព្ពានំ មគ្គញាណេន បដិវិជ្ឈិត្វា។ **ន ចាបិ បរិតប្បយិ**ន្តិ ន ចាបិ ឧបាយាសាសឹ, អហំ ឧបាយាសំ ន អាបជ្ជិន្តិ អត្ថោ។

អព្ភុតំ វតាតិ អច្ឆរិយំ វត។ តញ្ហិ អព្ភុតំ បុព្ពេ អភូតំ អព្ភុតន្តិ វុច្ចតិ។ **ឯទិសិ**ន្តិ ឯវរូបឹ, “ន សោចាមិ ន រោទាមិ, ន ចាបិ បរិតប្បយិ”ន្តិ ឯវំ សោចនាទីនំ អភាវទីបនី វាចំ។ **កស្ស ត្វំ ធម្មមញ្ញាយា**តិ កេវលំ យថា ឯទិសោ ធម្មោ លទ្ធុំ ន សក្កា, តស្មា កស្ស នាម សត្ថុនោ ធម្មមញ្ញាយ គិរំ ភាសសិ ឯទិសន្តិ សត្ថារំ សាសនញ្ច បុច្ឆតិ។

និរូបធិន្តិ និទ្ទុក្ខំ។ **វិញ្ញាតសទ្ធម្មា**តិ បដិវិទ្ធអរិយសច្ចធម្មា។ **ព្យបានុទិ**ន្តិ នីហរិំ បជហឹ។

វិប្បមុត្តន្តិ សព្ពសោ វិមុត្តំ, សព្ពកិលេសេហិ សព្ពភវេហិ ច វិសំយុត្តំ។ **ស្វស្សា**តិ សោ សម្មាសម្ពុទ្ធោ អស្ស ព្រាហ្មណស្ស។

តត្ថាតិ តស្សំ ចតុសច្ចធម្មទេសនាយំ។

រថំ និយ្យាទយាហិមន្តិ ឥមំ រថំ ព្រាហ្មណិយា និយ្យាទេហិ។

សហស្សញ្ចាបីតិ មគ្គបរិព្ពយត្ថំ នីតំ កហាបណសហស្សញ្ចាបិ អាទាយ និយ្យាទេហីតិ យោជនា។

អស្សរថន្តិ អស្សយុត្តរថំ។ **បុណ្ណបត្ត**ន្តិ តុដ្ឋិទានំ។

ឯវំ ព្រាហ្មណិយា តុដ្ឋិទានេ ទិយ្យមានេ តំ អសម្បដិច្ឆន្តោ សារថិ “តុយ្ហេវ ហោតូ”តិ គាថំ វត្វា សត្ថុ សន្តិកមេវ គន្ត្វា បព្ពជិ។ បព្ពជិតេ បន សារថិម្ហិ ព្រាហ្មណី អត្តនោ ធីតរំ សុន្ទរិំ អាមន្តេត្វា ឃរាវាសេ និយោជេន្តី **“ហត្ថី គវស្ស”**ន្តិ គាថមាហ។ តត្ថ **ហត្ថី**តិ ហត្ថិនោ។ **គវស្ស**ន្តិ គាវោ ច អស្សា ច។ **មណិកុណ្ឌលញ្ចា**តិ មណិ ច កុណ្ឌលានិ ច។ **ផីតញ្ចិមំ គហវិភវំ បហាយា**តិ ឥមំ ហត្ថិអាទិប្បភេទំ យថាវុត្តំ អវុត្តញ្ច ខេត្តវត្ថុហិរញ្ញសុវណ្ណាទិភេទំ ផីតំ បហូតញ្ច គហវិភវំ គេហូបករណំ អញ្ញញ្ច ទាសិទាសាទិកំ សព្ពំ បហាយ តវ បិតា បព្ពជិតោ។ **ភុញ្ជ ភោគានិ សុន្ទរី**តិ សុន្ទរិ, ត្វំ ឥមេ ភោគេ ភុញ្ជស្សុ។ **តុវំ ទាយាទិកា កុលេ**តិ តុវញ្ហិ ឥមស្មឹ កុលេ ទាយជ្ជហរាតិ។

តំ សុត្វា សុន្ទរី អត្តនោ នេក្ខម្មជ្ឈាសយំ បកាសេន្តី **“ហត្ថីគវស្ស”**ន្តិអាទិមាហ។

អថ នំ មាតា នេក្ខម្មេយេវ និយោជេន្តី **“សោ តេ ឥជ្ឈតុ”**តិអាទិនា ទិយឌ្ឍគាថមាហ។ តត្ថ **យំ ត្វំ បត្ថេសិ សុន្ទរី**តិ សុន្ទរិ ត្វំ ឥទានិ យំ បត្ថេសិ អាកង្ខសិ។ សោ តវ បព្ពជ្ជាយ **សង្កប្បោ** បព្ពជ្ជាយ ឆន្ទោ **ឥជ្ឈតុ** អនន្ត

រាយេន សិជ្ឈតុ។ **ឧត្តិដ្ឋបិណ្ឌោ**តិ ឃរេ ឃរេ បតិដ្ឋិត្វា លទ្ធព្ពភិក្ខាបិណ្ឌោ។ **ឧញ្ឆោ**តិ តទត្ថំ ឃរបដិបាដិយា អាហិណ្ឌនំ ឧទ្ទិស្ស ឋានញ្ច។ **ឯតានី**តិ ឧត្តិដ្ឋបិណ្ឌាទីនិ។ **អភិសម្ភោន្តី**តិ អនិព្ពិន្នរូបា ជង្ឃាពលំ និស្សាយ អភិសម្ភវន្តិ, សាធេន្តីតិ អត្ថោ។

អថ សុន្ទរី "សាធុ, អម្មា"តិ មាតុយា បដិស្សុណិត្វា និក្ខមិត្វា ភិក្ខុនុបស្សយំ គន្ត្វា សិក្ខមានាយេវ សមានា តិស្សោ វិជ្ជា សច្ឆិកត្វា "សត្ថុ សន្តិកំ គមិស្សាមី"តិ ឧបជ្ឈាយំ អារោចេត្វា ភិក្ខុនីហិ សទ្ធិំ សាវត្ថិំ អគមាសិ។ តេន វុត្តំ **"សិក្ខមានាយ មេ, អយ្យេ"**តិអាទិ។ តត្ថ **សិក្ខមានាយ មេ**តិ សិក្ខមានាយ សមានាយ មយា។ **អយ្យេ**តិ អត្តនោ ឧបជ្ឈាយំ អាលបតិ។

តុវំ និស្សាយ កល្យាណិ, ថេរិ សង្ឃស្ស សោភនេតិ ភិក្ខុនិសង្ឃេ វុឌ្ឍតរភាវេន ថិរគុណយោគេន ច សង្ឃត្ថេរិ សោភនេហិ សីលាទីហិ សមន្នាគតត្តា សោភនេ កល្យាណិ កល្យាណមិត្តេ, អយ្យេ, តំ និស្សាយ មយា តិស្សោ វិជ្ជា អនុប្បត្តា កតំ ពុទ្ធស្ស សាសនន្តិ យោជនា។

ឥច្ឆេតិ ឥច្ឆាមិ។ **សាវត្ថិំ គន្តវេ**តិ សាវត្ថិំ គន្តុំ។ **សីហនាទំ នទិស្សាមី**តិ អញ្ញាព្យាករណមេវ សន្ធាយាហ។

អថ សុន្ទរី អនុក្កមេន សាវត្ថិំ គន្ត្វា វិហារំ បវិសិត្វា សត្ថារំ ធម្មាសនេ និសិន្នំ ទិស្វា ឧឡារំ បីតិសោមនស្សំ បដិសំវេទយមានា អត្តានមេវ អាលបន្តី អាហ **"បស្ស សុន្ទរី"**តិ។ **ហេមវណ្ណ**ន្តិ សុវណ្ណវណ្ណំ។ **ហរិត្តច**ន្តិ កញ្ចនសន្និភត្តចំ។ ឯត្ថ ច ភគវា បីតវណ្ណេន "សុវណ្ណវណ្ណោ"តិ វុច្ចតិ។ អថ ខោ សម្មទេវ យំសិត្វា ជាតិហិង្គុលកេន អនុលិម្បិត្វា សុបរិមជ្ជិតកញ្ចនាទាសសន្និភោតិ ទស្សេតុំ "ហេមវណ្ណ"ន្តិ វត្វា "ហរិត្តច"ន្តិ វុត្តំ។

បស្ស សុន្ទរិមាយន្តន្តិ តំ សុន្ទរិនាមិកំ មំ ភគវា អាគច្ឆន្តិ បស្ស។ **"វិប្បមុត្ត"**ន្តិអាទិនា អញ្ញំ ព្យាករោន្តី បីតិវិប្ផារវសេន វទតិ។

កុតោ បន អាគតា, កត្ថ ច អាគតា, កីទិសា ចាយំ សុន្ទរីតិ អាសង្កន្តានំ អាសង្កំ និវត្តេតុំ "ពារាណសិតោ"តិ គាថំ វត្វា តត្ថ "សាវិកា ចា"តិ វុត្តមត្ថំ បាកដតរំ កាតុំ **"តុវំ ពុទ្ធោ"**តិ គាថមាហ។ តស្សត្ថោ – ឥមស្មិំ សទេវកេ លោកេ តុវមេវេកោ សព្ពញ្ញុពុទ្ធោ, ទិដ្ឋធម្មិកសម្បរាយិកបរមត្ថេហិ យថារហំ អនុសាសនតោ តុវំ មេ **សត្ថា**, អហញ្ច ខីណាសវព្រាហ្មណី ភគវា តុយ្ហំ ឧរេ វាយាម ជនិតាភិជាតិតាយ **ឱរសា**, មុខតោ បវត្តធម្មឃោសេន សាសនស្ស ច មុខភូតេន អរិយមគ្គេន ជាតត្តា **មុខតោ ជាតា**, និដ្ឋិតបរិញ្ញាតាទិករណីយតាយ **កតកិច្ចា**, សព្ពសោ អាសវានំ ខេបិតត្តា **អនាសវា**តិ។

អថស្សា សត្ថា អាគមនំ អភិនន្ទន្តោ **"តស្សា តេ ស្វាគត"**ន្តិ គាថមាហ។ តស្សត្ថោ – យា ត្វំ មយា អធិគតំ ធម្មំ យាថាវតោ អធិគច្ឆិ។ តស្សា តេ, **ភទ្ទេ** សុន្ទរិ, ឥធ មម សន្តិកេ អាគតំ អាគមនំ សុអាគតំ។ តតោ ឯវ តំ **អទុរាគតំ** ន ទុរាគតំ ហោតិ។ កស្មា? យស្មា **ឯវញ្ហិ ទន្តា អាយន្តី**តិ, យថា ត្វំ សុន្ទរិ, ឯវញ្ហិ ឧត្តមេន អរិយមគ្គទមថេន ទន្តា តតោ ឯវ សព្ពធិ **វីតរាគា**, សព្ពេសំ សំយោជនានំ សមុច្ឆិន្នត្តា **វិសំយុត្តា** កតកិច្ចា អនាសវា សត្ថុ បាទានំ វន្ទិកា អាគច្ឆន្តិ, តស្មា តស្សា តេ ស្វាគតំ អទុរាគតន្តិ យោជនា។

សុន្ទរីថេរីគាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៥. សុភាកម្មារធីតុថេរីគាថាវណ្ណនា

ទហរាហន្តិអាទិកា សុភាយ កម្មារធីតាយ ថេរិយា គាថា។ អយម្បិ បុរិមពុទ្ធេសុ កតាធិការា តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវដ្ដូបនិស្សយំ កុសលំ ឧបចិនន្តី អនុក្កមេន សម្ភារិតកុសលមូលា ឧបចិតវិមោក្ខសម្ភារា សុគតីសុយេវ សំសរន្តី បរិបក្កញាណា ហុត្វា ឥមស្មិំ ពុទ្ធុប្បាទេ រាជគហេ អញ្ញតរស្ស សុវណ្ណការស្ស ធីតា ហុត្វា និព្ពត្តិ, រូបសម្បត្តិសោភាយ **សុភា**តិ តស្សា នាមំ អហោសិ។ សា អនុក្កមេន វិញ្ញុតំ បត្វា, សត្ថុ រាជគហប្បវេសនេ សត្ថរិ សញ្ជាតប្បសាទា ឯកទិវសំ ភគវន្តំ ឧបសង្កមិត្វា វន្ទិត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ សត្ថា តស្សា ឥន្ទ្រិយបរិបាកំ ទិស្វា អជ្ឈាសយានុរូបំ ចតុសច្ចគព្ភធម្មំ ទេសេសិ។ សា តាវទេវ សហស្សនយបដិមណ្ឌិតេ សោតាបត្តិផលេ បតិដ្ឋាសិ។ សា អបរភាគេ ឃរាវាសេ ទោសំ ទិស្វា មហាបជាបតិយា គោតមិយា សន្តិកេ បព្ពជិត្វា ភិក្ខុនិសីលេ បតិដ្ឋិតា ឧបរិមគ្គត្ថាយ ភាវនមនុយុញ្ជិ។ តំ ញាតកា កាលេន កាលំ ឧបសង្កមិត្វា កាមេហិ និមន្តេន្តា បហូតធនំ វិភវជាតញ្ច ទស្សេត្វា បលោភេន្តិ។ សា ឯកទិវសំ អត្តនោ សន្តិកំ ឧបគតានំ ឃរាវាសេសុ កាមេសុ ច អាទីនវំ បកាសេន្តី "ទហរាហ"ន្តិអាទីហិ ចតុវីសតិយា គាថាហិ ធម្មំ កថេត្វា តេ និរាសេ កត្វា វិស្សជ្ជេត្វា វិបស្សនាយ កម្មំ

ករោន្តិ ឥន្ទ្រិយានិ បរិយោទបេន្តិ ភាវនំ ឧស្សុក្កាបេត្វា ន ចិរស្សេវ សហ បដិសម្ភិទាហិ អរហត្តំ បាបុណិ។ អរហត្តំ បន បត្វា –

៣៣៩. “ទហរាហំ សុទ្ធវសនា, យំ បុរេ ធម្មមស្សុណឹ;
តស្សា មេ អប្បមត្តាយ, សច្ចាភិសមយោ អហុ។

៣៤០. “តតោហំ សព្ពកាមេសុ, ភុសំ អរតិមជ្ឈគំ;
សក្កាយស្មិំ ភយំ ទិស្វា, នេក្ខម្មមេវ បីហយេ។

៣៤១. “ហិត្វានហំ ញាតិគណំ, ទាសកម្មករានិ ច;
គាមខេត្តានិ ផីតានិ, រមណីយេ បមោទិតេ។

៣៤២. “បហាយហំ បព្ពជិតា, សាបតេយ្យមនប្បកំ;
ឯវំ សទ្ធាយ និក្ខម្ម, សទ្ធម្មេ សុប្បវេទិតេ។

៣៤៣. “នេតំ អស្ស បតិរូបំ, អាកិញ្ចញ្ញញ្ហិ បត្ថយេ;
យោ ជាតរូបំ រជតំ, ឆឌ្ឌេត្វា បុនរាគមេ។

៣៤៤. “រជតំ ជាតរូបំ វា, ន ពោធាយ ន សន្តិយា;
នេតំ សមណសារុប្បំ, ន ឯតំ អរិយទ្ធនំ។

៣៤៥. “លោភនំ មទនញ្ចេតំ, មោហនំ រជវឌ្ឍនំ;
សាសង្កំ ពហុអាយាសំ, នត្ថិ ចេត្ថ ធុវំ ឋិតិ។

៣៤៦. “ឯត្ថ រត្តា បមត្តា ច, សំកិលិដ្ឋមនា នរា;
អញ្ញមញ្ញេន ព្យារុទ្ធា, បុថូ កុព្ពន្តិ មេធគំ។

៣៤៧. “វធោ ពន្ធោ បរិក្លេសោ, ជានិ សោកបរិទ្ទវោ;
កាមេសុ អធិបន្នានំ, ទិស្សតេ ព្យសនំ ពហុំ។

៣៤៨. “តំ មំ ញាតី អមិត្តាវ, កឹ វោ កាមេសុ យុញ្ជថ;
ជានាថ មំ បព្ពជិតំ, កាមេសុ ភយទស្សិនឹ។

៣៤៩. “ន ហិរញ្ញសុវណ្ណេន, បរិក្ខីយន្តិ អាសវា;
អមិត្តា វធកា កាមា, សបត្តា សល្លពន្ធនា។

៣៥០. “តំ មំ ញាតី អមិត្តាវ, កឹ វោ កាមេសុ យុញ្ជថ;
ជានាថ មំ បព្ពជិតំ, មុណ្ឌំ សង្ឃាដិបារុតំ។

៣៥១. “ឧត្តិដ្ឋបិណ្ឌោ ឧញ្ឆោ ច, បំសុកូលញ្ច ចីវរំ;
ឯតំ ខោ មម សារុប្បំ, អនគារូបនិស្សយោ។

៣៥២. “វន្តា មហេសីហិ កាមា, យេ ទិព្ពា យេ ច មានុសា;
ខេមដ្ឋានេ វិមុត្តា តេ, បត្តា តេ អចលំ សុខំ។

៣៥៣. “មាហំ កាមេហិ សំគច្ឆឹ, យេសុ តាណំ ន វិជ្ជតិ;
អមិត្តា វធកា កាមា, អគ្គិក្ខន្ធូបមា ទុខា។

៣៥៤. “បរិបន្ថោ ឯស ភយោ, សវិឃាតោ សកណ្ដកោ;
គេធោ សុវិសមោ ចេសោ, មហន្តោ មោហនាមុខោ។

៣៥៥. “ឧបសគ្គោ ភីមរូបោ, កាមា សប្បសិរូបមា;
យេ ពាលា អភិនន្ទន្តិ, អន្ធភូតា បុថុជ្ជនា។

៣៥៦. “កាមបង្កេន សត្តា ហិ, ពហូ លោកេ អវិទ្ទសូ;
បរិយន្តំ ន ជានន្តិ, ជាតិយា មរណស្ស ច។

៣៥៧. “ទុគ្គតិគមនំ មគ្គំ, មនុស្សា កាមហេតុកំ;

ពហុំ វេ បដិបជ្ជន្តិ, អត្ថនោ រោគមាវហំ។

៣៥៨. “ឯវំ អមិត្តជននា, តាបនា សំកិលេសិកា;
លោកាមិសា ពន្ធនីយា, កាមា មរណពន្ធនា។

៣៥៩. “ឧម្មាទនា ឧល្លបនា, កាមា ចិត្តប្បមាថិនោ;
សត្តានំ សំកិលេសាយ, ខិប្បំ មារេន ឱឌ្ឌិតំ។

៣៦០. “អនន្តាទីនវា កាមា, ពហុទុក្ខា មហាវិសា;
អប្បស្សាទា រណករា, សុក្កបក្ខវិសោសនា។

៣៦១. “សាហំ ឯតាទិសំ កត្វា, ព្យសនំ កាមហេតុកំ;
ន តំ បច្ចាគមិស្សាមិ, និព្ពានាភិរតា សទា។

៣៦២. “រណំ តរិត្វា កាមានំ, សីតិភាវាភិកង្ខិនី;
អប្បមត្តា វិហស្សាមិ, សព្ពសំយោជនក្ខយេ។

៣៦៣. “អសោកំ វិរជំ ខេមំ, អរិយដ្ឋង្គិកំ ឧជុំ;
តំ មគ្គំ អនុគច្ឆាមិ, យេន តិណ្ណា មហេសិនោ។

៣៦៤. “ឥមំ បស្សថ ធម្មដ្ឋំ, សុភំ កម្មារធីតរំ;
អនេជំ ឧបសម្បជ្ជ, រុក្ខមូលម្ហិ ឈាយតិ។

៣៦៥. “អជ្ជដ្ឋមី បព្ពជិតា, សទ្ធា សទ្ធម្មសោភនា;
វិនីតុប្បលវណ្ណាយ, តេវិជ្ជា មច្ចុហាយិនី។

៣៦៦. “សាយំ ភុជិស្សា អណណា, ភិក្ខុនី ភាវិតិន្ទ្រិយា;
សព្ពយោគវិសំយុត្តា, កតកិច្ចា អនាសវា។

៣៦៧. “តំ សក្កោ ទេវសង្ឃេន, ឧបសង្កម្ម ឥទ្ធិយា;
នមស្សតិ ភូតបតិ, សុភំ កម្មារធីតរ”ន្តិ។ – ឥមា គាថា អភាសិ;

តត្ថ **ទហរាហំ សុទ្ធវសនា, យំ បុរេ ធម្មមស្សុណិ**ន្តិ យស្មា អហំ បុព្ពេ ទហរា តរុណី ឯវំ សុទ្ធវសនា សុទ្ធវត្ថនិវត្ថា អលង្កតប្បដិយត្តា សត្ថុ សន្តិកេ ធម្មំ អស្សោសិំ។ **តស្សា មេ អប្បមត្តាយ, សច្ចាភិសមយោ អហូ**តិ យស្មា ច តស្សា មេ មយ្ហំ យថាសុតំ ធម្មំ បច្ចវេក្ខិត្វា អប្បមត្តាយ ឧបដ្ឋិតស្សតិយា សីលំ អធិដ្ឋហិត្វា ភាវនំ អនុយុញ្ជន្តិយាវ ចតុន្នំ អរិយសច្ចានំ អភិសមយោ “ឥទំ ទុក្ខ”ន្តិអាទិនា (បដិ. ម. ១.៣២) បដិវេធោ អហោសិ។

តតោហំ សព្ពកាមេសុ, ភុសំ អរតិមជ្ឈគន្តិ តតោ តេន ការណេន សត្ថុ សន្តិកេ ធម្មស្ស សុតត្តា សច្ចានញ្ច អភិសមិតត្តា មនុស្សេសុ ទិព្ពេសុ ចាតិ សព្ពេសុបិ កាមេសុ ភុសំ អតិវិយ អរតឹ ឧក្កណ្ឋឹ អធិគច្ឆិំ។ **សក្កាយស្មិ** ឧបាទានក្ខន្ធបញ្ចកេ, **ភយំ** សប្បដិភយភាវំ ញាណចក្ខុនា ទិស្វា, **នេក្ខម្មមេវ** បព្ពជ្ជំ និព្ពានមេវ, **បីហយេ** បិហយាមិ បត្ថយាមិ។

ទាសកម្មករានិ ចាតិ ទាសេ ច កម្មករេ ច, លិង្គវិបល្លាសេន ហេតំ វុត្តំ។ **គាមខេត្តានី**តិ គាមេ ច បុព្ពណ្ណាបរណ្ណវិរុហនក្ខេត្តានិ ច, គាមបរិយាបន្នានិ វា ខេត្តានិ។ **ផីតានី**តិ សមិទ្ធានិ។ **រមណីយេ**តិ មនុញ្ញេ។ **បមោទិតេ**តិ បមុទិតេ, ភោគក្ខន្ធេ ហិត្វាតិ សម្ពន្ធោ។ **សាបតេយ្យ**ន្តិ សន្តកំ ធនំ, មណិកនករជតាទិបរិគ្គហវត្ថុំ។ **អនប្បក**ន្តិ មហន្តំ, បហាយាតិ យោជនា។ **ឯវំ សទ្ធាយ និក្ខម្មា**តិ “ហិត្វានហំ ញាតិគណ”ន្តិអាទិនា វុត្តប្បការេន មហន្តំ ញាតិបរិវដ្ដំ មហន្តញ្ច ភោគក្ខន្ធំ បហាយ កម្មកម្មផលានិ រតនត្តយញ្ចាតិ សទ្ធេយ្យវត្ថុំ សទ្ធាយ សទ្ទហិត្វា ឃរតោ និក្ខម្ម, **សទ្ធម្មេ សុប្បវេទិតេ** សម្មាសម្ពុទ្ធេន សុដ្ឋុ បវេទិតេ អរិយវិនយេ អហំ បព្ពជិតា។

ឯវំ បព្ពជិតាយ បន **នេតំ អស្ស បតិរូបំ**, យទិទំ ឆឌ្ឌិតានំ កាមានំ បច្ចាគមនំ។ **អាកិញ្ចញ្ញញ្ហិ បត្ថយេ**តិ អហំ អកិញ្ចនភាវំ អបរិគ្គហភាវមេវ បត្ថយាមិ។ **យោ ជាតរូបរជតំ, ឆឌ្ឌេត្វា បុនរាគមេ**តិ យោ បុគ្គលោ សុវណ្ណំ រជតំ អញ្ញម្បិ វា កិញ្ចិ ធនជាតំ ឆឌ្ឌេត្វា បុន តំ គណ្ហេយ្យ, សោ បណ្ឌិតានំ អន្តរេ កថំ សីសំ ឧក្ខិបេយ្យ?

យស្មា **រជតំ ជាតរូបំ វា, ន ពោធាយ ន សន្តិយា** ន មគ្គញាណាយ ន និព្ពានាយ ហោតីតិ អត្ថោ។ **នេតំ សមណសារុប្ប**ន្តិ ឯតំ ជាតរូបរជតាទិបរិគ្គហវត្ថុ, តស្ស វា បរិគ្គណ្ហនំ សមណានំ សារុប្បំ ន ហោតិ។ តថា ហិ វុត្តំ “ន កប្បតិ សមណានំ សក្យបុត្តិយានំ ជាតរូបរជត”ន្តិអាទិ (ចូឡវ. ៤៤៦)។ **ន ឯតំ អរិយទ្ធន**ន្តិ ឯតំ យថាវុត្តបរិគ្គហវត្ថុ សទ្ធាទិធនំ វិយ អរិយធម្មមយម្បិ ធនំ ន ហោតិ, ន អរិយភាវាវហតោ។ តេនាហ “លោភន”ន្តិអាទិ។

តត្ថ **លោភន**ន្តិ លោភុប្បាទនំ។ **មទន**ន្តិ មទាវហំ។ **មោហន**ន្តិ សម្មោហជននំ។ **រជវឌ្ឍន**ន្តិ រាគរជាទិសំវឌ្ឍនំ។ យេន បរិគ្គហិតំ, តស្ស អាសង្កាវហត្តា សហ អាសង្កាយ វត្តតីតិ **សាសង្កំ**, យេន បរិគ្គហិតំ, តស្ស យតោ កុតោ អាសង្កាវហន្តិ អត្ថោ។ **ពហុអាយាស**ន្តិ សជ្ជនរក្ខណាទិវសេន ពហុបរិស្សមំ។ **នត្ថិ ចេត្ថ ធុវំ ឋិតី**តិ ឯតស្មិំ ធនេ ធុវភាវោ ច ឋិតិភាវោ ច នត្ថិ, ចញ្ចលមនវដ្ឋិតមេវាតិ អត្ថោ។

ឯត្ថ រត្តា បមត្តា ចាតិ ឯតស្មិំ ធនេ រត្តា សញ្ជាតរាគា ទសកុសលធម្មេសុ សតិយា វិប្បវាសេន បមត្តា។ **សំកិលិដ្ឋមនា** លោភាទិសំកិលេសេន សំកិលិដ្ឋចិត្តាវ នាម ហោន្តិ។ តតោ ច **អញ្ញមញ្ញម្ហិ ព្យារុទ្ធា, បុថូ កុព្ពន្តិ មេធគំ** អន្តមសោ មាតាបិ បុត្តេន, បុត្តោបិ មាតរាតិ ឯវំ អញ្ញមញ្ញំ បដិវិរុទ្ធា ហុត្វា បុថូ សត្តា មេធគំ កលហំ ករោន្តិ។ តេនាហ ភគវា – “បុន ចបរំ, ភិក្ខវេ, កាមហេតុ កាមនិទានំ កាមាធិករណំ...បេ.... មាតាបិ បុត្តេន វិវទតិ បុត្តោបិ មាតរា វិវទតី”តិអាទិ (ម. និ. ១.១៦៨, ១៧៨)។

វធោតិ មរណំ។ **ពន្ធោ**តិ អន្ទុពន្ធនាទិពន្ធនំ។ **បរិក្លេសោ**តិ ហត្ថច្ឆេទាទិបរិកិលេសាបត្តិ។ **ជានី**តិ ធនជានិ ចេវ បរិវារជានិ ច។ **សោកបរិទ្ទវោ**តិ សោកោ ច បរិទេវោ ច។ **អធិបន្នាន**ន្តិ អជ្ឈោសិតានំ។ **ទិស្សតេ ព្យសនំ ពហុ**ន្តិ យថាវុត្តវធពន្ធនាទិភេទំ អវុត្តញ្ច ទោមនស្សុបាយាសាទី ទិដ្ឋធម្មិកំ សម្បរាយិកញ្ច ពហុំ ពហុវិធំ ព្យសនំ អនត្ថោ កាមេសុ ទិស្សតេវ។

តំ មំ ញាតី អមិត្តាវ, កឹ វោ កាមេសុ យុញ្ជថាតិ តាទិសំ មំ យថា កាមេសុ វិរត្តំ តុម្ហេ ញាតី ញាតកា សមានា អនត្ថកាមា អមិត្តា វិយ កឹ កេន ការណេន កាមេសុ យុញ្ជថ និយោជេថ។ **ជានាថ មំ បព្ពជិតំ, កាមេសុ ភយទស្សិនិ**ន្តិ កាមេ ភយតោ បស្សន្តី បព្ពជិតំ មំ អាជានាថ, កឹ ឯត្តកំ តុម្ហេហិ អនញ្ញាតន្តិ អធិប្បាយោ។

ន ហិរញ្ញសុវណ្ណេន, បរិក្ខីយន្តិ អាសវាតិ កាមាសវាទយោ ហិរញ្ញសុវណ្ណេន ន កទាចិ បរិក្ខយំ គច្ឆន្តិ, អថ ខោ តេហិ ឯវ បរិវឌ្ឍន្តេវ។ តេនាហ – “**អមិត្តា វធកា កាមា, សបត្តា សល្លពន្ធនា**”តិ។ កាមា ហិ អហិតាវហត្តា មេត្តិយា អភាវេន **អមិត្តា**, មរណហេតុតាយ ឧក្ខិត្តាសិកវធកសទិសត្តា **វធកា**, អនុពន្ធិត្វាបិ អនត្ថាវហនតាយ វេរានុពន្ធសបត្តសទិសត្តា **សបត្តា**, រាគាទីនំ សល្លានំ ពន្ធនតោ **សល្លពន្ធនា**។

មុណ្ឌន្តិ មុណ្ឌិតកេសំ។ តត្ថ តត្ថ នន្តកានិ គហេត្វា សង្ឃាដិចីវរបារុបនេន **សង្ឃាដិបារុតំ**។

ឧត្តិដ្ឋបិណ្ឌោតិ វិវដទ្វារេ ឃរេ ឃរេ បតិដ្ឋិត្វា លភនកបិណ្ឌោ។ **ឧញ្ឆោ**តិ តទត្ថំ ឧញ្ឆាចរិយា។ **អនគារូបនិស្សយោ**តិ អនគារានំ បព្ពជិតានំ ឧបគន្ធា និស្សិតព្ពតោ ឧបនិស្សយភូតោ ជីវិតបរិក្ខារោ។ តញ្ហិ និស្សាយ បព្ពជិតា ជីវន្តិ។

វន្តាតិ ឆឌ្ឌិតា។ **មហេសីហី**តិ ពុទ្ធាទីហិ មហេសីហិ។ **ខេមដ្ឋានេ**តិ កាមយោគាទីហិ អនុបទ្ទវដ្ឋានភូតេ និព្ពានេ។ **តេ**តិ មហេសយោ។ **អចលំ សុខ**ន្តិ និព្ពានសុខំ បត្តា។ តស្មា តំ បត្ថេន្តេន កាមា បរិច្ចជិតព្ពាតិ អធិប្បាយោ។

មាហំ កាមេហិ សំគច្ឆិន្តិ អហំ កទាចិបិ កាមេហិ ន សមាគច្ឆេយ្យំ។ កស្មាតិ ចេ អាហ – “**យេសុ តាណំ ន វិជ្ជតី**”តិអាទិ, យេសុ កាមេសុ ឧបបរិក្ខិយមានេសុ ឯកស្មិម្បិ អនត្ថបរិត្តាណំ នាម នត្ថិ។ **អគ្គិក្ខន្ធូបមា** មហាភិតាបដ្ឋេន។ **ទុខា** ទុក្ខមដ្ឋេន។

បរិបន្ថោ ឯស ភយោ យទិទំ កាមា នាម អវិទិតវិបុលានត្ថាវហត្តា។ **សវិឃាតោ** ចិត្តវិឃាតករត្តា។ **សកណ្ដកោ** វិនិវិជ្ឈនត្ថា។ **គេធោ សុវិសមោ ចេសោ**តិ គិទ្ធិហេតុតាយ គេធោ។ សុដ្ឋុ វិសមោ មហាបលិពោធោ សោ។ ទុរតិក្កមនដ្ឋេន **មហន្តោ។ មោហនាមុខោ** មុច្ឆាបត្តិហេតុតោ។

ឧបសគ្គោ ភីមរូបោតិ អតិភីសនកសភាវោ, មហន្តោ ទេវតូបសគ្គោ វិយ អនត្ថកាទិទុក្ខាវហនតោ។ **សប្បសិរូបមា កាមា** សប្បដិភយដ្ឋេន។

កាមបង្កេន សត្តាតិ កាមសង្ខាតេន បង្កេន សត្តា លគ្គា។

ទុគ្គតិគមនំ មគ្គន្តិ និរយាទិអបាយគាមិនំ មគ្គំ។ **កាមហេតុក**ន្តិ កាមោបភោគហេតុកំ។ **ពហុ**ន្តិ បាណាតិបាតាទិភេទេន ពហុវិធំ។ **រោគមាវហ**ន្តិ រុជ្ជនដ្ឋេន រោគសង្ខាតស្ស ទិដ្ឋធម្មិកាទិភេទស្ស ទុក្ខស្ស អាវហនកំ។

ឯវន្តិ “អមិត្តា វធកា”តិអាទិនា វុត្តប្បការេន។ **អមិត្តជននា**តិ អមិត្តភាវស្ស និព្ពត្តនកា។ **តាបនា**តិ សន្តាបនកា, តបនីយាតិ អត្ថោ។ **សំកិលេសិកា**តិ សំកិលេសាវហា។ **លោកាមិសា**តិ លោកេ អាមិសភូតា។ **ពន្ធនិយា**តិ ពន្ធភូតេហិ សំយោជនេហិ វឌ្ឍិតព្ពា, សំយោជនិយាតិ អត្ថោ។ **មរណពន្ធនា**តិ ភវាទីសុ និព្ពត្តិនិមិត្តតាយ បវត្តការណតោ ច មរណវិពន្ធនា។

ឧម្មាទនាតិ វិបរិណាមធម្មានំ វិយោគវសេន សោកុម្មាទករា, វឌ្ឍិយា វា ឧបរូបរិមទាវហា។ **ឧល្លបនា**តិ “អហោ សុខំ អហោ សុខ”ន្តិ ឧទ្ធំ ឧទ្ធំ លបាបនកា។ “ឧល្លោលនា”តិបិ បាឋោ, ភត្តបិណ្ឌនិមិត្តំ នង្គុដ្ឋំ ឧល្លោលេន្តោ សុនខោ វិយ អាមិសហេតុ សត្តេ ឧបរូបរិលាលនា, បរាភវាវញ្ញាតបាបនកាតិ អត្ថោ។ **ចិត្តប្បមាថិនោ**តិ បរិឡាហុប្បាទនាទិនា សម្បតិ អាយតិញ្ច ចិត្តស្ស បមថនសីលា។ “ចិត្តប្បមទ្ទិនោ”តិ វា បាឋោ, សោ ឯវត្ថោ។ យេ បន “ចិត្តប្បមាទិនោ”តិ វទន្តិ, តេសំ ចិត្តស្ស បមាទាវហាតិ អត្ថោ។ **សំកិលេសាយា**តិ វិពាធនាយ ឧបតាបនាយ វា។ **ខិប្បំ មារេន ឱឌ្ឌិត**ន្តិ កាមា នាមេតេ មារេន ឱឌ្ឌិតំ កុមិនន្តិ ទដ្ឋព្ពា សត្តានំ អនត្ថាវហនតោ។

អនន្តាទីនវាតិ “លោភនំ មទនញ្ចេត”ន្តិអាទិនា, “ឥធ សីតស្ស បុរក្ខតោ ឧណ្ហស្ស បុរក្ខតោ”តិអាទិនា (ម. និ. ១.១៦៧) ច ទុក្ខក្ខន្ធសុត្តាទីសុ វុត្តនយេន អបរិយន្តាទីនវា ពហុទោសា។ **ពហុទុក្ខា**តិ អាបាយិកាទិពហុវិធទុក្ខានុពន្ធា។ **មហាវិសា**តិ កដុកាសយ្ហផលតាយ ហលាហលាទិមហាវិសសទិសា ។ **អប្បស្សាទា**តិ សត្តធារាគតមធុពិន្ទុ វិយ បរិត្តស្សាទា។ **រណករា**តិ សារាគាទិសំវឌ្ឍកា។ **សុក្កបក្ខវិសោសនា**តិ សត្តានំ អនវជ្ជកោដ្ឋាសស្ស វិនាសកា។

សាហន្តិ សា អហំ, ហេដ្ឋា វុត្តនយេនេវ សត្ថុ សន្តិកេ ធម្មំ សុត្វា បដិលទ្ធសទ្ធា កាមេ បហាយ បព្ពជិត្វា ឋិតាតិ អត្ថោ។ **ឯតាទិស**ន្តិ ឯវរូបំ វុត្តប្បការំ។ **កត្វា**តិ ឥតិ កត្វា, យថាវុត្តការណេនាតិ អត្ថោ។ **ន តំ បច្ចាគមិស្សាមី**តិ តំ មយា បុព្ពេ វន្តកាមេ បុន ន បរិភុញ្ជិស្សាមិ។ **និព្ពានាភិរតា សទា**តិ យស្មា បព្ពជិតកាលតោ បដ្ឋាយ សព្ពកាលំ និព្ពានាភិរតា, តស្មា ន តំ បច្ចាគមិស្សាមីតិ យោជនា។

រណំ តរិត្វា កាមានន្តិ កាមានំ រណំ តរិត្វា, តញ្ច មយា កាតព្ពំ អរិយមគ្គសំបហារំ កត្វា។ **សីតិភាវាភិកង្ខិនី**តិ សព្ពកិលេសទរថបរិឡាហវូបសមេន សីតិភាវសង្ខាតំ អរហត្តំ អភិកង្ខន្តី។ **សព្ពសំយោជនក្ខយេ**តិ សព្ពេសំ សំយោជនានំ ខយភូតេ និព្ពានេ អភិរតា។

យេន តិណ្ណា មហេសិនោតិ យេន អរិយមគ្គេន ពុទ្ធាទយោ មហេសិនោ សំសារមហោឃំ តិណ្ណា, អហម្បិ តេហិ គតមគ្គំ អនុគច្ឆាមិ, សីលាទិបដិបត្តិយា អនុបាបុណាមីតិ អត្ថោ។

ធម្មដ្ឋន្តិ អរិយផលធម្មេ ឋិតំ។ **អនេជ**ន្តិ បដិប្បស្សទ្ធ ឯជតាយ អនេជន្តិ លទ្ធនាមំ អគ្គផលំ។ **ឧបសម្បជ្ជា**តិ សម្បាទេត្វា អគ្គមគ្គាធិគមេន អធិគន្ត្វា។ **ឈាយតី**តិ តមេវ ផលជ្ឈានំ ឧបនិជ្ឈាយតិ។

អដ្ឋដ្ឋមី បព្ពជិតាតិ បព្ពជិតា ហុត្វា បព្ពជិតតោ បដ្ឋាយ អដ្ឋ អដ្ឋមទិវសោ, ឥតោ អតីតេ អដ្ឋមិយំ បព្ពជិតាតិ អត្ថោ។ **សទ្ធា**តិ សទ្ធាសម្បន្នា។ **សទ្ធម្មសោភនា**តិ សទ្ធម្មាធិគមេន សោភនា។

ភុជិស្សាតិ ទាសភាវសទិសានំ កិលេសានំ បហានេន ភុជិស្សា។ កាមច្ឆន្ទាទិឥណាបគមេន **អណណា**។

ឥមា កិរ តិស្សោ គាថា បព្ពជិត្វា អដ្ឋមេ ទិវសេ អរហត្តំ បត្វា អញ្ញតរស្មិំ រុក្ខមូលេ ផលសមាបត្តិំ សមាបជ្ជិត្វា និសិន្នំ ថេរិំ ភិក្ខូនំ ទស្សេត្វា បសំសន្តេន ភគវតា វុត្តា។

អថ សក្កោ ទេវានមិន្ទោ តំ បវត្តិំ ទិព្ពេន ចក្ខុនា ទិស្វា “ឯវំ សត្ថារា បសំសិយមានា អយំ ថេរី យស្មា ទេវេហិ ច បយិរុបាសិតព្ពា”តិ តាវទេវ តាវតឹសេហិ ទេវេហិ សទ្ធិំ ឧបសង្កមិត្វា អភិវាទេត្វា អញ្ជលឹ បគ្គយ្ហ អដ្ឋាសិ។ តំ សន្ធាយ សង្គីតិការេហិ វុត្តំ –

“តំ សក្កោ ទេវសង្ឃេន, ឧបសង្កម្ម ឥទ្ធិយា;
នមស្សតិ ភូតបតិ, សុភំ កម្មារធីតរ”ន្តិ។

តត្ថ តីសុ កាមភវេសុ ភូតានំ សត្តានំ បតិ ឥស្សរោតិ កត្វា **ភូតបតី**តិ លទ្ធនាមោ សក្កោ ទេវរាជា ទេវសង្ឃេន សទ្ធិំ តំ សុភំ កម្មារធីតរំ អត្តនោ ទេវិទ្ធិយា ឧបសង្កម្ម នមស្សតិ, បញ្ចបតិដ្ឋិតេន វន្ទតីតិ អត្ថោ។

សុភាកម្មារធីតុថេរីគាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

វីសតិនិបាតវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

១៤. តឹសនិបាតោ

១. សុភាជីវកម្ពវនិកាថេរីគាថាវណ្ណនា

តឹសនិបាតេ **ជីវកម្ពវនំ រម្ម**ន្តិអាទិកា សុភាយ ជីវកម្ពវនិកាយ ថេរិយា គាថា។ អយម្បិ បុរិមពុទ្ធេសុ កតាធិការា តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវដ្ដូបនិស្សយំ កុសលំ ឧបចិនន្តី, សម្ភារិតកុសលមូលា អនុក្កមេន បរិព្រូហិតវិមោក្ខសម្ភារា បរិបក្កញ្ញាណា ហុត្វា, ឥមស្មឹ ពុទ្ធុប្បាទេ រាជគហេ ព្រាហ្មណមហាសាលកុលេ និព្ពត្តិ, **សុភា**តិស្សា នាមមហោសិ។ តស្សា កិរ សរីរាវយវា សោភនវណ្ណយុត្តា អហេសុំ, តស្មា សុភាតិ អន្វត្ថមេវ នាមំ ជាតំ។ សា សត្ថុ រាជគហប្បវេសនេ បដិលទ្ធសទ្ធា ឧបាសិកា ហុត្វា អបរភាគេ សំសារេ ជាតសំវេគា កាមេសុ អាទីនវំ ទិស្វា នេក្ខម្មញ្ច ខេមតោ សល្លក្ខន្តី មហាបជាបតិយា គោតមិយា សន្តិកេ បព្ពជិត្វា វិបស្សនាយ កម្មំ ករោន្តី កតិបាហេនេវ អនាគាមិផលេ បតិដ្ឋាសិ។

អថ នំ ឯកទិវសំ អញ្ញតរោ រាជគហវាសី ធុត្តបុរិសោ តរុណោ បឋមយោព្ពនេ ឋិតោ ជីវកម្ពវនេ ទិវាវិហារាយ គច្ឆន្តឹ ទិស្វា បដិពទ្ធចិត្តោ ហុត្វា មគ្គំ ឱវរន្តោ កាមេហិ និមន្តេសិ។ សា តស្ស នានប្បការេហិ កាមានំ អាទីនវំ អត្តនោ ច នេក្ខម្មជ្ឈាសយំ បវេទេន្តី ធម្មំ កថេសិ។ សោ ធម្មកថំ សុត្វាបិ ន បដិក្កមតិ, និពន្ធតិយេវ។ ថេរី នំ អត្តនោ វចនេ អតិដ្ឋន្តំ អក្ខិម្ហិ ច អភិរត្តំ ទិស្វា, ''ហន្ទ, តយា សម្ភាវិតំ អក្ខិ''ន្តិ អត្តនោ ឯកំ អក្ខឹ ឧប្បាដេត្វា តស្ស ឧបនេសិ។ តតោ សោ បុរិសោ សន្តាសោ សំវេគជាតោ តត្ថ វិគតរាគោវ ហុត្វា ថេរឹ ខមាបេត្វា គតោ។ ថេរី សត្ថុ សន្តិកំ អគមាសិ។ សត្ថុនោ សហ ទស្សនេនេវស្សា អក្ខិ បដិបាកតិកំ អហោសិ។ តតោ សា ពុទ្ធគតាយ បីតិយា និរន្តរំ ផុដា ហុត្វា អដ្ឋាសិ។ សត្ថា តស្សា ចិត្តាចារំ ញត្វា ធម្មំ ទេសេត្វា អគ្គមគ្គត្ថាយ កម្មដ្ឋានំ អាចិក្ខិ។ សា បីតឹ វិក្ខម្ភេត្វា តាវទេវ វិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា សហ បដិសម្ភិទាហិ អរហត្តំ បាបុណិ។ អរហត្តំ បនបត្វា ផលសុខេន និព្ពានសុខេន វិហរន្តី អត្តនោ បដិបត្តឹ បច្ចវេក្ខិត្វា អត្តនា តេន ច ធុត្តបុរិសេន វុត្តគាថា ឧទានវសេន –

៣៦៨''ជីវកម្ពវនំ រម្មំ, គច្ឆន្តឹ ភិក្ខុនឹ សុភំ;
ធុត្តកោ សន្និវារេសិ, តមេនំ អព្រវី សុភា។

៣៦៩''កឹ តេ អបរាធិតំ មយា, យំ មំ ឱវរិយាន តិដ្ឋសិ;
ន ហិ បព្ពជិតាយ អាវុសោ, បុរិសោ សម្ផុសនាយ កប្បតិ។

៣៧០''គរុកេ មម សត្ថុសាសនេ, យា សិក្ខា សុគតេន ទេសិតា;
បរិសុទ្ធបទំ អនង្គណំ, កឹ មំ ឱវរិយាន តិដ្ឋសិ។

៣៧១''អាវិលចិត្តោ អនាវិលំ, សរជោ វីតរជំ អនង្គណំ;
សព្ពត្ថ វិមុត្តមានសំ, កឹ មំ ឱវរិយាន តិដ្ឋសិ។

៣៧២''ទហរា ច អបាបិកា ចសិ, កឹ តេ បព្ពជ្ជា ករិស្សតិ;
និក្ខិប កាសាយចីវរំ, ឯហិ រមាម សុបុប្ផិតេ វនេ។

៣៧៣''មធុរញ្ច បវន្តិ សព្ពសោ, កុសុមរជេន សមុដ្ឋិតា ទុមា;
បឋមវសន្តោ សុខោ ឧតុ, ឯហិ រមាម សុបុប្ផិតេ វនេ។

៣៧៤''កុសុមិតសិខរា ច បាទបា, អភិគជ្ជន្តិវ មាលុតេរិតា;
កា តុយ្ហំ រតិ ភវិស្សតិ, យទិ ឯកា វនមោគហិស្សសិ។

៣៧៥''វាឡមិគសង្ឃសេវិតំ, កុញ្ជរមត្តករេណុលោឡិតំ;
អសហាយិកា គន្តុមិច្ឆសិ, រហិតំ ភឹសនកំ មហាវនំ។

៣៧៦''តបនីយកតាវ ធីតិកា, វិចរសិ ចិត្តលតេវ អច្ឆរា;
កាសិកសុខុមេហិ វគ្គុភិ, សោភសី សុវសនេហិ នូបមេ។

៣៧៧''អហំ តវ វសានុគោ សិយំ, យទិ វិហរេមសេ កាននន្តរេ;
ន ហិ មត្ថិ តយា បិយត្តរោ, បាណោ កិន្នរិមន្ទលោចនេ។

៣៧៨. យទិ មេ វចនំ ករិស្សសិ, សុខិតា ឯហិ អគារមាវស;
បាសាទនិវាតវាសិនី, បរិកម្មំ តេ ករោន្តុ នារិយោ។

៣៧៩. “កាសិកសុខុមានិ ធារយ, អភិរោបេហិ ច មាលវណ្ណកំ;
កញ្ចនមណិមុត្តកំ ពហុំ, វិវិធំ អាភរណំ ករោមិ តេ។

៣៨០. “សុធោតរជបច្ឆទំ សុភំ, គោនកតូលិកសន្ថតំ នវំ;
អភិរុហ សយនំ មហារហំ, ចន្ទនមណ្ឌិតសារគន្ធិកំ។

៣៨១. “ឧប្បលំ ចុទកា សមុគ្គតំ, យថា តំ អមនុស្សសេវិតំ;
ឯវំ ត្វំ ព្រហ្មចារិនី, សកេសង្គេសុ ជរំ គមិស្សសិ។

៣៨២. “កិំ តេ ឥធ សារសម្មតំ, កុណបបូរម្ហិ សុសានវឌ្ឍនេ;
ភេទនធម្មេ កឡេវរេ, យំ ទិស្វា វិមនោ ឧទិក្ខសិ។

៣៨៣. “អក្ខីនិ ច តុរិយារិវ, កិន្នរិយារិវ បព្ពតន្តរេ;
តវ មេ នយនានិ ទក្ខិយ, ភិយ្យោ កាមរតី បវឌ្ឍតិ។

៣៨៤. “ឧប្បលសិខរោបមានិ តេ, វិមលេ ហាដកសន្និភេ មុខេ;
តវ មេ នយនានិ ទក្ខិយ, ភិយ្យោ កាមគុណោ បវឌ្ឍតិ។

៣៨៥. “អបិ ទូរគតា សរម្ហសេ, អាយតបម្ហេ វិសុទ្ធទស្សនេ;
ន ហិ មត្ថិ តយា បិយត្តរោ, នយនា កិន្នរិមន្ទលោចនេ។

៣៨៦. “អបថេន បយាតុមិច្ឆសិ, ចន្ទំ កីឡនកំ គវេសសិ;
មេរុំ លង្ឃេតុមិច្ឆសិ, យោ ត្វំ ពុទ្ធសុតំ មគ្គយសិ។

៣៨៧. “នត្ថិ ហិ លោកេ សទេវកេ, រាគោ យត្ថបិ ទានិ មេ សិយា;
នបិ នំ ជានាមិ កីរិសោ, អថ មគ្គេន ហតោ សមូលកោ។

៣៨៨. “ឥង្គាលកុយាវ ឧជ្ឈិតោ, វិសបត្តោរិវ អគ្គិតោ កតោ;
នបិ នំ បស្សាមិ កីរិសោ, អថ មគ្គេន ហតោ សមូលកោ។

៣៨៩. “យស្សា សិយា អបច្ចវេក្ខិតំ, សត្ថា វា អនុបាសិតោ សិយា;
ត្វំ តាទិសិកំ បលោភយ, ជានន្តឹ សោ ឥមំ វិហញ្ញសិ។

៣៩០. “មយ្ហញ្ហិ អក្កុដ្ឋវន្ទិតេ, សុខទុក្ខេ ច សតី ឧបដ្ឋិតា;
សង្ខតមសុភន្តិ ជានិយ, សព្ពត្ថេវ មនោ ន លិម្បតិ។

៣៩១. “សាហំ សុគតស្ស សាវិកា, មគ្គដ្ឋង្គិកយានយាយិនី;
ឧទ្ធដសល្លា អនាសវា, សុញ្ញាគារគតា រមាមហំ។

៣៩២. “ទិដ្ឋា ហិ មយា សុចិត្តិតា, សោម្ភា ទារុកបិល្លកានិ វា;
តន្តីហិ ច ខីលកេហិ ច, វិនិពទ្ធា វិវិធំ បនច្ចកា។

៣៩៣. “តម្ហុទ្ធដេ តន្តិខីលកេ, វិស្សដ្ឋេ វិកលេ បរិក្រិតេ;
ន វិន្ទេយ្យ ខណ្ឌសោ កតេ, កិម្ហិ តត្ថ មនំ និវេសយេ។

៣៩៤. “តថូបមា ទេហកានិ មំ, តេហិ ធម្មេហិ វិនា ន វត្តន្តិ;
ធម្មេហិ វិនា ន វត្តតិ, កិម្ហិ តត្ថ មនំ និវេសយេ។

៣៩៥. “យថា ហរិតាលេន មក្ខិតំ, អទ្ទស ចិត្តិកំ ភិត្តិយា កតំ;
តម្ហិ តេ វិបរីតទស្សនំ, សញ្ញា មានុសិកា និរត្ថិកា។

៣៩៦. “មាយំ វិយ អគ្គតោ កតំ, សុបិនន្តេវ សុវណ្ណបាទបំ;
ឧបគច្ឆសិ អន្ធ រិត្តកំ, ជនមជ្ឈេរិវ រុប្បរូបកំ។

៣៩៧. “វដ្ដនិរិវ កោដរោហិតា, មជ្ឈេ បុព្ពុឡកា សអស្សុកា;

បីឡកោឡិកា ចេត្ថ ជាយតិ, វិរិជា ចក្ខុវិជា ច បិណ្ឌិតា។

៣៩៨ “ឧប្បាដិយ ចារុទស្សនា, ន ច បជ្ជិត្ថ អសង្គមានសា;
ហន្ទ តេ ចក្ខុំ ហរស្សុ តំ, តស្ស នរស្ស អទាសិ តាវទេ។

៣៩៩ “តស្ស ច វិរមាសិ តាវទេ, រាគោ តត្ថ ខមាបយី ច នំ;
សោត្ថិ សិយា ព្រហ្មចារិនី, ន បុនោ ឯទិសកំ ភវិស្សតិ។

៤០០ “អាសាទិយ ឯទិសំ ជនំ, អគ្គិំ បជ្ជលិតំវ លិង្គិយ;
គណ្ហិយ អាសីវិសំ វិយ, អបិ នុ សោត្ថិ សិយា ខមេហិ នោ។

៤០១ “មុត្តា ច តតោ សា ភិក្ខុនី, អគមី ពុទ្ធវរស្ស សន្តិកំ;
បស្សិយ វរបុញ្ញលក្ខណំ, ចក្ខុ អាសិ យថា បុរាណក”ន្តិ។ –

ឥមា គាថា បច្ចុទាហាសិ។

តត្ថ **ជីវកម្ពវនន្តិ** ជីវកស្ស កោមារភច្ចស្ស អម្ពវនំ។ **រម្មន្តិ** រមណីយំ។ តំ កិរ ភូមិភាគសម្បត្តិយា ឆាយូទកសម្បត្តិយា ច រុក្ខានំ រោបិតាការេន អតិវិយ មនុញ្ញំ មនោរមំ។ **គច្ឆន្តិន្តិ** អម្ពវនំ ឧទ្ទិស្ស គតំ, ទិវាវិហារាយ ឧបគច្ឆន្តិំ។ **សុភន្តិ** ឯវំនាមិកំ។ **ធុត្តកោតិ** ឥត្ថិធុត្តោ។ រាជគហវាសី កិរេកោ មហាវិភវស្ស សុវណ្ណការស្ស បុត្តោ យុវា អភិរូបោ ឥត្ថិធុត្តោ បុរិសោ មត្តោ វិចរតិ។ សោ តំ បដិបថេ ទិស្វា បដិពទ្ធចិត្តោ មគ្គំ ឧបរុន្ធិត្វា អដ្ឋាសិ។ តេន វុត្តំ – “ធុត្តកោ សន្និវារេសី”តិ, មម គមនំ និសេធេសីតិ អត្ថោ។ **តមេនំ អព្រវី សុភាតិ** តមេនំ និវារេត្វា ឋិតំ ធុត្តំ សុភា ភិក្ខុនី កថេសិ។ ឯត្ថ ច “គច្ឆន្តិំ ភិក្ខុនិំ សុភំ, អព្រវិ សុភា”តិ ច អត្តានមេវ ថេរី អញ្ញំ វិយ កត្វា វទតិ។ ថេរិយា វុត្តគាថានំ សម្ពន្ធទស្សនវសេន សង្គីតិការេហិ អយំ គាថា វុត្តា។

“អព្រវី សុភា”តិ វត្វា តស្សា វុត្តាការទស្សនត្ថំ អាហ **“កិំ តេ អបរាធិត”**ន្តិអាទិ។ តត្ថ **កិំ តេ អបរាធិតំ មយាតិ** កិំ តុយ្ហំ, អាវុសោ, មយា អបរទ្ធំ។ **យំ មំ ឱវរិយាន តិដ្ឋសីតិ** យេន អបរាធេន មំ គច្ឆន្តិំ ឱវរិត្វា គមនំ និសេធេត្វា តិដ្ឋសិ, សោ នត្ថេវាតិ អធិប្បាយោ។ អថ ឥត្ថីតិសញ្ញាយ ឯវំ បដិបជ្ជសិ, ឯវម្បិ ន យុត្តន្តិ ទស្សេន្តី អាហ – **“ន ហិ បព្ពជិតាយ, អាវុសោ, បុរិសោ សម្ផុសនាយ កប្បតី”**តិ, អាវុសោ សុវណ្ណការបុត្ត , លោកិយចារិត្តេនបិ បុរិសស្ស បព្ពជិតានំ សម្ផុសនាយ ន កប្បតិ, បព្ពជិតាយ បន បុរិសោ តិរច្ឆានគតោបិ សម្ផុសនាយ ន កប្បតិ, តិដ្ឋតុ តាវ បុរិសផុសនា, រាគវសេនស្សា និស្សគ្គិយេន បុរិសស្ស និស្សគ្គិយស្សាបិ ផុសនា ន កប្បតេវ។

តេនាហ **“គរុកេ មម សត្ថុសាសនេ”**តិអាទិ។ តស្សត្ថោ – **គរុកេ** បាសាណច្ឆត្តំ វិយ គរុកាតព្ពេ មយ្ហំ សត្ថុសាសនេ យា សិក្ខា ភិក្ខុនិយោ ឧទ្ទិស្ស **សុគតេន** សម្មាសម្ពុទ្ធេន **ទេសិតា** បញ្ញត្តា។ តាហិ **បរិសុទ្ធបទំ** បរិសុទ្ធកុសលកោដ្ឋាសំ, រាគាទិអង្គណានំ សព្ពសោ អភាវេន **អនង្គណំ,** ឯវំភូតំ មំ គច្ឆន្តិំ កេន ការណេន អាវរិត្វា តិដ្ឋសីតិ។

អាវិលចិត្តោតិ ចិត្តស្ស អាវិលភាវករានំ កាមវិតក្កាទីនំ វសេន អាវិលចិត្តោ, ត្វំ តទភាវតោ **អនាវិលំ,** រាគរជាទីនំ វសេន **សរជោ,** សាង្គណោ តទភាវតោ **វីតរជំ អនង្គណំ សព្ពត្ថ** ខន្ធបញ្ចកេ សមុច្ឆេទវិមុត្តិយា **វិមុត្តមានសំ,** មំ កស្មា ឱវរិត្វា តិដ្ឋសីតិ?

ឯវំ ថេរិយា វុត្តេ ធុត្តកោ អត្តនោ អធិប្បាយំ វិភាវេន្តោ **“ទហរា ចា”**តិអាទិនា ទស គាថា អភាសិ។ តត្ថ **ទហរាតិ** តរុណី បឋមេ យោព្ពនេ ឋិតា។ **អបាបិកា ចសីតិ** រូបេន អលាមិកា ច អសិ , ឧត្តមរូបធរា ចាហោសីតិ អធិប្បាយោ។ **កិំ តេ បព្ពជ្ជា ករិស្សតីតិ** តុយ្ហំ ឯវំ បឋមវយេ ឋិតាយ រូបសម្បន្នាយ បព្ពជ្ជា កិំ ករិស្សតិ, វុឌ្ឍាយ ពីភច្ឆរូបាយ វា បព្ពជិតព្ពន្តិ អធិប្បាយេន វទតិ។ **និក្ខិបាតិ** ឆឌ្ឌេហិ។ “ឧក្ខិបា”តិ វា បាឋោ, អបនេហីតិ អត្ថោ។

មធុរន្តិ សុភំ, សុគន្ធន្តិ អត្ថោ។ **បវន្តីតិ** វាយន្តិ។ **សព្ពសោតិ** សមន្តតោ។ **កុសុមរជេន សមុដ្ឋិតា ទុមាតិ** ឥមេ រុក្ខា មន្ទវាតេន សមុដ្ឋហមានកុសុមរេណុជាតេន អត្តនោ កុសុមរជេន សយំ សមុដ្ឋិតា វិយ ហុត្វា សមន្តតោ សុរភី វាយន្តិ។ **បឋមវសន្តោ សុខោ ឧតូតិ** អយំ បឋមោ វសន្តមាសោ សុខសម្ផស្សោ ច ឧតុ វត្តតីតិ អត្ថោ។

កុសុមិតសិខរាតិ សុបុប្ផិតគ្គា។ **អភិគជ្ជន្តិវ មាលុតេរិតា**តិ វាតេន សញ្ចលិតា អភិគជ្ជន្តិវ អភិត្ថនិតា វិយ តិដ្ឋន្តិ។ **យទិ ឯកា វនមោគហិស្សសី**តិ សចេ ត្វំ ឯកិកា វនមោគាហិស្សសិ, កា នាម តេ តត្ថ រតិ ភវិស្សតីតិ អត្ថនា ពទ្ធសុខាភិរត្តត្តា ឯវមាហ។

វាឡមិគសង្ឃសេវិតន្តិ សីហព្យគ្ឃាទិវាឡមិគសមូហេហិ តត្ថ តត្ថ ឧបសេវិតំ។ **កុញ្ជរមត្តករេណុលោឡិត**ន្តិ មត្តកុញ្ជរេហិ ហត្ថិនីហិ ច មិគានំ ចិត្តតាបនេន វុក្ខគច្ឆាទីនំ សាខាភញ្ជនេន ច អាលោឡិតបទេសំ។ កិញ្ចាបិ តស្មិំ វនេ ឦទិសំ តទា នត្ថិ, វនំ នាម ឯវរូបន្តិ តំ ភីសាបេតុកាមោ ឯវមាហ។ **រហិត**ន្តិ ជនរហិតំ វិជនំ។ **ភឹសនក**ន្តិ ភយជនកំ។

តបនីយកតាវ ធីតិកាតិ រត្តសុវណ្ណេន វិចរិតា ធីតលិកា វិយ សុកុសលេន យន្តាចរិយេន យន្តយោគវសេន សជ្ជិតា សុវណ្ណបដិមា វិយ វិចរសិ, ឥទានេវ ឥតោ ចិតោ ច សញ្ចរសិ។ **ចិត្តលតេវ អច្ឆរា**តិ ចិត្តលតានាមកេ ឧយ្យានេ ទេវច្ឆរា វិយ។ **កាសិកសុខុមេមេហី**តិ កាសិរដ្ឋេ ឧប្បន្នេហិ អតិវិយ សុខុមេហិ។ **វគ្គុភី**តិ សិនិទ្ធមដ្ឋេហិ។ **សោភសី សុវសនេហិ នូបមេ**តិ និវាសនបារុបនវត្ថេហិ អនុបមេ ឧបមារហិតេ ត្វំ ឥទានិ មេ វសានុគោ សោភសីតិ ភាវិនំ អត្ថនោ អធិប្បាយវសេន ឯកន្តិកំ វត្តមានំ វិយ កត្វា វទតិ។

អហំ តវ វសានុគោ សិយន្តិ អហម្បិ តុយ្ហំ វសានុគោ កីការបដិស្សាវី ភវេយ្យំ។ **យទិ វិហរេមសេ កាននន្តរេ**តិ យទិ មយំ ឧភោបិ វនន្តរេ សហ វសាម រមាម។ **ន ហិ មត្ថិ តយា បិយត្តរោ**តិ វសានុគភាវស្ស ការណមាហ។ **បាណោ**តិ សត្តោ, អញ្ញោ កោចិបិ សត្តោ តយា បិយតរោ មយ្ហំ ន ហិ អត្ថីតិ អត្ថោ។ អថ វា **បាណោ**តិ អត្តនោ ជីវិតំ សន្ធាយ វទតិ, មយ្ហំ ជីវិតំ តយា បិយតរំ ន ហិ អត្ថីតិ អត្ថោ។ **កិន្នរិមន្ទលោចនេ**តិ កិន្នរិយា វិយ មន្ទបុថុវិលោចនេ។

យទិ មេ វចនំ ករិស្សសិ, សុខិតា ឯហិ អគារមាវសាតិ សចេ ត្វំ មម វចនំ ករិស្សសិ, ឯកាសនំ ឯកសេយ្យំ ព្រហ្មចរិយទុក្ខំ បហាយ ឯហិ កាមភោគេហិ សុខិតា ហុត្វា អគារំ អជ្ឈាវស។ “សុខិតា ហេតិ អគារមាវសន្តី”តិ កេចិ បឋន្តិ, តេសំ សុខិតា ភវិស្សតិ, អគារំ អជ្ឈាវសន្តីតិ អត្ថោ។ **បាសាទនិវាតវាសិនី**តិ និវាតេសុ បាសាទេសុ វាសិនី។ “បាសាទវិមានវាសិនី”តិ ច បាឋោ, វិមានសទិសេសុ បាសាទេសុ វាសិនីតិ អត្ថោ។ **បរិកម្ម**ន្តិ វេយ្យាវច្ចំ។

ធារយាតិ បរិទហ, និវាសេហិ ចេវ ឧត្តរិយញ្ច ករោហិ។ **អភិរោបេហី**តិ មណ្ឌនវិភូសនវសេន វា សរីរំ អារោបយ, អលង្ករោហីតិ អត្ថោ។ **មាលវណ្ណក**ន្តិ មាលញ្ចេវ គន្ធវិលេបនញ្ច។ **កញ្ចនមណិមុត្តក**ន្តិ កញ្ចនេន មណិមុត្តាហិ ច យុត្តំ, សុវណ្ណមយមណិមុត្តាហិ ខចិតន្តិ អត្ថោ។ **ពហុ**ន្តិ ហត្ថូបគាទិភេទតោ ពហុប្បការំ។ **វិវិធ**ន្តិ ករណវិកតិយា នានាវិធំ។

សុធោតរជបច្ឆទន្តិ សុធោតតាយ បវាហិតរជំ ឧត្តរច្ឆទំ។ **សុភ**ន្តិ សោភនំ។ **គោនកតូលិកសន្ថត**ន្តិ ទីឃលោមកាឡកោជវេន ចេវ ហំសលោមាទិបុណ្ណាយ តូលិកាយ ច សន្ថតំ។ **នវ**ន្តិ អភិនវំ។ **មហារហ**ន្តិ មហគ្ឃំ។ **ចន្ទនមណ្ឌិតសារគន្ធិក**ន្តិ គោសីសកាទិសារចន្ទនេន មណ្ឌិតតាយ សុរភិគន្ធិកំ, ឯវរូបំ សយនមារុហ, តំ អារុហិត្វា យថាសុខំ សយាហិ ចេវ និសីទ ចាតិ អត្ថោ។

ឧប្បលំ ចុទកា សមុគ្គតន្តិ **ច**-ការោ និបាតមត្តំ, ឧទកតោ ឧគ្គតំ ឧដ្ឋិតំ អច្ចុគ្គម្ម ឋិតំ សុផុល្លមុប្បលំ។ **យថា តំ អមនុស្សសេវិត**ន្តិ តញ្ច រក្ខសបរិគ្គហិតាយ បោក្ខរណិយា ជាតត្តា និម្មនុស្សេហិ សេវិតំ កេនចិ អបរិភុត្តមេវ ភវេយ្យ។ **ឯវំ ត្វំ ព្រហ្មចារិនី**តិ ឯវមេវ តំ សុដ្ឋុ ផុល្លមុប្បលំ វិយ តុវំ ព្រហ្មចារិនី។ **សកេសង្គេសុ** អត្តនោ សរីរាវយវេសុ កេនចិ អបរិភុត្តេសុយេវ ជរំ គមិស្សសិ, មុធាយេវ ជរាជិណ្ណា ភវិស្សសិ។

ឯវំ ធុត្តកេន អត្តនោ អធិប្បាយេ បកាសិតេ ថេរី សរីរសភាវវិភាវនេន តំ តត្ថ វិច្ឆិន្ទេន្តី **“កឹ តេ ឥធ”**តិ គាថមាហ។ តស្សត្ថោ – អាវុសោ សុវណ្ណការបុត្ត, កេសាទិកុណបបូរេ ឯកន្តេន ភេទនធម្មេ សុសានវឌ្ឍនេ, **ឥធ** ឥមស្មិំ កាយសញ្ញិតេ អសុចិកឡេវរេ កឹ នាម តវ សារន្តិ សម្មតំ សម្ភាវិតំ, យំ ទិស្វា វិមនោ អញ្ញតរស្មិំ អារម្មណេ វិគតមនសង្កប្បោ, ឯត្តេវ វា អវិមនោ សោមនស្សិកោ ហុត្វា ឧទិក្ខសិ, តំ មយ្ហំ កថេហីតិ។

តំ សុត្វា ធុត្តកោ កិញ្ចាបិ តស្សា រូបំ ចាតុរិយសោភិតំ, បឋមទស្សនតោ បន បដ្ឋាយ យស្មិំ ទិដ្ឋិបាតេ បដិពទ្ធចិត្តោ, តមេវ អបទិសន្តោ **“អក្ខីនិ ច តុរិយារិវា”**តិអាទិមាហ។ កាមញ្ចាយំ ថេរី សុដ្ឋុ សំយតតាយ សន្តិន្ទ្រិយា, តាយ ចិរវិប្បសន្នសោម្មសន្តនយននិបាតេសុ កម្មានុភាវនិប្ផន្នេសុ បសន្នបញ្ចប្បសាទបដិមណ្ឌិតេសុ នយនេសុ លព្ភមានេ បភាវិសិដ្ឋចាតុរិយេ ទិដ្ឋិបាតេ, យស្មា សយំ ចរិតហាវភាវ

វិលាសាទិបរិកប្បវញ្ចិតោ សោ ធុត្តោ ជាតោ, តស្មាស្ស ទិដ្ឋិរាគោ សវិសេសំ វេបុល្លំ អគមាសិ។ តត្ថ **អក្ខីនិ ច តូរិយារិវា**តិ តូរិ វុច្ចតិ មិគី, ច-សទ្ទោ និបាតមត្តំ, មិគច្ឆាបាយ វិយ តេ អក្ខីនីតិ អត្ថោ។ “តោរិយារិវា”តិ វា បាឡិ, កុញ្ចការកុក្កុដិយាតិ វុត្តំ ហោតិ។ **កិន្នរិយារិវ បព្ពតន្តរេ**តិ បព្ពតកុច្ឆិយំ វិចរមានាយ កិន្នរិនិតាយ វិយ ច តេ អក្ខីនីតិ អត្ថោ។ **តវ មេ នយនានិ ទក្ខិយា**តិ តវ វុត្តគុណវិសេសានិ នយនានិ ទិស្វា, **ភិយ្យោ** ឧបរូបរិ មេ កាមាភិរតិ បវឌ្ឍតិ។

ឧប្បលសិខរោបមានិ តេតិ រត្តុប្បលអគ្គសទិសានិ បម្ហានិ តវ។ **វិមលេ**តិ និម្មលេ។ **ហាដកសន្និភេ**តិ កញ្ចនរូបកស្ស មុខសទិសេ តេ មុខេ, នយនានិ ទក្ខិយាតិ យោជនា។

អបិ ទូរគតាតិ ទូរំ ឋានំ គតាបិ។ **សរម្ហសេ**តិ អញ្ញំ កិញ្ចិ អចិន្តេត្វា តវ នយនានិ ឯវ អនុស្សរាមិ។ **អាយតបម្ហេ**តិ ទីឃបខុមេ។ **វិសុទ្ធទស្សនេ**តិ និម្មលលោចនេ។ **ន ហិ មត្ថិ តយា បិយត្តរោ នយនា**តិ តវ នយនតោ អញ្ញោ កោចិ មយ្ហំ បិយតរោ នត្ថិ។ តយាតិ ហិ សាមិអត្ថេ ឯវ ករណវចនំ។

ឯវំ ចក្ខុសម្បត្តិយា ឧម្មាទិតស្ស វិយ តំ តំ វិប្បលបតោ តស្ស បុរិសស្ស មនោរថំ វិបរិវត្តេន្តី ថេរី “**អបថេនា**”តិអាទិនា ទ្វាទស គាថា អភាសិ។ តត្ថ **អបថេន បយាតុមិច្ឆសី**តិ, អាវុសោ សុវណ្ណការបុត្ត, សន្តេ អញ្ញស្មិំ ឥត្ថិជនេ យោ ត្វំ **ពុទ្ធសុតំ** ពុទ្ធស្ស ភគវតោ ឱរសធីតរំ មំ **មគ្គយសិ** បត្ថេសិ, សោ ត្វំ សន្តេ ខេមេ ឧជុមគ្គេ អបថេន កណ្ដកនិវុតេន សភយេន កុម្មគ្គេន បយាតុមិច្ឆសិ បដិបជ្ជិតុកាមោសិ, **ចន្ទំ កីឡនកំ គវេសសិ** ចន្ទមណ្ឌលំ កីឡាគោឡកំ កាតុកាមោសិ, **មេរុំ លង្ឃេតុមិច្ឆសិ** ចតុរាសីតិយោជនសហស្សុព្ពេធំ សិនេរុបព្ពតរាជំ លង្ឃយិត្វា អបរភាគេ ឋាតុកាមោសិ, សោ ត្វំ មំ ពុទ្ធសុតំ មគ្គយសីតិ យោជនា។

ឥទានិ តស្ស អត្តនោ អវិសយភាវំ បត្ថនាយ ច វិឃាតាវហតំ ទស្សេតុំ “**នត្ថិ**”តិអាទិ វុត្តំ។ តត្ថ **រាគោ យត្ថបិ ទានិ មេ សិយា**តិ យត្ថ ឥទានិ មេ រាគោ សិយា ភវេយ្យ, តំ អារម្មណំ សទេវកេ លោកេ នត្ថិ ឯវ។ **នបិ នំ ជានាមិ កីរិសោ**តិ នំ រាគំ កីរិសោតិបិ ន ជានាមិ។ **អថ មគ្គេន ហតោ សមូលកោ**តិ **អថា**តិ និបាតមត្តំ។ អយោនិសោមនសិការសង្ខាតេន មូលេន សមូលកោ រាគោ អរិយមគ្គេន ហតោ សមុគ្ឃាតិតោ។

ឥង្គាលកុយាតិ អង្គារកាសុយា។ **ឧជ្ឈិតោ**តិ វាតុក្ខិត្តោ វិយ យោ កោចិ, ទហនិយា ឥន្ធនំ វិយាតិ អត្ថោ។ **វិសបត្តោរិវា**តិ វិសគតភាជនំ វិយ។ **អគ្គិតោ កតោ**តិ អគ្គិតោ អង្គារតោ អបគតោ កតោ, វិសស្ស លេសម្បិ អសេសេត្វា អបនីតោ វិនាសិតោតិ អត្ថោ។

យស្សា សិយា អបច្ចវេក្ខិតន្តិ យស្សា ឥត្ថិយា ឥទំ ខន្ធបញ្ចកំ ញាណេន អប្បដិវេក្ខិតំ អបរិញ្ញាតំ សិយា។ **សត្ថា វា អនុសាសិតោ សិយា**តិ សត្ថា វា ធម្មសរីរស្ស អទស្សនេន យស្សា ឥត្ថិយា អននុសាសិតោ សិយា។ **ត្វំ តាទិសិកំ បលោភយា**តិ, អាវុសោ, ត្វំ តថារូបំ អបរិមទ្ទិតសង្ខារំ អបច្ចវេក្ខិតលោកុត្តរធម្មំ កាមេហិ បលោភយ ឧបគច្ឆ។ **ជានន្តី សោ ឥមំ វិហញ្ញសី**តិ សោ ត្វំ បវត្តី និវត្តិញ្ច យាថាវតោ ជានន្តី បដិវិទ្ធសច្ចំ ឥមំ សុភំ ភិក្ខុនី អាគម្ម វិហញ្ញសិ, សម្បតិ អាយតិញ្ច វិឃាតំ ទុក្ខំ អាបជ្ជសិ។

ឥទានិស្ស វិឃាតាបត្តិតំ ការណវិភាវនេន ទស្សេន្តី “**មយ្ហំ ហី**”តិអាទិមាហ។ តត្ថ **ហី**តិ ហេតុអត្ថេ និបាតោ។ **អក្កុដ្ឋវន្ទិតេ**តិ អក្កោសេ វន្ទនាយ ច។ **សុខទុក្ខេ**តិ សុខេ ច ទុក្ខេ ច, ឥដ្ឋានិដ្ឋវិសយសមាយោគេ វា។ **សតី ឧបដ្ឋិតា**តិ បច្ចវេក្ខណយុត្តា សតិ សព្ពកាលំ ឧបដ្ឋិតា។ **សង្ខតមសុភន្តិ ជានិយា**តិ តេភូមកំ សង្ខារគតំ កិលេសាសុចិបគ្ឃរណេន អសុភន្តិ ញត្វា។ **សព្ពត្ថេវា**តិ សព្ពស្មីយេវ ភវត្តយេ មយ្ហំ មនោ តណ្ហាលេបាទិនា ន ឧបលិម្បតិ។

មគ្គដ្ឋង្គិកយានយាយិនីតិ អដ្ឋង្គិកមគ្គសង្ខាតេន អរិយយានេន និព្ពានបុរំ យាយិនី ឧបគតា។ **ឧទ្ធដសល្លា**តិ អត្តនោ សន្តានតោ សមុទ្ធដរាគាទិសល្លា។

សុចិត្តិតាតិ ហត្ថបាទមុខាទិអាការេន សុដ្ឋុ ចិត្តិតា វិរចិតា។ **សោម្ភា**តិ សុម្ភកា។ **ទារុកបិល្លកានិ វា**តិ ទារុទណ្ឌាទីហិ ឧបរចិតរូបកានិ។ **តន្តីហី**តិ ន្ហារុសុត្តកេហិ។ **ខីលកេហី**តិ ហត្ថបាទបិដ្ឋិកណ្ណាទិអត្ថាយ ឋបិតទណ្ឌេហិ។ **វិនិពទ្ធា**តិ វិវិធេនាការេន ពទ្ធា។ **វិវិធំ បនច្ចកា**តិ យន្តសុត្តាទីនំ អញ្ឆនវិស្សជ្ជនាទិនា បដ្ឋបិតនច្ចកា, បនច្ចន្តា វិយ ទិដ្ឋាតិ យោជនា។

តម្ហុទ្ទដេ តន្តិខីលកេតិ សន្និវេសវិសិដ្ឋរចនាវិសេសយុត្តំ ឧបាទាយ រូបកសមញ្ញា តម្ហិ តន្តិម្ហិ ខីលកេ ច ឋានតោ ឧទ្ទដេ ពន្ធន្តោ **វិស្សជ្ជេ**, វិសុំ ករណេន អញ្ញមញ្ញំ **វិកលេ**, តហិំ តហិំ ខិបនេន **បរិក្រិតេ** វិកិរិតេ។ **ន វិន្ទេយ្យុ ខណ្ឌសោ កតេ**តិ បោត្ថករូបស្ស អវយវេ ខណ្ឌាខណ្ឌិតេ កតេ បោត្ថករូបំ ន វិន្ទេយ្យុ, ន ឧបលភេយ្យុ។ ឯវំ សន្តេ **កិម្ហិ តត្ថ មនំ និវេសយេ** តស្មិំ បោត្ថករូបាវយវេ កិម្ហិ កិំ ខាណុកេ, ឧទាហុ រជ្ជុកេ, មត្តិកាបិណ្ឌាទិកេ វា មនំ មនសញ្ញំ និវេសេយ្យុ, វិសង្ខារេ អវយវេ សា សញ្ញា កទាចិបិ នបតេយ្យាតិ អត្ថោ។

តថូបមាតិ តំសទិសា តេន បោត្ថករូបេន សទិសា។ កិន្តិ ចេ អាហ “**ទេហកានី**”តិអាទិ។ តត្ថ **ទេហកានី**តិ ហត្ថបាទមុខាទិទេហាវយវា។ **មន្តិ** មេ បដិពទ្ធា ឧបដ្ឋហន្តិ។ **តេហិ ធម្មេហី**តិ តេហិ បថវិអាទីហិ ច ចក្ខាទីហិ ច ធម្មេហិ។ **វិនា ន វត្តន្តី**តិ ន ហិ តថា តថា សន្និវិដ្ឋេ បថវិអាទិធម្មេ មុញ្ចិត្វា ទេហា នាម សន្តិ។ **ធម្មេហិ វិនា ន វត្តតី**តិ ទេហោ អវយវេហិ អវយវធម្មេហិ វិនា ន វត្តតិ ន ឧបលព្ភតិ។ ឯវំ សន្តេ **កិម្ហិ តត្ថ មនំ និវេសយេ**តិ កិម្ហិ កិំ បថវិយំ, ឧទាហុ អាបាទិកេ ទេហោតិ វា ហត្ថបាទាទីនីតិ វា មនំ មនសញ្ញំ និវេសេយ្យុ។ យស្មា បថវិអាទិ បសាទធម្មមត្តេ ឯសា សមញ្ញា, យទិទំ ទេហោតិ វា ហត្ថបាទាទីនីតិ វា សត្តោតិ វា ឥត្ថីតិ វា បុរិសោតិ វា, តស្មា ន ឯត្ថ ជានតោ កោចិ អភិនិវេសោ ហោតីតិ។

យថា ហរិតាលេន មក្ខិតំ, អទ្ទស ចិត្តិកំ ភិត្តិយា កតន្តិ យថា កុសលេន ចិត្តការេន ភិត្តិយំ ហរិតាលេន មក្ខិតំ លិត្តំ តេន លេបំ ទត្វា កតំ អាលិខិតំ ចិត្តិកំ ឥត្ថិរូបំ អទ្ទស បស្សេយ្យុ។ តត្ថ យា ឧបថម្ភនខេបនាទិកិរិយាសម្បត្តិយា មានុសិកា នុ ខោ អយំ ភិត្តិ អបស្សាយ ឋិតាតិ សញ្ញា, សា និរត្ថកា មនុស្សភាវសង្ខាតស្ស អត្ថស្ស តត្ថ អភាវតោ, មានុសីតិ បន កេវលំ តហិំ តស្ស ច វិបរីតទស្សនំ, យាថាវតោ គហណំ ន ហោតិ, ធម្មបុញ្ជមត្តេ ឥត្ថិបុរិសាទិគហណម្បិ ឯវំ សម្បទមិទំ ទដ្ឋព្ពន្តិ អធិប្បាយោ។

មាយំ វិយ អគ្គតោ កតន្តិ មាយាការេន បុរតោ ឧបដ្ឋាបិតំ មាយាសទិសំ។ **សុបិនន្តេវ សុវណ្ណបាទប**ន្តិ សុបិនមេវ សុបិនន្តំ, តត្ថ ឧបដ្ឋិតសុវណ្ណមយរុក្ខំ វិយ។ **ឧបគច្ឆសិ អន្ធ រិត្តក**ន្តិ អន្ធពាល រិត្តកំ តុច្ឆកំ អន្តោសាររហិតំ ឥមំ អត្តភាវំ “ឯតំ មមា”តិ សារវន្តំ វិយ ឧបគច្ឆសិ អភិនិវិសសិ។ **ជនមជ្ឈេរិវ រុប្បរូបក**ន្តិ មាយាការេន មហាជនមជ្ឈេ ទស្សិតំ រូបិយរូបសទិសំ សារំ វិយ ឧបដ្ឋហន្តំ, អសារន្តិ អត្ថោ។

វដ្ដនិរិវាតិ លាខាយ គុឡិកា វិយ។ **កោដរោហិតា**តិ កោដរេ រុក្ខសុសិរេ ឋបិតា។ **មជ្ឈេ បុព្ពុឡកា**តិ អក្ខិទលមជ្ឈេ ឋិតជលបុព្ពុឡសទិសា។ **សអស្សុកា**តិ អស្សុជលសហិតា។ **បីឡកោឡិកា**តិ អក្ខិគូថកោ។ **ឯត្ថ ជាយតី**តិ ឯតស្មិំ អក្ខិមណ្ឌលេ ឧភោសុ កោដីសុ វិសគន្ធំ វាយន្តោ និព្ពត្តតិ។ **បីឡកោឡិកា**តិ វា អក្ខិទលេសុ និព្ពត្តនកា បីឡកា វុច្ចតិ។ **វិវិធា**តិ សេតនីលមណ្ឌលានញ្ចេវ រត្តបីតាទីនំ សត្តន្នំ បដលានញ្ច វសេន អនេកវិធា។ **ចក្ខុវិធា**តិ ចក្ខុភាគា ចក្ខុប្បការា វា តស្ស អនេកកលាបគតភាវតោ។ **បិណ្ឌិតា**តិ សមុទិតា។

ឯវំ ចក្ខុស្មិំ សារជ្ជន្តស្ស ចក្ខុនោ អសុភតំ អនវដ្ឋិតតាយ អនិច្ចតញ្ច វិភាវេសិ ។ វិភាវេត្វា ច យថា នាម កោចិ លោភនីយំ ភណ្ឌំ គហេត្វា ចោរកន្តារំ បដិបជ្ជន្តោ ចោរេហិ បលិពុទ្ធោ តំ លោភនីយភណ្ឌំ ទត្វា គច្ឆតិ, ឯវមេវ ចក្ខុម្ហិ សារត្តេន តេន បុរិសេន បលិពុទ្ធា ថេរី អត្តនោ ចក្ខុំ ឧប្បាដេត្វា តស្ស អទាសិ។ តេន វុត្តំ “**ឧប្បាដិយ ចារុទស្សនា**”តិអាទិ។ តត្ថ **ឧប្បាដិយា**តិ ឧប្បាដេត្វា ចក្ខុកូបតោ នីហរិត្វា។ **ចារុទស្សនា**តិ បិយទស្សនា មនោហរទស្សនា។ **ន ច បជ្ជិត្ថា**តិ តស្មិំ ចក្ខុស្មិំ សង្គំ នាបជ្ជិ។ **អសង្គមានសា**តិ កត្ថចិបិ អារម្មណេ អនាសត្តចិត្តា។ **ហន្ទ តេ ចក្ខុ**ន្តិ តយា កាមិតំ តតោ ឯវ មយា ទិន្នត្តា តេ ចក្ខុសញ្ញិតំ អសុចិបិណ្ឌំ គណ្ហ, គហេត្វា ហរស្សុ បសាទយុត្តំ ឥច្ឆិតំ ឋានំ នេហិ។

តស្ស ច វិរមាសិ តាវទេតិ តស្ស ធុត្តបុរិសស្ស តាវទេវ អក្ខិម្ហិ ឧប្បាដិតក្ខណេ ឯវ រាគោ វិគច្ឆិ។ **តត្ថា**តិ អក្ខិម្ហិ, តស្សំ វា ថេរិយំ។ អថ វា **តត្ថា**តិ តស្មិំយេវ ឋានេ។ **ខមាបយី**តិ ខមាបេសិ។ **សោត្ថិ សិយា ព្រហ្មចារិនី**តិ សេដ្ឋចារិនិ មហេសិកេ តុយ្ហំ អារោគ្យមេវ ភវេយ្យ។ **ន បុនោ ឯទិសកំ ភវិស្សតី**តិ ឥតោ បរំ ឯវរូបំ អនាចារចរណំ ន ភវិស្សតិ, ន ករិស្សាមីតិ អត្ថោ។

អាសាទិយាតិ ឃដ្ដេត្វា។ **ឯទិស**ន្តិ ឯវរូបំ សព្ពត្ថ វីតរាគំ។ **អគ្គិំ បជ្ជលិតំវ លិង្គិយា**តិ បជ្ជលិតំ អគ្គិំ អាលិង្គេត្វា វិយ។

តតោតិ តស្មា ធុត្តបុរិសា។ **សា ភិក្ខុនី**តិ សា សុភា ភិក្ខុនី។ **អគមី ពុទ្ធវរស្ស សន្តិក**ន្តិ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស សន្តិកំ ឧបគច្ឆិ ឧបសង្កមិ។ **បស្សិយ វរបុញ្ញលក្ខណ**ន្តិ ឧត្តមេហិ បុញ្ញសម្ភារេហិ និព្ពត្តមហាបុរិសលក្ខណំ ទិស្វា។

យថា បុរាណកន្តិ បោរាណំ វិយ ឧប្បជ្ជនតោ បុព្ពេ វិយ ចក្ខុ បដិបាកតិកំ អហោសិ។ យមេត្ថ អន្តរន្តរា ន វុត្តំ, តំ វុត្តនយត្តា សុវិញ្ញេយ្យមេវ។

សុភាជីវកម្ពវនិកាថេរីគាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

តឹសនិបាតវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

១៥. ចត្តាលីសនិបាតោ

១. ឥសិទាសីថេរីគាថាវណ្ណនា

ចត្តាលីសនិបាតេ **នគរម្ហិ កុសុមនាមេ**តិអាទិកា ឥសិទាសិយា ថេរិយា គាថា។ អយម្បិ បុរិមពុទ្ធេសុ កតាធិការា តត្ថ តត្ថ ភវេ បុរិសត្តភាវេ ឋត្វា វិវដ្ដូបនិស្សយំ កុសលំ ឧបចិនន្តី ចរិមភវតោ សត្តមេ ភវេ អកល្យាណសន្និស្សយេន បរទារិកកម្មំ កត្វា, កាយស្ស ភេទា និរយេ និព្ពត្តិត្វា តត្ថ ពហូនិ វស្សសតានិ និរយេ បច្ចិត្វា, តតោ ចុតា តីសុ ជាតីសុ តិរច្ឆានយោនិយំ និព្ពត្តិត្វា តតោ ចុតា ទាសិយា កុច្ឆិស្មឹ នបុំសកោ ហុត្វា និព្ពត្តិ។ តតោ បន ចុតា ឯកស្ស ទលិទ្ទស្ស សាកដិកស្ស ធីតា ហុត្វា និព្ពត្តិ។ តំ វយប្បត្តំ គិរិទាសោ នាម អញ្ញតរស្ស សត្ថវាហស្ស បុត្តោ អត្តនោ ភរិយំ កត្វា គេហំ អានេសិ។ តស្ស ច ភរិយា អត្ថិ សីលវតី កល្យាណធម្មា។ តស្សំ ឥស្សាបកតា សាមិនោ តស្សា វិទ្ទេសនកម្មំ អកាសិ។ សា តត្ថ យាវជីវំ ឋត្វា កាយស្ស ភេទា ឥមស្មឹ ពុទ្ធុប្បាទេ ឧជ្ជេនិយំ កុលបទេសសីលាចារាទិគុណេហិ អភិសម្មតស្ស វិភវសម្បន្នស្ស សេដ្ឋិស្ស ធីតា ហុត្វា និព្ពត្តិ, **ឥសិទាសី**តិស្សា នាមំ អហោសិ។

តំ វយប្បត្តកាលេ មាតាបិតរោ កុលរូបវយវិភវាទិសទិសស្ស អញ្ញតរស្ស សេដ្ឋិបុត្តស្ស អទំសុ។ សា តស្ស គេហេ បតិទេវតា ហុត្វា មាសមត្តំ វសិ។ អថស្សា កម្មពលេន សាមិកោ វិរត្តរូបោ ហុត្វា តំ ឃរតោ នីហរិ។ តំ សព្ពំ បាឡិតោ ឯវ វិញ្ញាយតិ។ តេសំ តេសំ បន សាមិកានំ អរុច្ចនេយ្យតាយ សំវេគជាតា បិតរំ អនុជានាបេត្វា, ជិនទត្តាយ ថេរិយា សន្តិកេ បព្ពជិត្វា វិបស្សនាយ កម្មំ ករោន្តី នចិរស្សេវ សហ បដិសម្ភិទាហិ អរហត្តំ បត្វា, ផលសុខេន និព្ពានសុខេន ច វីតិនាមេន្តី ឯកទិវសំ បាដលិបុត្តនគរេ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌបាតបដិក្កន្តា មហាគង្គាយំ វាលុកបុលិនេ និសីទិត្វា ពោធិត្ថេរិយា នាម អត្តនោ សហាយត្ថេរិយា បុព្ពបដិបត្តឹ បុច្ឆិតា តមត្ថំ គាថាពន្ធវសេន វិស្សជ្ជេសិ "ឧជ្ជេនិយា បុរវរេ"តិអាទិនា។ តេសំ បន បុច្ឆាវិស្សជ្ជនានំ សម្ពន្ធំ ទស្សេតុំ –

៤០២. "នគរម្ហិ កុសុមនាមេ, បាដលិបុត្តម្ហិ បថវិយា មណ្ឌេ;
សក្យកុលកុលីនាយោ, ទ្វេ ភិក្ខុនិយោ ហិ គុណវតិយោ។

៤០៣. "ឥសិទាសី តត្ថ ឯកា, ទុតិយា ពោធីតិ សីលសម្បន្នា ច;
ឈានជ្ឈាយនរតាយោ, ពហុស្សុតាយោ ធុតកិលេសាយោ។

៤០៤. "តា បិណ្ឌាយ ចរិត្វា, ភត្តត្ថំ ករិយ ធោតបត្តាយោ;
រហិតម្ហិ សុខនិសិន្នា, ឥមា គិរា អព្ភុទីរេសុ"ន្តិ។ –

ឥមា តិស្សោ គាថា សង្គីតិការេហិ ឋបិតា។

៤០៥. "បាសាទិកាសិ អយ្យេ, ឥសិទាសិ វយោបិ តេ អបរិហីនោ;
កឹ ទិស្វាន ព្យាលិកំ, អថាសិ នេក្ខម្មមនុយុត្តា។

៤០៦. "ឯវមនុយុញ្ជិយមានា សា, រហិតេ ធម្មទេសនាកុសលា;
ឥសិទាសី វចនមព្រវិ, សុណ ពោធិ យថាម្ហិ បព្ពជិតា។

តតោ បរំ វិស្សជ្ជនគាថា។

៤០៧. "ឧជ្ជេនិយា បុរវរេ, មយ្ហំ បិតា សីលសំវុតោ សេដ្ឋិ;
តស្សម្ហិ ឯកធីតា, បិយា មនាបា ច ទយិតា ច។

៤០៨. "អថ មេ សាកេតតោ វរកា, អាគច្ឆុមុត្តមកុលីនា;
សេដ្ឋី បហូតរតនោ, តស្ស មមំ សុណ្ហមទាសិ តាតោ។

៤០៩. "សស្សុយា សសុរស្ស ច, សាយំ បាតំ បណាមមុបគម្ម;
សិរសា ករោមិ បាទេ, វន្ទាមិ យថាម្ហិ អនុសិដ្ឋា។

៤១០. "យា មយ្ហំ សាមិកស្ស, ភគិនិយោ ភាតុនោ បរិជនោ វា;
តមេកវរកម្បិ ទិស្វា, ឧព្ពិគ្គា អាសនំ ទេមិ។

៤១១ “អន្នេន ច បានេន ច, ខជ្ជេន ច យញ្ច តត្ថ សន្និហិតំ;
ឆាទេមិ ឧបនយាមិ ច, ទេមិ ច យំ យស្ស បតិរូបំ។

៤១២ “កាលេន ឧបដ្ឋហិត្វា, ឃរំ សមុបគមាមិ ឧម្មារេ;
ធោវន្តី ហត្ថបាទេ, បញ្ជលិកា សាមិកមុបេមិ។

៤១៣ “កោច្ឆំ បសាទំ អញ្ជនិញ្ច, អាទាសកញ្ច គណ្ហិត្វា;
បរិកម្មការិកា វិយ, សយមេវ បតឹ វិភូសេមិ។

៤១៤ “សយមេវ ឱទនំ សាធយាមិ, សយមេវ ភាជនំ ធោវន្តី;
មាតាវ ឯកបុត្តកំ, តថា ភត្តារំ បរិចរាមិ។

៤១៥ “ឯវំ មំ ភត្តិកតំ, អនុរត្តំ ការិកំ និហតមានំ;
ឧដ្ឋាយិកំ អនលសំ, សីលវតឹ ទុស្សតេ ភត្តា។

៤១៦ “សោ មាតរញ្ច បិតរញ្ច, ភណតិ អាបុច្ឆហំ គមិស្សាមិ;
ឥសិទាសិយា ន សហ វច្ឆំ, ឯកាគារេហំ សហ វត្ថុំ។

៤១៧ “មា ឯវំ បុត្ត អវច, ឥសិទាសី បណ្ឌិតា បរិព្យត្តា;
ឧដ្ឋាយិកា អនលសា, កឹ តុយ្ហំ ន រោចតេ បុត្ត។

៤១៨ “ន ច មេ ហឹសតិ កិញ្ចិ, ន ចហំ ឥសិទាសិយា សហ វច្ឆំ;
ទេស្សាវ មេ អលំ មេ, អបុច្ឆាហំ គមិស្សាមិ។

៤១៩ “តស្ស វចនំ សុណិត្វា, សស្សុ សសុរោ ច មំ អបុច្ឆិំសុ;
កិស្ស តយា អបរទ្ធំ, ភណ វិស្សដ្ឋា យថាភូតំ។

៤២០ “នបិហំ អបរជ្ឈំ កិញ្ចិ, នបិ ហឹសេមិ ន ភណាមិ ទុព្ពចនំ;
កឹ សក្កា កាតុយ្យេ, យំ មំ វិទ្ទេស្សតេ ភត្តា។

៤២១ “តេ មំ បិតុឃរំ បដិនយឹសុ, វិមនា ទុខេន អធិភូតា;
បុត្តមនុរក្ខមានា, ជិតាម្ហសេ រូបិនឹ លក្ខឹ។

៤២២ “អថ មំ អទាសិ តាតោ, អឌ្ឍស្ស ឃរម្ហិ ទុតិយកុលិកស្ស;
តតោ ឧបឌ្ឍសុង្កេន, យេន មំ វិន្ទថ សេដ្ឋិ។

៤២៣ “តស្សបិ ឃរម្ហិ មាសំ, អវសឹ អថ សោបិ មំ បដិច្ឆរយិ;
ទាសិវ ឧបដ្ឋហន្តិំ, អទូសិកំ សីលសម្បន្នំ។

៤២៤ “ភិក្ខាយ ច វិចរន្តំ, ទមកំ ទន្តំ មេ បិតា ភណតិ;
ហោហិសិ មេ ជាមាតា, និក្ខិប បោដ្ឋិញ្ច ឃដិកញ្ច។

៤២៥ “សោបិ វសិត្វា បក្ខំ, អថ តាតំ ភណតិ ‘ទេហិ មេ បោដ្ឋឹ;
ឃដិកញ្ច មល្លកញ្ច, បុនបិ ភិក្ខំ ចរិស្សាមិ’។

៤២៦ “អថ នំ ភណតី តាតោ, អម្មា សព្ពោ ច មេ ញាតិគណវគ្គោ;
កឹ តេ ន កីរតិ ឥធ, ភណ ខិប្បំ តំ តេ ករិហិតិ។

៤២៧ “ឯវំ ភណិតោ ភណតិ, យទិ មេ អត្តា សក្កោតិ អលំ មយ្ហំ;
ឥសិទាសិយា ន សហ វច្ឆំ, ឯកឃរេហំ សហ វត្ថុំ។

៤២៨ “វិស្សជ្ជិតោ គតោ សោ, អហម្បិ ឯកាកិនី វិចិន្តេមិ;
អាបុច្ឆិតូន គច្ឆំ, មរិតុយេ វា បព្ពជិស្សំ វា។

៤២៩ “អថ អយ្យា ជិនទត្តា, អាគច្ឆី គោចរាយ ចរមានា;
តាត កុលំ វិនយធរី, ពហុស្សុតា សីលសម្បន្នា។

៤៣០ “តំ ទិស្វាន អម្ហាកំ, ឧដ្ឋាយាសនំ តស្សា បញ្ញាបយឹ;

និសិន្នាយ ច បាទេ, វន្ទិត្វា ភោជនមទាសិ។

៤៣១ “អន្នេន ច បានេន ច, ខជ្ជេន ច យញ្ច តត្ថ សន្និហិតំ;
សន្តប្បយិត្វា អវចំ, អយ្យេ តប្ឋាមិ បព្ពជិតុំ។

៤៣២ “អថ មំ ភណតី តាតោ, តធេវ បុត្តក ចរាហិ ត្វំ ធម្មំ;
អន្នេន ច បានេន ច, តប្បយ សមណេ ទ្វិជាតី ច។

៤៣៣ “អថហំ ភណាមិ តាតំ, រោទន្តី អញ្ជលីំ បណាមេត្វា;
បាបញ្ហិ មយា បកតំ, កម្មំ តំ និជ្ជរេស្សាមិ។

៤៣៤ “អថ មំ ភណតី តាតោ, បាបុណ ពោធិញ្ច អគ្គធម្មញ្ច;
និព្ពានញ្ច លភស្សុ, យំ សច្ឆិករី ទ្វិបទសេដ្ឋោ។

៤៣៥ “មាតាបិតូ អភិវាទ, យិត្វា សព្ពញ្ច ញាតិគណវគ្គំ;
សត្តាហំ បព្ពជិតា, តិស្សោ វិជ្ជា អផស្សយិ។

៤៣៦ “ជានាមិ អត្តនោ សត្ត, ជាតិយោ យស្សយំ ផលវិបាកោ;
តំ តវ អាចិក្ខិស្សំ, តំ ឯកមនា និសាមេហិ។

៤៣៧ “នគរម្ហិ ឯរកច្ឆេ, សុវណ្ណការោ អហំ បហូតធនោ;
យោព្វនមទេន មត្តោ, សោ បរទារំ អសេវិហំ។

៤៣៨ “សោហំ តតោ ចវិត្វា, និរយម្ហិ អបច្ចិសំ ចិរំ;
បក្កោ តតោ ច ឧដ្ឋហិត្វា, មក្កដិយា កុច្ឆិមោក្កមឹ។

៤៣៩ “សត្តាហជាតកំ មំ, មហាកបិ យូថបោ និល្លច្ឆេសិ;
តស្សេតំ កម្មផលំ, យថាបិ គន្ត្វាន បរទារំ។

៤៤០ “សោហំ តតោ ចវិត្វា, កាលំ ករិត្វា សិន្ធវារញ្ញេ;
កាណាយ ច ខញ្ជាយ ច, ឯឡកិយា កុច្ឆិមោក្កមឹ។

៤៤១ “ទ្វាទស វស្សានិ អហំ, និល្លច្ឆិតោ ទារកេ បរិវហិត្វា;
កិមិនាវដ្ដោ អកល្លោ, យថាបិ គន្ត្វាន បរទារំ។

៤៤២ “សោហំ តតោ ចវិត្វា, គោវាណិជកស្ស គាវិយា ជាតោ;
វច្ឆោ លាខាតម្ពោ, និល្លច្ឆិតោ ទ្វាទសេ មាសេ។

៤៤៣ “វោឍូន នង្គលមហំ, សកដញ្ច ធារយាមិ;
អន្ធោវដ្ដោ អកល្លោ, យថាបិ គន្ត្វាន បរទារំ។

៤៤៤ “សោហំ តតោ ចវិត្វា, វីថិយា ទាសិយា ឃរេ ជាតោ;
នេវ មហិលា ន បុរិសោ, យថាបិ គន្ត្វាន បរទារំ។

៤៤៥ “តឹសតិវស្សម្ហិ មតោ, សាកដិកកុលម្ហិ ទារិកា ជាតា;
កបណម្ហិ អប្បភោគេ, ធនិកបុរិសបាតពហុលម្ហិ។

៤៤៦ “តំ មំ តតោ សត្ថវាហោ, ឧស្សន្នាយ វិបុលាយ វឌ្ឍិយា;
ឱកឌ្ឍតិ វិលបន្តី, អច្ឆិន្ទិត្វា កុលឃរស្មា។

៤៤៧ “អថ សោឡសមេ វស្សេ, ទិស្វា មំ បត្តយោព្វនំ កញ្ញំ;
ឱរុន្ធតស្ស បុត្តោ, គិរិទាសោ នាម នាមេន។

៤៤៨ “តស្សបិ អញ្ញា ភរិយា, សីលវតី គុណវតី យសវតី ច;
អនុរត្តា ភត្តារំ, តស្សាហំ វិទ្វេសនមកាសឹ។

៤៤៩ “តស្សេតំ កម្មផលំ, យំ មំ អបកីរិតូន គច្ឆន្តិ;
ទាសីវ ឧបដ្ឋហន្តិ, តស្សបិ អន្តោ កតោ មយា”តិ។

តត្ថ **នគរម្ហិ កុសុមនាមេ**តិ “កុសុមបុរ”ន្តិ ឯវំ កុសុមសទ្ទេន គហិតនាមកេ នគរេ, ឥទានិ តំ នគរំ **បាដលិបុត្តម្ហី**តិ សរូបតោ ទស្សេតិ។ **បថវិយា មណ្ឌេ**តិ សកលាយ បថវិយា មណ្ឌភូតេ។ **សក្យកុលកុលីនាយោ**តិ សក្យកុលេ កុលធីតរោ, សក្យបុត្តស្ស ភគវតោ សាសនេ បព្ពជិតតាយ ឯវំ វុត្តំ។

តត្ថាតិ តាសុ ទ្វីសុ ភិក្ខុនីសុ។ **ពោធី**តិ ឯវំនាមិកា ថេរី។ **ឈានជ្ឈាយនរតាយោ**តិ លោកិយលោកុត្តរស្ស ឈានស្ស ឈាយនេ អភិរតា។ **ពហុស្សុតាយោ**តិ បរិយត្តិពាហុសច្ចេន ពហុស្សុតា។ **ធុតកិលេសាយោ**តិ អគ្គមគ្គេន សព្ពសោ សមុគ្ឃាតិតកិលេសា។ **ភត្តត្ថំ ករិយា**តិ ភត្តកិច្ចំ និដ្ឋាបេត្វា។ **រហិតម្ហី**តិ ជនរហិតម្ហិ វិវិត្តដ្ឋានេ។ **សុខនិសិន្នា**តិ បព្ពជ្ជាសុខេន វិវេកសុខេន ច សុខនិសិន្នា។ **ឥមា គិរា**តិ ឥទានិ វុច្ចមានា សុខាលាបនា។ **អព្ភុទីរេសុ**ន្តិ បុច្ឆាវិស្សជ្ជនវសេន កថយឹសុ។

“**បាសាទិកាសី**”តិ គាថា ពោធិត្ថេរិយា បុច្ឆាវសេន វុត្តា។ “**ឯវមនុយុញ្ជិយមានា**”តិ គាថា សង្គីតិការេហិ វុត្តា។ “**ឧជ្ជេនិយា**”តិអាទិកា ហិ សព្ពាបិ ឥសិទាសិយាវ វុត្តា។ តត្ថ **បាសាទិកាសី**តិ រូបសម្បត្តិយា បស្សន្តានំ បសាទាវហា អសិ។ **វយោបិ តេ អបរិហីនោ**តិ តុយ្ហំ វយោបិ ន បរិហីនោ, បឋមវយេ ឋិតាសីតិ អត្ថោ។ **កឹ ទិស្វាន ព្យាលិក**ន្តិ កឹទិសំ ព្យាលិកំ ទោសំ ឃរាវាសេ អាទីនវំ ទិស្វា។ **អថាសិ នេក្ខម្មមនុយុត្តា**តិ **អថា**តិ និបាតមត្តំ, នេក្ខម្មំ បព្ពជ្ជំ អនុយុត្តា អសិ។

អនុយុញ្ជិយមានាតិ បុច្ឆិយមានា, សា ឥសិទាសីតិ យោជនា។ **រហិតេ**តិ សុញ្ញដ្ឋានេ។ **សុណ ពោធិ យថាម្ហិ បព្ពជិតា**តិ ពោធិត្ថេរិ អហំ យថា បព្ពជិតា អម្ហិ, តំ តំ បុរាណំ សុណ សុណាហិ។

ឧជ្ជេនិយា បុរវរេតិ ឧជ្ជេនីនាមកេ អវន្តិរដ្ឋេ ឧត្តមនគរេ។ **បិយា**តិ ឯកធីតុភាវេន បិយាយិតព្ពា។ **មនាបា**តិ សីលាចារគុណេន មនវឌ្ឍនកា។ **ទយិតា**តិ អនុកម្បិតព្ពា។

អថាតិ បច្ឆា មម វយប្បត្តកាលេ។ **មេ សាកេតតោ វរកា**តិ សាកេតនគរតោ មម វរកា មំ វារេន្តា អាគច្ឆុំ។ **ឧត្តមកុលីនា**តិ តស្មឹ នគរេ អគ្គកុលិកា, យេន តេ បេសិតា, សោ សេដ្ឋិ បហូតរតនោ។ **តស្ស មមំ សុណ្ហមទាសិ តាតោ**តិ តស្ស សាកេតសេដ្ឋិនោ សុណិសំ បុត្តស្ស ភរិយំ កត្វា មយ្ហំ បិតា មំ អទាសិ។

សាយំ បាតន្តិ សាយន្ហេ បុព្ពណ្ហេ ច។ **បណាមមុបគម្ម សិរសា ករោមី**តិ សស្សុយា សសុរស្ស ច សន្តិកំ ឧបគន្ត្វា សិរសា បណាមំ ករោមិ, តេសំ បាទេ វន្ទាមិ។ **យថាម្ហិ អនុសិដ្ឋា**តិ តេហិ យថា អនុសិដ្ឋា អម្ហិ, តថា ករោមិ, តេសំ អនុសិដ្ឋឹ ន អតិក្កមាមិ។

តមេកវរកម្បីតិ ឯកវល្លភម្បិ។ **ឧព្ពិគ្គា**តិ តសន្តា។ **អាសនំ ទេមី**តិ យស្ស បុគ្គលស្ស យំ អនុច្ឆវិកំ, តំ តស្ស ទេមិ។

តត្ថាតិ បរិវេសនដ្ឋានេ។ **សន្និហិត**ន្តិ សង្ឋិតំ ហុត្វា វិជ្ជមានំ។ **ឆាទេមី**តិ ឧបច្ឆាទេមិ, ឧបច្ឆាទេត្វា ឧបនយាមិ ច, ឧបនេត្វា ទេមិ, ទេន្តីបិ យំ យស្ស បតិរូបំ, តទេវ ទេមីតិ អត្ថោ។

ឧម្មារេតិ ទ្វារេ។ **ធោវន្តី ហត្ថបាទេ**តិ ហត្ថបាទេ ធោវិនី អាសឹ, ធោវិត្វា ឃរំ សមុបគមាមីតិ យោជនា។

កោច្ឆន្តិ មស្សូនំ កេសានញ្ច ឧល្លិខនកោច្ឆំ។ **បសាទ**ន្តិ គន្ធចុណ្ណាទិមុខវិលេបនំ។ “បសាធន”ន្តិបិ បាឋោ, បសាធនភណ្ឌំ។ **អញ្ជនិ**ន្តិ អញ្ជននាឡឹ។ **បរិកម្មការិកា វិយា**តិ អគ្គកុលិកា វិភវសម្បន្នាបិ បតិបរិចារិកា ចេដិកា វិយ។

សាធយាមីតិ បចាមិ។ **ភាជន**ន្តិ លោហភាជនញ្ច។ ធោវន្តី បរិចរាមីតិ យោជនា។

ភត្តិកតន្តិ កតសាមិភត្តិកំ។ **អនុរត្ត**ន្តិ អនុរត្តវន្តឹ។ **ការិក**ន្តិ តស្ស តស្សេវ ឥតិ កត្តព្ពស្ស ការិកំ។ **និហតមាន**ន្តិ អបនីតមានំ។ **ឧដ្ឋាយិក**ន្តិ ឧដ្ឋានវីរិយសម្បន្នំ។ **អនលស**ន្តិ តតោ ឯវ អកុសីតំ។ **សីលវតិ**ន្តិ សីលាចារសម្បន្នំ។ **ទុស្សតេ**តិ ទុស្សតិ, កុជ្ឈិត្វា ភណតិ។

ភណតិ អាបុច្ឆហំ គមិស្សាមីតិ “អហំ តុម្ហេ អាបុច្ឆិត្វា យត្ថ កត្ថចិ គមិស្សាមី”តិ សោ មម សាមិកោ អត្តនោ មាតរញ្ច បិតរញ្ច ភណតិ។ កឹ ភណតីតិ ចេ អាហ – “**ឥសិទាសិយា ន សហ វច្ឆំ, ឯកាគារេហំ សហ វត្ថុ**”ន្តិ។ តត្ថ **វច្ឆ**ន្តិ វសិស្សំ។

ទេស្សាតិ អប្បិយា។ **អលំ មេតិ** បយោជនំ មេ តាយ ឥត្ថីតិ អត្ថោ ។ **អបុច្ឆាហំ គមិស្សាមីតិ** យទិ មេ តុម្ហេ តាយ សទ្ធឹ សំវាសំ ឥច្ឆថ, អហំ តុម្ហេ អបុច្ឆិត្វា វិទេសំ បក្កមិស្សាមិ។

តស្សាតិ មម ភត្តុនោ។ **កិស្សាតិ** កឹ អស្ស តវ សាមិកស្ស។ **តយា អបរទ្ធំ** ព្យាលិកំ កតំ។

នបិហំ អបរជ្ឈន្តិ នបិ អហំ តស្ស កិញ្ចិ អបរជ្ឈឹ។ អយមេវ វា បាឋោ។ **នបិ ហីសេមីតិ** នបិ ពាធេមិ។ **ទុព្ពចនន្តិ** ទុរុត្តវចនំ។ **កឹ សក្កា កាតុយ្យេតិ** កឹ មយា កាតុំ អយ្យេ សក្កា។ **យំ មំ វិទ្ទេស្សតេ ភត្តាតិ** យស្មា អការណេនេវ ភត្តា មយ្ហំ វិទ្ទេស្សតេ វិទ្ទេស្សំ ចិត្តប្បកោបំ ករោតិ។

វិមនាតិ ទោមនស្សិកា។ **បុត្តមនុរក្ខមានាតិ** អត្តនោ បុត្តំ មយ្ហំ សាមិកំ ចិត្តមនុរក្ខណេន អនុរក្ខន្តា។ **ជិតាម្ហសេ រូបិនី លក្ខិន្តិ** ជិតា អម្ហសេ ជិតា វតាម្ហ រូបវតី សិរី, មនុស្សវេសេន ចរន្តិយា សិរិទេវតាយ បរិហីនា វតាតិ អត្ថោ។

អឌ្ឍស្ស ឃរម្ហិ ទុតិយកុលិកស្សាតិ បឋមសាមិកំ ឧបាទាយ ទុតិយស្ស អឌ្ឍស្ស កុលបុត្តស្ស ឃរម្ហិ មំ អទាសិ, ទេន្តោ ច តតោ បឋមសុង្កតោ ឧបឌ្ឍសុង្កេន អទាសិ។ **យេន មំ វិន្ទថ សេដ្ឋីតិ** យេន សុង្កេន មំ បឋមំ សេដ្ឋិ វិន្ទថ បដិលភិ, តតោ ឧបឌ្ឍសុង្កេនាតិ យោជនា។

សោបីតិ ទុតិយសាមិកោបិ។ **មំ បដិច្ឆរយីតិ** មំ នីហរិ, សោ មំ គេហតោ និក្កឌ្ឍិ។ **ឧបដ្ឋហន្តិន្តិ** ទាសី វិយ ឧបដ្ឋហន្តី ឧបដ្ឋានំ ករោន្តី។ **អទូសិកន្តិ** អទុព្ភនកំ។

ទមកន្តិ ការុញ្ញាធិដ្ឋានតាយ បរេសំ ចិត្តស្ស ទមកំ។ យថា បរេ កិញ្ចិ ទស្សន្តិ, ឯវំ អត្តនោ កាយំ វាចញ្ច **ទន្តំ** វូបសន្តំ កត្វា បរទត្តភិក្ខាយ វិចរណកំ។ **ជាមាតាតិ** ទុហិតុបតិ។ **និក្ខិប បោន្ធិញ្ច ឃដិកញ្ចាតិ** តយា បរិទហិតំ បិលោតិកាខណ្ឌញ្ច ភិក្ខាកបាលញ្ច ឆឌ្ឌេហិ។

សោបិ វសិត្វា បក្ខន្តិ សោបិ ភិក្ខកោ បុរិសោ មយា សទ្ធឹ អទ្ធមាសមត្តំ វសិត្វា បក្កាមិ។

អថ នំ ភណតី តាតោតិ តំ ភិក្ខកំ មម បិតា មាតា សព្ពោ ច មេ ញាតិគណោ វគ្គវគ្គោ ហុត្វា ភណតិ។ កថំ? **កឹ តេ ន កីរតិ ឥធ** តុយ្ហំ កឹ នាម ន កិរតិ ន សាធិយតិ, ភណ ខិប្បំ។ **តំ តេ ករិហិតីតិ** តំ តុយ្ហំ ករិស្សតិ។

យទិ មេ អត្តា សក្កោតីតិ យទិ មយ្ហំ អត្តា អត្តាធីនោ ភុជិស្សោ ច ហោតិ, **អលំ មយ្ហំ ឥសិទាសិយា** តាយ បយោជនំ នត្ថិ, តស្មា **ន សហ វច្ឆំ** ន សហ វសិស្សំ, ឯកឃរេ អហំ តាយ សហ វត្តុន្តិ យោជនា។

វិស្សជ្ជិតោ គតោ សោតិ សោ ភិក្ខកោ បិតរា វិស្សជ្ជិតោ យថារុចិ គតោ។ **ឯកាកិនីតិ** ឯកិការ។ **អាបុច្ឆិតូន គច្ឆន្តិ** មយ្ហំ បិតរំ វិស្សជ្ជេត្វា គច្ឆាមិ។ **មរិតុយេតិ** មរិតុំ។ **វាតិ** វិកប្បត្ថេ និបាតោ។

គោចរាយាតិ ភិក្ខាយ, តាត-កុលំ អាគច្ឆីតិ យោជនា។

តន្តិ តំ ជិនទត្តត្ថេរឹ។ **ឧដ្ឋាយាសនំ តស្សា បញ្ញាបយិន្តិ** ឧដ្ឋហិត្វា អាសនំ តស្សា ថេរិយា បញ្ញាបេសឹ។

ឥធេវាតិ ឥមស្មឹ ឯវ គេហេ បិតា។ **បុត្តកាតិ** សាមញ្ញវោហារេន ធីតរំ អនុកម្បេន្តោ អាលបតិ។ **ចរាហិ ត្វំ ធម្មន្តិ** ត្វំ បព្ពជិត្វា ចរិតព្ពំ ព្រហ្មចរិយាទិធម្មំ ចរ។ **ទ្វិជាតីតិ** ព្រាហ្មណជាតី។

និជ្ជរេស្សាមីតិ ជីរាបេស្សាមិ វិនាសេស្សាមិ។

ពោធិន្តិ សច្ចាភិសម្ពោធឹ, មគ្គញាណន្តិ អត្ថោ។ **អគ្គធម្មន្តិ** ផលធម្មំ, អរហត្តំ។ **យំ សច្ឆិករី ទ្វិបទសេដ្ឋោតិ** យំ មគ្គផលនិព្ពានសញ្ញិតំ លោកុត្តរធម្មំ ទ្វិបទានំ សេដ្ឋោ សម្មាសម្ពុទ្ធោ សច្ឆិ អកាសិ, តំ លភស្សូតិ យោជនា។

សត្តាហំ បព្ពជិតាតិ បព្ពជិតា ហុត្វា សត្តាហេន។ **អផស្សយិន្តិ** ផុសឹ សច្ឆាកាសឹ។

យស្សយំ ផលវិបាកោតិ យស្ស បាបកម្មស្ស, អយំ សាមិកស្ស អមនាបភាវសង្ខាតោ និស្សន្ទផលភូតោ វិបាកោ។ **តំ តវ អាចិក្ខិស្សន្តិ** តំ កម្មំ តវ កថេស្សាមិ។ **តន្តិ** អាចិក្ខិយមានំ តមេវ កម្មំ, តំ វា មម វចនំ។

ឯកមនាតិ ឯកគ្គមនា។ អយមេវ វា បាឋោ។

នគរម្ហិ ឯរកច្ឆេតិ ឯរំនាមកេ នគរេ។ **សោ បរទារំ អសេវិហ**ន្តិ សោ អហំ បរស្ស ទារំ អសេវិំ។

ចិរំ បក្កោតិ ពហូនិ វស្សសតសហស្សានិ និរយគ្គិនា ទឌ្ឍោ។ **តតោ ច ឧដ្ឋហិត្វា**តិ តតោ និរយតោ វុដ្ឋិតោ ចុតោ។ **មក្កដិយា កុច្ឆិមោក្កមិ**ន្តិ វានរិយា កុច្ឆិម្ហិ បដិសន្ធឹ គណ្ហឹ។

យូថបោតិ យូថបតិ។ **និល្លច្ឆេសី**តិ បុរិសភាវស្ស លក្ខណភូតានិ ពីជកានិ និល្លច្ឆេសិ នីហរិ។ **តស្សេតំ កម្មផល**ន្តិ តស្ស មយ្ហំ ឯតំ អតីតេ កតស្ស កម្មស្ស ផលំ។ **យថាបិ គន្ត្វាន បរទារ**ន្តិ យថា តំ បរទារំ អតិក្កមិត្វា។

តតោតិ មក្កដយោនិតោ។ **សិន្ធវារញ្ញេ**តិ សិន្ធវរដ្ឋេ អរញ្ញដ្ឋានេ។ **ឯឡកិយា**តិ អជិយា។

ទារកេ បរិវហិត្វាតិ បិដ្ឋី អារុយ្ហ កុមារកេ វហិត្វា។ **កិមិនាវដ្ដោ**តិ អភិជាតដ្ឋានេ កិមិបរិគតោវ ហុត្វា អដ្ដោ អដ្ដិតោ។ **អកល្លោ**តិ គិលានោ, អហោសីតិ វចនសេសោ។

គោវាណិជកស្សាតិ គាវិយោ វិក្កិណិត្វា ជីវកស្ស។ **លាខាតម្ពោ**តិ លាខារសរត្តេហិ វិយ តម្ពេហិ លោមេហិ សមន្នាគតោ។

វោឍូនាតិ វហិត្វា។ **នង្គល**ន្តិ សីរំ, សកដញ្ច ធារយាមីតិ អត្ថោ ។ **អន្ធោវដ្ដោ**តិ កាណោវ ហុត្វា អដ្ដោ បីឡិតោ។

វីថិយាតិ នគរវីថិយំ។ **ទាសិយា ឃរេ ជាតោ**តិ ឃរទាសិយា កុច្ឆិម្ហិ ជាតោ។ "វណ្ណទាសិយា"តិបិ វទន្តិ។ **នេវ មហិលា ន បុរិសោ**តិ ឥត្ថីបិ បុរិសោបិ ន ហោមិ, ជាតិនបុំសកោតិ អត្ថោ។

តីសតិវស្សម្ហិ មតោតិ នបុំសកោ ហុត្វា តឹសវស្សកាលេ មតោ។ **សាកដិកកុលម្ហី**តិ សូតកកុលេ។ **ធនិកបុរិសបាតពហុលម្ហី**តិ ឥណាយិកានំ បុរិសានំ អធិបតនពហុលេ ពហូហិ ឥណាយិកេហិ អភិភវិតព្ពេ។

ឧស្សន្នាយាតិ ឧបចិតាយ។ **វិបុលាយា**តិ មហតិយា។ **វឌ្ឍិយា**តិ ឥណវឌ្ឍិយា។ **ឱកឌ្ឍតី**តិ អវកឌ្ឍតិ។ **កុលឃរស្មា**តិ មម ជាតកុលគេហតោ។

ឱរុន្ធតស្ស បុត្តោតិ អស្ស សត្ថវាហស្ស បុត្តោ, មយិ បដិពទ្ធចិត្តោ នាមេន គិរិទាសោ នាម អវរុន្ធតិ អត្តនោ បរិគ្គហភាវេន គេហេ ករោតិ។

អនុវត្តា ភត្តារន្តិ ភត្តារំ អនុវត្តិកា។ **តស្សាហំ វិទ្ទេសនមកាសិ**ន្តិ តស្ស ភត្តុនោ តំ ភរិយំ សបត្តឹ វិទ្ទេសនកម្មំ អកាសឹ។ យថា តំ សោ កុជ្ឈតិ, ឯវំ បដិបជ្ជឹ។

យំ មំ អបកីរិតូន គច្ឆន្តីតិ យំ ទាសី វិយ សក្កច្ចំ ឧបដ្ឋហន្តឹ មំ តត្ថ តត្ថ បតិនោ អបកិរិត្វា ឆឌ្ឌេត្វា អនបេក្ខា អបគច្ឆន្តិ។ ឯតំ តស្សា មយ្ហំ តទា កតស្ស បរទារិកកម្មស្ស សបត្តឹ វិទ្ទេសនកម្មស្ស ច និស្សន្ទផលំ។ **តស្សបិ អន្តោ កតោ មយា**តិ តស្សបិ តថា អនុនយបាបកកម្មស្ស ទារុណស្ស បរិយន្តោ ឥទានិ មយា អគ្គមគ្គំ អធិគច្ឆន្តិយា កតោ, ឥតោ បរំ កិញ្ចិ ទុក្ខំ នត្ថីតិ។ យំ បនេត្ថ អន្តរន្តរា ន វិភត្តំ, តំ វុត្តនយត្តា ឧត្តានត្ថមេវ។

ឥសិទាសីថេរីគាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

ចត្តាលីសនិបាតវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

១៦. មហានិបាតោ

១. សុមេធាថេរីគាថាវណ្ណនា

មហានិបាតេ **មន្តាវតិយា នគរេ**តិអាទិកា សុមេធាយ ថេរិយា គាថា។ អយម្បិ បុរិមពុទ្ធេសុ កតាធិការា តត្ថ តត្ថ ភវេ វិវដ្ដូបនិស្សយំ កុសលំ ឧបចិនន្តី, សក្កច្ចំ វិមោក្ខសម្ភារេ សម្ភារេន្តី កោណាគមនស្ស ភគវតោ កាលេ កុលគេហេ និព្ពត្តិត្វា វិញ្ញុតំ បត្វា, អត្តនោ សខីហិ កុលធីតាហិ សទ្ធឹ ឯកជ្ឈាសយា ហុត្វា មហន្តំ អារាមំ ការេត្វា ពុទ្ធប្បមុខស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស និយ្យាទេសិ។ សា តេន បុញ្ញកម្មេន កាយស្ស ភេទា តាវតឹសំ ឧបគច្ឆិ។ តត្ថ យាវតាយុកំ ទិព្ពសម្បត្តិំ អនុភវិត្វា តតោ ចុតា យាមេសុ ឧបបជ្ជិ។ តតោ ចុតា តុសិតេសុ, តតោ ចុតា និម្មានរតីសុ, តតោ ចុតា បរនិម្មិតវសវត្តីសូតិ អនុក្កមេន បញ្ចសុ កាមសគ្គេសុ ឧប្បជ្ជិត្វា តត្ថ តត្ថ ទេវរាជូនំ មហេសី ហុត្វា តតោ ចុតា កស្សបស្ស ភគវតោ កាលេ មហាវិភវស្ស សេដ្ឋិនោ ធីតា ហុត្វា អនុក្កមេន វិញ្ញុតំ បត្វា សាសនេ អភិប្បសន្នា ហុត្វា រតនត្តយំ ឧទ្ទិស្ស ឧឡារបុញ្ញកម្មំ អកាសិ។

តត្ថ យាវជីវំ ធម្មូបជីវិនី កុសលធម្មនិរតា ហុត្វា តតោ ចុតា តាវតឹសេសុ និព្ពត្តិត្វា អបរាបរំ សុគតីសុយេវ សំសរន្តី, ឥមស្មឹ ពុទ្ធុប្បាទេ មន្តាវតីនគរេ កោញ្ចស្ស នាម រញ្ញោ ធីតា ហុត្វា និព្ពត្តិ។ តស្សា មាតាបិតរោ **សុមេធា**តិ នាមំ អកំសុ។ តំ អនុក្កមេន វុទ្ធិប្បត្តវយប្បត្តកាលេ មាតាបិតរោ “វារណវតីនគរេ អនិករត្តស្ស នាម រញ្ញោ ទស្សាមា”តិ សម្មន្តេសុំ។ សា បន ទហរកាលតោ បដ្ឋាយ អត្តនោ សមានវយាហិ រាជកញ្ញាហិ ទាសិជនេហិ ច សទ្ធឹ ភិក្ខុនុបស្សយំ គន្ត្វា ភិក្ខុនីនំ សន្តិកេ ធម្មំ សុត្វា ចិរកាលតោ បដ្ឋាយ កតាធិការតាយ សំសារេ ជាតសំវេគា សាសនេ អភិប្បសន្នា ហុត្វា វយប្បត្តកាលេ កាមេហិ វិនិវត្តិតមានសា អហោសិ។ តេន សា មាតាបិតូនំ ញាតីនំ សម្មន្តនំ សុត្វា “ន មយ្ហំ ឃរាវាសេន កិច្ចំ, បព្ពជិស្សាមហ”ន្តិ អាហ។ តំ មាតាបិតរោ ឃរាវាសេ និយោជេន្តា នានប្បការេន យាចន្តាបិ សញ្ញាបេតុំ នាសក្ខឹសុ។ សា “ឯវំ មេ បព្ពជិតុំ លព្ភតី”តិ ខគ្គំ គហេត្វា សយមេវ អត្តនោ កេសេ ឆិន្ទិត្វា តេ ឯវ កេសេ អារព្ភ បដិក្កូលមនសិការំ បវត្តេន្តី តត្ថ កតាធិការតាយ ភិក្ខុនីនំ សន្តិកេ មនសិការវិធានស្ស សុតបុព្ពត្តា ច អសុភនិមិត្តំ ឧប្បាទេត្វា តត្ថ បឋមជ្ឈានំ អធិគច្ឆិ។ អធិគតបឋមជ្ឈានា ច អត្តនា ឃរាវាសេ ឧយ្យោជេតុំ ឧបគតេ មាតាបិតរោ អាទឹ កត្វា អន្តោជនបរិជនំ សព្ពំ រាជកុលំ សាសនេ អភិប្បសន្នំ ការេត្វា ឃរតោ និក្ខមិត្វា ភិក្ខុនុបស្សយំ គន្ត្វា បព្ពជិ។ បព្ពជិត្វា ច វិបស្សនំ បដ្ឋបេត្វា សម្មទេវ បរិបក្កញាណា វិមុត្តិបរិបាចនីយានំ ធម្មានំ វិសេសិតាយ ន ចិរស្សេវ សហ បដិសម្ភិទាហិ អរហត្តំ បាបុណិ។ តេន វុត្តំ **អបទានេ** (អប. ថេរី ២.១.១-១៩) –

“ភគវតិ កោណាគមនេ, សង្ឃារាមម្ហិ នវនិវេសម្ហិ;
សខិយោ តិស្សោ ជនិយោ, វិហារទានំ អទាសិម្ហ។

“ទសក្ខត្តុំ សតក្ខត្តុំ, ទសសតក្ខត្តុំ សតានិ ច សតក្ខត្តុំ;
ទេវេសុ ឧបបជ្ជិម្ហ, កោ បន វាទោ មនុស្សេសុ។

“ទេវេសុ មហិទ្ធិកា អហុម្ហ, មានុសកម្ហិ កោ បន វាទោ;
សត្តរតនស្ស មហេសី, ឥត្ថិរតនំ អហំ អាសឹ។

“ឥធ សញ្ចិតកុសលា, សុសមិទ្ធកុលប្បជា;
ធនញ្ជានី ច ខេមា ច, អហម្បិ ច តយោ ជនា។

“អារាមំ សុកតំ កត្វា, សព្ពាវយវមណ្ឌិតំ;
ពុទ្ធប្បមុខសង្ឃស្ស, និយ្យាទេត្វា បមោទិតា។

“យត្ថ យត្ថូបបជ្ជាមិ, តស្ស កម្មស្ស វាហសា;
ទេវេសុ អគ្គតំ បត្តា, មនុស្សេសុ តថេវ ច។

“ឥមស្មិំយេវ កប្បម្ហិ, ព្រហ្មពន្ធុ មហាយសោ;
កស្សបោ នាម គោត្តេន, ឧប្បជ្ជិ វទតំ វរោ។

“ឧបដ្ឋាកោ មហេសិស្ស, តទា អាសិ នរិស្សរោ;
កាសិរាជា កិកី នាម, ពារាណសិបុរុត្តមេ។

“តស្សាសុំ សត្ត ធីតរោ, រាជកញ្ញា សុខេធិតា;
ពុទ្ធោបដ្ឋាននិរតា, ព្រហ្មចរិយំ ចរឹសុ តា។

“តាសំ សហាយិកា ហុត្វា, សីលេសុ សុសមាហិតា;
ទត្វា ទានានិ សក្កច្ចំ, អគារេវ វតំ ចរឹ។

“តេន កម្មេន សុកតេន, ចេតនាបណិធីហិ ច;
ជហិត្វា មានុសំ ទេហំ, តាវតឹសូបគា អហំ។

“តតោ ចុតា យាមមគំ, តតោហំ តុសិតំ គតា;
តតោ ច និម្មានរតឹ, វសវត្តិបុរំ គតា។

“យត្ថ យត្ថូបបជ្ជាមិ, បុញ្ញកម្មសមោហិតា;
តត្ថ តត្ថេវ រាជូនំ, មហេសិត្តមការយឹ។

“តតោ ចុតា មនុស្សត្តេ, រាជូនំ ចក្កវត្តិនំ;
មណ្ឌលីនញ្ច រាជូនំ, មហេសិត្តមការយឹ។

“សម្បត្តិមនុភោត្វាន, ទេវេសុ មានុសេសុ ច;
សព្ពត្ថ សុខិតា ហុត្វា, នេកជាតីសុ សំសរឹ។

“សោ ហេតុ សោ បភវោ, តម្មូលំ សាវ សាសនេ ខន្តី;
តំ បឋមសមោធានំ, តំ ធម្មរតាយ និព្ពានំ។

“កិលេសា ឈាបិតា មយ្ហំ, ភវា សព្ពេ សមូហតា;
នាគីវ ពន្ធនំ ឆេត្វា, វិហរាមិ អនាសវា។

“ស្វាគតំ វត មេ អាសិ, ពុទ្ធសេដ្ឋស្ស សន្តិកេ;
តិស្សោ វិជ្ជា អនុប្បត្តា, កតំ ពុទ្ធស្ស សាសនំ។

“បដិសម្ភិទា ចតស្សោ, វិមោក្ខាបិ ច អដ្ឋិមេ;
ឆឡភិញ្ញា សច្ឆិកតា, កតំ ពុទ្ធស្ស សាសន”ន្តិ។

អរហត្តំ បន បត្វា អត្តនោ បដិបត្តិំ បច្ចវេក្ខិត្វា ឧទានវសេន –

៤៥០ “មន្តាវតិយា នគរេ, រញ្ញោ កោញ្ចស្ស អគ្គមហេសិយា;
ធីតា អាសឹ សុមេធា, បសាទិតា សាសនករេហិ។

៤៥១ “សីលវតី ចិត្តកថា, ពហុស្សុតា ពុទ្ធសាសនេ វិនីតា;
មាតាបិតរោ ឧបគម្ម, ភណតិ ឧភយោ និសាមេថ។

៤៥២ “និព្ពានាភិរតាហំ , អសស្សតំ ភវគតំ យទិបិ ទិព្ពំ;
កិមង្គំ បន តុច្ឆា កាមា, អប្បស្សាទា ពហុវិឃាតា។

៤៥៣ “កាមា កដុកា អាសី, វិសូបមា យេសុ មុច្ឆិតា ពាលា;
តេ ទីឃរត្តំ និរយេ, សមប្បិតា ហញ្ញន្តេ ទុក្ខិតា។

៤៥៤ “សោចន្តិ បាបកម្មា, វិនិបាតេ បាបវឌ្ឍិនោ សទា;
កាយេន ច វាចាយ ច, មនសា ច អសំវុតា ពាលា។

៤៥៥‘ពាលា តេ ទុប្បញ្ញា, អចេតនា ទុក្ខសមុទយោរុទ្ធា;
ទេសេន្តេ អជានន្តា, ន ពុជ្ឈរេ អរិយសច្ចានិ។

៤៥៦“សច្ចានិ ‘អម្ម’ពុទ្ធវរទេសិ, តានិ តេ ពហុតរា អជានន្តា យេ;
អភិនន្ទន្តិ ភវគតំ, បិហេន្តិ ទេវេសុ ឧបបត្តឹ។

៤៥៧“ទេវេសុបិ ឧបបត្តិ, អសស្សតា ភវគតេ អនិច្ចម្ហិ;
ន ច សន្តសន្តិ ពាលា, បុនប្បុនំ ជាយិតព្ពស្ស។

៤៥៨“ចត្តារោ វិនិបាតា, ទ្វេ ច គតិយោ កថញ្ចិ លព្ភន្តិ;
ន ច វិនិបាតគតានំ, បព្ពជ្ជា អត្ថិ និរយេសុ។

៤៥៩“អនុជានាថ មំ ឧភយោ, បព្ពជិតុំ ទសពលស្ស បាវចនេ;
អប្បោស្សុក្កា ឃដិស្សំ, ជាតិមរណប្បហានាយ។

៤៦០“កឹ ភវគតេ អភិនន្ទិ, តេន កាយកលិនា អសារេន;
ភវតណ្ហាយ និរោធា, អនុជានាថ បព្ពជិស្សាមិ។

៤៦១“ពុទ្ធានំ ឧប្បាទោ, វិវជ្ជិតោ អក្ខណោ ខណោ លទ្ធោ;
សីលានិ ព្រហ្មចរិយំ, យាវជីវំ ន ទូសេយ្យំ។

៤៦២“ឯវំ ភណតិ សុមេធា, មាតាបិតរោ ‘ន តាវ អាហារំ;
អាហរិស្សំ គហដ្ឋា, មរណវសំ គតាវ ហេស្សាមិ’។

៤៦៣“មាតា ទុក្ខិតា រោទតិ បិតា ច;
អស្សា សព្ពសោ សមភិហតោ;
ឃដេន្តិ សញ្ញាបេតុំ, បាសាទតលេ ឆមាបតិតំ។

៤៦៤“ឧដ្ឋេហិ បុត្តក កឹ សោចិ, តេន ទិន្នាសិ វារណវតិម្ហិ;
រាជា អនីករត្តោ, អភិរូបោ តស្ស ត្វំ ទិន្នា។

៤៦៥“អគ្គមហេសី ភវិស្សសិ, អនិករត្តស្ស រាជិនោ ភរិយា;
សីលានិ ព្រហ្មចរិយំ, បព្ពជ្ជា ទុក្ករា បុត្តក។

៤៦៦“រជ្ជេ អាណា ធនមិស្សរិយំ, ភោគា សុខា ទហរិកាសិ;
ភុញ្ជាហិ កាមភោគេ, វារេយ្យំ ហោតុ តេ បុត្ត។

៤៦៧“អថ នេ ភណតិ សុមេធា, មា ឯទិសិកានិ ភវគតមសារំ;
បព្ពជ្ជា វា ហោហិតិ, មរណំ វា មេ ន ចេវ វារេយ្យំ។

៤៦៨“កិមិវ បូតិកាយមសុចឹ, សវនគន្ធំ ភយានកំ កុណបំ;
អភិសំវិសេយ្យំ ភស្តំ, អសកឹ បគ្ឃរិតំ អសុចិបុណ្ណំ។

៤៦៩“កិមិវ តហំ ជានន្តី, វិកូលកំ មំសសោណិតុបលិត្តំ;
កិមិកុលលយំ សកុណភត្តំ, កឡេវរំ កិស្ស ទិយតីតិ។

៤៧០“និព្ពុយ្ហតិ សុសានំ, អចិរំ កាយោ អបេតវិញ្ញាណោ;
ឆុទ្ធោ កឡិង្គរំ វិយ, ជិគុច្ឆមានេហិ ញាតីហិ។

៤៧១“ឆុទ្ទូន នំ សុសានេ, បរភត្តំ ន្ហាយន្តិ ជិគុច្ឆន្តា;
និយកា មាតាបិតរោ, កឹ បន សាធារណា ជនតា។

៤៧២“អជ្ឈោសិតា អសារេ, កឡេវរេ អដ្ឋិន្ហារុសង្ឃាតេ;
ខេឡស្សុច្ចារស្សវបរិបុណ្ណេ បូតិកាយម្ហិ។

៤៧៣“យោ នំ វិនិព្ភុជិត្វា, អព្ភន្តរមស្ស ពាហិរំ កយិរា;
គន្ធស្ស អសហមានា, សកាបិ មាតា ជិគុច្ឆេយ្យ។

៤៧៤. ខន្ធធាតុអាយតនំ, សង្ខតំ ជាតិមូលកំ ទុក្ខំ;
យោនិសោ អនុវិចិនន្តី, វារេយ្យំ កិស្ស ឥច្ឆេយ្យំ។

៤៧៥. “ទិវសេ ទិវសេ តិសត្តិ, សតានិ នវនវា បតេយ្យុំ កាយម្ហិ;
វស្សសតម្បិ ច ឃាតោ, សេយ្យោ ទុក្ខស្ស ចេវំ ខយោ។

៤៧៦. “អជ្ឈុបគច្ឆេ ឃាតំ, យោ វិញ្ញាយេវំ សត្ថុនោ វចនំ;
ទីឃោ តេសំ សំសារោ, បុនប្បុនំ ហញ្ញមានានំ។

៤៧៧. “ទេវេសុ មនុស្សេសុ ច, តិរច្ឆានយោនិយា អសុរកាយេ;
បេតេសុ ច និរយេសុ ច, អបរិមិតា ទិស្សន្តេ ឃាតា។

៤៧៨. “ឃាតា និរយេសុ ពហូ, វិនិបាតគតស្ស បីឡិយមានស្ស;
ទេវេសុបិ អត្តាណំ, និព្ពានសុខា បរំ នត្ថិ។

៤៧៩. “បត្តា តេ និព្ពានំ, យេ យុត្តា ទសពលស្ស បាវចនេ;
អប្បោស្សុក្កា ឃដេន្តិ, ជាតិមរណប្បហានាយ។

៤៨០. “អជ្ជេវ តាតភិនិក្ខមិស្សំ, ភោគេហិ កឹ អសារេហិ;
និព្ពិន្នា មេ កាមា, វន្តសមា តាលវត្ថុកតា។

៤៨១. “សា ចេវំ ភណតិ បិតរមនីករត្តោ, ច យស្ស សា ទិន្នា;
ឧបយាសិ វារណវតេ, វារេយ្យមុបដ្ឋិតេ កាលេ។

៤៨២. “អថ អសិតនិចិតមុទុកេ, កេសេ ខគ្គេន ឆិន្ទិយ សុមេធា;
បាសាទំ បិទហិត្វា, បឋមជ្ឈានំ សមាបជ្ជិ។

៤៨៣. “សា ច តហឹ សមាបន្នា, អនីករត្តោ ច អាគតោ នគរំ;
បាសាទេ ច សុមេធា, អនិច្ចសញ្ញំ សុភាវេតិ។

៤៨៤. “សា ច មនសិ ករោតិ, អនីករត្តោ ច អារុហី តុរិតំ;
មណិកនកភូសិតង្គោ, កតញ្ជលី យាចតិ សុមេធំ។

៤៨៥. “រជ្ជេ អាណា ធនមិស្សរិយំ, ភោគា សុខា ទហរិកាសិ;
ភុញ្ជាហិ កាមភោគេ, កាមសុខា ទុល្លភា លោកេ។

៤៨៦. “និស្សដ្ឋំ តេ រជ្ជំ, ភោគេ ភុញ្ជស្សុ ទេហិ ទានានិ;
មា ទុម្មនា អហោសិ, មាតាបិតរោ តេ ទុក្ខិតា។

៤៨៧. “តំ តំ ភណតិ សុមេធា, កាមេហិ អនត្ថិកា វិគតមោហា;
មា កាមេ អភិនន្ទិ, កាមេស្វាទីនវំ បស្ស។

៤៨៨. “ចាតុទ្ទីបោ រាជា, មន្ធាតា អាសិ កាមភោគិនមគ្គោ;
អតិត្តោ កាលង្កតោ, ន ចស្ស បរិបូរិតា ឥច្ឆា។

៤៨៩. “សត្ត រតនានិ វស្សេយ្យ, វុដ្ឋិមា ទសទិសា សមន្តេន;
ន ចត្ថិ តិត្តិ កាមានំ, អតិត្តាវ មរន្តិ នរា។

៤៩០. “អសិសូនូបមា កាមា, កាមា សប្បសិរោបមា;
ឧក្កោបមា អនុទហន្តិ, អដ្ឋិកង្កលសន្និភា។

៤៩១. “អនិច្ចា អធុវា កាមា, ពហុទុក្ខា មហាវិសា;
អយោគុឡោវ សន្តត្តោ, អឃមូលា ទុខប្ផលា។

៤៩២. “រុក្ខផលូបមា កាមា, មំសបេសូបមា ទុខា;
សុបិនោបមា វញ្ចនិយា, កាមា យាចិតកូបមា។

៤៩៣. “សត្តិសូលូបមា កាមា, រោគោ គណ្ឌោ អឃំ និឃំ;

អង្គារកាសុសទិសា, អយមូលំ ភយំ វជោ។

៤៩៤ “ឯវំ ពហុទុក្ខា កាមា, អក្ខាតា អន្តរាយិកា;
គច្ឆថ ន មេ ភវគតេ, វិស្សាសោ អត្ថិ អត្តនោ។

៤៩៥ “កឹ មម បរោ ករិស្សតិ, អត្តនោ សីសម្ហិ ឌយ្ហមានម្ហិ;
អនុពន្ធេ ជរាមរណេ, តស្ស ឃាតាយ ឃដិតព្ពំ។

៤៩៦ “ទ្វារំ អបាបុរិត្វានហំ, មាតាបិតរោ អនីករត្តញ្ច;
ទិស្វាន ឆមំ និសិន្នេ, រោទន្តេ ឥទមវោចំ។

៤៩៧ “ទីឃោ ពាលានំ សំសារោ, បុនប្បុនញ្ច រោទតំ;
អនមតគ្គេ បិតុ មរណេ, ភាតុ វធេ អត្តនោ ច វធេ។

៤៩៨ “អស្សុ ថញ្ញំ រុធិរំ, សំសារំ អនមតគ្គតោ សរថ;
សត្តានំ សំសរតំ, សរាហិ អដ្ឋីនញ្ច សន្និចយំ។

៤៩៩ “សរ ចតុរោទធី, ឧបនីតេ អស្សុថញ្ញរុធិរម្ហិ;
សរ ឯកកប្បមដ្ឋីនំ, សញ្ចយំ វិបុលេន សមំ។

៥០០ “អនមតគ្គេ សំសរតោ, មហឹ ជម្ពុទីបមុបនីតំ;
កោលដ្ឋិមត្តគុឡិកា, មាតា មាតុស្វេវ នប្បហោន្តិ។

៥០១ “តិណកដ្ឋសាខាបលាសំ, ឧបនីតំ អនមតគ្គតោ សរ;
ចតុរង្គុលិកា ឃដិកា, បិតុបិតុស្វេវ នប្បហោន្តិ។

៥០២ “សរ កាណកច្ឆបំ បុព្ពសមុទ្ទេ, អបរតោ ច យុគឆិទ្ទំ;
សិរំ តស្ស ច បដិមុក្កំ, មនុស្សលាភម្ហិ ឱបម្មំ។

៥០៣ “សរ រូបំ ផេណបិណ្ឌោបមស្ស, កាយកលិនោ អសារស្ស;
ខន្ធេ បស្ស អនិច្ចេ, សរាហិ និរយេ ពហុវិឃាតេ។

៥០៤ “សរ កដសឹ វឌ្ឍេន្តេ, បុនប្បុនំ តាសុ តាសុ ជាតីសុ;
សរ កុម្ភីលភយានិ ច, សរាហិ ចត្តារិ សច្ចានិ។

៥០៥ “អមតម្ហិ វិជ្ជមានេ, កឹ តវ បញ្ចកដុកេន បីតេន;
សព្ពា ហិ កាមរតិយោ, កដុកតរា បញ្ចកដុកេន។

៥០៦ “អមតម្ហិ វិជ្ជមានេ, កឹ តវ កាមេហិ យេ បរិឡាហា;
សព្ពា ហិ កាមរតិយោ, ជលិតា កុថិតា កម្បិតា សន្តាបិតា។

៥០៧ “អសបត្តម្ហិ សមានេ, កឹ តវ កាមេហិ យេ ពហុសបត្តា;
រាជគ្គិចោរឧទកប្បិយេហិ, សាធារណា កាមា ពហុសបត្តា។

៥០៨ “មោក្ខម្ហិ វិជ្ជមានេ, កឹ តវ កាមេហិ យេសុ វធពន្ធោ;
កាមេសុ ហិ អសកាមា, វធពន្ធទុខានិ អនុភោន្តិ។

៥០៩ “អាទីបិតា តិណុក្កា, គណ្ហន្តំ ទហន្តិ នេវ មុញ្ចន្តំ;
ឧក្កោបមា ហិ កាមា, ទហន្តិ យេ តេ ន មុញ្ចន្តិ។

៥១០ “មា អប្បកស្ស ហេតុ, កាមសុខស្ស វិបុលំ ជហី សុខំ;
មា បុថុលោមោវ ពឡិសំ, គិលិត្វា បច្ឆា វិហញ្ញសិ។

៥១១ “កាមំ កាមេសុ ទមស្សុ, តាវ សុនខោវ សង្ខលាពទ្ធោ;
កាហិន្តិ ខុ តំ កាមា, ឆាតា សុនខំវ ចណ្ឌាលា។

៥១២ “អបរិមិតញ្ច ទុក្ខំ, ពហូនិ ច ចិត្តទោមនស្សានិ;
អនុភោហិសិ កាមយុត្តោ, បដិនិស្សជ អទ្ធុវេ កាមេ។

៥១៣.អជរម្ហិ វិជ្ជមានេ, កឹ តវ កាមេហិ យេសុ ជរា;
មរណព្យាធិគហិតា, សព្ពា សព្ពត្ថ ជាតិយោ។

៥១៤.“ឥទមជរមិទមមរំ, ឥទមជរាមរំ បទមសោកំ;
អសបត្តមសម្ពាធំ, អខលិតមភយំ និរុបតាបំ។

៥១៥.“អធិគតមិទំ ពហូហិ, អមតំ អជ្ជាបិ ច លភនីយមិទំ;
យោ យោនិសោ បយុញ្ជតិ, ន ច សក្កា អឃដមានេន។

៥១៦.“ឯវំ ភណតិ សុមេធា, សង្ខារគតេ រតឹ អលភមានា;
អនុនេន្តី អនិករត្តំ, កេសេ ច ឆមំ ខិបិ សុមេធា។

៥១៧.“ឧដ្ឋាយ អនិករត្តោ, បញ្ជលិកោ យាចតស្សា បិតរំ សោ;
វិស្សជ្ជេថ សុមេធំ, បព្ពជិតុំ វិមោក្ខសច្ចទស្សា។

៥១៨.“វិស្សជ្ជិតា មាតាបិតូហិ, បព្ពជិ សោកភយភីតា;
ឆ អភិញ្ញា សច្ឆិកតា, អគ្គផលំ សិក្ខមានាយ។

៥១៩.“អច្ឆរិយមព្ភុតំ តំ, និព្ពានំ អាសិ រាជកញ្ញាយ;
បុព្ពេនិវាសចរិតំ, យថា ព្យាករិ បច្ឆិមេ កាលេ។

៥២០.“ភគវតិ កោណាគមនេ, សង្ឃារាមម្ហិ នវនិវេសម្ហិ;
សខិយោ តិស្សោ ជនិយោ, វិហារទានំ អទាសិម្ហ។

៥២១.“ទសក្ខត្តុំ សតក្ខត្តុំ, ទសសតក្ខត្តុំ សតានិ ច សតក្ខត្តុំ;
ទេវេសុ ឧបបជ្ជិម្ហ, កោ បន វាទោ មនុស្សេសុ។

៥២២.“ទេវេសុ មហិទ្ធិកា អហុម្ហ, មានុសកម្ហិ កោ បន វាទោ;
សត្តរតនស្ស មហេសី, ឥត្ថិរតនំ អហំ អាសឹ។

៥២៣.“សោ ហេតុ សោ បភវោ, តំ មូលំ សាវ សាសនេ ខន្តី;
តំ បឋមសមោធានំ, តំ ធម្មរតាយ និព្ពានំ។

៥២៤.“ឯវំ ករោន្តិ យេ សទ្ទហន្តិ, វចនំ អនោមបញ្ញស្ស;
និព្ពិន្ទន្តិ ភវគតេ, និព្ពិន្ទិត្វា វិរជ្ជន្តី”តិ។ –

ឥមា គាថា អភាសិ។

តត្ថ **មន្តាវតិយា នគរេ**តិ មន្តាវតីតិ ឯវំនាមកេ នគរេ។ **រញ្ញោ កោញ្ចស្សា**តិ កោញ្ចស្ស នាម រញ្ញោ មហេសិយា កុច្ឆិម្ហិ ជាតា ធីតា អាសិ។ **សុមេធា**តិ នាមេន សុមេធា។ **បសាទិតា សាសនករេហី**តិ សត្ថុសាសនករេហិ អរិយេហិ ធម្មទេសនាយ សាសនេ បសាទិតា សញ្ជាតរតនត្តយប្បសាទា កតា។

សីលវតីតិ អាចារសីលសម្បន្នា។ **ចិត្តកថា**តិ ចិត្តធម្មកថា។ **ពហុស្សុតា**តិ ភិក្ខុនីនំ សន្តិកេ បរិយត្តិធម្មស្សុតិយុតា។ **ពុទ្ធសាសនេ វិនីតា**តិ ឯវំ បវត្តិ, ឯវំ និវត្តិ, ឥតិ សីលំ, ឥតិ សមាធិ, ឥតិ បញ្ញាតិ សុត្តានុគតេន (ទី. និ. ២.១៨៦) យោនិសោមនសិការេន តទង្គតោ កិលេសានំ វិនិវត្តត្តា ពុទ្ធានំ សាសនេ វិនីតា សំយតកាយវាចាចិត្តា។ **ឧភយោ និសាមេថា**តិ តុម្ហេ ទ្វេបិ មម វចនំ និសាមេថ, មាតាបិតរោ ឧបគន្ត្វា ភណតីតិ យោជនា។

យទិបិ ទិព្ពាន្តិ ទេវលោកបរិយាបន្នម្បិ ភវគតំ នាម សព្ពម្បិ **អសស្សតំ** អនិច្ចំ ទុក្ខំ វិបរិណាមធម្មំ។ **កិមង្គំ បន តុច្ឆា កាមា**តិ កិមង្គំ បន មានុសកា កាមា, តេ សព្ពេបិ អសារកភាវតោ តុច្ឆា រិត្តា, សត្តុធារាយំ មធុពិន្ទុ វិយ **អប្បស្សាទា**, ឯតរហិ អាយតិញ្ច វិបុលទុក្ខតាយ **ពហុវិឃាតា**។

កដុកាតិ អនិដ្ឋា។ សប្បដិភយដ្ឋេន **អាសីវិសូបមា។ យេសុ** កាមេសុ។ **មុច្ឆិតា**តិ អជ្ឈោសិតា។ **សមប្បិតា**តិ សកម្មុនា សព្ពសោ អប្បិតា ខិត្តា, ឧបបន្នាតិ អត្ថោ ។ **ហញ្ញន្តេ**តិ ពាធីយន្តិ។

វិនិបាតេតិ អបាយេ។

អចេតនាតិ អត្តហិតចេតនាយ អភាវេន អចេតនា។ **ទុក្ខសមុទយោរុទ្ធា**តិ តណ្ហានិមិត្តសំសារេ អវរុទ្ធា។ **ទេសេន្តេ**តិ ចតុសច្ចធម្មេ ទេសិយមានេ។ **អជានន្តា**តិ អត្ថំ អជានន្តា។ **ន ពុជ្ឈរេ អរិយសច្ចានី**តិ ទុក្ខាទីនិ អរិយសច្ចានិ ន បដិពុជ្ឈន្តិ។

អម្មាតិ មាតរំ បមុខំ កត្វា អាលបតិ។ **តេ ពហុតរា អជានន្តា**តិ យេ អភិនន្ទន្តិ ភវគតំ បិហេន្តិ ទេវេសុ ឧបបត្តឹ ពុទ្ធវរទេសិតានិ សច្ចានិ អជានន្តា, តេយេវ ច ឥមស្មឹ លោកេ ពហុតរាតិ យោជនា។

ភវគតេ អនិច្ចម្ហីតិ សព្ពស្មឹ ភវេ អនិច្ចេ ទេវេសុ ឧបបត្តិ ន សស្សតា, ឯវំ សន្តេបិ ន ច **សន្តសន្តិ** ពាលា ន ឧត្តសន្តិ ន សំវេគំ អាបជ្ជន្តិ។ **បុនប្បុនំ ជាយិតព្ពស្សា**តិ អបរាបរំ ឧបបជ្ជមានស្ស។

ចត្តារោ វិនិបាតាតិ និរយោ តិរច្ឆានយោនិ បេត្តិវិសយោ អសុរយោនីតិ ឥមេ ចត្តារោ សុខសមុស្សយតោ វិនិបាតគតិយោ។ មនុស្សទេវូបបត្តិសញ្ញិតា បន ទ្វេវ **គតិយោ កថញ្ចិ** កិច្ឆេន កសិរេន លព្ភន្តិ បុញ្ញកម្មស្ស ទុក្ករត្តា។ **និរយេសូ**តិ សុខរហិតេសុ អបាយេសុ។

អប្បោស្សុក្កាតិ អញ្ញកិច្ចេសុ និរុស្សុក្កា។ **ឃដិស្សន្តិ** វាយមិស្សំ ភាវនំ អនុយុញ្ជិស្សាមិ, កាយកលិនា អសារេន ភវគតេ កឹ អភិនន្ទិតេនាតិ យោជនា។

ភវតណ្ហាយ និរោធាតិ ភវគតាយ តណ្ហាយ និរោធហេតុ និរោធត្ថំ។

ពុទ្ធានំ ឧប្បាទោ លទ្ធោ, វិវជ្ជិតោ និរយូបបត្តិអាទិកោ អដ្ឋវិធោ អក្ខណោ, **ខណោ** នវមោ ខណោ លទ្ធោតិ យោជនា។ **សីលានី**តិ ចតុបារិសុទ្ធិសីលានិ។ **ព្រហ្មចរិយ**ន្តិ សាសនព្រហ្មចរិយំ។ **ន ទូសេយ្យ**ន្តិ ន កោបេយ្យាមិ។

ន តាវ អាហារំ អាហរិស្សំ គហដ្ឋាតិ “នេវ តាវ អហំ គហដ្ឋា ហុត្វា អាហារំ អាហរិស្សាមិ, សចេ បព្ពជ្ជំ ន លភិស្សាមិ, មរណវសមេវ គតា ភវិស្សាមី”តិ ឯវំ សុមេធា មាតាបិតរោ ភណតីតិ យោជនា។

អស្សូតិ សុមេធាយ។ **សព្ពសោ សមភិហតោ**តិ អស្សូហិ សព្ពសោ អភិហតមុខោ។ **ឃដេន្តិ សញ្ញាបេតុ**ន្តិ បាសាទតលេ ឆមាបតិតំ សុមេធំ មាតា ច បិតា ច គិហិភាវាយ សញ្ញាបេតុំ ឃដេន្តិ វាយមន្តិ។ “ឃដេន្តិ វាយមន្តី”តិបិ បាឋោ, សោ ឯវត្ថោ។

កឹ សោចិតេនាតិ “បព្ពជ្ជំ ន លភិស្សាមី”តិ កឹ សោចនេន។ **ទិន្នាសិ វារណវតិម្ហី**តិ វារណវតីនគរេ ទិន្នា អសិ។ “ទិន្នាសី”តិ វត្វា បុនបិ “ត្វំ ទិន្នា”តិ វចនំ ទឡ្ហំ ទិន្នភាវទស្សនត្ថំ។

រជ្ជេ អាណាតិ អនិករត្តស្ស រជ្ជេ តវ អាណា បវត្តតិ។ **ធនមិស្សរិយ**ន្តិ ឥមស្មឹ កុលេ បតិកុលេ ច ធនំ ឥស្សរិយញ្ច, **ភោគា សុខា** អតិវិយ ឥដ្ឋា ភោគាតិ សព្ពមិទំ តុយ្ហំ ឧបដ្ឋិតំ ហត្ថគតំ។ **ទហរិកាសី**តិ តរុណី ចាសិ, តស្មា ភុញ្ជាហិ កាមភោគេ។ តេន ការណេន វារេយ្យំ ហោតុ តេ បុត្តាតិ យោជនា។

នេតិ មាតាបិតរោ។ **មា ឯទិសិកានី**តិ ឯវរូបានិ រជ្ជេ អាណាទីនិ មា ភវន្តុ។ កស្មាតិ ចេ អាហ **“ភវគតមសារ”**ន្តិអាទិ។

កិមិវាតិ កិមិ វិយ។ **បូតិកាយ**ន្តិ ឥមំ បូតិកឡេវរំ។ **សវនគន្ធ**ន្តិ វិស្សន្ទវិស្សគន្ធំ។ **ភយានក**ន្តិ អវីតរាគានំ ភយាវហំ។ **កុណបំ អភិសំវិសេយ្យំ ភស្ត**ន្តិ កុណបភរិតំ ចម្មបសិព្ពកំ, **អសកឹ បគ្ឃរិតំ អសុចិបុណ្ណំ** នានប្បការស្ស អសុចិនោ បុណ្ណំ ហុត្វា អសកឹ សព្ពកាលំ អធិបគ្ឃរន្តំ “មម ឥទ”ន្តិ អភិនិវេសេយ្យំ។

កិមិវ តហំ ជានន្តី, វិកូលកន្តិ អតិវិយ បដិក្កូលំ អសុចីហិ មំសបេសីហិ សោណិតេហិ ច ឧបលិត្តំ អនេកេសំ កិមិកុលានំ អាលយំ សកុណានំ ភត្តភូតំ។ “កិមិកុលាលសកុណភត្ត”ន្តិបិ បាឋោ, កិមីនំ អវសិដ្ឋសកុណានញ្ច ភត្តភូតន្តិ អត្ថោ។ តំ អហំ កឡេវរំ ជានន្តិ បិតា។ តំ មំ ឥទានិ វារេយ្យវសេន **កិស្ស** កេន នាម ការណេន ទិយ្យតីតិ ទស្សេតិ។ តស្ស តញ្ច ទានំ កិមិវ កឹ វិយ ហោតីតិ យោជនា។

និព្ពុយ្ហតិ សុសានំ, អចិរំ កាយោ អបេតវិញ្ញាណោតិ អយំ កាយោ អចិរេនេវ អបគតវិញ្ញាណោ សុសានំ និព្ពុយ្ហតិ ឧបនីយតិ។ **ឆុទ្ធោ**តិ ឆឌ្ឌិតោ។ **កឡិង្គរំ វិយា**តិ និរត្ថកកដ្ឋខណ្ឌសទិសោ។ **ជិគុច្ឆមានេហិ ញាតីហី**តិ ញាតិជនេហិបិ ជិគុច្ឆមានេហិ។

ឆុឌ្ឌូន នំ សុសានេតិ នំ កឡេវរំ សុសានេ ឆឌ្ឌេត្វា។ **បរភត្តន្តិ** បរេសំ សោណសិង្គាលាទីនំ ភត្តភូតំ។ **ន្ហាយន្តិ ជិគុច្ឆន្តា**តិ “ឥមស្ស បច្ចតោ អាគតា”តិ ឯត្តកេនាបិ ជិគុច្ឆមានា សសីសំ និមុជ្ជន្តា ន្ហាយន្តិ, បគេវ ផុដ្ឋវន្តោ។ **និយកា មាតាបិតរោ**តិ អត្តនោ មាតាបិតរោបិ។ **កឹ បន សាធារណា ជនតា**តិ ឥតរោ បន សមូហោ ជិគុច្ឆតីតិ កិមេវ វត្តព្ពំ។

អជ្ឈោសិតាតិ តណ្ហាវសេន អភិនិវិដ្ឋា។ **អសារេ**តិ និច្ចសារាទិសាររហិតេ។

វិនិព្ពុជិត្វាតិ វិញ្ញាណវិនិព្ភោគំ កត្វា។ **គន្ធស្ស អសហមានា**តិ គន្ធំ អស្ស កាយស្ស អសហន្តី។ **សកាបិ មាតា**តិ អត្តនោ មាតាបិ ជិគុច្ឆេយ្យ កោដ្ឋាសានំ វិនិព្ភុជ្ជនេន បដិក្កូលភាវាយ សុដ្ឋុតរំ ឧបដ្ឋហនតោ។

ខន្ធធាតុអាយតនន្តិ រូបក្ខន្ធាទយោ ឥមេ បញ្ចក្ខន្ធា, ចក្ខុធាតុអាទយោ ឥមា អដ្ឋារសធាតុយោ, ចក្ខាយតនាទីនិ ឥមានិ ទ្វាទសាយតនានីតិ ឯវំ ខន្ធា ធាតុយោ អាយតនានិ ចាតិ សព្ពំ ឥទំ រូបារូបធម្មជាតំ សមេច្ច សម្ភុយ្យ បច្ចយេហិ កតត្តា **សង្ខតំ**, តយិទំ តស្មឹ ភវេ បវត្តមានំ **ទុក្ខំ**, ជាតិបច្ចយត្តា **ជាតិមូលក**ន្តិ។ ឯវំ **យោនិសោ** ឧបាយេន **អនុវិចិនន្តី** ចិន្តយន្តី, **វារេយ្យំ** វិវាហំ, **កិស្ស** កេន ការណេន ឥច្ឆិស្សាមិ។

“សីលានិ ព្រហ្មចរិយំ, បព្ពជ្ជា ទុក្ករា”តិ យទេតំ មាតាបិតូហិ វុត្តំ តស្ស បដិវចនំ ទាតុំ **“ទិវសេ ទិវសេ”**តិអាទិ វុត្តំ។ តត្ថ **ទិវសេ ទិវសេ តិសត្តិសតានិ នវនវា បតេយ្យុំ កាយម្ហី**តិ ទិនេ ទិនេ តីណិ សត្តិសតានិ តាវទេវ បីតនិសិតភាវេន អភិនវានិ កាយស្មឹ សម្បតេយ្យុំ។ **វស្សសតម្បិ ច ឃាតោ សេយ្យោ**តិ និរន្តរំ វស្សសតម្បិ បតមានោ យថាវុត្តោ សត្តិឃាតោ សេយ្យោ។ **ទុក្ខស្ស ចេវំ ខយោ**តិ ឯវំ ចេ វដ្ដទុក្ខស្ស បរិក្ខយោ ភវេយ្យ, ឯវំ មហន្តម្បិ បវត្តិទុក្ខំ អធិវាសេត្វា និព្ពានាធិគមាយ ឧស្សាហោ ករណីយោតិ អធិប្បាយោ។

អជ្ឈុបគច្ឆេតិ សម្បដិច្ឆេយ្យ។ **ឯវ**ន្តិ វុត្តនយេន។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ – យោ បុគ្គលោ អនមតគ្គំ សំសារំ អបរិមាណញ្ច វដ្ដទុក្ខំ ទីបេន្តំ សត្ថុនោ វចនំ វិញ្ញាយ ឋិតោ យថាវុត្តំ សត្តិឃាតទុក្ខំ សម្បដិច្ឆេយ្យ, តេន ចេវ វដ្ដទុក្ខស្ស បរិក្ខយោ សិយាតិ។ តេនាហ – **“ទីឃោ តេសំ សំសារោ, បុនប្បុនញ្ច ហញ្ញមានាន”**ន្តិ, អបរាបរំ ជាតិជរាព្យាធិមរណាទីហិ ពាធិយមានានន្តិ អត្ថោ។

អសុរកាយេតិ កាលកញ្ជិកាទិ បេតាសុរនិកាយេ។ **ឃាតា**តិ កាយចិត្តានំ ឧបឃាតា វធា។

ពហូតិ បញ្ចវិធពន្ធនាទិកម្មការណវសេន បវត្តិយមានា ពហូ អនេកឃាតា។ **វិនិបាតគតស្សា**តិ សេសាបាយសង្ខាតំ វិនិបាតំ ឧបគតស្សាបិ។ **បីឡិយមានស្សា**តិ តិរច្ឆានាទិអត្តភាវេ អភិឃាតាទីហិ អាពាធិយមានស្ស។ **ទេវេសុបិ អត្តាណ**ន្តិ ទេវត្តភាវេសុបិ តាណំ នត្ថិ រាគបរិឡាហាទិនា សទុក្ខសវិឃាតភាវតោ។ **និព្ពានសុខា បរំ នត្ថី**តិ និព្ពានសុខតោ បរំ អញ្ញំ ឧត្តមំ សុខំ នាម នត្ថិ លោកិយសុខស្ស វិបរិណាមសង្ខារទុក្ខសភាវត្តា។ តេនាហ ភគវា – “និព្ពានំ បរមំ សុខ”ន្តិ (ធ. ប. ២០៣-២០៤)។

បត្តា តេ និព្ពានន្តិ តេ និព្ពានំ បត្តាយេវ នាម។ អថ វា តេយេវ និព្ពានំ បត្តា។ **យេ យុត្តា ទសពលស្ស បាវចនេ**តិ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស សាសនេ យេ យុត្តា បយុត្តា។

និព្ពិន្នាតិ វិរត្តា។ **មេ**តិ មយា។ **វន្តសមា**តិ សុវានវមថុសទិសា។ **តាលវត្ថុកតា**តិ តាលស្ស បតិដ្ឋានសទិសាកតា។

អថាតិ បច្ឆា, មាតាបិតូនំ អត្តនោ អជ្ឈាសយំ បវេទេត្វា អនិករត្តស្ស ច អាគតភាវំ សុត្វា។ **អសិតនិចិតមុទុកេ**តិ ឥន្ទនីលភមរសមានវណ្ណតាយ អសិតេ, ឃនភាវេន និចិតេ, សិម្ពលិតូលសមសម្ផស្សតាយ មុទុកេ។ **កេសេ ខគ្គេន ឆិន្ទិយា**តិ អត្តនោ កេសេ សុនិសិតេន អសិនា ឆិន្ទិត្វា។ **បាសាទំ បិទហិត្វា**តិ អត្តនោ វសនបាសាទេ សិរិគព្ភំ បិធាយ, តស្ស ទ្វារំ ថកេត្វាតិ អត្ថោ។ **បឋមជ្ឈានំ សមាបជ្ជី**តិ ខគ្គេន ឆិន្នេ អត្តនោ កេសេ បុរតោ ឋបេត្វា តត្ថ បដិក្កូលមនសិការំ បវត្តេន្តី យថាឧបដ្ឋិតេ និមិត្តេ ឧប្បន្នំ បឋមំ ឈានំ វសីភាវំ អាបាទេត្វា សមាបជ្ជិ។

សា ច សុមេធា តហឹ បាសាទេ សមាបន្នា ឈានន្តិ អធិប្បាយោ។ **អនិច្ចសញ្ញំ សុភាវេតីតិ** ឈានតោ វុដ្ឋហិត្វា ឈានំ បាទកំ កត្វា វិបស្សនំ បដ្ឋបេត្វា “យំកិញ្ចិ រូប”ន្តិអាទិនា (អ. និ. ៤.១៨១; ម. និ. ១.២៤៤; បដិ. ម. ១.៤៨) អនិច្ចានុបស្សនំ សុដ្ឋុ ភាវេតិ, អនិច្ចសញ្ញាគហណេនេវ ចេត្ថ ទុក្ខសញ្ញាទីនម្បិ គហណំ កតន្តិ វេទិតព្ពំ។

មណិកនកភូសិតង្គោតិ មណិវិចិត្តេហិ ហេមមាលាលង្ការេហិ វិភូសិតគត្តោ។

រជ្ជេ អាណាតិអាទិ យាចិតាការនិទស្សនំ។ តត្ថ **អាណា**តិ អាធិបច្ចំ។ **ឥស្សរិយ**ន្តិ យសោ វិភវសម្បត្តិ។ **ភោគា សុខា**តិ ឥដ្ឋា មនាបិយា កាមូបភោគា។ **ទហរិកាសី**តិ ត្វំ ឥទានិ ទហរា តរុណី អសិ។

និស្សដ្ឋំ តេ រជ្ជន្តិ មយ្ហំ សព្ពម្បិ តិយោជនិកំ រជ្ជំ តុយ្ហំ បរិច្ចត្តំ, តំ បដិបជ្ជិត្វា ភោគេ ច ភុញ្ជស្សុ, អយំ មំ កាមេហិយេវ និមន្តេតីតិ មា ទុម្មនា អហោសិ។ **ទេហិ ទានានី**តិ យថារុចិយា មហន្តានិ ទានានិ សមណព្រាហ្មណេសុ បវត្តេហិ, មាតាបិតរោ តេ ទុក្ខិតា ទោមនស្សប្បត្តា តវ បព្ពជ្ជាធិប្បាយំ សុត្វា តស្មា កាមេ បរិភុញ្ជន្តី។ តេបិ ឧបដ្ឋហន្តី តេសំ ចិត្តំ ទុក្ខា មោចេហីតិ ឯវមេត្ថ បទត្ថយោជនា វេទិតព្ពា។

មា កាមេ អភិនន្ទីតិ វត្ថុកាមេ កិលេសកាមេ មា អភិនន្ទិ។ អថ ខោ តេសុ កាមេសុ អាទីនវំ ទោសំ មយ្ហំ វចនានុសារេន **បស្ស** ញាណចក្ខុនា ឱលោកេហិ។

ចាតុទ្ទីបោតិ ជម្ពុទីបាទីនំ ចតុន្នំ មហាទីបានំ ឥស្សរោ។ **មន្ធាតា**តិ ឯវំនាមោ រាជា, កាមភោគីនំ **អគ្គោ** អគ្គភូតោ អាសិ។ តេនាហ ភគវា – “រាហុគ្គំ អត្តភាវីនំ, មន្ធាតា កាមភោគិន”ន្តិ (អ. និ. ៤.១៥)។ **អតិត្តោ កាលង្កតោ**តិ ចតុរាសីតិវស្សសហស្សានិ កុមារកីឡាវសេន ចតុរាសីតិវស្សសហស្សានិ ឱបរជ្ជវសេន ចតុរាសីតិវស្សសហស្សានិ ចក្កវត្តិ រាជា ហុត្វា ទេវភោគសទិសេ ភោគេ ភុញ្ជិត្វា ឆត្តីសាយ សក្កានំ អាយុប្បមាណកាលំ តាវតឹសភវនេ សក្កសម្បត្តឹ អនុភវិត្វាបិ កាមេហិ អតិត្តោវ កាលង្កតោ។ **ន ចស្ស បរិបូរិតា ឥច្ឆា** អស្ស មន្ធាតុរញ្ញោ កាមេសុ អាសា ន ច បរិបុណ្ណា អាសិ។

សត្ត រតនានិ វស្សេយ្យាតិ សត្តបិ រតនានិ, **វុដ្ឋិមា** ទេវោ ទសទិសា ព្យាបេត្វា, **សមន្តេន** សមន្តតោ បុរិសស្ស រុចិវសេន យទិបិ វស្សេយ្យ, យថា តំ មន្ធាតុមហារាជស្ស ឯវំ សន្តេបិ ន ចត្ថិ តិត្តិ កាមានំ, អតិត្តាវ មរន្តិ នរា។ តេនាហ ភគវា – “ន កហាបណវស្សេន, តិត្តិ កាមេសុ វិជ្ជតី”តិ (ធ. ប. ១៨៦; ជា. ១.៣.២៣)។

អសិសូនូបមា កាមា អធិកុដ្ដនដ្ឋេន, **សប្បសិរោបមា** សប្បដិភយដ្ឋេន, **ឧក្កោបមា** តិណុក្កូបមា អនុទហនដ្ឋេន។ តេនាហ **“អនុទហន្តី”**តិ។ **អដ្ឋិកង្កលសន្និភា** អប្បស្សាទដ្ឋេន។

មហាវិសាតិ ហលាហលាទិមហាវិសសទិសា។ **អឃមូលា**តិ អឃស្ស ទុក្ខស្ស មូលា ការណភូតា។ តេនាហ **“ទុខប្ផលា”**តិ។

រុក្ខប្ផលូបមា អង្គបច្ចង្គានំ ផលិភញ្ជនដ្ឋេន។ **មំសបេសូបមា** ពហុសាធារណដ្ឋេន។ **សុបិនោបមា** ឥត្តរបច្ចុបដ្ឋានដ្ឋេន មាយា វិយ បលោភនតោ។ តេនាហ **“វញ្ចនិយា”**តិ, វញ្ចកាតិ អត្ថោ។ **យាចិតកូបមា**តិ យាចិតកភណ្ឌសទិសា តាវកាលិកដ្ឋេន។

សត្តិសូលូបមា វិនិវិជ្ឈនដ្ឋេន។ រុជ្ជនដ្ឋេន **រោគោ** ទុក្ខតាសុលភត្តា។ **គណ្ឌោ** កិលេសាសុចិបគ្ឃរណតោ។ ទុក្ខុប្បាទនដ្ឋេន **អឃំ**។ មរណសម្បាបនេន **និឃំ**។ **អង្គារកាសុសទិសា** មហាភិតាបនដ្ឋេន។ ភយហេតុតាយ ចេវ វធកបហូតតាយ ច **ភយំ វធោ** នាម, កាមាតិ យោជនា។

អក្ខាតា អន្តរាយិកាតិ “សគ្គមគ្គាធិគមស្ស និព្ពានគាមិមគ្គស្ស ច អន្តរាយករា”តិ ចក្ខុភូតេហិ ពុទ្ធាទីហិ វុត្តា។ **គច្ឆថា**តិ អនិករត្តំ សបរិសំ វិស្សជ្ជេតិ។

កឹ មម បរោ ករិស្សតីតិ បរោ អញ្ញោ មម កឹ នាម ហិតំ ករិស្សតិ អត្តនោ **សីសម្ហិ** ឧត្តមង្គេ ឯកាទសហិ អគ្គីហិ ឌយ្ហមានេ។ តេនាហ **“អនុពន្ធេ ជរាមរណេ”**តិ។ **តស្ស** ជរាមរណស្ស សីសឌាហស្ស, **ឃាតាយ** សមុគ្ឃាតាយ, **ឃដិតព្ពំ** វាយមិតព្ពំ។

ឆមន្តិ ឆមាយំ។ **ឥទមវោច**ន្តិ ឥទំ “ទីឃោ ពាលានំ សំសារោ”តិអាទិកំ សំវេគសំវត្តនកំ វចនំ អវោចំ។

ទីឃោ ពាលានំ សំសារោតិ កិលេសកម្មវិបាកវដ្ដភូតានំ ខន្ធាយតនាទីនំ បដិបាដិបវត្តិសង្ខាតោ សំសារោ អបរិញ្ញាតវត្ថុកានំ អន្ធពាលានំ ទីឃោ ពុទ្ធញាណេនបិ អបរិច្ឆិន្ននិយោ។ យថា ហិ អនុបច្ឆិន្នត្តា អវិជ្ជាតណ្ហានំ អបរិច្ឆិន្នតាយេវ ភវបពន្ធស្ស បុព្ពា កោដិ ន បញ្ញាយតិ, ឯវំ បរាបិ កោដីតិ។ **បុនប្បុនញ្ច រោទត**ន្តិ អបរាបរំ សោកវសេន រុទន្តានំ។ ឥមិនាបិ អវិជ្ជាតណ្ហានំ អនុបច្ឆិន្នតំយេវ តេសំ វិភាវេតិ។

អស្សុ ថញ្ញំ រុធិរន្តិ យំ ញាតិព្យសនាទិនា ផុដ្ឋានំ រោទន្តានំ អស្សុ ច ទារកកាលេ មាតុថនតោ បីតំ ថញ្ញញ្ច យញ្ច បច្ចត្ថិកេហិ ឃាតិតានំ រុធិរំ។ **សំសារំ អនមតគ្គតោ** សំសារស្ស អនុ អមតគ្គត្តា ញាណេន អនុគន្ត្វាបិ អមតអគ្គត្តា អវិទិតគ្គត្តា ឥមិនា ទីឃេន អទ្ធុនា សត្តានំ **សំសរតំ,** អបរាបរំ សំសរន្តានំ សំសរិតំ **សរាហិ,** តំ “គីវ ពហុក”ន្តិ អនុស្សរាហិ, អដ្ឋីនំ សន្និចយំ សរាហិ អនុស្សរ, ឧបធារេហីតិ អត្ថោ។

ឥទានិ អាទីនវស្ស ពហុភាវញ្ច ឧបមាយ ទស្សេតុំ **“សរ ចតុរោទធី”**តិ គាថមាហ។ តត្ថ **សរ ចតុរោទធី ឧបនីតេ អស្សុថញ្ញរុធិរម្ហី**តិ ឥមេសំ សត្តានំ អនមតគ្គសំសារេ សំសរន្តានំ ឯកេកស្សបិ អស្សុម្ហិ ថញ្ញេ រុធិរម្ហិ ច បមាណតោ ឧបមេតព្ពេ ចតុរោទធី ចត្តារោ មហាសមុទ្ទេ ឧបមាវសេន ពុទ្ធេហិ ឧបនីតេ សរ សរាហិ។ **ឯកកប្បមដ្ឋីនំ, សញ្ចយំ វិបុលេន សម**ន្តិ ឯកស្ស បុគ្គលស្ស ឯកស្មិំ កប្បេ អដ្ឋីនំ សញ្ចយំ វេបុល្លបព្ពតេន សមំ ឧបនីតំ សរ។ វុត្តម្បិ ចេតំ –

“ឯកស្សេកេន កប្បេន, បុគ្គលស្សដ្ឋិសញ្ចយោ;
សិយា បព្ពតសមោ រាសិ, ឥតិ វុត្តំ មហេសិនា។

“សោ ខោ បនាយំ អក្ខាតោ, វេបុល្លោ បព្ពតោ មហា;
ឧត្តរោ គិជ្ឈកូដស្ស, មគធានំ គិរិព្ពជេ”តិ។ (សំ. និ. ២.១៣៣);

មហី ជម្ពុទីបមុបនីតំ។ កោលដ្ឋិមត្តគុឡិកា, មាតា មាតុស្វេវ នប្បហោន្តីតិ ជម្ពុទីបោតិសង្ខាតំ មហាបថវិំ កោលដ្ឋិមត្តា ពទរដ្ឋិមត្តា គុឡិកា កត្វា តត្ថេកេកា “អយំ មេ មាតុ, អយំ មេ មាតុមាតូ”តិ ឯវំ វិភាជិយមានេ តា គុឡិកា មាតា មាតូស្វេវ នប្បហោន្តិ, មាតា មាតូសុ អខីណាស្វេវ បរិយន្តិកា តា គុឡិកា បរិក្ខយំ បរិយាទានំ គច្ឆេយ្យុំ, ន ត្វេវ អនមតគ្គេ សំសារេ សំសរតោ សត្តស្ស មាតុមាតរោតិ ។ ឯវំ ជម្ពុទីបមហី សំសារស្ស ទីឃភាវេន ឧបមាភាវេន ឧបនីតំ មនសិ ករោហីតិ។

តិណកដ្ឋសាខាបលាសន្តិ តិណញ្ច កដ្ឋញ្ច សាខាបលាសញ្ច។ **ឧបនីត**ន្តិ ឧបមាភាវេន ឧបនីតំ។ **អនមតគ្គតោ**តិ សំសារស្ស អនមតគ្គភាវតោ។ **ចតុរង្គុលិកា ឃដិកា**តិ ចតុរង្គុលប្បមាណានិ ខណ្ឌានិ។ **បិតុបិតុស្វេវ នប្បហោន្តី**តិ បិតុបិតាមហេសុ ឯវ តា ឃដិកា នប្បហោន្តិ។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ – ឥមស្មិំ លោកេ សព្ពំ តិណញ្ច កដ្ឋញ្ច សាខាបលាសញ្ច ចតុរង្គុលិកា កត្វា តត្ថេកេកា “អយំ មេ បិតុ, អយំ មេ បិតាមហស្សា”តិ វិភាជិយមានេ តា ឃដិកាវ បរិក្ខយំ បរិយាទានំ គច្ឆេយ្យុំ, ន ត្វេវ អនមតគ្គេ សំសារេ សំសរតោ សត្តស្ស បិតុបិតាមហាតិ។ ឯវំ តិណញ្ច កដ្ឋញ្ច សាខាបលាសញ្ច សំសារស្ស ទីឃភាវេន ឧបនីតំ សរាហីតិ។ ឥមស្មិំ បន ឋានេ –

“អនមតគ្គោយំ , ភិក្ខវេ, សំសារោ, បុព្ពា កោដិ ន បញ្ញាយតិ អវិជ្ជានីវរណានំ សត្តានំ តណ្ហាសំយោជនានំ សន្ធាវតំ សំសរតំ។ តំ កិំ មញ្ញថ, ភិក្ខវេ, កតមំ នុ ខោ ពហុតរំ, យំ វា វោ ឥមិនា ទីឃេន អទ្ធុនា សន្ធាវតំ សំសរតំ អមនាបសម្បយោគា មនាបវិប្បយោគា កន្ទន្តានំ រោទន្តានំ អស្សុបស្សន្នំ បគ្ឃរិតំ, យំ វា ចតូសុ មហាសមុទ្ទេសុ ឧទក”ន្តិអាទិកា (សំ. និ. ២.១២៦) – ‘អនមតគ្គបាឡិ’ អាហរិតព្ពា។

សរ កាណកច្ឆបន្តិ ឧភយក្ខិកាណំ កច្ឆបំ អនុស្សរ។ **បុព្ពសមុទ្ទេ អបរតោ ច យុគឆិទ្ទ**ន្តិ បុរត្ថិមសមុទ្ទេ អបរតោ ច បច្ឆិមុត្តរទក្ខិណសមុទ្ទេ វាតវេគេន បរិព្ភមន្តស្ស យុគស្ស ឯកច្ឆិទ្ទំ។ **សិរំ តស្ស ច បដិមុក្ក**ន្តិ កាណកច្ឆបស្ស សីសំ តស្ស ច វស្សសតស្ស វស្សសតស្ស អច្ចយេន គីវំ ឧក្ខិបន្តស្ស សីសស្ស យុគច្ឆិទ្ទេ បវេសនញ្ច សរ។ **មនុស្សលាភម្ហិ ឱបម្ម**ន្តិ តយិទំ សព្ពម្បិ ពុទ្ធុប្បាទធម្មទេសនាសុ វិយ មនុស្សត្តលាភេ ឱបម្មំ កត្វា បញ្ញាយ សរ, តស្ស អតីវ ទុល្លភសភាវត្តំ សារជ្ជភយស្សាបិ អតិច្ចសភាវត្តា។ វុត្តញ្ហេតំ – “សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, បុរិសោ មហាសមុទ្ទេ ឯកច្ឆិគ្គឡំ យុគំ បក្ខិបេយ្យា”តិអាទិ (ម. និ. ៣.២៥២; សំ. និ. ៥.១១១៧)។

សរ រូបំ ផេណបិណ្ឌោបមស្សាតិ វិមទ្ទាសហនតោ ផេណបិណ្ឌសទិសស្ស អនេកានត្ថសន្និបាតតោ កាយសង្ខាតស្ស **កលិនោ,** និច្ចសារាទិវិរហេន **អសារស្ស** រូបំ អសុចិទុគ្គន្ធំ ជេគុច្ឆបដិក្កូលភាវំ សរ។ **ខន្ធេ បស្ស**

អនិច្ចេតិ បញ្ចបិ ឧបាទានក្ខន្ធេ ហុត្វា អភាវង្គេន អនិច្ចេ បស្ស ញាណចក្ខុនា ឱលោកេហិ។ **សរាហិ និរយេ ពាហុវិឃាតេ**តិ អដ្ឋ មហានិរយេ សោឡសឧស្សទនិរយេ ច ពហុវិឃាតេ ពហុទុក្ខេ មហាទុក្ខេ ច អនុស្សរ។

សរ កដសី វឌ្ឍេន្តេតិ បុនប្បុនំ គាសុ គាសុ ជាតីសុ អបរាបរំ ឧប្បត្តិយា បុនប្បុនំ កដសី សុសានំ អាឡាហនមេវ វឌ្ឍេន្តេ សត្តេ អនុស្សរ។ "វឌ្ឍន្តោ"តិ វា បាឡិ, ត្វំ វឌ្ឍន្តោតិ យោជនា។ **កុម្ភីលភយានី**តិ ឧទរបោសនត្ថំ អកិច្ចការិតាវសេន ឱទរិកត្តភយានិ។ វុត្តញ្ហិ "កុម្ភីលភយន្តិ ខោ, ភិក្ខវេ, ឱទរិកត្តស្សេតំ អធិវចន"ន្តិ (អ. និ. ៤.១២២)។ **សរាហិ ចត្តារិ សច្ចានី**តិ "ឥទំ ទុក្ខំ អរិយសច្ចំ...បេ.... អយំ ទុក្ខនិរោធគាមិនិ បដិបទា អរិយសច្ច"ន្តិ ចត្តារិ អរិយសច្ចានិ យាថាវតោ អនុស្សរ ឧបធារេហិ។

ឯវំ រាជបុត្តី អនេកាការវោការំ អនុស្សរណវសេន កាមេសុ សំសារេ ច អាទីនវំ បកាសេត្វា ឥទានិ ព្យតិរេកេនបិ តំ បកាសេតុំ **"អមតម្ហិ វិជ្ជមានេ"**តិអាទិមាហ។ តត្ថ **អមតម្ហិ វិជ្ជមានេ**តិ សម្មាសម្ពុទ្ធេន មហាករុណាយ ឧបនីតេ សទ្ធម្មាមតេ ឧបលព្ភមានេ។ **កឹ តវ បញ្ចកដុកេន បីតេនា**តិ បរិយេសនា បរិគ្គហោ អារក្ខា បរិភោគោ វិបាកោ ចាតិ បញ្ចសុបិ ឋានេសុ តិខិណតរទុក្ខានុពន្ធតាយ សវិឃាតត្តា សឧបាយាសត្តា កឹ តុយ្ហំ បញ្ចកដុកេន បញ្ចកាមគុណរសេន បីតេន? ឥទានិ វុត្តមេវត្ថំ បាកដតរំ ករោន្តី អាហ – **"សព្ពា ហិ កាមរតិយោ, កដុកតរា បញ្ចកដុកេនា"**តិ , អតិវិយ កដុកតរាតិ អត្ថោ។

យេ បរិឡាហាតិ យេ កាមា សម្បតិ កិលេសបរិឡាហេន អាយតឹ វិបាកបរិឡាហេន ច សបរិឡាហា មហាវិឃាតា។ **ជលិតា កុថិតា កម្បិតា សន្តាបិតា**តិ ឯកាទសហិ អគ្គីហិ បជ្ជលិតា បក្កថិតា ច ហុត្វា តំសមង្គីនំ កម្បនកា សន្តាបនកា ច។

អសបត្តម្ហីតិ សបត្តរហិតេ នេក្ខម្មេ។ **សមានេ**តិ សន្តេ វិជ្ជមានេ។ "ពហុសបត្តា"តិ វត្វា យេហិ ពហូ សបត្តា, តេ ទស្សេតុំ **"រាជគ្គី"**តិអាទិ វុត្តំ។ រាជូហិ ច អគ្គិនា ច ចោរេហិ ច ឧទកេន ច ទាយាទាទិអប្បិយេហិ ច រាជគ្គិចោរឧទកប្បិយេហិ សាធារណតោ តេស្វេវោបមា វុត្តា។

យេសុ វធពន្ធោតិ យេសុ កាមេសុ កាមនិមិត្តំ មរណបោថនាទិបរិក្កិលេសោ អន្ទុពន្ធនាទិពន្ធោ ច ហោតីតិ អត្ថោ។ **កាមេសូ**តិអាទិ វុត្តស្សេវត្ថស្ស បាកដករណំ។ តត្ថ **ហី**តិ ហេតុអត្ថេ និបាតោ។ យស្មា កាមេសុ កាមហេតុ ឥមេ សត្តា វធពន្ធនទុក្ខានិ អនុភវន្តិ បាបុណន្តិ, តស្មា អាហ – **"អសកាមា"**តិ, កាមា នាមេតេ អសន្តោ ហីនា លាមកាតិ អត្ថោ។ "អហកាមា"តិ វា បាឋោ, សោ ឯវត្ថោ។ អហាតិ ហិ លាមកបរិយាយោ "អហលោកិត្ថិយោ នាមា"តិអាទីសុ វិយ។

អាទីបិតាតិ បជ្ជលិតា។ **តិណុក្កា**តិ តិណេហិ កតា ឧក្កា។ **ទហន្តិ យេ តេ មុញ្ចន្តី**តិ យេ សត្តា តេ កាមេ ន មុញ្ចន្តិ, អញ្ញទត្ថុ គណ្ហន្តិ, តេ ទហន្តិយេវ, សម្បតិ អាយតិញ្ច ឈាបេន្តិ។

មា អប្បកស្ស ហេតូតិ បុប្ផស្សាទសទិសស្ស បរិត្តកស្ស កាមសុខស្ស ហេតុ វិបុលំ ឧឡារំ បណីតញ្ច លោកុត្តរំ សុខំ **មា ជហិ** មា ឆឌ្ឌេហិ។ **មា បុថុលោមោវ ពឡិសំ គិលិត្វា**តិ អាមិសលោភេន ពឡិសំ គិលិត្វា ព្យសនំ បាបុណន្តោ "បុថុលោមោ"តិ លទ្ធនាមោ មច្ឆោ វិយ កាមេ អបរិច្ចជិត្វា **មា បច្ឆា វិហញ្ញសិ** បច្ឆា វិឃាដំ អាបជ្ជសិ។

សុនខោវ សង្ខលាពទ្ធោតិ យថា គទ្ទុលេន ពទ្ធោ សុនខោ គទ្ទុលពន្ធេន ថម្ភេ ឧបនិពទ្ធោ អញ្ញតោ គន្តុំ អសក្កោន្តោ តត្ថេវ បរិព្ភមតិ, ឯវំ ត្វំ កាមតណ្ហាយ ពទ្ធោ, ឥទានិ **កាមំ** យទិបិ កាមេសុ តាវ **ទមស្សុ** ឥន្ទ្រិយានិ ទមេហិ។ **កាហិន្តិ ខុ តំ កាមា, ឆាតា សុនខំវ ចណ្ឌាលា**តិ **ខូ**តិ និបាតមត្តំ។ តេ បន កាមា តំ តថា ករិស្សន្តិ, យថា ឆាតជ្ឈត្តា សបាកា សុនខំ លភិត្វា អនយព្យសនំ បាបេន្តីតិ អត្ថោ។

អបរិមិតញ្ច ទុក្ខន្តិ អបរិមាណំ "ឯត្តក"ន្តិ បរិច្ឆិន្ទិតុំ អសក្កុណេយ្យំ និរយាទីសុ កាយិកំ ទុក្ខំ។ **ពហូនិ ច ចិត្តទោមនស្សានី**តិ ចិត្តេ លព្ភមានានិ ពហូនិ អនេកានិ ទោមនស្សានិ ចេតោទុក្ខានិ។ **អនុភោហិសី**តិ អនុភវិស្សសិ។ **កាមយុត្តោ**តិ កាមេហិ យុត្តោ, តេ អប្បជិនិស្សជ្ជន្តោ។ **បដិនិស្សជ អទ្ធុវេ កាមេ**តិ អទ្ធុវេហិ អនិច្ចេហិ កាមេហិ វិនិស្សជ អបេហីតិ អត្ថោ។

ជរាមរណព្យាធិគហិតា, សព្ពា សព្ពត្ថ ជាតិយោតិ យស្មា ហីនាទិភេទភិន្នា សព្ពត្ថ ភវាទីសុ ជាតិយោ ជរាមរណព្យាធិនា ច គហិតា, តេហិ អបរិមុត្តា, តស្មា **អជរម្ហិ** និព្ពានេ វិជ្ជមានេ ជរាទីហិ អបរិមុត្តេហិ កាមេហិ

កឹ តវ បយោជនន្តិ យោជនា។

ឯវំ និព្ពានគុណទស្សនមុខេន កាមេសុ ភវេសុ ច អាទីនវំ បកាសេត្វា ឥទានិ និព្ពត្តិតំ និព្ពានគុណមេវ បកាសេន្តី “**ឥទមជរ**”ន្តិអាទិនា ទ្វេ គាថា អភាសិ។ តត្ថ **ឥទមជរ**ន្តិ ឥទមេវេកំ អត្តនិ ជរាភាវតោ អធិគតស្ស ច ជរាភាវហេតុតោ អជរំ។ **ឥទមមរ**ន្តិ ឯត្ថាបិ ឯសេវ នយោ។ **ឥទមជរាមរ**ន្តិ ឥទុភយមេកជ្ឈំ កត្វា ថោមនាវសេន វទតិ។ **បទ**ន្តិ វដ្ដទុក្ខតោ មុច្ចិតុកាមេហិ បព្ពជិតព្ពតោ បដិបជ្ជិតព្ពតោ បទំ។ សោកហេតូនំ អភាវតោ សោកាភាវតោ ច **អសោកំ**។ សបត្តករជម្ពាភាវតោ **អសបត្តំ**។ កិលេសសម្ពាធាភាវតោ **អសម្ពាធំ**។ ខលិតសង្ខាតានំ ទុច្ចរិតានំ អភាវេន **អខលិតំ**។ អត្តានុវាទាទិភយានំ វដ្ដភយស្ស ច សព្ពសោ អភាវា **អភយំ**។ ទុក្ខបតាបស្ស កិលេសស្សាបិ អភាវេន **និរុបតាបំ**។ សព្ពមេតំ អមតមហានិព្ពានមេវ សន្ធាយ វទតិ។ តញ្ហិ សា អនុស្សវាទិសិទ្ធេន អាការេន អត្តនោ ឧបដ្ឋហន្តី តេសំ បច្ចក្ខតោ ទស្សេន្តី វិយ “ឥទ”ន្តិ អវោច។

អវិគតមិទំ ពហូហិ អមតន្តិ ឥទំ អមតំ និព្ពានំ ពហូហិ អនន្តអបរិមាណេហិ ពុទ្ធាទីហិ អរិយេហិ អធិគតំ ញាតំ អត្តនោ បច្ចក្ខំ កតំ។ ន កេវលំ តេហិ អធិគតមេវ សន្ធាយ វទតិ, អថ ខោ **អជ្ជាបិ ច លភនីយំ** ឥទានិបិ អធិគមនីយំ អធិគន្តុំ សក្កា។ កេន លភនីយន្តិ អាហ “**យោ យោនិសោ បយុញ្ជតី**”តិ, យោ បុគ្គលោ យោនិសោ ឧបាយេន សត្ថារា ទិន្នឱវាទេ ឋត្វា យុញ្ជតិ សម្មាបយោគញ្ច ករោតិ, តេន លភនីយន្តិ យោជនា។ **ន ច សក្កា អឃដមានេនា**តិ យោ បន យោនិសោ ន បយុញ្ជតិ, តេន អឃដមានេន ន ច សក្កា, កទាចិបិ លទ្ធុំ ន សក្កាយេវាតិ អត្ថោ។

ឯវំ ភណតិ សុមេធាតិ ឯវំ វុត្តប្បការេន សុមេធា រាជកញ្ញា សំសារេ អត្តនោ សំវេគទីបនី កាមេសុ និព្ពេធភាគិនី ធម្មកថំ កថេតិ។ **សង្ខារគតេ រតី អលភមានា**តិ អណុមត្តេបិ សង្ខារបវត្តេ អភិរតិំ អវិន្ទន្តី។ **អនុនេន្តី អនិករត្ត**ន្តិ អនិករត្តំ រាជានំ សញ្ញាបេន្តី។ **កេសេ ច ឆមំ ខិបី**តិ អត្តនោ ខគ្គេន ឆិន្នេ កេសេ ច ភូមិយំ ខិបិ ឆឌ្ឌេសិ។

យាចតស្សា បិតរំ សោតិ សោ អនិករត្តោ អស្សា សុមេធាយ បិតរំ កោញ្ចរាជានំ យាចតិ។ កិន្តិ យាចតីតិ អាហ “**វិស្សជ្ជេថ សុមេធំ, បព្ពជិតុំ វិមោក្ខសច្ចទស្សា**”តិ, សុមេធំ រាជបុត្តិំ បព្ពជិតុំ វិស្សជ្ជេថ, សា ច បព្ពជិត្វា វិមោក្ខសច្ចទស្សា អវិបរីតនិព្ពានទស្សាវិនី ហោតូតិ អត្ថោ។

សោកភយភីតាតិ ញាតិវិយោគាទិហេតុតោ សព្ពស្មាបិ សំសារភយតោ ភីតា ញាណុត្តរវសេន ឧត្រាសិតា។ **សិក្ខមានាយា**តិ សិក្ខមានាយ សមានាយ ឆ អភិញ្ញា សច្ឆិកតា, តតោ ឯវ អគ្គផលំ អរហត្តំ សច្ឆិកតំ។

អច្ឆរិយមព្ភុតំ តំ, និព្ពានំ អាសិ រាជកញ្ញាយាតិ រាជបុត្តិយា សុមេធាយ កិលេសេហិ បរិនិព្ពានំ អច្ឆរិយំ អព្ភុតញ្ច អាសិ។ ឆឡភិញ្ញាវ សិទ្ធិយា កថន្តិ ចេ **បុព្ពេនិវាសចរិតំ, យថា ព្យាករិ បច្ឆិមេ កាលេ**តិ, បច្ឆិមេ ខន្ធបរិនិព្ពានកាលេ អត្តនោ បុព្ពេនិវាសបរិយាបន្នចរិតំ យថា ព្យាកាសិ, តថា តំ ជានិតព្ពន្តិ។

បុព្ពេនិវាសំ បន តាយ យថា ព្យាកតំ, តំ ទស្សេតុំ “**ភគវតិ កោណាគមនេ**”តិអាទិ វុត្តំ។ តត្ថ **ភគវតិ កោណាគមនេ**តិ កោណាគមនេ សម្មាសម្ពុទ្ធេ លោកេ ឧប្បន្នេ។ **សង្ឃារាមមទ្ទិ នវនិវេសម្ហី**តិ សង្ឃំ ឧទ្ទិស្ស អភិនវនិវេសិតេ អារាមេ។ **សខិយោ តិស្សោ ជនិយោ, វិហារទានំ អទាសិម្ហា**តិ ធនញ្ជានី ខេមា អហញ្ចាតិ មយំ តិស្សោ សខិយោ អារាមំ សង្ឃស្ស វិហារទានំ អទម្ហ។

ទសក្ខត្តុំ សតក្ខត្តុន្តិ តស្ស វិហារទានស្ស អានុភាវេន ទសវារេ ទេវេសុ ឧបបជ្ជិម្ហ, តតោ មនុស្សេសុ ឧបបជ្ជិត្វា បុន សតក្ខត្តុំ ទេវេសុ ឧបបជ្ជិម្ហ, តតោបិ មនុស្សេសុ ឧបបជ្ជិត្វា បុន ទសសតក្ខត្តុំ សហស្សវារំ ទេវេសុ ឧបបជ្ជិម្ហ, តតោបិ មនុស្សេសុ ឧបបជ្ជិត្វា បុន សតានិ សតក្ខត្តុំ ទសសហស្សវារេ ទេវេសុ ឧបបជ្ជិម្ហ, កោ បន វាទោ មនុស្សេសុ។ ឯវំ មនុស្សេសុ ឧប្បន្នវារេសុ កថាវ នត្ថិ, អនេកសហស្សវារំ ឧបបជ្ជិម្ហាតិ អត្ថោ។

ទេវេសុ មហិទ្ធិកា អហុម្ហាតិ ទេវេសុ ឧបបន្នកាលេ តស្មិំ តស្មិំ ទេវនិកាយេ មហិទ្ធិកា មហានុភាវា អហុម្ហ។ **មានុសកម្ហិ កោ បន វាទោ**តិ មនុស្សត្តលាភេ មហិទ្ធិកតាយ កថាវ នត្ថិ។ ឥទានិ តមេវ មនុស្សត្តភាវេ ឧក្កំសគតំ មហិទ្ធិកតំ ទស្សេន្តី “**សត្តរតនស្ស មហេសី, ឥត្ថិរតនំ អហំ អាសិ**”ន្តិ អាហ។ តត្ថ ចក្ករតនាទីនិ សត្ត រតនានិ ឯតស្ស សន្តីតិ សត្តរតនោ, ចក្កវត្តី, តស្ស សត្តរតនស្ស។ ឆទោសរហិតា បញ្ចកល្យាណា អតិក្កន្តមនុស្សវណ្ណា អបត្តទិព្ពវណ្ណាតិ ឯវមាទិគុណសមន្នាគមេន ឥត្ថីសុ រតនភូតា អហំ អហោសិំ។

សោ ហេតូតិ យំ តំ កោណាគមនស្ស ភគវតោ កាលេ សង្ឃស្ស វិហារទានំ កតំ, សោ យថាវុត្តាយ ទិព្ពសម្បត្តិយា ច ហេតុ។ **សោ បភវោ តំ មូល**ន្តិ តស្សេវ បរិយាយវចនំ។ **សាវ សាសនេ ខន្តី**តិ សា ឯវ ឥធ សត្ថុ សាសនេ ធម្មេ និជ្ឈានក្ខន្តិ។ **តំ បឋមសមោធាន**ន្តិ តទេវ សត្ថុសាសនធម្មេន បឋមំ សមោធានំ បឋមោ សមាគមោ, តទេវ សត្ថុសាសនធម្មេ អភិរតាយ បរិយោសានេ និព្ពានន្តិ ផលូបចារេន ការណំ វទតិ។ ឥមា បន ចតស្សោ គាថា ថេរិយា អបទានស្ស វិភាវនវសេន បវត្តត្តា អបទានបាឡិយម្បិ សង្គហំ អារោបិតា។

ឱសានគាថាយ **ឯវំ ករោន្តី**តិ យថា មយា បុរិមត្តភាវេ ឯតរហិ ច កតំ បដិបន្នំ, ឯវំ អញ្ញេបិ ករោន្តិ បដិបជ្ជន្តិ។ កេ ឯវំ ករោន្តីតិ អាហ – **“យេ សទ្ទហន្តិ វចនំ អនោមបញ្ញស្ស”**តិ, ញេយ្យបរិយន្តិកញាណតាយ បរិបុណ្ណបញ្ញស្ស សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស វចនំ យេ បុគ្គលា សទ្ទហន្តិ “ឯវមេត”ន្តិ ឱកប្បន្តិ, តេ ឯវំ ករោន្តិ បដិបជ្ជន្តិ។ ឥទានិ តាយ ឧក្កំសគតាយ បដិបត្តិយា តំ ទស្សេតុំ **“និព្ពិន្ទន្តិ ភវគតេ, និព្ពិន្ទិត្វា វិរជ្ជន្តី”**តិ វុត្តំ។ តស្សត្ថោ – យេ ភគវតោ វចនំ យាថាវតោ សទ្ទហន្តិ, តេ វិសុទ្ធិបដិបទំ បដិបជ្ជន្តា សព្ពស្មឹ ភវគតេ តេភូមកេ សង្ខារេ វិបស្សនាបញ្ញាយ និព្ពិន្ទន្តិ, និព្ពិន្ទិត្វា ច បន អរិយមគ្គេន សព្ពសោ វិរជ្ជន្តិ, សព្ពស្មាបិ ភវគតា វិមុច្ចន្តីតិ អត្ថោ។ វិរាគេ អរិយមគ្គេ អធិគតេ វិមុត្តាយេវ ហោន្តីតិ។

ឯវមេតា ថេរិកាទយោ សុមេធាបរិយោសានា គាថាសភាគេន ឥធ ឯកជ្ឈំ សង្គហំ អារូឡ្ហា “តិសត្តតិ បរិមាណា”តិ។ ភាណវារតោ បន ទ្វាធិកា ឆសតមត្តា ថេរិយោ គាថា ច។ តា សព្ពាបិ យថា សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស សាវិកាភាវេន ឯកវិធា, តថា អសេខភាវេន ឧក្ខិត្តបលិឃតាយ សំកិណ្ណបរិក្ខតាយ អព្ពូឡ្ហេសិកតាយ និរគ្គលតាយ បន្នភារតាយ វិសញ្ញុត្តតាយ ទសសុ អរិយវាសេសុ វុដ្ឋវាសតាយ ច, តថា ហិ តា បញ្ចង្គវិប្បហីនា ឆឡង្គសមន្នាគតា ឯការក្ខា ចតុរាបស្សេនា បណុន្នបច្ចេកសច្ចា សមវយសដ្ឋេសនា អនាវិលសង្កប្បា បស្សទ្ធកាយសង្ខារា សុវិមុត្តចិត្តា សុវិមុត្តបញ្ញា ចាតិ ឯវមាទិនា (ទី. និ. ៣.៣៦០) នយេន ឯកវិធា។

សម្មុខាបរម្មុខាភេទតោ ទុវិធា។ យា ហិ សត្ថុធរមានកាលេ អរិយាយ ជាតិយា ជាតា មហាបជាបតិគោតមិអាទយោ, តា សម្មុខាសាវិកា នាម។ យា បន ភគវតោ ខន្ធបរិនិព្ពានតោ បច្ឆា អធិគតវិសេសា, តា សតិបិ សត្ថុធម្មសរីរស្ស បច្ចក្ខភាវេ សត្ថុសរីរស្ស អបច្ចក្ខភាវតោ បរម្មុខាសាវិកា នាម។ តថា ឧភតោភាគវិមុត្តិបញ្ញាវិមុត្តិតាវសេន។ ឥធ បាឡិយាគតា បន ឧភតោភាគវិមុត្តាយេវ។ តថា សាបទាននាបទានភេទតោ។ យាសញ្ហិ បុរិមេសុ សម្មាសម្ពុទ្ធេសុ បច្ចេកពុទ្ធេសុ សាវកពុទ្ធេសុ វា បុញ្ញកិរិយាវសេន កតាធិការតាសង្ខាតំ អត្ថិ អបទានំ, តា សាបទានា។ យាសំ តំ នត្ថិ, តា នាបទានា។ តថា សត្ថុលទ្ធូបសម្បទា សង្ឃតោ លទ្ធូបសម្បទាតិ ទុវិធា។ គរុធម្មបដិគ្គហណម្ហិ លទ្ធូបសម្បទា មហាបជាបតិគោតមី សត្ថុសន្តិកាវ លទ្ធូបសម្បទត្តា សត្ថុលទ្ធូបសម្បទា នាម។ សេសា សព្ពាបិ សង្ឃតោ លទ្ធូបសម្បទា។ តាបិ ឯកតោឧបសម្បន្នា ឧភតោឧបសម្បន្នាតិ ទុវិធា។ តត្ថ យា តា មហាបជាបតិគោតមិយា សទ្ធឹ និក្ខន្តា បញ្ចសតា សាកិយានិយោ, តា ឯកតោឧបសម្បន្នា ភិក្ខុសង្ឃតោ ឯវ លទ្ធូបសម្បទត្តា មហាបជាបតិគោតមី ឋបេត្វា។ ឥតរា ឧភតោឧបសម្បន្នា ឧភតោសង្ឃេ ឧបសម្បទត្តា។

ឯហិភិក្ខុទុកោ វិយ ឯហិភិក្ខុនិទុកោ ឥធ ន លព្ភតិ។ កស្មា? ភិក្ខុនីនំ តថា ឧបសម្បទាយ អភាវតោ។ យទិ ឯវំ យំ តំ ថេរិកាថាយ សុភទ្ទាយ កុណ្ឌលកេសាយ វុត្តំ –

“និហច្ច ជាណុំ វន្ទិត្វា, សម្មុខា អញ្ជលឹ អកំ;
ឯហិ ភទ្ទេតិ មំ អវច, សា មេ អាសូបសម្បទា”តិ។ (ថេរីគា. ១០៩);

តថា អបទានេបិ –

“អាយាចិតោ តទា អាហ, ឯហិ ភទ្ទេតិ នាយកោ;
តទាហំ ឧបសម្បន្នា, បរិត្តំ តោយមទ្ទស”ន្តិ។ (អប. ថេរី ២.៣.៤៤);

តំ កថន្តិ? នយិទំ ឯហិភិក្ខុនិភាវេន ឧបសម្បទំ សន្ធាយ វុត្តំ។ ឧបសម្បទាយ បន ហេតុភាវតោ យា សត្ថុ អាណត្តិ, សា មេ អាសូបសម្បទាតិ វុត្តំ។

តថា ហិ វុត្តំ អដ្ឋកថាយំ “ឯហិ, ភទ្ទេ, ភិក្ខុនុបស្សយំ គន្ត្វា ភិក្ខុនីនំ សន្តិកេ បព្ពជ្ជ ឧបសម្បជ្ជស្សូតិ មំ អវោច អាណាបេសិ។ សា សត្ថុ អាណា មយ្ហំ ឧបសម្បទាយ ការណត្តា ឧបសម្បទា អហោសី”តិ។ ឯតេនេវ អបទានគាថាយបិ អត្ថោ សំវណ្ណិតោតិ ទដ្ឋព្ពោ។

ឯវម្បិ ភិក្ខុនិវិភង្គេ ឯហិ ភិក្ខុនីតិ ឥទំ កថន្តិ? ឯហិភិក្ខុនិភាវេន ភិក្ខុនីនំ ឧបសម្បទាយ អសភាវជោតនវចនំ តថា ឧបសម្បទាយ ភិក្ខុនីនំ អភាវតោ។ យទិ ឯវំ, កថំ ឯហិភិក្ខុនីតិ វិភង្គេ និទ្ទេសោ កតោតិ? ទេសនានយសោតបតិតភាវេន។ អយញ្ហិ សោតបតិតតា នាម កត្ថចិ លព្ភមានស្សាបិ អនាហដំ ហោតិ។

យថា អភិធម្មេ មនោធាតុនិទ្ទេសេ (ធ. ស. ៥៦៦-៥៦៧) លព្ភមានម្បិ ឈានង្គំ បញ្ចវិញ្ញាណសោតបតិតតាយ ន ឧទ្ធដំ កត្ថចិ ទេសនាយ អសម្ភវតោ។ យថា តត្ថេវ វត្ថុនិទ្ទេសេ ហទយវត្ថុ, កត្ថចិ អលព្ភមានស្សាបិ គហណវសេន។ តថា ឋិតកប្បិនិទ្ទេសេ។ យថាហ –

“កតមោ ច បុគ្គលោ ឋិតកប្បី? អយញ្ច បុគ្គលោ សោតាបត្តិផលសច្ឆិកិរិយាយ បដិបន្នោ អស្ស, កប្បស្ស ច ឧឌ្ឍយ្ហនវេលា អស្ស, នេវ តាវ កប្បោ ឧឌ្ឍយ្ហេយ្យ, យាវាយំ បុគ្គលោ ន សោតាបត្តិផលំ សច្ឆិករោតី”តិ (បុ. ប. ១៧)។

ឯវមិធាបិ អលព្ភមានគហណវសេន វេទិតព្វំ, បរិកប្បវចនញ្ចេតំ សចេ ភគវា ភិក្ខុនិភាវយោគ្យំ កញ្ចិ មាតុគាមំ ឯហិ ភិក្ខុនីតិ វទេយ្យ, ឯវម្បិ ភិក្ខុនិភាវោ សិយាតិ។ កស្មា បន ភគវា ឯវំ ន កថេសីតិ? តថា កតាធិការានំ អភាវតោ។ យេ បន “អនាសន្នសន្និហិតភាវតោ”តិ ការណំ វត្វា “ភិក្ខូ ឯវ ហិ សត្ថុ អាសន្នចារី សទា សន្និហិតាវ, តស្មា តេ ‘ឯហិភិក្ខូ’តិ វត្តព្វតំ អរហន្តិ, ន ភិក្ខុនិយោ”តិ វទន្តិ, តំ តេសំ មតិមត្តំ។ សត្ថុ អាសន្នទូរភាវស្ស ភព្វាភព្វភាវាសិទ្ធត្តា។ វុត្តញ្ចេតំ ភគវតា –

“សង្ឃាដិកណ្ណេ ចេបិ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ គហេត្វា បិដ្ឋិតោ បិដ្ឋិតោ អនុពន្ធោ អស្ស បាទេ បទំ និក្ខិបន្តោ, សោ ច ហោតិ អភិជ្ឈាលុ កាមេសុ តិព្វសារាគោ ព្យាបន្នចិត្តោ បទុដ្ឋមនសង្កប្បោ មុដ្ឋស្សតិ អសម្បជានោ អសមាហិតោ វិព្ភន្តចិត្តោ បាកតិន្ទ្រិយោ , អថ ខោ សោ អារកាវ មយ្ហំ, អហញ្ច តស្ស។ តំ កិស្ស ហេតុ? ធម្មញ្ហិ សោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ន បស្សតិ, ធម្មំ អបស្សន្តោ ន មំ បស្សតិ។

“យោជនសតេ ចេបិ សោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ វិហរេយ្យ។ សោ ច ហោតិ អនភិជ្ឈាលុ កាមេសុ ន តិព្វសារាគោ អព្យាបន្នចិត្តោ អប្បទុដ្ឋមនសង្កប្បោ ឧបដ្ឋិតស្សតិ សម្បជានោ សមាហិតោ ឯកគ្គចិត្តោ សំវុតិន្ទ្រិយោ, អថ ខោ សោ សន្តិកេវ មយ្ហំ, អហញ្ច តស្ស។ តំ កិស្ស ហេតុ? ធម្មញ្ហិ សោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ បស្សតិ, ធម្មំ បស្សន្តោ មំ បស្សតី”តិ (ឥតិវុ. ៩២)។

តស្មា អការណំ ទេសតោ សត្ថុ អាសន្នានាសន្នតា។ អកតាធិការតាយ បន ភិក្ខុនីនំ តត្ថ អយោគ្យតា។ តេន វុត្តំ – “ឯហិភិក្ខុនិទុកោ ឥធ ន លព្ភតី”តិ។ ឯវំ ទុវិធា។

អគ្គសាវិកា, មហាសាវិកា, បកតិសាវិកាតិ តិវិធា។ តត្ថ ខេមា, ឧប្បលវណ្ណាតិ ឥមា ទ្វេ ថេរិយោ អគ្គសាវិកា នាម។ កាមំ សព្ពាបិ ខីណាសវត្ថេរិយោ សីលសុទ្ធិអាទិកេ សម្បាទេន្តិយោ ចតូសុ សតិបដ្ឋានេសុ សុបដ្ឋិតចិត្តា សត្តពោជ្ឈង្គេ យថាភូតំ ភាវេត្វា មគ្គបដិបាដិយា អនវសេសតោ កិលេសេ ខេបេត្វា អគ្គផលេ បតិដ្ឋហន្តិ។ តថាបិ យថា សទ្ធាវិមុត្តតោ ទិដ្ឋិប្បត្តស្ស បញ្ញាវិមុត្តតោ ច ឧភតោភាគវិមុត្តស្ស បុព្ពភាគភាវនាវិសេសសិទ្ធោ ឥច្ឆិតោ វិសេសោ, ឯវំ អភិនីហារមហន្តតាបុព្ពយោគមហន្តតាហិសសន្តានេ សាតិសយគុណវិសេសស្ស និប្ផាទិតត្តា សីលាទីហិ គុណេហិ មហន្តា សាវិកាតិ មហាសាវិកា។ តេសុយេវ បន ពោធិបក្ខិយធម្មេសុ បាមោក្ខភាវេន ធុរភូតានំ សម្មាទិដ្ឋិសម្មាសមាធីនំ សាតិសយកិច្ចានុភាវនិព្ពត្តិយា ការណភូតាយ តជ្ជាភិនីហារតាយ សក្កច្ចំ និរន្តរំ ចិរកាលសម្ភូតាយ សម្មាបដិបត្តិយា យថាក្កមំ បញ្ញាយ សមាធិម្ហិ ច ឧក្កំសបារមិប្បត្តិយា សវិសេសំ សព្ពគុណេហិ អគ្គភាវេ ឋិតត្តា តា ទ្វេបិ អគ្គសាវិកា នាម។ មហាបជាបតិគោតមិអាទយោ បន អភិនីហារមហន្តតាយ បុព្ពយោគមហន្តតាយ ច បដិលទ្ធគុណវិសេសវសេន មហតិយោ សាវិកាតិ មហាសាវិកា នាម។ ឥតរា ថេរិកា តិស្សា វីរា ធីរាតិ ឯវមាទិកា អភិនីហារមហន្តតាទីនំ អភាវេន បកតិសាវិកា នាម។ តា បន អគ្គសាវិកា វិយ មហាសាវិកា វិយ ច ន បរិមិតា, អថ ខោ អនេកសតានិ អនេកសហស្សានិ វេទិតព្ពានិ។ ឯវំ អគ្គសាវិកាទិភេទតោ តិវិធា។ តថា សុញ្ញតវិមោក្ខាទិភេទតោ តិវិធា។

បដិបទាទិវិភាគេន ចតុព្ពិធា។ ឥន្ទ្រិយាធិកវិភាគេន បញ្ចវិធា។ តថា បដិបត្តិយាទិវិភាគេន បញ្ចវិធា។ អនិមិត្តវិមុត្តាទិវសេន ឆព្ពិធា។ អធិមុត្តិភេទេន សត្តវិធា។ ធុរបដិបទាទិវិភាគេន អដ្ឋវិធា។ វិមុត្តិវិភាគេន នវវិធា ទសវិធា ច។ តា បនេតា យថាវុត្តេន ធុរភេទេន វិភជ្ជមានា វីសតិ ហោន្តិ, បដិបទាវិភាគេន វិភជ្ជមានា ចត្តាលីស ហោន្តិ។ បុន បដិបទាភេទេន ធុរភេទេន វិភជ្ជមានា អសីតិ ហោន្តិ។ អថ វា សុញ្ញតាវិមុត្តាទិ

វិភាគេន វិភជ្ជមានា ចត្តាលីសាធិកានិ ទ្វេសតានិ ហោន្តិ។ បុន ឥន្ទ្រិយាធិកវិភាគេន វិភជ្ជមានា ទ្វិសតុត្តរសហស្សំ ហោន្តីតិ។ ឯវមេតាសំ ថេរីនំ អត្តនោ គុណវសេនេវ អនេកភេទភិន្នតា វេទិតព្ពា។ អយមេត្ថ សង្ខេបោ, វិត្ថារោ បន ហេដ្ឋា ថេរគាថាសំវណ្ណនាយំ វុត្តនយេនេវ គហេតព្ពោតិ។

សុមេធាថេរីគាថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

មហានិបាតវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

និគមនគាថា

ឯត្តាវតា ច –

“យេ តេ សម្បន្នសទ្ធម្មា, ធម្មរាជស្ស សត្ថុនោ;
ឱរសា មុខជា បុត្តា, ទាយាទា ធម្មនិម្មិតា។

“សីលាទិគុណសម្បន្នា, កតកិច្ចា អនាសវា;
សុភូតិអាទយោ ថេរា, ថេរិយោ ថេរិកាទយោ។

“តេហិ យា ភាសិតា គាថា, អញ្ញាព្យាករណាទិនា;
តា សព្ពា ឯកតោ កត្វា, ថេរគាថាតិ សង្គហំ។

“អារោបេសុំ មហាថេរា, ថេរីគាថាតិ តាទិនោ;
តាសំ អត្ថំ បកាសេតុំ, បោរាណដ្ឋកថានយំ។

“និស្សាយ យា សមារទ្ធា, អត្ថសំវណ្ណនា មយា;
សា តត្ថ បរមត្ថានំ, តត្ថ តត្ថ យថារហំ។

“បកាសនា **បរមត្ថទីបនី**, នាម នាមតោ;
សម្បត្តា បរិនិដ្ឋានំ, អនាកុលវិនិច្ឆយា;
ទ្វានវុតិបរិមាណា, បាឡិយា ភាណវារតោ។

“ឥតិ តំ សង្ខរោន្តេន, យំ តំ អធិគតំ មយា;
បុញ្ញំ តស្សានុភាវេន, លោកនាថស្ស សាសនំ។

“ឱគាហេត្វា វិសុទ្ធាយ, សីលាទិបដិបត្តិយា;
សព្ពេបិ ទេហិនោ ហោន្តុ, វិមុត្តិរសភាគិនោ។

“ចិរំ តិដ្ឋតុ លោកស្មិំ, សម្មាសម្ពុទ្ធសាសនំ;
តស្មិំ សគារវា និច្ចំ, ហោន្តុ សព្ពេបិ បាណិនោ។

“សម្មា វស្សតុ កាលេន, ទេវោបិ ជគតីបតិ;
សទ្ធម្មនិរតោ លោកំ, ធម្មេនេវ បសាសតូ”តិ។

ពទរតិត្ថវិហារវាសិនា **អាចរិយធម្មបាលត្ថេរេន**

កតា

ថេរីគាថានំ អត្ថសំវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

ថេរីគាថា-អដ្ឋកថា និដ្ឋិតា។